BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
68
4 B
29
5-9-2-2-

ALE VITT. EMANUELE
8
AB
9
.2-2-

Domus S. Pantaleonis Schol: Piarũ

LUGDUNI BATAVORUM,
Ex officina IOANNIS MAIRE, cIↄ Iↄ c xxxi

ex lib. Cap. Card. ...

BIBLIOTECA NAZ.
VITTORIO EMANUELE

BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VITTORIO EMANUELE

ANGELII faciem ſi vis noviſſe IOHANNIS;
WERDHAGIDVM decus, hac, cernis, in effigie

Andr. Cramerus Iur. [illegible]

INTER INCLVTAS RESPV-
BLICAS HANSEATICAS

Maxime principalium & celeber-
rimarum quatuor Metro-
poleωn,

LUBECCÆ,
COLONIÆ,
BRUNSVIGÆ,
ET
DANTISCI,

Dnn. Conſulibus, Syndicis, Camerariis, ac Senatoribus,

Viris generis, muneriſque

NOBILITATE, EX-
perientia, doctrinæ ac
rerum uſu

Clariſsimis, eminentiſsimis,

Dnn. FAVTORIBVS AC
Amicis inſigniter colendis.

S. C. P.

IOHANNES ANGELIVS
WERDENHAGEN.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

INGENS quidem, viri, Ampliſſimi muneris dignitate conſpicui, & Fautores optimi, gloria ſemper virtutis venditatur; nec ipſis ſapientibus Ethnicis quidquam preciosius in æſtimio fuit, ſi verba & tot ſplendida eius encomia reſpiciamus: nec optatius aut dulcius quippiam inveniri, aut dici poterit, præſertim ſi pie hæc & juſte in quavis regiminis forma refulgeat. Verum ut nunc ſunt tempora, & mores id ferunt perverſi mortalium, in aprico medii diei foro merito quis Diogenes prodeat novus, & inveſtiget cum lucerna; quas ita ſyncere applicet ſtudio virtutis, ut cum pietate vere Chriſtiana congruant. Ita omnis integritas ex cordibus receſſit hominum, ut ſaltem tot

linguæ pigmenta conſeceric, quæ perpetuos blateratione vana fucos paſſim coloret. Si quæratur, Virtus ubi ſit? Quilibet in eius commendatione glorioſum Pyrgopolinicem ſe protenus oſtentabit. Si Chriſtianos expetamus; nemo non eius tituli ſalutiferi ſectatorem ſtrenuum ſe profitebitur. Ergo, quãtum in fronte apparet huius theatri, & Virtus & Pietas nuſpiam non locum apud omnes ſuum ſortita eſt. Ex verbis & ſermocinationum crepitaculis, qui mundum cenſere velit, ille cogetur profecto conſiteri, templum ubivis eius obvium in pompoſis picturis viderier. Nãque ita magnifice, ſi ad aulicas ceremonias & manuum oſculationes politicas flectantur oculi, ſe extollunt omnis elegantiæ faſtuoſæ expliciti cenſores; ſi

æmu-

linguæ pigmenta confecerit,
quæ perpetuos blateratione va-
a fucos paſſim coloret. Si quæ-
itur, Virtus ubi ſit? Quilibet in
ius commendatione glorio-
m Pyrgopolinicem ſe prote-
is oſtentabit. Si Chriſtianos
ſpectamus; nemo non eius ti-
li ſalutiferi ſectatorem ſtre-
umſe profitebitur. Ergo, quā-
n in fronte apparet huius
atri, & Virtus & Pietas nu-
m non locum apud omnes
m ſortita eſt. Ex verbis &
ocinationum crepitaculis,
mundum cenſere velit, ille
etur profecto confiteri, tem-
ubivis eius obvium in
poſis picturis videtier. Nā-
ita magnifice, ſi ad aulicas
nonias & manuum oſcula-
s politicas flectantur ocu-
extollunt omnis elegan-
tuoſæ expliciti cenſores; ſi
æmu-

æmulatores eorum notentur nobiles, non minorem ſibi illius adſcribunt uſum; ſi civici commeatus diſpiciantur, quis eſt talium, qui non virtutis præcellentia commendari ſe magnopere adamet? Sic nunc ædium expolitam munditiem, nunc contractuum firmitudinem, nunc honeſtatis accuratioris culturam venditant. Nec coloni & infimi generis plebs hanc gloriam ſibi inæqualiter attribui ſomniat. *Præ* reliquis cunctis tamen ſummas & omnium rerum primas partes ſibi attribuunt ſacri ordinis artifices, qui ſe propterea à politicorum ſorditie exemptos putant, quod aliis diverſas exacte vivendi regulas præſcribere aut communicare noſcant. Quis non omnium vitia penitus faſtidire & extreme odiſſe ſe dicat? Ubi igitur

 ſumus

ſumus illepidi ? Ubi hæremus inquinati, ſi omnes ex virtutis ſtudio adeo cultiſſimi ſplendeāt? Quiſnam è plebe Chriſtianæ pietatis nomen exhorreſcat ? Quis non indignetur, ſi neges? Quiſque in eo honore vult magnus haberi, ubi virtuti & religionis culturæ laudes altiores adſcribuntur. Taceo, *inquit Scrib. in Politico-Chriſt. lib.* 1. *cap.* 21., dignitatum nomina, neſcio, è qua barbaria mutuata. Sed taceo : præcipitia heic imminent : & ruſticus habebor, ſi non integrum nominum Calendarium memoriæ impreſſero. Non opus pluribus. Sciunt, qui norunt. & qui vocari volunt. Cave, vel tranſverſam acum decedas ; ſi peccatum. --- Turgeſcit vitrea bilis. Ac nimis heu multa. &c. Ita undiquaque ex titulo virtutis quiſque ſibi ſplendorem

dorem deputat, & colligit. Verum ſi lucerna Chriſti adhibeatur, *Matth.5.* quæ intime perluſtret corda mortalium, adeo denſæ erunt tenebræ, ut ne quidem umbra minutiſſimæ lucis uſpiam queat admitti. Luceat, *ait Salvator*, lux veſtra coram hominibus, ut videant veſtra bona opera, glorificentque Patrem veſtrum, qui eſt in cœlis, *Matth.5.16.* At ſi cor tantis tenebris ſit obrutum; quomodo poſſit inde ſplendor alicuius exultare luminis? Indumento ſe pellis rapinæ tam comiter omnes indui amant, ut ſolummodo inde cenſeri velint habiles virtutis miniſtri. Ideoque recte nuper mecum vir præclaræ experientiæ, quum nobis de vera pietatis ſolidæ informatione eſſet ſermo, hoc mihi reſponſum dabat. Ah, res

qui-

quidem ſancta eſt vera virtus; ſed ubinam eius veſtigia integre apparent? Nuſlibi amplius eam invenias, niſi in verbis, aërem inanem ſpirantibus, & in libris aut chartis calamo & atramento delineatis, uſque adeo ab omnibus hominum exulat cordibus. Ideoque qui hypocriſi ſe neſcit veſtire, cunctis ſe ſtatim exponit nudum variarum perſecutionum periculis, præſertim ſi veritati aliquod ſubminiſtrarë velit patrociniū pertinacius. Mundo enim & mundanis nihil acerbius obiici poteſt, quam quod veritas ipſa docet, & docendo monendove exprimit. Continuo videas homines in furorem furentem adigi, ſi minutiſſima eorum tangas vitia; nec tunc rabies talis ſuis caret calumniis, injuriis, & nugis invidioſis. Nec raro videbis

n ſancta eſt vera virtus;
inam eius veſtigia inte-
parent? Nullibi amplius
venias, niſi in verbis, aë-
anem ſpirantibus, & in
ut chartis calamo & attra-
delineatis, uſque adeo
nibus hominum exulat
is. Ideoque qui hypo-
neſcit veſtire, cunctis ſe
xponit nudum variarum
tionum periculis, præ-
ſi veritati aliquod ſub-
are velit patrociniũ per-
. Mundo enim & mun-
ihil acerbius obiici po-
m quod veritas ipſa do-
ocendo monendove ex-
Continuo videas homi-
urorem furentem adigi,
iſſima eorum tangas vi-
tunc rabies talis ſuis
mniis, injuriis, & nu-
oſis. Nec raro vide-
bis

bis facies fingi, & ad auſteram quandam maturitatem compoſitas, intus libidine, crudelitate, invidia inæſtuantes. Si quid ſimulatur, ut ſimulationes hodie hypocritarũ ſunt omnium, caveas maxime. Gratia enim malorum, tam infida eſt, quam ipſi, *ait Plin. 1. epiſt. 16. Et Cic. in Ver.* recte ſentit, ubi dicit: Nullæ ſunt occultiores inſidiæ, quã eæ, quæ latent in ſimulatione officii, aut in aliquo neceſſitudinis nomine. Nam eum, qui palam eſt adverſarius, facile cavendo vitare poſſis; hoc vero occultum, inteſtinum, ac domeſticum malum non modo non exiſtit, verum etiam opprimit, antequam perſpicere, atque explorare potueris. A nullis igitur inſidiarum cuique bono & ſimplici tenditur, quam ab his, qui ſe ſimulant amare

† ma-

maxime. Nec minus pernicioſi ſunt, qui omnia ad nutum cujusvis approbant; ſic pars non infima apud Principes & Reſpubl. per ſcelera viam ſibi ad magna ſternit, quum per virtutem ſolidam non poſſit, quæ etiam pridem evanuit: Imo pars per laudata principum crimina, *ait Scrib.d.l.*2,*c.*18, ad dignitates conſcendit; improbitatis facti auctores, quia laudatores: pars etiam improbitatem ſuam probitatis pallio tegit: pars ſub ementito publici boni zelo, publici boni interitum velat. Et quando publicam fortunam bonam valde inclamant, privatam ſtruunt. Detrahunt omnibus, digniſſimi in quos ſecuribus (caſtigationibus ego dicam) inſurgant omnes: & quum ſceleribus tanquam rupibus integantur, raram præ ſe mo-

modeſtiam ferunt : Impietatem emendicata quadam vultus pietate veſtiunt ; libidinem nocendi, frontis maturitate, & verecunda oculorum deiectione contegunt ; ſimul ſubrident clanculariè, ſi quid ſit ridendum, & fucatam gravitatem ſupercilio paululum compreſſo præ ſe ferunt, ut eo rectius malitiam occultent ſub ſpecie pietatis. Sunt etiam alii tam impudenter maligni, ut ex malitia non vereantur quævis confingere mendacia & calumnias. Quid? an teſtimoniis, vel exemplis opus? Quid frequentius in hoc mundi theatro? Examinemus ſaltem tacite nobiſcum noſtram ætatem ; repetamus parum, quæ turbulentiſſima hæc tempeſtas nobis detegerit, videbimus affatim exemplorum, quibus quaſi virulentiſſima pe-

ſte

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ſte infectæ, atque penitus corruptæ ſunt actiones omnium. Vidi, atque idem partim ita noſtratium veſtratiumque alii deprehenderunt mecum, quod novi, præcipuum ſic quendam à plurimis quoque digiti monſtratione ſæpius indicatum eſſe, qui tanta ſibi ex boni publici nomine confecerit commercia. An non perpetuus audiebatur ex ore eius ſonus de bono publico ita extreme periclitante? An non Euangelica res ipſi uſque adeo in agone iam iam expirando ultimum ducebat halitum? An non ſe ſatis volubilem præſtitit obſervantibus intimiora? An non etiam ſubriſit ſæpius ad ſanguinum tot ſævas effuſiones, & clades publicas? Quam circumcurrunt tales ſæpius, ut turbatum rerum ſtatum in confuſiones inextri-

cabi-

cabiles præcipitent? Nec tamen eo nomine ſalutari volunt, quũ omnes pietatis zelo poſſint palliari machinationes. Ac ne videantur, ſe quid ſiniſtri tractaſſe, ſuam in alios, per ſæviſſimas calumnias & mendacia, detorquere laborant culpam & noxam. Nunquam certe tam impudenter nugaces, mihi imaginari potuiſſem magni nominis viros, niſi id experientia me cum damno extremo nuper docuiſſet. Nec pudet ipſos talium, qui ad clavum ſedent? Nimium eſt deteſtabile. Obſtupui haud raro ad impudentiam talem, & linguam pluſquam nugatoriam alterius, quoties vera ſubmiſcere non verebatur. Notorie quæ conſtant omnibus, ſic tamen ad ſilentii tenebras condemnata fuerunt. Idiotæ ſi quid ex ignorantia peccent, merentur

jure veniam, quum dolus abſit: at ſi quis publicæ auctoritatis ſtipendium merens bonum publicum ſub eius ſpecie proprii lucri, aut invidiæ cauſſa ſic miſere flagellet, non impune id auferet, licet aliquo uſque res perfida tot poſſit colorari & diſtrahi calumniis & aliorum ſuppreſſionibus. Prudentis & pii Magiſtratus tamen officium eſt, recte omnia diſpicere, ne veritati vis inferatur. Calumniarum enim tanta eſt potentia, ut innocentiſſimus fictione criminis poſſit ſępius ſub mole tanta confundi. Etiam heic exempla vidi ſatis atrocia. Sed quales in Republ. moderatores ſunt, tale quoq; regiminis ſpecimē edant. Omnis prudentia politica fallax eſt, niſi ſubſit pietas, & unicus ad Deum ex Verbo eius reſpectus. Ita facile in noſtris con-

jure veniam, quum dolus abſit: at ſi quis publicæ auctoritatis ſtipendium merens bonum publicum ſub eius ſpecie proprii lucri, aut invidiæ cauſſa ſic miſere flagellet, non impune id auferet, licet aliquo uſque res perfida tot poſſit colorari & diſtrahi calumniis & aliorum ſuppreſſionibus. Prudentis & pii Magiſtratus tamen officium eſt, recte omnia diſpicere, ne veritati vis inferatur. Calumniarum enim tanta eſt potentia, ut innocentiſſimus fictione criminis poſſit ſæpius ſub mole tanta confundi. Etiam heic exempla vidi ſatis atrocia. Sed quales in Republ. moderatores ſunt, tale quoq; regiminis ſpecimē edant. Omnis prudentia politica fallax eſt, niſi ſubſit pietas, & unicus ad Deum ex Verbo eius reſpectus. Ita facile in noſtris con-

confundimur negotiis, quamvis magiſterium ſapientiæ nobis adſcribamus temerarii. Pietas enim unica vera & ſolida informatrix eſt omnium Virtutum, ſi cordiales & vere vividæ ac minus fucatæ eſſe debent. Alias prorſus idololatrica deformatæ jacent hypocriſi, nec veritatis baſi nituntur. Etenim veritas comes adſidua & inſeparabilis eſt veræ virtutis, ita, ut fundamentum ſolidum pietati ſubſternat, & quicquid eidem ſuperſtruitur. Ideo quoque Regius Proph. David nolebat unquam in ſtatu regiminis deprehendi abſque ductu & tramite Iehovæ, à quo hoc toties anxie ſibi exoptabat in Pſalmis, ut nuſpiam greſſus aut pedes moveret, vel ad dextram aut ſiniſtram, niſi veſtigia viæ teſtimonium cœleſte illud & juſſio Ie-

 hovæ

hovæ monſtraret. Et tamen exclamat, Ah quis novit, quoties in errorem concidat? Quis poſſit numerare deviationes ſuas! Quanto magis his periculoſis temporibus id cuique Chriſtiano Magiſtratui competet, ut cautelam hanc in pietate debita obſervet! Tanta enim paſſim eſt rerum diſcordia, ut bellorum tot tumultu omnia in ruinam detrudier merito videantur. Quis heic non in infinitos abripiatur errores & lapſus graviſſimos? Præſertim quum tot periculoſæ & perplexæ hodie formentur quæſtiones, quæ meras inferant conſcientiis torturas & morſus. Tum quoque turbatores Chriſtianiſmi, non tantum obſtruunt aures, ſi quis belli rabiem diſſuadeat, ſed etiam tales prorſus continuo condemnant, tanquam ordinis

poli-

politici oſores infenſiſſimos. Nolunt enim bellum eſſe contra pietatem: ſed miras heic confingunt & conſarcinant diſtinctionum ſubtilitates, ut eludatur illud Chriſti: Diliges proximum tuum, ſicut teipſum. Quaſi amor charitatis Chriſtianæ (ex quo unicum ſignum & notam veræ Eccleſiæ ipſe Chriſtus facit *Ioh.* 14.) in ſanguinis cruenti amorem truculentum poſſit converti. Sed, exclamant, quid? An non Deus peculiaria mandata dedit Moyſi, Ioſuæ, Gedeoni, Samueli, Davidi de ſuſcipiendis & gerendis bellis? *Num.*10.*&* 31. *Deut.* 2. *Ioſ.* 6, 8. 10.11. *Iud.* 1.6.7.*&* 11.1.*Sam.*17. *&* 25. Abigailne ad Davidem ait; Prælia Domini præliaris. Certe mandata Iehovæ ſunt ſervanda. Sed quis fuit Moyſes? Ioſua? &c. An noſtrates ſunt

illi Patriarchæ, qui tunc vixerunt, & quibus ſpeciale impoſitum eſt tale mandatum? Sanctitas & crudelitas, quomodo conveniunt? Quo medio duo contradictoria conſpirant? Regnum iræ & regnum gratiæ Chriſti quomodo conglutinantur? Quæ illatio aut conſequentia à ſpecie ad genus? ut ipſi confitentur, quod nulla ſit. Nihilominus ita argumentantur & concludunt illi Logicales ſophi contra proprias regulas. Qui concidit in regno iræ Dei; an ille hoc furore collapſus tranſeat in regnum gratiæ, & recipiatur à Chriſto, proximi necator? Quam metuo arboris caſum, ceu factus eſt? Ita gladium *à D. Paulo ad Rom.* 13. 4. magiſtratui pro vindicta exercenda attributum male interpretantur. Sed videant gloſſatores

tores tales, quomodo ſcandalis ſeductionum talium ſe exolvant, *ait ille, qui Idaam ſeculi egregie deſcripſit.*

Nulla ſalus bello, pacem te poſcimus omnes.

Melior, inquit, certa pax, quam ſperata victoria. Quid enim miſerius, quam vili ſalario jugulare hominem, à quo nunquam ſis læſus, & capitis quoque tui periculo, &, ſiquid eſt manubiarum, nequiter profundere, in luxus & aleam. Obiiciunt porro: Pium eſt tamen, & dulce pro patria mori, & pro tranquillitate publica &c. Imo multi tamen (ſic pergit ille) heic præcipites ruunt in exitium, nec parentum, nec liberorum rationem habent; ſed mercedula conducti in militiam proficiſcuntur. Sile: (ſic concludet)

-- Pax optima rerum,

Quas homini noviſſe datum;
Pax una triumphis
Innumeris potior.

Quippe in pace liberi parentes ſepeliunt; in bello parentes plerumque liberos. Sic meminiſſe oportet, Patres patriæ, nulla re propius ad Deum accedere, quam ſalutem hominibus dando, &c. Sed quid prodeſt, fruſtra ſe defatigare monitis? Tamen hoc cuivis competit, ut ſymbolon ſuum ad commnem conferat uſumReipublicæ; quod etiam maxime incumbit Chriſtianis. Quæ aliter nequeunt corrigi, votis piis voluntati Iehovæ rite committimus anxij.

Ad vos autem, viri Ampliſſimi & Fautores optimi, nunc heic revertor, ut paucis explicem, quæ rationes me convicerint, ut V. A. & F. hunc inſcripſerim libellum. Illi, quibus

bus ex tot annorum converſatione vera cognitus ſum, quique boni naturam non abnuerint, mirum videri non poteſt. Namque quum pars ante hac ex pluribus aliquot annis conſiliorum Hanſeaticorum fuerim, coactus ſum gratitudinis tandem aliquam ſignificationem demonſtrare. Varia quidem diſpicere non deſii; ſed tamen materiam veſtro ſtatui accommodatam ſeligere debui. Ideoque animi cauſſa, in iſto meo exilio ſatis duriter adverſo, colligere volui hoc opuſculum, cuius materia non adeo ingrata A. V. & F. eſſe poterit, quum ſatis reminiſci queam, quoties hoc in pleno conſeſſu deliberatum fuerit, ut tandem aliquis eſſet, qui Hanſeatica veſtra ſpecie, aliqua hiſtoriarum & tranſactorum ſuis cum Iuribus,

bus, &c. delinearet. Veluti memini anno 1607. 8. Aug. & poſtea anno *1611.* non tantum per publicum placiti communis cõclusum eam commiſſionem Clariſſimo viro Dn. Iohanni Dauthio Sen. Conſiliario tunc Magdeb. Reipubl. & amico meo ſingulari oblatam eſſe, qui etiam per octennium in eo magnopere deſudavit, & peculiare opus de Iuribus Civitatum Inferioris Saxoniæ pro uſu publico, & maxime Camerali deciſionibus ſolidis applicato, conſcripſit, quod ſuam aliquando videbit lucem, ut maxime à plurimis expetitur: ſed etiam vidi tunc poſtea, quod expreſſe ſimul quid ea in re demandatum fuerit Clariſſimo viro Dn. Iohanni Domanno Societatis Hanſeaticæ Syndico, qui idem ſimul quid conſcribere attentarat: ac niſi

niſi in Legatione incluti Fœderis huius Hanſeatici. ad Illuſt. Ord. Confœd. Belgii anno 1618. Hagæ-Comitum diem ſuum obiiſſet; iam pridem telam inceptam pertexiſſet. Hunc animum quum veſtrum noſcam ex communi placito certum; aggredi tale quid auſus fui. Præſertim autem mihi heic ſtimulo fuit amor Patriæ & ſolida affectio ea, quam ſemper erga Bonum publicum geſſi promptiſſimam. Non curo, quicquid alii inanis alicuius gloriæ aut vanæ oſtentationis cauſſa ſuſcipere, & inde paginas complere ſtudent. Etenim integri hominis eſt, ea percolere, quæ ad veritatis promotionem faciunt, & boni publici ædificationem ſolide curant. Quippe nemo ſibi natus eſt; ſed quicquid ſumus, id Deo, & proximo de-

bemus

bemus noſtro, ſi vere Chriſtiani id eſt Chriſti imitatores dici velimus. Ethnici ſuo more vivant Ethnico, nos Chriſtianos id exprimere re, verbo, & facto decet, quod Magiſter noſter Sancta Crucis morte & effuſione ſanguinis largiſſima, pro redemptione noſtra, meritus eſt nobis. Id nos maxime omni tempore diſpicere ſeduli debemus: ac ne ignari ſimus officii noſtri, propterea quoque ad exempla maiorum noſtrorum nobis recurrendum eſt. Invidi ſunt, qui in eo nefas aliquod committi putant, ſi ea inquirantur, quæ non ſemper guſtum virtutis præbeant. Hiſtoriæ quaſi ſpeculi faciem nobis porrigunt, ut inde diſcamus maiorum & parentum facta, qualia fuerint, aut miranda, aut maxime cavenda. Etenim ſi ſpeculum

rugas

emus noſtro, ſi vere Chriſtiani
eſt *Chriſti imitatores* dici ve-
nus. Ethnici ſuo more vivant
hnico, nos Chriſtianos id
primere re, verbo, & facto
cet, quod *Magiſter* noſter
ncta *Crucis* morte & *effuſio-
ſanguinis largiſſima*, pro re-
nptione noſtra, meritus eſt
bis. Id nos maxime omni
pore diſpicere ſeduli debe-
s: ac ne ignari ſimus officii
tri, propterea quoque ad
mpla maiorum noſtrorum
is recurrendum eſt. *Invidi*
:, qui in eo nefas aliquod
mitti putant, ſi ea inqui-
ur, quæ non ſemper guſtum
tis præbeant. *Hiſtoriæ*
i ſpeculi faciem nobis por-
r, ut inde diſcamus maio-
& parentum facta, qualia
r, aut miranda, aut maxi-
venda. Etenim ſi ſpeculum
rugas

rugas & maculas frontis cuique proponit in conſpectum, quur non eadem vis ſit hiſtoriæ? Imo in eum finem ſcriptæ, & quoque in ipſa S. Scriptura connotatæ ſunt hiſtoricæ imagines, ut regulas præbeant nobis, quibus exactius nos ipſos ad exempla majorum metiri diſcamus, & omnia in melius corrigere. Et quur etiam non dulce ſit poſteris, maiorum perſcrutari acta & facta? Utinam modo nobis omnia rite conſtarent! Sed vix corticem lambimus, ita veritas omnis ſuppreſſa eſt, ut vix aliquid debite prodere queamus. In hac priori autem tractatu, quem vobis, Viri Ampliſſimi, dedicavi, maxime ea continentur fundamenta, quæ ad defenſionem tam antiqui & incluti fœderis veſtri faciunt, quum tot oſores potentes ſemper & etiam-

etiamnum forte invenerit tam nobile inſtitutum , ut videant omnes , cum ipſa natura hoc congruere, nec à juſta corporis digeſtione eſſe alienum, ceu id partim ex præfatione, & ipſa ſpecialis tractatus applicatione ſatis patet. Utilitatem tanti fœderis, qua non tantum Imperio Romano toti, ſed etiam omnibus vicinis regnis, & provinciis circumiacentibus, ac in ultima terra apud antipodas diſſitis regionibus inſeruit, qui recte intelligit, facile clementius judicium de re optima hac concipere poterit. Cui minus quid in hoc placet; ille prodit liquidiſſime invidiæ ſuæ importunitatem. Hac ſpe & favore A.V. fretus, laudabile hoc ſtadium decurrere volui, invitante me petitione ſimul amicorum, quibus conſtabat, quod plurima mihi

eſſent in ea re cognita. Non tamen omnia, quæ in medium adferri poterant, attuli, ſed quum in virtutes quoque collocet Fabius, quædam neſcire, ita in his diligentiæ partem putavi, nonnulla præterire. Vos, Ampliſſimi viri, & Fautores exoptatiſſimi, ſi munuſculum hoc benevole accipiatis, non tam me, quam voſmet ipſos in eo exaltabitis: nihilominus veſtrũ nomen clariſsimum, velut amuletum, ad averruncandam invidiam, quoſvis malevolorum morſus venenatos pro tali oblatione excubabit. Æquanimitati veſtræ omnia ſint commiſſa, cui etiam mei defenſionem obnixe devoveo. Si quid ſit, quod in pluribus A. V. Servitiis meis gratum præſtare poſsim, in eo nunquam vobis aut veſtratium cuiquam deero. Valere, & Republ.

publ. veſtras hiſce periculoſiſsimis temporibus feliciter & provide in pietate Sancta ad gloriam Jehovæ regite; ſic extra omnem ſortis viciſsitudinem certum in cœlo locum poſt fata hujus vitæ conſtitueris, quod vobis ex animo precor fervidus. Datum Lugduni Batavorum 24. Iunij anno 1629.

Stoli-

l. veſtras hiſce periculoſiſſi-
temporibus feliciter & pro-
in pietate Sancta ad glo-
Jehovæ regite; ſic extra
iem ſortis viciſſitudinem
um in cœlo locum poſt fu-
ujus vitæ conſtituetis, quod
is ex animo precor fervidus.
um Lugduni Batavorum 24.
j anno 1629.

Stoli-

N. B.

Stolidum quis corrigat Orbem?

Nihilominus tamen

Pietas ad omnia utilis. (1 Tim. 4.8.)

Si neſcis: addit D. Paulus;

Namq; ea eſt, ut quæ promiſsionem habeat vitæ præſentis & futuræ.

Ergo Symbolum unice optimum,

JEHOVA SALUS MEA.

C Cor-

CORDATO ET BENEVOLO LECTORI S. & A.C.

AMice Lector, Societatis Hanſeaticæ nomē quidem iam ab aliquot ſeculis celebre admodum, & gratioſe clarum fuit: ſed perquam ſæpius edidit fragores, quum tam nobilis Societas tot potentum non raro tempeſtatum impetus vaſtos pertulerit, & feliciter tamen evicerit. Non omnes eius intelligunt commoditatem & uſum, pauci ſentiunt, quod ex ipſo naturæ dictamine illos ſentire fas eſſet. Ideoque non mirum, quod tam varias huius Societatis inclutæ interpretationes multi inſcite venditarint. Si quis communis patriæ & Germanici Imperii commodum rite cenſere velit, præſertim

tim quod ex communi commercio ubertim in omnes incolas abunde profluit, an non is merito ſuccenſeat iis, qui nihil boni de uſu civitatum proferre ſolent, ſed ſemper calumnias de tam charis & claris Rebuſpubl., quas tanto cum ardore & ſolido pietatis zelo erigi, ædificari, condique Imperatores ſummi curarunt, & tot privilegiis inſuper laudatiſſime ornarunt? Nonne ipſum Imperium pulchris ſuis deſtitueretur fulcris externis, ſi membra tot tam nobilis Fœderis Hanſeatici paululum conciderent, ceu multi iniqua illis incogitanter imprecantur fata? An non ipſi Imperatores tales urbes & civitates ſuis egregie obduxere & obiecere hoſtibus? Nonne propterea ſuis ditarunt maxime privilegiis? Quæſo, unde tot incurſiones & crudeliſſimæ invaſiones diverſarum gentium potuiſſent repelli,

aut ad minimum retardari, niſi tales civitates iuſto coiiſſent fœdere primitus, & ſe cuivis fortiter oppoſuiſſent devaſtatori? Quum igitur neceſſum eſſet, ut populos diverſis in locis in talibus viverent fortalitiis, etiam alimentorum cauſſa ipſis patrocinium ſuſtentandi vitam porrigere debuit. Inde commercium & commercii eximia libertas tantam iiſdem peperit coniunctionem, ut inde utilitas eius in omnes ſeſe effunderet partes & membra primitus, & inde in totum derivaretur imperium & omnes eiuſdem fines. Non attinet talia pluribus explicare, quum res ipſa id ſatis teſtetur, nec quiſpiam id negare auſit, quod in oculis eſt omnium. Nihilominus ea eſt perverſitas huius ſeculi calumnioſiſſimi, ut nuſpiam deſint, qui etiam optime facta & geſta non in ignominiam & probrum

aut ad minimum retardari, niſ
tales civitates iuſto coiiſſent fœde
reprimitus, & ſe cuivis fortite
oppoſuiſſent devaſtatori? Quum
igitur neceſſum eſſet, ut populos di
verſis in locis in talibus viveret
fortalitiis, etiam alimentorum
cauſſa ipſis patrocinium ſuſten
tandi vitam porrigere debuit. In
de commercium & commercii exi
mia libertas tantam iiſdem pepe
rit coniunctionem, ut inde utili
tas eius in omnes ſeſe effunderet
partes & membra primitus, & in
de in totum derivaretur impe
rium & omnes eiuſdem fines
Non attinet talia pluribus ex
plicare, quum res ipſa id ſatis te
ſtetur, nec quiſpiam id negare au
ſit, quod in oculis eſt omnium. Ni
hilominus ea eſt perverſitas huius
ſeculi calumnioſiſſimi, ut nuſpiam
deſint, qui etiam optime facta &
geſta non in ignominiam & pro
brum

brum nobis convertere audeant. Etenim duo ſunt ſemper malorum invidorumque extrema, ad quæ tanquam ad anchoras firmas confugere ſolent; perſecutio clandeſtina, aut contemptus virulentus, quas tamen nequitias, omnis generis colore fucatas egregie noſcunt oppalliare, ne quis ſit, qui technas malignitatis aut iniuriæ perfidæ ſentiat. Si quid minus placet, aut alicubi veritati nimis prope acceſſum eſt, & ulcus conſcientiæ alicuius inde forſitan dolorem acriorem nonnihil ex nimio percepit contactu, continuo aperta aut inſidioſa perſecutio remedium exhibet, quod ultimo quem mactet malo, aut damno non minimo quem afficiat. Si vero id nequeat obtineri, & vires vel auctoritas alterius technas malevolorum exuperent, contemptus & calumnia nugis ſpecioſis adornata

ſubſidiū improbis præſtant promptiſſimum. Mundi nequitiam tantæ malitioſitati nunquam accenſere potuiſſem, nec unquam tam perditum putaſſem horribilitatis monſtrum, niſi experientia me in hoc doctiorem reddidiſſet. Ita enim ſinguli prope ab omni pietate abſunt, ut nihil magis odio ſit cunctis, quam veritatis ſolidum ſtudium & amor. Nihilominus omnes & ſinguli eius maxime cupidi videri ſatagunt; ac niſi quis in eo numero talem comprehendere velit, hoſtilitas illi extrema denunciatur. Interim tamen ſunt, qui uſque adeo magnifice veritatis divæ teſtimonium extollere poſſunt, ut, ſi ſaltem homines ex tono & ſono verborum pompoſo & blandiloquo cenſere velis, cogaris confiteri, hominem eſſe quantivis precii, qui ipſius pietatis mereatur faſtigium.

Aſt

Aſt ſi paulo ad mentem eius penitius introſpicias, vix quid vanius in ipſo invenias facto, ſic, ubi neceſſitas id requirit, quidvis ſimulare & ad cuiuſvis nutum ſe compte componere geſtiunt. Num igitur in talibus amor veritatis inveniatur? Veracis certe eſt, nuſpiam in loco veritatis confeſſionem negligere. Etenim qui, poſtulante id ita occaſione, veritati aperta fronte patrocinium præſtat ſyncerum & verum, is eius coronam cum victoria meretur. Non itaque Chriſtianum eſt, in gratiam alicuius magni aut potentis viri id culpare, quod nunquam non ſua ſingulari gloria extollendum venit. Abuſum rei bonæ taxare quidem licitum eſt, & iuſtum hoc cenſetur ab omnibus: attamen propterea non ipſa res condemnari debet. Sic etiam Civitatibus Hanſeaticis multa imputantur

tantur ex invidiæ, odio, & ſuſpicione prava. Qui concitatiori ſtimulo offenſiones inde ſibi irritatas putant, ſæpius ingentem illis adiiciunt ſuperbiæ molem. Quid vero non imaginatio vana ſibi fingit? Quas non conſutis dolis connectit tunc importunitatis ſagittas, ſi ſemel in quem tela veneni ſui proiicere decreverit pertinacius? Si quid heic auſim ingerere, id rogo, ne quid nimiæ imputetur confidentiæ. Sed homo ſum, nec expeto hoc, ut mihi quid, præter veritatis amorem aliquem, attribuatur. An vero hominem me appellem, quum ipſe David regius Propheta vermem ſe dicat? Profecto in tali umbræ viliſſimæ ſpiraculo latitare geſtio: nec aberrabit, qui me inter vermiculos ad poſtremam in hac mortalitate reiiciat partem. Nihilominus hoc affirmare non vereor, quan-

tantur ex invidia, odio, & ſu-ſpicione prava. Qui concitationi ſtimulo offenſiones inde ſibi irritas putant, ſæpius ingentem illi adiiciunt ſuperbiæ molem. Quid vero non imaginatio vana ſibi fingit? Quas non conſutis dolis connectit tunc importunitatis ſagittas, ſi ſemel in quem tela veneni ſui proiicere decreverit pertinacius? Si quid heic auſim ingerere, id rogo, ne quid nimiæ imputetur confidentiæ. Sed homo ſum, nec expeto hoc, ut mihi quid, præter veritatis amorem aliquem, attribuatur. An vero hominem me appellem, quum ipſe David regius Propheta vermem ſe dicat? Profecto in tali umbræ viliſſimæ ſpiraculo latitare geſtio: nec aberrabit, qui me inter vermiculos ad poſtremam in hac mortalitate reiiciat partem. Nihilominus hoc affirmare non vereor, quan-

quantum ego terrigenarum acta & conſilia non è longinquo, ſed tanquam vicinior quis, tam apud Reges & principes rerum potentes aut alias Reſpubl. introſpexi, hoc atteſtari liquido poſſum, quod nuſpiam moderatiora & pro nata rerum occaſione, ut fert hæc mortalitas varios caſus, æquiora conſilia, quoties ſaltem ſepoſitis partium proprii commodi ſtudiis affectus reprimi potuerunt, nunquam viderim nec deprehenderim; ita ad communem hominum utilitatem & tranquillitatem dulciſſimam reſpexerunt ſemper pleræque civitates. Ipſe memini, quæ ſæpius intercepta & averſa fuerint damna ex adiumento conſilii moderatius formati. Vt plurimum enim eventum futuri rectius examinant, quam ſe temere præcipitare velint, licet ſint, qui nonnihil haud raro obſtinatius

 ſuum

ſuum intendant lucrum, unde multa diſſolvuntur aut in maturitate ſua impediuntur, quæ longe feliciori uſu in praxin ſuam dirigi potuiſſent. Nam quænam actiones hominum lite careant ſua? Et quis ab impuritate ita purus, ut nihil omnino maculæ inveniatur? Ideoque quod comparative infertur, abſoluti nominis cultura nihil ponit. Æquus rerum æſtimator hoc ſemper ubique agere ſtudet, ut ne tranſeat nimium limites. Proinde etiam D. Petri Bertii ſententiam ab æquitate tali, præ reliquis cunctis ſcriptoribus, non deviam inveni. Quamvis vir ille optimus ex aliorum commemoratione ea conſcripſerit, nec ipſe vivus ſpectator aut conſultor interfuerit, tamen non ſine laude veritati hoc fert ſuffragiũ, ubi in commentarii ſui lib. 3. cap. 4. *de Vrbibus Anſeaticis tale*

intro-

intendant lucrum , unde
diſſolvuntur aut in matu-
ſua impediuntur, quæ long
i uſu in praxin ſuam diri-
iſſent. Nam quanam actio-
minum lite careant ſua? Et
impuritate ita purus, ut
mnino maculæ inveni-
lteque quod comparatione
,abſoluti nominis cultura
nit. Æquus rerum æſti-
oc ſemper ubique agere
t ne tranſeat nimium li-
Proinde etiam D. Petri
ntentiam ab æquitate ta-
eliquis cunctis ſcriptori-
leviam inveni. Quam-
lle optimus ex aliorum
ratione ea conſcripſerit,
vus ſpectator aut con-
fuerit, tamen non ſint
ti hoc fert ſuffragiũ,
mentarii ſui lib. 3.
bibus Anſeaticus tale
intro-

introducit teſtimonium,poſtquam nomina Civitatum Hanſæ recenſuerat: Harum omnium, fœdere inter ſe iunctarum, dici non poteſt, quanta ſit potentia. Multarum illarum præclare geſta refert Crantzius: Hoc conſtat, illarum ope gravia bella olim fuiſſe compoſita, diſcordias vicinorum regum Principumque ſopitas,pacem reſtitutam, quod magnum crederetur momentum ipſorum potentiæ allatura, ſi ſe alteri parti adiunxiſſent: merito ut Societas Teutonica ſequeſtra pacis, publicaque per Germaniam tranquillitatis procuratrix multis iam ſeculis habita ſit. Earundem ope ad Belgas, Anglos, Gallos, Hiſpanos, Italos merces deferuntur neceſſaria,triticum,ſiligo, lana, cera, corium, canabis, linum, pix ſolida & liquida, chalybs, ferrum, piſces aridi, ſalſamenta, trabes quer-

quernæ & abyegenæ, mali, & quicquid præterea terræ ſeptentrionales ad uſum humani generis benigne ſuppeditant. Vtque commodior eſſet mercium iſtarum per reliquum orbem diſtributio, impetrarunt diverſis in locis ius inſtitorium, extractis illic ad commercia agitanda ingentibus aulis, & obtentis variis privilegiis. En habes, Amice Lector, quaſi in tabula depictam Societatis huius nobiliſſimæ utilitatem omnibus communem. Et tamen acris invidiæ aut malevolentiæ ventus hanc quatere Societatem bono publico inſervientem non deſiit. Atque quum fundamentũ ipſum huic fœderi acutiores aliquoties pridem ſubvertere tentarint, coactus ſum paulo accurratius & altius rem, à principio uſque arceſſere, præſertim quum viderem, quod multa Politicorum ſcripta

& abyegena, mali, &
id præterea terra ſeptu-
es ad uſum humani generis
ſuppeditant. Vtque com-
eſſet mercium iſtarum p
m orbem diſtributio, im-
nt diverſis in locis ius in-
m, extractus illic ad com-
agitanda ingentibus an-
btentis variis privilegiis.
s, Amice Lector, quaſi
a depictam Societatis hu-
iſſima utilitatem omni-
nunem. Et tamen acris
ut malevolentiæ ventus
tere Societatem bono pu-
rvientem non deſiit,
um fundamentũ ipſum
ri acutiores aliquoties
vertere tentarint, con-
ulo accurratius & al-
principia uſque arceſ-
tim quum viderem,
Politicorum ſcripta
in

in plurimis & quidem fundamentalibus aberraſſent, ex quibus alij non deſierunt adeo firma ſibi conficere axiomata, ut error errorem procrearit in gravioribus. Inde tot enata ſunt ſcandala in politicis actionibus, ut prope vitia ipſa & crudelitates in virtutum caſtra palliatis ſpecioſitatibus deducta appareant. Nec aliter fieri poteſt, ubi opiniones humanæ veritati cœleſti præferuntur, & omnia cœca rationis involvuntur blandimentis. Sic enim impudentia in glorioſis diſputationibus, quæ omnem veræ luci hodie ſplendorem abſtulerunt, ſibi ſemper imperii primas attribuit partes. Diu mecum hæſitavi, an aliquo uſque inter ingeniorum tot varios prodirem cœtus, inprimis quum antea expertus fuiſſem, quantum periculum ſubſit, ſi quis veritatis cultorem ſtrenuum ſe exerere vellet:

ſed,

ſed, ut quod res eſt, libere ac ingenue dicam, patria charitas, Hanſeatici nominis gloria, & amicorum meorum conſilium verecundiam meam expugnarunt, & invitum huc propulerunt, ut iudiciis tam variis me exponere coactus fuerim. Erat inter præcipuos, qui generalis huius tractatus conſignationem ſuam offerebat. Quam quum materiæ fundamentali accomodatam deprehenderem, eius hoc beneficio uti volui, quod inſtanter quoque urgebat. Namque ea continebat cuncta, quæ ad Societatis Hanſeaticæ fundamentum in univerſum ita facerent, ut etiam ex illa qualibet obiectiones Cavillatorum omnium, quotquot nonnihil inconſideratius & ferventius tam nobilis Societatis conſuetudines & fœdera impugnarunt, facillime poſſint refutari. Tum quoque in me-

memoriam mihi revocabam, Societatis Hanſeaticæ concluſum, quod anno 1607. 8. *Aug. quum Andreas Knichius in gratiam Ducis Guelphici ex odio erga civitatem Brunſvicenſem concepto, uſque petulanti calamo eas perſtringere ſuſceperat, huic optimo corpori nil aliud niſi meras conſpirationes, factiones, & molitiones perverſas adſcribendo, in publicum Receſſum pleno conſenſu coniecerant. Illius Decreti Hanſeatici verba in Latiũ tranſlata, ita ſe habent :* Vltimo in communi conſultatione hoc ventilatum fuit ; Utrum conducibile ſit, ut Andreæ Knichen publicis typis divulgatorum Tractatuum & calumnioſarum chartarum, (in quibus Civitatum Hanſæ privilegia, libertates, & jura multis modis in dubium vocantur) à civitatibus refu-

refutationes & deterſiones aliquæ ſuſcipiantur, vel non? Ubi hoc concluſum, quod ex nomine communi Civitatum Hanſeaticarum ille Knichius non debeat ulla refutatione dignus cenſeri. Si quis vero privatus eſſet, qui onus confutationis contra hunc tractatum ſubire vellet, quod communi Civitatum ſumptu huic recompenſatio refundi deberet, &c. *Ubi ſimul in commiſſione hoc propter Ioh. Dauthium Sen. aut alium quemcumque idoneum civitati Magdeburgenſi & Brunſvicenſi concreditum fuit, ut hoc quam citiſſime expeditum redderent. Audaciæ aut temeritati nimiæ meæ hoc quidem adſcribi poſſet, quod rem tanti momenti ſubierim. Imo iudicia, præiudicia, obtrectationes, reprehenſiones, confertim, quaſi ſub ſignis, in procinctu*

refutationes & deterſiones al
quæ ſuſcipiantur, vel non? Ill
hoc concluſum, quod ex nom
ne communi Civitatum Ha
ſeaticarum ille Knichius n
debeat ulla refutatione dign
cenſeri. Si quis vero privat
eſſet, qui onus confutation
contra hunc tractatum ſubi
vellet, quod communi Civit
tum ſumptu huic recompen
tio refundi deberet, &c. Il
*ſimul in commiſſione hoc propt
Ioh. Dauthium Sen. aut ali
quemcumque idoneum civit
Magdeburgenſi & Brunſvic
concreditum fuit, ut hoc qua
citiſſime expeditum redderetu
Audaciæ aut temeritati nim
meæ hoc quidem adſcribi poſſe
quod rem tanti momenti ſubi
rim. Imo iudicia, praiudicia, ob
trectationes, reprehenſiones, cen
ſertim, quaſi ſub ſignis, in pr
cinctu*

cinctu undique me circumſtare proſpicio. Forte etiam alii curioſitati alicui vana hæc adſcribent. Sed talium auctoritatem ſive inanem prudentiã non magnopere curo, nec admiror. Nec mihi rationes deſunt, quibus bonis & cordatis, qui communi patriæ ſaluti recte cupiunt, hoc inſtitutum facile probare, & oblectationem libero homine non indignam docere poſſim. Si qui vero in commodo ſuo hoſpites domi, & in patria ſua peregrini, aut potius in ſpeculationibus futilibus & terminiſticis ſubtiles, at cognitione ſolida rerum & actionum pueri eſſe adoptem, per me illi ſibi vigilent aut dormiant, ſibi placeant; cum talibus nihil mihi erit negotii. Interim tamen hoc quivis noſcat, quod cum nemine mortalium in litem ullam ſim proditurus; nec aliter quid, in hoc priori Tractatu

D gene-

generali profertur, quam quod ad informationem faciat ita, ut aliquando ipſe quis controverſias omnes, quæ temere toties & iiſdem tautologicis ſcriptis Civitatibus Hanſeaticis à Knichio & aliis motæ ſunt, diiudicare queat; ſi hanc fundamentalem informationem partim amici partim meā rite penetrare didicerit. Etenim continetur heic nobiliſſima materia, quæ toti Societati mortalium in Fœdere aliquo aut extra Fœdus, in Republ. aliqua, aut in libertate plena, vel ſemiplena, in ſervitute vere cenſenda, aut privilegiis nec non alias in communi vita & commerciorum negotiis, aliiſve actionibus humanis competat. Vix aliquid nobilibus & libero homine dignius explicari poterit. Omnia heic perſpicis, quaſi in delineationibus ſynceris depicta, ut præparationem ſolidam per-

generali profertur, quam quid… informationem faciat ita, u… aliquando ipſe quis controverſ… omnes, quæ temere toties & i… dem tautologicis ſcriptis Civit… tibus Hanſeaticis à Knichio… aliis motæ ſunt, diiudicare que… ſi hanc fundamentalem inform… tionem partim amici partim m… rite penetrare didicerit. Etenim… continetur heic nobiliſſima ma… ria, quæ toti Societati mortaliu… in Fœdere aliquo aut extra F… dus, in Republ. aliqua, aut in l… bertate plena, vel ſemiplena, i… ſervitute vere cenſenda, aut pr… vilegiis nec non alias in commun… vita & commerciorum negoti… aliiſve actionibus humanis co… petat. Vix aliquid nobilibus & … libero homine dignius explica… oterit. Omnia heic perſpicu… uaſi in delineationibus ſynceri… ſpicta, ut præparationem ſolidam per-

percipias, ſi de re ipſa huius antiquiſſimi Fœderis verum tibi conficere iudicium, citra calumnias aliorum, velis. Ideoque fieri non aliter potuit, quam ut interdum aliorum depravatæ opiniones removerentur è medio. Vnde & neceſſum fuit, ut Platonis divini illius Reſpublica non aliter, quam vivis ſuis coloribus tibi deſcriberetur. Namque quum eſſent, qui tantum Philoſophum, quo nemo unquam rectius de Amore ſyncero & vitæ Chriſtianæ accommodando ſtatui quid ſcripſit, non veriti fuerint uſque ad impudentiam inſolentius refutare, & ſuas ipſi affingere nugas, vindicarier hunc à tot perverſis oportuit calumniis: quod tamen omne eo vergit, ut cuivis & maxime iuventus in tempore ſanioribus doctrinis iudicium informare diſcat. Abſit iniuria omnis, & venia ſit prola-

 tis.

tis. Exempla ſunt clara, quæ proponuntur alicubi, quando invenies, quod etiam ſint, quos ipſum Imperatorem in optima ſententia & definitione Libertatis non puduit refutare, & eidem optimo Capiti noſtro (qui tamen ita bene ſuis cupit ſubditis, ut ſervitutem maxime libertati naturæ contrariam dicat) mendaciæ in os refundere non dubitant. An non etiam ſatis craſſus eſt error, quod tot politici non viderint, cuius naturæ ſit Civitas? Si populo alicui Reſpublica ſua rite inducatur, an non tunc confeſtim Civitas inde proſilit? Quomodo igitur inter ſe differunt? An non ut cauſſa & effectus? Quis vero Civitatem Effectum antehac dixit, aut putavit? Quis non ſubiecti aut finis locum ipſi attribuit? Et tamen res tam manifeſte heic incurrit in oculos omnium, ut nemo, niſi prorſus

ſus

tis. Exempla ſunt clara, quæ pro-
ponuntur alicubi, quando inve-
nies, quod etiam ſint, quos ipſi
Imperatorem in optima ſententi
& definitione Libertatis non p
duit refutare, & eidem optim
Capiti noſtro (qui tamen ita b
ſuis cupit ſubditis, ut ſervitut
maxime libertati natura contr
riam dicat) mendacia in os reſp
dere non dubitant. An non etia
ſatis craſſus eſt error, quod te
litici non viderint, cuius natu
ſit Civitas? Si populo alicui Re
publica ſua rite inducatur, an
tunc confeſtim Civitas inde pr
lit? Quomodo igitur inter ſe di
runt? An non ut cauſſa & ef
ctus? Quis vero Civitatem Ef
ctum antehac dixit, aut pu
vit? Quis non ſubiecti aut ſu
locum ipſi attribuit? Et tamen
tam manifeſte heic incurrit
culos omnium, ut nemo, niſi pro

ſus pudorem cunctum eiuraverit, aut prorſus inſanus dici velit, id queat negare. Sic olim quoque illis ultra pilos ſubtiliſantibus & philoſophis falſis, monſtravi aperte, quod neque primas neque ſecundas Notiones, aut Noëmata de quibus tot confingebant gloriationes, poſt lapſum Adami in ſuis futilibus invenirēt terminis, quum nec internum Eſſe rei, animam, ſpiritum, nec in commiſtione elementari graduum differentiam intelligerent: Vnde nunc multi tandem alia ratione philoſophari incipiunt, quum tam diu ſe inaniter in logomachiis phantaſticis fruſtra ſeductos deplorent. Sed, Amice Lector, te ad probam & ſanam cognitionem huius tractatus remitto. Videbis, ne præcipites temetipſum in præjudicio ullo procacius formando. Forte invenies, quod te olim iuvare poſſit, & ma-

 xime

xime inde expedire poteris felicius quæſtiones, Civitatibus Hanſeaticis ab adverſarijs ſuis oppoſitas, quas propterea in ultima parte collectas invenies, ut ipſe illas ex Generali hoc tractatu eo commodius refutare poſſis. Ipſe cenſor Iudex & deciſor ſis rei. Hæc ſunt, benevole Lector, quæ te præſcire volui, ubi ſimul memineris, quod hominem vere Chriſtianum heic requiram, & qui noſcat, quæ veræ pietatis ſtudioſum deceant. Vale, fave, & in Chriſto rite fruere tali labore.

Iohan.

expedire poteris felicim
s, Civitatibus Hanſea-
dverſarijs ſuis oppoſitas,
terea in ultima parte
nvenies, ut ipſe illas ex
hoc tractatu eo commo-
tare poſſis. Ipſe cenſor
deciſor ſis rei. Hæc ſunt,
ector, quæ te præſcire
ſimul memineris, quod
vere Chriſtianum heic
& qui noſcat, quæ vera
dioſum deceant. Vale,
Chriſto rite fruere tali

Iohan.

IOH. ANGELIO WERDENHAGEN, I. C. C.

Quūm ex gravi Hamburg. perſecutione & vitæ periculis liberatus eſſet.

Gratul.

IOHAN. SCHVLTETVS
Eq. Divi Marci & Potentiſſ. Reg. Dan. Conſiliarius, &c.

QVis, ANGELI, te funeris & tuum
Tantis periclis expediit caput?
Cunctum, quis, amiſſum per ævum
Iam prope, reſtituit ſaluti?
Nam ſic ſubactus terribili manu
Tot improborum viſus es omnibus,
Et morte condemnatus atra,
Crederet ut tibi nemo vitam.
Tenere captum num ſocios ita
Hanſæ decebat, non decus ultimum
Queis geſſeras, te tot per annos
Conſiliis animoque rectum.
Sed qui ſupremo Numine temperat
Orbem, revulſit vim violentiæ,
Cuſtode, dum iuſſit, remoto,
Rite patere tibi viam Albis.

 Sic

Sic liberatum, nunc precibus piæ
Gentis ſodalem reddit amabilem,
Vxoris & charum redonat
Fletibus innumeris maritum.
Divina virtus nîl habet invium,
Perrumpit acris per remoras ſuas,
Nullique non vivo peracti
Præmia reſtituit laboris.
Nempe illa ſancti pectoris indoles
Suæ recordans ſemper originis
Inſueta tentat, eque duris
Ad decus æthereum reſultat.
Vultus minaces, atque calumnias,
Nugaſque ſævas tu facias nihil;
Ceu quiſque vindictam Iehovæ
Nequitia ipſe ſua reponit.
Hinc cura Chriſto es, ſeu roſeo dies
Arridet ortu, ſeu medio magis
Incandet æſtu, ſive cœlum
Nox tacitis operit tenebris.
Te, ſi voceris periuga Caucaſi
Chriſti favor, vel torrida ſolibus
Per teſqua Maurorum, per æquor
Puppibus indomitum ſequetur.
Hic te ſequetur candidus undique,
Totumque habebis, perge modo pius,
Curare nec velis nefaſtos,
Quos ſatagit decorare mundus.
Sic magna reddes commoda patriæ,
Ihovæ ſupremæ auctus honoribus,
Amore iuris quando ſancti,
In pietate fideque, ferves.

Tri-

Tritas popello currere ſemitas
Spernens , viarum diligis aſperas
Supraque mortales caducos
Exeris ingenii vigorem.
Te cura Chriſti provida recreet,
Reddens ſolutum diſſidiis malis,
Vt diſſipetur quiſque technis
In propriis, tibi quas minatur.
Tu, qui potenti Numine ſupplices,
Iniuſta rumpens vincula, liberas,
Serva benignus reſtitutum
Angelium patriæ, Iehovah.
Serves miniſtrum porro, Deus, tuum,
Calumniatores ut videant mali,
Quam turpiter nugace lingua
Se dederit rabies maligna.

Ad Eundem.

Calumnias, iniurias, & perſecutiones multiformes & plus quam diabolicas in & cum Chriſto fortiter perferentem.

IOHANNIS SCHERBETI
Doct. Med. Lubecenſ.

EPIGRAMMA.

Palma virens velut ipſa magis ſe attollit in auras,
Quo magis impoſitum ponderis urget onus;
Sic Tu; vipereis quo Te mage mundus iniquus
Atque Sathan linguis, vique doliſque ſuis
Tundere iam ſatagit; maiores ſuſcipe vires
In Chriſto, à Chriſto nec moveare tuo:
Sed Chriſto plures lucrari perge monendo,
Sic poteris mundum vincere vi Fidei.

Ad Eundem.

Anagrammatiſmus geminus, non infeliciter natus, ex Nomine hoc

IOANNES ANGELIVS WERDENHAGEN. I.C.C.

I. *Angramma.*

AH NON-IGNAVUS; INDE VERE-ELEGANS.

DE ſe, ſuaque gloriantur plurimi
Arte inſolenter, futili ac inutili
Faſtu tumentes: Non agit IAN. ANGELVS
Sic WERDENHAGIVS, Iehovæ floſculus.
Namque Alpha doctos inter hic quum ſit viros,
Criſtas tamen non erigit procacior:
Diſſimulat eruditionis copiam,
Et ſcrinium cordis, refertum floribus
Virtutis, & ſcientiæ fragrantibus
Iactanter ipſe haut prædicat: Modeſtia
(Sal vitæ) eum commendat & Solertia:
Gaudet tamen præ cæteris perenniter
Adeſſe cuivis Nomine & Facto pius,
Eccleſiæque Verna Chriſti dicier.

Plus

Plus ſemper in receſſu habet, quam
primulum
In fronte præ ſe fert: ſub omni ſcibili
Palmam eripit (tabeſce, Mome) maximis.
IGNÀVVS AH NON eſt ſophorum in
atriis;
Sed Veritatis veriori in ſemita:
Nec eſt Dices Ignavus in conflictibus;
Aſt quæ Iehovæ comprobatur legibus.
Inde ELEGANS-VERE SILENTIARIVS
Nunc incolis vocatus à Magdeburgicis,
Et perpetim vivace lucet Gloria.

Mittebat Halâ XI. *Cal. Mart. anno*

Te, DeVs ô, præſtet ſanVM, aſpera
qVæqVe repeLLat.

II. *Anagram.*

OH, VERNAS È LAVDE INGENVA INGENS.

&

OH INGENS INGENVA LAVDE
ENERVAS!

IN Genua ingenui LAVDE è candoris es INGENS;

Do-

Doctrina OH-VERNAS iudiciique fide!
Invidiæ ſputum ſic atque Calumniæ amarum.
ENERVAS, NERVOS dat tibi Ihova ſuos.

M. IOHANNES BERGERVS
Hal-Sax. P. L. C.

Eidem.

Quum Legatum apud inclutas Civitates Hanſeaticas ageret, Annis aliquot.

*V*Itâ, IANE, *tuâ gaudent nunc Elmus & Albis,*
Eloquioque tuo, conſilioque tuo.
Ah tecum pariter colerent ſacra cœlica cuncti,
Sanctior inde foret gloria Parthenopes!
Balthiacis quod enim Cothmannus, Grotius oris
Belgarum, Italiæ quod Sadoletus erat;
Hoc tu Saxoniæ præſtas feliciter, illa
Vt Te vix noſtri ſanguinis eſſe putet.
ANGELE, *rite places, Deus eſque maneſque piorum.*
Tutoremne ferat Clara ea VIRGO *parē?*

M. IANVS VICOSTADIVS
Hamburgi F.

Alind

Aliud Eidem:

Quum legationes publicas ſubiret toties,

Per Anagramma.

IOANNES ANGELUS WERDENHAGEN.

Eheu; Ingens Iaſon, dignus Laureâ.

Findere terrificas Symplegadas auſus Iaſon
  Æſonides, fulvæ vellera vicit ovis,
Tu, WERDENHAGIDA, ô patriæ ſtudioſe ſalutis,
  Ad loca præſidiis, i, peregrina bonis.
Auſpiciis iuvet ire bonis, ſi poſtulet uſus,
  Pro patria felix teſqua ſalute ſubi.
Vaticinor, vinces ingentia monſtra laborum,
  Sæpe viatori quæ remoram pariunt.
INGENS DIGNVS, EHEV! victrici LAVREA IASON,
  Vellere cum fulvo laudis aroma feres.

HVBERTVS SPRIMONTIVS
Belga Iur. Stud.

Aliud

Aliud Eidem:

Quum legationes publicas ſubiret toties,

Per Anagramma.

IOANNES ANGELUS WERDENHAGEN.

Eheu; Ingens Iaſon, dignus Laureâ.

Findere terrificas Symplegadas auſus Iaſon
Æſonides, fulvæ vellera vicit ovis,
Tu, WERDENHAGIDA, ô patriæ ſtudioſe ſalutis,
Ad loca præſidiis, i, peregrina boni.
Auſpiciis iuvet ire bonis, ſi poſtulat uſus,
Pro patria felix reſque ſalute ſubi.
Vaticinor, vinces ingentia monſtra laborum,
Sæpe viatori quæ remoram pariunt.
INGENS DIGNVS, EHEV! victrici LAVREA IASON,
Vellere cum fulvo laudis aroma feres.

HVBERTVS SPRIMONTIVS
Belga Iur. Stud.

Aliud

Aliud de eodem

Et Eius ſtudÿs ſacris ac Poëſi ſacra.

Si Deus pro nobis, quis contra nos.

Quid faſtuoſus mundus, & inferi,
Orcuſve ſævus cogitet, omnibus
Nos viribus petens, remittas
Quærere; nec trepides ad æſtum
Tardantis ævi Sacra. Fugit retro
Ditis poteſtas, & Deus excubat,
Pellente cuſtoditi amore
Agminis ex oculis ſoporem.
Non uſque vanis eſt tenor impÿs
Idem; nec uno ſors facilis nitet
Vultu. Quid infectis paventes
Conſilÿs animi fatiſcunt?
Quur non ſub ædis fornicibus ſacris
Commune votum fundimus, aut domi
Pœnas ruentes deprecamur,
Dum licet, ac pietate corda
Mutamus ultro. Oratio diſſipat
Curas edaces. Sed tibi cœlitus
Largitur ardorem Iehova
Pectoris, & cytharam Davidis.
Is tot malis finem hinc dabit: ultimum
Adventum ab alto Dux Michaël polo
Maturet, ac contra malignum
Chriſticolas tueatur agmen.

O no s

O nos Iehovam ſupplicibus modo
Poſcamus imi pectoris è ſinu,
Vivâ Fide ardentes, minus quid
Inſidijs ſuberit pericli!

IEHOVA

Arx fortis piorum.

Ex Pſalm. Davidis.

TE Satan frendens rabidâ canum vi
Cingit? infeſtat? ſua tela vibrat
Dira? Proh! quantum eſt Satanæ furenti
Vellere barbam!
Sed fremat Dis, Styx, ruat orbis axis;
Ignis abſumat mare, flamma terram:
Quid times geſtans valido repoſtum
Corde Iehovam?

I. SCHERB. M. D. L.

CON-

…m ſupplicibus modo
…ni pectoris è ſinu,
…e ardentes, minus quid
…iberit pericli!

IEHOVA
Arx fortis piorum.
Ex Pſalm. Davidis.

…atan frendens rabidâ canum ri…
…git? infeſtat? ſua tela vibrat
Proh! quantum eſt Satanæ fr…
…enti
Vellere barbam!
…emat Dis, Styx, ruat orbis axis
abſumat mare, flamma terras
…times geſtans valido repoſitum
Corde Iehovam!

I. SCHERB. M.D.L.

CON

CONTENTORUM
In hoc generali tractatu conſpectus.

1. *IDea vera & vivida totius Imperij Romano-Germanici cum omnibus membris ſuis.*
2. *Societatis cuiuſvis univerſitas & communio unde ſit, quid ſit, ac quomodo inter ſe differant.*
3. *Societatis privatæ & publicæ diverſarumque utriuſque ſpecierum enumeratio cum neceſſaria declaratione.*
4. *Quot Politicorum in his inveniantur errores, & in quantum à ſcopo veritatis fundamentalia eorum devient.*
5. *Libertas vera & falſa quid? Sic & ſervitus vera & falſa quid? Ac num ſervitus ſit à natura?*
6. *Quinam primi ſervitutis in Germaniam introductores & auctores eius?*
7. *Quam fortiter per tot ſecula Saxones ſuam defenderint & ſuorum Libertatem.*
8. *Hiſtoricorum nonnullorum errores deteguntur in plurimis.*
9. *Imperatoris in definitione iuſta ſervitutis defenſio.*
10. *De iuſtitia belli & ſervitute eius examen.*

 11. *De-*

11. *Defenſio Platonis iuſta & eius Reipublicæ cum Chriſtianiſmo comparatio ſolida.*

In parte Secunda.

12. *Contenta locorum, & variæ eorum appellationes ac determinationes ſedium.*
13. *Reſpublica quid proprie ſit, & quomodo ab Univerſitate & corpore differat.*
14. *Civitas quomodo effectum Reipubl. exprimat & quod eius dentur veræ ac ſolidæ ſpecies.*
15. *Privilegia quid ſint, ac quod ſpecies eorum.*
16. *Fœderis explicatio ſolida 12. continet capita, quibus variæ etiam de Civitatibus Hanſeaticis inſeruntur quæſtiones, & documenta antiqua.*
17. *Mercatura & negotiationum in commerciis ratio.*

SVM-

D fenſio Platonis iuſta & eius Reip-
ica cum Chriſtianiſmo comparatio ſ
ida.

In parte Secunda.

2. *Contenta locorum, & variæ eorum a-*
pellationes ac determinationes ſolidæ.
13. *Reſpublica quid proprie ſit, & quo-*
do ab Univerſitate & corpore diſtin-
14. *Civitas quomodo effectum Reipubl.*
exprimat & quod eius dentur vera
ſolidæ ſpecies.
15. *Privilegia quid ſint, ac quid ſpe-*
corum.
16. *Fœderis explicatio ſolida 12. conti-*
capita, quibus variæ etiam de Civita-
bus Hanſeaticis inferuntur quæſtio-
& documenta antiqua.
17. *Mercatura & negotiationum in co-*
mercis ratio.

SVMMA PRIVILEGII.

ILluſtrium & Præpotent. D. D. Ord. fœderatatarum Belgiæ Provinciarum decreto cautum eſt IOHANNI ANGEL. VVERDENHAGEN IC. C. ne quis præter illius voluntatem toto ſeptennio proximo, his in regionibus excudat, aut alibi extra Provincias excuſos inferat, vendatve libros hoſce, quibus titulus *Tractatus diverſi in Imperij Romano-Germanici conſtitutionem eiuſque Politiam Univerſalem, & hinc Speciatim maxime in celeberrimum Fœdus Hanſeaticum eiuſque Civitates & Reſpublicas omnes directi.* Quod ſi quis contempta authoritate D. D. Ord. directe vel indirecte, libros hoſce totos vel partem eorum exceptim, hoc, ſive alio modo, extra dictum temporis intervallum typis mandare, vel impreſſum alibi in has oras inferre & vendere præſumpſerit: confiſcatione exemplarium, mulctaque inſuper, uti latius patet in ipſo Privilegio, damnatus eſto, dat. Hagæ in conventu D. D. Ord. Gen. 9. Septemb. 1630.

A. PLOOS A THIENHOVEN.
Ad Mandatum DD. Ord. Gen.
CORN. MVSGH.

Privilegium hoc Ioh. Angel. VVerdenhagen IC. C. *tranſtulit in* Ioannem Maire *Typographum & Bibliopolam.*

IOHAN. ANGELII
WERDENHAGEN,
I. C. C.

De REBUS PUBLICIS HANSEATICIS,

Tractatus Generalis pars prima.

DE REBUS-PUBLICIS HANSEATICIS,

Et earum

CELEBERRIMÆ CONFOEDERATIONIS SOCIETATE,

Tractatus primus, generalis.

Cura IOHAN. ANGELII VVERDENHAGENI, I.C. C. editus.

INTRODVCTIO SIVE PROOEMIVM.

De Imperij Romani Germanici duratione, fundamentis & columnis veris, eiuſdemque ornamentis illuſtrioribus, & munimentis.

SI IMPERII ROMANI MAIESTAS, etiam iuxta hodiernum ſtatum Germanicum maxime, quæ in eius auctoritate, dignitate, potentia, amplitudine, regalibus, firmitudine, qualitate loci, divitiis, munitionibus, ſapientia & virtute

 inco-

incolarum conſiſtit, rite oculis acutioribus perſpiciatur, examineturve; aut ſi quis cum aliis mundi Regnis & partibus cum eadem comparationem iuſtam, abſque affectuum perturbatione iniquiore inſtituat; is profecto huic præ cunctis aliis gloriam ſplendidam & felicitatem primariam adſcribere, atque ſimul ingenue (modo ſolido non careat iudicio, & rerum humanarum in hoc ſeculo haud plane ſit imperitus) confiteri cogetur, quod nullius Imperii aut Regni æque durabilis aut invincibilis, iuxta internam & eſſentialem eius diſpoſitionem, ratione omnium Statuum, connexus aut conſtitutio inveniri poſſit. Etenim extra controverſiam eſt omnem, quod huic Verbum Dei unice quartam attribuerit monarchiam talem, quæ extremum mundi ſit conſecutura terminum. Velut etiam exinde divinus ille Propheta Daniel, cui ſoli cum Divo Eſdra inter omnes iſtorum ſeculorum vates Iehova ſummus cœli & terræ Dominus ſummorum Imperiorum orbis uſque ad extrema tempora, quæ nunc prope conſecuti ſumus, ordinem ſucceſſorium in viſionibus ſanctis revelavit, hoc ultimum Regnum vere ferreum, in explicatione Imaginis & Statuæ, eſſe futurum

rum

incolarum conſiſtit, rite oculis ac... rioribus perſpiciatur, examinetur; aut ſi quis eum aliis mundi Regnis & partibus cum eadem comparatione iuſtam, abſque affectuum perturbatione iniquiore inſtituat; is profecto huic præ cunctis aliis gloriam ſplendidam & felicitatem primariam adſcribere, atque ſimul ingenue (modo ſolido non careat iudicio, & rerum humanarum in hoc ſeculo haud plane ſit imperitus) confiteri cogetur, quod nullius Imperii aut Regni æquiparabilis aut invincibilis, iuxta integram & eſſentialem eius diſpoſitionem, ratione omnium Statuum, conſtitutus aut conſtitutio inveniri poſſit. ...nim extra controverſiam eſt omnium, quod huic Verbum Dei unice ...attam attribuerit monarchiam ...n, quæ extremum mundi ſit conſe...ura terminum. Velut etiam exin... divinus ille Propheta Daniel, cum ... cum Divo Eſdra inter omnes illo... ſeculorum vates Iehova ſummus ... & terræ Dominus ſummorum ...eriorum orbis uſque ad extrema ...pora, quæ nunc prope conſecuti ...s, ordinem ſucceſſorium in vi...bus ſanctis revelavit, hoc ulti... Regnum vere ferreum, in expli... Imaginis & Statuæ, eſſe futurum

rum pronunciat; *Dan.* 2. Quicquid heic ex opinione aliorum Pezel. *in Mellificio ſuo ad Sleid. lib. de 4. monarch. pag.* 292. *part.* 1. obiiciat ex quæſtione Nabuchodonoſoris Regis, quaſi ille ſollummodo de ſuo, non alieno & longiſſime remoto regno ſollicitus fuerit: Quum tamen non tantum Propheta, *in dicto cap.* 2, *verſ.* 29, 44, & 45, liquidiſſime de futuris temporibus cuncta hæc explicet; adeo, ut etiam ea omnia uſque ad Chriſti adventum ultimum ſive Iudicii extremi diem, quo Chriſtus ex cœlo quaſi ex monte ſummo delapſus, propria maieſtatis ſuæ auctoritate, quæ ipſi à Patre cœleſti data eſt, comminuturus & conſumpturus omnia illa regna ſit cum ipſa ſtatua in ſecula, *verſ.* 45; extendat; ſed etiam ipſe Salvator noſter Ieſus, *Marc.* 13, *verſ.* 14, in prænunciatione ultimorum temporum ad Danielem Prophetam hunc manifeſte ſe referat: Vt clare inde pateat, quam latiſſime ſe exporrigant vaticinia huius inſignis Prophetæ, veluti etiam ad accuratam attentionem talium non fruſtra ibidem à Chriſto exſuſcitamur ſinguli. Nec enim Iehova ad ſollicitatam quæſtionem alicuius mortalis ita ſtricte alligatus eſt, ut non profundiora & penetrantiora in revelatione ſua per

Prophetas retegere debeat, quam cor cœcum & in cogitationibus ſuis vana mens aſſequi poſſit. Imo ſi Iehova in omnibus oraculis ſuis Eccleſiæ, tanquam Sponſæ Filii Dei, maxime ſatis facere cupit, ut ipſe ibidem confitetur Pezelius, atque is ſcopus perpetuo Spiritui S. ſtet propoſitus: quur non maxime vaticinia talia univerſalia ad Eccleſiam Chriſti in novo Teſtamento excurrant? quum novum Teſtamentum finis ſit veteris; atque propterea in Novo εἰδικῶς & efficaci demonſtratione exprimatur, quod in Veteri τυπικῶς adumbratum nude fuerat? Velut proinde ſparſim in Prophetis ea nobis præfigurantur, quæ in regno Chriſti nunc conſummationem ſuam adipiſcantur vel accipiant. Tum quoque Nabuchodonoſoris inſomnium non ex naturali influentia Spiritus ſyderei profluxit, ſed ex diviniori infuſione in eo concitatum fuit. Alias Sophi aut Magi Ægyptiorum facile interpretationem eius aſſequi potuiſſent. Omne enim, quod naturali influxione communicatur animæ corporis, hoc facile pertingit aut invenit Magia, ſive Sophia illa realis, quæ minus verborum inutilibus terminis & phantaſticis obſcurata habetur conceptibus. Quum vero inſomnium Regis hoc ſupernatu-

Prophetas retegere debeat, quam co
cœcum & in cogitationibus ſuis va
mens aſſequi poſſit. Imo ſi Iehova i
omnibus oraculis ſuis Eccleſiæ, ta
quam Sponſæ Filii Dei, maxime ſa
facere cupit, ut ipſe ibidem confite
Pezelius, atque is ſcopus perpetuo Sp
ritui S. ſtet propoſitus: quur non m
xime vaticinia talia univerſalia ad Ec
cleſiam Chriſti in novo Teſtamen
excurrant? quum novum Teſtamen
tum finis ſit veteris; atque propterea i
Novo εἰδικῶς & efficaci demonſtra
tione exprimatur, quod in Veteri n
σκιῶς adumbratum nude fuerat? V
lut proinde ſparſim in Prophetis ea no
bis præfigurantur, quæ in regno Chri
ſti nunc conſummationem ſuam ad
piſcantur vel accipiant. Tum quoque
Nabuchodonoſoris inſomnium no
ex naturali influentia Spiritus ſyder
profluxit, ſed ex diviniori infuſion
in eo concitatum fuit. Alias Sophi
aut Magi Ægyptiorum facile interpre
tationem eius aſſequi potuiſſent. O
mne enim, quod naturali influxione
communicatur animæ corporis, ho
facile pertingit aut invenit Magia, ſive
Sophia illa realis, quæ minus verborum
inutilibus terminis & phantaſticis ob
ſcurata habetur conceptibus. Quum
vero inſomnium Regis hoc ſupernatu-
rale

rale eſſet, atque altiorem ſive ſublimiorem originem ex æternæ naturæ regno, à quo vera Eccleſia Chriſti ſive populus Dei ſanctus regitur, traheret, non erat hoc in poteſtate Magorum aut ſapientum eorum poſitum, quo inſomnium hoc myſticum aut reperire ſive explicare potuiſſent. Quippe nullatenus eius principia in Firmamento nata aut ſcripta inveniebantur. ut ait Daniel, *verſ.* 27; Myſticum ſive Arcanum hoc, quod Rex petit, non Sapientes, Aſtrologi, Magi, Haruſpices poſſunt indicare Regi: Sed eſt Deus in cœlo revelans arcana, qui notum facit Regi Nebucadnezari id quod futurum eſt conſequentibus temporibus, &c. Quoniam enim Daniel, velut olim quoque Ioſeph, Cabaliſticæ ſcientiæ gnari erant, id eſt, Spiritus Iehovæ: hic utrumque, theodidactos effecerat: quare & ſublimiora ex Spiritu ſapiebant, ita ut vera & cœleſtis lux in iis reſplenderet. inde oblivione extinctum inſomnium uterque reſuſcitare ſecum in Spiritus cœleſtis virtute poterat; quod alias nullatenus in vires hominis extra regenerationem divinam cadit. Vnde patet, quanta ſit differentia inter eos, quos divus Paulus ſapientes carnis vocat, & qui Spiritu regenerationis in diverſis donis ſanctis orna-

ornati ſunt. Quare tria omnino luminum dona & munera inter ſe diſtinguenda ſunt, non tantum habitualiter, ut communis incompta fert opinio, ſed vivide ſecundum efficaciam Spiritus. Magia enim ſive vera Sophia exprimit verum lumen naturale eiuſque Spiritum: Cabala vero ſupernaturale lumen Spiritumque in Angelica domo: Theologia continet in ſe lumen divinum munere Spiritus Sancti expreſſum. Quas tres ambitu ſuo Theoſophia complectitur. Quemadmodum igitur Iehova vero Theologo ſui colloquii aut eloquii genuinum communicat intellectum per Spiritum S.; quod etiam ſecum talis revera percipit Theologus: Ita Natura in omnibus rebus creatis externis per ſuum Spiritum vero Sophico, quem priſci illi Magum dicere ſoliti ſunt, ſe oſtendit, ipſi ſignaturas ſuas rerum & firmamenti per influentias congruas oſtendens. Ita quoque Cabala per virtutis angelicæ angelicum lumen Sopho ſuo idem præſtat, quod ad hanc facit ſapientiam: veluti per tale lumen Moſes ſuum à Iehova accepit reſponſum. Tria hæc inſignia regenerationis dona & lumina Spiritus, quæ tamen uniformiter ſe habent in ſuo centro, & Sacroſanctam Trinitatem egregie repræſentant,

non

ornati ſunt. Quare tria omnino lumi-
num dona & munera inter ſe diſtin-
guenda ſunt, non tantum habituali-
ter, ut communis incompta fert opi-
nio, ſed vivide ſecundum efficaciam
Spiritus. Magia enim ſive vera Sophia
exprimit verum lumen naturale eius-
que Spiritum: Cabala vero ſupernatu-
rale lumen Spiritumque in Angelica
domo: Theologia continet in ſe lumen
divinum munere Spiritus Sancti ex-
preſſum. Quas tres ambitu ſuo Theo-
ſophia complectitur. Quemadmodum
igitur Iehova vero Theologo ſui collo-
quii aut eloquii genuinum commu-
nicat intellectum per Spiritum S.; quod
etiam ſecum talis revera percipit Theo-
logus: Ita Natura in omnibus rebus
creatis externis per ſuum Spiritum ve-
ro Sophico, quem priſci illi Magum
dicere ſoliti ſunt, ſe oſtendit, ipſi ſigna-
turas ſuas rerum & firmamenti per
influentias congruas oſtendens. Ita
quoque Cabala per virtutis angelicæ
angelicum lumen Sopho ſuo idem præ-
ſtat, quod ad hanc facit ſapientiam:
veluti per tale lumen Moſes ſuum à Ie-
hova accepit reſponſum. Tria hæc inſi-
gnia regenerationis dona & lumina
Spiritus, quæ tamen uniformiter ſe
habent in ſuo centro, & Sacroſan-
ctam Trinitatem egregie repræſentant,
non

non ita præcipitanter confundenda
ſunt, ut communis fert Habitualiſta-
rum error; ſed longe ſanctiorem &
ſublimiorem merentur reverentiam.
Quod ideo à principio heic ſtatim
monemus, ne quis temere ita ſua fa-
natica opinione amplius profanet cœ-
leſtia Dei Effata, quemadmodum in
hoc cernimus factum ſenſu. Vti Sacra
Scriptura ſive Eloquium Dei manife-
ſte proponit, & nobis omnibus ſancte
ſui diſpoſitionem muneris retegit: ſic
etiam longe ſanctiora exponit myſte-
ria, quæ cœca hominis ratio cœca ſua
habitualitate neque percipere, neque
cenſere rite poterit. Sibi ipſi noxium
præparat Iudicium Dei, qui carnali ar-
bitrio divina ira leviter æſtimat iuxta
propriæ phantaſiæ terminos. Simpli-
ciſſima locutione non raro profundio-
ra continentur & ſacratiora, quam ſa-
pientiſſimus mortalium in abſtruſiſſi-
mis percenſere noſcat. O quanta pro-
funditas ſapientiæ! merito exclamat
divus Paulus. Quemadmodum quo-
que libri Moyſis interna alia, quæ to-
tius mundi & Eccleſiæ Chriſti curſum
præfigurent, continent, uti B. Teuto-
nicus egregie in ſuo Commentario,
quem Magnum Myſterium (quo libro
nihil dum vidi in eo genere abſolu-
tius, & propterea in manibus omnium
vere

vere Chriſtianorum optarem) vocat, hoc luculenter demonſtrat. Nec hucuſque inventus eſt, qui talia unquam in Moſe deprehenderit, quod merito omnes, eruditiſſimam qui ſibi tot habitualitatibus profanis vendicant arrogantiam, pudore afficiat. Sed hoc etiam propterea dico, ut cernant omnes, quæ duratio cœleſtis in ipſa ſua imbecillitate adiecta ſit à Deo Imperio Romano, quod certe nemo ſuis viribus convellet externus; ſit, quicumque velit. Iehova huic Monarchiæ ſuum terminum uſque ad montem Sionis extendit. Licet lutum myſteriale huius Regni cum ferro ſit commixtum; tamen firmiter perſtabit ſuffultum ſuis adminiculis, quæ ipſi non ſine ſingulari Iehovæ addita ſunt beneficio & miſericordiæ gratia. Etenim quos non ſæpius pertulit hoc Imperium motus, quot concuſſiones, quot perturbationes & diſſidia interna! Ex Iehovæ tamen benignitate ſingulari ſemper inventa ſunt talia remedia, quę robur novum ipſi addiderint.

Nutationes & paroxyſmi Imperij Romani.

SI quis ſaltem ad notabiliora recurrat tempora, quibus tranſlatio Imperii Romani ad Germanos deputa-

tur,

vere Chriſtianorum optarem) voca; hoc luculenter demonſtrat. Nec hu- cuſque inventus eſt, qui talia un- quam in Moſe deprehenderit, quo merito omnes, erudiciſſimam qui ſi- tot habitualitatibus profanis vendi- cant arrogantiam, pudore afficiat. Se hoc etiam propterea dico, ut certum omnes, quæ duratio cœleſtis in ipſa ſua imbecillitate adiecta ſit à Deo Im- perio Romano, quod certe nemo ſit viribus conveller externus; ſit, qui- cumque velit. Iehova huic Monar- chiæ ſuum terminum uſque ad mor- tem Sionis extendit. Licet lutum m- ſteriale huius Regni cum ferro ſit com- mixtum; tamen firmiter perſtabit ſo- fultum ſuis adminiculis, quæ ipſi nec ſine ſingulari Iehovæ addita ſunt be- neficio & miſericordiæ gratia. Ecce is quos non ſæpius pertulit hoc Imp- rium motus, quot concuſſiones, quæ perturbationes & diſſidia interna! E- Iehovæ tamen benignitate ſingula- ſemper inventa ſunt talia remedia, quæ robur novum ipſi addiderint.

Nutationes & paroxyſmi Imperij R- mani.

SI quis ſaltem ad notabiliora recur- rat tempora, quibus tranſlatio Im- perii Romani ad Germanos depor- tu-

tur, an non ingentes concuſſerunt hoc tempeſtatum procellæ? an non odio, invidia, perſecutionibus internis & externis mire ſæpius dilaceratum fuit? an non toties idem armorum violentia & belli tumultibus variis terribiliter diſtractum ſenſerunt maiores? Quas non incurſiones gentium aliarum, & proprias rebelliones cum diris ſeditionibus pertulit? Verum, ne ita facile expugnari aut in ruinam aliquam præcipitari poſſet, firmi & iuſti inventi ſunt Ordines & Status, quibus ſemper in quavis adverſa fortuna conſtanter niterétur. Quorum alii principales fundamentaleſque ſunt, alii ornamenta conſervantia & neceſſaria habentur huius corporis.

Comparatio Imperij Romani cum corpore humano generalis.

NAM veluti viridum corpus humanum non tantum ex ſuis partibus eſſentialibus integris internis & externis, ſolidiſque membris, nervis, ac oſſibus conſtat: ſed etiam totius univerſi & microcoſmi centrale receptaculum atque ideam vividam refert: ut merito homo extractum ſive miraculum mundi, ac proinde microcoſmus, à ſa-

à ſanioribus & veris philoſophis appelletur: Ita quoque Imperium Romano-Germanicum, quod unicum aptiſſimis ſuis conſtitutionibus & commodis diſpoſitionibus ſatis æquabilem temperiem durationi temporum maxime convenientem refert, reſpectu omnium Regnorum mundi vere centrale illud miraculum repræſentat. Vnde merito microcoſmicum appellites illud regnorum Regnum. Quod in his paulo dilucidius explicari & percipi poterit.

Comparatio Imperij Romani cum corpore humano ſpecialior.

A Principio igitur, homo ex ſpiritu, ſive ſpiraculo vitæ (ut non fruſtra S. Scriptura loquitur) & corpore ſuo conſtat. Sic etiam Imperium hoc Romano-Germanicum ex ſpiritu animam ſuam ducit: & propterea in corpore ſuo ita radicaliter vivit: Corpus ibidem ſua membra ſive partes internas & externas iuſte continet & alit. Quemadmodum autem deinde anima tribus eſſentialibus operationib⁹ ſuum domicilium & vitam inde profluentem exhibet, quas vulgo trium facultatum nomine exprimere ſolent: Ita quoque tria ſunt, quæ vitam aut ſpiraculum

à ſanioribus & veris philoſophis appelletur: Ita quoque Imperium Romano-Germanicum, quod unicum aptiſſimis ſuis conſtitutionibus & commodis diſpoſitionibus ſatis æquabilem temperiem durationi temporum maxime convenientem refert, reſpectu omnium Regnorum mundi vere centrale illud miraculum repræſentat. Vnde merito microcoſmicum appellites illud regnorum Regnum. Quod in his paulo dilucidius explicari & percipi poterit.

Comparatio Imperij Romani cum corpore humano ſpecialior.

A Principio igitur, homo ex ſpiritu, ſive ſpiraculo vitæ (ut non ſtra S. Scriptura loquitur) & corpore ſuo conſtat. Sic etiam Imperium hoc Romano-Germanicum ex ſpiritu animam ſuam ducit: & propterea in corpore ſuo ita radicaliter vivit: Corpus ibidem ſua membra ſive partes internas & externas juſte continet & alit. Quemadmodum autem deinde anima tribus eſſentialibus operationib' ſuum domicilium & vitam inde profluentem exhibet, quas vulgo trium facultatum nomine exprimere ſolent: Ita quoque tria ſunt, quæ vitam aut ſpira- culum

culum vitæ huic Imperio inſigniter ſuppeditant, ut ſunt: 1. Chriſtiana Religio, in vera Verbi cœleſtis cultura & vitæ ſanctitate ſolida, aut imitatione Chriſti conſiſtens; propter quam unicam maieſtas monarchiæ ipſi in ſacris Litteris tam curioſe cum duratione ſua, ſi Chriſto modo non reponat ingratitudinem, attribuitur, 2. Leges fundamentales. & 3. Iuſtitiæ ſolidæ forma. Singula hæc adeo multa in ſe continent, ut unumquodque eorum vix ſingularis libelli conſcriptione explicari poſſit: ſed nec eſt huius loci, quum talibus & his ſuum aliquando Iehova auxiliante meditemur locum.

Membra Imperij Romano-Germanici alia interna, alia externa.

QVOD ad Corpus ipſum attinet, compoſitum rite eſt ex ſuis partibus internis & externis, quas Status ſive Ordines communi nomine vocant. Iſti autem ſunt Electores ſeptem, Principes & qui eorum accenſentur ordini, ac Civitates. Veluti autem in corpore humano tres partes maxime internæ principales, quæ etiam in ipſa generatione hominis iuxta omnem Medicorum ſententiam primitus ſe exerunt, cernuntur, ſicuti ſunt

Cerebrum, Epar & Cor: Ita etiam Electores merito membro principali Cerebro, Principes, & ii, qui huic Statui nobilitatis cauſſa annumerantur, Epati, & demum Civitates Cordi non incommode officii & vigoris ratione adſimilari poſſunt. quod ſuo loco plenius explicabitur cum fundamento. Electores enim officio ſuo proprio conſtituunt Caput certum, tam tempore interregni, aut vacantiæ, quam in electionis conſtitutione. Principes cum reliquis in ſuo generoſitatis ſtatu ſuppeditant quidem robur, ſuccum & ſanguinem in dignitatis auctoritate; ſed tamen maximæ vires fortitudinis in munimentis Civitatum inſigniorum & earum fidelitate ſitæ ſunt. Vnde apparet, quam graviter illi peccarint in publicum bonum & communem totius Imperii ſalutem, qui tanto ſtudio, & conatu malevolentiæ arduo, hucuſque diſcordias inter Principes & Civitates ſerere, & extrema odia fomentare auſi ſunt, æmulationem neſcio quam inanem cõfingentes: Quum tamen in his omnibus nil effecerint aliud, quam quod communis calamitatis, qua tam miſere Germania diſiecta fuit, promotores fortes & Iuris exemptitii, ut aiunt, oſores invidioſos ſe prodiderint. Rectius Imperator *in*

No-

Cerebrum, Epar & Cor: Ita etiam Ele-
ctores merito membro principali Cere-
bro, Principes, & ii, qui huic Statui no-
bilitatis cauſſa annumerantur, Epati,
& demum Civitates Cordi non in-
commode officii & vigoris ratione ad-
ſimilari poſſunt. quod ſuo loco ple-
nius explicabitur cum fundamento.
Electores enim officio ſuo proprio
conſtituunt Caput certum, tam tem-
pore interregni, aut vacantiæ, quam
in electionis conſtitutione. Principes
cum reliquis in ſuo generoſitatis ſtatu
ſuppeditant quidem robur, ſuccum &
ſanguinem in dignitatis auctoritate:
ſed tamen maximæ vires fortitudinis
in munimentis Civitatum inſignite
rum & earum fidelitate ſitæ ſunt. Ve-
de apparet, quam graviter illi pecca-
rint in publicum bonum & commo-
nem totius Imperii ſalutem, qui tanto
ſtudio, & conatu malevolentiæ ardo-
hucuſque diſcordias inter Principes &
Civitates ſerere, & extrema odia fo-
mentare auſi ſunt, æmulationem at-
ſcio quam inanem cõfingentes: Quum
tamen in his omnibus nil effecerint
aliud, quam quod communis calami-
tatis, qua tam miſere Germania diſtr-
cta fuit, promotores fortes & ſtrenui
exempticii, ut aiunt, oſores invidioſos
ſe prodiderint. Rectius Imperator in
Ne-

Novell. Conſt. urbium & civitatum eiectionem ac munitionem quæſivit, quum propterea quoque ita ſevere præcepit, ne facile eius intentio in conſervatione Imperii dirueretur, nec tales qui civitates ſolo iterum adæquatas cuperent, audirentur. Pulchrum quidem eſt, ut ille Imperator dicere ſolitus eſt, Regibus Imperare, (ſic vocavit ſuos Principes:) in quo etiam ſe omnibus vicinis prætulit: ſed longe pulchrius, pietatem cum fundamento in duratione conſervare; quam munitio civitatum exhibet, ut regnum excurſionibus hoſtis cuiuſvis & devaſtationibus minus ſit obnoxium.

Membra externa Imperij quæ?

Ex iſtis igitur partibus principalioribus, ut iam dictum eſt, procreatæ aut editæ ſunt partes externæ, corpus hoc ſolide integrantes. Hæc iterum ita ſunt diſpoſitæ, ut aliæ fundatam prærogativam in ordine ſuo præ reliquis habeant á Capite ſuo determinatam, quum earum miniſterium fulcra externa exhibere quædam Imperatoriæ maieſtati videantur, ceu recte eas Matth. Stephanus *lib. 2, part. 1, cap. 4, num. 10 & ſeqq.* enumerat, ordine ſingulas proponens; quas tamen priori

loco propterea heic ponimus, ut inde nobis anſa ſit, reliqua rectius deducendi. Verba eius ſunt: Priuſquam autem de Statibus plenius dicatur, illud præmittendum eſt, ex ſingulis ordinibus Imperii quatuor viros conſtitutos; adeoque Imperium Romanum ſuper certis gradibus nobilitatis, nec non etiam communitatibus opulentis, provida ſagacitate fundatum eſſe; de quo ita poſt ſui in Germanos tranſlationem conveniebat, ut maior Sacri Romani dignitas & maieſtas eſſet, & ne ſtatus & vires eius paulatim labefactarentur, ſed ſpecialibus munitum præſidiis, principibuſque firmatum, iiſque ut firmis columnis innixum, adverſæ tempeſtatis procellis & turbinibus validius reſiſtere, & ſuæ potentiæ mucronem longe lateque vibrare poſſet.

Et quidem primo fundatum eſt ſuper quatuor Ducibus. Primus, eſt Dux Sueviæ. ſed cum hæc domus primitus defecerit in ultimo duce Conradino, Friderici II. Imperatoris filio; *Cruſ. in annalib. Suevic. lib. 2, par. 3, cap. 19*: poſtmodum titulum Sueviæ Ducatus Sereniſſima Domus Auſtriaca uſurpat. Secundus, eſt Dux Brunſwicenſis in Saxonia. Tertius, Dux Lotharingiæ in Gallia. Quartus, Dux Bavariæ, qui hodie dicitur Palatinus Rheni,

loco propterea heic ponimus, ut inde nobis anſa ſit, reliqua rectius declarandi. Verba eius ſunt: Priuſquam autem de Statibus plenius dicatur, illud præmittendum eſt, ex ſingulis ordinibus Imperii quatuor viros conſtitutos. Adeoque Imperium Romanum ſuper certis gradibus nobilitatis, nec non etiam communitatibus opulentis, provida ſagacitate fundatum eſſe; de quo ta poſt ſui in Germanos tranſlationem conveniebat, ut maior Sacri Romani dignitas & maieſtas eſſet, & ne ſtatus & vires eius paulatim labefactarentur, d ſpecialibus munitum præſidiis, incipibuſque firmatum, iiſque ut fi- is columnis innixum, adverſæ tem- ſtatis procellis & turbinibus validius ſiſtere, & ſuæ potentiæ mucrones nge lateque vibrare poſſet.

Et quidem primo fundatum eſt ſu- quatuor Ducibus. Primus, eſt Dux eviæ. ſed cum hæc domus prim- fecerit in ultimo duce Conradino derici II. Imperatoris filio: Cruſ- alib. Suevic. lib. 2, par. 3, cap. 15. modum titulum Sueviæ Ducatu niſſima Domus Auſtriaca uſurpa- ndus, eſt Dux Brunſwicenſis Se- ia. Tertius, Dux Lotharingiæ Gallia. Quartus, Dux Bava- qui hodie dicitur Palatinus Rheni,

ni, de magno Palatio Trevirenſi.

Deinde fundatum eſt ſuper quatuor Vicariis. Primus, eſt Dux Brabantiæ. Alter, Dux veteris Saxoniæ, cum equulo albo. Tertius, Dux in VVeſterreich. Quartus, eſt Dux Sileſiæ.

Tertio ſuper quatuor Marchionibus præeminentioribus. Vt eſt Marchio Brandenburgenſis: Marchio Moravienſis: Marchio Miſnenſis, & Marchio Badenſis.

Quarto fundatum eſt Imperium Romanum ſuper quatuor Illuſtribus Comitibus Provincialibus, qui vulgo appellantur Landgravii. Primus eſt Landgravius Thuringiæ: Alter, Landgravius Haſſiæ: Tertius, Landgravius Alſatiæ: Quartus, Landgravius Lichtenbergenſis.

Sunt & quinto Generoſi Comites Caſtrenſes quatuor; qui vulgo Burggravii dicuntur. Primus, eſt Burggravius Nurnbergenſis: Alter, Burggravius Magdeburgenſis: Tertius, Burggravius Strombergenſis: (Hodie eſt ditionis Palatinæ:) Et quartus, Burggravius Reineckenſis, qui hodie in Comitum Hannovienſium ditione.

Inſuper fundatum eſt Imperium ſuper quatuor Magnificis Comitibus. Maiores quidem in ſuo gradu, ſed inter Principes minores. Primus eſt,

Comes Schwartzburgenſis: Alter, Comes Clivenſis; qui hodie eſt Dux: Tertius, eſt Comes Ciliæ; cuius Domus defuncta in Præluſtres Auſtriæ Duces, de anno Dom. 1456, feudali iure devoluta eſt: Et quartus, eſt Comes Sabaudiæ, qui in Conſtantienſi Concilio ab Imperatore Sigiſmundo, Ducali titulo eſt inſignitus. Hodie autem ſola Domus Schwartzburgica titulum & nomen Sacri Romani Impetii Comitum gerit.

Nec non ſuper quatuor nobiliſſimis Baronibus. Primus, eſt Baro Limburgenſis: Alter, Comes VVeſterburgenſis; quem Leimugenſes iam repræſentant: Tertius, Comes Aldewldenſis: Quartus eſt Baro Tuſſenſis, ſive de Dous; (dictus eſt de Kar.)

Itemq; quatuor Strenuis Militibus. Primus, eſt Miles de Andlo in Alſatia: Alter, Miles in Strandeck. Tertius, miles de Meldingen; Quartus, de Frowenberch, in Bavaria. At quoniam agnatio Militiæ Meldingenſis exſtincta & mortua eſt, in eius locum per Maximilianum Regem in comitiis Auguſtæ ſurrogatum eſſe Wolfgangum de Weiſſenbach, notat Henningus Gæden, *conſ*. 1.

Præterea ſunt quatuor Inſignes Civitates. Prima, eſt Auguſta: Altera, Mogun-

Comes Schwartzburgenſis: Alter, Co-
mes Clivenſis; qui hodie eſt Dux: Ter-
tius, eſt Comes Ciliæ; cuius Domus
defuncta in Præluſtres Auſtriæ Duces,
de anno Dom. 1456, feudali iure de-
voluta eſt: Et quartus, eſt Comes Sa-
baudiæ, qui in Conſtantienſi Conci-
lio ab Imperatore Sigiſmundo, Ducali
titulo eſt inſignitus. Hodie autem
ſola Domus Schwartzburgica titulum
& nomen Sacri Romani Imperii Co-
mitum gerit.

Nec non ſuper quatuor nobiliſſimis
Baronibus. Primus, eſt Baro Limbur-
genſis: Alter, Comes VVeſterburgenſis;
...m Leimugenſes iam repræſentant:
...ius, Comes Aldewldenſis: Quar-
... eſt Baro Tuſſenſis, ſive de Dous
...tus eſt de Kar.)

...emq; quatuor Strenuis Militibus.
...ius, eſt Miles de Andlo in Alſatia:
..., Miles in Strandeck. Tertius, mi-
... Meldingen: Quartus, de Frowen-
..., in Bavaria. At quoniam agna-
... Militiæ Meldingenſis exſtincta &
...ua eſt, in eius locum per Maximi-
...m Regem in comitiis Auguſtæ
...atum eſſe Wolfgangum de Weiſ-
...ch, notat Henningus Gæden,

...terea ſunt quatuor Inſignes Ci-
... Prima, eſt Auguſta: Altera,
Mogun-

Moguntium: (quidam ponunt Me-
tim:) Tertia, Aquiſgranum: Quarta, Lubeca.

Itemque ſunt quatuor Magnificæ Villæ. Prima, eſt Bamberga: Altera, Schletſtadia: Tertia, Hagenovia: Quarta, eſt Vlma.

Et denique, ut nullus gradus prætermiſſus videatur, accedunt præmiſſis quatuor Famoſi Ruſtici: ut ſunt, Colonia, Ratisbona, Saltzburgum, & Conſtantia.

De aliis Comitibus, Baronibus & Nobilibus Sacri Romani Imperii, & hæreditariis Officialibus, eorumque miniſteriis, plura tradit aurea bulla Caroli IV. Qui Principes, Comites, Barones & Nobiles ad Imperii aſſiſtentiam potiſſimum quidem ſunt electi: Sed tamen omnis Germanorum potentia totis viribus eo contendere debet. Et, ſi Germani Principes Imperatori fideliter aſſiſterent; prout olim facere conſueverunt: tunc non ſolum Græcia, ſed Ægyptus & Chaldæa contremiſcerent, ac ultimæ regiones Saracenorum trepidarent. Nam ut aves inter ſe volantes & cantantes ad aquilæ intuitum ſilent & fugiunt: ſic omnes barbaræ nationes, aliorum inſignia vexillaque deſpiciunt, Romanorum vero ac Germanorum aquilas timent natura-

tutaliter, & abhorrent. Protendente nempe Aquila Romanorum ab Europa alas ſuas, nec gryphones Aſiæ atque Africæ ſatis tutæ erunt. *Sunt verba Pet. de Andlo in d. Tractatu lib. 1, cap. 16, in fin.*

Vires Germaniæ.

HACTENVS Dn. Stephanus. quæ ita ſeveriſſime habent. Præſertim hoc, quod ille heic inſerit, bene animadvertendum de potentia & viribus internis Germaniæ, &c. quæ tam natura loci, quam ſolida membrorum connexio abunde ſatis Imperatori & Capiti ſummo ſuppeditarent, ſi ita in firma ſua conglutinatione nervorum perpetuo ad amuſſim fundamentalium legum operationes fideles ſeſe exererent, nec tam multi in contrarium pro diſſolutione continui laborarent.

Situ & natura Germaniæ.

ETENIM quod ad naturam loci attinet; in Germania ea omnia, quæ ad vitæ ſuſtentationem & ſplendorem eiuſdem faciunt, non tantum pro neceſſitate ubertim inveniuntur, ſed etiam ſingulorum copiā in tam abundanti numero genitrix ea felix effundit,

turaliter, & abhorrent. Procendente
nempe Aquila Romanorum ab Euro-
pa alas ſuas, nec gryphones Aſiæ atque
Africæ ſatis tutæ erunt. *Sunt verba
Pet. de Andloin d. Tractatu lib. 1, cap.
16, in fin.*

Vires Germaniæ.

HACTENVS Dn. Stephanus. quæ
ita ſeveriſſime habent. Præſertim
hoc, quod ille heic inſerit, bene ani-
madvertendum de potentia & viribus
internis Germaniæ, &c. quæ tam na-
tura loci, quam ſolida membrorum
connexio abunde ſatis Imperatori &
Capiti ſummo ſuppeditarent, ſi ita in
firma ſua conglutinatione nervorum
perpetuo ad amuſſim fundamentalium
legum operationes fideles ſeſe exere-
rent, nec tam multi in contrarium pro
diſſolutione continui laborarent.

Situs & natura Germaniæ.

ETENIM quod ad naturam loci at-
tinet; in Germania ea omnia, quæ
ad vitæ ſuſtentationem & ſplendorem
eiuſdem faciunt, non tantum pro ne-
ceſſitate ubertim inveniuntur, ſed
etiam ſingulorum copiâ in tam abun-
danti numero genitrix ea felix ef-
fundit,

fundit, ut quæ natura ſparſim per di-
verſas regiones terræ diſſipavit, heic in
unum congeſſiſſe cumulum videatur.
Ceu nec ulla prope datur in terris ho-
die natio mortalium, quæ ſuis ita con-
tenta viribus in tranquillitate vitam
tranſigere poſſit, veluti hæc gens opti-
ma, & maxime induſtrioſa, modo ſa-
tis ſua agnoſceret bona, nec nimium
indulgeret genio, unde tanta diſsipa-
tio ingenii, rerum, actionum & ne-
gotiorum oritur; ceu tale exemplum
non ſine cauſſa nobis in deſcriptione
egregia Conſtantinopolitanarum deli-
ciarum Iohan. Boterus, *in ſecunda
parte Coſmograph. ſuæ cap. de Imper. Ro-
mano & imprudenti tranſlatione ac divi-
ſione Imperij Conſtant.*, proponit. Re-
rum omnium tanta eſt affluentia, ubi-
que per omnes Germaniæ provincias
diſsipata, ut nihil non prope ſit, quod
non in magno cumulo ad exteros &
vicinos inde per commertia mutua
tranſportari poſsit: niſi quod duæ tan-
tum res ſint, quarum penuriam qui-
dem recte obſervavit & indicat D. Bo-
terus; nimirum quod nulla oliveta in
illis reperiantur, & minus feraces ſint
bombycum, ut ſericatæ poſſent quo-
que dici: ſed talia non tam ad neceſ-
ſitatem, quam potius ad mollitiem
& ſplendorem vitæ ſuperbæ faciunt.

Proh dolor tamen hodie nimis oliferi & ſericari in iis conſpiciuntur homines! quod utinam nunquam eſſet introductum! quum duæ res ſint adeo peſtiferæ, ut inde non tantum ſuo exuantur auro & argento, & earum commercio nimis importuno ſuas dilapident imprudentiſſime divitias inque alias effundant regiones; ſed quoque illi iiſdem mediis velut olim Conſtantinopolitani in delicatiſſimam & omnis generis ſuperbiæ deditam vitam pelliciantur, cumulatimque abripiantur. Sed iuvat heic audire Boterum, *lib. 1. Geograph. de Germ. pag. 94.* Multitudo ingens equorum eſt in Germania, quorum uſus maximus aratro & agriculturæ deſtinatus eſt. Tum quoque omnis generis pecora ibi inveniuntur; ſicuti etiam omnigena animantia aëris, aquæ & terræ. Grana ſuperflua producit. Vini proventus maximus in Alſatia, ad Necarim fluvium, ad Rhenum conſpicitur, & ſe extendit uſque ad Coloniam Agrippinam, & in Auſtriam. Serica haut profert hæc terra; parum velleris, & tamen craſſi ſatis; nec eſt olifera Germania. Abundat metallorum fodinis: quippe ferrum, chalybem, ſtannum, plumbum, cuprum ubertim profert. Auri & argenti fodinæ putantur in

pro-

Prob dolor tamen hodie nimis oliſe
& ſericari in iis conſpiciuntur homi-
nes! quod utinam nunquam eſſet in-
troductum! quum duæ res ſint ade
peſtiferæ, ut inde non tantum ſe
exuantur auro & argento, & earu
commercio nimis importuno ſuas di-
lapident imprudentiſſime divitias in-
que alias effundant regiones; ſed quo-
que illi iiſdem mediis velut olim Con-
ſtantinopolitani in delicatiſſimam &
omnis generis ſuperbiæ deditam vitam
pelliciantur, cumulatimque abripian-
tur. Sed iuvat heic audire Boterum
lib. 1. Geograph. de Germ. pag. 94
Multitudo ingens equorum eſt in Ger-
mania, quorum uſus maximus aram
& agriculturæ deſtinatus eſt. Tum
quoque omnis generis pecora ibi in-
veniuntur; ſicuti etiam omnigena
animantia aëris, aquæ & terræ. Gram
ſuperflua producit. Vini proventu
maximus in *Alſatia*, ad *Necarim* flu-
vium, ad *Rhenum* conſpicitur, & ſe
extendit uſque ad *Coloniam Agrippi-
nam*, & in *Auſtriam*. Serica haut pro-
fert hæc terra; parum velleris, & ta-
men craſſi ſatis; nec eſt olifera Germa-
nia. Abundat metallorum fodinis:
quippe ferrum, chalybem, ſtannum,
plumbum, cuprum ubertim profert.
Auri & argenti fodinæ putantur in
pro-

proventibus ſuis quotannis ultra decem milliones excurrere. Multis etiam locis ſulphur, ſal nitri, & vitriolium effoditur: velut etiam in multis locis ſparſim eximiæ in magna copia ſalinæ habentur, &c. Hæc quidem Boterus ſatis accurate ita recenſet: quamvis item in eo aberret, quod parum nutriat velleris; quum copia eius tanta ſit undique, ut magno commercio ea ad exteros tranſportetur; unde eximii conficiuntur omnis generis panni; velut in maximo habetur precio propter ſubtilitatem, quod ex Pomeranicis tondetur & colligitur gregibus. Eodem modo divitias varias Germaniæ noſtræ commendat, *part. 2. cap. de Imp. Rom. viribus*; ubi ſic dicit: Maxime abundat frugibus, pecudibus, piſcibus: id experientia compertum ſæpe fuit. Carolus enim Quintus, ut Turcis reſiſteret, habuit ſub ſignis ad Viennam 90 peditum, & 35 equitum millia ad Tavarinum contra eoſdem Turcas; nec tamen caritas ibi experta fuit. Bello inter Carolum V & Proteſtantes per aliquot menſes abunde ſe ſuſtinuerunt in campis fere 150 militum millia. Dives quoque eſt mineris auri, argenti, omniſque generis metalli, ſuper atque alias Europæ provincias: natura quoque largita eſt ei in regionibus longiſſime

ſime à mari diſſitis fontes & puteos aquæ ſalſæ, ex quibus excoquitur ſal perfectum. Nec minus mercatrix eſt, quam fertilis. Indigenæ enim, pluſquam ulla alia natio, vacant opificiis, faciuntque artificia miratu digna: eſtque Germania tam probe à natura donata, ornataque magnis fluminibus, quæ ubique naviganrur, ut commeatus & merces faciliter ex uno loco in alium devehantur. Fluviorum omnium maximus eſt Danubius; ab illo Rhenus, qui Germaniam à meridie ad ſeptentrionem tranſgreditur; ſicut Danubius ab occaſu ad ortum: Albis oritur in Bohemia, lambit Miſniam, Saxoniam, Marchiam antiquam: Odera oritur in Moravia, lavat Sileſiam, duas Marchias, Pomeraniam, Weſara, Neccarus, Moſa, Moſella, Iſara, Oenus, Varta, Mœnus. Hic Germaniam in ſuperiorem & inferiorem dividit. Superior eſt, quæ à Mœno ad Alpes uſqueſe extendit. Inferior, quæ à Mœno occanum verſus excurrit. Germania in plures provincias diviſa eſt. Sed præcipuæ ſunt, (loquor de iis, quæ viva membra Imperii ſunt,) Alſatia, Suevia, Bavaria, Auſtria, Bohemia, (quamvis hæc multis privilegiis gaudeat, quæ eam ab oneribus eximunt,) Moravia, Sileſia, Luſatia, duæ Marchiæ, Saxonia, Miſnia,

Thu-

Thuringia, Franconia, Haſſia, Weſtphalia, Clivia, Megapolis, Pomerania. Ex quibus ſingulis apparet, quanta ſit Germaniæ & Imperii huius uberrima fertilitas, quæ etiam ab optimis quibuſvis terræ partibus non poterit vinci in tali beatitudine ſua, ut nullo prope externo adiumento indigeat. Luxuria tamen incolarum quum nimia ſit, fit inde, ut novitate rerum omnium ſemper ibi homines præ reliquis vicinis populis gaudeant; Et, quum voluptuoſæ vitæ ſtudio nimium accurato attentoque diffluant, arripuere ex hac cauſſa circumiacentes gentes occaſiones miras & varias, quibus Germanis ſuas ſubducere divitias, & omnem vim auri aut argenti vario commerciorum prætextu & artificio in ſe transferre poſſint. Quam ob rem olim Div. Carolus V. Imperator Auguſtus, anno 1530 cum Statibus Imp. egregiam reformationem politiæ communis, in publicis comitiis Auguſtanis conſtituit & publicavit, quæ laudatiſſime omnem vitæ luxuriam in victu & amictu perſtringit, & normam iuſtam cuivis Statui & privatis ſingulis præſcribit. Quod non tantum idem Imperator in Comitiis Auguſt. anno 1548 repetivit ſeveriſſime; ſed etiam optimus Imperator Rudolphus II in refor-

mat.

mat. Polit. conſtitutionibus Francofurti anno 1577 confirmavit, additis correctionibus & monitis. Vtinam tales leges publicæ rite in uſu obſervarentur debito; res Germanorum longe meliori eſſent poſitæ loco, & vita undique ſanctior revireſceret in gratia Iehovæ, rectiuſque quiſque, Chriſtianiſmo animæ & vitæ puritate addictus, vivere poſſet.

Status Imperij quid & qui?

VERVM, ut ad Status Imperii nunc revertar; Tenendum hic ſedulo eſt, quid Status proprie ſint, & quæ eorum differentia, tam in genere quam ſpeciatim diſtributa, ratione officii, honoris, dignitatis & loci ſive ſedis, & poſſeſſionis ac dominii.

Vocantur autem & ſunt Status Imperii, ait *Steph. lib. 2, part. 1, cap. 4, num.* 28, qui ſolum Imperatorem recognoſcunt immediate, & Cæſaris communique procerum conſenſu in album ſive matricem Imperii recepti, ea lege, ut imperio, occurrente neceſſitate, certum cenſum, in albo ſive matricula expreſſum, penſitent, vel ſubſidium militare præſtent. *ſec. And. Gall. lib 1, obſ.* 21, *n.* 2. At proprie Imperii Status eſſe & dici, qui cum Imperatore

mat. Polit. conſtitutionibus Franc[o-]
forti anno 1577 confirmavit, addi[tis]
correctionibus & monitis. Vtinam [ve-]
les leges publicæ rite in uſu obſer[va-]
rentur debito; res Germanorum long[e]
meliori eſſent poſitæ loco, & vita […]
dique ſanctior revireſceret in gratia […]
hovæ, rectiusque quiſque, Chriſt[ia-]
mo animæ & vitæ puritate addict[us]
vivere poſſet.

Status Imperij quid & qui?

VERVM, ut ad Status Imperii […] revertar; Tenendum hic ſedulo […] quid Status proprie ſint, & quæ eorum differentia, tam in genere quam [ſpe-] ciatim diſtributa, ratione officii, [ho-] noris, dignitatis & loci ſive ſedis, [...] poſſeſſionis ac dominii.

Vocantur autem & ſunt Status [Im-] perii, ait *Steph. lib. 2, part. 1, cap.* […] *num.* 28, qui ſolum Imperatorem [...] cognoſcunt immediate, & Cæſ[...] communique procerum conſenſu […] album ſive matricem Imperii recep[ti] […] lege, ut imperio, occurrente [ne-] ceſſitate, certum cenſum, in albo ſi[ve] matricula expreſſum, penſitent, [...] ſubſidium militare præſtent, *&c.* [...] *all. lib 1, obſ. 21, n. 2.* At proprie Imp[...] [illegible] Status eſſe & dici, qui cum Impera-
tor[...]

tore *als ein Chriſtlich corpus vnd verſamlung*, [*id eſt, tanquam Chriſtianum corpus atque congregatio*,] vel, eo defuncto, ſoli, ſtatuendi de republ., vel ius ſeſſuræ & dicendæ ſententiæ, in comitiis vel conventibus Imperii habent, notat *Tob. Paurmeiſt. lib.* 1. *de Iurudict cap.* 8, *num.* 3. vulgo *Stände des Reichs*; *Decreto Auguſt. anno* 1555 *Dievveil aber*. Ἐν πλάτει tamen τῆς δυνάμεως, ſive potentiæ ratione, etiam in collegium Imperii cooptati, licet nullam adhuc in comitiis actu ſeſſionem conſecuti ſint, Status dicuntur: *Decreto comit. Ratisbon. anno* 70, *Nach dem auch. Petrus Denaiſius in iure camerali*, *tit.* 287, *verb. Seſsio, num.* 3.

Numerus Statuum in generali diſtributione.

IN Statuum numero, inprimis poſt Imperatorem & Regem Romanorum, continentur Electores tam ſeculares quam eccleſiaſtici. Deinde omnes Principes Germaniæ, tam ſeculares quam eccleſiaſtici, Abbates, Prælati, Comites & Barones. Idem quidam ſtatuunt de Nobilibus Imperio immediate ſubiectis, quod, coniunctim maxime, poſsint dici Status Imperii, cum nimirum feuda regalia ab Imperio Romano

mano recognoſcant, & in album Imperii prædicto modo & ſine ſint adſcripti. Quin & eaſdem peculiares ſuas *Auſtregas* habere, patet ex *Ord. cam. par. 2, tit. 3, & 5 & ſup. hoc lib. 2, part. 1, cap. 3, memb. 3.* Conſtitutiones quoque Imperii de arreſtis, de pignorationibus, item ſuper litigioſa poſſeſsione, nec non de pace religionis fracta. Nobiles iſtos Imperio immediate ſubiectos expreſſe perſtringunt & comprehendunt; *d. Ord. cam. §. Vnd in ſolchen frieden. Ruland. de commiſſ. pag. 1, lib. 5, cap. 4, lit. P. ſub. num. 51; Meland. in proceſſ. cam part. 1, pag. 487.* Sed ſeſſuræ & dictionis ſententiæ actuali communicatione, non tantum Nobiles de feudis ligiis inveſtitos, ac præter Imperium alios ſuperiores non agnoſcentes, ſed Barones quoque, Comites & Principes, (licet hi ſint variores,) ſive mediate ſive immediate Imperio obediant, nullum tamen ſuffragii ius in ſenatu Imperii obtinentes, diſtingui, ex decretis comitialibus, in quibus nobiles immediati non cenſentur, Comites autem & Barones complures comprehenduntur, oſtendit Pautmeiſter *d. loc. num. 4.*

Tertio loco civitates Imperiales liberæ etiam inter Status merito referuntur, vigore aureæ bullæ Caroli IV. ubi

mano recognoſcant, & in album Im-
perii prædicto modo & fine ſint adſcri-
pti. Quin & eaſdem peculiares ſuas
Auſtregas habere, patet ex *Ord. cam.*
par. 2. tit. 3, & 5 & ſup. hoc lib. 2, part.
1. cap. 3, memb. 3. Conſtitutiones quo-
que Imperii de arreſtis, de pignoratio-
nibus, item ſuper litigioſa poſſeſſione,
nec non de pace religionis facta. No-
biles iſtos Imperio immediate ſubie-
ctos expreſſe perſtringunt & compre-
hendunt: *d. Ord. cam. §. Vnd in ſelchen*
freden. Ruland. de commiſſ. pag. 1, lib. 1,
cap. 4, lit. P. ſub. num. 51; Meland.
proceſſ. cam part. 1, pag. 487. Sed ſeſſion-
& dictionis ſententiæ actuali com-
municatione, non tantum Nobiles
feudis ligiis inveſtitos, ac præter Imp-
rium alios ſuperiores non agnoſcentes,
ſed Barones quoque, Comites & Prin-
cipes, (licet hi ſint variores,) ſive me-
diate ſive immediate Imperio ob-
diant, nullum tamen ſuffragii ius
ſenatu Imperii obtinentes, diſtingu-
ex decretis comitialibus, in quibus
nobiles immediati non cenſentur, Co-
mites autem & Barones comple-
comprehenduntur, oſtendit Paurme-
ler *d. loc. num. 4.*

Tertio loco civitates Imperiales li-
eræ etiam inter Status merito refe-
untur, vigore aureæ bullæ Caroli IV.
ubi

ubi civitates liberæ ſuam ſeſſionem & vota in iudiciis habuerunt, ſub Friderico Imperatore, in reformatione Francofurtenſi, & deinceps iuxta ordines Imperii Moguntiæ expreſſis. Hinc & hodie adhuc ad omnia Imperii comitia vocantur civitates; itemque earum legati una cum Imperatorum, Electorum, & Principum legatis, ad exteros Reges vel Princeps in cauſſis graviſsimis mittuntur. Denique civitates liberæ, eadem incommoda ferunt, quæ Electores & Principes. *Georg. Obrecht. in tract. de iuriſd. cap. 6, num. 77, & ſeqq.* Præterea illæ habent iura territorialia, non etiam iura Principis; de quo inferius, ſuo loco, *tit. de Civitatibus liberis.* Qui autem in album ſeu matriculam Imperii eſt relatus, ille imperii Status habetur, donec exemtio probetur: nam pro matricula præſumitur. *l. matriculam, Cod. de agentib. in reb. lib. 12. ubi Bart.* Et matricula probat quem eſſe de numero qui debent immatriculari. *Bart. in l. petit. C. de advoc. diu. Iud. Alciat. de præſumt. reg. 3, præſ. 17. Gail. d. obſerv. 21, num. 6, & 7.* Et in ſpecie, quod feudum probetur per regiſtrum Principis, in quo bona deſcripta ſunt, tanquam feudalia, tradunt *Barbatia. conſ. 18, num. 38. l. 2. Cravett. 27, 6. in pr. Grammat. deciſ. 77. num. 12, & al. i,*

quos refert Menoch. lib. 3, præſumt. 91, num. 42. Maſcard. de probat. lib. 2. concl. 768. num. 10. Idem *num.* 65 ita pergit:

Differentia Statuum Imperij generalis.

SED generatim Status Imperii conſtituuntur in duplici differentia. Alii enim ſunt eccleſiaſtici; ut Elector Colonienſis, Moguntinus, & Trevirenſis; itemque Abbates & Prælati; Alii ſunt ſeculares; ut Electores & alii Principes ſeculares, itemque Comites & Barones. Omnes hi abſque differentia ſubſunt Imperatori ratione bonorum feudalium, eademque Regalia in ſuis terris obtinent Epiſcopi, quæ Principes, Marchiones, Duces. *Mod. Piſt. conſ.* 49, *num.* 3, *vol.* 2. Vnde à ſententia Archiepiſcopi vel Epiſcopi devolvitur appellatio ad cameram. *Gail.* 1. *obſ.* 30, *num.* 2. & condemnantur ob fractam pacem. *ibidē. Gail. lib.* 1 *de pac. pub. cap.* 1, *num.* 13. Sane illud conſtat, ſeculares Principes & Status Imperii plus iuris habere in ſuis territoriis, plenioriqueadminiſtratione frui, quam eccleſiaſticos; ut qui ſuos Ducatus, Marchionatus, Comitatus ad primogenitos deferunt, ob conſtitutio-

quos refert Menoch. lib. 3, præſumt. 5: num. 42. Maſcard. de probat. lib. concl. 768, num. 10. Idem *num.* 65 pergit:

Differentia Statuum Imperij generalis.

SED generatim Status Imperii con ſtituuntur in duplici differenti Alii enim ſunt eccleſiaſtici; ut Electo Colonienſis, Moguntinus, & Trevire ſis; itemque Abbates & Prælati; Ali ſunt ſeculares; ut Electores & a Principes ſeculares, itemque Comit & Barones. Omnes hi abſque di rentia ſubſunt Imperatori ratione re norum feudalium, eademque Regali in ſuis terris obtinent Epiſcopi, q Principes, Marchiones, Duces. *Ma Piſt. conſ. 49, num. 3, vol.* 2. Vnde ſententia Archiepiſcopi vel Epiſco devolvitur appellatio ad camera *Gail. 1, obſ. 30, num.* 2. & condemna tur ob fractam pacem. *ibidē. Gail. lib. 1 pac. pub. cap. 1, num.* 13. Sane illud con ſtat, ſeculares Principes & Status Im perii plus iuris habere in ſuis territo riis, plenioríque adminiſtratione frui, quam eccleſiaſticos; ut qui ſuos Du catus, Marchionatus, Comitatus ad primogenitos deferunt, ob conſtitutio nem

nem Friderici, qua dividi prohibiti ſunt. *cap. Imperialem, §. præterea, de prohib. feud. alien. per Frid. & ibi DD.* Licet moribus noſtris Germaniæ inter liberos dividantur. *Henn. Goed. conſ. 19, num. 163. Gail. 2, obſ. 153, num.* 2. ut unuſquiſque in ſibi obtenta provincia iuriſdictionem iuraque Imperii in ſolidum habeat & exerceat. iuriſdictio quippe tanquam res incorporalis per ſe dividi nequit; adeoque ad plures ſucceſſores in ſolidum tranſit. *Hieron. à Monte definib. reg. cap. 11, num. 13. Hart. Hartm. lib. 2, obſ. tit. 1, obſ. 15, num. 1. Andr. Knich. in com. ad ius Sax. verb. Ducum Saxoniæ, cap. 7, per tot. Covar. pract. q. 40. in pr. & num. 1. Schneid. in §. 20. num. 30. ſeqq. Inſt. de act. &c.* Ex quibus patet, ſeculares Principes & Status Imperii transferre Ducatus & Comitatus ſuos ad liberos ſucceſſores; quibus non niſi legitimis cauſſis privari poſſunt. At ſecus eſt in eccleſiaſticis, qui, quando renunciant Capitulo, ſive morte decedunt, protinus in eorum locum alius eligitur; qui tamen non electione tali fit Epiſcopus, niſi quatenus Regalia ab Imperatore obtinuerit, ut homagium ſive fidelitatem præſtiterit, &c. Quin etiam ſeculares feuda habent, ac plenius adminiſtrant: Aſt eccle-

ſiaſtici vere nudi ſunt tantum diſpenſatores & fructuarii. *Chopp. de dom. lib.3, tit.13, num. 7. Dilect. de arte teſtandi, tit.1, caut. 3. Knich. ad ius Sax. verb. Duc. Saxoniæ, cap.2. &c.*

Differentia Statuum ſpecialis iuxta diſpoſitionem claßium.

ATQVE hæc eſt generalis differentia Statuum. quorum ſeries ſpecialis ex parte (uti idem Steph. ibidem etiam ponit) hæc eſt:

Primo ſeptem Principes Electores. Ex Archiepiſcopis tres: Moguntinenſis, Trevirenſis, Colonienſis. Ex Principibus politicis quatuor: Rex Bohemiæ, Comes Palatinus Rheni, Dux Saxoniæ, Marchio Brandeburgenſis.

Secundo præter Electores quatuor Archiepiſcopi: Magdeburgenſis, Saltzburgenſis, Bremenſis, Veſontinus.

Tertio Epiſcopi: Auguſtanus, Baſileenſis, Brixienſis, Conſtantienſis, Cameracenſis, Eichſtadenſis, Freiſingenſis, Hildeſienſis, Halberſtadenſis, Leodicenſis, Lubecenſis, Metenſis, Mindenſis, Monaſterienſis, Oſnaburgenſis, Paſſavienſis, Padebornenſis, Papæbergenſis, Ratisbonenſis, Spirenſis, Straſburgenſis, Schuerinenſis, Tullienſis, Tridentinus, Wormatienſis, Wirtzburgen-

ſiaſtici vere nudi ſunt tantum diſpē-ſatores & fructuarii. *Chopp. de dom. lib. 3, tit. 13, num. 7. Diſect. de arte-ſtandi, tit. 1, caut. 3. Knich. ad ius Sa-xerb. Duc. Saxoniæ, cap. 2. &c.*

Differentia Statuum ſpecialis iuxta diſpo-ſitionem claſsium.

ATQVE hæc eſt generalis differen-tia Statuum. quorum ſeries ſpeci-lis ex parte (uti idem Steph. ibidem etiam ponit) hæc eſt:

Primo ſeptem Principes Electores Ex Archiepiſcopis tres: Moguntinen-ſis, Trevirenſis, Colonienſis. Ex Prin-cipibus politicis quatuor: Rex Bohe-miæ, Comes Palatinus Rheni, Dux Sa-xoniæ, Marchio Brandeburgenſis.

Secundo præter Electores quatuor Archiepiſcopi: Magdeburgenſis, Salis-burgenſis, Bremenſis, Veſontinus.

Tertio Epiſcopi: Auguſtanus, Ba-benſis, Brixienſis, Conſtantienſis, Cu-racenſis, Eichſtadenſis, Freiſingen-ſis, Hildeſienſis, Halberſtadenſis, Leo-denſis, Lubecenſis, Metenſis, Mi-nenſis, Monaſterienſis, Oſnaburgen-ſis, Padebornenſis, Papæber-gienſis, Ratisbonenſis, Spirenſis, Stras-burgenſis, Schuerinenſis, Tullien-ſis, Tridentinus, Wormatienſis, Wirtz-burgen-

burgenſis, Verdunenſis, Verdenſis, &c.

Eccleſiaſticis hiſce Principibus ex veteri Prælatorū ordine aſcripti ſunt, Abbas Fuldenſis, Abbas Hirsfeldenſis, Abbas Murbacenſis, Abbas Campidonenſis, Abbas Corbeienſis, Abbas Purmenſis, Abbas Stabulenſis, Magiſter ordinis Equitum Teutonicorum ſive Marianorum, Magiſter ordinis Equitum divo Ioanni ſacrorum, Præpoſitus Elbangenſis, Præpoſitus & Archipresbyter Berchtelsgadenſis.

Quarto Principes politici: Archiducum Auſtriæ utraque linea, Auſtriaca & Burgundica: Ducum Bavariæ itidem utraque linea, Bavarica & Palatina: Duces Saxoniæ, Marchiones Miſniæ, & Landgravii Thuringiæ: Marchiones Brandeburgenſes, Duces Brunſwicenſes & Luneburgenſes, Duces Iuliacenſes, Duces Pomeraniæ, Duces Megapolitani, Duces Wittebergenſes, Landgravii Haſſiæ, Marchiones Badenſes, Duces Saxoniæ inferioris ſive Lavenburgenſes, Duces Holſatiæ, Landgravii Lichtenbergenſes, Duces Sabaudiæ, Principes Anhaltini, Duces Lotharingiæ, Comites Arnbergii ab Imperatore Maximiliano inter Imperii Principes ſuſcepti.

Quinto Prælati: & primo Abbates

& Præpoſiti ſecundum matriculæ ordinem: Reichenavienſis. Weiſſenburgenſis, Præpoſitus Weingartenſis, Salmens-Weilſenſis, VValckentiedenſis, VVeiſenavienſis, Schuſſenritenſis, Roggenburgenſis, Ochſenhuſanus, Gengenbacenſis, Marchalenſis, Odenheimenſis, Elchingenſis, Irſinenſis, Werthuſanus: Præpoſitus Petershuſanus, Keiſersheimenſis, Heimerani, Ratisbonenſis, Monaſterii Vallis Gregorianę, Munchenrodenſis, Monaſterii Corneliani, VVerdenſis, Vſipergenſis, S. Vlrici, & Abbas Artæ, Auguſtanus, & alii adiecti.

Abbatiſſæ ſunt, Quedlenburgenſis, Eſſenſis, Herverdenſis, Monaſterii inferioris Ratisbonenſis, Monaſterii ſuperioris Ratisbonenſis, Lindavienſis, Gerenrodenſis, Rotmunſterienſis, Heckbacenſis, Gutten-Cellenſis, Beintenſis.

Prælatis annumerantur Commendatarius Provincialis Confluentinus, item Alſatiæ & Burgundiæ.

Sexto loco ſequuntur Comites & Barones, de quibus agit *auct. Steph. lib. 2. de iuriſd. part. 1, 6, num. 110, uſque ad finem.*

Septimum & ultimum locum occupant liberæ Imperii civitates, de quibus mox inferius agemus plenius.

Enu-

& *Præpoſiti* ſecundum matriculæ ordinem: Reichenavienſis. Weiſſenburgenſis, *Præpoſitus* Weingartenſis, Salmens-Weilſenſis, VValckenriedenſis, VVeiſſenavienſis, Schuſſenritenſis, Roggenburgenſis, Ochſenhuſanus, Gengenbacenſis, *Marchalenſis*, Odenheimenſis, *Elchingenſis*, Irſinenſis, Werhuſanus: *Præpoſitus* Petershuſanus, Keiſersheimenſis, Heimerani, Ratiſbogenſis, Monaſterii Vallis Gregoriæ, Munchenrodenſis, Monaſterii Cornelìani, VVerdenſis, Vſipergenſis, S. Vlrici, & Abbas Attæ, Auguſtanus, & alii adiecti.

Abbatiſſæ ſunt, Quedlenburgenſis, Eiſſenſis, Herverdenſis, Monaſterii inferioris Ratisbonenſis, Monaſterii ſuperioris Ratisbonenſis, Lindavienſis, Gerenrodenſis, Rotmunſterienſis, Heckbacenſis, Gutten-Cellenſis, Beitenſis.

Prælatis annumerantur Commendatarius Provincialis Confluentinus, item Alſatiæ & Burgundiæ.

Sexto loco ſequuntur Comites & Barones, de quibus agit *auct. Steph. lib. 2. de iuriſd. part.* 1, 6, *num.* 110, *uſque ad finem.*

Septimum & ultimum locum occupant liberæ Imperii civitates, de quibus mox inferius agemus plenius.

Enu-

Enumeratio autem hæc ſtatuum Dn. Stephani non eſt vere ſecundum ordinationem Imperii & matriculæ diſpoſitionem abſolute compoſita, nec omnes in plena enumeratione continet ſtatus; veluti alicuius matriculæ docet copia, quam in Atlante minore deſcripſit ſuo auctor ille, *pag.* 352. Quippe Epiſcopi numerantur 47. quum Dn. Stephanus tantum 28. recenſeat. Ita etiam matricula 26. Duces & Principes continet, quum heic ſolum 22. ponat. Sic & in ſerie reliquorum eccleſiaſticorum, quibus dignitas *Illuſtris* adiecta eſt, ultra 83. nũmerantur, quorum vix dimidiam partem hic recenſet: Velut eodem modo in ordine Comitum & lib. Baronum (qui in duobus ſubſelliis Imperii, Suevico & VVetterovico, ſeſſiones ſuas habent, & ſuffragia publica duo ſuggerunt) ultra 144. nomina in matricula continentur, quos obiter heic tantum tetigit, dum ſuo loco eam curam reſervavit. *Conferatur huc Reinh. Konig. olim amicus meus ſummus, in pol. ſua, part.* 1, *cap.* 25, *pag.* 428, 429, *&c.*

De Civitatibus, tanquam tertio membro.

QVOD autem ad tertium membrum matriculæ attinet, in quo

 deſcri-

deſcribuntur civitates liberæ; earum numerus quidem ponitur ibi 83. Verum, quum in iis non exigua ſit confuſio; & multæ ab Imperio ſeceſſum fecerint, ut ſunt maxime Helveticæ, & finibus Galliæ adjacentes, atque ad annum 1525 non exiguus error refertur; Nicol. Reuſnerus *in Elogio ſuo liber. civ t. & urbium Germaniæ* tantum 65. congeſſit, quas ordine ibidem recenſet. Interim tamen nos ductum matriculæ merito ſequimur: Ac, quum duo in ſeſſionibus publicis habeantur ſubſellia, ſcamna, ſive latera; quorum prius dicitur ſcamnum Rhenanum; alterum, ſubſellium Suevicum: iuxta eorum diſpoſitionem ita recenſebimus, uti primum locum in ſcamno Rhenano habeant.

Enumeratio Civitatum iuxta ſubſellia Imperij.

COlonia Agrippina, Aquiſgranum, Wormatia, Spira, Turckheimium, Hagenovia, VVeisbergium Sebuſiorum, Argentoratum, Ober-Eberhæmium, Roshæmiũ; Seleſtadium, Colmaria, Altachium, Baſilea, Cæſaris Mons, Mulhuſium Suntgoviç; Monaſterium S. Gregorii, Metis, Toula, Verduna, Landavia, Kaufmans Sarpruckia, Beſancona, Cameri-

deſcribuntur civitates liberæ; earum numerus quidem ponitur ibi 83. Verum, quum in iis non exigua ſit confuſio; & multæ ab Imperio ſeceſſum fecerint, ut ſunt maxime Helveticæ, & finibus Galliæ adjacentes, atque ad annum 1525 non exiguus error referatur. Nicol. Reuſnerus *in Elogio ſub lib. civ. & urbium Germaniæ* tantum 65. congeſſit, quas ordine ibidem recenſet. Interim tamen nos ductum matriculæ merito ſequimur: Ac, quum duo in ſeſſionibus publicis habeantur ſubſellia, ſcamna, ſive latera; quorum prius dicitur ſcamnum Rhenanum; alterum, ſubſellium Suevicum: iuxta eorum diſpoſitionem ita receſebimus, uti primum locum in ſcamno Rhenano habeant.

Enumeratio Civitatum iuxta ſubſellia Imperij.

COlonia Agrippina, Aquiſgranum, Wormatia, Spira, Turckheimium, Hagenovia, VVeisbergium Sebuſiorum, Argentoratum, Ober-Eberhæmium, Roshæimium, Seleſtadium, Colmaria, Alachium, Baſilea, Cæſaris Mons, Mulhuſium Suntgoviæ, Monaſterium S. Gregorii, Metis, Toula, Verduna, Landavia, Cauſmans Sarpruckia, Beſancona, Camericum, Francofurtum ad Mœnum, Fridberga VVetteroviæ, Gelnhuſa, VVetzlaria, Ala, Lubecca, Hamburgum, Dortmunda, Mulhuſium Thuringiæ, Northuſium, Goſlaria, Gottinga, Brakelium, VVartburgum, Lemgovia, Duyſburgum, Dantiſcum, Elbinga.

In latere Suevico ſequuntur iſtæ Civitates: Ratisbona, Norimberga, Rotenburgum ad Tauberum, VVeisburgum Norici, Donawerda, VVindeshæmia, Schweinfurtum, VVimpina, Heilprunna, Hala Sweviæ, Nordlinga, Dunckelſpula, Vlma, Auguſta Vindelicorum, Gienga, Boptinga, Gemunda Swevorum, Eslinga, Reutlinga, VVila, Pfulendorfium, Kaufbeurum, Northuſa, Vberlinga, VVangena, Yſni, Leukircha, Memminga, Campidonum, Buchorna, Ravensburgũ, Bibracum, Lindavia, Conſtantia, Rotwila, Offenburgum, Gengenbachium, Cella in Hamersbach, Schafhuſium, S. Gall, Buchavia.

Maximus eſt ita quidem ampliſſimarum & opulentiſſimarum in Germania civitatum numerus; ſed hoc omnino obſervandum eſt ſedulo, quod matricula non omnes contineat; ſed patet, *ait recte Matt. Steph. in lib. 2. de iuriſd. part. 2. cap. 1. num. 62*, in Imperio Ro-

Romano Status reperiri, qui iuxta ſtylum & obſervantiam Imperii atque cameræ indubitanter Status ſunt, ſed tamen ad conventus Imperii non vocantur, licet eo ipſo, quem Statum Imperii eſſe, dictum ſit *ſupra, lib. eod. cap. 4, num. 46.*

Vera diviſio Statuum ex dignitate privilegiorum deſumpta.

QVOCIRCA omnis Status Imperii recte dividitur in Statum privilegiatum & non privilegiatum. *de quo late in conſul. collegij ICtorum Tribonienſium, nuper typis excuſo.* Error maxime tamen inde iudicatur, quod mutatio matriculæ anno 1525, facta ſit.

Civitatum vera diviſio, iuxta modernam Imperij Germanici formam.

IDeoque conſtat hinc, non ſimpliciter duo, ut vulgariter antehac factum eſt, ſed tria genera maxime civitatum dari, quum iuxta modernum Imperii Romani Statum etiam civitates diſtinguendæ ſint. Alia enim & nova exiſtit Reipublicæ forma à tempore Imperii in perſona Caroli Magni ad Germanos tranſlati; *aſſeverante id ita Steph. lib. 2. de iuriſd. pag. 2, cap. 5, num.*

Romano Status reperiri, qui iuxta ſty-
lum & obſervantiam Imperii atque
cameræ indubitanter Status ſunt, ſed
tamen ad conventus Imperii non vo-
cantur, licet eo ipſo, quem Statum
Imperii eſſe, dictum ſit *ſupra, lib. eod.
cap. 4, num. 46.*

*Vera diviſio Statuum ex dignitate privi-
legiorum deſumpta.*

QVOCIRCA omnis Status Impe-
rii recte dividitur in Statum privi-
legiatum & non privilegiatum. *de quo
late in conſul. collegii ICtorum Tribonia-
ſium, nuper typis excuſo.* Error maxime
tamen inde iudicatur, quod mutatio
matriculæ anno 1525, facta ſit.

*Civitatum vera diviſio, iuxta moder-
nam Imperii Germanici formam.*

IDeoque conſtat hinc, non ſimpliciter
duo, ut vulgariter antehac factum
eſt, ſed tria genera maxime civitatum
dari, quum iuxta modernum Imperii
Romani Statum etiam civitates di-
ſtinguendæ ſint. Alia enim & nova
exiſtit Reipublicæ forma à tempore
Imperii in perſona Caroli Magni ad
Germanos tranſlati; *aſſeverante idita
Steph. lib. 2. de iuriſd. pag. 2, cap. 1,
num.*

num. 17. Proinde aliæ civitates ſunt
liberæ Imperiales & francæ; aliæ Im-
periales tantum, aliæ mixtum ſtatum
obtinentes. Imperiales liberæ ſunt,
quarum aliæ ſolum Imperatorem im-
mediate recognoſcunt, & ab eo ple-
nam & omnem conceſſam vel præ-
ſcriptam iuriſdictionem habent, ne-
que quenquam alium præter Impera-
torem Dominum ſuum agnoſcunt.
Imperiales vero quæ ſunt civitates, &
iure exemptitio quodam gaudent,
partim Imperatorem quoad Regalia,
quæ ab eodem habent, partim Electo-
res, vel Duces Imperii, quoad territo-
ria, in quibus ſunt ſitæ civitates, reco-
gnoſcunt, quas tamen à principaliori
civitates Imperiales rectius dicimus,
Gail. 2, obſ. 54. num, 10, & obſ. 57, num. 8,
quum non niſi certis cum pactis terri-
toriorum Dominis ſubſint. *Mynſ. Reſp.*
13. *num.* 10. Municipales autem, ſeu
mere provinciales, ſive Ducales, ſunt,
quæ in totum territoriorum Dominis
patent & ſubſunt. *Mynſ. d. loc. & Matt.
Steph. d. loc.* Quæ diſtinctio civita-
tum illuſtri præiudicio Caroli IV.
Imperatoris confirmatur inter Du-
ces Holſatiæ, & civitatem Hambur-
genſem. *ut notat ex Crantzio Hotom.
in diſput. de Feud. cap.* 24. ceu litem
hanc diremptam dicit Crantz. *lib.* 10.

cap. 2. Quale præiudicium quoque Camera Imperialis exercuit in cauſſa Brunſvicenſi contra Ducem Henricum Iulium, anno 1599, die 27 Septembris, *in decreto aperto*. Quemadmodum idem in civitate Magdeburgenſi videre eſt, quæ ſua Regalia ſolummodo ab Imperatore recognoſcit; nec ulla in parte alligata eſt ad Archiepiſcopum, niſi quod iurament ũ emendæ, propter ſingularem caſum anno 1333, inque Burchardum commiſſum, præſtet ei tum, quum Regalibus Imperii ſit inveſtitus, & ab imperatore receptus, ut ita commiſſarium Imperii agat. Ex quibus & ſimilibus ſatis luculenter convincitur, non imperfectam modo hanc eſſe diviſionem; ſed & ſacræ Cæſareæ Maieſtatis & Imperii ſupremam auctoritatem ea convelli; atque acceptas iurium theoricas de Regaliis, à ſola Cæſarea Maieſtate dependentibus, everti; niſi tertium, de civitatibus mixtum ſtatum obtinentibus, membrum addatur. *Matth. Steph. d. loc. num. 45.* Velut etiam Nicol. Reuſnerus, *in d. lib. de Elog. civit. Imp. pag.* 24, id ſedulo inculcat, ita id ſecundum gradus in omnibus diſponens: Ex civitatibus vero, ait, quædam ſunt municipales, quæ ſuis Dominis parent: veluti, quæ Principum, Ducum, Marchionum,

cap. 2. Quale præiudicium quoque Camera Imperialis exercuit in cauſa Brunſvicenſi contra Ducem Henricum Iolium, anno 1599, die 27 Septembris, *in decreto aperto*. Quemadmodum idem in civitate Magdeburgenſi videre eſt, quæ ſua Regalia ſolummodo à Imperatore recognoſcit; nec ulla parte alligata eſt ad Archiepiſcopum, niſi quod iuramentū emendæ, propter ſingularem caſum anno 1333, in quendam Burchardum commiſſum, præſtat ... rum, quum Regalibus Imperii ſit in veſtitus, & ab imperatore receptus, ... ita commiſſarium Imperii agat. ... quibus & ſimilibus ſatis luculenter convincitur, non imperfectam modo hanc eſſe diviſionem; ſed & ſacræ Cæſareæ Maieſtatis & Imperii ſupremam auctoritatem ea convelli; atque acceptas iurium theoricas de Regaliis, à ... la Cæſarea Maieſtate dependentibus, ... verti; niſi tertium, de civitatibus ... mixtum ſtatum obtinentibus, membrum addatur. *Matth. Steph. d. loc. num. 45.* Velut etiam Nicol. Reuſnerus, *in d. lib. de Elog. civit. Imp. pag. 24*, ſedulo inculcat, ita id ſecundum ... dus in omnibus diſponens: *Excitatibus vero, ait, quædam ſunt municipales, quæ ſuis Dominis parent: vel ... , quæ Principum, Ducum, Marchionum,*

chionum, Comitum aliorumque Procerum ditioni ſubiectæ ſunt; de quibus alias dicendi locus. Quædam vero civitates ſunt liberæ, & à iuriſdictione alterius, præterquam Imperatoris, immunes; quæ in ditione ac poteſtate ſunt Imperii Germanici; unde & Imperiales dictæ. Ex his rurſus aliæ ſunt liberæ, quæ ſuis utuntur legibus ad morem rerumpublicarum; cuiuſmodi ſunt civitates pleræque Helveticæ, & Saxoniæ in extremis oræ illius partibus Oceanum uſque. Aliæ vero ſunt Imperatoriæ, quæ ſunt veluti quoddam patrimonium Cæſaris & Imperii, ſtatimque creati Imperatoris ditioni ſubiectæ eſſe intelliguntur, quarum ſane numerus ſeculo ſuperiore haut parum eſt imminutus: non paucis ex his vel à Cæſaribus magna vi pecuniæ oppignoratis: nonnullis etiam vel bello devictis, vel alio modo à ditione Imperii Germanici alienatis, ut vix ulla ſpes earum recuperandarū reliqua eſſe videatur. Sunt ex earum numero præcipuæ Metis, Veſontia, Conſtantia, Verodunum, Tullum, Cameracum, Bodobriga, Noviomagum, Veſalia, Daventria, Swolla, Briſacum, Rhenifeldum, Neoburgum Rheni, Mosbachium, Oppenhæmia, Ingelhæmia, Cæſaris Lotharia, Lavingia, Groeninga,

ninga, & aliæ nonnullæ. Hactenus Reusnerus. Sic etiam Boterus, *lib. 2. Coſm. ſuæ, cap. de Imp. Rom.*, luculenter oſtendit, unde orta ſit tanta mutatio, quod tempore Rudolphi prope tota Italia in viribus ſuis ſurrogandis defecerit ab Imperatore, adeo ut illi nihil niſi nomen prope remanſerit. Atque quum alii Domini aut Principes Vicecomiteſque ſibi ſua raperent dominia; tamen maxime civitates, precio licet interdum ſatis exiguo, libertatem plenam redemerunt; velut Lucenſibus non pluſquam decem millibus aureorum, Florentinis ſex millibus, ea conſtat. Quamvis autem ita partim vi, partim clancularie, partim titulo aliquo ſpecioſo, tam Principes quam civitates Imperio ſe ſubtraxerint, ita ut Imperium præſenti tempore fere in Germania concluſum ſit; tamen, per leges fundamentales & interna iura ſua ac potentiam communicatam invicem, ita arcte per membra ſua cohæret, ut non tantum ſolidum corpus iuſte referat capiti ſuo devinctiſſimum, ſed & propter religionis conſcientiarumque libertatem unice ferme & ſolummodo veram reipublicæ Chriſtianæ formam repræſentare præ cunctis aliis appareat; licet hodie Belgium & unitæ Provinciæ

ninga, & aliæ nonnullæ. Hactenus Reusnerus. Sic etiam Boterus, lib. … Coſm. ſuæ, cap. de Imp. Rom., luculenter oſtendit, unde orta ſit tanta mutatio, quod tempore Rudolphi prope tota Italia in viribus ſuis ſurrogandis defecerit ab Imperatore, adeo ut illi nihil niſi nomen prope remanſerit. Atque quum alii *Domini* aut Principes Vicecomiteſque ſibi ſua raperent dominia; tamen maxime civitates, pretio licet interdum ſatis exiguo, libertatem plenam redemerunt; velut Lucenſibus non pluſquam decem millibus aureorum, Florentinis ſex millibus, ea conſtat. Quamvis autem ita partim vi, partim clancularie, partim titulo aliquo ſpecioſo, tam Principes quam civitates Imperio ſe ſubtraxerint, ita ut Imperium præſenti tempore fere in Germania concluſum ſit; tamen, per *leges ſundamentales* & interna iura *ſua ac potentiam* communicatam invicem, *ita arcte* per membra ſua cohæret, ut non tantum ſolidum corpus iuſte referat capiti ſuo devinctiſſimum, ſed & propter religionis conſcientiarumque libertatem unice ſeme & ſolummodo veram reipublicæ Chriſtianæ formam repræſentare præ cunctis aliis appareat; licet hodie Belgium & unitæ Provinciæ Impe-

Imperio Germanico prope palmam in hoc ſummo bono præripere, & proinde omnem fortunam proſperitatemque in ſe derivare videantur aut cupiant, modo non nuper inutili diſcordia ab hac laude parum deviáſſent.

Optima & boni Imperij nota, ex Diſtingavio.

ETENIM regnis alias & imperiis aut rebuspubl. nihil æque inimicum eſt, quam conſcientias mortalium contra mandatum Chriſti conſtringere velle, ait Diſtingavius; quum Chriſtus ſolus paſtor ſit animarum unicus, & ille ſibi ſoli iudicium cum pleno dominio in eas reſervarit. ut aperte id declarat erga diſcipulos ſuos, quum nimis fervidos evulſores zizaniæ præſtare ſe cuperent. *Matth.* 13. ideoque inhibitione ſeria illis hoc imponit, ne colligendo zizania, eradicent ſimul cum eis triticum. atque propterea vult, ut utrumque ſimul creſcat uſque ad meſſem, quum ipſe tunciudicium condemnatorium cum executionis mandato ſit exercitaturus; ut habet *verſ.* 29, & 30. Sicut & ipſe Chriſtus plenius id ita expreſſis explicat verbis ad petitionem diſcipulorum, eodem in loco,

loco, *verſ.* 37, 38. *uſque ad* 44. ubi diſertam interpretationem talem addit, quod filius hominis miſſurus ſit angelos ſuos, qui ex ipſius regno omnia offendicula, & eos qui dant operam iniquitati, colligere debeant, ac pœna æternali eoſdem mactare, &c. quod adeo verum quoque pronunciat, ut nec ipſe pater cœleſtis quenquam propterea iudicare velit; ſed omne iudicium filio commiſerit; *Ioh.* 5, *verſ.* 22, & 23. ideoque eum honorem non concedit alii ulli: ſed, quum diſcipuli ex Samaria reverterentur, & de infructifero doctrinæ ſuæ labore conquererentur, vindictamque peterent, propter duritiem populi, ut ignis cœleſtis conſumeret tales incredulos; revocat eos ad pacem & manſuetudinem, dicens: An neſcitis cuius Spiritus filii ſitis? *Luc.* 9. *verſ.* 54. & *ſeqq.* filii enim ſecundum Spiritum, *Gal.* 4, *verſ.* 29, ſunt filii pacis. *Luc.* 3, *verſ.* 6. & Chriſtus neminem cupit perdi; ſed ut omnes ſerventur ad vitam; *Luc.* 9. velut propterea vitam ſuam impendit pro cunctis; *Matth.* 20, *Marc.* 10, *Luc.* 22. Vnde nemini mortalium heic alia iuriſdictio, quam doctrinæ competit; non iudicii. velut ipſe Chriſtus ſedulo & ſerio id præcipit, inquiens; Nolite iudicare, nec iudicabimini. *Matth.* 7, *verſ.* 1.

loco, *verſ.* 37, 38. *uſque ad* 44. ibid-
ſertam interpretationem talem ad-
quod filius hominis miſſurus ſit an-
los ſuos, qui ex ipſius regno omnia
ſcandicula, & eos qui dant operam ini-
quitati, colligere debeant, ac p-
æternali eoſdem mactare, &c. qu-
adeo verum quoque pronunciat,
nec ipſe pater cœleſtis quenquam
pterea iudicare velit; ſed omne iu-
cium filio commiſerit; *Ioh.* 5, *verſ.*
& 23. ideoque eum honorem
concedit alii ulli: ſed, quum diſcip-
ex Samaria reverterentur, & de in-
ctifero doctrinæ ſuæ labore conque-
rentur, vindictamque peterent,
pter duritiem populi, ut ignis cæl-
conſumeret tales incredulos; re-
cos ad pacem & manſuetudinem,
cens: An neſcitis cuius Spiritus fil-
tis? *Luc.* 9. *verſ.* 54. *& ſeqq.* filii
ſecundum Spiritum, *Gal.* 4, *verſ.*
ſunt filii pacis. *Luc.* 3, *verſ.* 6. & C-
ſtus neminem cupit perdi, ſed ut o-
nes ſerventur ad vitam; *Luc.* 9.
propterea vitam ſuam impendit p-
cunctis; *Matth.* 20, *Marc.* 10, *Luc.*
Vnde nemini mortalium heic alia i-
riſdictio, quam doctrinæ com-
non iudicii, velut ipſe Chriſtus ſedulo
& ſerio id præcipit, inquiens; Nolite
iudicare, nec iudicabimini. *Matth.* 7,
verſ. 1.

verſ. 1. Nolite condemnare, nec condemnabimini, &c. Quippe Chriſti regnum non eſt huius mundi; *Matth.* 26. ſed eſt regnum occultum & ſpirituale, in quo Spiritus Dei in ſuis fidelibus operatur ſuo modo ſancto. Proinde Ioh. Nordermannus, *in diſſert. ſua de iure Principatus*, talibus verbis hanc formavit quæſtionem, *th.* 26; ubi ita eam ponit: Ergo, inquis, Princeps habebit imperium in conſcientias? Nequaquam. Nulla enim maior tyrannis eſt, quam quæ hominum conſcientiis ſibi imperare præſumit. Iudæi ad Pilatum contra Ieſum ita clamabant *Ioh.* 19, *verſ.* 12: Quicunque ſe regem facit, contradicit Cæſari: Multo magis igitur is, qui conſcientiis imperare cupit, ſe Dei loco conſtituit, ac ſe Deum facit. An non igitur Deo & Chriſto contradicat? O abſit talis idololatrica vis ab humano corde! Quilibet ſe potius potens Chriſto inferiorem agnoſcat, ne ſimilis ſit Nebucatnezari. Conſcientiæ enim libertas Dei & Chriſti opus manet in operatione Spiritus Dei. Mentium enim rex, Deus eſt. *Curt. lib.* 8. Quis mihi imponat neceſſitatem credendi (*inquit Lactant. lib.* 5, *cap.* 14. *Inſtitut.*) quod nolim, vel non credendi quod velim? Fides ſuadenda eſt, non imperanda; &c.

magis tollitur vana opinio,quæ ſenſibus inſidet, docendo, quam iubendo; monendo, quam minando. *Aug. in Epiſt. Monſ. de Lanſac. in orat. ſua, habita nomine Caroli IX. Reg Gall. in Trid. Concilio* Nulla commodior eſt via, *inquit Carolus V. Imperator in proœm. legum publ. iud* §.7. à fide Chriſti alienos, aut in avia delapſos, in viam reducendi, & ad ſpontaneum Dei cultum revocandi, quam ſi verbo & ſpiritus potentia hæreſes convincantur, errantes ſanabileſque cum manſuetudine tractentur. Minime vero quiſquam vi, carcere, tormentis, flagris, ferro, fune, flumine, flamma ad colendum numen, cui non niſi voluntaria mentis noſtræ & labiorum ac pectoris victima, non thuris neque hecatombes ſacrificium probatur, à noſtris iudicibus cogetur &c. *Vide infra, theſ. 27, lit. b. ubi reliqua verba Imperatoris citantur.* Errat, (*inquit Rex Navarra, in epiſtol. ad Ordines Galliæ Chaſtelraud, 14. Martij anno 1589 data,*) ita me Deus amet, & res ipſa clamet, ſiquis credat, vi & minis à nobis aliud extorqueri poſſe. Sæpe me religionem meam mutare voluerunt; ſed quomodo? Adhibitis ſemper minis, tanquam ſub carnificis manu. Etiamſi meæ conſcientiæ nullam habuiſſem rationem,

hono-

magis tollitur vana opinio, quæ ſenſi-
bus inſidet, docendo, quam iubendo:
monendo, quam minando. *Aug. in*
Epiſt. Monſ. de Lanſac. in orat. ſua, ha-
bita nomine Caroli IX. Reg. Gall. in Trid.
Concilio. Nulla commodior eſt via,
inquit Carolus V. Imperator in præm.
legum publ. iud. §. 7. à fide Chriſti alie-
nos, aut in avia delapſos, in viam re-
ducendi, & ad ſpontaneum Dei cul-
tum revocandi, quam ſi verbo & ſpi-
ritus potentia hæreſes convincantur,
errantes ſanabileſque cum manſuetu-
dine tractentur. Minime vero quid-
quam vi, carcere, tormentis, flagris,
ferro, fune, flumine, flamma ad co-
lendum numen, cui non niſi volunta-
ria mentis noſtræ & labiorum ac pe-
ctoris victima, non thuris neque he-
catombes ſacrificium probatur, ino-
ſtris iudicibus cogetur &c. *Vide noſ-*
theſ. 27, lit. b. ubi reliqua verba Imperato-
ris citantur. Errat, (*inquit Rex Navar-*
ræ, in epiſtol. ad Ordines Galliæ Caſtel-
raud, 14. Martij anno 1589 data,) ita
me Deus amet, & res ipſa clamet, ſi
quis credat, vi & minis à nobis aliud
extorqueri poſſe. Sæpe me religionem
meam mutare voluerunt: ſed quomo-
do? Adhibitis ſemper minis, tanquam
ſub carnificis manu. Etiamſi meæ con-
ſcientiæ nullam habuiſſem rationem,
hono-

honoris tamen mei reſpectus, quo minus id facerem, deterruiſſet. Quis unquam fando audivit, Turcā vel Ethnicum aliquem, propter religionem, priuſquam an poſſet converti tentatum eſſet, occiſum fuiſſe? Non puto, hoſtium quenquam eſſe, qui me longius à vero Dei cultu & cognitione, quam Turcæ abeſſe exiſtimet: Severius tamen mecum, quam cum barbaro agitur. Iam pridem edoctus, veram & unicam rationem populos ad cultum Dei conciliandos, pietatem ſtabiliendi, eſſe clementiam, pacem, ſalutaria exempla: non bellum, neque omnium rerum promiſcuam confuſionem, ex quo omnium ſcelerum & flagitiorum propago redundat. Huc etiam referri poteſt Conſtitutio Imperii ſub anno 1555, *§. Setzen demnach. §. vnd damit ſolcher. §. damit auch obberuhrte. verſ. So ſoll die Geiſtliche, &c.* De illo igitur qui ſimpliciter erat ex humano morbo, non loquor. Hic enim mitioribus remediis, ut convaleſcat, curandus. *lib. 3. C. de apoſt.* Hunc itaque miſericorditer corripiat ut hominem, & id quod poteſt lugeat. *Auguſt. lib. 3. cont. Parmen. Cyprian. ad dictum Chriſti Matth. 15, 19. Calv. lib. 4, cap. 12. ſect. 11. Inſtit. D. Lutherus de formula Miſſæ, tom. Ien. & in adſert. omnium artic.*

per Bullam Leonis X. *damnatorum, fol.* 326, *aſſert.* 33. Neque de infidelibus, qui ſunt extra Eccleſiam, aut hypocritis, vel etiam hæreticis latentibus, (qui omnes Dei iudicio ſunt relinquendi;) ſed qui blaſphema impietate, Dei maieſtatem & concordiam Chriſtianam violant, pœnas ſumere licet. *Conſtitut. Imper. ſub anno* 1530, §. *Darouff ordenen. v. vnd ob zum drittemahl. & in d procœm. conſtitut. crim. Carol.* V, § 9.

Velut igitur Chriſtus ſui interni & æterni ſive ſpiritualis Regni Imperator eſt adſiduus & unicus, atque manet; Ita quoque in externo Chriſtianus Imperator & corporeo huius mundi regno, quod alteri habitaculum ſuum tutum præbet, dominus viget: unde Imperatoris gloria eo maior eſt undique, & apud omnes terræ incolas habetur, ut nemo eum dignitate vel auctoritate hac ſuperet. Et quidem, *ait Steph. lib.* 2, *de Iur. part.* 1, *cap.* 1, *memb.* 1, *num.* 3, debet Imperator, & ita Imperio præeſſe, & conſulere, *l.* 2, §. *noviſſime. ibi*, reipublicæ, *conſ. D. d. orig. Iuris*, eiuſque curam gerere, & ſubiectorum commoda ad inſtar tutoris inveſtigare. *d. l. qui fund.* 7, §. *ſi tutor* 27. *l. tutor* 27. *D. de admin. & peric. tut. l. interdum* 56, §. *pen. D. de furt. C.*

mone-

per Bullam Leonis X. *damnatorum, fol.* *326, aſſert.* 33. Neque de infideli-bus, qui ſunt extra Eccleſiam, aut hy-pocritis, vel etiam hæreticis latenti-bus, (qui omnes Dei iudicio ſunt re-linquendi;) ſed qui blaſphema im-pietate, Dei maieſtatem & concor-diam Chriſtianam violant, pœnas ſu-mere licet. *Conſtitut. Imper. ſub anno* 1530, §. *Darauff ordenen. v. und ob zum drittenmahl. & in d. proœm. conſtitut. crim. Carol. V, §* 9.

Velut igitur Chriſtus ſui interni & æterni ſive ſpiritualis Regni Impera-tor eſt aſſiduus & unicus, atque ma-net; Ita quoque in externo Chriſtia-nus Imperator & corporeo huiusmun-di regno, quod alteri habitaculum ſuum tutum præbet, dominus viget: unde Imperatoris gloria eo maior eſt undique, & apud omnes terræ incolas habetur, ut nemo eum dignitate vel auctoritate hac ſuperet. Et quidem, *ait Steph. lib. 2, de Iur. part. 1, cap. 1, memb. 1, num.* 3, debet Imperator, & ita Imperio præeſſe, & conſulere, *l. 2, § noviſſime. ibi,* reipublicæ, *conſ. D. d. orig. Iuris,* eiuſque curam gerere, & ſubiectorum commoda ad inſtar tuto-ris inveſtigare. *d. l. qui ſind. 7, §. ſitu-tor 27. l. tutor 27. D. de admin. & perit. ut. l. interdum 56. §. pen. D. de furt. C.*

monte-

monemus, ibi, ne Eccleſia Dei ad nihil redeat, 12. *q.* 1. ut imperii utilitas maxime incorrupta perſiſtat; *ut eleganter Fridericus Imperator præfatus eſt in tit. de prohib. feud. alien per Freder. Videatur heic Bened. Carpz. in pulcherrimo libello ſuo de leg. Reg. German. cap. 3, num. 17, 18. uſque ad* 23.

Imperium Rom. Germanicum unde in Circulos diviſum.

SED ut ad deſcriptionem ordinariam revertamur, id ulterius heic obſervandum eſt, quod, quum cura Imperii huius ſumma ſit, & eius libertas in ſingulis membris cum tanta amplitudine diſperſa, ut prope cuique provinciæ ſuæ mores in regalibus competant, & nihilominus ad mutuam Germaniæ defenſionem ac pacem conſtringantur, diviſæ ſint Provinciæ in ditiones aliquot, quas Circulos appellant, inque iis inſtituta ſint particularia Imperii conſilia.

Circuli ſive Provinciæ quot.

ATQVE primo omnium totum hoc Imperium Germanicum ſex fuit deſcriptum provinciis, *ait Rouen. lib. 1, de Urb. Imp.* quas Orbes ſive Circulos

 culos

culos vocant: Nimirum in Franconiam, Bavariam, Sueviam, Saxoniam, VVeſtphaliam & Rhenoniam. Quod factum eſt anno Chriſti 1500. Auguſtæ in Comitiis, imperante D. Maximiliano I. Cæſare. His finibus omnes ubique Principes ac Civitates in Imperii comitiis antiquo more cenſentur: poſt, eodem Imperatore regnante, Coloniæ anno 1512, §. *darauff haben, cum §. ſequent.* Saxonia ſuperiori per diviſionem in Superiorem ac Inferiorem, ac deinde adiecta Belgica provincia ſive Burgundia & Electorali Rhenana, & Auſtria, decem Regionibus ſeu Circulis Imperium circumſcribi cœptum: quod & à Carolo V. Imp. in comitiis VVormatiæ anno 1521, & Norinbergæ anno 1522, conſentientibus omnium Imperii ſtatuum ſuffragiis, confirmatum eſt. *Erklärung des Landtfridens zu Nurmberg*, *anno* 1522. Ex his Imperii Germanici Provinciis Senatus ſive Conſilium Imperii XXII virorum, quibus ſumma Reipub. ob conveniendi difficultatem commiſſa eſt, ſubinde legitur ſingulis trimeſtribus fere Norimbergæ (niſi aliud ſuaderet rei neceſſitas) haberi ſolitum hactenus: Cuius Princeps eſt Imperator, eiuſve Legatus: ſenatores ſive adſeſſores ſex Electores: principes Imperii duodecim partim

culos vocant: Nimirum in Franco-
niam, Bavariam, Sueviam, Saxoniam,
VVeſtphaliam & Rhenoniam. Quod
factum eſt anno Chriſti 1500. Auguſtæ
in Comitiis, imperante D. Maximilia-
no I. Cæſare. His finibus omnes ubi-
que Principes ac Civitates in Imperii
comitiis antiquo more cenſentur: poſt,
eodem Imperatore regnante, Coloniæ
anno 1512, *§. darauff haben, cum §. ſe-
quent.* Saxonia ſuperiori per diviſio-
nem in Superiorem ac Inferiorem, ac
deinde adiecta Belgica provincia ſive
Burgundia & Electorali Rhenana, &
Auſtria, decem Regionibus ſeu Cir-
culis Imperium circumſcribi cœptum:
quod & à Carolo V. Imp. in comitiis
VVormatiæ anno 1521, & Norinber-
gæ anno 1522, *conſentientibus om-
nium Imperii ſtatuum ſuffragiis, con-
firmatum eſt. Erklarung des Landfri-
dens zu Nurnberg, anno 1522.* Ex his
Imperii Germanici Provinciis Senatus
ſive Conſilium Imperii XXII viro-
rum, quibus ſumma Reipub. ob con-
veniendi difficultatem commiſſa eſt,
ſubinde legitur ſingulis trimeſtribus
fere Norimbergæ (niſi aliud ſuaderet
rei neceſſitas) haberi ſolitum hactenus:
Cuius Princeps eſt Imperator eiuſve
Legatus: ſenatores ſive adſeſſores ſex
Electores: principes Imperii duodecim
partim

partim eccleſiaſtici, partim ſeculares:
ita ſcilicet, ut ſingulis trimeſtribus ex
Electoribus ſinguli, ſex Principibus
bini, per vices interſint Conſilio. Ad-
diti ſunt his ex cæteris ſtatibus Impe-
rii Senatores duodecim: Imperatorii
duo: duo item Auſtriæ & Burgundiæ
provinciæ nomine Legati. Præterea ex
quatuor Prælatis delectis ſinguli, ſin-
gulis trimeſtribus more Principum in-
vicem ſibi ſuccedentes: Comes item,
vel Baro unus nomine Comitum &
Baronum Imperii: Bini quoque Sena-
tores ex octo liberis civitatibus, ſimi-
liter per trimeſtria mutuas vices ſube-
unter. Denique ſex Equites aut Do-
ctores ex totidem Imperii Circulis ſin-
gulariter deſtinatis; Nempe ex Franco-
nia, Bavaria, Suevia, Rhenana, VVeſt-
phalia & Saxonia. Qui autem Princi-
pes, Epiſcopi, Prælati, Comites, Baro-
nes, Civitates, quibus Circuli Imperii
ſubiecti ſint, ſequens docebit recenſio.
Namque in dignitatum diſpoſitioni-
bus is nunc ordo obſervatur, *ut Conſt.
habet Norimberg. Paurm. lib. 2. de Iur.
cap. 2.*

Circuli cuiuſque contenta quæ?

1. SUB Circulo Auſtriaco ſunt, Au-
ſtriæ Exarchatus, & Tirolis Co-
mitatus; cum omnibus ſubditis regio-

nibus ac Epiſcopatibus, Tridentino, Brixiano, Viennenſi, Secavienſi, Labachienſi; Comitatibuſque Hardeck, VVolkenſteyn, Loſenſteyn, Rogendorf.

2. Burgundico ſub ſunt tota Burgundia, cum omnibus ditionibus ſubiectis ultra Moſam citraque; ac provinciæ Belgii, & Comites Egmundt, Naſſau, Breda, Iarme, Iſelſteyn, Bergen, Walen.

3. Rhenanus ſuperior Electoralis continet quatuor Electores ad Rhenum, cum Prælatis, Comitibus, Baronibus, & Civitatibus ſub iiſdem ſedes ſuas habentibus.

4. Saxonicus ſuperior complectitur duos Electores, Saxonicum, & Brandeburgicum; Epiſcopos ſeptem, Miſnenſem, Mersburgenſem, Naumburgenſem, Brandeburgenſem, Havelsbergenſem, Libuſienſem, & Caminenſem: Principes, Saxoniæ, Pomeraniæ, Anhaltinos; una cum Prælatis, Comitibus, & Baronibus horum ditionibus ſubiectis. Abbates ſunt, Salveldenſis, VValkenridenſis. Abtiſſæ, Quedlinburgenſis, Gerinrodenſis. Comitatus, Schwartzburgenſis, Mansfeldenſis, Holbergenſis, Honſteinenſis, Regenſteinenſis, Barbyenſis, Gleichenenſis. Barones, Schonbergenſis, Tautenbergkenſis.

5. Sa-

nibus ac Epiſcopatibus, Tridentino Brixiano, Viennenſi, Secavienſi, La‑bachienſi; Comitatibuſque Hardeck VVolkenſteyn, Loſenſteyn, Rogendorf.

2. Burgundico ſub ſunt tota Burgundia, cum omnibus ditionibus ſubiectis ultra Moſam citraque; ac provinciæ Belgii, & Comites Egmund, Naſſau, Breda, Iarme, Iſelſteyn, Bergen, Walen.

3. Rhenanus ſuperior Electoralis continet quatuor Electores ad Rhenum, cum Prælatis, Comitibus, Baronibus, & Civitatibus ſub iiſdem ſedes ſuas habentibus.

4. Saxonicus ſuperior complectitur duos Electores, Saxonicum, & Brandeburgicum; Epiſcopos ſeptem, Miſnenſem, Mersburgenſem, Naumburgenſem, Brandeburgenſem, Havelsbergenſem, Lubuſienſem, & Caminenſem: Principes, Saxoniæ, Pomeraniæ, Anhaltinos; una cum Prælatis, Comitibus, & Baronibus horum ditionibus ſubiectis. Abbates ſunt, Salveldenſis, VValkenriedenſis. Abtiſſæ, Quedlinburgenſis, Gernrodenſis. Comitatus, Schwartzburgenſis, Mansfeldenſis, Holbergenſis, Honſteinenſis, Regenſteinenſis, Barbyenſis, Gleichenenſis. Barones, Schonbergenſis, Tautenbergkenſis.

5. Saxonicus inferior habet ſub ſe Archiepiſcopos Magdeburgenſem & Bremenſem. deinde Epiſcopos Hildesheimenſem, Halberſtadenſem. Lubeccenſem, Ratzeburgenſem, Suerinenſem, Mindenſem, VVerdenſem, &c. Duces Brunſvicenſem, Lunæburgenſem, Megapolitanum, Holſatiæ, & Lowenburgicum; una cum Prælatis, Comitibus, Baronibus, & Civitatibus; Lubecca, Mulhuſia, Northuſia, Goslaria, &c. uſque ad Mare Balticum.

6. Francicus continet Epiſcopos tres, Bambergenſem, VVurtzburgenſem, Aichſtadienſem: Magnum Magiſtrum Teutonicum: Burggravium Noribergenſem: Prælatos Cambergenſes: Comites Hennenbergenſem, Caſtellanum, Hohenloenſem, Schwartzenbergenſem, Erpachenſem: Barones, Civitateſque liberas eius circuitus, Nurnbergum, Rotenburgum Taub., VVinsheimum, Schweinfurtum, VVeiſſenburgum Neccariæ.

7. Bavaricus ambit Archiepiſcopum Salisburgenſem; Epiſcopos tres, Ratisponenſem, Friſingenſem, Paſſavienſem; Duces Bavariæ utriuſque, Landgravios Leuchtenbergenſes; Prælatos; Comites Ortenburgenſes; Barones; & Civitates liberas, Ratisbonam, &c.

8. Suevicus complectitur Epiſcopos tres, Curienſem, Conſtantienſem, Auguſtanum; Duces, VVirtenbergenſem, & Teccæ; Marchiones Badenſes; Societatem S. Georgii; Equeſtrem Ordinem Hegaviæ; una cum cæteris Prælatis, Comitibus, Baronibus, & liberis Civitatibus maxima ex parte vigintiſex, quum hic Circulus ſit ampliſſimus.

9. Rhenanus inferior habet Epiſcopos, VVormacienſem, Spirenſem, Argentinenſem, Baſileenſem, Luſanenſem, Metenſem, Tullenſem, Verdunenſem: Abbates Fuldenſem, Hirſchfeldenſem, &c. Duces Bipontinos & Simmerienſes, Ducem Lotharingiæ; Landgravium Haſſiæ; Comites Auſtraſiæ & VVetteraviæ; una cum cæteris Prælatis, Comitibus, Baronibus, Civitatibus liberis circum circa ibi iacentibus, numero viginti duabus.

10. VVeſtphalicus habet ſub ſe Epiſcopos quinque, Padebornenſem, Leodienſem, Traiectenſem, Monaſterienſem, Oſnaburgenſem; Duces Iuliacenſes, Bergenſes, Clivenſes, Geldriæ; Comites Naſſovienſes, Seinenſes, Viernburgenſes, Iſenburgenſes inferiores; & cæteras regiones uſque ad Moſellam; una cum cæteris eiuſdem ditionis Prælatis, Comitibus, Baronibus & liberis Civitatibus.

Ordi-

8. Suevicus complectitur Epiſcopos
tres, Curienſem, Conſtantienſem, Au-
guſtanum; Duces, VVittenbergenſem,
& Teccæ; Marchiones Badenſes; Socie-
tatem S. Georgii; Equeſtrem Ordinem
Hegaviæ; una cum cæteris Prælatis,
Comitibus, Baronibus, & liberis Civi-
tatibus maxima ex parte vigintiſex,
quum hic Circulus ſit ampliſſimus.

9. Rhenanus inferior habet Epiſco-
pos, VVormacienſem, Spirenſem, Ar-
gentinenſem, Baſileenſem, Luſanen-
ſem, Metenſem, Tullenſem, Verdunen-
ſem: Abbates Fuldenſem, Hirſchfelden-
ſem, &c. Duces Bipontinos & Simme-
rienſes; Ducem Lotharingiæ; Landgra-
vium Haſſiæ; Comites Auſtraſiæ &
VVetteraviæ; una cum cæteris Præla-
tis, Comitibus, Baronibus, Civitatibus
liberis circum circa ibi iacentibus, nu-
mero viginti duabus.

10. VVeſtphalicus habet ſub ſe Epi-
ſcopos quinque, Padebornenſem, Leo-
dienſem, Traiectenſem, Monaſterien-
ſem, Oſnaburgenſem; Duces Iuliacen-
ſes, Bergenſes, Clivenſes, Geldriæ; Co-
mites Naſſovienſes, Seinenſes, Vien-
burgenſes, Iſenburgenſes inferiores; &
cæteras regiones uſque ad Moſellam;
una cum cæteris eiuſdem ditionis Præ-
latis, Comitibus, Baronibus & liberis
Civitatibus.

Ordinatio Circulorum in quibus conſiſtat.

IVXTA eam conſtitutionem, qua hæc Circulorum ordinatio inventa & in ſuas claſſes quaſi diſtributa fuit, æquum quidem eſſet, ut ordinarie ſingulis annis ſemel, vel etiam ſæpius, ſi neceſſitas id flagitaverit, in aliqua Imperiali aut magna alteri ſubiecta civitate convenirent, ac de contributionibus, monetis probandis, vel reprobandis, præſentatione adſeſſorum Cameræ, executionibus contra contumaces à Statibus faciendis agerent: (quibus duo Principes vel Duces, qui conventus indicunt per litteras, vulgo *Kreyſdags außſchreiben*, præficiuntur; vulgo *außſchreibende Furſten*; quorum alter eccleſiaſticus, alter ſecularis eſſe debet:) Verum, quum in aliquot locis res negligentior habita ſit, multum decrevit iſte mos. In comitiis autem, quando circulariter quid deliberandum concluditur, in ſex tantum contrahuntur. *Cammergerichts Ordnung zu Conſtentz, anno* 1507. *Rutg. Rul. par.* 1. *de Commiſ. lib.* 5, *cap.* 4, *num.* 54. *Knich. ad ius. Saxon. pag.* 71. *Matth. Steph. lib.* 2, *de iur. part.* 1, *cap.* 4, *num.* 48. Atque ſi alicui Circulo bellum infe-

inferatur, hoc peculiare ipſis ius eſt, ut præfectum quendam generalem ceu dictatorem ſibi conſtituant; &, ſi non ſufficiat unus Circulus, tenentur proximi aut viciniores, ad ſollicitationem alterius, ſtatim in periculis hærenti omni ſubſidio ſuccurrere, ne facile alicuius partis diſmembratio fiat, & ita eo promptius ſalvari poſſit. Ad cuius rei expeditionem faciliorem illis conceſſum eſt ut contributiones particulares exigant à ſuis ſtatibus: Ac, ſi quis in mora ſit, ſtatutum eſt ab Imperio, & approbatum, quod debitor poſſit ad tertium monitoriale emanatum vi aut repreſſaliis cogi pro ſolvendo eo, quod ipſius loco fuit expoſitum, cum intereſſe & ſumptibus additis.

De conventibus & Comitiis Imperii.

DVM heic de conventibus certis publicis agimus aut comitiis, neceſſum eſt, ut paucis etiam hunc ordinem Imperii pertexamus; & monebimus paucis, quid comitia, & quotuplicia ſint.

Comitia quid & quotuplicia.

GEneraliter autem Comitiorum verbum accipitur pro omnium, tam uni-

inferatur, hoc peculiare ipſis ius eſt, ut præfectum quendam generalem ca dictatorem ſibi conſtituant; &, ſi non ſufficiat unus Circulus, tenentur proximi aut viciniores, ad ſollicitationem alterius, ſtatim in periculis hærenti omni ſubſidio ſuccurrere, ne facile alicuius partis diſmembratio fiat, & ita eo promptius ſalvari poſſit. Ad cuius rei expeditionem faciliorem illis conceſſum eſt ut contributiones particulares exigant à ſuis ſtatibus: Ac, ſi qui in mora ſit, ſtatutum eſt ab Imperio, & approbatum, quod debitor poſſit ad tertium monitoriale emanatum vi aut repreſſaliis cogi pro ſolvendo eo, quod ipſius loco fuit expoſitum, cum intereſſe & ſumptibus additis.

De conventibus & Comitiis Imperii.

DVM heic de conventibus certis publicis agimus aut comitiis, neceſſum eſt, ut paucis etiam hunc ordinem Imperii pertexamus; & monebimus paucis, quid comitia, & quotuplicia ſint.

Comitia quid & quotuplicia.

GEneraliter autem Comitiorum verbum accipitur pro omnium, tam universorum Ordinum, quam partis eorum, ad conſultandum aut decernendum de Reipublicæ ſalute, conventu. Atque is conventus aut eſt generalis, aut particularis, pro diſpoſitione & neceſſitate rerum ad quas pertinet.

Vniverſalis Conventus ſive comitia in quibus conſiſtant.

GEneralis, eſt Principum & Optimatum pro ſalute & incremento Reip. convocatio & conventus; unde etiam univerſalis dicitur, & vulgo *ein Reichsdag oder gemeyne Reichs-verſamlung*. Quæ in conſtitutione & diſſolutione ſua conſiſtit. Conſtitutio continet ſolemnitates & res tractandas ſive negotia; quæ aut ordinaria ſunt, aut extraordinaria.

Cauſſa & negotia comitiorum ordinaria.

ORdinaria autem negotia, quorum cauſſa comitia haberi ſolent, hodie ſunt omnia, circa quæ poteſtas politica ordinarie verſatur: legum nimirum ferendarum, belli gerendi, fœderum faciendorum; ſolvendorum tributorum, iniungendorum; iudiciorum exer-

exercendorum, & rerum imperii alienationum cauſſæ: item de formanda & conſtituenda pace, & tranquillitate publica, de monetis, de matriculæ Imperialis redintegratione, ac avulſis ab Imperio provinciis, civitatibus, & ordinibus recuperandis: aliiſque pluribus negotiis ad conſervationem Imperii & ſalutem publicam pertinentibus.

Extraordinaria comitia quæ?

EXtraordinaria autem haberi ſolent propter cauſſarum controverſarum cognitiones aut deciſiones, item ſupplicationes, aut Statuum inveſtituras, vectigalium novorum conceſſiones, aut prorogationes veterum ad certos annos, &c.

Conventus particulares.

PArticularia autem Comitia ſunt, quibus pars Principum & Optimatum convenit. Suntque duorum generum. Namque aliquando ex univerſo Imperii collegio quidam ſelecti conveniunt; aliquando vero certa pars aliqua vel claſſes, vel certi loci ac regiones Imperii. Ex univerſo Imperii collegio ſelectorum & deputatorum

rum olim *conventus* erat *Regimenti*, *de quo eſt tit.* 1. *decreti Auguſt. Von den zvvantzigen ſo zue der Koningl. May. vnd des H. Reichs Regiment geordnet: item tit. von des H. Reichs Regiment, &c.* Quum enim univerſi ordines Imperii abſque ingenti ſumptu ac moleſtia commode pro neceſſitate occurrente convenire non poſſent, placuit in comitiis Auguſt. anno 1500 Maximiliano & Ordinibus, ut præter Imperatorem & eius Legatum viginti perſonæ ex Ordinibus eligerentur, qui eſſent loco Senatus Imperialis. *d. decret. Aug.* Et his ab Imperatore & Ordinibus coniunctim plena poteſtas data fuit, ius & iuſtitiam adminiſtrandi, ac de quibuſcunque ſubditorum querelis plene cognoſcendi ac ſtatuendi, pacem ac tranquillitatem publicam tuendi, &c. *Ordin. Regimenti Auguſt. anno* 1500, *tit* 1. 2, *&* 10. Hæc Regimenti conſtitutio creſcente Caroli auctoritate in deſuetudinem abiit. *Paur. cap.* 2, *num.* 48, *&c.*

Ex eodem genere hodie conventus Deputatorum & Viſitatorum Cameræ eſt, ex Decret. Aug. anno 1551. inſtitutus. qui itidem ordinarius aut extraordinarius, &c. *Paur. d. loc.*

Conven-

Conventus Electorales.

CErtæ claſſis, eſt Electorum Conventus. cuius cauſſa habetur & modus in aurea bulla Caroli IV. Qui itidem aut eſt ordinarius, & propter electionem Imperatoris habetur: vel extraordinarius, iuxta dictam auream bullam. & dicuntur etiam comitia Imperatoria, quæ aut libera aut coacta habentur.

Conventus Circulares.

SEd demum ex certis locis ac regionibus congregatorum ordinum ſunt conventus Circulorum; vulgo, ut dicunt, *Kreyſdage*. Circulorum vel regionum prima mentio in ordinatione Regimenti *August. Maxim.* I, *anno* 1500, *tit. vvie zvvantzig perſonen &c.* §. *fin*, ubi ſex circuli conſtituti ſunt, Franconicus, Bavaricus, Suevicus, Rhenanus, VVeſtphalicus, Saxonicus. quorum ſimul quiſque binorum adſeſſorum Cameræ nominationem habet. *Ord. Cam. Maxim.* I. *Conſtant. anno* 1507. § 1. *& Ord. par.* 1, *tit.* 1, §. *deſsgleichen*. De horum autem conventuum auctoritate & iuriſdictione ac modo exequendo iam ante dictum eſt.

eſt. Vnde vere profert hæc Boterus *part. 2. Coſmogr. tit. de Imp. Rom.*, quando ait: Neceſſitate exigente, contribuit Imperium maximas pecuniarum ſummas; colliguntur que extraordinarie. Vt eæ contributiones facilius colligi poſſint, eſt Germania in decem Circulos diviſa, in quibus fiunt conventus particulares, pro executione edictorum, quæ in diætis Imperii facta ſunt, & aliis ſimilibus incidentibus. Sic etiam idem *part. 1, tit. de Germ.*, integre deſcribit proceſſum comitiorum univerſalium & electionis in Imperatore novo conſtituendo. *pag. 95.* additque ſolemnitates, quæ in actu coronationis atque feſtivitatibus aliis obſervantur; uti tales ipſe oculis annotavi, quum anno 1612 D. Matthias II. cum coniuge coronaretur.

Officia publica Electorum in comitiis Electoralibus quæ.

VErum ante omnia hoc loco merito annotandum eſt, quod officium cuiuſque Principis publicum in hiſce actibus maxime queat obſervari; veluti unuſquiſque Electorum deputatum munus tam tempore inter regni, quam electionis cogitur exercere. Namque Moguntino tanquam Archi-

cancellario Germaniæ intra menſis ſpacium indictio & convocatio conventus, non aliter quam ex Principis Electoralis poteſtate, competit; utpote qui archivum Imperii totius ſibi concreditum habet ita, ut præſes eius & conſervator ſit perpetuus: unde etiam aulæ Imperiali Vicecancellarius adeſt, qui nomine huius Electoris, actis Imperii publicis ſubſcribat. Trevirenſis & Colonienſis quidem itidem Cancellarii ſunt; ſed non Germaniæ. Quippe Trevirenſis Galliæ, & maxime Arelatenſis regni, ad quod Sabaudia & Burgundia referebatur, olim erat; & Colonienſis Italiæ. quorum officium tum erat in Imperiō, ut, quoties Imperator Italiam ingrederetur, Colonienſis diplomata Imperialia ſubſignaret, eiuſque nomine & conſenſu ederentur: quoties vero ſe conferret Imperator in Galliam, tunc idem ius eſſet Trevirenſi. Quæ poteſtas huc uſque à Friderici II. temporibus ferme acquieſcit; nihilominus officii huius dignitas retinetur, ut veteris iuriſdictionis veſtigia adhuc declarent & monſtrent notanda in memoriæ teſtimonio. Atque, quum conſtet, hoſce Principes comitiis à tempore Caroli Magni interfuiſſe, Electuræ dignitas illis merito manſit; adeo ut in votorum collatione

io Germaniæ intra menſis
ndictio & convocatio con-
ion aliter quam ex Principis
s poteſtate, competit; utpote
um Imperii totius ſibi con-
habet ita, ut præſes eius &
or ſit perpetuus: unde etiam
eciali Vicecancellarius adeſt,
ne huius Electoris, actis Im-
icis ſubſcribat. Trevirenſis &
ſis quidem itidem Cancella-
ſed non Germaniæ. Quippe
s Galliæ, & maxime Arela-
i, ad quod Sabaudia & Bur-
ferebatur, olim erat; & Colo-
aliæ. quorum officium tum
perio, ut, quoties Imperator
ngrederetur, Colonienſis di-
mperialia ſubſignaret, eiuſ-
ine & conſenſu ederentur:
ero ſe conferret Imperator in
, tunc idem ius eſſet Trevi-
uæ poteſtas huc uſque à Fri-
temporibus ferme acquie-
ominus officii huius digni-
tur, ut veteris iuriſdictionis
dhuc declarent & monſtrent
n memoriæ teſtimonio. At-
i conſtet, hoſce Principes co-
empore Caroli Magni inter-
ctura dignitas illis merito
leo ut in votorum colla-
tione

tione priorem tueantur locum. *Arum. ad a. bul. p.* 125. Ideoque aurea bulla, *cap.* 4, vocem primam Trevirenſi deputat: ſecundum vero ſuffragium Archiepiſcopo Colonienſi attribuit; qui etiam hoc ſimul obtinet officium, ut diadema regium regi Romano imponat primus.

Inter reliquos Electores antiquitus Comes Palatinus Rheni primum locum merebatur, quum præter eligendi Regis & Imperatoris poteſtatem eximium hoc ipſi ius eſſet, quod, vacante Imperio Romano, Comiti Palatino Rheni, nec non Electori Saxoniæ, incumberet, ut vices Imperatoris Romani in omnibus & per omnia ſuſtinerent. *Aur. bul. t.* 5. Velut etiam hic uſus firmiter adhuc obſervatur; Quum Vicariatus non aliunde, quam à vi & iure præfecturæ Palatii veteris, ſive Maioratus domus, ſub regno Francorum deſcenderit; & præ aliis duo Palatini, Rhenenſis, & Saxonicus, (quippe & ipſe Palatinus olim appellabatur, *ut ex veterum actis apud Magdeburg. conſtat*) totius Imperii vicariam adminiſtrationem, diviſis inter ſe limitibus, meriti fuerint. Nam Imperium Romanũ tum diviſum erat in duo regna, Lombardicum, & Teutonicum. Iſtud vero Teutonicum duplici iure regebatur,

 Fran-

8. Suevicus complectitur Epiſcopos tres, Curienſem, Conſtantienſem, Auguſtanum; Duces, VVirtenbergenſem, & Teccæ; Marchiones Badenſes; Societatem S. Georgii; Equeſtrem Ordinem Hegaviæ; una cum cæteris Prælatis, Comitibus, Baronibus, & liberis Civitatibus *maxima* ex parte vigintiſex, quum hic Circulus ſit ampliſſimus.

9. Rhenanus inferior habet Epiſcopos, VVormacienſem, Spirenſem, Argentinenſem, Baſileenſem, Luſanenſem, Metenſem, Tullenſem, Verdunenſem: Abbates Fuldenſem, Hirſchfeldenſem, &c. Duces Bipontinos & Simmerienſes; Ducem Lotharingiæ; Landgravium Haſſiæ; Comites Auſtraſiæ & VVetteraviæ; una cum cæteris Prælatis, Comitibus, Baronibus, Civitatibus liberis circum circa ibi jacentibus, numero viginti duabus.

10. VVeſtphalicus habet ſub ſe Epiſcopos quinque, Padebornenſem, Leodienſem, Traiectenſem, Monaſterienſem, Osnaburgenſem; Duces Iuliacenſes, Bergenſes, Clivenſes, Geldriæ; Comites Naſſovienſes, Seinenſes, Viernburgenſes, Iſenburgenſes inferiores; & cæteras regiones uſque ad Moſellam; una cum cæteris eiuſdem ditionis Prælatis, Comitibus, Baronibus & liberis Civitatibus.

Ordi-

ricus complectitur Epiſcopos
nſem, Conſtantienſem, Au-
; Duces, VVirtenbergenſem,
Marchiones Badenſes; Socie-
Georgii; Equeſtrem Ordinem
; una cum cæteris Prælatis,
us, Baronibus, & liberis Civi-
maxima ex parte vigintiſex,
Circulus ſit ampliſſimus.
nanus inferior habet Epiſco-
rmacienſem, Spirenſem, Ar-
em, Baſileenſem, Lauſanen-
nſem, Tullenſem, Verdunen-
tes Fuldenſem, Hirſchfelden-
Duces Bipontinos & Simme-
ucem Lotharingiæ; Landgra-
ſſiæ; Comites Auſtraſiæ &
iæ; una cum cæteris Præla-
ibus, Baronibus, Civitatibus
cum circa ibi iacentibus, nu-
inti duabus.
Veſtphalicus habet ſub ſe Epi-
inque, Padebornenſem, Leo-
Traiectenſem, Monaſterien-
burgenſem; Duces Iuliacen-
ſes, Clivenſes, Geldriæ; Co-
ovienſes, Seinenſes, Viern-
Iſenburgenſes inferiores; &
giones uſque ad Moſellam;
ceteris eiuſdem ditionis Præ-
tibus, Baronibus & liberis

Ordi-

Ordinatio Circulorum in quibus conſiſtat.

IVXTA eam conſtitutionem, qua hæc Circulorum ordinatio inventa & in ſuas claſſes quaſi diſtributa fuit, æquum quidem eſſet, ut ordinarie ſingulis annis ſemel, vel etiam ſæpius, ſi neceſſitas id flagitaverit, in aliqua Imperiali aut magna alteri ſubiecta civitate convenirent, ac de contributionibus, monetis probandis, vel reprobandis, præſentatione adſeſſorum Cameræ, executionibus contra contumaces à Statibus faciendis agerent: (quibus duo Principes vel Duces, qui conventus indicunt per litteras, vulgo *Kreyſdags außſchreiben*, præficiuntur; vulgo *außſchreibende Furſten*; quorum alter eccleſiaſticus, alter ſecularis eſſe debet:) Verum, quum in aliquot locis res negligentior habita ſit, multum decrevit iſte mos. In comitiis autem, quando circulariter quid deliberandum concluditur, in ſex tantum contrahuntur. *Cammergerichts Ordnung zu Conſtentz, anno* 1507. *Rutg. Rul. par.*1. *de Commiſ. lib.* 5, *cap.* 4, *num.* 54. *Knich. ad ius. Saxon. pag.* 71. *Matth. Steph. lib.* 2, *de iur. part.* 1, *cap.* 4, *num.* 48. Atque ſi alicui Circulo bellum infe-

inferatur, hoc peculiare ipſis ius eſt, ut præfectum quendam generalem ceu dictatorem ſibi conſtituant; &, ſi non ſufficiat unus Circulus, tenentur proximi aut viciniores, ad ſollicitationem alterius, ſtatim in periculis hærenti omni ſubſidio ſuccurrere, ne facile alicuius partis diſmembratio fiat, & ita eo promptius ſalvari poſſit. Ad cuius rei expeditionem faciliorem illis conceſſum eſt ut contributiones particulares exigant à ſuis ſtatibus: Ac, ſi quis in mora ſit, ſtatutum eſt ab Imperio, & approbatum, quod debitor poſſit ad tertium monitoriale emanatum vi aut repreſſaliis cogi pro ſolvendo eo, quod ipſius loco fuit expoſitum, cum interesse & ſumptibus additis.

De conventibus & Comitiis Imperij.

DVM heic de conventibus certis publicis agimus aut comitiis, neceſſum eſt, ut paucis etiam hunc ordinem Imperii pertexamus; & monebimus paucis, quid comitia, & quotuplicia ſint.

Comitia quid & quotuplicia.

GEneraliter autem Comitiorum verbum accipitur pro omnium, tam uni-

univerſorum Ordinum, quam partis eorum, ad conſultandum aut decernendum de Reipublicæ ſalute, conventu. Atque is conventus aut eſt generalis, aut particularis, pro diſpoſitione & neceſſitate rerum ad quas pertinet.

Vniverſalis Conventus ſive comitia in quibus conſiſtant.

GEneralis, eſt Principum & Optimatum pro ſalute & incremento Reip. convocatio & conventus; unde etiam univerſalis dicitur, & vulgo *ein Reichsdag oder gemeyne Reichs-verſamlung*. Quæ in conſtitutione & diſſolutione ſua conſiſtit. Conſtitutio continet ſolemnitates & res tractandas ſive negotia; quæ aut ordinaria ſunt, aut extraordinaria.

Cauſſa & negotia comitiorum ordinaria.

ORdinaria autem negotia, quorum cauſſa comitia haberi ſolent, hodie ſunt omnia, circa quæ poteſtas politica ordinarie verſatur: legum nimirum ferendarum, belli gerendi, fœderum faciendorum; ſolvendorum tributorum, iniungendorum; iudiciorum exer-

exercendorum, & rerum imperii alienationum cauſſæ: item de formanda & conſtituenda pace, & tranquillitate publica, de monetis, de matriculæ Imperialis redintegratione, ac avulſis ab Imperio provinciis, civitatibus, & ordinibus recuperandis: aliiſque pluribus negotiis ad conſervationem Imperii & ſalutem publicam pertinentibus.

Extraordinaria comitia quæ?

EXtraordinaria autem haberi ſolent propter cauſſarum controverſarum cognitiones aut deciſiones, item ſupplicationes, aut Statuum inveſtituras, vectigalium novorum conceſſiones, aut prorogationes veterum ad certos annos, &c.

Conventus particulares.

PArticularia autem Comitia ſunt, quibus pars Principum & Optimatum convenit. Suntque duorum generum. Namque aliquando ex univerſo Imperii collegio quidam ſelecti conveniunt; aliquando vero certa pars aliqua vel claſſes, vel certi loci ac regiones Imperii. Ex univerſo Imperii collegio ſelectorum & deputatorum

rum

tum olim *conventus* erat *Regimenti*, *de quo eſt tit.* 1. *decreti Auguſt. Von den zwantzigen ſo zue der Koningl. Maj. vnd des H. Reichs Regiment geordnet: item tit. von des H. Reichs Regiment, &c.* Quum enim univerſi ordines Imperii abſque ingenti ſumptu ac moleſtia commode pro neceſſitate occurrente convenire non poſſent, placuit in comitiis Auguſt. anno 1500 Maximiliano & Ordinibus, ut præter Imperatorem & eius Legatum viginti perſonæ ex Ordinibus eligerentur, qui eſſent loco Senatus Imperialis. *d. decret. Aug.* Et his ab Imperatore & Ordinibus coniunctim plena poteſtas data fuit, ius & iuſtitiam adminiſtrandi, ac de quibuſcunque ſubditorum querelis plene cognoſcendi ac ſtatuendi, pacem ac tranquillitatem publicam tuendi, &c. *Ordin. Regimenti Auguſt. anno* 1500, *tit* 1. 2, *&* 10. Hæc Regimenti conſtitutio creſcente Caroli auctoritate in deſuetudinem abiit. *Paur. cap.* 2, *num.* 48, *&c.*

Ex eodem genere hodie conventus Deputatorum & Viſitatorum Cameræ eſt, ex Decret. Aug. anno 1551. inſtitutus. qui itidem ordinarius aut extraordinarius, &c. *Paur. d. loc.*

Conven-

Conventus Electorales.

CErtæ claſſis, eſt Electorum Conventus. cuius cauſſa habetur & modus in aurea bulla Caroli IV. Qui itidem aut eſt ordinarius, & propter electionem Imperatoris habetur: vel extraordinarius, iuxta dictam auream bullam. & dicuntur etiam comitia Imperatoria, quæ aut libera aut coacta habentur.

Conventus Circulares.

SEd demum ex certis locis ac regionibus congregatorum ordinum ſunt conventus Circulorum; vulgo, ut dicunt, *Kreyſdage.* Circulorum vel regionum prima mentio in ordinatione Regimenti *Auguſt. Maxim.* I, *anno* 1500, *tit. vvie zvvantzig perſonen &c.* §. *fin.* ubi ſex circuli conſtituti ſunt, Franconicus, Bavaricus, Suevicus, Rhenanus, VVeſtphalicus, Saxonicus. quorum ſimul quiſque binorum adſeſſorum Cameræ nominationem habet. *Ord. Cam. Maxim.* I. *Conſtant. anno* 1507. § 1. *& Ord. par.* 1, *tit.* 1, §. *deſsgleichen.* De horum autem conventuum auctoritate & iuriſdictione ac modo exequendo iam ante dictum

eſt.

[C]onventus Electorales.

aſſis, eſt Electorum Conven-
ius cauſſa habetur & modus
ulla Caroli IV. *Qui itidem*
linarius, & *propter electio-*
eratoris habetur: vel extraor-
iuxta dictam auream bul-
cuntur etiam comitia Impe-
uæ aut libera aut coacta ha-

onventus Circulares.

m ex certis locis ac regio-
ngregatorum ordinum ſunt
Circulorum; vulgo, ut di-
ſdage. Circulorum vel re-
ima mentio in ordinatione
Auguſt. Maxim. I, *anno*,
vvie zvvantzig perſonen &c.
ſex circuli conſtituti ſunt,
us, *Bavaricus*, *Suevicus*,
VVeſtphalicus, *Saxonicus*.
mul quiſque binorum ad-
ameræ nominationem ha-
m. Maxim. I. Conſtant. anno
& Ord. par. 1, *tit.* 1, *§. deſt-*
c horum autem conven-
rſtate & iuriſdictione ac
endo iam ante dictum
eſt.

eſt. Vnde vere profert hæc Boterus *part. 2. Coſmogr. tit. de Imp. Rom.*, quando ait: Neceſſitate exigente, contribuit Imperium maximas pecuniarum ſummas, colliguntur que extraordinarie. Vt eæ contributiones facilius colligi poſſint, eſt Germania in decem Circulos diviſa, in quibus fiunt conventus particulares, pro executione edictorum, quæ in diætis Imperii facta ſunt, & aliis ſimilibus incidentibus. Sic etiam idem *part. 1, tit. de Germ.*, integre deſcribit proceſſum comitiorum univerſalium & electionis in Imperatore novo conſtituendo. *pag. 95.* additque ſolemnitates, quæ in actu coronationis atque feſtivitatibus aliis obſervantur; uti tales ipſe oculis annotavi, quum anno 1612 D. Matthias II. cum coniuge coronaretur.

Officia publica Electorum in comitiis Electoralibus quæ.

VErum ante omnia hoc loco merito annotandum eſt, quod officium cuiuſque Principis publicum in hiſce actibus maxime queat obſervari; veluti unuſquiſque Electorum deputatum munus tam tempore inter regni, quam electionis cogitur exercere. Namque Moguntino tanquam Archi-

cancellario Germaniæ intra menſis ſpacium indictio & convocatio conventus, non aliter quam ex Principis Electoralis poteſtate, competit; utpote qui archivum Imperii totius ſibi concreditum habet ita, ut præſes eius & conſervator ſit perpetuus: unde etiam aulæ Imperiali Vicecancellarius adeſt, qui nomine huius Electoris, actis Imperii publicis ſubſcribat. Trevirenſis & Colonienſis quidem itidem Cancellarii ſunt; ſed non Germaniæ. Quippe Trevirenſis Galliæ, & maxime Arelatenſis regni, ad quod Sabaudia & Burgundia referebatur, olim erat; & Colonienſis Italiæ. quorum officium tum erat in Imperio, ut, quoties Imperator Italiam ingrederetur, Colonienſis diplomata Imperialia ſubſignaret, eiuſque nomine & conſenſu ederentur: quoties vero ſe conferret Imperator in Galliam, tunc idem ius eſſet Trevirenſi. Quæ poteſtas huc uſque à Friderici II. temporibus ferme acquieſcit; nihilominus officii huius dignitas retinetur, ut veteris iuriſdictionis veſtigia adhuc declarent & monſtrent notanda in memoriæ teſtimonio. Atque, quum conſtet, hoſce Principes comitiis à tempore Caroli Magni interfuiſſe, Electuræ dignitas illis merito manſit; adeo ut in votorum colla-

tione

io Germaniæ intra menſis
ndictio & convocatio con-
non aliter quam ex Principis
s poteſtate, competit; utpote
vum Imperii totius ſibi con-
habet ita, ut præſes eius &
tot ſit perpetuus: unde etiam
eriali Vicecancellarius adeſt,
ne huius Electoris, actis Im-
icis ſubſcribat. Trevirenſis &
ſis quidem itidem Cancella-
ed non Germaniæ. Quippe
s Galliæ, & maxime Arela-
i, ad quod Sabaudia & Bur-
erebatur, olim erat; & Colo-
aliæ. quorum officium tum
perio, ut, quoties Imperator
igrederetur, Colonienſis di-
mperialia ſubſignaret, eiuſ-
ine & conſenſu ederentur:
ctro ſe conferret Imperator in
tunc idem ius eſſet Trevi-
iæ poteſtas huc uſque à Fri-
, temporibus ferme acquie-
ominus officii huius digni-
tur, ut veteris iuriſdictionis
lhuc declarent & monſtrent
memoriæ teſtimonio. At-
conſtet, hoſce Principes co-
mpore Caroli Magni inter-
cturæ dignitas illis merito
leo ut in votorum colla-
tione

tione priorem tueantur locum. *Arum. ad a.bul. p.* 125. Ideoque aurea bulla, *cap.*4, vocem primam Trevirenſi deputat : ſecundum vero ſuffragium Archiepiſcopo Colonienſi attribuit ; qui etiam hoc ſimul obtinet officium, ut diadema regium regi Romano imponat primus.

Inter reliquos Electores antiquitus Comes Palatinus Rheni primum locum merebatur, quum præter eligendi Regis & Imperatoris poteſtatem eximium hoc ipſi ius eſſet, quod, vacante Imperio Romano, Comiti Palatino Rheni, nec non Electori Saxoniæ, incumberet, ut vices Imperatoris Romani in omnibus & per omnia ſuſtinerent. *Aur. bul. t.* 5. Velut etiam hic uſus firmiter adhuc obſervatur; Quum Vicariatus non aliunde, quam à vi & iure præfecturæ Palatii veteris, ſive Maioratus domus, ſub regno Francorum deſcenderit; & præ aliis duo Palatini, Rhenenſis, & Saxonicus, (quippe & ipſe Palatinus olim appellabatur, *ut ex veterum actis apud Magdeburg. conſtat*) totius Imperii vicariam adminiſtrationem, diviſis inter ſe limitibus, meriti fuerint. Nam Imperium Romanū tum diviſum erat in duo regna, Lombardicum, & Teutonicum. Iſtud vero Teutonicum duplici iure regebatur,

Francico, & Saxonico. Hoc gentem Saxonicam, uſque ad Mare Balticum, & Sarmatiam, ſive Poloniam: illud tractum Rheni, Franconiam, Sueviam, Bavariam, Auſtriam, ad Alpes uſque, complectebatur. Conveniens itaque viſum fuit, ut duo illi Palatini, ceu proximi à Cæſare, eo abſente, vel mortuo, vice ſacra Regnum totum Teutonicum gubernarent. Hoc à maioribus inſtitutum Carolus IV. in comitiis Imperatoriis Norimbergæ confirmavit, & aureæ bullæ inſeruit, & Cæſares tam ante, quam poſt illum, peculiaribus diplomatis, ut & alia regalia, Palatinis Principibus confirmare conſueverunt. *Hactenus Clut. in ſyll. rer. cot. th.* 24, *lit. L.* Quamvis autem olim Rex Bohemiæ eſſet noviſſimus, *Krantz. lib.* 4. *Sax.* 28. ac Palatino dictas ob cauſſas primus, Saxoni medius deberetur ubique locus; tamen Carolus IV. quum videret, Imperii ſalutem, niſi in uſum Othonica ſanctio revocaretur, conſiſtere minus poſſe, tranſmutavit ordinem; & Marchioni Brandeburgenſi primario, quia filius, ultimum tribuit. *Clut. d. l. & Iohan. Baptiſt. Egnat. Ven. lib.* 3. *Rom. Princ. de Ott.* 3. Tertium itaque in electione ſuffragium per aureæ bullæ conſtitutionem Regi Bohemiæ, ea de cauſſa, quod

quod is inter ſeculares ex Regiæ dignitatis faſtigio iure & merito primariam obtineret, adſignatum eſt. Qui enim maiorem dignitatem habet, iure quoque non tantum priorem vocem poſſidebit, *Fab.de Anna, conſ.*40.*num.*28. *Marzur, conſ.* 26,*num.*9. Sed etiam Regi Bohemiæ privilegium datum eſt ab Imperatore Philippo, in comitiis Moguntiæ anno 1200. Alias fuit hæc Othonica conſtitutio; ut Rex Bohemiæ præeminentia quadam prævaleret quidem, & ſeſſura reliquos anteverteret, atque una cum Coëlectoribus electioni intereſſet, ſed tantum, ſi paria eſſent vota, ipſe arbiter & Palæmon exiſteret. Quo nomine etiam Rex Bohemiæ ſibi votum reſervavit in præfata aur. bulla. *Clut.d.ſyll. L.* Dehinc quarto loco ſuccedit Comes Palatinus, qui votum ſuggerit ſecundum iuramenti formam. Quinto loco Dux Saxoniæ ſive alter Palatinus. Sexto vero Marchio Brandeburgenſis rogandus eſt. Talique ordine votis omnium perquiſitis, dicti Principes Moguntinum vice verſa requirunt.

Præterea in Curiis ſolemnibus, ut & in coronatione Regis vel Imperatoris, comitiis Imperii & aliis panegyricis Conventibus, aliud illis ſecularibus eſt munus. Vnde Rex Bohemiæ

Archipincerna ſive Pocillator; Palatinus Pomifer, & Dapifer; Saxoniæ Dux Archimareſchallus & Enſifer; Marchio Brandeburgicus Archicamerarius & Sceptrifer dicitur. Etenim Rex Bohemiæ in celebratione Curiæ Imperialis primum potum Imperatori afferre tenetur; quem tamen ſub corona regali, niſi libera voluntate voluerit, non tenebitur miniſtrare. *Hartm. Maur. lib. de cer. Car.* V. Palatinus Rheni pomum ſeu globum aureum crucigerum in proceſſu ſolemni Imperatori præfert; quod eſt Imperii inſigne præcipuum, & ab omni fere antiquitate globus ille ſignum univerſalis imperii; quem etiam Auguſti ſtatua manu tenens Romæ viſitur, notat *Vid. Cl. R. l. th. 24. lit. L.* In Curia vero cibum afferre tenetur. Elector vero Saxoniæ Portitor enſis & Mareſchallus, in proceſſu regio enſem nudatum & ſtrictum Imperatori præfert, in ſignum iuſtitiæ; cuius etiam inſigne ſunt duo gladii decuſſatim compoſiti; uti olim apud Byzantinos fuerunt Spatarii & Protoſpatarii, atque ceu præfectus prætorio, gladium Imperatori præferebat in ſignum meri imperii. Dehinc quoque officium Mareſchalli exercere tenetur, avenam in conſpectu Imperatoris metiendo. Aſt Elector

Bran-

ncerna ſive Pocillator; Palati-
ifer, & Dapifer; Saxoniæ Dux
reſchallus & Enſifer; Marchio
urgicus Archicamerarius &
r dicitur. Etenim Rex Bohe-
celebratione Curiæ Imperialis
potum Imperatori afferre te-
uem tamen ſub corona regali,
a voluntate voluerit, non te-
niniſtrare. *Hartm. Maur. lib.*
r. V. Palatinus Rheni pomum
um aureum crucigerum in
ſolemni Imperatori præfert;
mperii inſigne præcipuum,
ni fere antiquitate globus il-
univerſalis imperii; quem
guſti ſtatua manu tenens Ro-
r, notat *Vid. Cl. R. l. th. 24. lit.*
a vero cibum afferre tene-
ctor vero Saxoniæ Portitor
areſchallus, in proceſſu regio
datum & ſtrictum Impera-
r, in ſignum iuſtitiæ; cu-
inſigne ſunt duo gladii de-
mpoſiti; uti olim apud
fuerunt Spatarii & Pro-
atque ceu præfectus præ-
dium Imperatori præfere-
m meri imperii. Dehinc
cium Mareſchalli exerce-
avenam in conſpectu Im-
ettiendo. At Elector
Bran-

Brandeburgicus, ceu cubiculi regii cuſtos, fiſcique præfectus, ſceptrum (olim etiam clavem) in argumentum gubernationis, Imperatori, quando coronatur, præfert; & etiam in inſignibus ſuis notam hanc gerit; ad menſam vero aquæ exhibet miniſterium.

De vicariis Electorum, qui ſint.

SI vero Elector aliquis abſit, abſentis officium is, qui vices eius gerit, adminiſtrabit: quod etiam noviſſime in coronatione Auguſtiſſimorum Imperatorum Matthiæ & Ferdinandi II. factum eſt, ut vidi ipſe.

Sunt autem hodie vicarii & ſubofficiarii Principum Electorum: Bohemi R. Pincerna de Limpurg: Palatini Dapifer de Walpurg: Saxonis L. B. de Pappenheim: Brandeburgici Comes de Hohenzollern.

Ex his patet quidem aliquo modo, quanta ſit Electorum dignitas, & quæ iura illis præeminentiæ competant. Sed & alia privilegia obtinent; quæ huius loci non ſunt.

De origine Electorum Imperij Romano-Germanici.

SAltem non prætereundum eſt, quod multi Politici & Hiſtorici ſe mire torqueant de origine huius ſtatus, quum tamen non adeo difficile ſit, ſi recte id advertatur, & quis ad veram hiſtoriæ Saxonicæ cognitionem recurrat, ritusque antiquos Germaniæ ſecum rite reputando examinet. Evidentia rei id facile ſuggerit, ut non ſit opus, adeo ſollicite inquirere, quod temporis momentum primam Electoribus originem dederit. Velut Arniſæus *in relect. pol. lib. 2, cap. 6, n. 9*, 10, 69, 70, 73, *&* 74, in hoc ſibi contradicentia ſtatuit: dum mutationem iurium & legum Imperii in eo potiſſimum momento quærendam eſſe aſſeverat, quo invaluerit auctoritas Electorum; *num.* 9, *&* 41. Et quamvis *num.* 74 expreſſe confiteatur, tempore Caroli IV. diviſum eſſe Imperium inter Imperatorem & Electores; quum Carolus IV. *cap. ult. aur. bull.* illos in partem ſollicitudinis conſtitutos aiat; item eoſdem columnas & latera Imperii vocet, *in d. c. ult.*, quibus baſis totius ædificii nitatur; item palmites Imperiales, & ſeptem candelabra lucentia

*igine Electorum Imperij Ro-
mano-Germanici.*

non prætereundum eſt, quod
Politici & *Hiſtorici* ſe mire
ıt de *origine* huius ſtatus,
men non adeo difficile ſit, ſi
dvertatur, & quis ad veram
Saxonicæ cognitionem re-
rituſque antiquos Germaniæ
e reputando examinet. Evi-
id facile ſuggerit, ut non ſit
eo ſollicite inquirere, quod
momentum primam Ele-
riginem dederit. Velut Ar-
elect. pol. lib. 2, cap. 6, n. 9, 10,
& 74, in hoc ſibi contradi-
uit: dum mutationem iu-
egum Imperii in eo potiſſi-
mento quærendam eſſe aſſe-
o invaluerit auctoritas Ele-
um. 9, & 41. Et quamvis
*preſſe confiteatur, tempore
diviſum eſſe Imperium inter
em & Electores*; quum Ca-
ap. ult. aur. bull. illos in par-
itudinis conſtitutos aiat,
s columnas & latera Impe-
l. c. ult., quibus baſis to-
i nitatur; item palmites
& ſeptem candelabra lu-
centia

centia in unitate ſpiritus ſeptiformis, *in Præfat. aurea bulla*, vocitet, &c. quibus tribuerit poteſtatem in ipſam Curiam Imperialem, ut iis incumbat cura & facultas errores Imperii corrigendi: &c. Tamen *num.* 69 in præcedentibus ponit pro certo, Electorum poteſtatem modo *invaluiſſe poſt* Carolum IV. Etenim quæ mutatio iurium & legum Imperii maior dari poteſt, quam ſi is, qui ſupremus eſt, & caput rerum omnium refert, auctoritatem & potentiam ſuam ita penitus exuat aut imminuat, ut iura ſua ſumma cum minoribus dividat, iiſve ſe æqualem conſtituat? Nihilominus addit, quod amplitudine auctoritateque magis per patientiam ſequentium Imperatorum creverint; quum tamen contrarium verum ſit, quod ante ea & in iis temporibus magis eorum potentia & auctoritas floruerit, quam nunc, aut in ſequentibus ſeculis tunc poſtea, ubi maxime legibus adſtricta tenetur. Namque quænam maior poteſtas? num quæ libera, aut legum vinculis impedita? Sic quænam amplior dignitas illis obferri potuit, quam quum ab ipſo Imperatore in dimidiatis Imperii iuribus celebrarentur & confirmarentur æquales? Tum etiam quis ſublimior locus & potentia illis obtingere po-

 tuit,

tuit, quam quum duo, inter eoſdem, vicarii ipſum locum Imperatoris, tempore interregni occuparent? adeo, ut tam abſolute, iuxta conſuetudinem veterem utriuſque Palatinatus, etiam ante auream bullam, quam ipſe Imperator, gubernarent. quæ poteſtas multum per intervalla aliquo modo decrevit in poſterioribus temporibus. Longum foret exempla allegare. Quicquid vero ſit, *ait Koning. in pol. ſua, part.* 1, *cap.* 31, *num.* 14, illud in confeſſo eſt, vacantis Imperii adminiſtrationem vicariatus iure Comitibus Palatinis, ex antiqua & inveterata conſuetudine, etiam ante auream bullam, competiiſſe. ut etiam conſtat ex confeſſione *apud Criſpin. in vita Ludov.* ubi Ludovicus IV. Imperator in Comitiis Francofurtenſibus de anno 1339, ante conſtitutionem A. B. Caroli IV. ita loquitur: Longa & approbata conſuetudine inconcuſſe à maiorum ordinatione hactenus obſervata, vacante Imperio, ius adminiſtrandi Imperii, iura, feuda conferendi, & negotia cætera diſponendi, Palatino Rheni debetur. Cuius verba privilegii quoque extant apud nob. dom. Goldaſt. *in conſtit. Imper. tom.* 3, *de anno* 1339; & Ioh. VVolf. *cent.* 16. *lect. memor. fol.* 650, Privilegiumque hoc vicariatus confirmavit

non

juam quum duo, inter eoſdem,
ipſum locum Imperatoris, tem-
terregni occuparent? adeo, ut
ſolute, iuxta conſuetudinem
n utriuſque Palatinatus, etiam
iream bullam, quam ipſe Impe-
gubernarent. quæ poteſtas mul-
:r intervalla aliquo modo decre-
oſterioribus temporibus. Lon-
ſoret exempla allegare. Quic-
ero ſit, *ait Koning. in pol. ſua,*
cap. 31, *num.* 14, illud in con-
, vacantis Imperii adminiſtra-
vicariatus iure Comitibus Pa-
ex antiqua & inveterata con-
e, etiam ante auream bullam,
iſſe. ut etiam conſtat ex *con-*
apud Criſpin. in vita Ludov. ubi
us IV. Imperator in Comitiis
rtenſibus de anno 1339, ante
tionem A. B. Caroli IV. ita
: Longa & *approbata conſue-*
concuſſe à maiorum ordina-
tenus obſervata, vacante Im-
adminiſtrandi Imperii, iura,
ſerendi, & negotia cætera di-
, *Palatino* Rheni debetur.
ba privilegii quoque extant
dom. Goldaſt. *in conſtit. Im-*
de anno 1339; & Ioh. VVolf.
. memor, fol 650. Privile-
ic vicariatus confirmavit
non

non ſolum Carolus IV. in aurea bulla; ſed etiam Maximilianus I. &c. Quod etiam merito M. Freherus *de orig. Palat. lib.* 1, *cap.* 15, *pag.* 109, adnotat; quum Elector Saxoniæ non minor fuerit *vicarius* ex veteri Palatinatus dignitate in *ſuis* territoriis, ubi Saxonica iura ſervantur, ex Bohemia uſque ad Balticum mare, quam Palatinus Rheni; quamvis ſtudio quaſi nonnihil heic *ex textu aureæ bullæ*, quod ita nude loquatur, Gerl. Buxt. *ad cap.* 5, *A. B. th.* 56, *l. B*, hærere velit. Velut etiam Arniſæus, *d. l. num.* 48, ipſi Palatino Rheni ſuam auctoritatem ſatis arcte conſtringit ad vetuſta tempora. Aſt ipſa naturalis rerum & hiſtoriarum ratio id dictitat, quod tum longe abſolutior fuerit poteſtas Vicariorum & Coëlectorum, quum nondũ conſtitutionibus legum eſſet alligata, quam poſtquam determinatum modũ ipſis præſcripſerint leges. ut id *ex tit.* 5, *A. B.* apparet, quod quædam regalia iura ſoli Imperatori ſint reſervata exercenda, velut in vexillari inveſtitura, & aliis. Videat igitur Arniſæus, quam belle hæc conveniant. Si mutatio iurium & legum Imperii in eo momento quærenda ſit, quando invaluerit auctoritas & potentia Electorum; ut *dict. l. num.* 9, aſſerit, atque ea vires tum demum

ſum-

ſumpſerit poſt Carolum IV. per patientiam ſequentium Imperatorum, uti *eod.l.num.* 69 expreſſe aſſerit: quo loco haberi debet ipſa aurea Imperii bulla, & Electorum origo cum auctoritate eorum? quum tamen egregie confeſſus fuerit antea, *num.* 42, & 44, quod ætas Electorum ante Caroli IV. imperium, & quidem in ſeptenario numero, longe retro excurrat. Obſecro, an non tum mutatio iuris veteris & monarchiæ Imperii certa reddita eſt potius, quum Electorum numerus ad certum & quidem ſeptenarium numerum redactus eſſet, quam circa illud tempus, quo invaluit eorum poteſtas poſt Carol. IV; ut tunc modo vera eorum origo ſit ſtatuenda? ſicuti *ipſe num.* 42. ponit. Aut quur non magis origo Electorum poſſit referri ad ea tempora, quibus cœpit electio invaleſcere, & ſucceſſionem ſupprimere? Alterutrum enim tempus debet conſtitui, aut quo abrogata per electionem ſucceſſio, aut quo ſeptem Electorum conſtitutio ſubordinata ſive introducta eſt; quum ante Caroli IV. ætatem ſeptem Electores prærogativa dignitate uſos fuiſſe præ cæteris Principibus, ipſe confiteatur *num.* 48. Nec quid prodeſt ea diſtinctio, quam ponit, quod ab initio non iidem extiterint

:it poſt Carolum IV. per pa-
n ſequentium Imperatorum,
!. *num.* 69 expreſſe aſſerit: quo
ıberi debet ipſa aurea Imperii
& Electorum origo cum au-
ceorum? quum tamen egre-
feſſus fuerit *antea, num.* 42, &
od *ætas Electorum* ante Caro-
mperium, & quidem in ſepte-
umero, longe retro excurrat.
), an non tum mutatio iuris
& monarchiæ Imperii certi
eſt potius, quum Electorum
s ad certum & quidem ſepte-
numerum redactus eſſet, quam
id tempus, quo invaluit eo-
eſta poſt Carol. IV; ut tunc
era eorum *origo ſit ſtatuenda?*
num. 42, ponit. Aut quur non
igo Electorum poſſit referri ad
ora, quibus cœpit electio in-
, & ſucceſſionem ſupprimere?
im enim tempus debet con-
ut quo *abrogata per electio-*
ceſſio, aut quo ſeptem Electo-
litutio ſubordinata ſive in-
eſt; quum ante Caroli IV.
ptem Electores prærogativa
uſos fuiſſe præ cæteris Prin-
ſe confiteatur num. 48. Nec
ſt ea diſtinctio, quam po-
b initio non iidem extite-
rint

rint Electores, (quod tamen ſatis evidenter acuteque Schardius *in tractatu ſuo de Orig. Elect. cap.* 6. & 7 refutat;) quum ſufficiat ſcire, quo tempore defierit ſucceſſio, & quo primum electionis ſubſtituta ſit forma. Ibi enim vera mutationis novæ origo abſque difficultate ſtatuenda eſt, ubi Imperium ſtatim in primo actu formam ſucceſſionis depoſuit & electionis continuationem induit, ut abſurdum merito habeatur, ſi qui prius ad momentum, quo Electorum auctoritas poſt Carolum IV. invaluerit, recurrere, & tum demum exinde eorundem originem cenſere velit. Tam inanis eſt hæc ſubtilitas, & ſubtilis ſcrupuloſitas, quæ temere rem claram involvit, & nodum vanum in ſcirpo nos quærere docet: ut res controverſa æque dubia reddatur, ac ſi nunquam in diſputationem fuiſſet protracta; niſi quoque magis dubia efficiatur, uti ipſe tandem poſt longas logomachiarum ambages concludit. Quemadmodum etiam fruſtra Bellarminum ebi perridet: & tamen *num.* 37 expreſſe ponit, Pontificibus relinqui laudem introductæ Electionis: quæ tamen rectius Ottoni III. ſic adſcribi poſſet, quum is ab avo Ottone I. didiciſſet hanc promulgationem, ne Imperator eligeretur, niſi ex Ger-

Germanis & ab iiſdem. *Sigon. lib.7,hiſt. Stal. Arn.d.l.num.*19. Mira ſic quidem fuit interruptio formæ in Imperio Romano, ut nunc ſucceſſio hæreditaria, mox vero electio prævaluerit. Heic vero quæſtio eſt de originali illa electione, quæ adhuc per Electores continuatur, ex tot ſeculis, donec numerus plurium in certitudinem ſeptenarii redactus ſit; quum antehac omnes omnino principes æqualiter elegerint. *Otto Friſing.lib.6,cap.* 27,*&* 28. quæ electio, ceu legitima conſuetudine ex naturæ ſtimulo innata, æquivalentiam legum ſortita eſt, adeo ut nullatenus cum tumultuaria electione illa antiqua militum, qui ne quidem partes erant Reipublicæ, ſed precio ad defenſionem loci conducti erant, confundi queat.

Quum vero electio, quaſi peculiare ius quoddam, apud Germanos ab antiquiſſimis uſque temporibus fuerit, in qua tunc, quum illis, & maxime Saxonibus, nondum rex eſſet, ſed ex ſatraparum nutu viverent omnes, unice acquieſcerent; ſemper huic conſuetudini optimæ, ſub cuius directione maxime virtus ſe exerere & magis vigeſcere ſolet, addicti manſerunt. Teſtis eſt heic nobis Ammianus Marcellinus, *lib.*13,*&* 18,*pag. Alemann.* Vti quoque de

nis & ab iiſdem. *Sigon. lib.7, hiſt.*
*rn.d.l.num.*19. Mira ſic quidem
erruptio formæ in Imperio Ro-
ur nunc ſucceſſio hæreditaria,
ro electio prævaluerit. Heic ve-
ctio eſt de originali illa electio-
; adhuc per Electores continua-
tot ſeculis, donec numerus ple-
certitudinem ſeptenarii redi-
; quum antehac omnes omni-
cipes æqualiter elegerint. *Otto*
lib.6,cap.27,& 28. quæ electio,
tima conſuetudine ex natura
innata, æquivalentiam le-
tita eſt, adeo ut nullatenus
multuaria electione illa anti-
itum, qui ne quidem parte
ipublicæ, ſed precio ad defen-
loci conducti erant, confundi

vero electio, quaſi peculiare
ldam, apud Germanos ab an-
nis uſque temporibus fuerit, in
c, quum illis, & maxime Sa-
, nondum rex eſſet, ſed ex ſa-
nutu viverent omnes, unice
rent; ſemper huic conſuetu-
næ, ſub cuius directione ma-
us ſe exercere & magis vige-
, addicti manſerunt. Teſtis
bis Ammianus Marcellinus,
,pag. Aleman. Vti quoque
de

de Conventu & electione tali Wernerus Rolevin. *in ſuo tractatu de laudibus antiqua Saxoniæ* ita ſcribit: Regem antiqui Saxones non habebant, ſed per pagos (id eſt, tractus ditionum, vel regiones alicuius populi) ſatrapas conſtitutos: Moriſque erat, ut ſemel in anno generale concilium agerent in media Saxonia, iuxta fluvium Weſeram, ad locum qui dicitur Marklo. Solebant ibi omnes in unum ſatrapæ convenire; ex pagiſque ſingulis duodecim electi nobiles, totidemque liberi, & laici. Renovabant ibi leges: præcipuas cauſſas adiudicabant, & quid per annum eſſent acturi, ſive in bello, ſive in pace, cōmuni decreto ſtatuebant. Vnde verſus in hiſtoria Caroli Magni:

Sed variis diviſa modis plebs omnis, habebat
Quot pagos, tot pæne duces, velut unius artus
Corporis in diverſa forent hinc inde revulſi:
Sed generalis habet populos diviſio ternos, &c.

Quod itidem Cornelius Tacitus, *libro de moribus Germanorum*, his verbis approbat: Eliguntur in iiſdem conciliis Principes, qui iura per vicos pagoſque reddunt, &c. Quæ ratio & forma electionis uſque ad Caroli Magni tempora poſſet

poſſet deduci: ubi eccleſiaſtici ſimul ſecularibus ſunt additi; nec præteriri potuerunt, quin ſemper comitiis intereſſent: ut inter alios oſtendit Gunth. *lib.* 1 *in Ligur. de electione Friderici agens*; & Guilhel. Britto *lib.* 3 *Philippidos*, dicens:

Eſt etenim talis dynaſtia Teutonicorum,
Ut nullus regnet ſuper illos, ni prius illum
Eligat unanimis cleri procerumque voluntas.

Quod idem Arum. ſentit *in diſ.* 3 *ad A. B. th* 8 nec non chronicon Scabinat. Magdeburg., & quidam annales manuſcripti, quos Cruſius & Dreſſerus allegant. *Col. de iure Imp. Germ. th.* 46. Proinde hic meus amicus recte ſtatuit, quod ſenſim Electores cœperint; ceu idem ex ipſo probat Dreſſero. Quemadmodum quoque ante Otthonem III. Henricus Auceps anno Chr. 920 Friſlariæ in conventu Principum Franconiæ à Moguntino & Saxonum Duce, *Peuc. lib.* 4, *fol.* 468; Otto I. ab ordinibus Imperii Franconiæ & Saxoniæ; Otto II. Wormatiæ anno Chr. 961, electi ſunt. Tanta omni, *inquit Heig. quæſt.* 4, *num.* 61, *lib.* 1., veterum Principum in Religione devotio fuit, ut ſine Sacerdotibus & Epiſcopis nihil magnum

magnum feliciter abſolvere ſe poſſe ſperarent; & ita demum omnia recte proceſſura crederent, ſi religionis antiſtites ſuis conſiliis præſentes haberent. adeoque zelo religionis in tantam evecti ſunt potentiam, ut non tantum ampliſſimarum ditionum domini ſint, verum etiam Archiepiſcopi Electores omnibus privilegiis, *ait Lupold. Babenberg. cap.* 10. *de zelo Germ. vet. Principum*, conſuetudinibus & ſingularibus honoribus, quibus cæteri Principes ſæculares, in electione Regis ſeu Imperatoris Romani ius habentes, qui præ cæteris Principibus Germaniæ multis ſpecialibus privilegiis, conſuetudinibus & honoribus ſunt muniti, perſtrui ac gaudere noſcantur. Omnes quoque alii Archiepiſcopi & Epiſcopi eccleſiarum, & Abbates monaſteriorum Germaniæ, à regno & Imperio Regalia tenentium, eiſdem privilegiis, iuribus & honoribus perfruuntur, quibus cæteri Principes ſeculares Germaniæ, in electione prædicta ius non habentes, communiter perfrui conſueverunt, &c. Sic conſuetudo una peperit aliam, ut tandem Eccleſiaſticis Electoribus dignitas Electuræ, non ut Eccleſiaſticis, ſed tanquam Principibus præcipuis Imperii attributa ſit. *Arum. diſc.* 3. *ad A.B. th.* 8. Sicuti

pari ratione conſuetudo talis inſenſilis ius certum familiis illuſtrioribus acquiſivit, quod adſiduis actibus in uſu conſervarunt vegeto. Quæ, ſi per impetum aut violentiam introducantur, vix unquam illud robur attrahere poſſint; ſi vero cum gratia inſtillentur, velut arbor, occulto ævo longe in fortiores excreſcunt vires. Quæ enim paulatim irrepere ſolent, vix unquam percipiuntur; ſecus, ſi converſio fuerit ſubſecuta; *ait Heig.*

Quum igitur Carolus IV. *in Aur. B. tit.* 2, §. *Vnd dievveil &c. & tit.* 4, *in fine, & tit.* 5, §. *Vnd vvievvol &c. item tit.* 9, *ac paſſim alias*, fundamentum conſuetudinis inveteratæ præſupponat, nec de alia ſit ſollicitus baſi aut origine primordiali; ſupervacaneus labor tam operoſæ huic ſollicitudini & digladiationi impenditur, qua tot ſcriptores ſe mire divexant invicem. Sufficit enim ſatis abunde, quod conſuetudinis ius dignitatibus & familiis acquiſitum, pro evitanda diſcordia multiformi, & mutatione periculoſa ulteriori, per Carolum IV. tam liquide ſit confirmatum, ut in eo *ſecundum Heig.* merito ſit acquieſcendum. Quippe Conſuetudinis hoc proprium eſt eſſe, ut temporis diuturnitate, & quaſi latentibus incrementis,

…ione conſuetudo talis inſenſi-
…certum familiis illuſtrioribus
…vit, quod adſiduis actibus in
…ſervarunt vegeto. Quæ, ſi per
…m aut violentiam introducan-
… unquam illud robur attrahere
… ſi vero cum gratia inſtillentur,
…bor, occulto ævo longe in for-
…creſcunt vires. Quæ enim pau-
…repere ſolent, vix unquam per-
…ur; ſecus, ſi converſio fuerit
…ta, *ait Heig.*
…m igitur Carolus IV. *in Aur.*
…2, §. *Vnd dievveil &c. & tit.4,*
…*tit.* 5, §. *Vnd vvievvol &c.*
…9, *ac paſſim alias*, fundamen-
…onſuetudinis inveteratæ præ-
…t, nec de alia ſit ſollicitus baſi
…gine primordiali; ſupervaca-
…bor tam operoſæ huic ſollici-
… & digladiationi impenditur,
… ſcriptores ſe mire divexant
…. Sufficit enim ſatis abunde,
…onſuetudinis ius dignitatibus
…*liis acquiſitum*, pro evitanda
…a multiformi, & mutatione
…*ſa ulteriori*, per Carolum IV.
…ide ſit confirmatum, ut in eo
…*Heig.* merito ſit acquieſcen-
… Quippe Conſuetudinis hoc
…eſt eſſe, ut temporis diutur-
… quaſi latentibus incremen-
tis,

tis, introducatur; unde legis vigorem ſortitur. *l.* 3. *ff. de ll. Eichrod. de iure non ſcript. th.* 6, 7, *&* 42. Initium enim huius non ſolet conſtare eo, quod in vetuſtis origo ignoretur. *l. ſi arbiter* 28, *ff. de Prob.* Vnde regulariter in conſuetudine non conſideratur, unde ſit orta, *VVeſemb. in par. de ll. num.* 9. quum eius natura ſit, ut ignoretur, *Conn.* 1. *iur. civ. cap.* 10, *num.* 3. Quin imo iam habemus firmam originis certitudinem, quum legis fundamentalis naturam in Imperio per conſtitutiones A. B. & auctoritatem Imperatoris induerit; quæ abſque convulſione Imperii & eius ſtatuum infringi nunquam poterit, ut iam eſſentialis, in hoc regnum, conſuetudinis & rationis ſit concurſus. *Velut alias* D. Conſtantinus Imperator exæquationem atque comparationem parium ita inſtituit inter conſuetudinem, legem, & rationem ac reſcripſit: non eſſe maiorem vim conſuetudinis, quam rationis & legis; ut videlicet intelligeremus, illa, quibus æquitas ac ratio contrariantur, & quæ lege induci nequeant, neque conſuetudine confirmari poſſe. *Eichrod. de iur. non ſcript. th.* 303. Sed tantum hac vice de Electoribus; de quorum origine, quum tam mira ſit inter ſcriptores digladiatio, hæc paucula

inſerere volui, ut agnoſcant multi vanitatem ſcrutinii non neceſſarii, dum propriæ nimis ſtudent gloriæ.

Verum ut tandem ad ſcopum perveniamus, Ducum ſecularium reliquorum ſtatus ordine paucis ſubiiciam. Proximum igitur heic ab Electoribus locum in tali ſerie merito potentiſſimi Archiduces Auſtriæ obtinent; veluti etiam à dextra eorum proximam habent ſeſſionem in comitiis; ut primi ſint inter Duces; qui etiam ob id Archiduces appellantur, quaſi ſupra Duces locum ſummum & principalem ex ſingulari privilegio ſibi conceſſum poſſideant; ſicuti Archiepiſcopus eſt ſupra Epiſcopos. *Mozz. in tract. feud. t. de his qui feud. dar. poſſ. num.* 16. *Don. Garſ. Mant. de Magiſt. lib.* 4, *cap.* 4, *num.* 15. Atque hæc dignitas regalis Domus Auſtriacæ adeo propria eſt, ut Duces alii, licet id ſerio ambire aliqui ſtuduerint, ad eundem præeminentiæ gradum nunquam evehi, aut ab Imperatoribus impetrare potuerint. *Sixtin. de Reg. cap.* 4, *num.* 31. Quippe habent quædam privilegia ita peculiaria, in quibus ex parte ſuperiores ſunt Electoribus; quum nova vectigalia propria auctoritate inſtituere, & non ſolum nobiles, ſed etiam Comites & Barones creare, iiſque inſignia dare poſ-

poſſint: veluti etiam ius Archivi habent. *Rutg. Rul. de Commiſſ. cap.* 3, *num.* 23. Quod privilegium verbotenus in coſmographia Munſteri recenſetur, *lib.* 3, *cap.* 399, *& ſeqq. Gylm. Receſſ. Cam. lib.* 2, *deciſ.* 54, *num.* 59. Atque, uti famæ quem reſtituere, ſpurios legitimare; ita quoque omnes dignitatibus conceſſis abutentes privare iiſdem poſſunt. Sic & exempti ſunt à iuriſdictione Cameræ Imperialis. *Munſterus d. l. Thom. Michael. de iuriſd. concil.* 23. Fuit autem Auſtria olim Marchionatus, quum eſſet eo commodiſſimo loco ſita, ut tutelam Germaniæ exhibere poſſet. Deinde vero à Friderico Imperatore de anno 1158. Ducatus titulo eſt decorata. Tandem, quum ad tantas opes & fortunam adſcendiſſet, ut cæteros omnes Ducatus exuperare videretur, dignitate Archiducatus Fridericus ſecundus eam inſignivit. Si tamen Æmilio Veronenſi *lib.* 3. *hiſtor. Franc.* credimus, *ait Don. Garſ. Maſtril. d. l. num.* 8, nomen hoc Archiducis primum Brunus frater Othonis I. Imperatoris adſumpſit; & id deinde Principes Carinthianorum uſurparunt; quibus extinctis, ad Auſtriam primariam familiam una cum ditione pervenit; & inde ſucceſſu temporis ad Rudolphum I. Imperatorem & Co-

mitem Habſpurgenſem, qui, dum Provinciam prædictam Alberto filio (qui poſt Imperator factus eſt) donaſſet, & Imperiali dignitate fulgeret, Ducatum Auſtriæ Archiducatum nominavit. *& ita communiter habetur ex multis, & præcipue Mart. Cromer. in hiſt. Polon. lib. 9, in fin. Ioh. Candid. in hiſt. Aquil. l. 5. Carol. Sigon. de Reg. Ital. lib. 12. & noviſſime Dn. Camil. Borel. de præſtant. Reg. Cath. cap. 46, num. 237, & ſeqq. Arumæ. in diſc. 4. ad Aur. Bul. num. 16, pag.* 201. Vnde etiam Regem Hiſpaniarum, quum recta linea ab Alberto ſuam repetat originem, hoc titulo gaudere & uti, affirmat *Garſ. Maſt. d. l. num.* 12. Habentur etiam alias Magni Duces, *Grands ducz*, ad imitationem huius dignitatis regalis, quam Coſmus Medices quoque Florentiæ Dux olim in Italia cum habitu, inſignibus atque corona regia, cum titulo Sereniſſimi, à Pontifice Pio V. accepit, ſalvo tamen iure cæterorum Ducum, &c. *ut ait Garſ. Maſtr. d. l. num.* 19.

Poſt Archiduces ponuntur regulariter Duces; à gubernando exercitum ita dicti: velut etiam Germanica vox ſonat *Hertzog*, quaſi *Dominus copiarum* aut *exercitus bellici*, *ein Herr des zeugs.* Inter quos non quidem eſt differentia, niſi quod ordo in ſeſſionibus

bus teneatur; unde alii *Duces Imperii*, alii vero ſimpliciter *Duces* vocantur. *Schonbor.* 5. *Pol. cap.* 38. *Gloſſ. ad art.* 58. *iur. Sax. De Ducum dignitate cognoſcatur Don. Garſ. M. lib.* 4, *cap.* 5, *de Mag.* Caroli Magni tempore Duces erant, quibus duodecim Comites ſubeſſent. *Heig. part.* 1, *q.* 2, *num.* 38. At nunc res aliter ſe habet, quum merito in Imperium accreverint. Vnde Ducum dignitatis quoque participes ſunt Principes Sileſiæ; qui in quatuordecim Ducatus dividuntur; quorum ſinguli nomen à Metropoli ſua impoſitum gerunt: 1. Ratiborñienſis, 2. Tropaulenſis, 3. Teſchnicenſis, 4. Oppolienſis, 5. Brigenſis, 6. Nieſſenſis, 7. Vratiſlavienſis, 8. Olsnicenſis, 9. Lignicenſis, 10. Monterbergenſis, 11. Sueinidienſis, 12. Taurenſis, 13. Glogovienſis, 14. Saganenſis. Ex quibus tres tantum familiæ ſunt ſuperſtites; Lignicenſis, Teſchnicenſis, & Monſterbergenſis. *Tob. Paurm lib.* 2. *de iuriſdict. cap.* 9, *num.* 9. *Dan. Ott. de iur. pub. cap.* 18.

NOTA. Sed hodie quoque Marchiones Brandeburgici Croſſonienſem & Iegerdorfienſem Ducatus obtinent, & familiam ibi fovent. At Saganenſem Ducatum propter virtutes & merita ſumma inviĉtiſſimus Imperator

noſter Ferdinandus II. non tantum in Heroëm excelſum & inclutum Albertum ex familia celeberrima Walſteinianorum oriundum tranſtulit, ſed etiam Ducem Friedlandiæ ipſum creavit, ut ita auctus ſit numerus Ducatuum in Sileſia.

Dehinc ſequuntur Principes. Et quamvis nominis huius varius ſit uſus in deſcriptione dignitatum ſummarum; quum in Latina lingua arduum ſublimitatis mereatur locum; & dicatur *Princeps* ex eo, quod rerum omnium *primus* ſit; *Tacit.* 1. *annal. Tob. Paurm. lib.* 2. *de iuriſd. cap.* 9, *num.* 1; aut quaſi *primas partes capiens*: unde Germanicum illud *Fürſt.* quaſi *Führſteher*: tum κατ' ἐξοχὴν ipſe Imperator ita vocatur *in proœm. Inſt.* §. *ſed. tit. de iur. nat. gent. & civ. l.* 31. *ff. de leg.* Et licet proinde transferatur in omnes dignitates eminentiores uſque ad ſtatum Comitum, ut omnis Elector, Dux, Marchio, Landgravius, quoque Princeps quidem ſit, ſed non è contra: Tamen obſervandum eſt, quod ex eorum numero ſint, in quos ſpeciali nomine & titulo hæc dignitas abſque regali officio collata fovetur. *Landrecht lib.* 3. *art.* 58. Tales ſunt in Imperio Principes Anhaltini, Principes Rugiæ, quo titulo nunc Marchiones Brandeburgi-

ci,

rdinandus II. non tantum in
excelſum & inclutum Alber-
familia celeberrima Walſtei-
m oriundum tranſtulit, ſed
ucem Friedlandiæ ipſum crea-
ta auctus ſit numerus Duca-
n Sileſia.

ac ſequuntur Principes. Et
s nominis huius varius ſit
deſcriptione dignitatum ſum-
quum in Latina lingua ar-
blimitatis mereatur locum; &
Princeps ex eo, quod rerum
primus ſit; *Tacit. 1. annal. Tob.*
lib. 2. de iuriſd. cap. 9, num. 1;
ſi *primas partes capiens*: unde
cum illud *Fürſt.* quaſi *Führ-*
m κατ' ἐξοχὴν ipſe Imperator
ur *in proœm. Inſt. §. ſed. tit. de*
ent. & civ. l. 31. ff. de leg. Et licet
ransferatur in omnes dignita-
entiores uſque ad ſtatum Co-
ut omnis Elector, Dux, Mar-
ndgravius, quoque Princeps
ſit, ſed non è contra: Tamen
dum eſt, quod ex eorum nu-
, in quos ſpeciali nomine &
c dignitas abſque regali offi-
a fovetur. *Landrecht lib. 3;*
ales ſunt in Imperio Princi-
ni, Principes Rugiæ, quo
Marchiones Brandeburgi-
ci,

ci, Duceſque Pomeraniæ ſalutantur, familia illa extincta. *Ioach. Clut ſyll. th. 26. litt. C.* Erant & Principes Hennebergiæ; Et Erneſtus Schawenburgicus hac dignitate donabatur ab Imperatore ante aliquot annos; cui ſe Rex Daniæ opponebat propter Ducatum Holſatiæ, ne iuribus eius inde quid eſſet periculi, &c. Sunt quoque Comites Palatini, ſive Præfecti Palatii Imperialis; quum Palantia ædes Imperatori conſecratæ dicerentur. *l. Vnica. C. de Pal. & l. 3, C. de privil. eor. qui in ſacra Pal. &c. l. ab omnib. C. Theodoſ. eod. t.* Vnde Germanicum *Pfaltz*, & in vetuſto idiomate *Pfallentz* in Speculo Saxoniæ eſt; quod ſedes ſolius Imperatoris eo nomine ſalutaretur. Atque hinc Comites Palatini dicebantur, qui in Palatio Imperatorio militabant, ac ſacri Palatii conſtitutiones publicas pro Imperatore conſervabant. *Chaſſ. de glor. mundi, part. 5, conſider. 24, num. 125. Marg. Freb. lib. 1. de orig. Pal. cap. 2. Kirch de rep. diſp. 11. th. 4. per tot.* Velut olim Imperatores Palatia ſua potiora Romæ & Conſtantinopoli habebant. Ita quoque in Germania Magdeburgi & Norinbergæ principaliora erant. Vnde Palatinatus Saxoniæ cum iuribus ſuis: quæ Speculum Saxoniæ declarat. *VVeichb. art. 44 & 47, &c.* Alter vero

 Rhe-

Rhenanus cum iure Franconico in Speculo Franconiæ. Poſt hos ſunt Landgravii ſive Comites provinciales; qui præfecti erant provinciæ alicuius & iudices. *Peuc. Chr.* 5, *pag.* 998. Saxonibus *Gráf* iudex eſt. *VVeichb. Sax. art.* 12. *Landk. lib.* 2. Adſunt ita quoque Marchiones, ſive Comites limitanei, quod finibus tuendis Imperii præfecti eſſent; quemadmodum *Marck* Germanice limitem denotat. *Heig. part.* 1, *q.* 2, *num.* 57. *Crantz. lib.* 3. *VVandal. cap.* 16. Sic etiam Burggravii aut Comites caſtrenſes, erant præfecti ſive iudices alicuius urbis, arcis aut præſidii, quibus talium cuſtodia commiſſa erat. *Clut. ſyll th.* 26, *l. G.* Comites vero ſimpliciter ita dicti nomen habent à *comitando & ſequendo. l. Item quid Labeon.* §. *Comitem ff. de iniur. Turneb. adverſ.* 28, *lib.* 12. quod ipſi eſſent in comitatu Principum: *ceu Turnebus loquitur.* Principes pro victoria; Comites pro Principe pugnant. Poſteà omnibus magiſtratibus datum eſt hoc nomen, ſacrum comitatum obſervantibus, aut qui negotio alicui arduo præponerentur. *Cuiac. ad tit. C. de off. Com. Sac. larg.* Alias Germanis erat *Graef* ſive *Grave* nihil aliud quam iudex; &, quum variis rebus adhiberentur, appellationes variæ hinc deductæ ſunt, ut

us cum iure Franconico in
Franconiæ. Poſt hos ſunt
vii ſive Comites provinciales;
fecti erant provinciæ alicuius
es. *Peuc. Chr. 5, pag. 998.* Sa-
Graf iudex eſt. *VVeichb. Sax.*
Landk. lib. 2. Adſunt ita quo-
rchiones, ſive Comites limita-
ad finibus tuendis Imperii præ-
ent; quemadmodum *Marck*
ice limitem denotat. *Heig.*
l. 2, num. 57. Crantz. lib. 3.
cap. 16. Sic etiam Burggravii
ites caſtrenſes, erant præfecti
ces alicuius urbis, arcis aut
quibus talium cuſtodia com-
t. *Clut. ſyll th. 26, l. G.* Comites
plicitet ita dicti nomen ha-
comitando & ſequendo. l. Item
en. §. Comitem ff. de iniur. Tur-
rſ. 28, lib. 12. quod ipſi eſſent
atu Principum: *ceu Turnebus*
Principes pro victoriis Comi-
incipe pugnant. *Poſteà omni-*
ſtratibus datum eſt hoc no-
rum comitatum obſervanti-
ui negotio alicui arduo præ-
r. *Cuiac. ad tit. C. de off. Com.*
lias Germanis erat *Graef* ſi-
ihil aliud quam iudex; &,
is rebus adhiberentur, ap-
variæ hinc deductæ ſunt,
ut

ut *Centgraef, Gograef, Freygraef, Dinggraef, Raugraef, Holtzgraef, Saltzgraef*, &c. *Knich. de iur. territ. cap. 4, num. 68. Clut. in Syll. th. 26. l. G.* Sed quum Imperatorum temporibus, non tantum ad ſingulas provincias, ſed etiam civitates Comites ablegarentur; iuriſdictio & territorium, cui præficiebantur, *Comitatus* appellari cœpit. Hi poſtea hominii & fidei nexu, ita ut adminiſtratio fruenda etiam ad hæredes pertineret, quibuſdam tributi ſunt. Vnde in conſuetudinibus feudorum verbi *Comitis* ſignificatio ſumitur pro eo, qui de Comitatu inveſtitus eſt. *Clut. dict. loc. Vid. Don. Garſ. Maſt. de Mag. lib. 4, cap. 7.* Sunt & Vicecomites, quibus vices aliorũ demandatæ erant. *Schrad. in Lex. verb. Vicecom.* &c. *Don. Garſ l. 16, cap. 9.*

Tandem in hoc ordine Barones & Nobiles ſuperſunt. Barones, qui proximo nobilitatis gradu ſunt poſt Comites habendi, & alias olim *liberi homines, Freyhern*, quaſi *liberi domini*, dicebantur, quod eorum maiores nullam ſerviiſſent ſervitutem, nomen maxime ſortiti ſunt inde, quod in ſuo genere vitæ innatam quaſi libertatem gravitate & animo oſtenderent. Ceu non inconvenienter Chriſtophorus Beſoldus, *in differt. ſua de Comit.*

Comit. & Baron., vocabulum hoc à vetuſtiſſima formula loquendi Germanorum deducit, *Bar*; quod pro *libero, franco, frey, ledig, &c.* frequentiſſime uſurpatum demonſtrat; ut non opus ſit ex Græciſmo eius operoſam elicere derivationem; *præſertim* quum Germanicum hoc cum Hebræo *Bar*, quod *filium* denotat, aut *Para*, quod *liberum* pronunciat, tanquam cum antiquiſſimo concordet. Et quamvis Barones apud Germanos variis nominibus appellentur; tamen nullam eſſe differentiam, quum Comitibus non ſint inferiores, affirmant Dd. *paſſim. Sixt. in Reg. cap. 4, num. 39. & ſeqq. Paurm cap. 11, num. 32, & ſeqq. Clut. in ſyll. th. 26, l. 1. ubi plurimos allegat Dd.* Sunt tamen alii Imperio immediate, alii mediate ſubjecti, pro forma infeudationis; quod alterius loci eſt, ſi plenius explicari debeat. *VVehn. in obſ. litt. F.*

Nobiles denique heic ſuperſunt, qui dicuntur quaſi *Noſcibiles*, & præ reliquis inter mortales propter virtutes maxime *notabiles*. *Tiraquel. de Nobil. Kirch. in Rep. de Nob. diſp. 12, th. 1, l. B.* Nobilitas enim olim etiam apud Romanos quaſi ſeminarium officiorum, munerũ & magiſtratuum togatorum militariumque habebatur; unde etiam

tribus

tribus gradibus diſtincti erant, patritii, equites, & in ſpecie nobiles dicti. Ita Sereniſſimi, Illuſtriſſimi, Illuſtres, Generoſi, Strenui, à Nobilibus privatis diſcernebantur. quem ordinem interturbare ſacrilegii inſtar putatur. *l. 1. C. ut dignit.* Germani vero in Ethniciſmo olim non diſſimili ratione vivebant; quum haberent ſuos liberos, libertos, & ſervos; qui illorum lingua *Edlingi, Frilingi*, & *Laſſi* vocabantur; quod *nobiles, ingenuos*, & *ſerviles* ſonat. Pro diverſo idiomate nomina erant nobilium, *Adalinge, Athalinge, Æthelinge, Eddelinge, Edilinge, Edlinge, &c. ut paſſim in gloſſ. ſpec. Saxon. notatur, & D. Chriſt. Beſol. in diſcurſu ſuo de ordine Equeſtri recte notavit.* Si vero ad hodiernum Imperii Romano-Germanici ſtatum reſpiciamus, quidam directe Imperio parent; alii Principibus & Ordinibus ſupradictis & conſimilibus ſubiiciuntur; ac dicuntur univerſali nomine *Landſaſſii. Caſp. Ziegler. in concl. ad prax. Calv. §. Landſ. num.* 14. Et inter hoſce, ſecundum varias conſuetudines regionum, differentiæ quoque variæ exſtant. Sic quoque in Electoratu Sax. alii obediunt Principi immediate, alii mediate. illos *Schriftſaſſios*, hos *Ambſaſſios* dicunt. *d. l. Ziegl. §. Ambſ.* quia Toparchis & Præfectis ſeu Quæſtoribus;

bus, quos *Schoſſerios* vocant, ſubiiciuntur. Liberi vero nobiles ii cenſentur, qui nulli ſtatui, ſed immediate Imperio ſunt ſubiecti. *Receſſ. Imp. Auguſt. de anno* 1555. *& Ord. Cam. part.* 2, *tit.* 5. Ac tales à loco, ubi degunt, in tres claſſes diſtribuuntur; Franconicam, Suevicam, & Rhenanam. *Receſſ. Imp. Aug. de anno* 1500. *Item Spirenſ. de anno* 1542. Equites vero Franconiæ in ſex loca communiter dividuntur. 1. Odenwald. 2. Steigerwald. 3. Geburg. 4. Althemüll. 5. Buchen vel Baunach. 6. Köhn ſive Währen. Suevi in quinque quaterniones ſeparantur. 1. Hegow Bodenſee. 2. Ad Danubium. 3. Ad Köcher. 4. Ad Schwartzwalt ſive Neccarim. 5. Im Kreichgow. Sic eſt quoque Rhenana Wetterovica nobilitas, ubi Gonerbinatus viget. Frui autem illos privilegio, quo liberæ civitates, affirmat Gailius, 2. *obſ.* 62, *num.* 3. Vnde etiam faciunt ſtatuta ſibi propria de ſuccedendo & conſilia. *Rul. de com. par.* 2. *lib.* 5, *cap.* 4, *num.* 49. *Beſol. dict. diſc.*

Sed tantum de his. Hæ autem & tales dignitates maxime ita ab eo tempore diſtributæ ſunt in Germania, quum Imperium à Carolo Magno ad Germanos eſſet tranſlatum, ut iam ex tot ſe-

culis

culis tam varia dignitatum munera ſint invecta, quibus iura maieſtatis & ſuperioritatis ſunt communicata; ita tamen, ut iura clientelarum Imperio ſalva & illibuta permanſerint, & adhuc ſalva conſtent. *Iul. Pflag. de repub. Germ.* Velut hanc ſententiam tranſmutationis ſatis commode ita explicat Arnoldus Engelbrechtus, *in diſq. de iuriſd. Imp. th. 59*, dicens: Cæterum tranſlato poſtea per Carolum M. in Germaniam Imperio, diverſa iuriſdictionis forma incepit. Illud quidem commune cum Romanis habuit, quod ditiones in provinciæ formam redigeret, & certis Magiſtratibus gubernandas daret. Quod autem ab ipſo, inprimis vero ſubſecutis Imperatoribus, hi, qui antea Magiſtratus erant, cum provinciis & omni territorii iure hereditarie inveſtirentur; id quod antea officii erat dignitas, quo temporale perpetuum fieret: id vero longe aliam iuriſdictionem & totius Imperii rationem ſucceſſu temporum invexit. ut taceam, poſtea ſimul increbuiſſe Eccleſiaſticam Pontificis iuriſdictionem, tem ſuperiori ævo nemini auditam aut cognitam. Item *theſi 61*. Carolus itaque Magnus provinciis à ſe devictis Magiſtratus præpoſuit, Epiſcopos & Duces; utriſque adiunxit Comites, ſed ad tempus tan-

tantum, & ad arbitrium; quod iam latius ab aliis monſtratum eſt. Item *theſi 62*: Poſteriores Imperatores, Ottones præſertim, (*Sigon. lib. 5. de Reg. Ital. De Gallia & Anglia vide Camden. in Brit. tit. Ordines Angliæ*) regalia & iura quædam ſuperioritatis communicare cæperunt: &, quos antea ut Magiſtratus in Provinciis vice ſacra ius dicere voluerunt, iis cum dignitate Ducatus, Comitatus, &c. eaſdem ſub fide vaſallitica hereditarie & perpetuo conceſſerunt; atque inde iura territorialia orta ſunt. Ab hiſce viciſſim iuriſdictio in inferiores, vel ſub feudi lege, ut communius, vel alio modo, tranſlata fuit.

Vnde evidens eſt. Imperatorem fontem eſſe & originem omnis poteſtatis, iuriſdictionis & ſuperioritatis; adeoque ea omnino ſalva in partem ſollicitudinis adſumpſiſſe proceres ſuos; quod & inveſtituræ lex manifeſtius oſtendit. Petere namque inveſtituram, eſt ſignum devotionis & recognitionis. *Beretta conſ. 28, num. 3. Cravet. conſ. 61, num. 6.*

Quomodo vero hiſce officiis publicis & ſumme arduis Ordo Eccleſiaſticus ſucceſſu temporis, poſtquam etiam ſimili modo iura territorialia & regalia ab Imperatoribus, mundanorum nego-

1, & ad arbitrium; quod iam
b aliis monſtratum eſt. Item
.: Poſteriores Imperatores, Ot-
ræſertim, (*Sigon. lib. 5. de Reg.*
e Gallia & Anglia vide Camden.
. tit. *Ordines Angliæ*) regalia &
uædam ſuperioritatis communi-
eperunt: &, quos antea ut Ma-
os in Provinciis vice ſacra iu
voluerunt, iis cum dignitat
us, Comitatus, &c. eaſdem ſub
ſallitica hereditarie & perpetue
ſerunt; atque inde iura territo-
rta ſunt. Ab hiſce viciſſim iuri-
in inferiores, vel ſub feudi leg,
munius, vel alio modo, tranſl-

e evidens eſt. Imperatorem for-
e & originem omnis poteſtatis,
ctionis & ſuperioritatis; adeo
omnino ſalva in partem ſolli-
nis adſumpſiſſe proceres ſoc
& inveſtituræ lex manifeſtiſſi
it. *Petere namque inveſtitu-*
eſt ſignum devotionis & reco-
nis. Beretta conſ. 28, num. 3. ſeu
ſ. 61, num. 6.
modo vero hiſce officiis publi-
umme arduis Ordo Eccleſiaſti-
eſſu temporis, poſtquam etiam
odo iura territorialia & rega-
mperatoribus; mundanorum
nego-

negotiorum pluſquam ſtudii prætextu pietatis obtinuiſſent, inſertus fuerit, id nimis iam longum & operoſum, forte etiam noſtræ intentioni haut adeo gratum foret: tamen hoc aliquouſque ſatis, ubi cuique ſit conſtitutus dignitatis locus, manifeſtat ſeries claſſium ſuperius poſita. Quæ hac vice ſufficiant, ne in immenſum compendioſa hæc diſquiſitio excurrat. Forte de his, & ſimilibus ſumme neceſſariis, præſertim de origine officioque talium, ac iuriſdictione Eccleſiaſtica, alibi agendi patebit campus. Interim ad Civitates pergemus.

NOTA. Hæc, quæ ex amici ſcriptis ſumpta ſunt, introductionis loco in principio ſtatim pro maiori rerum informatione huc referre volui, ut inde dignitas, altitudo, & præeminentia cum poteſtate ſumma S. Romani Imperii Germanici cenſeri poſſet. Nec ſane uno tempore tam accurate ardua huius formæ conſtitutio adornata fuit; ſed eam ipſa rerum neceſſitas, durationi perpetuæ innitens, ita compte elaboratam procreavit, & præ cunctis terræ regnis in ampliſſimo decore, cum ſucceſſu temporis nitide ſplendidam reddidit. Verum ut excelſæ mortalium familiæ, pro temporum & actionum occaſione aut forte va-

 ria,

ria, mutationibus obnoxiæ ſunt; ita cum iiſdem ſæpius ipſa regna varios patiuntur paroxyſmos aut concuſſiones: quod etiam noſtræ ſimiliter in hoc grandi motuum tumultu Germaniæ accidit. Namque, quum Fredericus V. Palatinus Rheni, contra Imperatorem Ferdinandum II. coronam Bohemiæ ſubiiſſet; atque in variis ac multiplicibus conflictationibus Imperator Maximilianus, Bavariæ Dux, auxilium adſiduum & ſuccurſum præſtitiſſet; gratitudinis ergo Ferdinandus Imperator in Conventu Ratisponenſi anno MDC.XXIV, 23. Februarii, poſt varias deliberationes de condonatione & reſtitutione Friderici Palatini inter Electores & Legatos habitas, tandem Electoralem dignitatem Bavarico Duci tanquam agnato Palatini, optime de ſe merito, adſignavit; qui etiam poſtea 25. Febr. Elector S. Romani Imperii inveſtitus eſt. Quemadmodum ſimile exemplum habemus in Electore Saxoniæ Mauritio. Nam, licet Imperator D. Carolus V. devicto prope Mulbergam ad Albim Iohanne Friderico Electore, & dignitate Electorali privato, Mauritio, qui ab agnato ſuo iam dicto, gradu tertio, in linea æquali, quum duorum fratrum nepotes eſſent, diſtabat, provinciarum Iohannis

hannis Friderici maximam partem attribuiſſet, & Electoratum 4. Iunii anno 1547. in caſtris ante Witæbergam in villa Bleſern in eundem Mauritium contuliſſet; tamen ſequenti anno MDXLIII, 24. Februarii, in Conventu publico Auguſtano, ſolemni ritu is ab Imperatore Carolo inveſtitus, ac quaſi in poſſeſſionem cum fratre Auguſto, qui vices ſuas cum plenipotentia Comiti Mansfeldenſi Hoiero obtulerat, miſſus eſt, totum actum inſpectante Iohanne Friderico; quo animo, facile quis diiudicare poterit. Veluti deliberationes tales Electorum atque eas ſolemnitates integre Sleidanus, *lib.* 20, mihi *pag.* 625, deſcribit. Sic etiam nuper Ferdinandus II. Imperator noſter glorioſiſſimus & victorioſiſſimus, anno præſenti 1629, die 6. Iunii, ſtylo veteri, Viennæ Ducatum Megapolitanenſium Ducum, propter bene merita, in Generalem exercitus ſui Ducem Albertum Friedlandiæ ſolemniter tranſtulit; quod litteræ inde ſcriptæ ita atteſtantur: Hodierno die ſimul, circa horam nonam antemeridianam, Imperator Ferdinandus noſter Generalem totius Cæſareæ militiæ Ducem Albertum Friedlandiæ in Antecamera ſua Ducatu Megapolenſi ſolemniter inveſtivit;

ſed tamen unicam eius & ſingularem ita recepit perſonam. Ducis huius Mandatarii erant, Comes Maximilianus Walſteynenſis, agnatus eius proximus, qui medium genibus flexis occupabat locum; deinde ſupremus exercitus equeſtris Præfectus, quem hodie Colonellum dicunt, Dn. de Sanct-Iulian, qui dicto Comiti à dextris adſidebat, à ſiniſtris vero Iodocus Tillman I.V.L., qui oratione ſupplex infeudationem petebat. Imperatoriæ Maieſtatis nomine autem, & loco Vicecancellarii, reſpondebat Dominus à Noſtitz. His confectis, iuramentum fidelitatis iuxta morem uſitatum à Mandatariis præſtitum fuit, & peracta ſimul gratiarum actio, &c.

Sed in libero Imperatoris arbitrio eſt poſitum, quibus ſolemnitatibus & quo in loco conferre feuda velit illuſtria cum dignitatibus; quum ipſe rerum caput ſit & dignitatum origo. Omnia enim pro commodo Imperii ex neceſſitatis ratione diſponit libere, & officiis bellicis præficit idoneos Germaniæ defenſores, ceu quoque Carolum Magnum id factitaſſe olim legimus, *quod ita recte adſeverat Ant. Col, Sect. de iure Imper. Germ. th.* 28. Vſque dum Monarchia Romana ad Germanos devoluta eſt, officiis bellicis viros

viros ſtrenuos, qui incurſiones hoſtium acriter reprimerent, ſibi devinctos tenuit, velut olim hoc ſemper egit, ut certos regni limitibus Carolus primus Germanorum imperator præficeret. Quum enim, ait, heros ille Sorabos deviciſſet, Pannoniam ſuperiorem conſtituit limitem regni ſui verſus Orientem, contra Hunnos & Avares. Quumque Germaniam Galliæ coniunctam in duo diſtinxiſſet regna; illud, quod ad Galliam pertinuit, nominavit Weſtreich; quod ad Orientem, Oſtreich; (unde Auſtria;) additis præſidibus limitum ſeu Marchionibus. Sed limitis ſeu Marchiæ nomen mutatum poſtea fuit in Ducatum, multo ſcilicet poſt à Friderico I. Imperatore. *Peuc. lib. 4. Chron, in pr. f. m.* 445. Sic Bavariæ nomen quoque compoſitum dicit idem Peucerus ex Bojis & Avaris, quos Carolus, devictis ac depulſis Hunnis, regioni Boiorum adiecit. Vnde & Bavariam tenuerunt ipſius Caroli M. poſteri uſque ad Ottonem I. qui eam Henrico fratri tradidit, primumque Ducem Bavariæ conſtituit. Fuerunt autem Avares ſive Avari reliquiæ quaſi Hunnorum; qui populi, Noricis pulſis, in ea terra conſedere. Vnde littera adiecta dicitur, velut *Boiaria*, hæc terra, à Bojis Ciſalpinæ Gal-

liæ populis, qui hoc loco aliquando ſedes habuiſſe leguntur. Et dividitur hæc regio, præter alias diviſiones, in Cis-Danubianam & Trans-Danubianam; ut hæc Bavaria Nariſcorum ora ſit, illa vero Nortgovia dicatur; quæ eadem Palatinatus ſuperior appellatur, ad differentiam eius qui ad Rhenum eſt Palatinatus, & inferior vocatur.

Verum ne in alium heic prolabamur diſcurſum, redimus ad id, à quo exordium ſumptum erat, quod ſatis ex ſuperioritate Cæſaris Maieſtatica, conceſſione privilegiorum, iuriumque exemptitiorum, attributione dignitatum cum plena poteſtate imperandi, adeoque ex ipſis membris Imperii ſummis, præeminentia eius colligere licitum ſit: Velut in eius rei teſtimonium luculentiſſimum, merito locum inſignem Georgii Schonbor., *ex pol. eius lib.* 5, *cap.* 5, adducimus; qui ita ſe habet:

De præeminentia S. Rom. Imperij.

Cuilibet ἀφθόνως iudicanti obviam eſſe exiſtimo, S. Romanum imperium maieſtatis & dignitatis ſuæ apice, cæteris omnibus regnis, quæcunque latiſſima Chriſtiani orbis orbita continentur, eſſe ſublimius. Hoc revera quartum illud eſt, quod Daniel propheta, *capite ſecundo*, de ſtatua agens, collocat

in

in tibiis ferreis, & pedibus ex ferro & luto miſtis: de beſtiis vero tractans, *capite ſeptimo*, depingit prægrandis & robuſtæ belluæ imagine, quæ dentibus ſuis ferreis longe lateque ſit graſſatura. Sicuti igitur ferrum robore & duritie omnia metalla ſuperat, omniaque frangit & comminuit: & ut beſtiæ, quo robuſtiores habent dentes, eo ſunt formidabiliores & nocentiores: Ita quoque hoc imperium reliqua regna fortitudine ac perpetuitate longe vincit: eiuſque maieſtas hactenus invicta ſemper manſit, nec ab ullo enervari penitus potuit. Neque ulli hominum accepto ferenda eſt huius imperii conſervatio: ſed ſolius Dei benignæ providentiæ, à qua dependet illius dignitas. *lib.* 1, *cap. de veter. iur. enucl. Nov.* 28, *cap.* 4. Neque aſſertionem Zoanetti admiſerim, *tit. de Rom. Imp. num.* 94, dicentis, Imperii Romani verticem & cerebrum eſſe Pontificem. Præiudicio, quod alias omne tollit iudicium, bonus ille vir laboravit; neque aliter potuit, quin, exemplo Baldi, in ditionibus Pontificem pro numine colentibus hanc ſententiam defenderet. Similiter illorum oculos glaucoma obſedit, ut puriter non videant, qui ideo Romani Imperii gloriam conantur deprimere, quod alia regna ſint

ampliora & potentiora, velut Turcicum, Hiſpanicum. His reſponſum velim, ſummum Imperii axioma non æſtimandum eſſe ex regnorum quantitate: ſed ex iure partim ſucceſſionis, partim gubernationis. Succeſſit noſtrum Imperium Romano-Germanicum in locum priſtini illius Imperii, eiuſque iuribus, præeminentiis, & privilegiis omnibus fruitur. Gubernatio aut divina eſt, aut humana: Illa incomprehenſibilis & admiranda: hæc prudens & legibus armiſque probe minuta; nullumque ſuperiorem recognoſcens, niſi DEVM & enſem; uti communi Electorum Imperii decreto, anno Chriſti 1338, tempore Benedicti XII. P. publicato, pronunciatum eſt. *Aventin. lib.* 8. Præeminentia itaque Romani Imperii in eo vertitur, quod omnes exteri intelligunt, debere ſe comiter Romani Imperii obſervare maieſtatem: neque enim ullum eſt in univerſo terrarum orbe nomen ſanctius, *l. fin.* 1, *cap.* 1. *de legibus*, nullum vel ipſis remotiſſimis barbaris venerabilius: &c. Hactenus ille. Quibus hoc addendum, in quo vel ſolo huius maieſtatis radium longe eminentiſſime in Imperatoribus noſtris Romano-Germanis coruſcantem in hæc uſque tempora vidimus, quod etiam vicini Re-

ges aliquot ex eorum munifica liberalitate ſe coronatos eſſe gaudeant. Vin' exempla? *ait Kon. in pol. par. 1, cap. 23, num. 131.* Reſpice ad Hungariam; Nonne huic Regno tempore Ottonis III. regia dignitas tributa fuit, & poſtea ab Henrico II. Imp. confirmata? *Peucer. in complem. lib. 4. chron. Car. in vita Ottonis. Kon. pol. par. 1, cap. 14, num. 35.* Nonne Poloniam idem Imperator Otto III. ſimiliter ad regium culmen evexit? *Alex. Guagnin. tom. 1, rer. Pol. in vita Boleslai. Peuc. d. l.* Etenim Otto Ruffus, tertius eius nominis Imperator, (*dicente ita Salo. Neugebav. de Codano, in vitis Princip. & Reg. Pol. in vita Bol.*) reliquias novi Martyris Adalberti à Prutenis occiſi viſitans, hunc Boleslaum Regem ſolemniter creavit, ſociumque & amicum Romani Imperatoris, à tributo & omni iuriſdictione imperatorum cum poſteris immunem declaravit. Et quo arctior inter ipſos & poſteros ipſorum eſſet neceſſitudo, Richſam Erenfridi Comitis Palatini ad Rhenum filiam, ſororis ſuæ Mechtildis neptem, Mietzislao Regis filio deſpondit, &c. En quoque Fridericum I, Barbaroſſam cognomento. Is Petro Daniæ Duci regia ſtemmata dedit, ac regali poteſtate beavit. *Tritheim. cap. 17.* Velut etiam Otto Fri-

ſingenſis huncita loquentem introducit: Hominio ac fidelitate nobis facta, coronam de manu noſtra Petrus Danorum Rex ſuſcepit: iis tamen legibus regios honores eſt adeptus, ut in fide ac obſequio perpetuo Imperii Germanici permaneret: &c. Eodem modo PræfecturamBohemiæ Fridericus I. Imperator regia appellatione ſubornavit; ea tamen lege, ut nihil de maieſtate ac iure Imperii Germanici detraheretur. *Bodin. lib. 1, de rep. cap. 9, num. 144. Peuc. lib. 4. chron. Carion. in vita Fried.* Quin & Sigiſmundus Imp. Adolphum Secundum Cliviæ, & Amadæum Sabaudiæ Comites, in ſublimiorum Ducum Imperii ſedem collocavit. *Peuc. lib. 5. chron. Car. in vit. Sig. Bod. d. cap. 9, num. 127.* Etiam à Maximiliano I. anno 1497. in comitiis Wormatienſibus Comes Eberhardus Barbatus Wurtenbergenſis creatus eſt primus Dux. *Cuſp. in vit. Max. Matth. Dreſſ. part. 4. iſag. Hiſtor. de Duc. VVurteb. &c.* Vt ex his & ſimilibus ſatis conſtet, in quanta potentiæ gloria ſemper præ cunctis terræ regnis Imperator Romano-Germanicus floruerit. Quippe duplici auctoritate magis iam potitus eſt, quam quum olim populus Romanus in Principem ſummum omne imperium ſuum & poteſtatem contuliſſet,

liſſet. §. 6. *I. N. G. & C. l.* 1, *ff. d. Conſt. Princ. §. ſed & hoc. verſ. quum enim ff. de concept.* Namque & Germani, cum Sarmatis, ſuos habuerunt ſemper reges, ex quo à Tuiſcone, qui primus Germanorum Mercurius ſive Nuncius & interpres deorum; à *Tuitſchen*, ſive *Deuten*, interpretari, dictus fuit, propagationem ſui generis acceperunt; velut per annos 175. regnaſſe, & filium ſuum Mannum Sarmatis ac Germanis ad Rhenum regem reliquiſſe, circa tempora Belochi Priſci & Abrahæ, in hiſtoriis eſt; cuius filius poſtea Trevir Treviros ſive Germanos primos in Gallia Belgica condidit. *Chronol. Alſt. de reg. Germ.* Et poſtquam Mannus per annos 66. regnum tenuiſſet, Ingævon per annos 45. ipſi ſucceſſor fuit; veluti ſic viginti unus Reges, uſque ad tempora Davidis, anno mundi 2890. & circiter, ante Chriſtum natum anno 1081. ab Alſted. *d. l. chron.* numerantur; quorum poſtremi fuerunt tunc Kels, Gall, & Hyllir, tres filii Wolfheimii. Verum, quinam hinc per quinque prope ſecula ad tempora Nebuchadnezaris & captivitatis Babylonicæ, quæ incidit in annum mundi 3365. ante Chriſti nat. 606. quum ſimul Tarquinius Priſcus apud Romanos regnum teneret, in Germania guber-

nave-

naverint, de eo nihil certi affirmare quis poterit: quamvis conſtet Galliam & Germaniam uno coiviſſe tunc regno. *Alſted.chron.tit.* 52, *pag.* 202. Attamen hoc teſtantur hiſtoriæ, quod Landinus, Germanorum Orientalium rex, Darium Hyſtaſpim per ſuos Scythas, Sacas & Getas evicerit; nec curaverit Darium, quamvis eius filiam in matrimonium petiiſſet. unde iſte monarcha Perſarum vindictam ſui contemptus quærens, in Darium ſeptingentis millibus hominum irruere auſus fuit, pontem Danubio imponens. Quo tempore Conſules Romæ, eiectis regibus, rerum primas tenebant. Sic etiam de Brenno, filio regis Angilorum in Suevia, hoc conſtat, quod ille circa annum mundi 3584, ante Chriſti nat. 387, innumero Germanorum & Gallorum exercitu Italiam ingreſſus ſit, & Romanos qui à Cluſianis in auxilium advocati erant, prope fluvium Alliam evicerit, poſteaque ipſam Romam occuparit; ac, niſi Camillus, quem tamen antea in exilium ingrati eiecerant, patriam fortitudine ſua ſalvaſſet, & hoſtem ſeptimo menſe repuliſſet, ſedem procul dubio figere conſtituiſſet. Vnde Romani, Germanis & Gallis infenſiores redditi, ſæpius admodum fervido ſemet invicem depugnarunt bello,

inpri-

inprimis tempore Fabii Maximi & Scipionis. Nihilominus, quum Germanorum reges ita fortiter pergerent etiam longinquas adoriri terras, tantus Germanici nominis terror undique fuit, ut etiam reges non laceſſiti ultro pacem ingenti pecunia mercarentur ab illis. Quis fuerit Arioviſtus rex, Germanice Ehrnveſtus alias dictus, id hiſtorici teſtantur; & ipſa C. Jul. Cæſar, *in lib. ſuo de bello Gallico*, cum in plurimis rebus geſtis deſcribit, eidemque ſimul, quum ſatis elatum legatis ſuis reſponſum dediſſet, quod in conſulatu ſuo rex eſſet à Senatu Romano ſalutatus, & tamen ipſi colloquium denegaret, exprobrat. Aſt, ut illum circumveniret, prœlio ſatis aſtute ſolliciteque omnia diſpoſuit; unde victoriam quoque reportavit ita, ut Arioviſtus vix fuga elaberetur. Et quamvis etiam Belgas, cum Germanis Transrhenanis vindicias agentes, diſſiparit; tamen Eburones Germani Ciſrhenani inter Moſam & Rhenum legatos Cæſaris & legionem cum quinque cohortibus interfecerunt. Hac itaque clade audita, quum Cæſar compertum haberet, Germanos eſſe invictos, neque Gallos ſine eorum favore in officio quietos contineri poſſe, trans Rhenum in Germaniam miſit, qui animos Germano-

manorum, quos ferro non poterat cohibere, auro ſibi conciliaret. Quod quum ita ſatis feliciter muneribus largis obtinuiſſet: ab ipſis equites pediteſque ſtipendiis accerſivit ſuis, quorum opera Galliam perdomitam feliciſſime in provinciam redegit. In bello deinde civili Cæſar opera Germanorum ſemper uſus eſt in Græcia, Hiſpania, Europa, Ægypto, Aſia & Africa. Nihilominus poſt mortem Cæſaris ſemper Germani laceſſere auſi ſunt Imperatores. Duos quippe perpetuos *hoſtes*, Parthos atque Germanos, hinc Occidens, illinc Oriens, Romanæ maieſtati velut obices fataliter obdiderũt; quum præſertim Germanis virtute ut plurimum præpotentes reges duceſque præeſſent; ceu fuit Cotiſonus, Marobodus, Harminius, Vodenus, Vectius, Vecta, Wergillus, Hengiſtus, &c. Item Odoackerus, Hermenfredus rex Thuringiæ, Alboinus, Bertoldus, Sighardus, Ditericus, Edelhardus, Warnekindus, &c. Et quamvis variis modis, nunc connubio, nunc muneribus, nunc fœderibus, Romani Imperatores Germanorum Principes, quorum tunc duodecim erant, ex quibus rex eligebatur, *Bunt. chron. Brunſ. pag.* 14, ſibi devincire ſtuderent; tamen Germani ſemper ad ingenium reverſi, non potue-

potuerunt ferre iugum Romanum. Hinc varia orta ſunt bella, & admodum dura; puta Dacicum, Gothicum, Saxonicum, & ſimilia, uſque ad annum Chriſti 772. Quo tempore Carolus Magnus cum Rege Witekindo fortiſſimo primum congreſſus eſt, & primam victoriam apud Osnabrugam reportavit: indeque ad Eresbergam, ſive Venerationis Montem, contendit celeriter, ut famoſiſſimum illud tutelare & commune idolon gentis Irmenſulam deſtrueret; quod rite perfecit, & idololatricos cultus omnino abolevit. Quamvis autem Wedekindus ex eo tempore & loco ſemper arma repararit, & ubique vires uſque ad annum 786. recuperarit ſuas, adeo, ut illum variis & interdum ſatis ambiguis præliis ſuppreſſerit; tamen tandem, quum ſolus ex ſui Wedekindesburgi obſidione clam aufugiſſet, ſe Imperatori Carolo dedere coactus eſt, pace prius confecta. Quod factum eſt prope Mindam, ad Viſurgim; ubi adhuc rudera arcis monſtrantur, & Mindam inde ita nominatam dicunt, quod Witekindus Carolo M. dimidiatam eam arcem hac voce, quaſi *Meum-Tuum*, *Mein-Dein*, eſſe deberet, tradiderit. Non ſolum ita Carolus M. Imperator glorioſiſſimus variis bellis attritos Saxonas tandē in ordi-

ordinem redegit, & ex nimia feritate ad manſuetudinem & humaniorem vitam retraxit; ſed etiam eorum iura cum regali ſceptro in ſeſe tranſtulit. In cuius rei apertum ſignum & memoriam æviternam de novo VVitekindum dignitate Ducali donavit, & inſigne clypei eius, equum videlicet nigrum in album, convertit, memoriæ & teſtimonii cauſſa, quod ſeſe ad Chriſtianæ Fidei confeſſionem convertiſſet, ethnicismumque priſcum penitus abieciſſet. Inſigne hoc equi albi ſemper Ducum Saxoniæ ſolemne fuit, ultra 400. annos; donec tandem, Heinricus Leo, Dux Brunsvicenſis, tanquam principale clypei decus, galeæ frontiſpicio imponendum rectius cenſuit. *Bunt. in chron. Brunſ. pag.* 16.

Ex his igitur liquet, quanta gloriæ autoritate & iure, quanto maior effulſerit Carolus Magnus: Eadem quoque hodie merito ſplendent ſucceſſores eius omnes.

Concluſio Procemij.

VErum, quum iam ex ſupradictis ſatis appareat, quæ conſtitutio ſit Imperii Romano-Germanici; iam ad ſcopum noſtrum nos convertimus, ut

redegit, & ex nimia feritate
uetudinem & humaniorem
taxit; ſed etiam eorum iura
li ſceptro in ſeſe tranſtulit. In
apertum ſignum & memo-
iternam de novo VVitekin-
nitate Ducali donavit, & in-
pei eius, equum videlicet ni-
album, convertit, memoriæ
nonii cauſſa, quod ſeſe ad
æ Fidei confeſſionem con-
, ethniciſmumque priſcum
abieciſſet. Inſigne hoc equi
per Ducum Saxoniæ ſolem-
ultra 400. annos, donec tan-
ricus Leo, Dux Brunsvicen-
uam principale clypei decus,
ontiſpicio imponendum re-
ſuit. *Bunt. in chron. Brunſ.*

igitur liquet, quanta gloriæ
te & iure, quanto maior eſ-
Carolus Magnus: Eadem quo-
e merito ſplendent ſucceſſo-
mnes.

Concluſio Proœmij.

quum iam ex ſupradictis ſa-
areat, quæ conſtitutio ſit
Romano-Germanici, iam ad
oſtrum nos convertimus,
ut

ut reliqua, quæ ad conſervationem & durationem huius Imperii pertinent, in munimentis & ornamentis eius neceſſariis, quæ in Civitatum aut Vrbium cultura & earum iunctura conſiſtit, plenius percenſeri queant. Quantum igitur boni in particulari & famoſiſſima ea civitatum Hanſeaticarum Societate, & eius Rebuspublicis lateat, id ſequens libellus ſatis luculenter, pro temporis iam ratione explicabit.

PARS PRIMA
De
CIVITATVM HANSEATICARVM
Fœdere celeberrimo, & eius fundamentis remotioribus politicis.

CAP. I.

De Vniverſitate, Communione & origine civitatum. Vbi inſignis ex hac occaſione locus Platonis ex ſympoſio eius, iuxta Teutonicum, explicatur.

VTI Duo maxime ſunt, quæ cuiuſque regni aut reipub. ſalutem in duratione ſui firmiter conſervant; videlicet mutua ſubditorum & gubernantis affectio, atque civitatum ſolida munitio: ita quoque in Imperio noſtro

 Roma-

Romano-Germanico hæc duo ubertim præ aliis terræ regnis florere, ex introductione ſuperius allegata conſtat. Quæ etiam tanta cum cura ſemper prudentes Imperatores obſervarunt, ut nihil æque magna ſollicitudine animi diſpexerint, quam quæ ad duo hæc fundamenta recte diſponenda facerent. Inprimis ſemper hoc anxie egerunt, ut animos ſubditorum ſibi ſingulari cultura & beneficiis variis conglutinatos tenerent, & ſequaces uſque ſibi per quamvis ſortem traherent. Vnde etiam tot dignitatum & honorum ac liberalitatum in diſtribuendis bonis exortæ ſunt communicationes. Maximus artifex præ cunctis in talibus fuit ſummus ille heroum Carolus, qui etiam propter tot incluta facta heroica vere Magnus dictus eſt. Quippe quum tanto labore & conatu ſibi vincendos eſſe Saxonas fortes cerneret, Witikindum eorum regem ſtatim à principio poſt obtentam victoriam, reddita Ducis magni auctoritate & dignitate, ſibi ita denuo devinxit, ut per eundem etiam Saxonum animos emolliret, & eo tenacius ſibi conſtringeret. Ac niſi Ducem eorum in tanto habuiſſet ſemper precio, ſeque præbuiſſet illis placidum, vixdum eos imperio cohibuiſſet, quamvis viginti ſex

proe-

.Germanico hæc duo uber-
lliis terræ regnis florere, ex in-
one ſuperius allegata conſtat.
am tanta cum cura ſemper
s Imperatores obſervarunt, ut
ue magna ſollicitudine animi
nt , quam quæ ad duo hæc
enta recte diſponenda face-
primis ſemper hoc anxie ege-
t animos ſubditorum ſibi ſin-
ltura & beneficiis variis con-
os tenerent, & ſequaces uſque
quamvis ſortem traherent.
am tot dignitatum & hono-
iberalitatum in diſtribuendis
ortæ ſunt communicationes.
artifex præ cunctis in tali-
ummus ille heroum Carolus,
propter tot incluta facta he-
e Magnus dictus eſt. Quippe
nto labore & conatu ſibi vin-
eſſe Saxonas fortes cerneret,
lum eorum regem ſtatim à
poſt obtentam victoriam,
Ducis magni auctoritate &
ſibi ita denuo devinxit, ut
m etiam Saxonum animos
& eo tenacius ſibi conſtrin-
lli Ducem eorum in tanto
emper precio, ſeque præbu-
acidum, vixdum eos impe-
iſſet , quamvis viginti ſex
præ-

prœliis acerrimis gentem fortiſſimi cordis debellaverat. Tandem tamen illis conſuetudines eorum ad Chriſtianitatem reductis confirmavit. Ita homines, incondita alioquin præditi auſteritate, flexibiles redduntur maxime, ſi in tempore clementiam aut comitatem adhibeat potentior & cauſſæ victor. Velut autem Carolus Magnus hoc artificium ſedulo obſervavit in omnibus gubernationis ſuæ actionibus, ita etiam eius exemplum ſancte ſequuti ſunt Ottones illi auguſtiſſimi, qui propterea ad tantum faſtigium evexerunt auctoritatem Germanici Imperii, ut ex ſancto ſubditorum ſtudio & amore ſibi invictam conciliarint gloriam & perpetuitatem. Habent enim (*recte dicit Boter. lib. 1. de orig. urb. cap. 1.*) humanæ res ſe invicem ut catenæ circuli, qui mutuo amplexu hærent, ſeque invicem ſequuntur: quod ſi unum ex eis quemcunque tandem attrahas, tota catena cum ſuo principio conſequetur: Ita etiam in vitæ negotiis tibi ſumas; reliqua neceſſario ſequi ordine continuo ſuccedentia deprehendes. Verbi gratia, ſi quis agriculturæ ſtudeat, an non oportet prius haberi artem fabrorum lignariorum, & ante illam ærariorum? Quam rurſus metalla fodientium ars

præcedat, opus eſt. Item qui fodinis vacant, ruti ut degere poſſint, corpore tegantur neceſſe eſt, ad quod textores ac domus ſtructores requiruntur. Similiter & alia omnia, ſi quæras & ſcruteris, inter ſe connecti reperies. Quibus verbis optimus auctor non tantum conglutinationem humanæ ſocietatis aut converſationis indicat, ſed etiam id intendit, ut inde cognoſcatur, quam arcto connexu inter ſe conſtringantur mutuæ cohabitationes mortalium. Cuius vinculi triplicia requiſita ponit Thol. *in republ.lib.* 1, *cap.* 3,*num.* 12, licet ad duo capita reduci commode ſatis queant. tamen audiamus eum. cuius verba ſic ſe habent: Tria neceſſaria in ſumma colliguntur ad conſervationem humanæ ſocietatis & rerum omnium conditarum, quibus omnis civitas & congregatio humana vinciatur & colligatur. Primum dilectio & amor, quo omnia animalia ſe & ſuos tueantur, generent, & educent. Et hoc complectitur ϛοργὰς φυσικάς. Retinet coniugium amor: idem facit ex duobus corporibus unum quoddam. Erunt duo in carne una. (*ait ſacra Scriptura.*) Et, Maſculum & fœminam creavit hominem Deus. Ex homine mulier facta à Deo. Vt fieri non poſſit, quin inter huiuſmodi perſo-

perſonas non ſit quædam naturalis, eademque ſumma amicitia : quum nemo ſeipſum, aut ſuam carnem odio habeat; ſed diligat & foveat. Vt etiam in ænigmate expreſſerit Plato, *In Convivio, vel de Amore*; tria hominum
genera olim fuiſſe, non ſolum quæ,,
nunc duo, mas & fœmina, verum,,
etiam & tertium ex utriſque com-,,
poſitũ, cuius nobis non extat nomẽ,,,
quoniam periit. Nam in Adamo pri-,,
mũ duplex genus erat, quia ex illius,,
coſta Eva ſumpta eſt mulier. ex his,,
progenies, quæ non potuit non a-,,
mari. hincque prima civitas & cœ-,,
tus, qui poſtea in univerſum mundum diffuſus. Alterum, quod neceſſarium, & pariter datum à Creatore fuit huic civitati, ſive cœtui univerſo hominum, ad colligationem & vinculum firmiſſimum, ſunt notiones de moribus, de æquo & bono, de honeſto, omnium hominum animis inſculptæ, ut ſocietates creaturarum rationalium cum propria natura vivere poſſent, non temere aut inſtinctu corporearum affectionum, more brutorum. Tertium fuit prudentia indita quædam, qua proſpiceret ſibi, & neceſſitatibus quotidianis, præſentibus, & futuris. Et heic conſtitutum eſt ius, quod dicitur ius gentium &

commune: ut naturale. cui & C. Cotta addebat, iuris quoque naturæ eſſe, & commune omnibus rebus natis, vivere & mori. communis etiã omnium poſſeſſio, acquiſitio eorum quæ terra, mari, cœlo, occupantur, & ſimilia, fides, conſenſus, voluntas, &c. Ex hoc iure gentium cœperunt ſeorſum fieri alii cœtus, aliæve civitates, & ſimiliter ex illis alia iura, quæ & civilia à ſeorſum factis & poſitis congregationibus ſeu civitatibus legitimis dicta ſunt, &c.

Admodum illuſtris eſt locus iſte, quem Tholoſanus heic ex Platonis ſympoſio adduxit. Sed quum ipſe non intelligat, ut ex dictis apparet, quid allegarit, operæ precium omnino faciemus, ſi ex Teutonico eum explicatum demus. Plato certe inter omnes Philoſophos, quorum ſcripta adhuc integra extant, ſolus & unicus eſt, qui veritatis profeſſionem ethnico more quam proxime ſecutus eſt; ut tota logomachia Stagiritæ vix nomine digna ſit præ huius ſtudio; quum ſemper realis in ſapientiæ cultura deprehendatur; alter vero nil niſi fumum vendat picta imaginis ſpecie. Quippe Plato ſapientiam Ægyptiacam Magorum, qui ductum Abrahami & Triſmegiſti ſequebantur, penitus perſpexerat; unde

de longe ſapientius naturam rerum uſque ab origine prima percenſere potuit. Quoties ille de mente divina, (quam ſemper in ſuis ſcriptis ſpirare videtur,) de angelis, anima hominis, ſpiritu mundi, &c. verba facit, longe altiora intendit, quam ut poſſint profanæ mentes eius adſequi ſenſum. Marſilius Ficinus, qui fidelis Platonis ſuperiori ſeculo ſectator fuit, & prope ad unguem eius ſermonem calluit, ipſe ſæpius confitetur, quam arduus ſit in diſcurſibus eiuſmodi. Proinde eum toties myſteria locutum eſſe exclamat, velut etiam de libris illis duobus, quos Sympoſion & Phœdrum appellavit, & in quibus de amore agit, quid & unde is ſit, aſſeverat, quod mera myſtica ibi pertractarit, quum in Amore talia admiranda conſtituat, quæ omnis generationis modum exuperent. Huius enim Amoris officium eſſe, ait, ut inter Deum & homines interpretis & quaſi portitoris fungatur munere: mediæ autem illius inter divinam & mortalem naturæ originem, adhibita imagine, repræſentet: Illum videlicet paterno & materno genere longe lateque diverſo natum, &c. In his & ſimilibus, dum tam myſtice loquitur Plato, nil aliud oſtendit, quam ut recurrat ad illam primam generationem

tionem & propagationem ſui, qua Adam ante lapſum & conditam fœminam donatus erat, ut non ita per coniunctionem externam ſui ſimile ex ſe procrearet, ſed ut magice ex ſemetipſo, iuxta modum paradiſiacum, cui à principio creationis deputatus erat in æternum, progeniem ſuam ederet. Qui rationi externæ mundi in falſa & phantaſtica philoſophia mundana, iuxta elementa eius inſervit, hæc vix capiet, quum tantum ſuo tenebrarum & occœcationis ſpiritu agitetur. Sed potius iuvat, & rectius eſt, ipſum audire Teutonicum. cuius verba *in libello de incarnatione Filij Dei cap.* 4, ſic ſe habent: Ratio mundi externi hoc omninò obtinere cupit, quod Iehova hominem in creatione ad externum regimen deſtinarit, iuxta *ſtellarum* complexionem & quatuor elementorum. Si hoc verum, idem creatione ſua quoque dolori & morti deſtinatus eſſet, quippe cœlo ſtellato ſuus conſtitutus eſt terminus: atque, ſi hunc aſſequatur, deſerit eam creaturam, cuius ductor erat: atque tunc diffluit regimen & ſubſiſtentia creaturarum, quæ externo huic cœlo ſubiectæ ſunt. Ita cernimus nos ſatis, quam caduci ſimus, & morte abſorbeamur, ſi nos cœlum externum cum ſuis elementis deſerat,

ſerat,ut etiam infans in utere materno ſat ætatis ad moriendũ conſecutus ſit, atque ſæpius diſſolvatur; quum etiam adhuc abſque vita & congelatione regiminis externi corporea ſit,priuſquam centrũ naturæ ignem animæ exuſcitet. Veluti ſic omnino mortem & obitũ in lapſu Adami agnoſcimus, quod Adam ſtatim, ſimul ac terrenam imaginem induit, paradiſo ſit demortuus, atque regno Iehovæ ſe per mortem privarit. Proinde etiã neceſſitas ipſa regenerationem nobis impoſuit, alias impoſſibile foret,ut vitæ reſtitueremur. Quum vero Iehova Adamo terrenum, qui ſubmixtus erat,fructum interdiceret,ne illum tangeret;atq; ſolummodo unicum crearet hominem, virili & fœminea proprietate in utraque Tinctura, videlicet ignis & lucis,in amore, eundemque è veſtigio in paradiſum traduceret,imo ipſe in paradiſo crearetur: ideo nullatenus rationi id concedere poſſumus, quoties ex inſtinctu diaboli ita clamat: Quod homo terreno modo creatus ſit. Namque omne quod ex terrena qualitate ſolummodo uniceque creatum eſt, illud animale eſt, principium finemque habet,nec conſequitur æternitatem. Quodcunque igitur non ex æterno productum eſt, iſtud corrumpitur, & ſaltem ſpeculum aliquod

refert,

refert, in quo æterna ſapientia ſe, tanquam in figura & ſimilitudine creando depinxit. In tali re nihil amplius remanet quam umbra abſque qualitate & eſſentia: tranſitque ſicut ventus, qui ſe oſtentavit, atque iterum mox evaneſcit. Propter eiuſmodi creaturam Verbum Iehovæ non eſt caro factum. Æternum illud non propter corruptibilitatem introivit in corruptibilem eſſentiam. Non ita terrenum adſumpſit, ut terrenam corruptibilitatem in potentiam maieſtatis evehere & introducere vellet: ſed propterea, ut illud, quod ex potentia maieſtatis erat progreſſum quidem, aſt in malitiam & terreitatem prolapſum, atque ita quaſi in morte abolitum fuerat, inde iterum vitæ reſtitueret, reſuſcitaret, & ad potentiam maieſtatis denuo extolleret in ea poſſeſſione, veluti erat, antequam erat creatum. Ideo alia ratione homo agnoſcendus, quam hactenus factum eſt, dum mere animalem iudicavimus. Animalis quidem redditus eſt ſecundum proprietatẽ mundi, quum moreretur in Adamo: proinde vivebat huic mundo, & nullatenus Deo. Quod ſi vero ſpiritu voluntatis ſuæ in Iehovam ingrederetur, tunc in nova creatura & ſpiritu voluntatis iterum nobilem imaginem obti-

obtineret, & in Deo iuxta eam imaginem viveret, nec ſecundum animales proprietates huius mundi. Ita homo in morte erat, & tamen vivebat: Atque propterea Verbum Dei homo factum eſt, ut Deo hunc rurſus aduniret, atque denuo totus in Deo crearetur. Sic quoque paradiſiaca imago nobis conſideranda eſt. Dicimus & agnoſcimus, quod Adam bonus, integer & omnis expers maculæ non minus ac Lucifer cum exercitu ſuo creatus fuerit. Ille donatus erat oculis puriſſimis, atque hoc duplici modo. Quippe utrumque in ſe continebat regnum, videlicet Dei atque huius mundi. Verum quemadmodum Iehova dominus eſt potens omnium rerum, ita etiam homo in potentia Dei debuiſſet in mundum extendere dominium ſuum: Velut Iehova dominatur in omnibus, & omnia pertranſit inſenſibiliter; ita quoque homo interne divinus atque cœleſtis omnia permeare poterat & perſpicere.

Homo externus quidem in externis vivebat; aſt dominium acceperat in externa, & erant ipſi ſubiecta cuncta: nilque ipſum ſubiugabat. Is potuiſſet ſcopulos confringere proprio motu & viribus naturalibus. Tincturam terræ plane perſpectam cogniti-

ſſi-

tiſſimamque habebat: omnia miracula terræ penitus exploraverat. Quippe in eum finem ad hæc externa creatus erat, ut quodlibet figuris ſuis manifeſtaret, atque in actum produceret quidquid in æterna ſapiētia præviſum fuerat. Etenim virgineam *poſſidebat* ſapientiam. Aurum, argentum, & pretioſiſſimum metallum, *eſt* quidem ex cœleſti magia cum inflammatione ita incluſum: eſt *aliud quid* tamen, quam terrenum. Homo quidem hoc amat, & eo utitur ad *victum* ſuum; verum eius fundamentum & originem minus intelligit. Non fruſtra id ab animo ita amatur: eius origo ardua eſt, ſi id recte perpendamus. Sed merito in *hoc* iam muti ſumus, quum homo alias eius nimio teneatur deſiderio, & ſe à Spiritu Dei per id ſeparet. Neminem decet corpus potiori fovere amore quam ſpiritum, quia ſpiritus eſt, & parit vitam. Saltem in ſimilitudine vobis id cenſendum propinamus; ſilentio tamen præterimus materiam cum fundamento eius & origine. Nihilominus hoc noſcatis, quod homini luſus & ornamenti cauſſa concreditum fuerit: Ipſe ex iure naturæ id poſſidebat: ipſius erat proprium. Sed ſubintellige corpus externum; quia illud cum ſua Tinctura, & metallica tinctu-

tinctura, inter ſe arctiſſimam fovet cognationem, Quum vero externi corporis tinctura deſiderio ſatanico inficeretur, tunc quoque retro cedendo ſe metallica tinctura ab homine abſcondebat, & hoſtili odio erga eum afficiebatur. Quippe longe putior eſt, quam corrupta in homine natura. Hæc vobis, vos perſcrutatores metallicæ tincturæ, dicta & detecta ſint. Si veſtrum quis lapidem philoſophorum quærat, is ſe ad regenerationem in Chriſto præparet; alias inventu vobis minime facilis erit. Tinctura enim hæc communicationem ingentem habet cum cœleſti eſſentia; quod ſi hæc à fæcibus ſuis immixtæ turbæ liberaretur, & perduceretur ad fixationem iuxta cryſtallinum ſplendorem ſive perfectionem ſui, facile materia illa agnoſceretur. Splendor ſive illuminatio eius denotat aliquid. Quod ſi nobis paradiſiaci eſſent oculi, id omne quam facillime agnoſceremus. Mens quidem nobis aliquid indicat, aſt intellectus & plena cognitio mortua eſt paradiſo: atque id propterea maxime, quod imagine eius nobili in Iehovæ ignominiam & noſtri ipſius perniciem abutamur, neque per hanc Iehovam colamus, aut noſtro ſpiritu in Iehovæ ingrediamur Spiritum; ſed linquamus Spiri-

Spiritum, & in externa hæreamus eſſentia: inde nobis metallica tinctura in myſterium evaſit.

Homo creatus erat, ut eſſet dominus Tincturæ; atque ipſi ad obediendum adſtricta erat: aſt ſervus eius fiebat, & quidem alienigenus. Atque ita quærit aurum, ſed reperit terram, propterea quod Spiritum deſeruerit, & ſpiritu ſuo ingreſſus ſit corporeitatem. Inde corporeitas eum captivum trahit, & morti incluſit; ut ex hoc tinctura terræ excluſa iaceat uſque ad iudicium Iehovæ; niſi à corporeitate excedat, atque in Deo regeneretur. Namque quum diabolus dominium abſolutum cum turba & matrice æterni ſui ignis in cœleſtem eſſentiam, appeteret; propterea ipſi potentia occludebatur corporalitate elementorum in creatione, quæ propter infectionem eius in terræ craſſitiem & lapides meros, tanquam in partem venenatam evaſit, ut ita nullatenus dominus, ſed captivus iræ ſuæ permaneat. Atq; ipſi nihil prodeſt eſſentialitas, quia ſpiritus eſt, atque ſpernit cœleſtem eſſentialitatem, matricemque naturæ venenatam incendit; quæ matrix omnia ſtatim è ſenſibili & corporali produxit materia, unde talia Spiritus Iehovæ in huiuſmodi creationem convehebat. Homini au-

tem

, & in externa hæreamus eſ-
nde nobis metallica tinctura
rium evaſit.
creatus erat, ut eſſet dominus
æ; atque ipſi ad obediendum
erat: aſt ſervus eius fiebat, &
alienigenus. Atque ita quæ-
m, ſed reperit terram, propte-
d Spiritum deſeruerit, & ſpiri-
ngreſſus ſit corporeitatem. In-
poreitas eum captivum trahit,
i incluſit; ut ex hoc tinctura
cluſa iaceat uſque ad iudicium
, niſi à corporeitate excedat,
Deo regeneretur. Namque
iabolus dominium abſolutum
rba & matrice æterni ſui ignis
ſtem eſſentiam, appeteret; pro-
ipſi potentia occludebatur cor-
ate elementorum in creatione,
opter infectionem eius in terræ
em & lapides meros, tanquam
em venenatam evaſit, ut ita
nus dominus, ſed captivus itæ
maneat. Atqui ipſi nihil prodeſt
litas, quia ſpiritus eſt, atque
cœleſtem eſſentialitatem, ma-
uæ naturæ venenatam incen-
e matrix omnia ſtatim è ſenſi-
rporali produxit materia, un-
Spiritus Iehovæ in huiuſmodi
m convehebat. Homini au-
tem

tem ea erant ſat cognoſcibilia. Quippe tincturam ſolvere poterat, & nobilitatem eius producere ad luſum & gaudium ſuum, atque ſimul in honorem Iehovæ & miracula eius, modo in ſtatu permanſiſſet innocentiæ.

Quod vero ad hominis cibum & potum attinet, quibus ignitæ animæ ſuæ nutrimentum & eſſentialitatem præſtaret: hæc ita ſe habent: Duplicem in ſeſe fovebat ignem, videlicet animæ ignem, & externum ſolis atque ſtellarum. Iam vero quivis ignis ſuum requirit ſulphur aut eſſentiam materiæ; alioqui ſubſiſtere non poteſt, id eſt, urere nullatenus valet. Exinde ſatis percipitur, quodnam hominis nutrimentum fuiſſet iuxta divinam eſſentiam. Etenim, velut ſupra dictum eſt, animæ noſtræ ignis Dei amore, manſuetudine & eſſentialitate cibatur, cum unoquoque eo, quod Deitatis centrum procreat. Quia anima ex æterno igne magico edita eſt, quæ propterea etiam Magicum expetit cibum, veluti imaginationem. Si imaginem Dei in ſe continet, imaginationem quoque unice in Iehovæ dirigit amorem, ceu in eſſentiam Dei, atque inde cibum Dei attrahit, quo cibo etiam angeli veſcuntur. Sin vero minus; tunc cibo eo delectatur, in quem

N ima-

imaginatur, aut imaginationem ſuam proiicit; nimirum terrena & infernali qualitate fruitur, atque in eandem matricem ſe præcipitat: quamvis non cum ſubſtantia in eam irruat; tamen illa matrice repletur, cuius qualitates ebullire cum illo incipiunt, perinde ac venenum quoddam in carne operantes. Sic etiam externi corporis cibus ſatis cognitus eſt. Homo externus quidem erat; ſed homo iſte externus quaſi ab interno prope abſorptus erat. Quia internus totaliter per univerſum obtinebat imperium. Atque ita unaquæque vita, ſuo fruebatur nutrimento proprio, ex quo vivebat. (Vnde Chriſtus vere ait; *Matth.4.* Non vivit homo tantum ex pane; ſed ex unoquoque Verbo, quod per os Dei tranſit. qui textus nunquam abſque huius rei informatione vera intelligi poteſt.) Videlicet imago Dei in homine, ſive animæ Spiritus & Effigies, comedebat cœleſtis eſſentiæ divinitatem; atque corpus externum extra craſſitiem manducabat paradiſiacum fructum ore tenus, nec in corpus tranſibat. Namque veluti externum corpus quaſi ab interno prope abſorptum latebat, ita quoque fructus paradiſiacus ad id proportionatus erat. Eſſentia divina per terrenam evireſcebat,

atque

atque terrenam illam in paradiſiaco fructu abſorptam tenebat, ut ita fructus ille nullatenus terrenus agnoſceretur. Atque inde paradiſi nomen eſt, quod pulchre per turbam evireſceret, ubi amor Iehovæ in media ira effloreſceret, & fructus ederet lautiſſimos, veluti lingua Naturæ abſque ulla interpretationis phantaſia opinabili ſatis aperte hoc percipit. Ex quo ulterius hoc conficitur, ut intelligamus, quomodo Iehova hunc incolat mundum: & mundus in ipſo tamen quaſi abſorptus eſt. Mundus in eo eſt pluſquam impotens; ipſe vero omnipotentiſſimus. Ita quoque erat homo, & ita ſimul ſuum terrenum comedendo nutrimentum convertebat in cœleſtem cibum. Vnde etiam hoc novimus, quod ita in regenerationem nobis ſit redeundum. Velut nec aliter fructus paradiſiacus ex ira progeneratus erat eſſentiæ cœleſti: vel quemadmodum cernimus, quod optime dulcis herba ex terra acerbiſſima repullulaſcat, quam ſolis calor alia qualitate perfudit. Ita concoquebat homo ſanctus fructum paradiſiacum in ore ſuo, ut ita terreitas abſorberetur quaſi in nihilo, nec hominem uſpiam afficeret ſenſualiter: Ceu quoque agnoſcimus, quod mundus hic in ultimo termino

ſuo abſorbebitur, nec amplius extabit ſenſibile corpus. Ita ſimul externus ſe habebat cibus hominis: ille ore comedebat fructum, nec tamen dentium ipſi opus erat attritione, aut dentibus ipſis. Namque in ore ſtatim ipſi aderat ſeparationis & concoctionis vis. Duo contra virtutes in ore Adami exiſtebant, utrumque appropriatum ſuum attrahebat: terrenum in cœleſtes transformabatur qualitates, veluti inde compertum habemus, quod ſecundum corporis noſtri conſtitutionem transformari debeamus in novum cœleſtis virtutis corpus. Pari modo transmutatio in ore erat, atque corpus eius ſanctas excipiebat vires. Namque regnum Dei in potentia conſiſtit. Velut etiam homo in regno Dei conſiſtebat: quippe immortalis erat, & filius ipſius Iehovæ. Quod ſi vero cibum viſceribus ita abligurire debuiſſet, atque tantum ſecum in ventre portare fœtorem, velut iam geſtamus, merito quæreret ratio. An hæc paradiſus ſit? & num Spiritus Dei in ea habitet? quum tamen Spiritus Dei in Adamo habitare deberet, tanquam in Iehovæ conditoris creatura.

Labor eius paradiſiacus ſimpliciter puerilis quidem erat, ſed tamen divinæ ſapientiæ plenus: Conceſſum ipſi

erat

erat plantare arbores, & alias herbas, omniaque ex ſancta lætitia peragere: In omnibus ipſi germinabant & edebantur paradiſiaci fructus; ſingulaque ipſi pura erant. Quicquid ille agebat aut actitabat, in omnibus erat iuſtus: nec ulli ſubiectus erat legi, niſi legi de imaginatione aut libidine, quam cum ſpiritu ſuo defigere debebat in Deum, atque ſic manſiſſet in æternum. Ac licet Iehova terram mutaſſet, nihilominus ipſe manſiſſet abſque neceſſitate & morte: Omnia ipſi ſaltem in cœleſtem eſſentiam fuiſſent transfigurata.

Simili modo hæc percipiatis de eius potu. Homo internus hauriebat aquam vitæ æternæ ex Dei eſſentia; externus bibebat aquam terræ. Verum quemadmodum ſol & aër aquam in ſe abliguriunt, nec tamen ab ea adimplentur, ſic etiam colliqueſcebat ea in ore hominis. Vtraque recedebat in myſterium. veluti id cognitione adſequi poſſumus, & certo novimus, atque idem ipſa veritas eſt, quod Iehova omnia ex nihilo fecerit, ſaltem ex virtute ſua; ita quælibet terrena per os hominis reverti debebant in hoc, quod erant ante mundi creationem. Homini competebat enim ſpiritus & eius potentia, & non terrena moles corporis.

Namque Deus ipſi ſemel addiderat corpus, quod æternum durare debebat. Non indigebat ulterius ulla creatione. Thronus erat principalis; intellige Adamum ex cœlo & terra confectum, nec non aſtris & elementis: tum ex ipſa Dei eſſentia, ut eſſet dominus mundi, & filius Dei.

Annotate hoc, ô Philoſophi; verum eſt hoc fundamentum & ipſa ſumma ſapientia. Cavete ne litem ullam ſcholaſticam heic ſubmiſceatis. Satis hæc manifeſta ſunt. Opiniones nihil ad rem faciunt. Verum Spiritus intelligentiæ verus, qui ex Deo progenitus eſt, ille veritatem novit. Quælibet opinio abſque huius cognitione in terrenam abit ſtultitiam, & terram ſolum aut quatuor vix Elementa percipit; Imo quatuor in eo latent occultata: Nec tamen quatuor in Adamo regimen obtinere, ſed ab unius imperio quatuor coërceri debebant; nimirum elementi illius cœleſtis, dominio cogentis quatuor mundi elementa: Atque ſic ad idem reduci cogemur, ſi paradiſi poſſeſſores, quam ob cauſſam Deus eſt homo factus, evadere cupimus. Dictum hoc vobis ſit, ô Scholaſtici, vos litigatores: Lambitis vos circulum, nec ingredi eum valetis; Non aliter, ac ſi felis pultem nimis ferventem

e Deus ipſi ſemel addiderat
quod æternum durare debe-
on indigebat ulterius ulla crea-
Thronus erat principalis; intel-
amum ex cœlo & terra confe-
ec non aſtris & elementis: cum
Dei eſſentia, ut eſſet dominus
, & filius Dei.
oratehoc, ô Philoſophi; verum
: fundamentum & ipſa ſumma
ia. Cavere ne litem ullam ſcho-
heic ſubmiſceatis. Satis hæc
la ſunt. Opiniones nihil ad
unt. Verum Spiritus intelli-
verus, qui ex Deo progenitus
e veritatem novit. Quælibet
abſque huius cognitione in ter-
abit ſtultitiam, & terram ſo-
t quatuor vix Elementa perci-
o quatuor in eo latent occulta-
e tamen quatuor in Adamo re-
btinere, ſed ab unius imperio
coërceri debebant; nimirum
i illius cœleſtis, dominio co-
uatuor mundi elementa: At-
d idem reduci cogemur, ſi pa-
iſſeſſores, quam ob cauſſam
homo factus, evadere cupi-
tum hoc vobis ſit, ô Schola-
litigatores: Lambitis vos cir-
ec ingredi eum valetis; Non
ſi felis pultem nimis ferven-
tem

tem ambit; dum aduſtionem eius timet: ita ignis Iehovæ vos metu & pudore repellit. Et velut felis pultem talem prorſus attingere nequit; quum ſaltem oras ſubolfaciat eius; ſic multo minus etiam talis homo fruitur fructu paradiſiaco, niſi prius Adami corium, quod uſque adeo diabolus corruptione devaſtavit, exuat, & ad Chriſti regenerationem ſe recipiat. Circulum hunc ingredi oportet, & rationis abiicere obvelamentum; ſic hominis veri accipit intellectum & divinam agnitionem. Nil prodeſt doctrinalis habitus, ſed regeneratio nova, &c.

In his quidem ex ſingulari revelatione Teutonicus ſatis commode intelligentibus primi amoris vim inculpatam cum toto hominis primi ſtatu delineavit. Sed, quum etiam dilucidius *in myſterio magno, & commentario ſuo in Geneſios caput* 18, de regno paradiſiaco, &c. idem explicet; etiam eum huc locum, gratioris informationis gratia, in tam illuſtri arduæ ſapientiæ lumine, quod vix aliquibus cognitum eſt, adducemus; præſertim quum ſanctam primi regiminis faciem, quomodo ea conſtituta, fuiſſet, niſi Adam in lapſum incidiſſet miſerabilem, in mundo paradiſiaco depingat.

CAP. II.

Vlterior explicatio loci Platonici de fundamentali origine ſocietatis; &, de myſterio regiminis paradiſiaci, ſancta ex Teutonico informatio.

VErba eius ſunt: Adam (ante lapſum videlicet) & vir erat & fœmina; nec tamen quid horum, ſed virginea quædam perſona, caſtitate, honeſtate, & puritate plenus, velut ipſa Dei imago. In ſe continebat utramque Tincturam, ignis & lucis, in qua coniunctione amor vetus, tanquam virginale centrum, conſiſtebat, quaſi pulcherrima paradiſiaca roſa & hortus amœniſſimus, in quo ſemetipſum diligebat: Veluti in reſurrectione mortuorum talequid denuo erimus, ſicut Chriſtus, *Matth.* 22, *verſ.* 30, ait, quod in reſurrectione neque uxores ducamus, neque nuptum demur: ſed angelis Dei ſimiles ſimus. Taliter homo, velut Adam erat ante Hevam ſuam conditam, reſurget, & paradiſum denuo occupabit atque poſſidebit in æternum. Non mas aut fœmina erit; ſed, velut ſacra Scriptura loquitur, ipſi virgines ſunt, & Deum atque agnum

CAP. II.

...er explicatio loci Platonici de fun-
...mentali origine ſocietatis ; &, de
...myſterio regiminis paradiſia-
...ci, ſancta ex Teutonico
informatio.

...ba eius ſunt: Adam (ante lapſum
...delicet) & vir erat & fœmina;
...amen quid horum, ſed virginea
...am perſona, caſtitate, honeſtate,
...urate plenus, velut ipſa Dei ima-
...a ſe continebat utramque Tin-
...a, ignis & lucis, in qua coniun-
...amor vetus, tanquam virgina-
...trum, conſiſtebat, quaſi pul-
...ma paradiſiaca roſa & hortus
...iſſimus, in quo ſemetipſum di-
...t: Veluti in reſurrectione mor-
...m tale quid denuo erimus, ſicut
...us, *Matth.* 22, *verſ.* 30, ait, quod
...urrectione neque uxores duca-
...eque nuptum demur: ſed ange-
...ſimiles ſimus. Taliter homo,
...dam erat ante Hevam ſuam
...m, reſurget, & paradiſum de-
...cupabit atque poſſidebit in
... Non mas aut fœmina erit,
...lut ſacra Scriptura loquitur,
...ines ſunt, & Deum atque
agnum

agnum ſequuntur, ſimiles angelis Dei. Aſt neque mere ſpiritus, ut angeli, ſunt, ſed in corporibus cœleſtibus, in quibus ſpirituale angelicum corpus habitat.

Quandoquidem igitur Adam in imagine Dei creatus, & inde æternæ vitæ paradiſi deſtinatus erat, atque Iehova ipſi vitam per ſpiritum ſuum inſpiraverat; licitum nobis erit, ut eius deſcribamus conditionem, qua indutus fuerit in innocentiæ ſtatu, & quomodo lapſus, ac quis inde nunc ſit, qualiſque denuo futurus. Quod ſi Iehova illum creatione ſua, terrenæ, fragili huic, miſeræ, deſolatæ, morbidæ & laborioſiſſimæ vitæ deſtinaſſet, non certe eundem in paradiſum introduxiſſet. Quid ſi animalem concubitus impreſſionem & propagationem eius expetiviſſet, ſtatim à principio Deus marem & fœminam creaſſet, & ſic uterque ſexus in verbo FIAT in ſeparationem utriuſque tincturæ abiiſſent, velut in aliis terrenis creaturis id videre eſt. Vnaquæque creatura indumentum ſuum ex utero materno ſecum affert in mundum: At homo miſerrime nudus & detectus prodit in extrema paupertatis & imbecillitatis conſtitutione, nec ullius eſt facultatis; ſed in ſuo ingreſſu huius mundi miſerrima

ma & pauperrima creatura, inter omnia genera eius, exiſtit, quæ ſibimetipſi auxilio nullo eſſe poteſt. Hoc nobis ſatis indicio eſt, quod nullatenus huic miſeriæ in creatione ſua deputatus ſit á Deo; ſed quod alia eius fuerit perfectio, velut etiam reliquarum in ſuo genere creaturarum; quam tamen omnium primus homo per libidinis ſuæ falſam imaginationem amiſit. Vnde eum poſtea Iehova in ſomno ſuo demum ad vitam naturalem in maris & fœminæ figura iuxta omnium terrenarum creaturarum proprietates in externo illo *Fiat* plaſmavit, atque ipſi cadaveroſum corpus cum brutalibus membris ad propagationem ſui adglutinavit; in cuius rei ignominiam etiam adhuc anima pudore afficitur, quod brutali hac mole corporis affecta ſit.

Duæ conſtantes & fixæ eſſentiæ fovebant Adamum; nimirum corpus ſpirituale, ex amoris eſſentia cœli illius interni, qui templum erat Iehovæ; atque corpus externum, tanquam limus terræ, quod corpori interno ſpirituali domunculam & habitaculum exhibebat, quod nullo modo iuxta vanitatem terræ erat manifeſtatum, quia limus erat puriſſimus, extractum videlicet optimæ partis terræ, quod in terra

ma & pauperrima creatura, inter om-
nia genera eius, exiſtit, quæ ſibimet-
ipſi auxilio nullo eſſe poteſt. Hoc no-
bis ſatis indicio eſt, quod nullatenus
huic miſeriæ in creatione ſua deputa-
tus ſit à Deo; ſed quod alia eius fuerit
perfectio, velut etiam reliquarum in
ſuo genere creaturarum: quam tamen
omnium primus homo per libidinis
ſuæ falſam imaginationem amiſit. Vn-
de eum poſtea Iehova in ſomno ſuo
demum ad vitam naturalem in maris
& fœminæ figura iuxta omnium ter-
renarum creaturarum proprietates in
externo illo FIAT plaſmavit, atque
ipſi cadaveroſum corpus cum brutali-
bus membris ad propagationem ſui ad-
glutinavit; in cuius rei ignominiam
etiam adhuc anima pudore afficitur,
quod brutali hac mole corporis affe-
cta ſit.

Duæ conſtantes & fixæ eſſentiæ ſo-
vebant Adamum; nimirum corpus ſpi-
rituale, ex amoris eſſentia cœli illius
interni, qui templum erat Iehovæ; at-
que corpus externum, tanquam limus
terræ, quod corpori interno ſpirituali
domunculam & habitaculum exhibe-
bat, quod nullo modo iuxta vanita-
tem terræ erat manifeſtatum, quia li-
mus erat puriſſimus, extractum vide-
cet optimæ partis terræ, quod in
terra

terra in iudicio extremo ab omni vanitate carnis & corruptione diaboli ſeparabitur. Iſtiuſmodi duæ eſſentiæ, nimirum cœleſtis interna, & externa corporea, inter ſe quaſi firmo connubio combinatæ, unoque corpore conſociatæ erant, in quo ter ſancta Tinctura ex divino igne & lumine, tanquam lætabunde voluptuoſi amoris permagnum deſiderium, erat orta quod inflammabat eſſentiam eam ita ut duplices illæ ſubſtantiæ pluſquam ardentiſſime in amoris deſiderio inter ſemet invicem mutua affectione coirent, & ſeſe flagrantiſſime foverent. Internum illud ardebat immenſe externum, tanquam ſui manifeſtationem & perceptibilitatem: Similter externum ardebat internum, tanquam ingentem ſuam dulcedinem & voluptuoſitatem, ceu margaritam nobilem & amabiliſſimam coniugem. Nec tamen duo erant corpora; ſed unum; attamen binæ eſſentiæ; nimirum interna una, cœleſtis, ſancta; & altera ex temporis progenita eſſentia; quæ æternitatis coniugio conſociatæ vigebant.

Interne autem in hoc igneo deſiderio mutui in ſeſe amoris conſiſtebat magicus conceptus ſeminis ſancti & partus eius. Namque tinctura pertranſibat utramque eſſentiam, per in-
ter-

ternam & externam commeando, atque ita deſiderium excitabat, optime id fovendo: ac deſiderium illud ſanctum erat per illud FIAT, quod amoris voluptatem concipiebat, inque ſubſtantiam producebat. Atque ita æqualitas imaginis in ſubſtantia iſta concepta manebat, tanquam ſpiritualis imago iuxta primum hominem; quemadmodum illud τὸ FIAT primam imaginem in Adamo conceperat, & efformatam expreſſerat: Nec aliter æqualis temperies primum ad propagationem ſui concipiebatur; atque in eo conceptu ſtatim aderat magicus partus, ubi in ipſo partu editum ſimul ſpirituale corpus, confeſtim in externum exprimebatur. Hoc ita percipite; Quod ſi Adam in probatione ſui ita ſubſtitiſſet, tunc partus magicus ea ratione ſe exeruiſſet: non tamen per ſingularem naturæ egreſſum ex Adami corpore, ceu iam fit: ſed quemadmodum Sol ignem perlucet, & tamen nequaquam hunc perrumpit; pari modo ſpirituale corpus, uti partus eius proprius, egreſſum fuiſſet, atque in editione ſui ſubſtantiam induiſſet, abſque ullo labore & anguſtiis. Quod in mirifice ſincera voluptuoſitate & delicio factum fuiſſet, iuxta eum modum, velut utriuſque ſemen, viri & mulieris,

in

ternam & externam commeando, at-
que ita deſiderium excitabat, optime
id fovendo : ac deſiderium illud ſan-
ctum erat per illud FIAT, quod amo-
ris voluptatem concipiebat, inque ſub-
ſtantiam producebat. Atque ita æ-
qualitas imaginis in ſubſtantia iſta
concepta manebat, tanquam ſpiritua-
lis imago iuxta primum hominem
quemadmodum illud τὸ FIAT pri-
mam imaginem in Adamo concep-
rat, & efformatam expreſſerat : Na
aliter æqualis temperies primum ad
propagationem ſui concipiebatur; at-
que in eo conceptu ſtatim aderat ma-
gicus partus, ubi in ipſo partu editum
ſimul ſpirituale corpus, confeſtim in
externum exprimebatur. Hoc ita per-
cipite; Quod ſi Adam in probatione
ſui ita ſubſtitiſſet, tunc partus magicu
ea ratione ſe exeruiſſet: non tamen pa
ſingularem naturæ egreſſum ex Adam
corpore, ceu iam fit : ſed quemadmo-
dum Sol ignem perlucet, & tamen ne-
quaquam hunc perrumpit; pari modo
ſpirituale corpus, uti partus eius pro-
prius, egreſſum fuiſſet, atque in editio-
ne ſui ſubſtantiam induiſſet, abſque
ullo labore & anguſtiis. Quod in mi-
fice ſincera voluptuoſitate & delicio
actum fuiſſet, iuxta eum modum, ve-
utriuſque ſemen, viri & mulieris,
in

in coniunctione ſua deliciosum occurſum ſibi invicem præſtat. Sic etiam magicus conceptus & partus fuiſſet virginea imago iuxta primum hominem omnino perfecta, quæ poſtea, quum Adamo veneris matrix erepta & in fœminam transformata eſſet, in dolorum anxietates & labores, cruciatus, & tormenta, redacta fuit; uti Iehova ipſe hoc Evæ imponebat, dicens: Tibi multos creabo dolores, quum gravida facta fueris : In dolore edes tuos liberos, atque tua voluntas ſubiecta erit marito. Quare autem hoc? Propterea, quia ex voluntate mariti procreata erat. Atque Eva erat dimidiata pars mariti; velut ea pars in qua Adam ſe amare & concipere debebat. Hæc ipſi ita, quum ſubſiſtere nequiret, in ſomno eripiebatur, atque inde mulier formabatur. Ideoque, quum eam evigilans adſpiceret Adam, aiebat: Vocabitur illa virago inde, quod ex viro educta ſit.

Homines quoque in terra nudi ambulaſſent. Quippe cœleſte illud pertranſibat externum, quod ipſi loco veſtimenti fuiſſet. In ſumma ſemper formoſitate, gaudio, & lætitia exultaret, ſed in filiali ſimul animi ardore erga Deum. Magico quoque more comediſſet & bibiſſet, non quidquam in

corpus

corpus abſorpſiſſet ; veluti nunc *fit*; ſed in ore ipſi erat concoctionis ſeparatio: quia fructus paradiſiacus eodem modo accommodata ipſi erat. Omnia ipſi pro luſu ſuo inſerviebant ; Nullus eum capiebat ſomnus : Nox ipſi velut dies erat. Namque oculis transfigurare pellucidis omnia perſpiciebat in proprio luminis intuitu. *Homo* internus tanquam oculus internus proſpiciebat per externum ; ſicuti in altero mundo haud ullo ſolis lumine indigebimus: In aſpectu enim divino & eius lumine omnia nobis erunt obvia per lucem naturæ eius. Calor nullus, nec frigus ullum affeciſſet illos. Nec erat hyems in terris manifeſtatus : Quoniam in paradiſo æqualis erat temperies ; atque terræ tinctura luſus eius erat. Metalla omnia luſui ipſorum ſe expoſuiſſent ad illud uſque tempus, donec Iehova mundum externum mutaſſet. Nihil illis timori aut metui fuiſſet, neque lex ulla ad aliquid faciendum aut omittendum. Adam omnium fuiſſet princeps magnus : ac vixiſſet in mundo quidem , ſed ſimul in cœlis , atque ita in utroque habitaſſet mundo. Paradiſus quoque per totum floruiſſet mundum.

Quum vero providentia Iehovæ ſatis agnoſceret , quod Adam non eſ-

ſet

corpus abſorpſiſſet , veluti nunc fit;
ſed in ore ipſi erat concoctionis ſepa-
ratio: quia fructus paradiſiacus eodem
modo accommodata ipſi erat. Omnia
ipſi pro luſu ſuo inſerviebant , Nullus
eum capiebat ſomnus : Nox ipſi velut
dies erat. Namque oculis transfigura-
te pellucidis omnia perſpiciebat in
proprio luminis intuitu. Homo inter-
nus tanquam oculus internus proſpi-
ciebat per externum ; ſicuti in altero
mundo haud ullo ſolis lumine indige-
bimus: In aſpectu enim divino & eius
lumine omnia nobis erunt obvia per
lucem naturæ eius. Calor nullus, nec
frigus ullum affeciſſet illos. Nec erat
hyems in terris manifeſtatus : Quo-
niam in paradiſo æqualis erat tempe-
ries; atque terræ tinctura luſus eius
erat. Metalla omnia luſui ipſorum ſ
expoſuiſſent ad illud uſque tempus,
donec Jehova mundum externum
mutaſſet. Nihil illis timori aut me-
tui fuiſſet, neque lex ulla ad aliquid
faciendum aut omittendum. Adam
omnium fuiſſet princeps magnus; ac
vixiſſet in mundo quidem , ſed ſi-
mul in cœlis, atque ita in utroque
habitaſſet mundo. Paradiſus quoque
per totum floruiſſet mundum.

Quum vero providentia Jehovæ
ſatis agnoſceret , quod Adam non eſ-
ſet

ſet conſtans permanſurus; quum terra in perniciem pridem ex malitia principis ſui prioris abiiſſet; ex quo ira Dei ſe concitaverat : ipſam ac eſſentiam eius, in compreſſione concluſerat compacta. Proinde Iehova omnigenos fructus & animalia, etiam omnivaria pharmaca aut remedia contra futuros morbos hominum creabat; tum quoque varios cibos, ut homo in hoc mundo victum & amictum inde ſumeret. Namque decreverat, quod alium eſſet miſſurus Principem, per quem ex morbo & morte hominem liberaret, terramque per ignem Dei probaret & purgaret, atque illam in ſanctitatem eam reduceret, in qua erat conſtituta, quum Lucifer adhuc angelum ageret lucis, priuſquam in talem abiret creaturam. Adam ita creatus erat in imaginem Dei , ut æternus eſſet. Atque licet in ira Dei præcognitum erat, quod homo lapſum eſſet commiſſurus; attamen in amore Iehovæ præviſa erat regeneratio, cui hierarchia hæc in regiam poſſeſſionem loco Luciferi tradi deberet. Ne autem lapſus ex divina ordinatione initium ſumeret ſuum, propterea Iehova hominem perfectum creavit, & in paradiſum depoſuit atque conſtituit; nec

nec non ſimul ſevero mandato ipſius libidinem falſam, quam Diabolus per limum terræ in Adami externo corpore cum mendaci ſua imaginatione & eſurienti deſiderio concitarat, cohibuit. Atque ſic Adam per quadraginta dies ante conditam Evam ſuam in paradiſo vixit in tentatione, priuſquam Iehova mulierem ex eo conderet. Si probam hanc ſupergreſſus fuiſſet, Deus æternitatis addictum conſecrationi confirmaſſet.

Quod vero, contra reliquorum ſcriptorum morem & ſententiam, heic quadraginta dies interponam, eius rei cognitionem & rationes habemus, non ex ſola opinione, ſed maxime ex certa quadam ſcientia, in quem finem typos eius figuræ vobis demonſtrabimus. 1. Apud Moiſen, in monte Sinai, in traditione Legis conſumebantur quadraginta dies, & tentabatur Iſrael, num in obedientia erga Iehovam conſtanter perſeverare vellent. Quum vero vitulum & idolon ſibi conficerent, atque à Deo deficerent, cogebatur Moiſes priorem Legis tabulam confringere; quod Adamum primum in Lege divina denotat, à qua deviarat. unde etiam ipſi hæc abrumpebatur, & incidebat in corruptionem ſui corporis, veluti Moiſes tabulam
eam

nec non ſimul ſevero mandato ipſius libidinem falſam, quam Diabolus per limum terræ in Adami externo corpore cum mendaci ſua imaginatione & eſurienti deſiderio concitarat, cohibuit. Atque ſic Adam per quadraginta dies ante conditam Evam ſuam in paradiſo vixit in tentatione, priuſquam Iehova mulierem ex eo conderet. Si probam hanc ſupergreſſus fuiſſet, Deus æternitatis addictum conſecrationi confirmaſſet.

Quod vero, contra reliquorum ſcriptorum morem & ſententiam, heic quadraginta dies interponam, eius rei cognitionem & rationes habemus, non ex ſola opinione, ſed maxime ex certa quadam ſcientia, in quem finem typos eius figuræ vobis demonſtrabimus. I. Apud Moiſen, in monte Sinai, in traditione Legis conſumebantur quadraginta dies, & tentabatur Iſrael, num in obedientia erga Iehovam conſtanter perſeverare vellent. Quum vero vitulum & idolon ſibi conficerent, atque à Deo deficerent, cogebatur Moiſes priorem Legis tabulam confringere; quod Adamum primum in Lege divina denotat, à qua deviarat, unde etiam ipſi hæc abrumpebatur, & incidebat in corruptionem ſui corporis, veluti Moiſes tabulam

eam

eam diſcerpebat. Ac ſicuti Iehova Moiſi aliam ſcripturam in globo exhibebat, quæ indicat ſecundum Adam Chriſtum, qui primum reſtituere deberet, & ſuam legem in cordis eius globum, tanquam in vitam humanitatis introducere atque inſcribere vivifico Spiritu in dulciſſimo nomine Ieſu: Ita quoq; ſecunda lex ſcripta erat, quemadmodum Iehovæ amor iram confringere cuperet, cuius fœdus in Lege imaginem repræſentabat, ceu poſtea in Moiſis explicatione detegetur. II. Secundam figuram Adami in paradiſo referunt quadraginta dies in eremo, quum Iſrael in Lege per cœleſtem mannam tentaretur, num Iehovæ obedientiam præſtare cuperet, ne tam multos ira abſorberet. III. Tertia figura veram exprimit imaginem; ubi Adami durus ſtatus cum Chriſto in eremo comparatur, quum is loco Adami coram diabolo & ira Dei in probatione ſubſiſteret, & per quadraginta dies magico veſceretur cibo, videlicet verbo Domini; in quo etiam Adam tum tentabatur, an ille penitus in voluntate Iehovæ demiſſus permanere poſſet. Chriſtus in Adami tentatione tentabatur, & in omnibus ſingulatim, in quibus tentabatur Adam; uti poſtea dicetur. IV. Quarta figura conſiſtit in

O qua-

quadraginta horis Chriſti in ſepulcuro, quum Adamum ex primo reſuſcitaret ſomno. V. Quintam figuram ſignificant quadraginta dies, poſtquam reſurrexiſſet Chriſtus in ultima proba, quum humanitas ultimo tentaretur, num ſatis tandem ſubſiſtere, & in Deo demiſſus eſſe vellet, quum mors confracta, & interna hominis vita in Deo regenerata eſſet.

Hæ quinque figuræ pertinent ad quinque gradus Naturæ, à prima naturæ forma uſque ad quintam, tanquam ad centrum ſanctum amoris parturientis. Niſi res foret nimis ampla, poſſet ſatis clare demonſtrari; quod ſuo explicabitur loco. Per hoſce quadraginta dies Adam experimento tentationis fuit exploratus, num vellet & poſſet ſufficiens eſſe, ut Luciferi ſedem poſſideret tanquam hierarcha & princeps Iehovæ. Sed quum Iehova prævidiſſet, quod nequiret id adſequi, decrevit per profundiſſimum amorem in hac Adamica angelica imagine interni ſancti hominis, qui in Adamo expirabat, ſe commovere, atque illum de novo regenerare, velut in ſemine mulieris, (percipite hoc,) in amoris deſiderabili ſemine, in quo Adam ſe magice concipere atque parturire deberet. In ſemine iſto promiſſus terminus fœde-

quadraginta horis Chriſti in ſepulcuro,
quam Adamum ex primo reſuſcitaret
ſomno. V. Quintam figuram ſignifi-
cant quadraginta dies, poſtquam reſur-
rexiſſet: Chriſtus in ultima proba, quum
humanitas ultimo tentaretur, num ſa-
tis tandem ſubſiſtere, & in Deo de-
miſſus eſſe vellet, quum mors confra-
cta, & interna hominis vita in Deo re-
generata eſſet.

Hæ quinque figuræ pertinent ad
quinque gradus Naturæ, à prima na-
turæ forma uſque ad quintam, tan-
quam ad centrum ſanctum amoris
parturientis. Niſi res foret nimis am-
pla, poſſet ſatis clare demonſtrari; quod
ſuo explicabitur loco. Per hoſce qua-
draginta dies Adam experimento ten-
tationis fuit exploratus, num vellet &
poſſet ſufficiens eſſe, ut Luciferi ſe-
dem poſſideret tanquam hierarcha &
princeps Iehovæ. Sed quum Iehova
prævidiſſet, quod nequiret id adſequi,
decrevit per profundiſſimum amorem
in hac Adamica angelica imagine in-
terni ſancti hominis, qui in Adamo
expirabat, ſe commovere, atque illum
de novo regenerare, velut in ſemine
mulieris, (percipite hoc,) in amoris de-
ſiderabili ſemine, in quo Adam ſe ma-
gice concipere atque parturire debe-
ret. In ſemine iſto promiſſus terminus
fœde-

fœderis cum Chriſto conſtituebatur, qui imaginem angelicam reduceret, & divinum hominem; uti factum eſt. Per quadraginta iſtiuſmodi dies Adam, vel potius anima Adami, in carne inter tria principia tentata eſt. Etenim unumquodque principium trahebat animam in carne, & imperium appetebat: Quodvis ſupremam ſibi gubernationem vendicabat. Atque in eo vera perſpiciebatur probatio, quid libera voluntas animæ perficeret; num cuperet in divina ſubſiſtere harmonia; an vero in ſui amorem ingredi ſtuderet. Sic ergo in anima & corpore ſimul ille tentabatur, atque ab ipſis tribus principiis attrahebatur, dum eum ſingula ſtratagematis ſuis vincere conarentur. Non quidem lucta inde erat, quod principia ea in menſura & pondere inæquali viguiſſent; quum eum omnino æquali foverent ponderis temperie; extra illum tamen non eadem erat ratio: tum & diabolus falſo ſuo deſiderio aut libidini iuxta iram Dei in primo principio pluſquam omnem impendebat conatum, imaginationem ſuam introducens in animam carnemque externam, utpote in limum terræ, atque in primum principium velut in animæ igneam proprietatem & æternitatis

naturam; ut inde primum principium in anima commoveretur, & ſe in diaboli imaginatione contemplaretur, quaſi ſe in magico partu informaret, quomodo & quidnam malum bonumve ibi eſſet; quomodoque id eſſentiam inæqualem ſaperet & ſe haberet. Vnde libido animæ exſuſcitata eſt. Atque ſic in externa parte animæ ſe exerebat terrena libido, quæ multivarias proprietates qualitatum manducare ſatagebat. In interna ignea vero parte animæ ſe exerebat ſuperbiæ libido pro cognitione boni & mali, ut eam probaret in æmulatione Dei: velut diabolus idem factitabat, quum artificem agere cupierat in magico partu. Quod idem Adam heic deſiderabat. Attamen Adam non cupiebat primum tangere principium, quod Lucifer factitarat. Etenim eius libido id intendebat, ut bonum & malum olfaceret atque probaret in vanitate terræ. Externa anima exſuſcitabatur, ut eſuries in matricem ſuam ingrederetur, unde protracta, & in aliam qualitatem introducta erat. Quum itaque eſuries iſta in terram ſe ingereret, ut ex bono & malo cibum caperet, tum deſiderium ſive appetitus arborem tentationis in FIAT producebat, atque eam Adamo in adſpectum opponebat.

Inde

naturam; ut inde primum principium in anima commoveretur, & ſe in diaboli imaginatione contemplaretur, quaſi ſe in magico partu informaret, quomodo & quidnam malum bonumve ibi eſſet; quomodoque id eſſentiam inæqualem ſaperet & ſe haberet. Vnde libido animæ exſuſcitata eſt. Atque ſic in externa parte animæ ſe exerebat terrena libido, quæ multivarias proprietates qualitatum manducare ſatagebat. In interna ignea vero parte animæ ſe exerebat ſuperbiæ libido pro cognitione boni & mali, ut eam probaret in æmulatione Dei: velut diabolus idem factitabat, quum artificem agere cupierat in magico partu. Quod idem Adam heic deſiderabat. Attamen Adam non cupiebat primum tangere principium, quod Lucifer factitarat. Etenim eius libido id intendebat, ut bonum & malum olfaceret atque probaret in vanitate terræ. Externa anima exſuſcitabatur, ut eſuries in matricem ſuam *ingrederetur*, unde protracta, & in aliam qualitatem introducta erat. Quum itaque eſuries iſta in terram ſe ingereret, ut ex bono & malo cibum caperet, tum deſiderium ſive appetitus arborem tentationis in FIAT producebat, atque eam Adamo in adſpectum opponebat.

Inde

Inde quoque ſtrenuum à Deo edebatur mandatum, ut ita alloqueretur Adamum: *Geneſ. 2, verſ. 16, & ſeqq.* De fructu quidem omnis arboris huius horti libere comedes: De fructu vero arboris ſcientiæ boni & mali, de iſto ne comedas: Nam quo die comederis de illo, utique moriturus es. Nec Adam quidquam de eo comedebat in ore, attamen imaginatione aut appetitu deſiderii de eo comedebat. ex quo Cœleſtis Tinctura abolebatur, & in principium ſui centri recedebat; quæ alias ignito amore in ipſo fervebat, & terrena libido in animæ proprietate ſeſe exſuſcitabat; unde cœleſtis imago Dei occultabatur. Ecce ita miſere extinguebatur magicus partus in homine, nec amplius ſe exerere poterat. licet Adam adhuc in paradiſo eſſet conſtitutus, tamen nihil ipſi proderat. namque in imaginatione, aut boni & mali deſiderio, iuxta libidinem homo externus evigilabat, & imperium regiminis obtinebat. propterea eximia illa imago veri Adami in impotentiam ſui incidebat, & à propria quiete ſua prolabebatur in ſomnum. Cœleſtis enim illa Tinctura à terrena libidine captivabatur. Quippe externa illa libido ex vanitate mundana venenum hauriendo ſibi imprimebat. unde homo

mo

mo obtenebrabatur, & clariſſimi eius oculi verum amittebant viſus lumen. videlicet id quod ex divina eſſentia depromptum, cuius ope antehac in omni lucis vigore omnia perluſtraviſſet.

Merito igitur nunc inde ſic ait Moiſes; Iehovam dixiſſe: Non eſt bonum quod homo iſte ſit ſolus; faciemus ei adiutorium, ut circa eum ſit. Quum Iehova omnes res creatas quidem cum tota creatione abſolviſſet prius, ait *Moiſes*: Et Iehova adſpiciebat omnia, quæ feciſſet, & ecce hæc omnia erant admodum bona. ut ita unumquodque confirmaret in ſui generis propagatione. Heic vero ita loquitur de homine; Non eſſe bonum, ut ſolus ſit. quia adſpiciebat ſupra modum miſerabilem eius lapſum, quod penitus nequiret ſe magice propagare, unde dicebat Iehova; Conficiemus ipſi audiutorium, &c.

Hactenus ille B. Teutonicus. Quæ ſane non abſque ſingulari revelatione, aut ſtimulo altiore agitatus protulit. Profundiſſima eſt locutio quidem; ſed videat lector pius, ut abſque præconcepta opinione eam cognoſcat & cenſeat, ne inde quid, pro ſanctiori informatione, offendiculi in ſui ipſius præiudicium gravius percipiat. Vacuum igitur nonnihil

mo obtenebrabatur, & clariſſimi eius
oculi verum amittebant viſus lumen.
videlicet id quod ex divina eſſentia de-
promptum, cuius ope antehac in omni
lucis vigore omnia perluſtraviſſet.

Merito igitur nunc inde ſic ait Moi-
ſes; Iehovam dixiſſe: *Non eſt bonum*
quod homo iſte ſit ſolus; faciemus ei
adiutorium, ut circa eum ſit. Quum
Iehova omnes res creatas quidem cum
tota creatione abſolviſſet prius, ait
Moiſes: Et Iehova adſpiciebat omnia,
quæ feciſſet, & ecce hæc omnia erant
admodum bona. ut ita unumquod-
que confirmaret in ſui generis propa-
gatione. Heic vero ita loquitur de ho-
mine; Non eſſe bonum, ut ſolus ſit.
quia adſpiciebat ſupra modum miſe-
rabilem eius lapſum, quod penitus
nequiret ſe magice propagare, unde di-
cebat Iehova; Conficiemus ipſi adiu-
torium, &c.

Hactenus ille B. Teutonicus. Quæ
ſane non abſque ſingulari revelatio-
ne, aut ſtimulo altiore agitatus pro-
tulit. Profundiſſima eſt locutio qui-
dem; ſed videat lector pius, ut abſ-
que præconcepta opinione eam co-
gnoſcat & cenſeat, ne inde quid,
pro ſanctiori informatione, offendi-
culi in ſui ipſius præiudicium gravius
percipiat. Vacuum igitur nonnihil
à va-

à vanis aut venenatis animi perturbationibus aut cogitationibus ſi Spiritui Iehovæ ſe tradat, & eidem tranquillum ſubmittat, proculdubio ingentem in his reperturus eſt ſapientiæ theſaurum, quæ ipſi poſtea in cunctis aliis lucem clariorem iudicii præferre poſſit.

De tribus autem Principiis quod inſeruit, in eo conſiſtit fundamentum omnis cognitionis ſacratioris. de quo eius extat ſcriptum. hoc videat quiſque ut ſibi rite comparet; atque ſic ſyncerius iudicium formare de ſublimioribus poterit. Veluti etiam de triplici vita hominis inſignem inter alios plures conſcripſit libellum, ad quem, cum Myſterio magno, remittam pium lectorem, & indagatorem veræ ſapientiæ. Interim obiter hoc quivis noſcat, quod in tria principia ipſe reponat omnem veritatis cognitionem, & quod hæc tria ſemper in unum recurrant. Vnde Trinitas ſacroſancta Deitatis pernoſcitur, & triplex mundus in ſuis naturis. Etenim Natura alia eſt æterna, & alia temporalis, quæ ex æterna profluit & inde originem ſumit. Natura vero æterna in ſe duo continet principia. quorum primum mundum tenebricoſum conſtituit, in fervido calore &

 fri-

frigore conſiſtentem, ceu in Saturno, Marte, & Mercurio, id eſt, Sole, Sulphure & Mercurio. Hic tamen mundus nihil aliud in ſe eſt, quam dura & obſcura quædam æternitatis acrimonia, in igne ſuo omnis luminis expers, & in ſua diritate ſibi ſepulta latens. Alterum autem principium mundum æterne ſolarem & lucidum cum luce conſtituit, in ſpirituali lumine Iehovæ & angelorum conſiſtentem; unde & mundus Angelicus dicitur; qui nihil niſi meram ponit manſuetudinem, & regeneratos ſuos fovet miniſtros, Venerem, Iovem, & Lunam, ex Sole æterno quam candidiſſime prolucentes. Tertium denique eſt principium, quod mundum viſibilem in macrocoſmo & microcoſmo conſtituit, qui ex iam dicto ſpirituali mundo, tanquam ex profluxa Deitatis potentia, per Tincturam ſuam productus eſt, atque obiectum & oppoſitum recipiens, exhibet ſpirituali mundo. Spiritualis enim in externo viſibili fundamentum exhibet internum; velut etiam viſibilis hic mundus ſubſiſtit involutus ſpirituali. Namque mundus hic tertius initium ſumpſit cum tempore. qnum Iehova utrumque internum mundum commoveret, hunc noſtrum viſibilem ex eo in formam tem-

ſrigore conſiſtentem, ceu in Saturno,
Marte, & Mercurio, id eſt, Sole, Sul-
phure & Mercurio. Hic tamen mun-
dus nihil aliud in ſe eſt, quam dura &
obſcura quædam æternitatis acrimo-
nia, in igne ſuo omnis luminis expers,
& in ſua diritate ſibi ſepulta latens.
Alterum autem principium mundum
æterne ſolarem & lucidum cum luce
conſtituit, in ſpirituali lumine Ieho-
væ & angelorum conſiſtentem; unde
& mundus Angelicus dicitur; qui ni-
hil niſi meram ponit manſuetudinem,
& regeneratos ſuos fovet miniſtros,
Venerem, Iovem, & Lunam, ex Sole
æterno quam candidiſſime prolucen-
tes. Tertium denique eſt principium,
quod mundum viſibilem in macro-
coſmo & microcoſmo conſtituit, qui
ex iam dicto ſpirituali mundo, tan-
quam ex profluxa Deitatis potentia,
per Tincturam ſuam productus eſt,
atque obiectum & oppoſitum reci-
piens, exhibet ſpirituali mundo. Spi-
ritualis enim in externo viſibili fun-
damentum exhibet internum; velut
etiam viſibilis hic mundus ſubſiſtit
involutus ſpirituali. Namque mun-
dus hic tertius initium ſumpſit cum
tempore. quum Iehova utrumque in-
ternum mundum commoveret, hunc
noſtrum viſibilem ex eo in formam
tem-

temporis procreavit. Vnde iſte mundus nihil aliud eſt, quam profluxus ſeptem proprietatum cœleſtium ex virtutibus earum per tincturam editus: quia ex ſex proprietatibus operantibus creatus eſt, atque in ſeptima, nempe in paradiſo, conſiſtendo quievit; qui æternum quietis Sabbathum conficit, in quo operatio divinæ potentiæ quieſcit. Vnde Moiſes ait, Iehovam ſex dierum ſpacio cœlum & terram cum omnibus creaturis creaſſe, & ſeptimo quieviſſe die, & quietem hanc nobis præſcripſiſſe. In quibus verbis vera latet occultata ſententia: quippe uno die omnia ſua abſolvere potuiſſet opera: tum diei nullius prolatio proprie eſſet, antequam Solis eſſet exiſtentia; namque in profunditate abyſſi unicus tantum & perpetuus eſt dies. Verum ſententia propria in verbis latet. Proinde in operibus dierum creationem ſive manifeſtationem ſeptem proprietatum cœleſtium intelligit, &c. ut ſuo loco explicatur ab eodem.

Sic etiam paucis his notetur vocabulum *Tinctura*, quod denotat diſtinctvum illud verbum, ex quo ſeptem iam dictæ proprietates in emanationem profluunt, quum in eo temperamentum univerſale lateat omnium

proprietatum, per quod potentia Dei myſteria ſua rebus communicat cum characteribus litterarum, in diſtributione quam ſeptem exerunt proprietates. Veluti *T.* exhibet triplex *I*; quod patrem Iehovam denotat. *I*, eſt progenitum illud *I.* in nomine *IESV. N.* refert triplex *I.* in ſpiritus operatione. *C.* ſignificat aperte Chriſtum in receptione gratiæ. *T.* ſecundum, in quinto ſpacio, eſt apertura amoris, in quo pater cum Chriſto regnum gloriæ recludit. *V.* eſt Spiritus ſancti character in tribus apicibus, ubi lux & vita in amore per Chriſtum vivide confluunt. *R.* demum repræſentat regium thronum, propter quem luci cum tenebris pugna eſt, dum Chriſtus & Satan inter ſe commiſcent prælium ingens. lux vero vincit tenebras. unde Chriſtus ſanctiſſimo nomine ſuo ſe effundit in myſterium magnum, ex quo mundus ita ſe viſibilem exeruit; ut ait Teutonicus in explicatione Schematis ſui.

Sed quæ hucuſque in gratiam Platonis & Tholoſani nonnihil uberius enucleata ſunt, non carent uſu evidenti, ut ex ſequentibus patebit. Etenim non tantum factum eſt, ut illi, qui nimis falſa adamant principia rerum ex communi & admodum vul-

gari

proprietatum, per quod potentia Dei
myſteria ſua rebus communicat cum
characteribus litterarum, in diſtribu-
tione quam ſeptem exerunt proprieta-
tes. Veluti *T.* exhibet triplex *I*; quod
patrem Iehovam denotat. *I*, eſt proge-
nitum illud *I.* in nomine *IESV.* *N.*
refert triplex *I.* in ſpiritus operatione.
C. ſignificat aperte Chriſtum in rece-
ptione gratiæ. *T.* ſecundum, in quin-
to ſpacio, eſt apertura amoris, in quo
pater cum *Chriſto* regnum gloriæ re-
cludit. *V.* eſt Spiritus ſancti characte
in tribus apicibus, ubi lux & vita in
amore per Chriſtum vivide confluunt.
R. demum repræſentat regium thro-
num, propter quem luci cum tenebris
pugna eſt, dum Chriſtus & Satan inter
ſe commiſcent prælium ingens. lux
vero vincit tenebras. unde Chriſtus
ſanctiſſimo nomine ſuo ſe effundit in
myſterium magnum, ex quo mundus
ita ſe viſibilem exeruit; ut ait Teu-
tonicus in explicatione Schematis
ſui.

Sed quæ hucuſque in gratiam Pla-
tonis & *Tholoſani* nonnihil uberius
enucleata ſunt, non carent uſu evi-
denti, ut ex ſequentibus patebit. Et-
enim non tantum factum eſt, ut illi,
qui nimis falſa adamant principia re-
rum ex communi & admodum vul-
gari

gari Stagiritenſis opinione, errores ſuos agnoſcere tandem & veritati ſanctiori ſuum honorem cedere diſcant; ſed ut etiam inde pateat, quam abſurde plurimi Politici in ſuis diſcurſibus, relectionibus, *ſyſtematibuſque* aut diſputationibus variis, à ſcopo vero deflexerint, & ſæpius pietati veritatique confidentius nonnihil contradixerint, axiomata talia conſuendo, quæ ſcandala horrenda actionibus civilibus pepererant; ut inde potius verba opinionum diſtorta, quam vitæ integritas elaborata fuerit. Proinde nos ad ſcopum convertamus.

CAP. III.

Membrum I. *De Societate univerſim, quid ſit; & eius veris ſive genuinis ſpeciebus, & quomodo inter ſeſe differant, opinionis via prius remota, & re ad veritatem complanata.*

EX quo in tam perplexam corporeitatis ſuæ corruptæ obſcuritatem incidit homo, cogitur ex ſolis ſenſibus ſuum mutuari de rebus iudicium. Atque quum illi miniſtri in facultatibus ſuis undique adeo brutales ſint, ut nihil vere apprehendere poſſint,

quod

quod non tegumentum aliquod externum depravato appetitui denunciet, & ita cœcis animum involvat deliciis; fit proinde, ut in omnibus tenebroſa opinio imperium obtineat, & nuſpiam prope veritati locus in mundo amplius concedatur. Dolendum igitur eſt, quod potius ex opinione, quam veritatis informatione vivatur. Fuerunt quidem nonnulli mortales, qui ſibi præ reliquis acutiorem arrogare voluerunt indolem, ac multos perquiſiverunt obſcuritatum anfractus: ſed viarum latebras aut latebrarum vias invenere invias. Quod adeo anxie quoque agitatum fuit, ut nequirent acquieſcere, donec tandem communis omnium, maxime Stagirenſium, error, ſubtilitates terminorum inutiles & vanas approbavit; quæ tot ſecula hucuſque miſere torſerunt, & variis opinionum diſſenſionibus diſtraxerunt animos mortalium. Res certe miſerabilis & pernicioſa eſt opinio; quum non modo totus mundus in ſui uſque confuſione regatur opinionibus; ſed etiam prope tot ſint opiniones, quot homines, ut ipſum Ius Canonicum confitetur, *t. de conſecra. diſt.* 4. Nihilominus non tantum volunt ICti, quod communis opinio excuſet, *iuxta l.* 3, 4, *&* 5, *ff. de SC. Macedon.*; ſed quo-

od non tegumentum aliquod exte-
m depravato appetitui denunciet, &
cœcis animum involvat deliciis;
proinde, ut in omnibus tenebroſi
inio imperium obtineat, & nuſpiam
ope veritati locus in mundo am-
us concedatur. Dolendum igitur
, quod potius ex opinione, quam
ritatis informatione vivatur. Fue-
nt quidem nonnulli mortales, qui
i præ reliquis acutiorem arroga-
luerunt indolem, ac multos perqui-
erunt obſcuritatum anfractus: ſed
rum latebras aut latebrarum vias
enere invias. Quod adeo anti-
oque agitatum fuit, ut nequiere
uieſcere, donec tandem communi
nium, maxime Stagirenſium, error,
tilitates terminorum inutiles &
as approbavit; quæ tot ſecula huc-
ue miſere conſerunt, & variis opi-
num diſſenſionibus diſtraxerunt
nos mortalium. Res certe miſera-
& *perniciosa eſt opinio*; *quum*
modo totus mundus in ſui uſque
uſione regatur opinionibus; *ſed*
prope tot ſint opiniones, quot
ines, ut ipſum Ius Canonicum
terur, t. de conſecra. diſt. 4. Ni-
ginus non tantum volunt ICti,
communis opinio excuſet, mu-
4, & 5. ff. de SC. Maced.; *ſed*
quo-

quoque tám pertinaciter eidem patrocinantur, ut ipſa ius faciat, *l. 1, C. de teſtam.* & pro lege habeatur. *Arg. l. ſi idem ff. de iurud. O. Iud.* Vnde & communis opinio aliquid vere probare dicitur, *l. ſi mater. C. ne de ſtat. defunct.* quum vim conſuetudinis habeat, *Bald. c. ne invitaris de Conſt.* & iuſta cauſſa ſit credendi, *Bart. in l. cum quidam. §. quod dicitur ff. de acquir. hared.* Velut Speculat. *in lib.* 2, eandem illam facit cum credulitate. Imo & iudex communem opinionem ſequi iubetur. *l. 1, ff. de off. quaſt.* quum ea in iudicando prævalere debeat. *c. novimus. de v. ſig. l. 1. de off. quaſt.* quod eo uſque extenditur, ut hanc rite veritati ipſi præferri, pronunciet Speculator, propter autoritatem rei iudicatæ, *Spec. de ſent. §. 9. v. circa hoc.*; quum communis opinio quoque magis quam veritas attendatur, favore publici inſtrumenti. *Bald. l. 1. C. de teſt.* ſicuti opinio ſimul, quæ eſt in favorem contrahentium, prævalere veritati, quæ eſt in odium, pronunciatur. *Innoc. c. fin. de reſcript.* Quod adeo firmum quoque habetur ab aliquibus, ut velint, opinionem Doctorum multorum excuſare etiam quem in foro conſcientiæ. *Caſt. conſ.* 19, 3. *col.* Aſt væ iudicantibus, aut foro præſidentibus illis, qui potius opinione & favore,

favore, quam veritate niti cupiunt; quum opinio nullam non tantum animo addat & confirmet ſcientiam, ſed etiam ſæpius vulneret conſcientiam, nedùm quod excuſationem ei parere queat. Et teſtatur ipſa S. Scriptura, quod opiniones & cogitationes hominum frequenter ſint erroneæ. *Levit.* 10, 1. *Num.* 15, 39. *Deut.* 12, 8. *&* 29, 19. 1. *Sam.* 15, 9. 2. *Sam.* 6, 6. *Proverb.* 12, 15. *&* 14, 12. *&* 21, 2. *Eſa.* 5, 21. *&* 7, 12. *&* 14, 13. *&* 55, 8. *Matt.* 5, 14. *&* 16, 22. *Marc.* 8, 32. *Iohan.* 11, 4. *&* 13, 8. Ac licet quis vehementius quid opinetur, tamen non eſt id ſcire proprie; *ut habet gl. l. 2, § pen. v. ſciant. ff. de aq. pluv. arcend. Rom. conſ.* 235. quum nemo quid vere ſcire poſſit, aut ullam ſibi ſcientiam arrogare aut attribuere valeat, niſi ex ipſo veritatis dictamine id profluat. Namque ille ſaltem opinatur proprie, qui veriſimilibus coniecturis credit. *Bald. l. cum antiquiorib.* 39, *C. de iur. deliber.* Proinde etiam opinio motus animi dicitur, elicientis ſibi aliquam concluſionem ex aliquibus principiis, *Bal. l. ſcire ff. de ll.* At veritatis fundamentum firmum eſt, & à ſe omnes excludit errores, nec mentem ſinit in tenebris ambulare, ſed eius ſplendorem & radios luce donat. Vnde nec decet, neque par

ſavore, quam veritate niti cupiunt: quum opinio nullam non tantum animo addat & confirmet ſcientiam, ſed etiam ſæpius vulneret conſcientiam, nedùm quod excuſationem ei parere queat. Et teſtatur ipſa S. Scriptura, quod opiniones & cogitationes hominum frequenter ſint erroneæ. *Le-vit.* 10, 1. *Num.* 15, 39. *Deut.* 12, 8. & 29, 19. 1. *Sam.* 15, 9. 2. *Sam.* 6, 6. *Eſa.* *Proverb.* 12, 15. & 14, 12. & 21, 2. *Matt.* 5, 21. & 7, 12. & 14, 13. & 55. 8. *Iohan.* 11, 3, 14. & 16, 22. *Marc.* 8, 32. *Iohan.* 11, 4. & 13, 8. Ac licet quis vehementis quid opinetur, tamen non eſt id ſcire proprie; *ut habet gl l.* 2, *§ pen. v. ſciam* *de aq. pluv. arcend. Rom. conſ.* 23: quum nemo quid vere ſcire poſſit, aut ullam ſibi ſcientiam arrogare aut attribuere valeat, niſi ex ipſo veritatis dictamine id profluat. Namque ille ſaltem opinatur proprie, qui veriſimilibus conjecturis credit. *Bald. l. cum antiquiorib.* 39, *C. de iur. deliber.* Proinde etiam opinio motus animi dicitur elicientis ſibi aliquam concluſionem ex aliquibus principiis, *Bal. l. ſcire ſ. de ll.* At veritatis fundamentum firmum eſt, & à ſe omnes excludit errores, nec mentem ſinit in tenebris ambulare, ſed eius ſplendorem & radio luce donat. Vnde nec decet, neque pa-

par eſt, ut opinio præiudicare poſſit veritati: *c. cum Bertoldus de ſent. & re iudic.* Sed opinio cedat veritati. *C. veritate. diſt.* 8. Ceu ſemper opinioni præferenda eſt. *C. nuper. de bigam. non ordin.* Veritas enim per noſtrum negare vel affirmare non immutatur. *l. aſſumptio* 6. *ff. ad municipal.* Quomodo igitur ſubſiſtet opinio Speculat. quæ rei iudicatæ potiorem vult auctoritatem, quam veritatis, ut iam dictum eſt? Quale namque iudicium foret illud, quod præferret opinionem communem veritati? Si omnes homines veritatis ſtudioſi eſſe tenentur, quomodo non magis in eo omne conſiſtat iudicium, quod velut patrocinium perhibetur veritatis? Fruſtra foret omnis actio, omnis rei ventilatio, omnis loquela & locutio, ſi veritati detraheretur victoria in hac contentione iuſtitiæ. Apertæ ſtarent omnes portæ & fores omnis generis iniuriis & calumniis, nec opus eſſet, ut leges Rebuſpublicis figerentur tanta cura, ſi opinio plus quandoque valere deberet aut favor contrahentium, quam ipſa veritas *l.* 15. *qui putat. ff. de aeq. hæred. & Innoc. C. fin. de reſcript.* Chriſtus ait: Non iudicate ſecundū adſpectum, ſed iuſtum iudicate iudicium, *Ioh.* 7, *verſ.* 24. Quod ſi ne quidem ſecundum

dum adſpectum quidquam ſit iudicandum, quomodo iuxta opinionem, licet ea ſit communis admodum, quidquam determinandum erit? Fallit igitur ſententia Dd. & fallitur, qua docetur, quod opinio, quam nutrit conſuetudo, ſit ſervanda. *Decian. conſ.* 6, *num.* 13, *cont.* 2. Non enim tam eius, quod communis conſenſus opinio & auctoritas fovet, quam veritatis ubique tenenda ſunt veſtigia; quum neque ex metu veritas ſit reticenda. Recte igitur ſuos opiniaſtros exagitat cum Fichardo Knichius ille *in lib. de veſtiturar. pactionib. part.* 1, *cap.* 3, *num.* 164, *& ſeqq.* ubi egregie demonſtrat, quod ſæpiſſime graviſſimi errores ſub prætextu communis opinionis lateant. quam itaquoque reiicit pluribus, dicens: Regulam hanc poſtquam animadvertit Fichardus non receptam ſolum ab omnibus, ſed etiam canoniſatam; confugit eo, ut adferat communem opinionem ſæpiſſime erroris convinci, & à vero quandoque longe abeſſe; Vnde & hanc ſub incudem veritatis revocandam putat, *num.* 4. *& ſeqq.* Quod ſane & nos non imus inficias: Siquidem Pythagorici contenti & ſecuri auctoritate præceptoris, etiã ſine ratione quid affirmantis, iam olim à Cicerone & eruditis irriſi ſunt.

Feder.

dum adſpectum quidquam ſit iudi-
candum, quomodo iuxta opinionem,
licet ea ſit communis admodum,
quidquam determinandum erit? Fal-
lit igitur ſententia Dd. & fallitur, qua
docetur, quod opinio, quam nutrit
conſuetudo, ſit ſervanda. *Decian. conſ.*
6, num. 13, cent. 2. Non enim tam eius,
quod communis conſenſus opinio &
auctoritas fovet, quam veritatis ubi-
que tenenda ſunt veſtigia; quum ne-
que ex metu veritas ſit reticenda. Re-
cte igitur ſuos opiniaſtros exagitat
cum Fichardo Knichius ille *in lib. de*
veſtiturar. paſſionib. part. 1, cap. 3, num.
164, & ſeqq. ubi egregie demonſtrat,
quod ſæpiſſime graviſſimi errores ſub
prætextu communis opinionis lateant,
quam itaquoque reiicit pluribus, di-
cens: Regulam hanc poſtquam ani-
madvertit Fichardus non receptam ſo-
lum ab omnibus, ſed etiam canoniſa-
tam; confugit eo, ut adſerat commu-
nem opinionem ſæpiſſime erroris con-
vinci, & à vero quandoque longe ab-
eſſe; Vnde & hanc ſub incudem veri-
tatis revocandam putat, *num. 4. &*
ſeqq. Quod ſane & nos non imus infi-
cias: Siquidem Pythagorici contenti
& ſecuri auctoritate præceptoris, etiã
ſine ratione quid affirmantis, iam
olim à Cicerone & eruditis irriſi ſunt.
Feder.

Feder. Scot. reſp. 32, num. 5. lib. 5. &
eleganter reſp. 21, num. 6, lib. 6, tit. 1.
Ioſeph. de ruſtic. an & quando lib. in con-
dit. poſit. voc. cap. 2, num. 55, cum ſeqq.
lib. 1. Ita etiam irridendi ſunt Com-
munopiniſtæ, apud quos, & quidem
ignorantes, magnum verbum eſt, di-
cere, *Hac eſt communis opinio, ex Rip. &*
Caroc. Ioſeph. Ludov. deciſ. 28, num.
75, &c. Auctoritas itaque Dd. etiam
popularis & recepta non prævalet ſen-
tentiæ melioribus ſuffultæ rationi-
bus; quo caſu contra communem
opinionem & conſulere & iudica-
re poſſumus & obſtringimur. *l. 1,*
§. ſed neque. C. de vet. iur. enucl. c. Ca-
pellan. v. ſubtil. rat. de feriis. Soc. iun.
conſ. 158, num 72, vol. 2. Barb. conſ.
18, num. 23, fol. 676, vol. 1. Steph.
Bertram. conſ. 171, num. 15, vol. 3.
Surd. conſ. 294, num. 29. Fab. Turret.
conſ. 6, num. 37, lib. 1. Decian reſp.
83 num. 34. vol. 4. Franc. Viv. deciſ.
402, num. 3, & deciſ. 440, num. 15,
lib. 3. Paul. de Mont. Pich. conſ. 1,
num. 33. Schard. de Feud. p. 9, cap. 7.
num. 95, t. 1. Ioan. Bapt. Merchef.
commiſſ. 6, cap. 2, num. 29. f. 192,
p. 1. Petr. Dom Magd. de num. teſt.
in teſtam. requiſ. cap. 16, num. 14. &
15, par. 1. ubi infinitos colligit. Sic paſ-
ſim in iure noſtro ſententia eorum,
P qui

qui validioribus niterentur rationibus, ſemper comprobata fuit. *§.1. Inſt. quib. mod tut. ſid. §. item pret. de empt. & vend. l. fin. de contrah. empt. l. 1. C. de ſent. paſſ. l. ſiquis te C. de condict. indeb. cum ſim.* Horum itaque adminiculo Dd. auctoritas vileſcit, caditque. *Soc. iun. conſ. 1, num. 144, vol. 1,* præſertim concurrentibus qualitatibus egregie. *Id. Soc. conſ. 83, num. 28, vol. 3.* Vnde contra communem opinionem pro veritate ſæpiſſime conſuluerunt maiores noſtri; *inquit idem, conſ. 4. num. 21, vol. 4.* Expendendum igitur, quibus fundamentis Fichardus deſtruat communem opinionem. Pinellus enim aut omnino aut funditus evertendas eſſe receptas ſententias, aut relinquendas intactas, dicere ſolitus fuit. *Garz. de expenſ. cap. 10, num. 22.* Hactenus Knichius, qui cum aliis ſyncerioribus ICtis Opiniaſtrorum pertinaciæ indignatur merito, ſi veritati, quæ ſimplicitate gaudet, & eius amica unica eſt, cedere nolint. *C. veritatis, de iureiurand.* Vnde recte dicitur, quod ſpeciem falſitatis committat, qui veritatem occultare conetur. *l. presbyteri. C. de Epiſ. & cler.* quum præſtigiatas ſubtilitates vincat omnes. *Acad. Ingolſt. conſ. 24. num. 57. tom. 5.* nec fucum quærit verborum, *Coraſ. l. ſtipulatio. num.*

qui validioribus niterentur rationibus, ſemper comprobata fuit. §.1.*Inſt. quib.mod tut.fid.§. item pret.de empt.& vend.l fin.de contrab.empt.l.1.C.de ſent. paſſ. l.ſiquis te C.de condict.indeb.cum ſim.* Horum itaque adminiculo Dd. auctoritas vileſcit, caditque. *Soc.iun. conſ.1,num.144, vol.1,* præſertim concurrentibus qualitatibus egregie. *Id. Soc.conſ.83,num.28,vol.3.* Vnde contra communem opinionem pro veritate ſæpiſſime conſuluerunt maiores noſtri, *inquit idem, conſ.4.num.21, vol.4.* Expendendum igitur, quibus fundamentis Fichardus deſtruat communem opinionem. Pinellus enim aut omnino aut funditus evertendas eſſe receptas ſententias, aut relinquendas intactas, dicere ſolitus fuit. *Garz.de expenſ.cap.* 10, *num.* 22. Hactenus Knichius, qui cum aliis ſyncerioribus ICtis Opiniaſtrorum pertinaciæ indignatur merito, ſi veritati, quæ ſimplicitate gaudet, & eius amica unica eſt, cedere nolint. *C. veritatis, de iureiurand.* Vnde recte dicitur, quod ſpeciem falſitatis committat, qui veritatem occultare conetur. *l. presbyteri.C. de Epiſ.& cler.* quum præſtigiatas ſubtilitates vincat omnes. *Acad.Ingolſt. conſ.24.num.57.tom.5.* nec fucum quærit verborum, *Coraſ. l. ſtipulatio. num.*

num.3,ff.de verb. oblig. velut ſyncera eſſe debet, nec involuta. *C. à nobis.de ſent.excom.* Quippe veritatem qui ſequitur, Deum ſequitur. *c. quisquis* 11, *q.*3. Nec clarius habetur, niſi ex verbo Dei. Verbum enim tuum eſt veritas, ait David *in Pſal.* 119. &, Lucerna pedum. Proinde merito in tenebris ambulant ſuis, & fruſtra tot undequaque cogunt colliguntque argutias, qui ulla in re, ſive externa ſive interna, abſque ſpiritus Iehovæ ductu & verbi cœleſtis dictamine quidquam ſapere cupiunt. Namque, niſi quis individuam habeat comitem, *ait Chockier. in theſ.pol.lib.*2.*c.*22, atque ſociam, veram illam ſapientiam, quæ non aliunde, quam à Prudentia illa incorruptibili quæritur, vana erit & infelix omnis humana undecunque quæſita prudentia. Etenim Deus dat mortalibus ſapientiam, & ex ore eius prudentia & ſcientia. *Proverb.* 2. Apud ipſum eſt ſapientia & fortitudo: ipſe habet conſilium, & intelligentiam. *Iob.* 11. Hinc virtutum omnium ſumitur manifeſta cognitio; hinc ſapientia ſapore veritatis conditur. *Caßiodorus 6, variarum epiſtolarum* 19.

Membrum II. *Verbum Iehovæ minime à politicis negotiis ſeparandum, quum unice veras iis ſupponat concluſiones.*

Quid multa? Vt omnis opinio errores gignit; ita dicterium Græcorum non inſcite id comprobat, quando dicunt, Ἡ δόξα βιάζεται τὴν ἀλήθειαν, *Opinio vim infert veritati.* Quippe omnes inventiones ingenii humani, quæ non in vitæ actionibus nituntur fundamento Verbi cœleſtis, in ſuas abeunt vanitates & crimina, nec tangunt ea, quæ voluntati divinæ conformitatem apponant; ſed homo ſuis ſe involvit ſubinde tricis, nec pervenit ad ſcopum veritatis iuſtum. Proinde non mirum eſt, quod in tot falſitatum anfractus incidant Politici illi, qui, contemptis ſacræ Scripturæ principiis, ſe Chriſtianiſmum quam optime profanis in politia ſua axiomatibus illuſtrare putant; quum tamen falſa eiuſmodi rerum & verborum axiomata ſæpius inſipientem reddant, qui vel prudentiſſimum ſe ſomniat. Maxime autem hoc contingit, quoties in ſcopulos principiorum impingunt; ubi ut plurimum impii evadunt, quum tamen

ſe

Membrum II. *Verbum Iehovæ minime à politicis negotiis ſeparandum, quum unice veras iis ſupponat concluſiones.*

Quid multa? Vt omnis opinio errores gignit; ita dicterium Græcorum non inſcite id comprobat, quando dicunt, Ἡ δόξα βιάζεται τὴν ἀλήθειαν, *Opinio vim infert veritati.* Quippe omnes inventiones ingenii humani, quæ non in vitæ actionibus nituntur fundamento Verbi cœleſtis, in ſuas abeunt vanitates & crimina, nec tangunt ea, quæ voluntati divinæ conformitatem apponant; ſed homo ſuis ſe involvit ſubinde tricis, nec pervenit ad ſcopum veritatis iuſtum. Proinde non mirum eſt, quod in tot falſitatum anfractus incidant Politici illi, qui, contemptis ſacræ Scripturæ principiis, ſe Chriſtianiſmum quam optime profanis in policia ſua axiomatibus illuſtrare putant; quum tamen falſa eiuſmodi rerum & verborum axiomata ſæpius inſipientem reddant, qui vel prudentiſſimum ſe ſomniat. Maxime autem hoc contingit, quoties in ſcopulos principiorum impingunt; ubi ut plurimum impii evadunt, quum tamen ſe

ſe omnino pios venditent. Accidiſſe hoc illis video, qui abſque penitiore cognitione & veritatis exploratione ſolida tam furioſe in Rempublicam Platonis invehuntur, & propterea quoque nimis acriter eius defenſores vel adſtipulatores perſtringunt calumniis, inverſionibus, cavillationibuſque ſatis abſurdis & inhoneſtis. Si quis fortem calumniatorem agere dedita opera velit, is quoque ipſius Iehovæ ſacroſancta eloquia carpere in omnibus non verebitur; ac facile inveniet, quod in ipſa oratione Dominica, in qua omnis Chriſtianiſmi theſaurus tamen latet, convellere queat. Fruſtra omnes id impugnant, quod non intelligunt. Veluti certe Plato longe diviniora diſquirit, quam pſeudophiloſophi illi terminales, qui nudis vaniloquentiis omnem ſuam paganicam venditant ſapientiam, aſſequi poſſint: imo tametſi multoties eum relegant, quum tot præconceptis opinionibus nugarum repleti ſint, non valent tamen quidquam eorum vere percipere quæ in fundamentis Plato attingit; ſicuti etiam recte hoc ſtatuit ille Politicorum anteſignanus Bodinus, quod Stagirenſes ſectatores magis contumelia verborum illum lacerent, quam ſynceri quid ex eius hauriant fontibus;

P 3 quum

quam mentem à proprio illius genio prorſus alienam ipſi affingant. Sed moribus ſuis ita innutriti ſunt omnes, qui potius gloriam ſui intendunt, quam ut vera cognoſcere ſatagant. Platonis quidem rempublicam, *lib. 2. de rep. cap. 1, p.* 285, nec ariſtocratiam nec democratiam, eſſe ait; ſed ex utraque mixtam appellat πολιτείαν. At veteres Academici tradunt, id, quod reipſa compertum habemus, Ariſtotelem Platonis ſententias aliter, atque ſcripſiſſet, protuliſſe; atque etiam de induſtria (N. B.) obſcuritatem rebus perſpicuis attuliſſe, quo fit, ut, qui ex Ariſtotelis opinione Platonis ſententiam metiuntur, ſæpiſſime tum alios, tum ſeipſos fallant, &c. Proprium hoc eſt vitium eorum omnium, qui nimia gloriæ inanis ambitione fervent & turgent, ut etiam recte dicta factaque nimia vehementia perſtringant, quo vana in diſtinctionum & confuſionum eruditione tanto ſubtiliores ſuis aſſeclis videantur. Sunt quidem varii, qui ſatis graviter Marſilium Ficinum, Cypræum, Cornelium Agrippam, Mirandulanum, Ramum, & alios ſaniores, in hoc culpare auſint; ex omnibus tamen ferventiſſimum ſeſe exeruit ante aliquot annos auctor Relectionis politicæ; qui ſum-

mo

quam mentem à proprio illius genio prorſus alienam ipſi affingant. Sed moribus ſuis ita innutriti ſunt omnes, qui potius gloriam ſui intendunt, quam ut vera cognoſcere ſatagant. Platonis quidem rempublicam, *lib. 2. de rep. cap. 1, p. 285*, nec ariſtocratiam nec democratiam, eſſe ait; ſed ex utraque mixtam appellat πολιτείαν. At veteres Academici tradunt, id, quod reipſa compertum habemus, Ariſtotelem Platonis ſententias aliter, atque ſcripſiſſet, protuliſſe; atque etiam de induſtria (N. B.) obſcuritatem rebus perſpicuis attuliſſe. quo fit, ut, qui ex Ariſtotelis opinione Platonis ſententiam metiuntur, ſæpiſſime tum alios, tum ſeipſos fallant, &c. Proprium hoc eſt vitium eorum omnium, qui nimia gloriæ inanis ambitione fervent & turgent, ut etiam recte dicta factaque nimia vehementia perſtringant, quo vana in diſtinctionum & confuſionum eruditione tanto ſubtiliores ſuis aſſeclis videantur. Sunt quidem varii, qui ſatis graviter Marſilium Ficinum, Cypræum, Cornelium Agrippam, Mirandulanum, Ramum, & alios ſaniores, in hoc culpare audent; ex omnibus tamen ferventiſſimum ſeſe exeruit ante aliquot annos Auctor Relectionis politicæ; qui ſummo

mo ſtudio præ reliquis id agere videtur, ut inverſionis & contradictionis vanæ palmam cunctis præripiat. Scandalum igitur quum multi eruditionis veræ cupidi inde ſumpſerint, quod tam ſtudioſe veritas dilucida ſupprimatur, ipſus candor neceſſitatem cuique bono hanc imponit, ut, quicquid ſit tricarum, nonnihil clementius diſſolvatur: quod etiam nos pro nata occaſione in his perfunctorie aliquo modo perficiemus, ne patrocinium iuſtum veritati denegaſſe videamur, ubi opus fuit. Etenim ad veritatem promovendam omnes tenentur mortales, quotquot ingenuitatis alicuius cultu gaudemus. Veritatem enim non libere pronuncians, proditor veritatis dicitur, *cap. 11, quæſt. 3. C. nolite timere.* Ac veritas quum non defenditur, opprimitur. *c. error. 83. diſt.* Vnde & mortaliter eum peccare affimatur, qui veritatem occultet. *C. quisquis 11, quæſt. 3.*

Membrum III. *Summaria Societatis enumeratio.*

Ne igitur nobis idem accidat, quod iis, qui in primo limine aberrant, ut eo longius à ſcopo devient, quo maiori

iori paſſu pergunt in ſylva progrediendo : id nonnihil luculentius explicatum dabimus, quid inter ſocietatem, collegium, & univerſitatem, &c. ex quibus primitus, tanquam ex cauſſis originariis, reſpublica conflatur, interſit, & quid proprie in ſuo determinent ambitu: unde quævis contraria opinio per ſe evaneſcet, aut conticeſcere cogetur.

Inter omnes autem, qui hodie politica conſcripſere themata aut ſyſtemata, nemo eſt, qui rem acu rectius & conciſius tangat, quam Chriſtophorus Beſoldus *in polit. ſua, cap.* 12, §. 2, & Schonbornerus, *lib.* 1, *cap.* 4. ubi ſic eorum ſe habent verba : Quemadmodum ex perſonis familiæ, collegia, pagi, municipia: ſic ex rebus immobilibus, earumque univerſitate, territorium : Et denique ex his omnibus civitas ſive reſpublica conſtituitur. De quibus ſingulis breviter aliquid dicendum erit.

Simplices ſocietates (γαμικὴ nempe, πατρικὴ, καὶ δεσποτικὴ) ſi adunentur, ſocietates exurgunt ortæ : quæ vel ſunt particulares, & cœtus paucorum; vel univerſitas, Particularis ſocietas, familiam, & ſynagogam ſeu ſodalitatem, quæ proprie & magis communiter collegium dicitur, complectitur.

Schon-

iori paſſu pergunt in ſylva progredien-
do: id nonnihil luculentius explica-
tum dabimus, quid inter ſocietatem,
collegium, & univerſitatem, &c. ex
quibus primitus, tanquam ex cauſſi
originariis, reſpublica conflatur, inter-
ſit, & quid proprie in ſuo determinet
ambitu: unde quævis contraria opinio
per ſe evaneſcet, aut conticeſcere co-
getur.

Inter omnes autem, qui hodie po-
litica conſcripſere themata aut ſyſte-
mata, nemo eſt, qui rem acu rectius &
conciſius tangat, quam Chriſtopho-
rus Beſoldus *in polit. ſua, cap.* 12, §. 2, &
Schonbornerus, *lib.* 1, *cap.* 4. ubi ſic eo-
rum ſe habent verba: Quemadmo-
dum ex perſonis familiæ, collegia, pa-
gi, municipia: ſic ex rebus immobi-
libus, earumque univerſitate, terri-
torium: Et denique ex his omnibus
civitas ſive reſpublica conſtituitur:
De quibus ſingulis breviter aliquid
dicendum erit.

Simplices ſocietates (γαμικὴ nem-
pe, πατρικὴ, ϗ δεσποτικὴ) ſi adunen-
tur, ſocietates exurgunt ortæ: quæ vel
ſunt particulares, & cœtus pauco-
rum: vel univerſitas, Particularis ſocie-
tas, familiam, & ſynagogam ſeu ſoda-
litatem, quæ proprie & magis commu-
niter collegium dicitur, complectitur.

Schon-

Schonbornerus autem ita rem eandem proponit: Dixi, naturaliter homini eſſe inditum, ut ſimili cohabitet: Nunc videndum, quomodo certis gradibus Societas illa creverit. Primo omnium ſola fuit maritalis coniunctio: deinde tota domeſtica ſocietas coaluit: ex illa integræ familiæ gentilitiæ; quibus extraneæ acceſſerunt. ſic ut diſtinctis locis habitantes, primo vicos, deinde pagos, poſt oppida, & urbes, denique provincias & regna conſtituerent. Vicus eſt communio ex paucioribus domibus collecta: pagus ex pluribus: Ex multis vero pagis oritur civitas, in uno loco collecta, & commoditatibus maioribus ac ampliori ſecuritate inſtructa & munita. Ex pagis & urbibus longo intervallo inter ſe diſſitis conſtat diſtrictus ſive territorium. Sic & Danæus, *in pol. Chr. lib.* 1, *c.* 3, *pag.* 23, eadem prope habet; quæ facilioris cognitionis gratia, &, ut inde quoque eorum demum, qui ſervitutem maxime naturalem faciunt, craſſiſſimus pateſcat error, paulo fuſius per ſpecies & exempla deducendo explicabimus, ut factis credant, ſi nolint alteri alicui evidentiæ adhibere fidem.

P 5 Mem-

Membrum IV. *Plenior Societatis & ſolidior explicatio.*

Socii putandi ſunt, quos inter res communicantur, *ait Cic. 5. act. in Verr.* Item: Tecti ad alios eſſe poſſumus: Socium vero ſi metuimus, ius officii lædimus. Vnde maiores eum, qui ſocium fefelliſſet, in virorum bonorum numero non putarunt haberi oportere. *pro Roſc. Amer.* Adeo enim amabile atque amicabile nomen eſt Latinis Socius, ut individuæ fortunæ comitem, quem omnis facultatis, incepti, laboris, & periculi noſtri participem facimus, denotet. Proinde *Sociare* pro *Adiuvare* dixit Iuſtinus, *in 1. epiſt. Dig. præpoſita.* Atque hinc eſt quod Societas ita late accipiatur à ICtis, ut alia publica, alia privata illis ſit. *Florent. in l. 3. de iuſt. & iur. Vultei. ad pr. Inſt. num. 3, & 4. Heig. num. 2, 3, 4. Man. par. 4, diſt. 4, num. 3, & conſil. 5, num. 1.* Quæ tamen rectius in naturalem & civilem ſive congregativam dividitur. Naturalis iterum vel communis & communiter ita accepta eſt, vel privata (ut ICtorum verbum retineamus) ſive magis propria eſt & conventionalis. Naturalis communis, quam alias ICti improprie publicam

faciunt,

Membrum IV. *Plenior Societat[is] & ſolidior explicatio.*

Socii putandi ſunt, quos interm
communicantur, *ait Cic.5.act.in Ver.*
Item: Tecti ad alios eſſe poſſumus:So-
cium vero ſi metuimus, ius officii la-
dimus. Vnde maiores eum, qui ſocium
fefelliſſet, in virorum bonorum nu-
mero non putarunt haberi oportere.
pro Roſc. Amer. Adeo enim amabile
atque amicabile nomen eſt Latinis So-
cius, ut individuæ fortunæ comitem
quem omnis facultatis, incepti, labo-
ris, & periculi noſtri participem faci-
mus, denotet. Proinde *Sociare* p[ri]-
mus *Adiuvare* dixit Iuſtinus, *in 1. epiſt. Dig.*
prepoſita. Atque hinc eſt quod Socie-
tas ita late accipiatur à ICtis, ut alia
publica, alia privata illis ſit. *Florent.*
in l. 3. de iuſt. & iur. Vultei. ad pr. Inſt.
num. 3, & 4. Heig. num. 2, 3, 4. Mat.
par. 4, diſt. 4, num. 3, & conſil. 5, num. 1.
Quæ tamen rectius in naturalem &
civilem ſive congregativam dividi-
tur. Naturalis iterum vel communis
& communiter ita accepta eſt, vel
privata (ut ICtorum verbum retinea-
mus) ſive magis propria eſt & con-
ventionalis. Naturalis communis,
nam alias ICti improprie publicam
faciunt,

faciunt, ea eſt, quam natura inter omnes homines conſtituit, ut nihil aliud ſit, quam naturalis omnium homium cognatio. Vnde egregie poteſt oſtendi, quomodo propter communicationem rerum introducti ſint omnes contractus, omnia commercia, omneſque actiones, ac totius iuris ſanctio, quæ non alio ſpectare debet, quam ad conſervandam inter homines naturæ ſocietatem. Vnde etiam merito & rectius Naturalis Societas dicitur, cuius conventio inter omnes mortalium functiones ad naturalem illam charitatem proxime accedit. Illa, etenim exprimit typum cognationis inter nos, quam Deus inter nos conſtituit, ut res noſtras alter alteri gratis communicemus, nihilque proprium exiſtimemus: ſed eſſe *κοινὰ τὰ τῶν φίλων πάντα. Briſſ. & Schar. in lex. ad verb. h. 501.* Qualem ſocietatis communionem maxime in ſua expetit & requirit republica ſummus ille ſapientum Ethnicorum Plato; quicquid heic calumnioſe in eius diſcurſibus de rep. & ll. taxare conantur inverſores bonæ mentis, aut inter eos quiſpiam luſcus ſive myops, cum naſo criſpante. Non enim optimus ille philoſophorum tam abſurdus fuit, uti cavillatores eiuſmodi ipſum ſibi ſomniant; quum omnia

omnia ex mutuo amore in publicam ſalutem profluere & devolvi cupiat, ut harmonicus ille membrorũ omnium conſenſus corpus ſolidum integre ſuis partibus conſtans conſtituat; uti mox in ſequenti aliquo capite pateſcet. Quo nomine etiam recte Ficinus præ cunctis aliis hanc formam regiminis commendat, quod omnes partes quaſi fraterno amore in ea cohærere videantur; quaſi imitamen ſingulare Chriſtianiſſimi ſyncerioris heic nobis præfigurare voluerit.

Membrum V. *De Societate privata.*

Privata ſeu potius propria & conventione ſubmixta, iterum duplex eſt; bonorum ſcilicet vel vitæ. Illa non plena, ſed limitata & ad bona reſtricta eſt: Hæc vero plenior ad vitam & quæcunque ad illam neceſſaria. *Alth. in dicaol. lib.* 2, *cap.* 48, *num.* 3. Conventionalis proinde hęc bonorum (quæ ſic iam propter modo dicta ſequatur) ſocietas eſt, quæ civili hominum auctoritate in quandam contractus formulam producta gignitur, imitatione communis aut naturalis ſocietatis: ut, quum duo pluresve ſic contrahunt, ut lucrum & damnum
inter

omnia ex mutuo amore in publicam ſalutem profluere & devolvi cupiat, ut harmonicus ille membrorū omnium conſenſus corpus ſolidum integre ſuis partibus conſtans conſtituat; uti mox in ſequenti aliquo capite pateſcet. Quo nomine etiam recte Ficinus præ cun-ctis aliis hanc formam regiminis com-mendat, quod omnes partes quaſi fra-terno amore in ea cohærere videantur, quaſi imitamen ſingulare Chriſtianiſ-mi ſyncerioris heic nobis præfigurat: voluerit.

Membrum V. *De Societate pri-vata.*

Privata ſeu potius propria & con-ventione ſubmixta, iterum duplex eſt bonorum ſcilicet vel vitæ. Illa non plena, ſed limitata & ad bona reſtri-cta eſt: Hæc vero plenior ad vitam & quæcunque ad illam neceſſaria. *Alth. in dicaeol. lib. 2, cap. 48, num. 3.* Conventionalis proinde hęc bonorum quæ ſic iam propter modo dicta ſe-quatur) ſocietas eſt, quæ civili homi-num auctoritate in quandam contra-ctus formulam producta gignitur, ex ſtatione communis aut naturalis ſocietatis: ut, quum duo pluresve ſe contrahunt, ut lucrum & damnum inter

inter eos commune ſit, de una re, aut negociatione, vel de omnibus bonis præſentibus & futuris, ut quæſtus aut damnum ad unumquemque eorum communiter pertineat. Quam Græci κοινοπραξίαν vocant. Et hæc ſocietas conventionalis, ceu contractus bonæ fidei eſt, dicitur. Hinc differunt quoque in iure, *ſocietas*, *communio*, *& conſortes fratres*. Namque hi proprie ſunt fratres cohæredes, de quibus Cuiac. 5, *obſ. cap.* 10. Communio autem fit ſine contractu, ut eſt inter cohæredes & collegatarios; quæ quaſi contractus eſt. vulgo *Gemeynſchaft* §. *item. Inſt. de obl. quæ ex quaſt. cont. naſ.* Cuiacius, 10, *obſ.* 25, vocat illam neceſſariam. Aſt ſocietas hæc & ſocii non fiunt niſi interpoſita conventione; unde etiam Voluntariam Cuiacius, *ibidem*, dicit. Societas igitur bonorum quæ ſit, ex his ita dictis ſat conſtat. ubi tamen notandum, quod in eo contractu duplex ſe exerat obligatio, ad quam ſocius ſocio obſtringatur, ut prior ſit de communicatione, altera de ſeparatione rerum communium. *l.* 67, *l.* 74, *& ſeqq.* *l.* 4, §. 1, *l.* 14 *l.* 63. *ff. pro ſocio.* de quibus alibi.

Vitæ autem ſocietas eſt, qua συμ-βίωσις contrahitur, & res, operæ, miniſteria ad ſymbioticam converſationem

nem ſive cohabitationem illam conſervandam conferuntur à ſociis. Hæc ſocietas iterum vel eſt domeſtica, ſimplex, aut publice orta. Simplex iſta, quę & privata nunc rectius, *iuxta Ath. d. lib.* 1.*cap.*79,*num.* 2, quam antea, dicitur, eſt, qua inter quaſdam certas perſonas domeſtica συμβίωσις contrahitur: Eſtque vel coniugalis, vel familiæ.

Membrum VI. *De Societate Coniugali.*

Coniugalis ſocietas rurſus aut primaria eſt & principalis, aut proxime conſecutiva. Illa eſt, quæ inter marem & fœminam contrahitur, de mutuo coniugii officio præſtando, & coniunctione in unam carnem pro generatione ſoboli, *Gen.*2,*v.*23.1 *Cor.*7, *verſ.*4,5. Vocatur matrimonium, conſociatio, 1 *Eſra* 10, *v.* 14. arctiſſima coniunctio duorum, & vinculum, *Matth.*19,*v.*5.conſortium vitæ, *l.*1,*ff. de rit. nupt.* fœdus, *Prov.*2,*verſ.*17.*Malach.* 2,*verſ.* 14. tropice etiam nuptiæ, contubernium, connubium, totus iugalis, &c. *Donel. lib.* 13. *Com. cap.* 18, 20, *&* 21. Quæ vero & quales aut cuius conditionis perſonæ hæ, quæ contractum hunc inire queant iuxta

nem ſive cohabitationem illam co-
ſervandam conferuntur à ſociis. Ha
ſocietas iterum vel eſt domeſtica ſi-
plex, aut publice orta. Simplex iſta, qu
& privata nunc rectius, *iuxta Alth. l*
lib. 1.*cap.*79,*num.* 2, quam antea, dici
tur, eſt, qua inter quaſdam certas pe
ſonas domeſtica συμβίωσις contrahi
tur: Eſtque vel coniugalis, vel fa
miliæ.

Membrum VI. *De Societate Coniugali.*

Coniugalis ſocietas rurſus aut pri
maria eſt & principalis, aut proxim
conſecutiva. Illa eſt, quæ inter m
rem & fœminam contrahitur, de m
tuo coniugii officio præſtando, &
coniunctione in unam carnem pro g
neratione ſoboli, *Gen.* 2,*v.*23.1 *Cor.* 7
*verſ.*4,5. Vocatur matrimonium, co
ſociatio, 1 *Eſra* 10, *v.* 14. arctiſſim
coniunctio duorum, & vinculum,
*Matth.*19,*v.*5.conſortium vitæ, *l.*1.*ff.*
de rit. nupt. fœdus, *Prov.*2,*verſ.*17. *Ma*
lach. 2, *verſ.* 14. tropice etiam nuptiæ,
contubernium, connubium, toru
iugalis, &c. *Donel. lib.* 13. *Com. cap*
18, 20, & 21. Quæ vero & quale
aut cuius conditionis perſonæ ha,
quæ contractum hunc inire queant
iuxta

iuxta diſpoſitionem legis divinæ & civilis, eſſe debeant, unde coniugium legitimum aut illegitimum pronunciatur; id ſuo loco docetur: non id iam huc pertinet. Saltem hoc conſtet, quod marito poteſtas in uxorem iure divinó, naturæ, & poſitivo competat: quum non tantum in ſtatu primævo, marito mulier, ut capiti, ſubiecta fuerit; ſed etiam ratione originis. Tinctura ignis in viro, in fœmina vero aquæ Tinctura manifeſta ſit, ut ſuperius ex Teutonico annotatum eſt. Vnde etiam naturalis amor, Tinctura ignis ſui ſuccenſus, aqueam illam generationis ſociam ardenter appetit. Veluti quoque poſt lapſum inde maledictio, mariti dominationi ſubdidit uxorem. *Gen.* 3, *verſ.* 16. Attamen maritus ſive paterfamilias in ſe imaginem & ſimilitudinem habet non tam Regis, quam civis & conſocii potius. *Kecker. diſp. pract.* 28, *probl.* 8. unde & verbum *dominus* à nomine *domus* Henr. Alſtedius deducit *in lex. theol. f.* 115, quod in unius domus cohabitatione amabile hoc dominium exercere debeant. Et quia nullum imperium ſine poteſtate cogendi exiſtit; facile inde colligitur, quod viris quoque facultas conceſſa ſit vel invitas in ordinem redigendi. Aſt tyrannicum

eſt,

eſt, ſi ius vitæ & necis in has ſibi velint ſumere auſteri; velut apud quaſdam gentes in uſu fuiſſe Forſterus, *in hiſt. Rom. ad l. Romuli* 5, refert, *& Lyclam.* 7, *cap.* 27. Namque vir non aliud ſibi ius, nec vel per naturam (ſi ad fontem verum huius coniunctionis maritalis recurramus) in coniugem ſuam vendicare poteſt, quam ipſe ſtatus originarius in paritate concedit. Quippe, quum homo ante lapſum utramque ignis & luminis Tincturam in ſeſe contineret, atque ita eſſet (iuxta Teutonicum) creatus, ut viveret in virgineo perfectionis ſtatu, atque inde in ſeſe ſuum reflecteret ſanctum amorem, qui magicum ipſi exinde ederet partum; ipſe vero imaginatione ſua ſe ad terrenam animalitatem ex vero & ſancto amore Iehovæ converteret, & penitùs à Iehova recederet: in hanc ſui incidit ita diremptionem, amiſſa penitus imagine Dei, ut diviſo nunc iure in generatione & conſervatione ſui generis uti cogatur, quum animale regnum cum vita tali pro cœleſti ſortitus ſit. Factus itaque eſt in compare ſui ipſius alter compos. Vnde duo nunc in carne una eſſe debent, nec in ſeſe mutuo ſævire: velut ſancte id inculcat Sacra Scriptura, quod nemo propriam ſuam carnem odio unquam

eſt, ſi ius vitæ & necis in has ſibi ve-
lint ſumere auſteri; velut apud quaſ-
dam gentes in uſu fuiſſe Forſterus, in
hiſt. Rom. ad l. Romuli 5, refert, & Ly-
clam. 7, cap. 27. Namque vir non aliud
ſibi ius, nec vel per naturam (ſi ad
fontem verum huius coniunctionis
maritalis recurramus) in coniugem
ſuam vendicare poteſt, quam ipſe ſta-
tus originarius in paritate concedit.
Quippe, quum homo ante lapſum
utramque ignis & luminis Tincturam
in ſeſe contineret, atque ita eſſet (iuxta
Teutonicum) creatus, ut viveret in
virgineo perfectionis ſtatu, atque in-
de in ſeſe ſuum reflecteret ſanctum
amorem, qui magicum ipſi exinde
ederet partum; ipſe vero imaginatione
ſua ſe ad terrenam animalitatem a
vero & ſancto amore Iehovæ conver-
teret, & penitus à Iehova recederet:
in hanc ſui incidit ita diremptionem,
amiſſa penitus imagine Dei, ut diviſo
nunc iure in generatione & conſerva-
tione ſui generis uti cogatur, quum
animale regnum cum vita tali pro cœ-
leſti ſortitus ſit. Factus itaque eſt in
compare ſui ipſius alter compos. Vn-
de duo nunc in carne una eſſe debent,
ac in ſeſe mutuo ſervire: velut ſancte
inculcat Sacra Scriptura, quod ne-
mo propriam ſuam carnem odio un-
quam

quam habuerit. *Epheſ.* 5. Nam Deus ipſe inter Adamum & Evam, primum illud ſocietatis humanæ vinculum inſtituit. *Gen.* 2, *v.* 18. *Dan. in pol. Chr. lib.* 1. *cap.* 3. Ex quibus facile convincitur, quam fruſtraneus ſit ille auctor *in releſt. ſuis polit. lib.* 1, *ſect.* 4, ubi deciſionem ſuam interponit vanam & inutilem inter ICtos, qui potius ex iure naturali quam ex iure gentium matrimonium deſcendere volunt: & ipſe tamen decernat pro more, quam animalia bruta, ſuæ libidini relicta, nullius honeſti, ſed utilis tantum, rationem in inſtinctu naturali habeant, & ab honeſtate aliena ſint, quod à iure naturæ minus id derivari queat. Verba eius ſunt: Proinde, ait, matrimonium proprie acceptum, pro eo, quod vocabulum præ ſe fert, ſeu pro legitima iuſtave maris & fœminæ coniunctione, ex iure gentium derivandum eſt. *cum Paul. Caſtrenſ.* quoniam conſenſus, in quo conſiſtit eſſentia matrimonii, *l. nuptias. de R. I.* ex iure gentium traducitur *c. tuæ fraternit. de ſponſal. in* 6. ſolus autem inſtinctus, qui libidinis nomine in brutis à Cicerone indigitatus fuit, communis eſt homini & brutis, &c. An ſano ſatis iudicii modo Relectiones tales relectæ ſint, vix homo vere Chriſtianus, cui potior eſt ſacræ

Q Scri-

Scripturæ quam profanorum auctorum dignitas, mecum credat. Etenim ubi tunc ullum reperiri potuit ius gentium, quum Adam cum ſua Eva eſſet ſolus, & non tantum ex ſopore reſuſcitatus conditam ex ſe Evam agnoſceret; ſed etiam confeſtim in eius coniunctionem à Iehova oblatam conſentiret? An non dicebat; Hac demum vice adeſt os ex oſſibus meis, & caro ex carne mea: Hæc vocabitur vira, eo quod ex viro deſumpta eſt. Idcirco relicturus eſt vir patrem ſuum & matrem ſuam, & adhærebit uxori ſuæ, &c. & erunt in carne una. *Gen. 2, verſ. 23, & 24.* Tantus fuit Adami conſenſus, & ex eo omnium poſterorum, quum inſita natura utriuſque & inter ſe diremptæ Tincturæ id ita exigat, & homini ex generationis virtute & neceſſitate imperet, conſenſumque hunc imprimat. Mirum igitur, quod ICti penitius rem ponderando introſpexerint, quam Medici tales, qui tamen naturæ indagatores ſe ſemper fortes & adſidui proclamant. Sed queinam ex falſis principiis Stagirenſium quis vera agnoſcat, quum in erroribus ſuis vix Tincturæ nomen admittant? Sic etiam egregie idem non tantum fallitur eodem in loco, ſed quoque ſibi contradictorius eſt, dum

brutis

Scripturæ quam profanorum auto-rum dignitas, mecum credat. Etenim ubi tunc ullum reperiri potuit imp- tium, quum Adam cum ſua Eva eſſe ſolus, & non tantum ex ſopore reſuſci-tatus conditam ex ſe Evam agnoſceret ſed etiam confeſtim in eius coniu-ctionem à Iehova oblatam conſen- ret? An non dicebat; Hac demum vi- adeſt os ex oſſibus meis, & caro e carne mea: Hæc vocabitur vira, e quod ex viro deſumpta eſt. Idcirco re-licturus eſt vir patrem ſuum & ma-trem ſuam, & adhærebit uxori ſuæ &c. & erunt in carne una. *Gen. 2, ver. 23, & 24.* Tantus fuit Adami conſe-ſus, & ex eo omnium poſterorum quum inſita natura utriuſque & in-ter ſe diremptæ Tincturæ id ita exigat & homini ex generationis virtute necesſitate imperet, conſenſumque hunc imprimat. Mirum igitur, quod JCti penitius rem ponderando inſ-pexerint, quam Medici tales, qui ta-men naturæ indagatores ſe ſemper fortes & adſidui proclamant. Sed queinam ex falſis principiis Stagiritæ tum quis vera agnoſcat, quum in erroribus ſuis vix Tincturæ nomen ad-mittant? Sic etiam egregie idem non tantum fallitur eodem in loco, ſed quoque ſibi contradictorius eſt, dum brutis

brutis omne ius adimit ex auctoritate Ciceronis, quum ratione & oratione careant: & tamen, *cap. 1, ſect. undec. num.* 20, confitetur ex Seneca, Quod feræ quoque ipſæ Veneris evitent nefas, generiſque leges inſcius ſervet pudor. Vnde conſtat, quod feræ turpis & honeſti diſcrimine non adeo deſtitutæ ſint, ut ille, contra Galenum ſuum *in princ. Exhort. ad diſc. art.*, ſtatuit. Quin ipſe, *ex hiſt. animal. Ariſt. 9, cap. 47. Ælian. lib. 4, & 5. hiſtor. animal. Plin. lib. 8, cap. 42. Nic. Lyra in Matth. cap. 19*, aliquot exemplis comprobat; ac, iis recenſitis in zelo camelorum & elephantorum, in equo Scythico, & alio, cuius Ioh. Lupus *in tract. de matrim.* meminit, qui genitalia ſibi morſu abruperit, luiturus in ea parte pœnam, qua peccaverat; tandem hæc verba expreſſe addit: Fluxit igitur in generalioribus animalibus facula quædam eius iuris, quod expolire & ad perfectionem ſuam deducere debuiſſet humana ratio, niſi infra brutorum conditionem degeneraſſet, &c. Conciliet iam quis dicta, & videat, quomodo hæc conveniant inter ſeſe, quod nihil iuris cadat in bruta, & tamen faculam iuris ſimul ipſis adſcribere propter carentiam rationis non vereatur. *Nihil* &

aliquid ſimul eidem ineſſe, neſcio ſane quomodo hæc inter ſe conveniant, niſi novus ſit modus, & forte Stagirenſis. Rectius longe Galenus ſentit, qui *in dict. lib.* rationem ita reconditam in animalibus adſerit, ut etiam ex natura artes quaſdam callere rite ſtatuat. Velut quoque omnium Medicorum anteſignanus ille Crollius luculenter id *in libello ſuo de Signaturis internis rerum* demonſtrat, quod homines quam plurimas ſuas ſignaturas vitiorum & virtutum multarum ex ipſis animalibus ſumpſerint. *pag.* 75. *&* 78. uti ſimul illuſtre exemplum caſtitatis, fidei, & conſtantis amoris coniugalis, in palumbis & columbis proponit. ubi ex Æliano adſeverat, quod mas & fœmina, tanquam nuptiis alligati, mutua conſenſione adeo ſtabili, certo connubio per ſummam caſtimoniam adhæreſcant, ut neuter alienum cubile attingat: ſi impudico amore capti, ad alienam uxorem oculos adiecerint, quod eos reliqui circumſedentes diſcerpant, & fœminæ fœminas, &c. ut animalia inter ſe quoque lingua propria uti clarum ſit, quamvis non articulata voce, ut homines, eam exprimant. quod idem in ciconiis verum eſſe, nobis certus nuper retulit amicus, & naturæ ad modum Crollii acutus inda-

aliquid ſimul eidem ineſſe, neſcio ſane quomodo hæc inter ſe conveniant, niſi novus ſit modus, & forte Stagirenſis. Rectius longe Galenus ſentit, qui in *3. lib.* rationem ita reconditam in animalibus adſerit, ut etiam ex natura artes quaſdam callere rite ſtatuat. Velut quoque omnium Medicorum anteſignanus ille Crollius luculenter id *in libello ſuo de Signaturis internis re-rum* demonſtrat, quod homines quam plurimas ſuas ſignaturas vitiorum & virtutum multarum ex ipſis animalibus ſumpſerint. *pag.* 75. & 78. uti ſimul illuſtre exemplum caſtitatis, fidei, & conſtantis amoris coniugalis, in palumbis & columbis proponit. ubi ex Æliano adſeverat, quod mas & fœmina, tanquam nuptiis alligari, mutua conſenſione adeo ſtabili, certo connubio per ſummam caſtimoniam adhæreſcant, ut neuter alienum cubile attingat: ſi impudico amore capti, ad alienam uxorem oculos adiecerint, quod eos reliqui *circumſedentes* diſcerpant, & *fœminæ fœminas*, &c. ut animalia *inter ſe* quoque lingua propria uti *clarum ſit*, quamvis non articulata voce, ut homines, eam exprimunt. quod idem in ciconiis verum eſſe, nobis certus nuper retulit amicus, & naturæ ad modum Crollii acutus inda-

indagator. unde merito in pudorem ſui coniicit Spinæus homines ex meliori brutorum informatione. *lib. de tranq. animi.* Tanti eſt, ex opinione vel affectibus quid iudicare, & Naturæ ignoraſſe arcana, quæ ſane cunctos latent, niſi mature aniles terminorum opiniones exuant, & ad verum philoſophandi modum, cum Theophraſto ſe recipiant. Sic longe aliud eſt, quod coniugio ex iure gentium adhæret, quam iſte putat: de quo ſuo loco. Sed hæc de ſocietate coniugali primaria monuiſſe ſufficiant.

Sequitur nunc ſecundaria, ſive ex antecedentis fine principali orta ſocietas, quæ propagationis intuitu ita ex coniunctione mariti & uxoris exurgit, ut συμβίωσιν cum liberis procreet parentibus.

Membrum VII. *De ſocietate paterna & filiali, & utriuſque officio.*

Quum maritale coniugium (*ait Beſold. in pol.* 5, *d.l.§.* 2.) ſic natura ſit comparatum, ut humano generi perpetuitatem largiatur, & ex filiorum procreatione iugiter maneant genera renovata, Dei clementia, quantum

poſſibile eſt, immortalitatem donante naturæ : recte parentibus hoc incumbit, ut in hac ſocietate regia ſui ſint officii memores Naturaliſſimum quidem eſt, ſibi ſimile procreare; ſed non tantum eo reverenter utendum, (*Lemn.* 1, *de mirac. nat. cap.* 3,) ut in ipſo matrimonio caſtitas ſit obſervanda; verum etiam ſedula educationis & paterni imperii aut officii cura ubique tenenda eſt, atque ita exemplariter vitæ ſanctimonia conſervanda, ut liberi nuſpiam ſcandalum accipiant. Vnde væ, *ait Chriſtus*, qui uni ex iſtis puſillis ſcandalo erit; rectius foret, ut in profundum maris appenſo ad collum eius molari lapide ſubmergeretur. *Matth.* 18, Parentes enim ſunt, à quibus liberi nacti ſunt ſecundum Dei diſpoſitionem vitam, & ſuſtentantur, ac quibus liberi viciſſim debita obedientia obſtricti tenentur. Liberi vero ſunt, qui omnia naturalia accepta parentibus ferre, iiſque debitam obſervantiam in pietate vera præſtare debent. Parentum igitur nomen tam ſanctum eſt, ut ſimul dominium aliquod includat in liberos, determinetque poteſtatem quandam, quam patriam ICti dicunt. Ac licet ipſe amor ex natura ſanguinis inſitus limites ſatis conſtituat, quomodo pa-

rentes

poſſibile eſt, immortalitatem donan-te naturæ: recte parentibus hoc incombit, ut in hac ſocietate regia ſui ſint officii memores. Naturaliſſimum quidem eſt, ſibi ſimile procreare; ſed non tantum eo reverenter utendum, (*Lemn. 1, de mirac. nat. cap. 3,*) ut in ipſo matrimonio caſtitas ſit obſervanda, verum etiam ſedula educationis & paterni imperii aut officii cura ubique tenenda eſt, atque ita exemplariter vitæ ſanctimonia conſervanda, ut liberi nuſpiam ſcandalum accipiant. Vnde væ, *ait Chriſtus*, qui uni ex iſtis puſillis ſcandalo erit; rectius foret, ut in profundum maris appenſo ad collum eius molari lapide ſubmergeretur. *Matth.* 18. Parentes enim ſunt, à quibus liberi nacti ſunt ſecundum Dei diſpoſitionem vitam, & ſuſtentantur, ac quibus liberi viciſſim debita obedientia obſtricti tenentur. Liberi re[...]o ſunt, qui omnia naturalia accepta [p]arentibus ferre, iiſque debitam obſer[v]antiam in pietate vera præſtare de[b]ent. Parentum igitur nomen tam [co]nctum eſt, ut ſimul dominium ali[qu]od includat in liberos, determi[na]tque poteſtatem quandam, quam [pa]triam ICti dicunt. Ac licet ipſe [am]or ex natura ſanguinis inſitus li[b]eſſatis conſtituat, quomodo pa-

rentes

rentes cum liberis ſuis converſari, eos alere atque defendere debeant, veluti non datur amor ferventior & ſolidior quam parentum in liberos, quum ii ſint pars parentum, *ut recte Imper. Iuſt. exclamat, l. ult. in pr. C. de cur. furioſ.*: quis talis affectus extraneus inveniatur, ut vincat paternum? Et è contra, quum neque filium patre meliorem amicum invenire poſſe, aiat gloſſ. *in l. quidam. ff. de hæred. inſt.*: tamen, quum natura hominis adeo ſit depravata, ut naturali huic ſtorgæ aut ignorantia aut effervescentia ſæpius maxima creent incommoda, adeo; ut prope eam extinguat; ideo ipſis tam parentibus quam liberis toties ad ſua recurrendum erit officia. Sæpius enim accidit, ut ita modum ſuperet vindictæ; & velut amor paternus coniugalem longe excedit, ita fit quoque, ut ex ſummo amore ſummum naſcatur odium; velut & ſecundo nubentes plærumque obliviſcuntur liberorum & proprii in eos muneris. Officium autem utriuſque partis in mutuo conſiſtit iuris debito. A parte parentum alii id triplex, alii quadruplex alii quintuplex faciunt, prout quinq; principalia dicunt conſiderari in homine libero; ut ſunt, bona quæ poſſidet, operæ, corpus, libertas, &

vita. Verum rectius hæc ad tria ab aliis retrahuntur puncta; non ut Stagirenſis vult, qui ad generationem, nutritionem, & inſtitutionem omnia adſtringit; quum ex generatione iam liberi in lucem ſint editi, & ad ampliora vitæ neceſſaria hæc ſint extendenda. Conſiſtit itaque munus parentum proprie in educando, defendendo & imperando. Primum officium iterum triplex rite ſtatuitur; in educatione naturali, quod alimenta poſtulat; morali, ut bene vivat; & ſpirituali, ut religioſe vivat, & pie educetur, nec minus pro iiſdem preces effundantur. Secundum eſt defenſionis, quod dilectionem & evitationem ſcandali requirit. Tertium eſt imperii, quod correctionem, elocationem, & procurationem neceſſariarum rerum aut patrimonii exigit. Proinde imperium hoc nequaquam eſt abſolutum, ſed certis ſuis cancellis circumſcriptum viget. Solus enim Deus abſolutum habet imperium, quum lex inferior merito cedat ſuperiori; ceu Deo ſemper magis obediendum eſt quam hominibus. Vnde non competit parenti ius vitæ & necis in liberos, ut barbarorum mos fert. Non etenim in atrocitate, ſed pietate & humanitate conſiſtit patria poteſtas. *l. 2. ff. ad l. Corn. de Sic.*

Sed

vita. Verum rectius hæc ad tria ab aliis
retrahuntur puncta; non ut Stagirensis
volt, qui ad generationem, nutritio-
nem, & inſtitutionem omnia adſtrin-
git; quum ex generatione iam liberi in
lucem ſint editi, & ad ampliora vitæ
neceſſaria hæc ſint extendenda. Con-
ſiſtit itaque munus parentum proprie
in educando, defendendo & imperan-
do. Primum officium iterum triplex
rite ſtatuitur; in educatione naturali,
quod alimenta poſtulat; morali, ut
bene vivat; & ſpirituali, ut religioſe
vivat, & pie educetur, nec minus pro
iiſdem preces effundantur. Secundum
eſt defenſionis, quod dilectionem &
evitationem ſcandali requirit. Ter-
tium eſt imperii, quod correctionem,
elocationem, & procurationem ne-
ceſſariarum rerum aut patrimonii exi-
git. Proinde imperium hoc nequa-
quam eſt abſolutum, ſed certis ſuis
cancellis circumſcriptum viget. Solus
enim Deus abſolutum habet impe-
rium, quum lex inferior merito cedat
ſuperiori; ceu Deo ſemper magis obe-
diendum eſt quam hominibus. Vnde
non competit parenti ius vitæ & ne-
cis in liberos, ut barbarorum mos
fert. Non etenim in atrocitate, ſed
pietate & humanitate conſiſtit patria
poteſtas. l. 2. ff. ad l. Corn. de Sic.

Sed

Sed nuſpiam rectius quid hac de re,
quam in ipſa ſacra Scriptura legitur,
quæ omnes huius officii partes abſolu-
te ſatis depinxit. *Sic quomodo erudiendi
ſint liberi, habetur in Exodo & Deutero-
nomio. Prover.* 13. 24. *&* 19, 18. *&*
29, *verſ.* 15, 17. *Hebr.* 12, *verſ.* 8. 9.
Exemplis Iacobi, Geneſ. 33, 5. *Ioſephi.* 48,
9. *& paſſim. Quomodo diligendi, Ge-
neſ.* 42, *verſ.* 36, 37. 2 *Sam.* 12, *verſ.* 16,
17. 1 *Reg.* 3, 26. *Tob.* 5, 23. *&* 10.
verſ. 1, 2. *&c. Quomodo in pietate infor-
mandi. Exod.* 12, 27. *&* 13, 8, *&c. Deut.*
4, 10. *&* 6, 7, 20. *&* 11, 19. *&* 32, 46.
Ioſ. 4, 6, 7. 21, 22. *&* 22, 24. *Pſal.* 78, 4,
5, 6. *Eſa.* 38, 9. *Ioel.* 1, 3. *Epheſ.* 6, 4.
Quomodo corrigendi, 1 *Sam.* 3, 13. *Pro-
verb.* 13, 24. *&* 23, 23. *&* 29, 17. *Hebr.*
12, 7. *Coloſſ.* 3, 21, *&c.* Poſſent heic
quam plurima de profana educatione
filiorum Chriſtianorum, qua non ſi-
ne graviſſimo æternæ ſalutis periculo
tam ſtudioſe in Ethniciſmum abri-
piuntur, *moneri*, atque ſimul de-
monſtrari, quam deteſtabile malum
ſibi parentes concilient, & ex amo-
re Iehovæ ac pietate vera ſe exclu-
dant ipſos: ex quo fons omnium cor-
ruptelarum, calamitatum, & malo-
rum in mundum horribilis profluit.
verum, quum calamitas hæc epide-
mica maior ſit, quam ut paucis

Q 5 queat

queat iam deplorari; & quoque hæc ad reformationem publicæ educationis pertineant: in his modo acquieſcimus, & nos ad liberorum partes convertimus.

Officium autem è contra liberorum, quo parentibus adſtricti naturali iure tenentur, maxime conſiſtit in obſequioſo honore iis exhibendo, ut ex decalogo facile conſtat. Honoris hoc verbum quidem breve eſt, ſed tam multa in ſeſe complectitur, ut omni amoris & obedientiæ fide vix id aſſequi poſſint liberi. Etenim eorum longe maior eſt obligatio & arctior, quam parentum, & tamen vix amor ita vivide adſcendit cum gratitudine debita ad parentes. Nihilominus utrumque nomen, quo & filii & liberi dicuntur, qui ex nobis ſunt nati, ſatis manifeſte indicat, quo vinculo naturali adſtricti heic teneantur. Veluti filios ἀπὸ τῆς φιλίας ſive amicitia non inſcite dictos aliqui volunt; quum omnia mentis cogitata & cordis motus nihil aliud in filiis oſtendere debeant, quam amabilem decentiam, & ſuavitatem, quibus parentes ſuos unice cum reverentia foveant. Nec minus inde liberi appellantur, quod in libertate paternæ affectionis acquieſcere, & ipſi liberali ingenio præditi eſſe debeant, omni

queat iam deplorari; & quoque hæc
ad reformationem publicæ educatio-
nis pertineant; in his modo acquieſci-
mus, & nos ad liberorum partes con-
vertimus.

Officium autem è contra libero-
rum, quo parentibus adſtricti natu-
rali iure tenentur, maxime conſiſtit in
obſequioſo honore iis exhibendo, ut
ex decalogo facile conſtat. Honoris
hoc verbum quidem breve eſt, ſed tam
multa in ſeſe complectitur, ut omni
amoris & obedientiæ fide vix id aſſe-
qui poſſint liberi. Etenim eorum lon-
ge maior eſt obligatio & arctior, quam
parentum, & tamen vix amor ita vivi-
de adſcendit cum gratitudine debita
ad parentes. Nihilominus utrumque
nomen, quo & filii & liberi dicuntur,
qui ex nobis ſunt nati, ſatis manifeſte
indicat, quo vinculo naturali adſtri-
cti hic teneantur. Veluti filios ἀπὸ τῆς
φιλίας ſive amicitia non inſcite dictos
aliqui volunt; quum omnia mentis
cogitata & cordis motus nihil aliud
in filiis oſtendere debeant, quam
amabilem decentiam, & ſuavitatem,
quibus parentes ſuos unice cum reve-
rentia foveant. Nec minus inde liberi
appellantur, quod in libertate pater-
næ affectionis acquieſcere, & ipſi li-
berali ingenio prædici eſſe debeant,
omni

omni libertatis favore digni, ſi paren-
tes fideli amore honorent: alias barba-
ri ſunt & ſervi, id eſt, barbaro & ſer-
vili ingenio præditi, imo ἁμαρτήμα-
τα τῆς φύσεως, hoc eſt, naturæ monſtra
appellandi ſunt. Parentes enim maxi-
me poſt Deum ſunt honorandi. unde
de honore Iehovæ, tabula prima; de
honore autem parentum, tabula ſe-
cunda ſtatim in principio agit. Idcir-
co ſi eveniat, ut in eadem cauſſa ad
contraria vocentur, tum Deo magis
quam parentibus obediendum eſt: ſi-
cuti etiam alias in omnibus officiis
honeſtas limitem ponit, nec turpia
mandata exaudienda ſunt; quum ni-
hil in præiudicium, Dei, iuris divini,
& naturæ, torqueri poſſit aut debeat.
Quod etiam in ipſo Rege ita verum
eſt. Nam licet Rex quidem ſit Prin-
ceps Reipublicæ, tamen civis & ſub-
ditus eſt naturæ, ac multo magis ſer-
vus Iehovæ. Qui hoc ignorat, ſe om-
ni imperio indignum reddit, & ſemet-
ipſum hoſtem Dei, ac tyrannum ſic
declarat.

Sed quodnam filiorum erga paren-
tes in cunctis officium ſit, id quam
optime verbum Dei explicat. *Geneſ.*
9, 23. & 22, verſ. 7, & 27, 1. & 28,
7. & 37, verſ. 14, 15. Exod. 20, 12. &
21, 17. Levit, 19, verſ. 3, 32. & 20, 9.
Deut.

Deut. 5, 16. & 21, *verſ.* 15, 18. & 27, 16. *Iud.* 4, 1. 1 *Sam.* 2, *verſ.* 11. 18. & 3, 1, 7. & 8, 1. & 18, 5. 1 *Reg.* 2, 10. 2 *Reg.* 2, 23. & 12, 2. & 22, 1. 2 *Paralip.* 34, 3. *Eccl.* 3. *v.* 1, 8. & 6, 18. & 7, 29. & 8, 7, 11. & 22, 3. & 23, 18. & 25, 10. & 32, 24. *Tob.* 4, 1. & 14, 5. *Iob.* 1, 4. & 8, 4. & 32, *verſ.* 4, 6. *Proverb.* 1, 8. & 4, 1. & 6, 20. & 10, 1. & 13, 1. & 15, 20. & 19, 26. & 20, *verſ.* 11, 20. & 22, 15. & 23, 19, 25. & 28, 24. & 30, 17. *Ierem.* 35, 16. *Ezech.* 22, 7. *Matth.* 4, 20. & 10, 35. & 15, 4. & 19, 19. *Marc.* 10, 19. *Luc.* 2, 4. & 18, 20. *Actor.* 7, 14. & 22, 3. *Epheſ.* 6, 1. *Coloſ.* 3, 20. 1 *Tim.* 5, 1. 1 *Pet.* 5, 5, &c.

Quamvis autem hæc & ſimilia officia perpetua ſint, & cum natura durent; cum ex eius iure profluant: tamen, quod patriam poteſtatem concernit domeſticam, ea quinque modis expirat: morte, amiſſione civitatis, ſervitute, quæ mortuo adſimulat aliquem, emancipatione, & magiſtratus dignitate, quum rempublicam repræſentet. Alias violationi huius officii filialis, pro diverſitate delicti, ſuæ deſtinatæ ſunt pœnæ, utpote, maledicentes morte mori cogebantur. *Exod.* 21, *v.* 7. ſic & parricidæ graviſſimo ſupplicii genere mactabantur. Velut etiam in immorigeros apud Romanos

manos parentibus vitæ & necis poteſtas competebat. At hodie, ſi delictum eſt leve, parentibus caſtigatio incumbit; ſi gravius, exhæredari poſſunt.

Membrum VIII. *De Societate familiæ, & eius notatione.*

Atque ita ſe habet coniugalis & paterna Societas, ſive conſecutiva eius ex iure naturæ unice orta: ſequitur nunc ea, quæ eſt de familia, & ius naturæ imitatur, vel æmulationem ipſi adſociando annectit ex iure gentium. contrahiturque duplici modo: aut adoptione; aut conductione ſervorum vel miniſtrorum; quæ herilis dicitur.

Antequam autem de duabus iſtis ſpeciebus ſocietatis agamus, neceſſe eſt ut vocabulum familiæ, quomodo id accipiatur, & ea quid ſit, hoc loco rite explicemus. Famuli origo, *inquit Pomp. Feſtus*, ab Oſcis dependet (populis Campaniæ,) apud quos ſervus *famel* nominabatur: unde & familia vocata. Addit & hoc: Famuletium dicebatur, quod nunc ſervitium. Ceu quoque *debil* apud Ennium legi & *ſubtil*, affirmat Taubmannus *in annot. ſuis ad Plaut. pag.* 35, ubi duplici modo id, *famel*, & *famil*, pronunciatum fuiſſe dicit. Vnde recte Alciat, *all. l.* 195, *ff. de*

V.S.

V.S. ſecundum antiquam Oſcorum locutionem, quidem familiæ vocabulum à *familiari* derivat; attamen uſum eius *tam* late ICtus Vlp. *in d. l.* extendit, ut ſex ſignificationes ipſi applicet, (quas ordine *in commentario ſuo* Goddœus explicat,) quum tam rebus in familia herciſcunda, & corpori, poſſeſſoriſque iuri, quam perſonis accommodetur. Ad perſonas autem nomen familiæ relatum, quatuor ſortitur ſignificationes, *ait Godd.* Aut enim ad ſingulares perſonas dirigitur, aut ad plures. Si ad plures referatur, triplici id iterum fit ordine. Primo, quando ad liberas perſonas & ſervos ſive mancipia pertinet; ubi ſimul corpora duplici modo exprimi, auctor eſt Goddœus. Namq; & ſervorum eſt familia: & ipſi ſervi ſunt in familia. *l.* 40, §. *fin. ff. de V.S.* Deinde ad ſolas liberas perſonas refertur, quæ ſub eiuſdem poteſtate ſunt naturali aut legitima. Demum ad univerſam agnatorum gentiliumque cognationem, ſeu ad omnes ex eadem domo & gente prodeuntes excurrit. Heic vero penultimam atque antepenultimam maxime retinemus in hac diſtinctione, quatenus partes integrantes herilis imperii in una domo patrifamilias perſonæ ſubiectæ conſtituuntur. Alias enim familia totum

tum

V.S. ſecundum antiquam Oſcorum lo-
cutionem, quidem familiæ vocabu-
lum à *familiari* derivat; attamen uſum
eius tam late ICtus Vlp. *in d.l.* exten-
dit, ut ſex ſignificationes ipſi applicet,
(quas ordine *in commentario ſuo* God-
dæus explicat,) quum tam rebus in fa-
milia herciſcunda, & corpori, poſſeſſo-
riſque iuri, quam perſonis accommo-
detur. Ad perſonas autem nomen fa-
miliæ relatum, quatuor ſortitur ſigni-
ficationes, *ait Godd.* Aut enim ad ſin-
gulares perſonas dirigitur, aut ad plu-
res. Si ad plures referatur, triplici id
iterum fit ordine. Primo, quando ad
liberas perſonas & ſervos ſive manci-
pia pertinet; ubi ſimul corpora dupli-
ci modo exprimi, auctor eſt Goddæus.
Namq; & ſervorum eſt familia: & ipſi
ſervi ſunt in familia. *l.* 40, §. *fin. ff. de*
V.S. Deinde ad ſolas liberas perſonas
refertur, quæ ſub eiuſdem poteſtate
ſunt naturali aut legitima. Demum
ad univerſam agnatorum gentiliumq;
que cognationem, ſeu ad omnes ex
eadem domo & gente prodeuntes ex-
currit. Heic vero penultimam atque
antepenultimam maxime retinemus in
hac diſtinctione, quatenus partes in-
tegrantes herilis imperii in una domo
patrisfamilias perſonæ ſubiectæ con-
ſtituuntur. Alias enim familia to-
tum

tum corpus unius domus, id eſt, caput cum ſuis membris collective complectitur; quum talis familia imaginem quandam reipublicæ privatæ repræſentet, & æque ac collegium per unum principalem conſervetur: diciturque proinde ſocietas mixta, & compoſita ex diverſis membris; utpote quæ effectum primariæ & originalis ſocietatis exprimit, ſi coniugialis ſocietas tanquam ſimplex cum herili coniungatur. Ex quo patet, quantum illi aberrent in politices tractatione, qui exordium eius à familiæ declaratione, tanquam cauſſæ explicatione ſumunt; quum per naturam rerum fieri non poſſit, ut effectus producat cauſſam; ſed contra eſt, quum cauſſa ſit origo, ex qua reſultet effectus. Quod ideo heic monetur, ut inde conſtet, quam duplici modo peccet & ſe præcipitet Arniſæus *in ſuis relect. pol. cap.* 1, *ſect.* 6, dum tam temere Vlpianum *in d.l.* 195. perſtringit, & methodi ſuæ rationem inutiliter deducit. Non una vice enim Vlpianum iniuria afficit, dum aliis perſuadere conatur, quaſi ille *d. l.* §. 3. definitionem familiæ inſtituere voluerit, quum tamen nudam tantum ſignificationis interpretationem in acceptatione talis vocabuli indicare voluerit,

ut

ut ipſe Godd. *d. l. n.* 3, ſatis manifeſte id declarat. An indicatio ſignificationis idem eſt quod definitio? Patremfamilias quidem paulo poſt definit, at non familiam. Deinde non candide cum ICto agit in eo, quod tantæ ignorantiæ reum ipſum convincere laboret, quaſi neſciverit inter materiam & formam diſtinguere, & perſonas loco depravati generis contra omnes bonæ definitionis leges poſuerit: quum tamen de pluribus perſonis hanc ſignificationem prædicet, quod unius poteſtati aut natura aut iure ſubiectæ ſint. Quid vero aliud hoc eſt, quam ſi tales perſonas poteſtati unius ſubordinet, & loco ſubiecti habeat perſonas tanquam materiam, quibus forma poteſtatis unius ſit ſuperinducta? Quæſo quid clarius à ICto potuit dici aut pronunciari? An non igitur ille potius ſententiam Vlpiani depravata mente accipit, & diffamat? Tum quoque ICtus non enumerat partes huius ſignificationis omnes, ſed tantum exempli cauſſa ſubnectit notationem patrisfamilias, matrisfamilias, &c. velut quoque expreſſe id innuit, dum adiicit verbum, *Et deinceps.* Quare in hoc etiam paulo iniquior eſt ICto, quaſi definitionem latiorem definito protulerit. Simili modo fruſtra præoccupare ſtudet

det accuſationem, qua illi poteſt obiici, quod omnino contra bonæ methodi diſpoſitionem egerit, effectum cauſſæ præmittendo. Etenim cauſſa undique prior eſt effectu; velut ipſe quidem confitetur, ſed tamen oblique illud quod contrarie commiſit, diluere ſtudet in acceptione generali familiæ. Ait: Exurgit enim ex ſocietatibus, tanquam ex partibus; quæ, *dum conſpirat* in unum, producunt novam ſocietatem, reliquas omnes ſub ſe complectentem. In quibus ſemetipſum captivum ducit, atque expreſſe declarat, quod totum hoc caput *De familiis in genere* non ſuo iuſto collocarit ordine; quum familia ex ſocietatibus tanquam ex partibus exurgat. Ergo ſocietates merito priori loco ponuntur, quum effectum redoleat familia, etiam ſecundum propriam eius confeſſionem. Nec quidquam ad rem facit, quod hunc errorem obtegere cupiat aut diſſimulare nova ſocietatis plenioris productione: quippe ſi unumquodque ſecundum cauſſarum & principiorum rationem ordinari debet, ut eo rectius intellectui & rerum cognitioni inſerviat; inconveniens eſt, ſi effectus cauſſæ præponatur; quam tamen ſeriem ſe in his ſequi oſtendit. Simplex enim natura prius eſt ſuo com-

compoſito, aut mixto. Et ipſe confitetur *ſect.* 5, *num.* 6, quod origo nominis familiæ comprehendat tantum famulos & ſervos. quæ tractatio anterior eſſe debuiſſet; tametſi *capite tertio, & in pol. ſyſt. cap.* 4, eam poſtea ſubnectit. Longe rectius Timplerus, & Chriſtianus Matthæus id præſtiterunt; quorum hic iuſtum procedendi modum in ſimplicioribus explicandis à principio obſervavit quidem; ſed alter adhuc perfectiori modo, & inter politicos ſcriptores omnium optime, rationes cognitionumque gradus, pro facilitate & doctrina, ordine tradidit, ut ſat concinnam declarent connexionis ſeriem. Vnde *capite quarto* ad partes compoſitas populi (qui vere & proprie ſubiectum politicæ exhibet, non civitas, ut idem erratice cum aliis docet, & infra mox *cap.* 5, explicabitur plenius) partim familias, partim collegia refert. Alii nec inſcite, ſecundum partes conſtituentes Rempublicam, ex quibus conſtat, doctrinam politicam diſponunt. quumque ſit poteſtas imperandi una, & altera ſubditorum aut parentium numerus; & ex capite rectius dignoſcantur membra: eius methodi ductum in tota compoſitione ſequuntur, *ceu ex Beſoldi & Kirchneri diſquiſitionibus id luculentius apparet.* Sed
hæc

compoſito aut mixto. Et ipſe conſ
terur. ſect. 5, num. 6, quod origo nomi
nis familiæ comprehendat tantum fi
mulos & ſervos. quæ tractatio ante
rior eſſe debuiſſet; tametſi *capite tertio*
& in pol. ſyſt. cap. 4, eam poſtea ſubſe
cit. Longe rectius Timplerus, &
Chriſtianus Matthæus id præſtiterunt:
quorum *hic* iuſtum procedendi mo
dum in ſimplicioribus explicandis i
principio obſervavit quidem; ſed alte
adhuc perfectiori modo, & inter poli
ticos ſcriptores omnium optime, ratio
nes cognitionumque gradus, pro ſoci
litate & doctrina, ordine tradidit, u
ſat concinnam declarent connexio
ſeriem. Vnde *capite quarto* ad pa
compoſitas populi (*qui vere & propr*
ſubiectum politicæ exhibet, non civi
tas, *ut idem erratice cum aliis doce*
& infra mox *cap.* 5, explicabitur pl
nius) partim familias, partim collegi
refert. Alii nec inſcite, ſecundum pa
es conſtituentes Rempublicam, e
uibus conſtat, doctrinam politicam
iſponunt. quumque ſit poteſtas im
erandi una, & altera ſubditorum a
rentium numerus; & ex capite re
ius dignoſcantur membra: eius me
odi ductum in tota compoſition
uuntur. *ceu ex Beſoldi & Kirchner*
uiſitionibus id luculentius apparet. Se
hæ

hæc dictas ob rationes obiter inſerere voluimus, ut iuniores eiuſmodi ſcopulos rectius evitare diſcant, ne illis multorum vaniloquentia quid imponat erroris. Iam redimus ad ſcopum, unde paulo ante digreſſi ſumus; quum conſtet iam, quid per familiam hoc loco maxime intelligamus.

Membrum IX. *De Societate herili, & eius poteſtate.*

Herilis autem ſocietas, quæ inter dominum & ſervum intercedit, quum ſit frequentior adoptione, merito eam præponimus; quum etiam tertium gradum iuxta communem opinionem in hac ſocietatis neceſſitate, qua coniugium in conſervatione ſui indigere dicitur, mereatur; quum paterfamilias habere & poſſidere debeat, qui manus ipſi commodent. *Arn. lib.* 1, *rel. cap.* 1, *ſect.* 4, *num.* 12.

Dominus igitur, eſt perſona ſervis ſive miniſtris imperans, in eoſque poteſtatem exercens. Veluti inde dominatio, poteſtas cum iure imperandi iubendique dicitur, dominanti competens, cui ius alium regendum & defendendum ſubiecit. qui ideo dominus appellatur, ſervientis reſpectu, *l.* 1, *§.* 1, *l.* 2, *ff. de his, qui ſunt, &c. Exod.*

cap. 21, *verſ.* 20. qui dominium in ſubiectum eiuſque iura exercet; *Matth.* 18, 25, *& ſeqq.* 2 *Reg. cap.* 4, 1, 2, 3. *Exod.* 21, 7, 8. *&* 22, 4, 29. *Deut.* 15. *Levit.* 25, 39. *Geneſ.* 29, 18. *& ſeqq.* conſiſtens in gubernatione & directione pia & fideli; 1 *Pet.* 2, 13. cura & providentia pro ſubiecti bono & felicitate; *Rom.* 13, 4. 1 *Tim.* 5, 8. cum facultate inobedienti infligendi pœnam, coërcitionem, caſtigationem; *Proverb.* 20, 30. *tit. C. de emend. propinq.* 1. *Pet. c.* 2, 19, 20. *tit. ff. de pœn. Alth. pol. cap.* 1, *num.* 13, *& ſeqq.*

Poteſtas autem hæc, & talis quam homo in hominem ſibi in regno iræ Dei arrogavit, duplex eſt: privata & publica. *l.* 215, *de verb ſign.* Poteſtas hæc publica quum ex univerſitatis & totius populi confluxu & eius iure exurgat, hac vice de ea iam non agemus; ſed alius ipſi deputatus manet locus. Proinde nos ad alteram convertimus. Privata igitur poteſtas, quum ratione originis quoque prior ſit, & publicæ imitamen, aut præfigurationem aliquam proponat, ea hoc loco attendi debet. Diciturque ea, quæ privatam dominantis privati utilitatem & onus reſpicit. Eſtque duplex: prima, quæ tribuit ius & poteſtatem in perſonam & rem eiuſdem: altera, quæ tantum

ius

cap. 21, *verſ.* 20. qui dominium in ſub-
iectum eiuſque iura exercet; *Matth.*
18, 25, *& ſeqq.* 2 *Reg. cap.* 4, 1, 2, 3.
Exod. 21, 7, 8. *&* 22, 4, 29. *Deut.* 15.
Levit. 25, 39. *Geneſ.* 29, 18. *& ſeqq.* con-
ſiſtens in gubernatione & directione
pia & fideli; 1 *Pet.* 2, 13. cura & provi-
dentia pro ſubiecti bono & felicitate;
Rom. 13, 4. 1 *Tim.* 5, 8. cum facultate
inobedienti infligendi pœnam, coërci-
tionem, caſtigationem; *Proverb.* 20,
30. *tit. C. de emend. propinq.* 1, *Pet. c.* 2,
19, 20. *tit. ff. de pœn. Alth. pol. cap.* 1,
num. 13, *& ſeqq.*

Poteſtas autem hæc, & talis quam
homo in hominem ſibi in regno ira
Dei arrogavit, duplex eſt: privata & pu-
blica. *l.* 215, *de verb ſign.* Poteſtas hæc
publica quum ex univerſitatis & to-
tius populi confluxu & eius iure exor-
gat, hac vice de ea iam non agemus,
ſed alius ipſi deputatus manet locus.
Proinde nos ad alteram convertimus.
Privata igitur poteſtas, quum ratione
originis quoque prior ſit, & publicæ
imitamen, aut præfigurationem ali-
quam proponat, ea hoc loco attendi
debet. Diciturque ea, quæ privatam
dominantis privati utilitatem & onus
reſpicit. Eſtque duplex: prima, quæ
tribuit ius & poteſtatem in perſonam
& rem eiuſdem: altera, quæ tantum
ius

ius in perſonam. Priorem rurſus do-
meſticam vel adminiſtratoriam rite
facit Alth. *in dic. lib.* 1, *cap.* 27, *num.* 5.
Domeſtica eſt, quam Princeps & caput
familiæ habet in perſonas domeſticas
familiæ, cui præeſt. 1. *Tim.* 5, *v.* 8. *Prov.*
27, 23. *l.* 195. *& l.* 196; *ff. de V. ſig.* Di-
citur poteſtas familiæ, *l.* 10. *C. de ſuis &
leg. h.* habetque ſua commoda & one-
ra in præſtandis alimentis. Hæc vero
iterum vel plena vel minus plena eſt,
reſpectu abſoluti alicuius dominii.
Iſta autem, quæ in moderamine ali-
quo iuris & æquitatis conſiſtit, eiuſ-
modi eſt uſus perſonarum domeſtica-
rum, ut iuxta conductionis modum
herus ſive paterfamilias earum obſe-
quio & operis utatur cum quodam
iure proprietatis. *Inſt. de noxal. act. l.* 1, §.
1, *de rei vind.* Obſequia conſiſtunt in
obedientia, exhibitione honoris, in re-
verentia, obſervantia & pietate, &c.
Eph. 6, 5, *& ſeqq.* 1. *Tim.* 6, 1, 2. *Coloſſ.* 3,
2, 3, *&c.* Operæ vero conſiſtunt in ſer-
vitiis & miniſteriis præſtandis, &c.
Unde dominus, tanquam onus, pro
modo facultatum, eos, quos ita con-
duxit, alere tenetur, diſciplina dome-
ſtica regere, & nomen familiæ ac ius
civitatis ſuæ cum defenſione commu-
nicare. *l.* 19, *ff. de ſtat. hom. Geneſ. cap.*
30, 4, 5, *&c.* Continet autem hæc mi-

 nus

nus plena poteſtas iterum in ſeſe ius herile ſive patrisfamilias, & ius patronatus.

Membrum X. *De iure patrisfamilias & patronatus.*

Ius enim ſive poteſtas herilis, ſive patrisfamilias, in eo maxime differt à iure patroni, quod illud ſit generalius, & conductione locatione conſiſtat, atque circumſcriptum tempus habeat, quo omnis generis homines pro uſu loci & facultatis quid conducere poſſint, & pro operis præſtitis tunc teneatur paterfamilias ſolvere mercedem aut precium, quod inter illos convenerat; nec amplius tunc illis in libertate ſua derogatum poſſidet, ſed cum ipſa dimiſſione aut temporis expiratione plenam libertatem ipſi recipiunt, quam eouſque cum operis ſuis elocarant domino. Vnde etiam rectius famuli, vel famulæ, miniſtri ſeu miniſtræ, mercenarii miniſtrantes, ancilla, &c. quod miniſtrando famulitium ſuum præſtent, quam ſervi aut ſervæ, vocantur; quum libertati nihil æque inimicum ſit, quam in duriori acceptione ad ſervitutem teneri.

Patroni vero ius ſpecialius quid ſub-

nas plena poteſtas iterum in ſeſe in
herile ſive patrisfamilias, & ius patro-
natus.

Membrum X. *De iure patrisfa-milias & patronatus.*

Ius enim ſive poteſtas herilis, ſi[ve]
patrisfamilias, in eo maxime differt
iure patroni, quod illud ſit generalius,
& conductione locatione conſiſtat,
atque circumſcriptum tempus habet,
quo omnis generis homines pro
loci & facultatis quid conducere poſ-
ſint, & pro operis præſtitis tunc re-
neatur paterfamilias ſolvere merce-
dem aut precium, quod inter illos con-
venerat; nec amplius tunc illis in li-
bertate ſua derogatum poſſidet, ſed
cum ipſa dimiſſione aut temporis ex-
piratione plenam libertatem ipſi reci-
piunt, quam conſque cum operis ſuis
elocarant domino. Vnde etiam re-
ctius famuli, vel famulæ, miniſtri ſeu
miniſtræ, mercenarii miniſtrantes,
ancilla, &c. quod miniſtrando famuli-
tium ſuum præſtent, quam ſervi aut ſ-
ervæ, vocantur; quum libertati ni-
il æque inimicum ſit, quam in du-
ori acceptione ad ſervitutem tem-
r.
Patroni vero ius ſpecialius quid
ſub-

ſubiecto ſuo imprimit, & verſatur cir-
ca libertum. Atque dicitur patronus
is, qui ſervum ſuum manumiſit. Li-
bertus autem, qui ſervus fuit, & ſui
ipſius poteſtatem à domino ſeu patro-
no ſuo accepit per manumiſſionem.
tit. C. de ing. & manum. Vnde manu-
miſſus appellatur; quum manumiſſio
nihil aliud ſit, quam libertatis datio.
*tit. Inſt. de libert. Cuiac. in parat. C. de
man. vindict. & C. de Latin. libert. tol-
lend.* Velut etiam apud Iudæos olim
manumiſſi plenam libertatem conſe-
quebantur. *Exod.* 21, 2, 3. *Deut.* 15,
12, *& ſeqq. Levit.* 25, 40. *Ier.* 34, 14.
exceptis deditiitiis. *Ioſ.* 9, *v.* 21, *& ſeqq.
item, cap.* 2, 3, *& ſeqq.* 1. *Reg.* 9, 20, *&c.
Nehem. c.* 7, 60. Quamvis autem liber-
tus ita egrederetur poteſtatem domi-
ni, & ſuus ſibi in libertate communi
reſtitueretur; tamen manebat reſpe-
ctus obligationis, in iure patronatus;
ut patrono eiuſque liberis in bona de-
functi, aut tota, aut dimidiata, aut
partem, pro ratione diſpoſitionis, &
eius operas, competerent, atque tene-
retur pro modo facultatum ipſi, liberis,
& parentibus eius præſtare. *l.* 5, *§.* 10,
*& ſeqq. l. ult. ff. de lib. agn. & alend. Vi-
de etiam tit. Inſt. de ſucceſſ. libert. & tit.
de bon. libert.* Plena vero poteſtas dome-
ſtica eſt, qua quis dominium uni-
 verſum

verſum in hominem & eius bona exercet. *l. 4, §. 1, & l. 5. ff. de ſtat. hom. Levit. cap. 25, 44, & ſeqq. §. 1, Inſt. de iure perſ.* Dicitur ſervitutis dominium, *l. 7, l. 8, l. 9. l. 23, l. 24, l. 42. ff. de lib. cauſ.* poſſeſſio ſervitutis, *l. 1. l. 12, §. 1. l. 25, §. ult. ibid.* Vnde homo talis, qui ita ſubiectus & libertate ſua omni privatus eſt, diciturſervus, à ſervando, vel ſerviendo; quod ita utrinque ſervetur ad ſervitium obligatorie in ſervili ſtatu, omni éxcluſus libertate, præſtandum. Cui nomini agnatum eſt mancipium. *tit. C. de mancip. & colon. lib. 11.* Namque domino in talem ſervum etiam ius vitæ & necis competebat, ut interdum quoque leviſſimam ob cauſſam occiderent. *Senec. lib 2, de ira, cap. 40. Tacit. lib. 14. Cic. pro Roſc.* Verum crudelitas illa, quum vindicta privata ea maxime ſit, merito reiicitur, nec in Republica honeſta toleranda eſt. Nihilominus in pleno dominio, proprietate & uſufructu domini; ſervus eſſe dicitur. *l. 4, ff. de ſtat. hom. Exod. 21, 1, 2, 3, & ſeqq. Levit. 24, 45. l. 10, ff. de acq. rer. dom. §. 1. Inſt. de iur. perſon. §. 4, per quas perſ. l. 21, ff. de uſufr.* veluti inde & ſervus in commercium ita incidit, *Exod. 21, 7, 32. & Levit. 24, 17, 25, 44, & ſeqq.* ut æſtimationem recipiat, *Exod. 21, 32. l. 32, ff. de minor.* qui nihil

verſum in hominem & eius bona exer-
cet. *l.* 4, *§.* 1, *& l.* 5. *ff. de ſtat. hom. Levit.*
cap. 25, 44, *& ſeqq. §.* 1, *Inſt. de iure perſ.*
Dicitur ſervitutis dominium, *l.* 7, *l.* 8,
l. 9 *l.* 23, *l.* 24, *l.* 42. *ff. de lib. cauſ.* poſſeſ-
ſio ſervitutis, *l.* 1. *l.* 12, *§.* 1. *l.* 25, *§.* 1.
ibid. Vnde homo talis, qui ita ſubie-
ctus & libertate ſua omni privatus
eſt, dicitur ſervus, à ſervando, vel ſer-
viendo; quod ita utrinque ſervetur ad
ſervitium obligatorie in ſervili ſtatu,
omni excluſus libertate, præſtandum.
Cui nomini agnatum eſt mancipium.
tit. C. de mancip. & colon. lib. 11. Nam-
que domino in talem ſervum etiam
ius vitæ & necis competebat, ut inter-
dum quoque leviſſimam ob cauſſam
occiderent. *Senec. lib* 2, *de ira, cap.* 40.
Tacit. lib. 14. *Cic. pro Roſc.* Verum cru-
delitas illa, quum vindicta privata ea
maxime ſit, merito reiicitur, nec in
Republica honeſta toleranda eſt. Ni-
hilominus in pleno dominio, proprie-
tate & uſufructu domini, ſervus eſſe
dicitur. *l.* 4. *ff. de ſtat. hom. Exod.* 21, 1,
3, *& ſeqq. Levit.* 24, 45. *l.* 10, *ff. de*
acq. rer. dom. §. 1. *Inſt. de iur. perſon. §.* 4,
per quas perſ. l. 21, *ff. de uſufr.* veluti in-
& ſervus in commercium ita inci-
Exod. 21, 7, 32. *& Levit.* 24, 17, 25,
& ſeqq. ut æſtimationem reci-
Exod. 21, 32. *l.* 32, *ff. de minor.* qui
nihil

nihil proprii habeat, *Inſt. de ſtipul. ſerv.* quadrupedi æquiparetur, *l.* 2, *§.* 2, *ff. ad l. Aquil. Geneſ.* 30, 43. *c.* 47, 25. imo & mortuo comparetur, *l.* 209, *ff. de R. I. & l.* 32, *ibid.* qui nullam iuris habeat communionem. *l.* 20, *§.* 7, *ff, qui teſtam. fac.*

Membrum XI. *De ſervitutis ſpeciebus apud Romanos.*

Tam apud Iudæos, quam Ægyptios Græcosque olim, maxime tamen apud Romanos, multiplex ſervorum ſpecies fuit, ut alii bello capti, alii teſtamento relicti, alii ære redempti, alii alia ratione aut prætextu iuris acquiſiti dicerentur. Qui ex ſervo & ancilla prognati erant, vernæ vocabantur. Omnes tamen ſub nomine mancipii comprehendebantur ſimul. *tit. C. de nud iur. Quir. toll.* Dedititii ſervi erant, qui ſe ex obſidione dederant in poteſtatem victoris; quorum alii libertini, alii peregrini nominabantur. Nec à ſervis multum diſtabant adſcriptitii, *Cuiac. ad tit. C. de agr. & cenſ. & lib.* 12. *obſ. cap.* 35. ſervi conditionales, *l.* 7, *C. de iur. fiſci.* cenſiti, glebæque adſcripti, qui cum agro una domino ſerviebant; & una cum fundis mancipabantur, alienabantur. *Pignorius de ſerv. fol.* 1, 2, & 252. Sic erant olim coloni Palæſtini,

coloni patrimoniales, ſaltuenſes, emphyteuticarii, burgarii, colonarii, inquilinarii, coloni rei privatæ, dominici, fiſcales, ſervi tamiaci, marileguli, monetarii, &c *tit. C. de col. Palæſt. Thraceenſ. Illyrican. lib.* 11. *de mancip. de fugit. col. patrim. &c.* Ac veluti priſci ſuis neceſſitatibus vitæ inſervientes habuerunt; ſic etiam rebus ſacris & cultui ſacro peragendis habuerunt addictos. ut Levitæ; *Exod.* 19, 22. *&* 24, 5. *Num.* 8, 16. *&* 18, 5. nazaræi; *Num.* 6, 2, 3, *& ſeqq.* 1. *Sam.* 1, 11, *& ſeqq.* homines talliabiles; *Fab. iuriſp. tit.* 5, *illat.* 7. *Alth. dic. lib.* 1, *cap.* 27, *num.* 16. Nec minus Romani ſuis deliciis & luxurioſis admodum conviviis habuerunt deſtinatos ſervos, qui dicebantur ſtructores, ſciſſores, diribitores, chironomantæ, trapezonomi, &c. *Sen. epiſt.* 47. *Com. Roſin. de ant. Rom. lib.* 5, *cap.* 29, *in paralip.* Alii ſunt ſervi lautiores, alii atrienſes; ſed tamen ſervi æque actu. *Cic. in par. Borch. ad §. ſervi, Inſt. tit.* 3. Nulla eſt differentia, *ait Imp.* Ita libido imperandi, quæ omnibus innata eſt hominibus, varia ſibi effinxit ſervitia, ut ditiores luxuriem vitæ ſuæ rectius pro voluptatis nutu explerent. Quæ pernicies in publicam quoque profluxit calamitatem, ut inde miſeriæ humanæ variis adau-
ctæ

coloni patrimoniales, ſalcuenſes, em-
phyteuticarii, burgarii, colonarii, in-
quilinarii, coloni rei privatæ, domini-
ci, fiſcales, ſervi tamiaci, marilegul[i]
monetarii, &c *tit. C. de col. Paleſt. Thr-*
cenſ. Illyrican. lib. 11. de mancip. de fugit.
col. patrim. &c. Ac veluti priſci ſuis ne-
ceſſitatibus vitæ inſervientes habue-
runt; ſic etiam rebus ſacris & cultu
ſacro peragendis habuerunt addictos:
ut Levitæ; *Exod. 19, 22. & 24, 5. Num.*
8, 16. & 18, 5. nazaræi; *Num. 6, 2, 3,*
& ſeqq. 1. Sam. 1, 11, & ſeqq. homines
talliabiles; *Fab. iuriſp. tit. 5, illat.*;
Alth. dic. lib. 1, cap. 27, num. 16. Ne-
minus Romani ſuis deliciis & luxu-
rioſis admodum conviviis habuerunt
deſtinatos ſervos, qui dicebantur ſtru-
ctores, ſciſſores, diribitores, chirono-
mantæ, trapezonomi, &c. *Sen. epiſt. 47.*
Com. Roſin. de ant. Rom. lib. 5, cap. 19, n.
paralip. Alii ſunt ſervi lautiores, alii
atrienſes; ſed tamen ſervi æque aſtri[cti].
Cic. in par. Berch. ad §. ſervi, Inſt. tit. 3.
Nulla eſt differentia, ait Imp. Itali-
bido imperandi, quæ omnibus in-
nata eſt hominibus, varia ſibi effin-
xit ſervitia, ut ditiores luxuriem vi-
tæ ſuæ rectius pro voluptatis nutu ex-
plerent. Quæ pernicies in publicam
quoque profluxit calamitatem, et
inde miſeriæ humanæ variis adau-
ctæ

ctæ fuerint modis, donec etiam pro-
greſſi ſint violenti ſuperiores uſque ad
conſcientiarum perſecutionem, ut
ſimul ipſas hominum animas Ieho-
væ imperio eriperent, & ſibi redderent
ſervas.

Membrum XII. *An ſervitus ſit à natura?*

Verum quum ipſi ethnici & gentes
barbaræ ex conſcientiæ ſtimulo in ipſo
tenebrarum ſuarum regno tandem de-
prehenderent, quod iuſtum naturæ
dictamen nimis inverecunde ac crude-
liter convulſiſſent; ſed tamen ut au-
ctoritate aliqua ſe ex eo ſummæ dete-
ſtationis vitio exolverent; varios re-
miſſionis & moderationis huius ſævi-
tiæ modos excogitarunt pridem an-
tea. Quorum præcipuus eſt, cuius men-
tionem paulo ſuperius fecimus, manu-
miſſio. *Donell. lib. 2, cap. 15.* Proinde
Florentinus ICtus, poſtquam defini-
verat libertatem, quod ſit facultas na-
turalis; recte invehitur in ſervitutem,
quod conſtitutio iuris gentium ſit,
qua quis dominio alieno contra natu-
ram ſubiiciatur: *l. 4, ff. de ſtat. hom.*
quum iure naturæ non ſolum homi-
nes, *§. ius antea, I. de iur. nat. gent. & civ.*
ſed etiam res quæque, quas rerū natura
gratia

gratia hominum comparavit. *l.* 28, *§.* 1, *ff. de uſur.* §. *in pecudum. ff. de rerum diviſ.* liberæ ſint. Etenim homo ab origine à Deo in integritate ſua iuxta regnum gratiæ ad liberum dominium conditus & in hunc mundum creatus erat: utpote qui eius imaginem ſanctam in omnibus exprimeret, ceu microcoſmus. ac poſtquam lapſus eſt Adamus, omnes in eadem paritate conſtituti ſunt & manent; ut, quoad naturæ conditionem, nemo ſibi quid potius in vigore naturali arrogare aut vendicare præ altero queat, quam quod ſit ſervus peccati redditus, *Rom.* 6, 17, & ſub peccato venditus, *ibid. Dd.* indeque morti corporali, ac quoque æternæ deſtinatus; unde nemo ſe liberare aut extricare potuiſſet, niſi Chriſtus Iehova nos ex regno hoc iræ & mortis liberatione ſua gratioſa & reſtitutione meritorum ſuorum exſolviſſet, Patrique Iehovæ mirabiliter reconciliaviſſet ita, ut nunc filii libertatis æternæ & regni cœleſtis dicamur. Quamvis autem eouſque non pervenerint ethnici, ut talia ſecum rite examinare, aut diiudicare potuerint; tamen quaſi conſcientiæ in ſinu hanc ob cauſſam convictos ſe ſenſere: atque proinde libertatis modos conſtituerunt ſecum. velut id inprimis apud Roma-

gratia hominum comparavit. *l. 28, §. 1. ff. de uſur. §. in pecudum. ff. de rerum* ... *&* liberæ ſint. Etenim homo ab ori-gine à Deo in integritate ſua iuxta ... gnum gratiæ ad liberum dominium conditus & in hunc mundum crea-erat: utpote qui eius imaginem ... ſtam in omnibus exprimeret, ceu mi-crocoſmus. ac poſtquam lapſus ... Adamus, omnes in eadem paritate con-ſtituti ſunt & manent: ut, quoad ... turæ conditionem, nemo ſibi quid ... rius in vigore naturali arrogare ... vendicare præ altero queat, quum quod ſit ſervus peccati redditus, *Rom.* 6, 17, & ſub peccato venditus, *ibid.* ... indeque morti corporali, ac quoque æternæ deſtinatus; unde nemo ſe libe-rare aut extricare potuiſſet, niſi Chri-ſtus Iehova nos ex regno hoc iræ & mortis liberatione ſua gratioſa & re-ſtitutione meritorum ſuorum exſol-viſſet, Patrique Iehovæ mirabiliter re-conciliaviſſet ita, ut nunc filii liberta-tis æternæ & regni cœleſtis dicamur. Quamvis autem couſque non perve-nerint ethnici, ut talia ſecum rite exa-minare, aut diiudicare potuerint; ta-men quaſi conſcientiæ in ſinu hanc ob cauſſam convictos ſe ſenſere: atque proinde libertatis modos conſtitue-runt ſecum. velut id inprimis apud Roma-

Romanos videre eſt, qui id manifeſtis relaxationibus ſervitutum demonſtra-runt. Status libertatis igitur varius olim apud illos fuit. Maior videlicet ſive iuſtus, minor, & infimus. Erant enim cives Romani, Latini, ſive Iunia-ni, & dedititii. *de quibus agitur §. 3, Inſt. de libert. Gai. lib 1, tit. 1. & Vlpian. tit. 3. Conna. lib. 2, c. 6, & ſeqq.*

CAP. IV.

De ſervitute; quomodo libertati ſit op-poſita naturæ, quod exemplis declaratur.

I. *Romanorum.*

RESpublica Romana, iuxta commu-nem opinionem, uti erat libertima, ex libero populo, ita quoque mere li-beros continebat cives. nec civis vere dici poterat, qui non eſſet in libertatis ſtatu conſtitutus. velut etiam Carolus Sigonius, *lib. 4, cap. 1, de antiq. iur. civil. Rom.*, incolas eius ſic deſcribit, quod ſint homines liberi, qui urbem agrum-ve Romanum inhabitant. Et poſt; Op-tima, inquit, lege is mihi civis Roma-nus videtur, qui domicilium, qui tri-bum, qui bonorum poteſtatem eſt adeptus. Etenim civis Romanus mul-

tis

tis privilegiis erat donatus: eſſet cuiuſcunque ordinis vellet, unam ex triginta quinque tribubus habere cogebatur, nec de capite eius niſi in centuriatis comitiis agebatur, ut neque iniuſſu populi Conſules ſententiam talem ferre poſſent: candidis veſtibus incedebant, quoties ſolemnitatem peragerent; alias togati, &c. geſtare aureos annulos illis licitum erat. *l. penul. de iur. an. aur.* Ius habebant ſuffragii & ingenuitatis; quibus licitum erat ea peragere & poſſidere, ad quæ libertus nullus poterat adſpirare, *Roſin. lib. 1. de antiq. Rom. cap. 20, in paralip.* Et *in principio huius capitis* ait: Sæpe mentio fit in veterum ſcriptis libertorum, libertinorum & ingenuorum, quorum tamen vocabulorum propriæ ſignificationes non omnibus obviæ ſunt, &c. non eodem (tamen) ſemper modo hæc vocabula accepta ſunt. Primis enim temporibus ita fuerunt diſtincta, ut ingenuus diceretur is, qui ex duobus ingenuis ſive libertinis natus eſſet: libertinus, qui ex duobus libertis: libertus, qui aliquando ſervitutem ſerviiſſet, & ex illa manumiſſus eſſet. Aliquanto autem poſt Appii Cœci Cenſuram, liberti & libertini pro iiſdem accepti fuerunt; & tum ingenui dicti, qui vel ex libertis vel libertinis, id eſt, iis, qui ali-

aliquando ſervierant, & manumiſſi erant, fuerunt nati. Vbi tamen hoc diſcrimen inter duo iſta liberti & libertini vocabula obſervatum fuit, ut liberti dicerentur reſpectu patronorum; libertini, reſpectu ingenuorum: & ita vocabulo liberti privatus quidam reſpectus; libertini autem vocabulo publicus reſpectus, videlicet hominis conditio, ſignificaretur, &c. Ita accurati erant in diſtinctione graduum & ordinis, ut non omnia omnibus in libertate plena competerent. Poterant quoque libertini ius annulorum petere; quod ſignum ingenuorum erat; ſed tamen non poterant natalibus reſtitui. Proinde donati annulo imaginem ſolum ingenuitatis, non autem ſtatum habebant. *l.* 1. *C. ad l. Veſelliam.* Annulorum quoque diſtinctio hæc erat, ut ferrei ſervis, argentei libertinis, aurei vero ingenuis attribuerentur. *Iſid. lib.* 19. *Etym. cap.* 32. Præterea liberti non admittebantur facile in curiam, quod tamen conceſſum erat certo reſpectu libertinis: nec ad publicum illis munus aut officium erat acceſſus, niſi apparitoris aut coactoris. Sic & libertini filius aut liberti nepos iure meliore uti poterat, quum ipſi ſuffragium in tribu ruſtica concederetur: aſt pronepos adhuc melio-

meliore iuris conditione fruebatur, utpote qui Eques Romanus effici valebat. Nihilominus liberti ad maiorem libertatis ſtatum admiſſi dicebantur, quum publica ſolemnitate vel teſtamento manumiſſi eſſent, cuius tres modi erant, *ceu notat Sigon. d. l. & Roſin. d. l.* ac numero Civium Romanorum, cum patroni tamen reſpectu, acceuſebantur. Latini autem Iuniani ſolummodo minorem aſſequebantur libertatem ex lege Iunia Norbana, quum minus publice aut iudicialiter in prætorio, ſed vel per menſam, aut epiſtolam, aut inter amicos, à patronis obtinuiſſent manumiſſionem. quos tres modos ICti naturales dicunt. Dedititius vero libertus, ex lege Ælia Sentia, infimam accipiebat libertatem, nec dignus cenſebatur altiori gradu, ſi forte ſervitutis tempore propter delictum aliquod in carceres publicos fuiſſet coniectus, aut ſtigmatis alicuius nota in fronte peruſtus. *Cuiac. lib. 5, obſ. cap. 13. & lib. 7. cap. 20. Ravard. lib. 4, variar. cap. 9, & lib. de auctor. Prud. cap. 7.*

Sed neque hoc prætereundum eſt, quod libertate donati veſtitu omnino ab ingenuis & patriciis non tantum fuerint diſcreti; utpote qui uterentur prætexta, ac raſo capite pileum geſtarent,

meliore iuris conditione fruebatur, u-pote qui Eques Romanus efficieba-bat. Nihilominus liberti ad maiorem libertatis ſtatum admiſſi dicebantur, quum publica ſolemnitate vel teſta-mento manumiſſi eſſent, cuius ... modi erant, *ceu notat Sigon. d.l. & ...ſin. d. l.* ac numero Civium Roma-norum, cum patroni tamen reſpectu, ac-cenſebantur. Latini autem Iuniani ſo-lummodo minorem aſſequebantur li-bertatem ex lege *Iunia Norbana*, quum minus publice aut iudicialiter in pr-torio, ſed vel per menſam, aut epiſto-lam, aut inter amicos, à patronis ob-tinuiſſent manumiſſionem. quos ... modos ICti naturales dicunt. *Dediti*-tius vero libertus, ex lege *Ælia Sentia*, infimam accipiebat libertatem, nec di-gnus cenſebatur altiori gradu, ſi ſer-*vitutis* tempore propter delictum aliquod in carceres publicos fuiſſe coniectus, aut ſtigmatis alicuius no-ta in fronte *peruſtus. Cuiac. lib. 5, obſ. cap. 13. & lib. 7. cap. 30. Revard. lib. 4. variar. cap. 9, & lib. de auctor. Prud. cap. 7.*

Sed neque hoc prætereundum eſt, quod libertate donati veſtitu omnino ab ingenuis & patriciis non tantum fuerint diſcreti, utpote qui uterentur prætexta, ac raſo capite pileum geſta-rent,

rent, ceu inſigne libertatis: ſed interim quoque auribus pertuſis ſigna ferre coacti ſint; veluti Romæ venalium ſervorum notæ fuerunt; ſub corona ſtare, ocreatos habere calceos, & aures perforatas, ſtrobilis aut rotulis aureis ornatas pro vendibiliori modo, &c. *Roſ. in paral. d. l.*

Eo uſque nimia ſemper & invidioſa accreverat Romanorum ſuperbia, ut civitatis ſuæ iura, *libertatis* admodum duro, imo duriſſimo laboris & vitæ precio communicarent ſervis, nec etiam facile *alios vicinos in libertate* natos reciperent. Civis enim nemo ipſis erat idoneus, qui non aut Romæ eſſet natus; aut in tali *municipio*, quod non modo munere honorario cum Populo Romano uteretur, ſed & civitate & ſuffragii ratione adæquatus. Qui mos ad annum 662. duravit, ubi populi Italici, primum *Aſculani, Vicentes, Veſtini, Marſi, Latini, Peligni*, Vmbri, Marrucini, Lucani, Samnites, coſſ. Sex. Iulio Cæſare, & L. Martio Philippo, bellum vehementiſſimum contra ſenatum populumque Romanum, inde, quod lege Licinia ius civitatis & eius dignitas, pro qua tot labores & certamina plenis periculis ſuſtinuiſſent, denegaretur, ſuſcitabant. Quum enim multi ius Romanæ ſocie-

 tatis

tatis appeterent, L. Licinius Craſſus, & Q. Mutius Scævola, Coſſ., legem tulerunt, qua cavebatur, ne deinceps ulli civitati Italiæ tribueretur ius Romanorum civium; ſed ut ſingulæ ſuo iure eſſent contentæ. Quod quum in contumeliam ſuam & extremum contemptum vergere putarent Itali; deteſtantes tam inauditam ſuperbiam, noluerunt indigniſſimo ſervorum loco haberi; & ſociali convenere fœdere ac bello, & tam diu continuo certamine enervarunt ſuperbiam Romanorum, ut non tantum exercitus eorum multis in locis funderetur, ſed etiam uſque ad ſaga iretur, paulatimque obtineretur, quod petebant; proinde quoque maximæ parti Italiæ civitas aperta data fuit. Tandem innumerabiles peregrini ſenatores facti ſunt. Quippe C. Cæſar quoſdam è ſemibarbaris Gallorum recepit in curiam. *de qua re vide Suetonium de bello ſociali. vide Flor. lib. 71, & ſeqq. Appianum lib. 1, de bell. civ. Plin. cap. 63, 75, de vir. ill. Aug. de civit. Dei lib. 3, cap. 23. Plin. cap. 1, lib. 33, natur. hiſt. Eutrop. lib. 5, cap. 1. Oroſ. lib. 5, cap. 18. Strab. lib. 5. Plut. in Sylla. Ioh. Roſ. in virt. Rom. p. 152, &c.* Ex hac & aliis pluribus hiſtoriis conſtat, quam inſatiabilis libido ſubiugandi gentes ſemper tenuerit Romanos,

tatis appeterent, L. Licinius Craſſu
& Q. Mutius Scævola, Coſſ., leges
tulerunt, qua cavebatur, ne deinceps
ulli civitati Italiæ tribueretur ius Ro-
manorum civium; ſed ut ſingulæ ſuo
iure eſſent contentæ. Quod quum in
contumeliam ſuam & extremum con-
temptum vergere putarent Itali; dete-
ſtantes tam inauditam ſuperbiam, no-
luerunt indigniſſimo ſervorum loco
haberi; & ſociali convenere fœdere
bello, & tam diu continuo certamine
enervarunt ſuperbiam Romanorum,
ut non tantum exercitus eorum mul-
tis in locis funderetur, ſed etiam uſque
ad ſaga iretur, paulatimque obtinere-
tur, quod petebant; proinde quoque
maximæ parti Italiæ civitas aperta &
ta fuit. Tandem innumerabiles pere-
grini ſenatores facti ſunt. Quippe
C. Cæſar quoſdam è ſemibarbaris Gal-
lorum recepit in curiam. *de qua re vi-
de Suetonium de bello ſociali. vide Flor.
lib. 71, & ſeqq. Appianum lib. 1. de bell.
civ. Plin. cap. 63, 75, de vir. ill. Aug.
de civit. Dei lib. 3, cap. 23. Plin. cap. 1,
lib. 33, natur. hiſt. Eutrop. lib. 5, cap. 1,
Oroſ. lib. 5, cap. 18. Strab. lib. 5. Plut.
in Sylla. Ioh. Roſ. in virt. Rom. p. 152, &c.*
Ex hac & aliis pluribus hiſtoriis con-
ſtat, quam inſatiabilis libido ſubiu-
gandi gentes ſemper tenuerit Roma-
nos,

nos, quantum etiam vicinis, qui tamen quam optime de illis meriti fuerant, opimiorem libertatem cum dignitate inviderent. In omnibus terræ partibus, ubi victores erant, homines penitus libertate exuebant, & ſervituti deſtinabant ſatis crudeli. Veſtigia eius ſuppreſſionis adhuc paſſim extant, ut, ubi modi non fuerint ulli ita inconvenientes, tamen mox varii & mire excogitati prodierint ad ipſorum informationem. Quod ſi ſaltem Germaniam, relictis aliis regionibus & provinciis, in exemplum pertrahere velim, ſatis manifeſte apparebunt veſtigia huius infectionis.

II. *Germanorum mores, antea ſemper libertati addictorum, à Romanus infecti.*

Etenim Germaniam noſtram veros ſervos nunquam priſcis illis temporibus habuiſſe, ſatis ex victus ratione & facie regiminis conſtat, *velut teſtis eſt Cornel. Tacit. de morib. Germ.* quum tamen apud cæteras gentes omnia ſervorum eſſent pleniſſima. *Vult. ad §. ſervari. Inſt. num. 3.* Quod etiam rite adfirmat Knichius, *de veſtit. Pact. part. 2, cap. 3, num. 3, & ſeqq.*, dicens:

dicens: Germaniam ſervitutis à Romanis invectæ neſciam fuiſſe, veluti per manus traditum, noſtrates adſertant. Etſi enim ſervi quoque dominis addicti fuerant; attamen tanta non erat poteſtas, tantuſque nexus: verum ipſis agricultura, nec non armentorum pecorumve greges demandabantur veluti colonis, quorum conditio adhuc in uſu. *Iacob. VVill. in Tacit. p. 1, cap. 33. quem ſequitur Beuth. in eund. cap. 43.* Quod autem Tacitus tradit, victum alea ſervituti fuiſſe mancipatum; pervicaciæ indicium eſt, & ipſi victori quoque probroſum extitit. Subiiciens enim ſe ſervituti ſpontaneæ, indignus libertate exiſtimatur. *l. 3. ff. quibus ad lib. proclam. non lic.* Eiuſmodi ferinam pervicaciam referunt hodie Sclavi ad triremium ergaſtula condemnati, qui, dum ipſis quandoque liberum permittitur abire, aleæ ſe committunt, victuſque ad illa redit. Conſtat itaque raritas ſervitutis apud Germanos, eaque erat ſatis tolerabilis. Numerus vero Romanis reperitur, ut fidem noſtris moribus furcillet. *Lipſ. lib. 3, annal. Taciti, f. 174. ubi ex Plinio notat, Cælio cuidam Iſidoro quinquies mille ſervos tributos; & ex Athenæo, viginti millia, imo plures, quoſdam habuiſſe.*

III. *Fran-*

dicent: Germaniam ſervitutis à Roma-
nis invectæ neſciam fuiſſe, veluti ...
manus traditum, noſtrates adſerta...
Etſi enim ſervi quoque dominis add...
cti fuerant; attamen tanta non erat p...
teſtas, tantuſque nexus: verum ipſi...
agricultura, nec non armentorum p...
corumve greges demandabantur ve...
ti colonis, quorum conditio adh...
in uſu. *Iacob. VVill. in Tacit. p.1, cap.3*...
quem ſequitur Beuth. in eund. cap. 4...
Quod autem Tacitus tradit, victa...
alea ſervituti fuiſſe mancipatum; p...
vicaciæ indicium eſt, & ipſi victi...
quoque probroſum extitit. Subiicien...
enim ſe ſervituti ſpontaneæ, ind...
gnus libertate exiſtimatur. *l. 3. ſ. ...*
bus ad lib. proclam. non lic. Eiuſmod...
ſerinam pervicaciam referunt hodi...
Sclavi ad triremium ergaſtula con...
demnati, qui, dum ipſis quandoque...
liberum permittitur abire, aleæ ...
committunt, victuſque ad illa redi...
Conſtat itaque raritas ſervitutis apud
Germanos, eaque erat ſatis tolerab...
lis. *Numerus vero Romanis reperi...*
tur, ut fidem noſtris moribus faciat...
Lipſ. lib. 3, annal. Taciti, f. 174. ...
... notat, Cælio cuidam Iſidoro qui...
... mille ſervos tributos; & ex Ath...
..., viginti millia, imo plures, quæſtu...
fuiſſe.

III. Fra...

III. *Franci maxime primi ſervitutis introductores in Germaniam.*

Cæterum Clodovæus primus Francorum rex, quum Alemannos, id eſt, Helvetios, Suevos, Bavaros, Tyrigetas, Cattos, Miſnenſes, ad Tolbiacum in Vbiis, circa annum Chr. 499, debellaſſet, non ſolum hi, modo ne perirent, ſervitutem polliciti ſunt perpetuam, *Trith. lib. 1, annal. Franc. f.* 40, *ad fin.*, verum etiam ille, ut nunquam reſiſtere poſſent, arma ipſis ademit, ſervitutique mancipavit. *Paul Æm. Clodov.* 1. *Reg. lib.* 1, *f.* 7, *cum ſeqq. Iohan. Tilius, chron. de Reg. Franc. ad dict. ann.* 499. *Guliel. Paadin. ann. Burgund. lib.* 1, *f.* 81. *Nicol. Vignier. chron. Burgund. ad ann.* 499, *fol.* 18. *Iohan. Stumpf. chron. Helvet. lib.* 3, *cap.* 57, *& lib.* 4, *cap.* 27. *Munſt. coſm. lib.* 3, *cap.* 17. Et licet poſtmodum plurimi libertatem priſtinam conſecuti ſunt meritis, prece, precio; attamen aliqua ex parte remanſit ſervitus. Reges ſiquidem Francorum aliis conceſſerunt non tam pro donato, quam beneficiario titulo fiſcalinos, hoc eſt, Regis homines proprios re & corpore, *des Konigs geeygnete*

S 3 *knech-*

knechte, deren leib vnd guet Koniglicher kamer undervvorffen Stumpf. d. cap. 27. In cuius teſtificationem unum referre ſufficit: Ludovicus Caroli filius Einhardo Cancellario patris ſui contulit prædia Michlenſtad cum ſervis Regis propriis quatuordecim, & uxoribus ſuis & liberis tredecim. *Chron. l. aurish. ad ann.* 805, *fol.* 64. Cuius ſanctione Aldiones vel Aldianæ ſimili lege vivere tenentur in Italia in ſervitute dominorum ſuorum, qua fiſcalini vel lidi vivunt in Francia. *Anſegiſ. lib.* 4, *cap.* 102, *&c.* Quamvis autem proprii homines quoque vocitentur vaſalli feudatarii, vel etiam ſubiecti feudi Regis, qui eius ditioni ſubiiciuntur; *d. auct. de pact. his veſt. cap.* 5, *num.* 64: Attamen nemo eſt, qui neſciat, vaſallagium, cuius intuitu vaſalli ſic dicuntur, à mancipiis prælibatis longe lateque diſcerni; ut puta, quæ annexa ſunt fundo, eiuſve partes cenſentur, nec non prædiarias inter res ipſas computantur, *l. ſiquis* 1. *l.* 3, *ff. de diu. præſcript. l.* 14, *C. de SS. Eccleſ. Bald. l.* 1, *num.* 30, *C. de ſerv. fugit. Chopp. de civi. Pariſ. mor. lib.* 1, *tit.* 1, *num.* 17, *f.* 24. & inter immobilia referuntur. *Greg. Lopez. part.* 2, *tit.* 17, *lib.* 1, *f.* 35. teneturque eos dominus tradere ſicuti partem fundi. *Guilel. Bened. c. Rayn. verb. & uxo. nom.*

Adi-

knechte, deren leib vnd guet Koniglichen kamer vnderworffen Stumpf. d. cap. 27.
In cuius teſtificationem unum refer
ſufficit: Ludovicus Caroli filius Ein-
hardo Cancellario patris ſui contulit
prædia Michlenſtad cum ſervis Re-
propriis quatuordecim, & uxoribus
ſuis & liberis tredecim. *Chron. l. ...*
ad ann. 805, *fol.* 64. Cuius ſanctione
Aldiones vel Aldianæ ſimili lege vi-
vere tenentur in Italia in ſervitute do-
minorum ſuorum, qua fiſcalini vel li-
di vivunt in Francia. *Anſegiſ. lib.* 4,
cap. 102, *&c.* Quamvis autem propri
homines quoque vocitentur vaſalli
feudatarii, vel etiam ſubiecti feudi Re-
gis, qui eius ditioni ſubiiciuntur; *l.*
... de pact. bis vest. cap. 5, *num.* 64: At-
tamen nemo eſt, qui neſciat, vaſalla-
gium, cuius intuitu vaſalli ſic dicun-
tur, à mancipiis prælibatis longe l-
teque diſcerni; ut puta, quæ annexa
ſunt fundo, eiuſve partes cenſentur, nec
non prædiatias inter res ipſas compu-
tantur, *l. ſi quis* 1. *l.* 3, *ff. de div. preſcript.*
... 14, *C. de SS. Eccleſ. Bald. l.* 1, *num.* 10,
C. de ſerv. fugit. Chopp. de civi. Pariſ. mor.
lib. 1, *tit.* 1, *num.* 17, *f.* 24. & interim
nobilia referuntur. *Greg. Lopez. part.*
... *tit.* 17, *lib.* 1, *f.* 35. tenetur que eos do-
minus tradere ſicuti partem fundi.
... del. Bened. c. Rayn. verb. & uxo. nom.
Adi-

Adilas. deciſ. 5, *num.* 395, *cum ſeqq. extr. de teſtam.* In Gallia adſcriptitii vocitantur homines manus mortuæ; *Bod. de rep. lib.* 1, *num.* 109. qui ſine conſenſu domini teſtari nequeunt; iiſque ſine liberis eiuſdem conditionis decedentibus domini ſuccedunt. *Molin. in conſ. Par. tit.* 1, *gl.* 3, *num.* 2, *cum ſeq. &* §. 41, *num.* 55. *Ranchm. de ſucceſ. ab int.* §. 23, *num.* 3. *Chop. de dominio, lib.* 1, *tit.* 14, *num.* 11, *&* 12, *&c.* Non tamen unius ſunt generis. Nam alii ſervitutem magis, magis alii libertatem redolent noſtris moribus. *Zaſ.* §. *praiudic. num.* 15. *Inſt. de act.* Non ſolum vero ſervi proprii functiones & operas exhibent; verum etiam dominis emolumenta ſucceſſoria. Si etenim decedit ſervus proprius, nuptiis contractis cum libera; nihilo ſecius liberi, conditione patris intinguntur, nec partus ventrem ſequitur. *Forcat. rubr. de ſervit. num.* 11. Morem Tholoſatum conferendo, domino debetur triens mobilium. Sin autem proprius decedit, relictis liberis, dominus ſibi vendicat aliquid de morte mancipii. *Das hauptrecht vnd vveyd-maal, als ein hauptviehe, beſtes pferdt, beſtes kleydt, vel ſimile quid. Stumpff. d. cap.* 27. *Cruſius annal. Suevic. par.* 3, *lib.* 10, *cap.* 11, *fol.* 575, *&c.* Hactenus Knichius.

An non ex hac enarratione ſatis clare conſtat, quam facili imitamine ſervitutis peſtilentem illum morem & conſuetudinem Romanorum Clodovæus in ſuos quoque ſubditos & devictos vicinos tranſtulerit? Antehac enim quum omnes populi Germaniæ, quam late ſe ea extendebat, adſueti eſſent libertati, eiuſque precioſiſſimæ ingenuitatis ſtudioſiſſimi eſſent, ſervitutem ſemper tanquam rem ipſis odioſiſſimam à ſe propellere laborarunt. Aſt clades hæc interna, qua Franci & Alamanniæ populi inter ſe tot bellis civilibus coierunt, fecit, ut tandem ex libertate ſint in duriſſimam hanc ſervitutem detruſi. Ipſa enim nominis origo eſt à libertate; *ait Renecc. in poteſt. ad vit. Carol. M.* ſive ſit compoſitum; *die freyen ancken*, id eſt, liberi coloni: ſive ſimplex; ut *frey* & *franck*, quod liberum ſignificat.

Quod vero Clodovæus hunc modum ſubiugandi ex Romanis didicerit, non ſolum ipſa res & tot diverſæ ſervitutum ſpecies in eadem ſimilitudine monſtrant; ſed etiam teſtatur Lehman, *in chron. Spi. lib.* 2, *cap.* 10; ubi ait: Quandoquidem Clodovæus apud Romanos obſervarat conſuetudinem, quod illi victis ſervitutem imponerent, atque hoc modo omnia illis

An non ex hac enarratione ſatis cla-
re conſtat, quam facili imitamine ſæ-
vitatis peſtilentem illum morem &
conſuetudinem Romanorum Clodo-
væus in ſuos quoque ſubditos & e-
victos vicinos tranſtulerit? Antea
enim quum omnes populi Germaniæ,
quam late ſe ea extendebat, adſueti eſ-
ſent libertati, eiuſque precioſiſſimæ
ingenuitatis ſtudioſiſſimi eſſent, ſervi-
tutem ſemper tanquam rem ipſis odio-
ſiſſimam à ſe propellere laborarant.
Aſt clades hæc interna, qua Franci &
Alamanniæ populi inter ſe tot bellis
civilibus coierunt, fecit, ut tandem ex
libertate ſint in duriſſimam hanc ſer-
vitutem detruſi. Ipſa enim nominis
origo eſt à libertate; *ait Rentec. in pe-
riſt. ad vit. Carol. M.* ſive ſit compoſi-
tum: *die freyen ancken*, id eſt, liberi co-
loni: ſive ſimplex, ut *frey* & *franck*,
quod liberum ſignificat.

Quod vero Clodovæus hunc mo-
dum ſubiugandi ex Romanis didice-
rit, non ſolum ipſa res & tot diverſæ
ſervitutum ſpecies in eadem ſimilitu-
dine monſtrant: ſed etiam teſtatur
[L]ehman, *in chron. Spi. lib. 2, cap. 20.*
[u]bi ait: *Quandoquidem Clodovæus
apud Romanos obſervarat conſuetu-
dinem, quod illi victis ſervitutem im-
ponerent, atque hoc modo omnia il-*
lis

lis belligerandi media abſcinderent; ſimili ratione ſeveritatem & atrocitatem hanc ſuſcepit, & Alemannos omnibus armis ſuis privavit, nec non loco eius, quod mares, feminas & liberos eorum vita donaret, ſimul omnes in ſervitutem redegit, atque cum vitæ & bonorum poteſtate ſibi appropriavit. Vnde ex antiquiſſima illa Germanorum libertate in tantam ruinam eos præcipitavit, ut nec vel ipſi vindictam exerere bellicam, nedum vel ad officia bellica apti aut magiſtratus ullius munere digni iudicari poſſent; ſed ſervi & libertate armorumque iure prorſus exuti mori cogerentur. Plena fuit ſervis & ſervitutibus Alemannia noſtra, cuius magna pars hodie Helvetia eſt. nec eſt, quod ſciam, montanus pagus aliquis Helveticus, qui, rebus Francorum florentibus, duriſſimam illam ſervitutem non ſervierit. Extant enim tabulæ veteres, quæ hanc rem clariſſime teſtantur. *Vad. in epiſt. apud Goldaſt. tom. 2, antiq. Alem. fol. 84.*

Exemplum hoc poſtea Carolus Magnus ſecutus eſt, *Æmyl. lib. 2, ſub Carol. M.* quum Saxonas & Weſtphalos evinceret; quorum regionibus ſervitutem hanc ſic propriam fecit, ut non tantum diſarmarit ſimul, ſed etiam pro-

diverſione novæ conſpirationis nobiliſſimos eorum ultra triginta millia è Saxonia extruſerit, & uſque ad Coloniam Belgiumque expulerit, ibi ſedes quæſituros ſibi atque conſtituros.

Ex Clodovæi temporibus, & circiter annum Chr. 500, duriſſimæ & improbiſſimæ ſervitutum hæ ſpecies magis magiſque accrevere, ac ſe latiſſime pedetentim effudere. Velut etiam mancipati tales ſervi ingenti multitudine ultra Rhenum tranſplantati ſunt; alii donationis munere aliis oblati, & undequaque in ſervitutem adeo diſtributi, ut oppida, urbes, pagos & villas expleverint, &c. Hactenus Lehmannus ille.

I V. *Hiſtorica deductio, quomodo Saxones per aliquot ſecula libertatem conſervarint ſuam contra quamvis vim forti manu: cum correctione aliquot Hiſtoricorum.*

Non igitur Saxones quoque ab hoc mali veneno, tam latiſſime ſerpentis, tuti eſſe potuerunt. Namque licet populus iſte ita obſtinate ſubiectionis iugum excuteret à ſe, ut ad libertatem

directione novæ conſpirationis nobi-
liſſimos eorum ultra triginta millia
Saxonia extruſerit, & uſque ad Colo-
niam Belgiumque expulerit, ibi ſedes
quæſituros ſibi atque conſtituros.

Ex Clodovæi temporibus, & circi-
ter annum Chr. 500, duriſſimæ & im-
probiſſimæ ſervitutum hæ ſpecies ...
gis magiſque accrevere, ac ſe latiſſi-
pedetentim effudere. Velut etiam ...
cipati tales ſervi ingenti multitudi-
ultra Rhenum tranſplantati ſunt, ...
donationis munere aliis oblati, & ...
dequaque in ſervitutem adeo diſtrib-
ti, ut oppida, urbes, pagos & villas ...
pleverint, &c. Hactenus Lehmann...
illis.

IV. *Hiſtorica deductio, quomodo Saxones per aliquot ſecula liberta-tem conſervarint ſuam contra quamvis vim forti manu: cum correctione aliquot Hiſtoricorum.*

Non igitur Saxones quoque ab hoc
mali veneno, tam latiſſime ſerpentis,
tuti eſſe potuerunt. Namque licet
populus iſte ita obſtinate ſubiectio-
nis iugum excuteret à ſe, ut ad liber-
tatem

tatem quaſi natus diceretur; *iuxta Crantz. lib. 1. Sax. cap. 7:* tandem tamen idem, poſt tot exantlatos labores & damna, eiuſdem ſortis rigorem ſubire coactus eſt. Mira fortitudine libertatem ſuam tam contra exteros quam vicinos per aliquot ſecula defendere non deſierunt: ſubierant etiam pro vicinis multifaria pericula boni publici & communis libertatis Germanicæ cauſſa. Ante tempora Arioviſti ſepties ſe Cymbris (qui veteri Gallorum lingua Latrones vocati ſunt, quaſi ex Vandalis, Danis & Saxonibus collecti, *Krantz. lib. 1. Sax. cap. 8, & 9.*) ſubmiſcuerunt, & tranſcenderunt Alpes, totamque invaſere Italiam incredibili cum exercitu. Iul. Cæſar ipſe deſcribit ſatis, qualem defenſorem patriæ & adiutorem vicinorum ſe Arioviſtus ille cum ſuis Saxonibus præſtiterit: ſic & Harminium heroëm expertus eſt Quintilius Varus aſtutum & fortiſſimum inter Ameſin & Lippam fluvios. *Bunting. in chron. Brunſ. p. 6.* Quale Samſonis opus invicto animo Swertingus Princeps Saxonum, quum ex morte Haneſi vectigales Danis Saxones redditi eſſent, pro liberanda patria ex ſervitute ſubierit, ut ſe ſimul & Regem Frothonem Daniæ, paratis omnibus ex compoſito quæ conflagrandæ

grandæ domui inſervirent, fortiter comburendos tradiderit, id conſtat ex hiſtoriis. *Crantz. lib. 1, chron. Sax. cap. 11, & 12. Bunt. d. l. p.* 8. A qua parte Germaniæ hoſtis ingrueret aut immineret aliquis, illi ſocios ſe conterminis ſuis fideles obtulerunt, adeo ut propterea quoque ferme per tria ſecula, ceu homines integræ ſolidæque fidei, ſimplices, & nullius gloriæ cupidi, qui ſolummodo publicam communis patriæ ſalutem in conſervatione ſui liberi ſtatus reſpicerent, atque in bonum hoc omnem conferrent opem, abſque privato ambitionis aut commodi reſpectu, ſuis nomine tali vicinis & congentilibus adſcripti fuerint, velut etiam plærumque ſub Cattis ſimul ſunt cõprehenſi; *ut recte hoc annot. Krantz. d. l. cap.* 13. Namque alias, quoties in quiete vitã illis tranſigere datũ fuit, modeſte in ſumma caſtitate abſque luxurioſo veſtitu & æquitati unice addicti inter ſeſe vixerunt, *Bunt. d. l. p.* 4. Vigilantiſſimi tamen interim ſuæ libertatis ſemper fuerunt vindices, qui omnino nequirent iugum alterius ferre Domini. Proinde, quum raro eſſent abſque motu, & congentiles lubenter eorum uterentur auxilio, paratos ſe exhibuerunt iis ex omni parte, maximamque coluerunt cum amici-

tiam

grandæ domui inſervirent , ſortitæ
comburendos tradiderit , id conſtat
ex hiſtoriis. *Crantz. lib. 1, chron. Sax.*
cap. 11, & 12. Bunt. d. l. p. 8. A qua
parte Germaniæ hoſtis ingrueret aut
immineret aliquis, illi ſocios ſe con-
terminis ſuis fideles obtulerunt, adeo
ut propterea quoque ferme per tria ſæ-
cula, ceu homines integræ ſolidæque
fidei, ſimplices, & nullius gloriæ cu-
pidi, qui ſolummodo publicam com-
munis patriæ ſalutem in conſervatio-
ne ſui liberi ſtatus reſpicerent, atque in
bonum hoc omnem conferrent operam,
abſque privato ambitionis aut com-
modi reſpectu , ſuis nomine tali vici-
nis & congentilibus adſcripti fuerint,
velut etiam plærumque ſub Catti ti-
mul ſunt cõprehenſi: *ut recte hoc annot.*
Krantz. d. l. cap. 13. Namque alias, quo-
ties in quiete vitã illis tranſigere datum
fuit, modeſte in ſumma caſtitate abſ-
que luxurioſo veſtitu & æquitati uni-
ce addicti inter ſeſe vixerunt, *Bunt. d.*
l. p. 4. Vigilantiſſimi tamen interim
ſuæ libertatis ſemper fuerunt vindices,
qui omnino nequirent iugum alterius
ferre Domini. Proinde , quum tam
eſſent abſque motu , & congentiles lu-
bentes eorum uterentur auxilio , para-
tos ſe exhibuerunt iis ex omni parte,
maximamque coluerunt cum amici-
tiam

tiam cum Francis. Vnde temporibus Diocletiani, Imperatoris illius ultra mortalitatem truculentiſſime ſuperbi, circa an. Chr. 300, Franci cum Saxonibus mare per Armoricæ & Belgicæ tractum infeſtarunt. *Auctores ſunt Eutrop, lib. 9, Oroſ. lib. 7, cap. 25.* Dehinc cum Francis partim Romanorum beneficiis deleniti , partim cladibus fracti , continuerunt ſe intra fines ſuos uſque ad Valentiniani Imperium circa ann. Chr. 370. Tum enim, cum Francis renovata ſocietate priſtina, coniunctis viribus terra marique Galliam depopulati ſunt, quod Alemanni & conſortes illorum ex ea parte mire infeſtarentur ab Imperatore. ubi & Saxonum nomen iterum inclareſcere cœpit ob fortia facta , ut prima irruptio Saxonum in Romanos limites ducta fuerit. *Ammia. Marc. lib. 27. Buchol. chron. p. 218.* Sic etiam quum Attila ille, Hunnorum Rex ferociſſimus , totius orbis terrarum imperium mente concepiſſet , & ex oriente circa an. Chr. 451. in occidentem veniſſet, nec non Germaniam ſpe prædæ & ſubiugationis obruere totam tentaret, exercitu ad ſeptingenta millia militum coacto , properaretque in Galliam, quam prope occupaſſet , niſi fortiſſimus ille Romanorum Conſul Aëtius, aucto-

auctoritate Theodoſii Imperatoris, inter alios Theudoricum Gothorum Regem quoque in auxilium contra communem omnium regnorum hoſtem advocaſſet; tum maxime Saxones Attilæ & Hunnis, tanquam potiſſimi zelotes & vindices libertatis, in prima acie oppoſiti fuerunt. *Krantz. l.d.cap. 23. Bunting.d.l.p.10.* Clodovæus Rex Franciæ, anno Chr. 514. mortuus erat; & quatuor reliquerat filios; Theodoricum, qui Metis regnabat annis 27; Clodomirum; Clotarium; & Childebertum Pariſiis gubernantem: quippe diviſerant inter ſe ampliſſimas regni provincias. Primus horum Theodoricus alebat diſcordiam cum Rege Thuringo Ermenfrido. quem quum non ita facile expugnare poſſet, ac, ne Saxones in ſocietatem belli Thuringis accederent; ex conſilio Procerum Saxones ante omnia cum magna agrorum promiſſione in ſuas partes pertraxit, qui nec difficulter invitati promiſſa quidem arripuere: at, ſi non cautiores fuiſſent, clancularium pacem in exitium eorum cum debellato Ermenfrido iniiſſet. Nihilominus Theodoricus promiſſam Saxonibus terram cedere coactus eſt; & urbem, quam expugnaverant, perpetuo habitandam donavit; ubi poſtea arcem

ad

ad montem eum, quem Vnſtruda alluit, in perpetuam rei memoriam, & ut ea termini diſcriminati utriuſq; regionis indicarentur, erexerant; quam adhuc Elector Saxoniæ tanquam præfecturam in ditione ſua poſſidet.

Dum in hoc rerum ſtatu (*ait Krantz. d.l. cap.29.*) Saxones agerent, Francis pacati, Thuringis (quibus Franci præerant) non moleſti, quod terras à Francis permiſſas incolerent; Albuinus Longobardorum rex, iam diu in Pannoniis ſedens, per Narſetem Italiæ Præſidem, quem Sophia Iuſtini Imperatoris coniux inſigni eunuchi iniuria affecerat, vocatus fuit. Atque is ex Saxonibus, Longobardis, Gepidis, Bulgaris, Sarmatis, Pannoniis & Suevis quum ingentem exercitum anno Chr. 568. collegiſſet, feliciqueſucceſſu Italiam prope totam excepta Roma occupaſſet, Saxonum ope potiſſimum floruit, & regnum novum ſibi ibidem, quod per 206. annos uſque ad Caroli Magni tempora duravit, quidem conſtituit. Verum Saxones (*verba ſunt Krantz. cap. 30.*) quum aliquandiu ſub Longobardis in Italia militaſſent, pertæſi alieni imperii, qui ſe ad libertatem natos arbitrarentur, in patriam reſpexere. Accaſſit Francorum Regum non obſcura

fugge-

ſuggeſtio: Quid vellent in Italia ſervire, qui in libertate nati, etiam aliis (ſi ſatis niterentur) imperarent. Vrebat quidem Francos gloria Longobardorum, quod locupletem provinciam, & dominam gentium tam facile cœpiſſent, imminerentque terrore vicinis gentibus. Quocircà volentes Longobardorum Franci potentiam minuere, tale aliquid Saxonibus per ſubmiſſos inſtilavere. Facile perſuaſeris homini libero, ſuo iure vivere. Non ſurda aure Saxones accepere, in quod ſua ſponte propendebant, &c.

Interea autem, quum per 15. annos abfuiſſent, ex conniventia & approbatione Regis Francorum totam prope Saxonum ſedem occuparant & ſuis poſteris deſtinarant Suevi rurſus; & ſui quoque reditus iter omne illis præcluſerat armata manu Ennius Mummulus Romanus. Vnde, prius repulſi ex via, coacti ſunt fœdus inire cum Sigeberto Rege Francorum Metenſi ſive Auſtraſiæ, ut ita non ſine difficultate ad ſuam redirent per tot aſpera damna patriam. Imo quum Suevi ita plane cedere nollent, ut etiam alio titulo Sueviæ Saxoniam nominitarint, & conflictioni acerrimæ ſuccubuiſſent Saxones, donec tandem adiumento novo Regis Francorum non ſine oppi-

ſuggeſtio: Quid vellent in Italia ſe-
vire, qui in libertate nati, etiam alii
(ſi ſatis niterentur) imperarent. Vi-
bit quidem Francos gloria Longoba-
dorum, quod locupletem provin-
ciam, & dominam gentium tam faci-
le cœpiſſent, imminerentque terror
vicinis gentibus. Quocirca volentes
Longobardorum Franci potentiam mi-
nuere, tale aliquid Saxonibus per ſub-
miſſos inſtilavere. Facile perſuaſeri
homini libero, ſuo iure vivere. Non
ſurda aure Saxones accepere, in quod
ſua ſponte propendebant, &c.

Interea autem, quum per 15. anno
abſuiſſent, ex conniventia & appro-
batione Regis Francorum totam pro-
pe Saxonum ſedem occuparant & ſu
poſteris deſtinarant Suevi rurſus; & ſu
quoque reditus iter omne illis pra-
cluſerat armata manu Ennius Mum-
mulus Romanus. Vnde, prius repulſ
ex via, coacti ſunt fœdus inire cum
Sigeberto Rege Francorum Metenſi ſi-
ve Auſtraſiæ, ut ita non ſine difficul-
tate ad ſuam redirent per tot aſperi-
damna patriam. Imo quum Suevi ita
plane cedere nollent, ut etiam alio ti-
tulo Sueviæ Saxoniam nominitarint,
& conflictioni acerrimæ ſuccubuiſ-
ſent Saxones, donec tandem adiumen-
to novo Regis Francorum non ſine
oppi-

oppignoratione libertatis expulerint Suevos; ex rancore ſe converterunt ad novas leges patriæ confingendas, quibus inter alia muliebri ſexui impoſuerunt, ne ulla cuiquam ex Suevorum natione nuberet, ſub pœna excluſionis è paterna hæreditate. Vnde Saxonici iuris aut ſpeculi origo pro parte emerſit. quod poſtea ex conſuetudinibus Francorum, quum ipſis tandem quoque vectigales redderentur, variis modis adauctum & demum ex variis opinionum anfractibus conflatũ fuit. ubi ſimul mulierum conditio in multis deterior facta eſt. Qui certe primus lapſus, quod cœperint à libertate deviare, & poſteros ſuos ad gradum aliquem ſervitutis propria adſtringere culpa. Atque iſta heic cum in finem monentur, ut iuris Saxonici, quod *Speculum* dicunt, & *Landtrecht*, vera origo, in qua omnes prope Commentatores, ac Hiſtorici, ipſe quoque Gloſſator, *ut recte ſentit Krantz. d. l. in fin. cap.* 30, mire hallucinatus eſt, clarius percipi queat. Quamvis autem ex eo tempore novæ ſucceſſionis ſuæ in patria firmiorem ſedem nova conſtitutione Reipublicæ per 50. annos prope adornare ſtuduerint: accidit tamen, ut, poſtquam Clotharius Rex Franciæ, quem alii Lotharium recte

T vocant,

vocant, Dagoberto, an. Chr. 624, regni ſui eam partem quæ Auſtraſia dicta fuit, maximam Germaniæ partem complectens, ex Metenſi Regia tradidiſſet regendam; Bertoldo, ſive Beroaldo, quem etiam Regem Friſiæ alii dicunt, (*vide Seth. Calviſ. in Chronol. h. an.*) Duci Saxonum, vicini Regis potentia, utpote qui etiam Thuringiam poſſidebat, ſuſpecta videretur, atque occaſionem omnem imminuendi vires eius quæreret.

Ortum eſt igitur bellum anno Chriſti 630. inter vicinos de finibus; velut quoque antehac diſcordiæ fuerant ex terminis Thuringicis. Dagobertus copiis validis in Metenſi regione perarmatis Rhenum traiicit, ducturus eas in hoſtem. Nec ſegnis Bertoldus Saxonum Dux, ad arma vir impiger, iamdudum quoque bellum ſitiens, iuveni Regi Dux veteranus occurrit. Conſeruntur manus, & gravi utrinque prælio multi cadunt. Dagobertus acri certamine premitur ab oppoſito Saxone, ut, decuſſa galea, partem cutatam capitis cum adhærentibus capillis in terram demitteret, &c. Ergo attritis exercitus ſui viribus, paulatum ſe retraxit Dagobertus, victoriam permittens hoſti. *Krantz. d. l. cap.* 31. Mittit igitur ad patrem Clotharium, qui auxilio advenit

vocant, Dagoberto, an. Chr. 624, reg-
ſui eam partem quæ Auſtraſia dicta
fuit, maximam Germaniæ partem
complectens, ex Metenſi Regia ad-
diſſet regendam; Bertoldo, ſive Beroal-
do, quem etiam Regem Friſiæ alii di-
cunt, (*vide Seth. Calviſ. in Chronol. b.
an.*) Duci Saxonum, vicini Regis po-
tentia, utpote qui etiam Thuringiam
poſſidebat, ſuſpecta videretur, atque
occaſionem omnem imminuendi in-
re eius quæreret.

Ortum eſt igitur bellum anno Chri-
ſti 630. inter vicinos de finibus; re-
lut quoque antehàc diſcordia fuerat
ex terminis Thuringicis. Dagobertus
copiis validis in Metenſi regione pa-
ratis Rhenum traiicit, ductans ea in
hoſtem. Nec ſegnis Bertoldus Saxo-
num Dux, ad arma vir impiger, iam
dudum quoque bellum ſitiens, iuve-
Regi Dux veteranus occurrit. Conſe-
runtur manus, & gravi utrinque præ-
lio multi cadunt. Dagobertus acri cer-
tamine premitur ab oppoſito Saxone,
ut, decuſſa galea, partem cutatam ca-
pitis cum adhærentibus capillis in ter-
ram demitteret, &c. Ergo attritis cer-
citus ſui viribus, paulatum ſe retrahit
Dagobertus, victoriam permittens ho-
ſti. *Krantz. d. l. cap. 31.* Mittit igitur a-
patrem Clotharium, qui auxilio ad-
veni-

venit filio, & ad Ingelheymium acerrimo prælio cum hoſtibus pugnans, Beroaldum Saxonum & Friſiæ regem obtruncat; Adeoque pertinaciter perſecutus eſt victoriam, ut omnem Saxoniæ provinciam igni ferroque vaſtaret; nec abiit donec prodeuntes obviam proceres de pace agerent. Summa fuit, ut Saxonia, annuo Francis penſo tributo, dominos ac maiores ſuos agnoſceret. Regnaverat Bertoldus annis ſexaginta. cui, beneficio Clotharii, Adgillus ſucceſſit in Friſia: at Saxones ſibi poſtea elegerunt Regem Sieghardum. Verum, quod ita Francis tributarii redditi eſſent, mordebat acriter Saxones. Proinde capta occaſione, quum Winuli ex gente Vandalorum, quos alii Winnidos dicunt, tum in ea habitantes provincia quæ hodie Brunſvicenſis eſt, in Thuringiam irrumperent, Saxones miſerunt ad Dagobertum, ſeſe offerendo, quod eſſent Thuringiam ab omni incurſione liberaturi, ſi ipſi à tributo liberi & amici Regis in reliquum tempus ſcriberentur. Quum itaque Francis per Saxones reddita eſſet ſua Thuringia, Saxones non tributarii, ſed Francis fœderati habiti ſunt anno Chr. 640. Tum vero Saxones iterũ, quum tot periculis edocti eſſent, ut eo rectius ſuum ſtabilirent regnum,

ad comportationem legum, iuxta conſuetudines Francorum ac Longobardorum, ex quorum plurima didicerant moribus, ſe converterunt. Etenim neceſſitas hoc exigebat, ut eo rectius cum Suevis, qui non penitus expelli potuerant antehac, convenirent. Namque Suevi iam pridem moribus Francicis ſe accommodaverant, & introduxerant multas talium iurium conſuetudines, à quibus olim penitus Saxones abhorruerant, utpote qui ſemper magni libertatis filii & vindices dici expetebant. Quare, velut inter alia multa, etiam heic errat Pomarius, *in chronico ſuo Saxoniæ*, *pag.* 14, quod ſub Iuſtini annos, circa annum Chriſti 526, ſtatim poſt obtentionem partis Thuringicæ terræ, Ermenfrido interempto, Saxones ſuum ius in tranquillo vitæ ſtatu confecerint. Quamvis non incompte iiſdem honeſtam adſcribat vitam, quod ſecundum legem naturæ adeo decenter vixerint, ut inter ſeſe unice æquitatis normam reſpexerint: Attamen ſtatim idem inculcat, quod nimium ſtudio Romanæ divinationis & idololatriæ addictus ipſorum fuerit genius: Vnde etiam ipſorum admodum corrupta ſint iura, & leges, quas ſibi in ea vanitate confinxerãt. Interceſſit autem totius ſeculi ſpacium, & ultra, priuſ-

ad comportationem legum, iuxta con-
ſuetudines Francorum ac Longobardo-
rum, ex quorum plurima didicerant
moribus, ſe converterunt. Etenim ne-
ceſſitas hoc exigebat, ut eo rectius cum
Suevis, qui non penitus expelli potue-
rant antehac, convenirent. Namque
Suevi iam pridem moribus Francicis ſe
accommodaverant, & introduxerant
multas talium iurium conſuetudines,
à quibus olim penitus Saxones abhor-
ruerant, utpote qui ſemper magni li-
bertatis filii & vindices dici expete-
bant. Quare, velut inter alia malè,
etiam heic errat Pomarius, *in chronico*
ſuo Saxoniæ, *pag.* 14, quod ſub Iuſtini
annos, circa annum Chriſti 526, ſtatim
poſt obtentionem partis Thuringicæ
terræ, Ermenfrido interempto, Saxones
ſuum ius in tranquillo vitæ ſtatu con-
fecerint. Quamvis non incompte il-
dem honeſtam adſcribat vitam, quod
ſecundum legem naturæ adeo decen-
ter vixerint, *ut inter ſeſe unice æqui-*
tatis normam reſpexerint: Attamen
ſtatim idem inculcat, quod nimium
ſtudio Romanæ divinationis & ido-
lolatriæ addictus ipſorum fuerit ge-
nius: *Vnde etiam ipſorum admodum*
corrupta ſint iura, & leges, quas ſibi in
a vanitate confinxerāt. Interceſſit au-
em totius ſeculi ſpacium, & ultra,
priuſ-

priuſquam ad tranquillitatem aliquam pervenerint: Quum tot à tempore Theodorici Regis Francorum Auſtraſiæ, & longe plures, quæ ob defectum Scriptoris non annotatæ ſunt, intervenerint hiſtoriæ.

Error Chronici Buntingi.

Sic quoque Buntingus non levem errorem *in chronico ſuo Brunſvicenſi* duplici modo committit; dum ita inconſiderate in annorum ſupputatione Saxoniæ Reges Sieghardum & Theodoricum connectit, ut alterum anno 630. à Saxonibus, continuo poſt cladem à Lothario & Dagoberto Regibus Franciæ acceptam, electum, & hunc tanquam eius filium ſubſtitutum, qui anno Chr. 723. à Carolo Martello captus ſit, faciat; quaſi hi bini Reges totius ſeculi curſum in gubernationibus compleverint. Teſtatur autem hiſtoria de vita Suitberti Epiſcopi Weſtphalorum & Vltraiectenſis, quod Saxones Duce Brunone admodum atrociter vicinos ſuos Bructuarios perſecuti fuerint, graviterque eoſdem afflixerint, quod religioni Chriſtianæ nomen dediſſent. Velut quoque ex ſuis, tempore Childeberti, quum Iuſtinianus II. crudelis Imperium, auxilio Bulgaro-

 rum

tum,recuperaſſet,circa an. Chriſt. 708, expulere ditionibus, quotquot Chriſti nomen profeſsi fuerant. Vnde Suibertus, quum locum nullum amplius propagandi religionem haberet reliquum, Coloniam ad Pipinum Caroli Martelli patrem reverſus eſt. Conſtat igitur ex hoc, quod alius adhuc Bruno fuerit ante Warnekindi filium Brunonem, qui frater fuit Witekindi, & ante huius ex Wigberto filium Brunonem, quem huius nepos, Bruno videlicet quartus, ſecutus eſt, qui inclutam urbem Brunſvicenſem anno Chriſti 861. condidit, & eidem ex ſe nomen dedit; quum ſolummodo Buntingus trium mentionem faciat. Sed ipſa computatio annorum ſat eius errorem detegit. Fortaſsis hoc ipſi impoſuit, quod Krantzius, *lib.* 1. *Sax. cap.* 32, inter hiſtoriam Thuringiæ Dagoberto Regi Franciæ à Saxonibus reſtitutæ, & Caroli Martelli, tam exiguum relationis interſtitium interponat, atque omnia tam conciſe conſtringat, nec non ſtatim capite ultimo tam inſignis Herois, quem malleum hoſtium vocat, facta ſtupenda ſubnectat; quum tamen à Dagoberto I, quem Magnum dixere populi, uſque ad Theodoricum Dagoberti II. filium, decem Reges Franciæ mortui ſint, & pene totius interea
con-

ram, recuperaſſet, circa an. Chriſt. 703,
expulere ditionibus, quotquot Chriſti
nomen profeſſi fuerant. Vnde Suiber-
tus, quum locum nullum amplius
propagandi religionem haberet reli-
quum, Coloniam ad Pipinum Caroli
Martelli patrem reverſus eſt. Conſtat
igitur ex hoc, quod alias adhuc Bru-
no fuerit ante Warnekindi filium Bru-
nonem, qui frater fuit Witekindi, &
ante hunc ex Wigberto filium Bruno-
nem, quem huius nepos, Bruno vide-
licet quartus, ſecutus eſt, qui inclutam
urbem Brunſvicenſem anno Chriſti
861. condidit, & eidem ex ſe nomen
dedit; quum ſolummodo Buntingus
trium mentionem faciat. Sed ipſa
computatio annorum ſat eius errorem
detegit. Fortaſsis hoc ipſi impoſuit,
quod Krantzius, *lib. 1. Sax. cap. 32*, in-
ter *hiſtoriam Thuringiæ Dagoberto
Regi Franciæ à Saxonibus reſtitutæ*, &
Caroli Martelli, tam exiguum relatio-
*nis interſtitium interponat, atque om-
nia tam conciſe conſtringat*, nec non
*eum capite ultimo tam inſignis Heroi-
s, quem malleum hoſtium vocat,
ta ſtupenda ſubnectat*: quum tamen
*Dagoberto I, quem Magnum dixere
alli, uſque ad Theodoricum Dago-
II. filium*, decem Reges Franciæ
ui ſint, & pene totius interea
con-

ſumptum ſit ſeculi tempus. Nec omnia de Saxonibus conſtare potuerunt, quum eorum non fiat mentio, niſi iis motus cum talibus fuerit vicinis, qui clariores conſecuti ſunt ſcriptores, Paucis itaque perſequitur hoc quod ad continuationem faciat eius diſcordiæ, quæ prope Saxonibus perpetua fuit cum Thuringis. Ait: *Aſſiduum deinde bellum Saxonibus interceſſit de Thuringia, Francorum Provincia; in cuius finibus iam, quia Saxones nonnihil iuris elaborando quæſierant, cotidiana de terminis erat quæſtio. Sed & Francis Chriſtianis Principibus odioſum erat Saxonum nomen, quod adhuc gentili ſorderent errore. Quocirca Carolus Martellus, Pipini Brevis filius ex Alpiade licet pellice natus,* (quem merito Krantzius, *lib. 1, cap. 33*, virum illi ſeculo feliciſſimum vocat; qui niſi contigiſſet, actum fuiſſet de Gallis,) *aulæ præfectus*, (qui Maior etiam domus dicebatur,) *pacatis in occidente rebus; quum Saracenos ſuis & Romanis provinciis expuliſſet; converſus in alterum latiſſimæ ditionis angulum, etiam illum purgare ſordibus conſtituit. Saxones erant ea tempeſtate dæmonicolæ, & qui Chriſtianam religionem adſpernarentur*. ait *Krantzius*. In eos converſus Mar-

 tellus,

tellus, bellum inſtituit, & bellum inchoavit, quod demum nepos eius ex filio Caroli Magni peregit. Tantæ molis erat, Saxonicam gentē à patriis ritibus avertere. Magno tamen tum bello preſſi Saxones, & exhauſti, Carolo quidem Martello manus dedere, componentes cum illo per quaſlibet conditiones pacem; ſed leges Chriſtianas accipere necdum conſenſerunt, &c. quæ peracta ſunt circa annum Chriſti 740. Ita quoque poſt obitum huius patris ſui Carolomannus, Princeps religioſus, circa an. 745. in Saxonas exercitum duxit, & eos quidem tum perdomuit, ut legibus ſeculi parerent ad æquabilitatem: Sed Chriſti religionem neque verbis ſuadere nec armis inducere poterat. Proinde etiam Pipinus, ſimulac Coronam regiam obtinuerat, anno 751, pro prima expeditione hoc ſuſcepit, *iuxta Krantzium*, ut arma in perfidos Chriſto Saxones veteret. Magno igitur in eos apparatu ducens, bellum iis graviſsimum intulit; ſed tanta fuit gentis moles, ut non ſtatim ad mutandam religionem armis cogi poſſet. Ea igitur expeditio fruſtra fuit, licet repetitis vicibus idem tentarit. Peracta taliăſunt ſub Ducibus Theodorico & Edelhardo; qui, ſtrenui & fortes, adeo ſe communi accommodare popu-

tellus, bellum inſtituit, & bellum in-
choavit, quod demum nepos eius ex
filio Caroli Magni peregit. Tanta mo-
lis erat, Saxonicam gentē à patriis riti-
bus avertere. Magno tamen cum bello
preſſi Saxones, & exhauſti, Carolo qui-
dem Martello manus dedere, compo-
nentes cum illo per quaſlibet condi-
tiones pacem; ſed leges Chriſtianas ac-
cipere necdum conſenſerunt, &c. quæ
peracta ſunt circa annum Chriſti 74?.
Ita quoque poſt obitum huius patris
ſui Carolomannus, Princeps religio-
ſus, circa an. 745. in Saxonas exerci-
tum duxit, & eos quidem tum per-
domuit, ut legibus ſeculi parerent ad
æquabilitatem: Sed Chriſti religionem
neque verbis ſuadere nec armis indu-
cere poterat. Proinde etiam Pipinus,
ſimul ac Coronam regiam obtinuerat,
anno 751, pro prima expeditione hoc
ſuſcepit, iuxta *Krantzium*, ut arma in
perfidos Chriſto Saxones verteret. Ma-
gno igitur in eos apparatu ducens, bel-
lum iis graviſſimum intulit; ſed tanta
fuit gentis moles, ut non ſtatim ad
mutandam religionem armis cogi poſ-
set. *Ea igitur expeditio fruſtra fuit*, li-
cet repetitis vicibus idem tentarit. Per-
acta tal... ſunt ſub Ducibus Theodori-
... & Edelhardo; qui, ſtrenui & for-
..., adeo ſe communi accommodare
popu-

populo, ad iugum alterius ferendum
prorſus inſueto, ubique cogebantur.
Quamvis igitur recte dicat Krantzius,
d. lib. 2. cap. 21, (ubi merito compilato-
rem & gloſſatorem ſpeculi Saxonici,
propter ignorantiam temporis & ſug-
geſtionem plurimarum falſitatum,
quæ evidentiam ſuam undique pro-
dunt, reprehendit & exagitat) quod
exigua ſatis civilitas gentis huius fue-
rit, nec tempore Caroli Magni *leges* ab
initio quæſierint; utpote qui contenti
iis vivere poterant quæ *univerſo* orbi
ſatis eſſent: tamen res ipſa loquitur, &
tam multiplex fortiſque *reluctatio*,
quod nullatenus in confuſione vixe-
rint, qui *toties diſſipati tam faciles*
potuerint recolligere vires, & bono
edere ſemper ordine. Quin & tacitis
moribus imbiberant ex tot calamita-
tum & perſecutionum informatione,
ac converſatione Francorum, Longo-
bardorum & domeſticorum Suevo-
rum, quod non diu potuiſſent inter ſe
rite convenire, aut ſervitutem toties
ipſis deſtinatam à ſe propellere, niſi
ordinationem & legum & hominum
obſervaſſent. Ita enim pridem inter
eos convenerat, ut eſſent inter ſeſe bi-
partiti: quum *alii* dicerentur Nobi-
les, qui primarii erant in expeditioni-
bus, incurſionibus aut defenſioni-
T 5 bus;

bus; alii ignobiles. Diſtributi vero omnes erant in duodecim ditiones vel pagorum provincias; atque unuſquiſque locus deſignatus ſuum habebat Directorem aut Principem, quibus demandata erat boni publici curatio. Ideoque ſingulis menſibus, aut quoties rerum neceſſitas hoc exigeret, inter ſe conveniebant deliberationis ergo, ut ea in tempore diſponerentur, quæ ad ſtatus conſervationem facerent. Cui conventui, olim, velut etiam univerſo regimini, unus quis eorum per anni ſpacium alternatim præſidebat, & iudicabant etiam ipſis ex Adelingis adiuncti lites controverſas. Quod ſi vero hoſtilitate aliorum premerentur, ut plurimum ille, ſub cuius præſidio Saxones infeſtarentur, aut quem maxime virtute animi prævalere noſcerent, eligebatur in Regem, ut Dictaturam quaſi & expeditionem totam perficeret, quam diu duraret periculum, aut res in dubio erant poſitæ. Unde factum eſt, quod non facilis mutatio ſit admiſſa, propter experientiam rerum, & claritatem nominis. Quod tamen diverſimode Buntingus *in chron. Brunſv. pag. 14, f. 2*, & Pomeranus *in Saxoniæ chronico, pag. 50*, & ſibimet ipſis contradictorie recenſent. Sed quod mutatio non adeo facilis fuerit, ipſi

in

bus; alii ignobiles. Diſtributi vero
omnes erant in duodecim ditiones id
pagorum provincias; atque unuſquod-
que locus deſignatus ſuum habebat
Directorem aut Principem, quibus de-
mandata erat boni publici curatio.
Ideoque ſingulis menſibus, aut quo-
ties rerum neceſſitas hoc exigeret, inter
ſe conveniebant deliberationis ergo,
ut ea in tempore diſponerentur, quæ
ad ſtatus conſervationem facerent. Cu
conventui olim, velut etiam univerſo
regimini, unus quis eorum per anni
ſpacium alternatim præſidebat, & iu-
dicabant etiam ipſis ex Adelingis ad-
iuncti lites controverſas. Quod ſi re-
to hoſtilitate aliorum premerentur, ut
plurimum ille, ſub cuius præſidio Sa-
xones infeſtarentur, aut quem maxi-
me virtute animi prævalere noſcerent,
eligebatur in Regem, ut Dictaturam
quaſi & expeditionem totam perfice-
ret, quam diu duraret periculum, au
res in dubio erant poſitæ. Vnde factum
eſt, quod non facilis mutatio ſit ad-
miſſa, propter experientiam rerum, &
claritatem nominis. Quod tamen di-
s eiuſmodi Buntingus in chron. Brunſ.
ag. 14, f. 2, & Pomeranus in Saxo
ca chronico, pag. 50, & ſibimet ipſis
contrad.ctorie recenſent. Sed quod
mutatio non adeo facilis fuerit, ipſi
in

in antecedentibus, & familia Theodorici, confitentur: velut etiam eiuſmodi morem Saxonicæ genti in libertatis ſuæ adminiſtratione, inſignis ille & hiſtoricorum Germanorum anteſignanus Reynerus Reneccius, *in comment. ſuo ad Annal. Poët. de Carol. Mag. lib. 1, pag. 13*, adſcribit. cuius verba notatu digniſſima hæc ſunt: Duces provinciis præerant, & rem militarem curabant, Comites ius dicebant, & Ducibus parebant. Documenta omitto. Interim utrique ex Adelingis creabantur. Hac voce Nobilitas intelligenda; ea, inquam, quæ nunc *die Herrſchaft*, nam Equeſtris, quæ vulgo *Ridderſchaft*, aliis olim appellationibus veniebat. quæ ex annalibus, diplomatis, aliiſque id genus inſtrumentis & monumentis petenda. Neque vel Duces vel Comites, ulla hæreditaria ſucceſſione gaudebant, ſed pro Regum arbitrio creabantur, ſic, ut dignitates illæ Nobilitati communiter paterent, nec ad familias reſtringerentur. Atque inde tot in annalibus Comites, plerique etiam Duces, abſque locorum mentione relati. etſi merita interdum huic conſuetudini derogarunt. qua de re Agilolfingorum è Lege Boiarica exemplum in medio. Eadem multarum aliarum Domorum ſors extitit,
donec

donec καθόλε exempla in legem verſa. Vnde ius feudale, & inde rurſus hæreditariæ ſucceſsiones, tandemque hæreditarii tituli, qui per Germaniam hodie in uſu. Nam ut exteræ gentes varient, notum eſt. Hactenus ille. Mos ſane eiuſmodi non improbandus fuit; quum hoc modo omnes viæ, portæ, & feneſtræ ad virtutes apertæ ſteterint cunctis ſimul mortalibus iſtius nationis, & quiſque ſtimulo acriori concitatus fuerit ad honeſtatem vitæ rectius decurrendam. At nunc vix amplius locus patet pietati, iuſtitiæ, integritati, fidei, & veritati; dum ſic præcluſæ ſunt iis fores qui ex ingenuitate & candore pio vitæ normam ſibi conficere geſtiunt; atque vix ita veriori culturæ quid reſtat: ut omnia ad ſcopulos adſtricta hereant ſuos, & inde libertas vera ſervituti captiva ducatur. Vnde tum quoque apud Saxonas ea magis decreſcere cœpit, quum nimium affectate moribus alienis ſeſe accommodarent, & plures ſervitutum ſpecies, Romanorum imitatione, induerent.

Locus notabilis Reyn. Reneccii.

Quare idem Reyn. Reneccius, *d. l.* 4.*p.* 59, *fol.* 2, *&* 60, in illos proprium retor-

donec ταβίας exempla in legem verſa
Vadeius feudale, & inde rurſus hære-
ditariæ ſucceſsiones, tandemque hære-
ditarii tituli, qui per Germaniam ho-
die in uſu. Nam ut exteræ gentes vi-
vent, notum eſt. Hactenus ille. Mos
ſane eiuſmodi non improbandus fuit;
quum hoc modo omnes viæ, portæ, &
feneſtræ ad virtutes apertæ ſteterint
cunctis ſimul mortalibus iſtius natio-
nis, & quiſque ſtimulo acriori conci-
tatus fuerit ad honeſtatem vitæ rectius
decurrendam. At nunc vix amplius
locus patet pietati, iuſtitiæ, integrita-
ti, fidei, & veritati; dum ſic præclu-
ſæ ſunt iis fores qui ex ingenuitate &
candore pio vitæ normam ſibi conſti-
tuere geſtiunt; atque vix ita verioris
culturæ quid reſtat: ut omnia ad ſcru-
pulos adſtricta hæreant ſuos, & inde li-
bertas vera ſervituti captiva ducatur.
Unde tum quoque apud Saxonas et
magis decreſcere cœpit, quum nimium
affectate moribus alienis ſeſe accom-
modarent, & plures ſervitutum ſpe-
cies, Romanorum imitatione, in-
ducerent.

Locus notabilis Reyn. Reneccii.

Quare idem Reyn. Reneccius, *d. l.*
4 *p.* 59, *fol.* 2, & 60, in illos proprium
retor-

retorquet defectum, quando tacitam ſic inſinuat exprobrationem iiſdem. Quatuor, ait, differentiis Saxonum gens conſiſtit, Nobilium, Liberorum, Libertorum, & Servorum. Totidem lege Saxonica inculcantur; ſed pro Libertis Liti memorantur. Totidem à Witichindo Monacho. *lib.* 1, niſi quod is denominationes omiſit. At Nithardus; *in hiſtoria de diſſenſionibus filiorum Ludovici Pÿ*, tantum tres adſtruit: Edlingos, Frilingos, Lazzos. Res tamen eodem redit. Vt enim reticeam, Lazzos (*die Läſſen*) etiam ab auctore Speculi Saxonici, *lib.*3, *art.*44, non ignorari; Lex Boiarica, *cap.*11, *tit.*10, derivavit inde Fridlatzos. Sunt itaque Lazzi *Servi*; *Fridlatzi Liberti ſive Liti.* Quanquam de his nova ἔνστασις naſcatur. Sed definita res *legis Ripuar. tit.*64, §. 1. Vbi Litus tributarius exponitur. Hinc Litos concipio ſervos manumiſſos, ſed interim patronis certis conditionibus obligatos. Stabilit eam conjecturam talis Ludovici Pii Conſtitutio *apud Anſegiſum lib.*4, *c.*102: Aldiones vel Aldianæ ea lege vivant in Italia in ſervitutem dominorum ſuorum, qua Fiſcalini vel Lidi vivunt in Francia. Stabilit lex Saxonica; *tit.* 10, §. 1: Quicquid Servus aut Litus iubente domino perpetravit, dominus emen-
det.

det. Stabilit Friſiorum, *tit.* 11: Si litus ſemet ipſum propria pecunia à domino ſuo redemerit, &c. Attexamus dehinc cætera, ad ſcholam hanc pertinentia. Nobiles eodem modo aſſignantur Friſiis lege ipſorum, Burgundis Gundobadi, Longobardis Rotharis & Luitprandi legibus. Nam Paulus Diaconus, *lib.* 1, *cap.* 14, Longobardicos Adelingos dixit. Et idem nomen de Anglicis invenias in Anglorum & Thuringorum lege. Re autem & veritate Nobiles ſive Adelingi ii erant, de quibus Comites nonnulli in hunc uſque diem vocantur *die edlen Herren.* Etenim ut Saxones ex iis Magiſtratus ſuos, id eſt, Principes, legebant, & belli tempore è Principibus ſive Regem ſive Ducem deſumebant; ita Franci, Saxonum domini facti, ex iiſdem Comites & Marchiones deſignabant. Exempla ſubminiſtrant quæ ſequuntur. De liberis id ἐν πλάτει teneatur, qui quatuor manſos (hac appellatione certus iugerum numerus veniebat) poſſiderent, ipſoſmet militare: qui pauciores, certa proportione coniungere ſe coactos. Conſulenda ad Longobardorum legem Caroli magni appendix, *cap.* 3. Prodiere igitur hinc, qui κατ᾽ ἐξοχὴν dicti Liberi, ſeu Liberi domini, ut ſpeculum Saxonicum, *lib.* 3, *art.* 45,

*art.*45, *die Freyen*, vel *Freyhern*. Prodiere Milites, *die Ritter*; & inde Militares, *die Ritterſchafft*. *chronic. Saxon.* Aſt Gutemanni, hodie proprie Nobiles; *die Ionckern*. etſi hoc nomen aliter eadem chronica uſurpent. inde, qui volet, repetat. Poſtremo de ſervis addo, eos lege Lombardica duplices indicari; Miniſteriales, & Ruſticos. *De illis agit tit.* 32, *& ſeqq. de his tit.* 44. Et Ruſtici quidem ſervi etiam nunc in Weſtphalia ſuperant; ii videlicet, qui vulgo *die Eygene* vel *Eygene leut* dicuntur. Vt Litos quodammodo repræſentent, qui tam per Oſtvalorum, quam per Weſtvalorum Saxoniam, vicos & oppida incolunt, &c.

In his ſatis luculenter monſtrat optimus Hiſtoricus Reneccius quis ſtatus Adelingorum ſive Nobilium fuerit à principio, & quomodo ſucceſſu temporis etiam is in varios gradus diremptus ſit. Ita quoque gradus ſervorum ordinati fuerunt quidem: veriſſimum tamen eſt & manet, quod quacunque ſervitutis appellatione omnes omnino ſpecies ſubiectionis veniant vocandæ, quæ juris aliquid ac poteſtatis in perſona producunt; ſicut & Libertatis appellatione omnis conditio accipienda eſt, alieno iuri non ſubiecta. Secundum ex priore fluit, &c. *Frid. Huſanus de hom.*

prop.

prop.cap.2,n.35. Quum itaque ſervitute nihil durius, neque hominis naturæ quid magis in ingenio contrarium ſit; proinde quidem tam ſæpe pro calamitatum & temporis ratione Saxones tum cum *Carolo Magno* pacem inierunt. at propter averſationem & metum ſervitutis, quod ignobile onus & contemtuoſum ſibi putarunt, ſæpius ruperunt vinculum hoc, & priſtinam anhelarunt libertatem; quamvis neque eam amplius, ut iam dictum eſt, integram obtinerent. Vt plurimum igitur quum ducerentur inclinatione in ſuos genuinos, & quos ipſi ſibi electione ſua præfecerant, Principes & Reges, exinde minus adſuefieri poterant exterorum iugo, præſertim eorum, quos ita impenſius ſemper odio perſequebantur, ut ſuperius notatum fuit. Ac niſi Carolus Magnus ſe ingenio populi huius accommodaſſet paululum, ac Witekindum ſibi reconciliaſſet prudentius, æmulationes ſuſtuliſſet, & ſeparationem atrociorum inſtituiſſet; inclinationem maioris partis vulgi non ita facile, neque vi extrema, lucratus fuiſſet. Sine dubio enim (*ait ibid. Renecc.*) tanti viri exemplum non modo apud Abbonem, ſed & apud cæteros Proceres valuit plurimum. Sic paulatim illis placatis condi

prop. cap. 2, *n.* 35. Quum itaque ſervitute nihil durius, neque hominis naturæ quid magis in ingenio contrarium ſit; proinde quidem tam ſæpe pro calamitatum & temporis ratione Saxones tum cum Carolo Magno pacem inierunt. at propter averſationem & metum ſervitutis, quod ignobile onus & contemtuoſum ſibi putarunt, ſæpius ruperunt vinculum hoc, & priſtinam anhelarunt libertatem; quamvis neque eam amplius, ut iam dictum eſt, integram obtinerent. Ut plurimum igitur quum ducerentur inclinatione in ſuos genuinos, & quos ipſi ſibi electione ſua præfecerant, Principes & Reges, exinde minus adſuefieri poterant exterorum iugo, præſertim eorum, quos ita impenſius ſemper odio perſequebantur, ut ſuperius notatum fuit. Ac niſi Carolus Magnus ſe ingenio populi huius accommodaſſet paulatim, ac Witekindum ſibi reconciliaſſet prudentius, æmulationes ſuſtuliſſet, & ſeparationem atrociorum inſtituiſſet; inclinationem maioris partis vulgi non ita facile, neque vi extrema, luctatus fuiſſet. Sine dubio enim (*ait ibid. Reneec.*) tanti viri exemplum non modo apud Abbonem, ſed & apud cæteros Proceres valuit plurimum. Sic paulatim illis placatis con-

di

di etiam Epiſcopatus per Saxoniam cœpere, &c. Interim ut æmulos & invidos rei bene gerens nemo effugerit; ita & in Saxonum Principibus reperti ſunt, qui Witekindo inviderent. de quo argumento ſupra. Cum iiſdem multorum capitum bellua multitudo facere, inprimis pertinaciter adverſari, atque in armis perſeverare, quibus bello bellique licentia opus eſt, ſolita fuit: donec Carolus Tranſalbinos, vel, ut alii, utramque Albis ripam accolentes, cum uxoribus & liberis in Franciam migrare coëgit, ſeu, ut Eginartus in vita Caroli loquitur, huc atque illuc per Galliam atque Germaniam multimoda diviſione diſperſit, pagoſque eorum Obotritis Sclavis attribuit. Eadem ſeveritas forſan reliquos rebelles fregit, & ita fregit, ut communi conſenſu arma depoſuerint, iiſque, quæ partim Caroli Bremenſi diplomate, *apud Albertum Stad. pag.* 81, *& ſeqq.*, *Adamum Brem. lib.* 1, *cap.* 10, *Crantz. Sax. lib.* 2, *cap.* 15, *Metrop. lib.* 1, *cap.* 7, partim ab auctore Annalium, exponuntur, conditionibus compoſitionem admiſerint. Tempus non, ut auctor ille iam dictus, annum DCCC III, ſed DCCC V, appono. Quum enim bellum adverſus Saxones decretum & inchoatum ſit

V anno

anno DCCLXXII; durarit annos XXXIII; quod utrumque *ab Auctore Annalium* adſeritur, repetiturque alterum *ab Aimonio, l.* 5, *cap.* 4, *Adamo Brem. lib.* 1, *cap.* 12, *Crantz. Sax. lib.* 2, *cap.* 9: finis cadat, neceſſe eſt in annum DCCCV. Huc uſque Gloſſa Reneccii in auctorem Annalium. Carmina vero eius ſic ſe habent; *lib.* 4, *Indict.* x:

Tunc ſub iudicibus, quos Rex imponeret, ipſis,
Legatuque ſuis, permiſſi legibus uti
Saxones patriis, & libertatis honore.
Hoc ſunt poſtremo ſociati fœdere Francis,
Ut gens & populus fieret concorditer unus,
Ac ſemper Regi parens æqualiter uni, &c.
Hæc igitur pacis ſub conditione fideles
Se Carolo, natisque ſuis, ſtirpique nepotum
Ipſius, iuraverunt per ſæcla futuros.
Quos per te denos & tres tam duriter annos
Linquere protracti penitus conamina belli
Plus Regis pietas & munificentia fecit.
Quam terror, Nam ſe quisquis commiſerat eius

Egre-

anno DCCLXXI induraťit annos XXXIII; quod utrumque ab *Auctore Annalium* aſſeritur, repetiturque alterum ab *Aimonio, l.5, cap.4, Adamo Brem. lib.1, cap.12, Crantz. Sax. lib.2, cap.9*: finis cadat, neceſſe eſt in annum DCCCV. Huc uſque Gloſſa Reneccii in auctorem Annalium. Carmina vero eius ſic ſe habent; *lib.4, Indict.x:*

Tunc ſub iudicibus, quos Rex imponeret, ipſis,
Legatisque ſuis, permiſſi legibus uti
Saxones patriis, & libertatis honore.
Hoc ſunt poſtremo ſociati fœdere Francis,
Ut gens & populus fieret concorditer unus,
Ac ſemper Regi parens æqualiter uni, &c.
Hac igitur pacis ſub conditione fideles
Se Carolo, natisque ſuis, ſtirpique nepotum
Ipſi et, iuravérunt per ſæcla futuros.
Quos per ter denos & tres tam iuncta annos
Linquere protracti penitus conamina belli
Plus Regis pietas & munificentia fecit,
Quam terror, Nam ſe quisquis commiſerat eius

Egre-

Egregiæ fidei, ritus ſpernendo profanos,
Hunc opibus ditans ornabat honoribus amplis.

CAP. V.

De callida & ſecreta quadam ſervitutis duræ ſuggeſtione, & eius effectibus diris.

QVod igitur Romanorum nemo aut Imperator aut Heros omnium contra Saxones vi & armis à temporibus uſque Arioviſti (quem tanti cenſet Iulius Cæſar ipſe in *lib.1. de bell. Gall. anno ante Chr. Sal. noſt. nat.* 58.) obtinere potuit ad annnm 805; ut ita in lucta libertatis, priusquam ad ſervitutem abripi potuerunt, 863 annos conſumpſerint Saxones: id tandem poſt tot ſecula non ſine ingenti labore & artificiis variis perfecit magnus ille heros Carolus. Vnde illi merito quidem inſignis adſcribitur æternæ laudis gloria. Nihilominus tamen ſpeciem aliquam & veſtigia admodum dura truculentiæ alicuius in eo reliquit, (ut aiunt hiſtorici) quod nova prorſus inauditaq; forma contra ius & æquitatem naturalem conſtituerit quoddam Iudicium occultum in Weſtphalia & vicinis ei

V 2 locis,

locis, quod ita inhumano prorſus modo erat conceptum, ut abſque ullius cauſſæ cognitione homines ſuſpecti, tanquam conſcii, obtorto collo ſtatim, cum iniectione laquei, à Scabinis (iudices ſub præſidio alicuius Comitis ita vocabantur) ad patibulum vel potius deputatam aliquam arborem abriperentur. Namque tum demum cuiuſque crimina iudicio illi retegebantur, quum præpoſtere in executionem eſſent rei abducti, & è medio pridem ſublati; & ſimul à *Freygravio* ſive Comite libero pronunciata eſt ſententia talis abſque ulla vera propoſitione criminis, quod ſecundum iura ſolida occulti banni, homo ille malitioſus rite, iuxta meritum, ſupplicio iuſto affectus fuerit. Vocabatur autem iudicium illud cruentum *Veem-gericht*; velut propter hanc crudelitatem ſubditi cogerentur illum Germanicum dolorem *VVee* exclamationibus indignis exprimere, quaſi *væ væ*, nobis ex hoc iudicio quod ortum eſt. Pomarius, *in chron. Sax. pag.* 19, & alii, ex ſuggeſtione Leonis Pontificis id ita inſtitutum aiunt. Vnde & Iuriſconſulti dixere iudices eos Banſellos, & Viemaros. Quod etiam Viſurgim tranſierat, & per aliquot ſecula diriſſime exercitatum fuit. Propter moderationem

...icii, quod ita inhumano prorſus mo-
do erat conceptum, ut abſque ullius
cauſæ cognitione homines ſuſpecti,
tanquam conſcii, obtorto collo ſta-
tim, cum iniectione laquei, à Scabinis
(iudices ſub præſidio alicuius Comitis
ita vocabantur) ad *patibulum* vel po-
tius deputatam aliquam arborem ab-
riperentur. Namque tum demum cu-
iuſque *crimina* iudicio illi retegeban-
tur, quum præpoſtere in executionem
eſſent rei abducti, & è medio pridem
ſublati; & ſimul à *Freygravio* ſive Co-
mite libero pronunciata eſt ſententia
talis abſque ulla vera propoſitione cri-
minis, quod ſecundum iura ſolida oc-
culti banni, homo ille malitioſus rite,
iuxta meritum, ſupplicio *iuſto* affe-
ctus fuerit. Vocabatur autem iudi-
cium illud cruentum *Veem-gericht*; ve-
lut propter hanc crudelitatem ſubdi-
ti cogerentur illum Germanicum do-
lorem *VVee* exclamationibus indignis
exprimere, quaſi *ve ve*, nobis ex hoc
iudicio quod ortum eſt. Pomarius,
in chron. Sax. pag. 19, & alii, ex ſug-
geſtione *Leonis* Pontificis id ita inſti-
tutum aiunt. Vnde & Iuriſconſulti
dixere iudices eos Banſellos, & Vie-
matos. Quod etiam Viſurgim tranſ-
...rat, & per aliquot ſecula diriſſime
exercitatum fuit. Propter modera-
tionem

tionem vero adminiſtrationis non tantum Archiepiſcopo Colonienſi eius inſpectio eſt concredita, ſed etiam Fridericus III. Imperator caſtigationem & correctionem adhibuit. Nihilominus avaritiæ hoc flagellum crudele adeo torſit homines, ut non deſierint Banſelli ſub ea ſpecie tyrannidem exercere ſuam. unde publicæ querelæ in Comitiis Imperialibus aliquoties propterea inſtitutæ fuerunt; quum iuriſdictionem non veriti ſint illi iudices ultra terminos extendere, & ad ſuam ex alieno territorio retrahere executionem. Ex quo factum eſt, ut etiam aliæ confuſiones iudiciorum introductæ ſint, quæ multis concuſſerunt terriculamentis ſubditos Magiſtratuum. *Iniquitatem & vehementem atrocitatem vide apud Pom. d. l. & Munſt. coſm. lib.* 3, *cap.* 45. Vt vero tandem remedium aliquod inveniretur, & confuſioni iuſtitiæ rite applicaretur; aliquot civitates ſua comportarunt gravamina, & in magno illo & diuturno diſtractoque ſatis Concilio (quod D. Imperator Sigiſmundus, Caroli filius, Conſtantiæ inſtituerat, anno 1414, circa menſem Maium, ac per integrum quadriennium duravit) cum ſupplici ſingillatim exhibuerunt libello. Factum itaque eſt, ut civitates tales

 ſin-

ſingulari privilegio donarentur, quo intetdicebatur cunctis magiſtratibus, ne cives aut ſubditi civitatum talium in alienum trahi aut avocari deberent iudicium, excepta Camera Imperiali, aulicaque. Velut etiam tum temporis Italicæ ſic vigilarunt civitates. Quum vero pluribus hiſtoriæ ac privilegia huiuſcemodi incognita ſint, & ex ignorantia multos in ea peccare aulicos & Principes, eorumque conſiliarios, ipſe viderim; exemplum Brunſvicenſis Privilegii huc referam, quod ipſa urbs, anno 1597, in Exceptionibus repetitis, artic. 70, in cauſſa Homagiali, contra Ducem Henr. Iulium Brunſvicenſem allegavit, & Spiræ in Camera Imp. 21 Ianuar. an. dicto copialiter produxit.

Privilegium Sigiſmundi Imperatoris contra nimiam ſubiugationem iudiciorum, &c.

SIGISMVNDVS, Dei gratia Romanorum Rex, Semper Auguſtus, ac Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ, &c. Rex; Ad perpetuam rei memoriam. Licet circa univerſorum quietem promovendam quodam fervore regio noſtra

ſingulari privilegio donarentur, quo ... cebatur cunctis magiſtratibus, ... cives aut ſubditi civitatum talium ... alienum trahi aut avocari deberent ... iudicium, excepta Camera Imperiali, ... aulicaque. Velut etiam tum temporis Italicæ ſic vigilarunt civitates. Quum vero pluribus hiſtoriæ ac privilegia huiuſcemodi incognita ſint, & ex ignorantia multos in ea peccare auli-cos & Principes, eorumque conſiliarios, Ipſe viderim; exemplum Brunſ-vicenſis Privilegii huc referam, quod ... anno 1597, in Exceptioni-bus repetitis, artic. 70, in cauſſa Ho-... contra Ducem Henr. Iulium Brunſvicenſem allegavit, & Spiræ in Camera Imp. 21 Ianuar. an. dicto co-pialiter produxit.

Privilegium Sigiſmundi Imperatoris contra nimiam ſubiugationem iudiciorum, &c.

SIGISMUNDUS, Dei gratia Ro-manorum Rex, Semper Auguſtus, ac ...ngariæ, Dalmatiæ, Croatiæ, &c. ... Ad perpetuam rei memoriam. ... circa univerſorum quietem pro-... quodam fervore regio no-ſtra

ſtra continuo verſetur intentio; ad illorum tamen libertates ampliandas, & novas gratias concedendas noſtri culminis adſpirant interna, quos in noſtris & Imperii ſacri fidelitate & conſtantia novimus ſinglari affectione perſtitiſſe, ut tandem ipſorum fidelitates regio benigno reſpectu præventi, etiam pro Reipubl. cura, pervigili meditatione ſollicitos ſe exhibere poſſint & fructuoſos. Sane pro parte honorabilium proconſulum, conſulum, incolarum, & univerſitatis oppidi Brunſvicenſis, Hildenſemenſis, & Halberſtadienſis diœceſios, noſtrorum & Imperii ſacri fidelium dilectorum, noſtræ Celſitudini oblata petitio continebat, quatenus ipſis, Ne in ullis cauſſis mere civilibus, vel criminalibus, extra dictum oppidum Brunſvicenſe ad alia forenſia & ſecularia iudicia, ſive publice ſive privatim, in ſpecie vel in genere, excepta noſtræ Maieſtatis Curia & Iudicio, evocari vel trahi poſſint, de ſpeciali noſtræ Maieſtatis clementia indulgere & auctoritate Romana regia concedere clementiſſime dignaremur. Nos igitur dictorum proconſulum, conſulum, incolarum & univerſitatis ſynceræ fidei affectionem, ac probatæ conſtantiæ integritatem, & ſedulæ devotionis

 puri-

puritatem, quibus dicti proconſules, conſules & incolæ ac univerſitas in noſtræ Maieſtatis oculis propitios ſibi meruerunt ſuffragari favores, debita conſideratione revolventes; ipſorum ſupplicationibus favorabiliter annuentes; eiſdem proconſulibus, conſulibus, incolis & univerſitati Brunſvicenſi, animo deliberato, non per errorem aut improvide, ſed ſano & maturo Principum, Comitum, Baronum, Procerum & Nobilium ac aliorum ſacri Imperii fidelium noſtrorum accedente conſilio, ex certa noſtra ſcientia, Ne in ullis cauſſis mere civilibus, vel etiam criminalibus, extra dictum oppidum Brunſvicenſe, ad alia forenſia & ſecularia iudicia, quæcunque ſeu qualiacunque ea fuerint, publica vel privata, in ſpecie vel in genere, excepta noſtræ Maieſtatis audientia, trahi ſeu evocari queant: quin imo ibidem in dicto oppido, ſi, & in quantum, actori vel actrici iuſtitia manifeſte denegata non fuerit, iuxta dicti oppidi municipalia iura & Imperialia ſtatuta, iuri & diffinitioni ſtare debeant, indulgemus, & authoritate Romana Regia de plenitudine Romanæ Regiæ poteſtatis concedimus per præſentes. Volumus tamen, & eadem auctoritate decernimus, ut unicuique

pentatem, quibus dicti proconſules, conſules & incolæ ac univerſitas in noſtræ Maieſtatis oculis propitios ſibi meruerunt ſuffragari favores, debita conſideratione revolventes; ipſorum ſupplicationibus favorabiliter annuentes; eiſdem proconſulibus, conſulibus, incolis & univerſitati Brunſvicenſi, animo deliberato, non per errorem aut improvide, ſed ſano & maturo Principum, Comitum, Baronum, Procerum & Nobilium ac aliorum ſacri Imperii fidelium noſtrorum accedente conſilio, ex certa noſtra ſcientia, Ne in ullis cauſſis mere civilibus, vel etiam criminalibus, extra dictum oppidum Brunſvicenſe, ad alia forenſia & ſecularia iudicia, quæcunque ſeu qualiacunque ea fuerint, publica vel privata, in ſpecie vel in genere, excepta noſtræ Maieſtatis audientia, trahi ſeu evocari queant: quin imo ibidem in dicto oppido, ſi, & in quantum, actori vel actrici iuſtitia manifeſte denegata non fuerit, iuxta dicti oppidi municipalia iura & ſpecialia ſtatuta, iuri & diffinitioni ſtare debeant; indulgemus, & authoritate Romana Regia de plenitudine Romanæ Regiæ poteſtatis concedimus per præſentes. Volumus tamen, & eadem auctoritate decernimus, ut unicuique

cuique coram ſibi competente iudice & non ſuſpecto ius, prout æquitas & ordo dictaverit rationis, adminiſtretur, obſtaculis ſemotis quibuſlibet, noſtris & Imperii iuribus ſemper ſalvis. Mandamus igitur univerſis & ſingulis Principibus Eccleſiaſticis & Secularibus, Comitibus, Baronibus, Nobilibus, Militibus & Clientibus, ac quarumcunque Civitatum, Oppidorum & Communitatum Rectoribus, cæteriſque noſtris & Imperii ſubditis & fidelibus, Vt ne dictos proconſules, conſules, incolas & univerſitatem Brunſvicenſem, contra noſtras conceſſionem & gratiam, ac indultum ſupradictum, ullo pacto coram ullis iudicibus, nulliſque in iudiciis, ſeu publicis ſeu ſecretis, extra dictum oppidum ad cauſſam vel litem trahere præſumant; ſub pœna indignationis noſtræ graviſſimæ, & quinquaginta marcarum auri puriſſimi; quas ab eo, qui contra fecerit, exigi, earumque medietatem Imperiali ærario ſive fiſco, reſiduam vero partem iniuriam paſſorum uſibus, volumus applicari. Et id quidem ſub noſtræ Maieſtatis ſigilli litterarum teſtimonio. Datum Conſtantiæ, anno à nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo quintodecimo, prima die Februariis

Regnorum noſtrorum anno, Hungariæ *vigeſimo octavo*, Romanorum quidem electionis quinto, coronationis vero primo.

Eodem modo & iiſdem quoque verbis ſimile privilegium ab Imperatore Sigiſmundo obtinuerunt Magdeburgenſes quidem; ſed quum iudicii illius rigoroſi auctorem Papam Rom. noſcerent, noluerunt in hoc acquieſcere; quin etiam ab ipſo Pontifice Iohanne XXII., quum adeſſet Conſtantiæ, tale eodem tempore obtinuerunt. quod ita ſe habet:

Iohannes Epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis, proconſulibus, conſulibus, & communitati civitatis Magdeburgenſis, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Quotiens à nobis petitur quod paci ac honeſtati conveniгe dignoſcitur, animò nos decet libenti concedere, & devotorum petentium deſideriis effectum congruum impertiri. Hinc eſt quod propter amorem & fidelitatem quám erga nos & Romanam geritis Eccleſiam, veſtris in hac parte ſupplicationibus nos inclinati, vobis (quibus, ut aſſeritur, dudum felicis recordationis Alexander Papa quartus, prædeceſſor noſter, per quaſdam ſuas duxerát indulgendum, ut locorum ordinarii & delegati, ſubdelegati,

Regnorum noſtrorum anno, Hungariæ vigeſimo octavo, Romanorum quidem electionis quinto, coronationis vero primo.

Eodem modo & iiſdem quoque verbis ſimile privilegium ab Imperatore Sigiſmundo obtinuerunt Magdeburgenſes quidem, ſed quum iudicii illius rigoroſi auctorem Papam Rom. noſcerent, noluerunt in hoc acquieſcere, quin etiam ab ipſo Pontifice Iohanne XXII., quum adeſſet Conſtantiæ, tale eodem tempore obtinuerunt, quod ita ſe habet:

Iohannes Epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis, proconſulibus, conſulibus, & communitati civitatis Magdeburgenſis, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Quotiens à nobis petitur quod paci ac honeſtati convenire dignoſcitur, animo nos decet libenti concedere, & devotorum petentium deſideriis effectum congruum impertiri. *Hinc eſt quod propter amorem & fidelitatem quam erga nos & Romanam geritis Eccleſiam, veſtris in hac parte ſupplicationibus nos inclinati, vobis (quibus, ut aſſeritur, dudum felicis recordationis Alexander Papa quartus, prædeceſſor noſter, per quaſdam ſuas duxerat indulgendum,* ut locorum ordinarii & delegati, ſubdelegati,

gati, executores, ſeu conſervatores, à ſede Apoſtolica vel eius legatis dati, vos conſules qui eſſent pro tempore civitatis Magdeburgenſis & vos communitatem, extra muros veſtræ civitatis, ad eccleſiaſtica iudicia evocare non præſumerent, abſque mandato ſedis eiuſdem ſpeciali de hac re indulto, plenam & expreſſam ac de verbo ad verbum mentionem faciente; dummodo ipſi conſules ac communitas parati eſſetis coram Archidiacono veſtro, qui foret pro tempore, omnibus qui de vobis conquererentur, iuſtitiæ plenitudinem exhibere.; Decano Eccleſiæ Magdeburgenſis, qui eſſet pro tempore, earundem literarũ per ipſum prædeceſſorem executore deputato: quas quidem literas, cum omnibus & ſingulis clauſulis in eis contentis, quondam Bonifacius Nonus ſubmiſſe compellatus, etiam per ſuas literas ad ſingulares perſonas prædictæ civitatis extendit; prout in ipſis literis plenius dicitur contineri) ex abundanti cautela, authoritate Apoſtolica, tenore præſentium indulgemus, ut ordinarii, nec non delegati, ſubdelegati, executores, ſeu conſervatores prædicti, à ſede vel eius legatis dati & dandi pro tempore, vos proconſules, conſules, officium eiuſdẽ civitatis, ſucceſſores, nec

non

non eaſdem ſingulares perſonas qui erunt pro tempore, & vos communitatem, extra ipſos muros ad ſupradicta iudicia nequeant evocare, abſq; mandato dictæ ſedis ſpeciali, de indulgentia noſtra huiuſmodi plenis & expreſſis ac de verbo ad verbum mentionem facienti; dummodo vos, aut prædicti ſucceſſores & perſonæ quæ ſunt & erunt pro tempore in eadem civitate, parati ſitis coram eodem Archidiacono iis qui de vobis conquerentur ſtare iuri, ac iuſtitiæ plenitudinem exhibere, non obſtantibus quibuſcunque literis ſeu indulgentiis à ſede prædicta impetratis aut etiam impetrandis, per quas huiuſmodi iuris conceſſio valeat quomodolibet impediri. Decernimus etiam irritum & inane, quicquid contra eiuſdem conceſſionis noſtræ tenorem, â quoquam, quavis authoritate, ſcienter vel ignoranter, continget attentari; omniſque excommunicationis ſuſpenſi & interdicti ſententias, ſi quæ contra dictam conceſſionem noſtram, etiamque privilegium forſan, ſuppeditabunt, nullius eſſe firmitatis. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam noſtræ conceſſionis & conſtitutionis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, omni-

non eaſdem ſingulares perſonas qui erunt pro tempore, & vos communitatem, extra ipſos muros ad ſupradicta iudicia nequeant evocare, abſq; mandato dictæ ſedis ſpeciali, de indulgentia noſtra huiuſmodi plenis & expreſſis ac de verbo ad verbum mentionem facientis: dummodo vos, aut prædicti ſucceſſores & perſonæ quæ ſunt & erunt pro tempore in eadem civitate, parati ſitis coram eodem Archidiacono iis qui de vobis conquerentur ſtare iuri, ac iuſtitiæ plenitudinem exhibere, non obſtantibus quibuſcunque literis ſeu indulgentiis à ſede prædicta impetratis aut etiam impetrandis, per quas huiuſmodi iuris conceſſio valeat quomodolibet impediri. Decernimus etiam irritum & inane, quicquid contra eiuſdem conceſſionis noſtræ tenorem, à quoquam, quavis authoritate, ſcienter vel ignoranter, continget attentari; omniſque excommunicationis ſuſpenſi & interdicti ſententias, ſi quæ contra dictam conceſſionem noſtram, etiamque privilegium forſan, ſuppeditabunt, nullius eſſe firmitatis. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam noſtræ conceſſionis & conſtitutionis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, omni-

omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum indignationem ſe noverit incurſurum. Datum Conſtantiæ, anno 1415, nono kalendas Ianuarii, Pontificatus noſtri anno quinto.

Iohannes epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis abbati in Berga extra Magdeburgenſes, & ſancti Iohannis extra Halberſtadenſes muros, ac in Litzka, per præſides ſolitorum gubernari Brandenburgēſis diœceſis præpoſitis monaſteriorum, ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Hodie dilectis filiis proconſulibus, conſulibus, & communitati Magdeburgenſium, noſtras litteras conceſsimus in hæc verba: Iohannes epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis, proconſulibus, conſulibus, & communitati civitatis Magdeburgenſis ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Quotiens à nobis petitur, &c. Datum Conſtantiæ, anno 1415, nono kalendas Ianuarii, Pontificatus noſtri anno quinto. Volentes itaque ut prædictæ literæ noſtræ debitum ſortiantur effectum, diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus, ut vos ſive ambo, ſive alteruter veſtrum, ipſimet vel per alium alioſve, ſupra nominatis proconſulibus, conſulibus, ſingularibus perſo-

perſonis, & communitati, ſuper dicto privilegio contra eiuſdem conceſſionis noſtræ tenorem à quoquam immerito vim inferri prohibeatis: nulla re cunctis quæ in iiſdem literis noſtris expreſſa ſunt obſtante, quidquid tandem à ſede prædicta aliquibus indultum ſit; ita ut arceſſi, ſuſpendi, vel excommunicari non poſſint, literis Apoſtolicis non facientibus plenam & expreſſam ac de verbo ad verbum de indulgentia huiuſmodi mentionem: contradictores per cenſores, eccleſiaſticis appellationibus poſtpoſitis, compeſcendo. Datum Conſtantiæ, anno 1415, nona Kalendas Ianuarii, Pontificatus noſtri anno quinto.

Ex his & eiuſmodi exemplis varia & multa quidem poſſunt colligi, quæ ad rerum & hiſtoriarum veritatem penitius introſpiciendam faciant: Sed nos in præſentiarum duo hæc maxime reſpicimus. Quorum primum eſt, quod Imperator ipſe nimiam libertatis ſuppreſſionem agnoverit, & propterea privilegii huius conceſſionem indulſerit fidelibus ſuis ſubiectis, ut inde culminis ſui celſitudo & dignitas magis reſplendeſceret, ſi auctio quædam, vel, ſicuti ipſe loquitur, ampliatio libertatis iis accedere poſſit qui pro reipublicæ

perſonis, & communitati, ſuper dicto privilegio contra eiuſdem conceſſio- nis noſtræ tenorem à quoquam in- merito vim inferri prohibeatis: nulla- te cunctis quæ in iiſdem literis noſtris expreſſa ſunt obſtante, quidquid tan- dem à ſede prædicta aliquibus indul- tum ſit; ita ut arceſſi, ſuſpendi, vel ex- communicari non poſſint, literis Apo- ſtolicis non facientibus plenam & ex- preſſam ac de verbo ad verbum de in- dulgentia huiuſmodi mentionem: contradictores per cenſores, eccleſia- ſticis appellationibus poſtpoſitis, compeſcendo. Datum Conſtan- tiæ, anno 1415, nona Kalendas Iu- nuarii, Pontificatus noſtri anno quin- to.

Ex his & eiuſmodi exemplis vari- & multa quidem poſſunt colligi, quæ ad rerum & hiſtoriarum veritatem pe- nitius introſpiciendam faciant: Sed nos in præſentiarum duo hæc maxime reſpicimus. Quorum primum eſt, quod Imperator ipſe nimiam libertatis ſup- preſſionem agnoverit, & propterea privilegii huius conceſſionem indulſe- rit fidelibus ſuis ſubiectis, ut inde cul- minis ſui celſitudo & dignitas magis reſplendeſceret, ſi auctio quædam, vel, ſicuti ipſe loquitur, ampliatio li- bertatis iis accedere poſſit qui pro re- publicæ

publicæ ſuæ cura ſollicite vigilarent. Deinde maxime improbat & deteſtatur hoc, quod iuſtitiæ ſanctæ prætextus in tantum abreptus ſit abuſum, ut potius libidini mortalium, quam cauſſarum ſolidæ inſpectioni patrocinari cogatur. Proinde non tantum ſecreta illa abſurdiſſima, ſed etiam quævis alia, quæ faſcinationem tantam exinde ſumpſerunt, acriter taxat, & repudiando ſevere prohibet; adeo, ut pœnam, quæ tamen longe graviori pondere digna erat, pecuniariam abutentibus imponat. Vere itaque conqueſtus fuit Lehman, *chr. Spir. lib. 2, cap. 20*, ut ſupra oſtenſum eſt, de nimia Caroli Magni libertatis privatione, & ſervitutis duriſſimæ propagatione; quum tot & tanta mala inde tot ſeculis poſt eum propagata fuerint. Idem privilegium aliæ quoque tum civitates obtinuerunt, inprimis Magdeburgenſis; qui hanc ſimul adhibuerunt prudentiam, ut impetrarint una protectores & executores illius. Etenim, quum unicuique legi aut privilegio ab invidis plerumque ſua fraus aut maligna interpretatio annectatur, ut vigor genuinus derogetur eius obſervantiæ; ſecundum illorum petitionem Imperator Sigiſmundus Epiſcopo Halberſtadenſi, Abbati Bergenſi, & Principibus

bus Anhaldinis, iniunxit, ut auctoritatem & vigorem huius Imperialis conceſsionis non tantum conſervarent, ſed etiam eiuſdem perpetuo eſſent defenſores; & Magdeburgenſibus contra quoſcunque violatores huius privilegii auxiliatricem præſtarent manum. Quod officium protectorium etiam inviti nuper imploranti civitati Magdeburgenſi in diverſis actibus anno 1622. & 1623, contra Hildeshemienſem & Halberſtadienſem præſtare coacti ſunt, quum aliquot cives, quibus crimen corruptæ monetæ imputabatur, ibi incarcerati detinerentur: velut quoque huius privilegii metu petulantiam tum alii tum Helmæſtadienſis quidam Polyphemus, quum clandeſtinam incarceratoriis litteris, à Principe Guelpho obtentis vim bono alicui viro intentaret, ipſe cohibere coactus eſt. Quamvis autem omnis iuſtitiæ abuſus per ſe condemnabilis; tamen maxime natura ipſa abhorret tale iudicium occultum banſellaticum, quum meram importet tyrannidem. Ideoque ex conſilio Iuſtini Gobleri, ICti optimi, recte illud tandē in ſuo Ducatu Ericus ſenior Dux Brunſvicenſis penitus abolevit. Etenim non tantum plane barbaricos mores & ſævitiam talis abſurditas gignit; ſed etiam

bus Anhaldinis, iniunxit, ut auctori-
tatem & vigorem huius Imperialis
concesſionis non tantum conſerva-
rent, ſed etiam eiuſdem perpetuo eſſent
defenſores; & Magdeburgenſibus con-
tra quoſcunque violatores huius pri-
vilegii auxiliatricem præſtarent ma-
num. Quod officium protectorium
etiam invicti nuper imploranti civitati
Magdeburgenſi in diverſis actibus an-
no 1612. & 1623, contra Hildeshe-
mienſem & Halberſtadienſem præſtare
coacti ſunt, quum aliquot cives, qui-
bus crimen corruptæ monetæ imputa-
batur, ibi incarcerati detinerentur: re-
lut quoque huius privilegii metu pe-
tulantiam tum alii tum Helmæſta-
dienſis quidam Polyphemus, quum
clandeſtinam incarceratoriis litteris, à
Principe Guelpho obtentis vim bono
alicui viro intentaret, ipſe cohibere
coactus eſt. Quamvis autem omnis
iuſtitiæ abuſus per ſe condemnabilis,
tamen maxime natura ipſa abhorret
tale iudicium occultum banſellati-
cum, quum meram importet tyranni-
dem. Ideoque ex conſilio Iuſtini Gob-
leri. ICti optimi, recte illud tandem in
ſuo Ducatu Ericus ſenior Dux Brunſ-
vicenſis penitus abolevit. Etenim non
tantum plane barbaricos mores &
ſævitiam talis abſurditas gignit; ſed
etiam

etiam omnino contra naturam huma-
nam pugnat, & pluſquam irrationale
ſervitutis jugum denotat, quod aucto-
ri ſuo ſummum addit dedecus. Ni-
hilominus tantæ molis fuit, ut abſur-
ditas hæc tyrannica vix in tot ervi po-
tuerit ſeculis. Memini, quænam heic
aliquot male politicorum frivolæ &
incomptæ ſoleant eſſe excuſationes,
aut effugia vaniſſima, quod interdum
neceſſitas, propter gentis duritiem aut
feritatem nimiam, id poſtulet reme-
dium, quod alias populis mature in
viam redeuntibus non eſſet applican-
dum, &c. An vero mala propterea ſint
facienda, ut inde bona eveniant? An
cruenta crudelitas & vis tyrannica
procreet iuſtitiam? An iniuſtitia ma-
ter iuris ſit & æquitatis? An hoc ne-
ceſſitatis extremæ eſt, quod manſuetu-
dinis exigit moderationem? An talem
proceſſum exigit Chriſtianiſmi propa-
gatio? An iubet Chriſtus ita informari
& inſtitui ſuos, ut evellantur? An
non potius omni petitionis modo cu-
pit eos adduci (*Luc.* 14.) ut implea-
tur domus Iehovæ? Non ſane Chriſti
regnum ſanguinis effuſione truculen-
ta, aut ſi homines ſimul anima & cor-
pore priventur, implebitur. Ipſe iudex
ſuum perficiet in extremo die iudi-
cium. Ideoque hominibus, ſive maxi-

X me

me Chriſtianis ſuis, nullam aliam hoc amplificandi poteſtatem conceſſit, quam amoris, charitatis mutuæ & ædificationis, & doctrinalis comminationis aut adhortationis, & ut abſtineant demum ab eorum converſatione, ſi prorſus nequeant converti. Quæ etiam vera & genuina ſolummodo Eccleſiæ Dei ſunt Regalia; quum hæc unice ex operatione Spiritus Sancti profluant; veluti quiſque in Regno Chriſti, ſive ſupremus ſive infimus ſit, perfectionem eam, quæ in dilectione proximi & manſuetudine conſiſtit, ambire debet; ut Chriſtus ipſe tot nobis præceptis *Matth.* 5, 6, 7, &c. inculcat. Atque ſic vere infrænem populum relligione contineri, ſi armis placari non poſſit, oportet. *Krantz. lib.* 2. *Sax. cap.* 23. licet eo loco aliter id accipiat, ſibi contrarius: Eccleſia enim, ſive Regnum Chriſti, quum civitatem illam Dei beatam, *iuxta Apoſtolum*, in his terris repræſentet, nullatenus ſanguinis conſpurcanda eſt effuſione ferocioti. Sæpe etiam præciditur ita iniquiſſime & crudeliſſime animæ alicui terminus, quæ longe mitiori via potuiſſet ad Chriſtum deduci. Videant igitur ſanguinolenti illi conſiliarii & ſufflatores truculenti, quas clades æternæ damnationis ſuis ſuggerant dominis,

me Chriſtianis ſuis, nullam aliam ho-
amplecandi poteſtatem conceſſit,
quam amoris, charitatis mutuæ & æ-
dificationis, & doctrinalis commina-
tionis aut adhortationis, & ut abſti-
neant demum ab eorum converſatio-
ne, ſi prorſus nequeant converti. Quæ
etiam vera & *genuina ſolummodo*
Eccleſiæ Dei ſunt Regalia; quum hæc
unice et operatione Spiritus Sancti
proficiant; veluti quisque in Regno
Chriſti, ſive ſupremus ſive infimus ſit,
perfectionem eam, quæ in dilectione
proximi & manſuetudine conſiſtit,
ambire debet; ut Chriſtus ipſe tot no-
bis præceptis *Matth.* 5, 6, 7, &c. incul-
cat. Atque ſic vere infrænem populum
religione contineri, ſi armis placari
non poſſit, oportet. *Krantz. lib. 2. Sax.
cap. 23.* licet eo loco aliter id accipiat,
ſibi contrarius: Eccleſia enim, ſive Re-
gnum Chriſti, quum civitatem illam
Dei beatam, *iuxta Apoſtolum*, in his
terris repræſentet, nullatenus ſangui-
nis conſpurcanda eſt effuſione fero-
ciori. Sæpe etiam *præciditur* itaini-
quiſſime & crudeliſſime animæ alicui
terminus, quæ longe mitiori via po-
tuiſſet ad Chriſtum deduci. Videant
igitur ſanguinolenti illi conſiliarii &
ſufflatores truculenti, quas clades æ-
ternæ damnationis ſuis ſuggerant do-
minis,

minis, dum ſe ſaluti publicæ maxime
ſuccurrere arbitrantur. Extra verbi cœ-
leſtis expreſſam auctoritatem, & ge-
nuinum eius intellectum, nullum ve-
rum, etiam in politicis negociis, ſub-
ſiſtit conſilium.

Sed ad ſervitutis duriſſimæ condi-
tiones, cum natura & libertate homi-
nis ipſa pugnantes, quibus tota Ger-
mania tot ſecuils expoſita & flagella-
ta fuit atrocius, revertimur. Huius
ſtatus difficillimus, *ait Lehm. d. l. 2.
chron. cap.* 20, *pag.* 96., ex ſequentibus
articulis percipi poteſt: 1. Vir & fœ-
mina cum liberis & omni ſuppelle-
ctile ac ſumptu una cum operis vena-
les fuerunt, & ita ad poſſidendum em-
ptori & ſucceſſoribus traditi ſunt.
2. Non licebat ſervo aliam ſibi matri-
monio copulare, niſi coæqualem, hoc
eſt, ſervam; nec quamlibet, ſed eam
ſolam, quæ eiuſdem dominii eſſet,
niſi aliud conventione paciſcentium
dominorum licuiſſet. 3. Quæcun-
que labore & ſudore ſuo comparave-
rant, ea omnia domino eorum fue-
rant lucrati, ita ut nihil proprii in iis
poſſiderent; & licitum erat dominis
impune illis talia eripere. 4. Sic nec
colono aut fiſcalino licitum erat tra-
ditiones facere, aut per teſtamentum
iuſtum aliquid in liberos, nepotes, aut

X 2 Eccle-

Eccleſias transferre ; ſed competebat ius dominis optimum quodque prius ex bonis ſibi ſeligendi & appropriandi. 5. Itaquoque quotannis cogebantur certas penſiones ex hortis, arborum fructibus, panibus, piſcibus, carnibus, pullis, gallinis, & eiuſmodi generibus, quaſi pro uſufructu ſolvere, qui reditus in dominos redundabant. 6. Quod ſi quæpiam perſona ſerva nimiam ob turbationem, aut torturam, aliamve ob cauſſam in alium conceſſiſſet locum, non tantum à quovis revocari poterat, ſed etiam Magiſtratus ſtatim, ad indicium fugæ factum, expellere eam ultro cogebatur : unde lex hæc : Servi fugere, latitare, ſtatum diſſimulare, infamiæ nota & amplioris pœnæ irrogatione vetantur. *Vad. de colleg. & monaſt. Germ. fol.* 75. 7. Quod ſi quoque vir, mulier, famulus, aut ancilla, à domino aut hero ſuo eſſet interfectus, quocunque modo id quoque fuiſſet perpetratum, exilem ſolvit mulctam : at ſi non ſtatim poſt facinus obiiſſet, ſed ante obitum aut expirationem læſi interveniſſet ſpacium diei, nulli pœnæ ſubiectus eſt herus, quum tanquam proprium poſſederit, &c.

Hem, quo redacti ſumus? merito quis cum Comico exclamet. Quis enim

Ecclesias transferre ; ſed competebat
iure dominis optimum quodque prius
ex bonis ſibi ſeligendi & appropriau-
di 5. Ita quoque quotannis cogeban-
tur certas penſiones ex hortis, arborum
fructibus, panibus, piſcibus, carni-
bus, pullis, gallinis, & eiuſmodi gene-
ribus, quaſi pro uſufructu ſolvere, qui
reditus in dominos redundabant.
6. Quod ſi quæpiam perſona ſervi-
tiam ob turbationem, aut torturam,
aliamve ob cauſſam in alium conce-
ſiſſet locum, non tantum à quovis re-
vocari poterat, ſed etiam Magiſtratus
ſtatim, ad indicium fugæ factum, ex-
pellere eam ultro cogebatur : unde lex
hæc : Servi fugere, latitare, ſtatum diſ-
ſimulare, infamiæ nota & amplioris
pœnæ irrogatione vetantur. *Vid. de
colleg. & monaſt. Germ. fol. 75.* 7. Quod
ſi quoque vir, mulier, famulus, aut
ancilla, à domino aut hero ſuo eſſet
interfectus, quocunque modo id quo-
que fuiſſet perpetratum, exilem ſolvit
mulctam : at ſi non ſtatim poſt faci-
nus obiiſſet, ſed ante obitum aut ex-
pirationem læſi interveniſſet ſpacium
diei, nulli pœnæ ſubiectus eſt herus,
quem tanquam proprium poſſede-
rit, &c.

*Hem, quo redacti ſumus ? merito
quis cum Comico exclamet. Quis
enim*

enim excelſo animo ac forti mortem oppetere non malit, quam ita turpiter ſervire? *ait Bod. lib. 1. de rep. cap. 5.* Germania noſtra, *iuxta C. Tacitum de moribus Germ.*, nunquam quidem antea veros ſervos agnoverat ; nunc tamen tanta diſtrahitur libertatis iactura, in ipſa libertatis glorioſa venditatione & iactantia vana. Quamvis enim iura veteris ſervitutis, in quinque illis generibus, *quæ Bodin. d. l. cap. 5. in principio ponit*, inter Chriſtianos hodie abolita prorſus cenſeri queant, *iuxta Bod. & Chriſt. Beſol. pol. 1. cap. 10, num. 54.* quum Chriſtianiſmus, poſtquam aliquos ritus paganiſmi in externis depoſuit, maius quid humanitatis & æqualitatis conſecutus ſit, *ut idem Beſ. affirmat* ; attamen paſſim per orbem Chriſtianum veſtigia adeo eius manifeſta ſuperſunt, ut vix ſervitutis conditiones tantæ in gradibus mitigatæ appareant.

Quippe atteſtatur Bodinus, *d. l. pag. 66*, quod Luſitani in Hiſpania adhuc Mahumetiſtarum exempla ſequantur, quum venalitios ex Africa religionem Mahumetis eiurare, ac nihilominus Chriſtiana imbutos cum liberis & nepotibus perpetuam ſervitutem ſervire compellant; ita ut ſervorum greges tota veneant Luſitania, & quidem pu-

 blice,

blice, pecudum in morem. Ac tametſi Carolus V. Imperator ſervos omnes Americarum inſularum liberos eſſe iuſſiſſet, anno 1540; nihilominus, ſeditione coorta, propter avaritiam ac libidinem potentiorum, Gonzalam Pizarrum, regionis Præſidem, à Carolo defeciſſe.

Muſcovitæ non cupiunt ultimi inter Chriſtianos dici: attamen barbarica ſervitus nuſpiam magis floret; quum tota gens ad nutum ſui Principis ita brutaliter adſtringatur, ut etiam aliquando nefanda, deteſtanda, & execranda adorent & exoſculentur; ſic omnes iuxta politicos & ſpirituales duriſſima ſervitute ſibi ſubditos atque ſubiectos habet. Ea vero (*ait Mich. Neand. in expl. orb. ter. pag.* 2209. talis tantaque eſt, ut nulla gens in genere humano ſimilem ſervitutem ſuſtinere exiſtimetur. quæ paratam illam gentem facit & promptam ad omne Principis arbitrium imperata facientem; etiam tùm, ſi dicat, Abi cito, (quod apud Comicum ſcriptum eſt,) & ſuſpende te. quum tanta præterea ſit armatus auctoritate, potentia, tanto militum robore, tanto ſatellitum atque prætorianorum numero, ut ne, ſi velit quiſpiam refragari eius cruentæ voluntati, facile poſſit, &c. In

tam

bilæ, pecodum in morem. Ac tamen Carolus V. Imperator ſervos omnium Americanarum inſularum liberos eſſe juſſiſſet, anno 1540, nihilominus, ſeditione coorta, propter avaritiam & libidinem potentiorum, Gonzalam Pizarrum, regionis Præſidem, à Carolo defeciſſe.

Moſcovitæ non cupiunt ultimi inter Chriſtianos dici: attamen barbarica ſervitus nuſpiam magis floret; quam tota gens ad nutum ſui Principis ita brutaliter adſtringatur, ut etiam aliquando nefanda, deteſtanda, & execranda adorent & exoſculentur. ſic omnes juxta politicos & ſpirituales duriſſima ſervitute ſibi ſubditos atque ſubjectos habet. Ea vero (*ait Mich. Neand. in expl. tab. ter. pag.* 2209.) *talis* tantaque eſt, ut nulla gens in genere humano ſimilem ſervitutem ſubire exiſtimetur. quæ paratam illam gentem facit & promptam ad omne *Principis arbitrium imperata faciendum*; *etiam cum, ſi dicat*, Abi cito, (*quod apud* Comicum ſcriptum eſt,) & *ſuſpende te.* quum tanta præterea *ſit armatus* auctoritate, potentia, tanto *militum* robore, tanto ſatellitum atque prætorianorum numero, ut ne, *ſi velit quiſpiam refragari eius* ſeveræ voluntati, *facile poſſit, &c.* In tam

tam profunda ſubditi ſervitute ſepulti jacebant ante pauculos annos, ut tempore Baſilidis nemo ſibi proprietatis quidquam in ulla re, etiam viliſſima, adſcribere auderet: *Si quis* quærebatur; Cuius hoc vel illud eſt? niſi reſpondebat; Eſt in dominio & poſſeſſione Dei ac Ducis; ille putabatur ingens commiſiſſe crimen læſæ Maieſtatis. *Heinr. Rötlen. in vita Baſil. par.* 3.

Sic & Lithuanorum duriſſimam conditionem deſcribit Alexander Guagninus, *tom. 2. rer. Pol.* Vt quiſque dominus famulorum caterva ſtipatus, domum coloni alicuius ingreditur; impune quidvis facere, res quaſcunque rapere, abſumere, & colonum etiam verberibus crudeliter cædere poteſt. Nec colonis ad dominos ſuos ſine muneribus aditus patet: & admiſſi illico ad officiales reiiciuntur; qui, niſi donis mitigentur, nihil iuſte decernunt. Et profecto in Lithuania quodlibet iudicis verbulum, aurum eſt. (ubi non etiam alibi?) Præterea ſingulæ ſeptimanæ in operas ita diſtribui ſolent, ut coloni quinque aut ſex dies negotiis dominicis impendant, die vero lunæ res privatas curent; & ſic plerumque diebus ſolis (nam ne feſtis quidem diebus ſunt feriati) quodvis opus abſolvant, aran-

do, occando, runcando, paſtinando, metendo, triturando, & id genus. Adeoque, ſi quis Roxolanum interrogaverit; Quare Dominico die laboras? continuo is reſpondebit; Quia & Dominico comedere oportet. ut poſt Ganguinum refert Lanſius *in conſult. de Princ. Europæ.* & affirmat ſimul, quod Nobiles in ſervos, quos *Kmethones* vocant, ius vitæ & necis habeant paſſim, &, ſi quis ex his forte capitis damnatus fuerit, tum de ſeipſo, iubente domino, ſupplicium ſumere, ſuisque manibus ſe ſuſpendere, minis, loris & fuſtibus impellatur. *Sal. Neugeb. lib.* 1 *rerum Polon.*

Poloni quoque Nobiles olim, dum iter faciebant, diripiebant villas ruſticorum, & eorum ſumptu proficiſcebantur. Sed Caſimirus I. illud correxit, anno 1180, & poſſeſſiones *Kmethorum* tutas à vi dominorum reddidit: ex quo cœperunt bonis ſuis pro arbitrio, ſalvo iure domini, uti, & poſſeſſionem ad hæredes transmittere. *lib.* 1. *Stat. Pol. cap.* 17, *art.* 3. *Crem. lib.* 6. *hiſt. Pol.*

Eandem eſſe conditionem ruſticorum apud Ruſſos, Sigiſmundus Baro *in hiſt. Muſcov.* refert: quum non tantum ſex dierum operas perpetuo debeant heris ſuis, & tantum ſeptimum

ſuæ

do, occando, runcando, paſtinando,
metendo, triturando, & id genus.
Adeoque, ſi quis Roxolanum interro-
garerit: Quare Dominico die labo-
ras? continuo is reſpondebit; Quia
& Dominico comedere oportet. Et
poſt Gangninum refert Lanſius in con-
ſult. de Princ. Europæ, & affirmat ſi-
mul, quod Nobiles in ſervos, quos
Kmethones vocant, ius vitæ & necis
habeant paſſim, &, ſi quis ex his forte
capitis damnatus fuerit, cum de ſe
ipſo, jubente domino, ſupplicium
ſumere, ſuisque manibus ſe ſuſpende-
re, minis, locis & fuſtibus impelli-
tur. *Sol. Neugeb. lib. 1 rerum Polon.*

Poloni quoque Nobiles olim, dum
iter faciebant, diripiebant villas ruſti-
corum, & eorum ſumptu proficiſce-
bantur. Sed Caſimirus I. illud corre-
xit, anno 1180, & poſſeſſiones *Kme-
thonum* tutas à vi dominorum reddi-
dit: ex quo cœperunt bonis ſuis pro
arbitrio, ſalvo iure domini, uti, &
poſſeſſionem ad hæredes transmittere.
*lib. 1. Stat. Pol. cap. 17, art. 3. Crom. lib.
6. hiſt. Pol.*

Eandem eſſe conditionem ruſtico-
rum apud Ruſſos, Sigiſmundus Baro
in hiſt. Muſcov. refert: quum non tan-
tum ſex dierum operas perpetuo de-
beant heris ſuis, & tantum ſeptimum

ſuæ

ſuæ vitæ neceſſariis impendant; ſed etiam ita adſtricti hæreant ditioni Dominorum, ut neque alio ſe conferre, nec liberam voluntatem in contrahendo matrimonio exercere queant, &c.

Nec Germania ab iſtis veſtigiis diræ ſervitutis huius prorſus libera eſt, quum reperiantur quidam aliis ſtrictiore iure devincti, ad ſervorum propius, quam liberorum conditionem accedentes; qui quum revera ſervi non ſint, novo nomine homines proprii, *Leibeygene*, appellantur. Quorum tamen omnium non eadem eſt ratio. Quibuſdam enim in locis, ut in Weſtphalia, & Holſatia &c. deteriori iure habentur, quum illi, quorum hi proprii ſunt, his ipſis defunctis ſuccedant in ſemiſſem, & extra conſortium propriorum hominum hi liberos ſuos elocare nequeant, niſi ab illis, quorum utilitati patent, impetraverint. Sic aliquot exempla tyrannica quoque ante paucos annos vidimus in Holſatia, ubi Nobiles mire torquent ſuos proprios. Velut etiam in aliquot locis Marchiæ Vandalicæ tales vivunt ſervi. Alibi ſunt paulo conditionis melioris, qui haut ſecus, atque reliqui proprii, minus liberam bonorum ſuorum habent adminiſtrationem. Atque

 ut

ut defuncti quodammodo videantur fuiſſeproprii, liberi aliquid ſolvunt ex bonis quod conſuetudo aut pactum ferat. Quare Gœddæus *de contr. ſtip. cap.7.concl.6,num.70.* Germaniæ eiuſmodi ſervos non proprie ſervos,ſed inſtar colonorum conditione ſua colentium & adſcriptitiorum eſſe tradit. *And. Gail. de pig.obſ 7, num. 1. plenius Huſ.in tract.de hom.prop.* In Gallia ſane adhuc hodie plebs pene ſervorum habetur loco. Non tantum operas ab iis domini exigunt, ſed etiam ſi domicilium originis ſine domini venia mutarint, capiſtro domum reducere ſibi licere contendunt. *Bodin. 1. de repub. cap. 5.* Quales hiſtorias crudelitatis etiam in Holſatia vidimus nuper dire perpetrare Nobiles.

Apud Wandalos in ſuperiori Luſatia ruſtici nobilibus ſuis corpore fortunisque toti ſunt addicti, uſque adeo, ut quoſcunque labores illis gratis exantlare, agros colere, peregre excurrere, fruges demetere, & omnia alia,quæ ad rem familiarem & œconomicam pertinent, negotia expedire teneantur,neque ſolum commutare patrium ſine conſenſu voluntateque ſuorum Nobilium audeant, *ut refert Meland. in Idea ſua,fol. 27.*

Quin & Bohemiæ Ordines & Nobi-
les

ut defuncti quodammodo videantur
ſuiſe proprii, liberi aliquid ſolvunt et
quis quod conſuetudo aut pactum
ſerat. Quare Gœddæus de contr. ſtip.
cap. 7. concl. 6, num. 70. Germaniæ ejuſ-
modi ſervos non proprie ſervos, ſed iu-
ſtar colonorum conditione ſua colen-
tium & adſcriptitiorum eſſe tradit.
And. Gail. de pig. obſ 7, num. 1. plenius
Hoſ. in tract. de bon. prop. In Gallia ſe-
ne adhuc hodie plebs pene ſervorum
habetur loco. Non tantum operas ab
iis domini exigunt, ſed etiam ſi domi-
cilium originis ſine domini venia mu-
taverint, capiſtro domum reducere ſibi
licere contendunt. *Bodin. 1. de repub.*
cap. 5. Quales hiſtorias crudelitatis et-
iam in Holſatia vidimus nuper dire
perpetrare Nobiles.

Apud Wandalos in ſuperiori Luſatia
ruſtici nobilibus ſuis corpore fortunis-
que toti ſunt addicti, uſque adeo, ut
quoſcunque labores illis gratis exhibe-
re, agros colere, peregre excurrere,
fruges demetere, & omnia alia, quæ ad
rem familiarem & œconomicam per-
tinent, negotia expedire teneantur, ne-
que ſolum commutare patrium ſine
conſenſu voluntateque ſuorum Nobi-
lium audeant, ut refert Meland. in Jocis
lib. 27.
...ia & Bohemiæ Ordines & Nobi-
les

les ruſticos ſuos (*ſclavos*; quos & *klappen* vocant) pro mancipiis habent: nec in alterius territorium vel occaſione matrimonii ſe conferre eis integrum eſt, niſi impetrata venia dominorum, & litteris dimiſſoriis. Sed & ad cæteros annos ſeu tempus domini invicem eos locant, permutant, & donant.

In Ducatu Brunſvicenſi paulo liberiorum agunt conditionem; vitæ quidem, ut propria bona poſſidere & emere, atque teſtamenta facere queant: ſed tamen ad operas præſtandas per certos aliquot dies ſingulis ſeptimanis teneantur: Meſſis vero tempore cotidie alligati ſunt ad quævis neceſſaria præſtanda. Erat in aula Guelphica quis principalis Woberen nomine, quem nimia nihilominus duræ ſervitutis huius libertas occulte mordebat; à quo audivi ipſe, minime illam ruſticis aut civibus, quum plane indigni eſſent etiam minutiſſima poſſeſſione, competere. Omnia enim, aiebat, ad unicum nobilitatis ſtatum ſunt referenda, adeo ut nemo ulterius quid in ulla re proprietatis ſibi vendicare debeat, qui extra hunc equeſtrem vivat ordinem. Reliquis igitur mortalibus cunctis adſignabat ſola tria *k*, quibus tria hæc verba notabat, *eyn kniep, kittel*, & *knauſt broot*, id eſt,

eſt, quod nihil proprii in bonis terræ huius externi unuſquiſque, qui non eſſet nobilis, ulterius poſſidere deberet, quam *cultellum*, *tunicam*, & *fruſtrum panis*, unde vivere poſſet. Atque, quum is Principis tot quaſi in manu teneret, ita tyrannico plane conatu & immanitate inſatiabili ſubditos iterum in extremam ſatagebat redigere ſervitutem, ut ita antiquum ſervitutis ius in vigorem revocaretur. Sed Iehova potentior fuit in excelſis, & miro genere mortis illum ex terra ſuſtulit.

In Germania tamen nuſpiam clementiore ſervitute tractantur ruſtici, quam in Miſnia & Thuringia; ubi pactitii habentur ſubditi ea exgente, nec amplius obligati tenentur domino aut nobili ſuo, quam quotannis ad tria potiſſimum anni tempora, ut ſationem & meſſem conficiant, & certam lignorum vecturam præſtent. Si quis ulterius quid poſtulet precario aut cum aliquo rigore, continuo ad eorum petitiones inhibitione judicii provincialis retrahitur, & in jus vocatur: quales actiones ſæpius ſubire coactus ſum: namque omne precarium illis ſuſpectum eſt.

Ita undique mortalibus nomen ſervitutis deteſtabile & horrendum apparet,

eſt, quod nihil proprii in bonis tem- poris externi unuſquiſque, qui non eſſet nobilis, ulterius poſſidere deberet, quam *cultellum, tunicam*, & *fruſtrum panis*, unde vivere poſſet. Atque quum is Principis cor quaſi in manu teneret, ita tyrannico plane conatu & immanitate inſatiabili ſubditos iterum in extremam ſatagebat redigere ſervitutem, ut ita antiquum ſervitutis ius in vigorem revocaretur. Sed Jehova potentior fuit in excelſis, & miro genere mortis illum ex terra ſuſtulit.

In Germania tamen nuſpiam clementiore ſervitute tractantur ruſtici, quam in *Miſnia* & Thuringia; ubi pactitii habentur ſubditi ea exgente, nec *amplius obligati* tenentur domino aut nobili ſuo, quam quotannis ad tria potiſſimum anni tempora, ut ſationem & *meſſem* conficiant, & certam lignorum vecturam præſtent. Si quis ulterius quid *poſtulet* precario aut cum aliquo rigore, continuo ad eorum petitiones inhibitione judicii provincialis retrahitur, & in jus vocatur: quales actiones ſæpius ſubire coactus ſum: namque omne precarium illis ſuſpectum eſt.

Ita undique mortalibus nomen ſervitutis deteſtabile & horrendum ap-

paret,

paret, ut nemo omnium id lubenti animo ſuſtinere, nemo humeris onus hoc imponi ſuis velit; quum id contra naturam libertatis, cui quiſque ſe natum dicit, pugnare recte putetur:

Quare non ſic penitus circa annum Chriſti 1250, aut paulo ante ſub Friderico Imp. II, qui anno 1210 electus eſt, ſervitus antiqua ſublata eſt; *ut Beſol. d. l. pol. cap. 10, num. 54; ex mente Thom. Smith. 3. d. rep. Angl. cap. 10; & Lyclam. 4. memb. eccl. 11; Bartol. in l. hoſtis, ff. d. capt. & poſtl; & Laur. Pignor. de ſervis, fol. 195, & alii, aſſeverant:* quamvis ita non amplius venalitii haberentur, ut olim ante aliquot ſecula, quam Chriſtianorum mutua dilectio & humanitas religionis conſortes à ſervitute promptius liberare inciperet. Deferbuit enim iſte zelus pietatis adeo, ut quisque ferme ex proximo ſervum facere ſatagat ſuo magis, quam ut liberum cernere velit. Exempla ſunt odioſa.

Priuſquam vero ulterius progrediamur, neceſſario inſerenda heic venit quæſtio, quæ ſæpius Imperatori & ICtis de ſervitute contra naturam movetur, qua quum illi tam miſere dilacerentur, paucis id enucleandum erit. Res quippe digna eſt notatu.

CAP.

CAP. VI.

An juſte Imperator in Florentino refutetur ab aliquibus, quod ſervitutem contra naturam ſtatuat?

ADmodum heic acre ſe ICtis aut potius Imperatori ipſi moviſſe præ cunctis bellum, auctor ille Relectionum polit. exiſtimat, ſi illis neget, Quod ſervitus non ſit contra naturam; quum eam ſententiam non immerito cum Florentino, *l. 4. ff. de ſtat. hom.* omnes defendant. Nec minus hoc ſibi plane perſuaſum habet, ſe perquam nitentem abſtuliſſe victoriam, ſi eos vanis vel captioſis Stagirenſium eluſerit terminis. Sat ambitioſa eius ſunt verba: Iuvat incipere à primordiis naturæ, & cum ICtis manum conſerere; An non ſervitus iuſtiſſima prodeat ex iure naturæ? *in Relect. pol. lib. 1, cap. 5, ſect. 3, num. 1.* Atque ut ICtos omnes, cum Imperatore in Florentino ſuo, & Cothmannum, penitus in ruborem cogat & confundat, Florentinianæam ſervitutis deſcriptionem, quam ille exactam facit, hic mirifice exagitat: quum in ea quidem definitione verbum nullum ſit, iuxta eius effatum, quod

CAP. VI.

An ipſe Imperator in Florentino ſuo teneatur ab aliquibus, quod ſervitutem contra naturam ſtatuat?

ADmodum heic arte ſe ICtis antiquius Imperatori ipſi moriſſe pa- cunctis bellum, auctor ille Relectionum polit. exiſtimat, ſi illis nege- Quod ſervitus non ſit contra naturam quum eam ſententiam non immanem cum Florentino, *l. 4. ff. de ſtat. hom.* omnes defendant. Nec minus hoc ſibi plane perſuaſum habet, ſe per eum naturam abſtuliſſe victoriam, ſi ... vanis vel captioſis Stagirenſium elerit terminis. Sat ambitioſa eius ſunt verba: *Iuvat incipere à primordiis naturæ, & cum ICtis manum conſerere. An non ſervitus iuſtiſſima prodeat à iure naturæ? in Relect. pol. lib. 1, cap. 3, ſect. 3, num. 1.* Atque ut ICtos omnes, cum Imperatore in Florentino ſuo, & Cothmannum, penitus in ruborem cogat & confundat, Florentinianam ſervitutis deſcriptionem, quam ille exactam facit, hic mirifice exagitat: quum in ea quidem definitione verbum nullum ſit, iuxta eius effatum, quod

quod non poſſit vellicari. Nimirum hic ſtylus eſt communis Stagirenſium omnium, quod etiam naturæ eorum inſitum eſt adeo firmiter, ut nihil niſi vellicationes, & maledictiones conſuere adament, quoties vident, quod terminali illi futilitatum magiſtro ſuum infringatur alicubi cenſorium tribunal. Etenim ſinguli eius alumni in hoc unice omnes impendunt mentis, cordis & virium labores ac niſus, & hoc cavent maximè, ne alicubi ipſius flagelletur auctoritas. Si quis ſit, qui nonnihil huic contradicere velit, & veritatis limen propius pandere exoptet; is certe non ſine leoninis unguibus notatus abibit: ad minimum haud à morſibus iniurioſiſſimis erit liber. Vbi nec parcunt iis, quibus omnis reverentiæ honores debent; quum ſe pro aris & focis fortem hanc depugnare luctam arbitrentur, ſi Stagirenſis uſpiam ſint diluendæ culpationes aut diſtractionum ſuggeſtiones. Sic etiam ſervitutis naturalis nimis operoſum amatorem hunc non pudet inverecunde ipſum perſtringere Imperatorem, quem in Florentino agnoſcit præſentem ſibi: nec dubitat hunc terræ dominatorem potentem cum vanitatum venditatore ſuo conferre inconſideratus, *d. l. num. 16.* Mul-

Cap. VI.

An iuſte Imperator in Florentino refutetur ab aliquibus, quod ſervitutem contra naturam ſtatuat?

ADmodum heic acre ſe ICtis aut potius Imperatori ipſi moviſſe præ cunctis bellum, auctor ille Relectionum polit. exiſtimat, ſi illis neget, Quod ſervitus non ſit contra naturam; quum eam ſententiam non immerito cum Florentino, *l. 4. ff. de ſtat. hom.* omnes defendant. Nec minus hoc ſibi plane perſuaſum habet, ſe perquam nitentem abſtuliſſe victoriam, ſi eos vanis vel captioſis Stagirenſium cluſerit terminis. Sat ambitioſa eius ſunt verba: Iuvat incipere à primordiis naturæ, & cum ICtis manum conſerere; An non ſervitus iuſtiſſima prodeat ex iure naturæ? *in Relect. pol. lib. 1, cap. 5, ſect. 3, num. 1.* Atque ut ICtos omnes, cum Imperatore in Florentino ſuo, & Cothmannum, penitus in ruborem cogat & confundat, Florentinianæam ſervitutis deſcriptionem, quam ille exactam facit, hic mirifice exagitat: quum in ea quidem definitione verbum nullum ſit, iuxta eius effatum,

quod

CAP. VI.

An meritò Imperator in Florentino reprehendatur ab aliquibus, quod ſervitutem contra naturam ſtatuat?

ADmodum heic acreſe ICtis antponius Imperatori ipſi moviſſe pæne cunctis bellum, auctor ille Relectionum polit. exiſtimat, ſi illis neget, Quod ſervitus non ſit contra naturam: quum eam ſententiam non immerito cum Florentino, l. 4. ff. de ſtat. hom. omnes defendant. Nec minus hoc ſibi plane perſuaſum habet, ſe perquam nitentem abſtuliſſe victoriam, ſi eos vanis vel captioſis Stagirenſium elaſerit terminis. Sat ambitioſa eius ſunt verba: Iuvat incipere à primordiis naturæ, & cum ICtis manum conſerere. An non ſervitus iuſtiſſima prodeat ex iure naturæ? *in Relect. pol. lib. 1, cap. 3, ſect. 3, num. 1.* Atque ut ICtos omnes, cum Imperatore in Florentino ſuo, & Cothmannum, penitus in ruborem cogat & confundat, Florentinianam ſervitutis deſcriptionem, quam ille exactam facit, hic mirifice exagitat: quum in ea quidem definitione verbum nullum ſit, iuxta eius effatum, quod n-

quod non poſſit vellicari. Nimirum hic ſtylus eſt communis Stagirenſium omnium, quod etiam naturæ eorum inſitum eſt adeo firmiter, ut nihil niſi vellicationes, & maledictiones conſuete adament, quoties vident, quod terminali illi futilitatum magiſtro ſuum infringatur alicubi cenſorium tribunal. Etenim ſinguli eius alumni in hoc unice omnes impendunt mentis, cordis & virium labores ac niſus, & hoc cavent maximè, ne alicubi ipſius flagelletur auctoritas. Si quis ſit, qui nonnihil huic contradicere velit, & veritatis limen propius pandere exoptet; is certe non ſine leoninis unguibus notatus abibit: ad minimum haud à morſibus iniurioſiſſimis erit liber. Vbi nec parcunt iis, quibus omnis reverentiæ honores debent; quum ſe pro aris & focis fortem hanc depugnare luctam arbitrentur, ſi Stagirenſis uſpiam ſint diluendæ culpationes aut diſtractionum ſuggeſtiones. Sic etiam ſervitutis naturalis nimis operoſum amatorem hunc non pudet inverecunde ipſum perſtringere Imperatorem, quem in Florentino agnoſcit præſentem ſibi: nec dubitat hunc terræ dominatorem potentem cum vanitatum venditatore ſuo conferre inconſideratus, *d. l. num. 16.*

Mul-

Multum illi de cognitione naturæ gloriantur quidem, & hanc ſibi totam perſpectam putant, quum omnia in ſubſtantiam miſeram & accidens dirimere, ſimulque huic fuco pallium terminiſticum conceptivum ſuperinducere didicerint; At in quantum ipſi ab omni naturæ perluſtratione abſint, id notorie conſtat; quum nil niſi inanes terminos loco ſcientiæ confingere noſcant. Ac ne quis cautior hæc introſpiciat, vah quanta tela ſyllogiſtica cum calumniis ferventiſſimis in huiuſmodi fuci detectorem evibrant? Cerebroſus autem quilibet facile invenit, quod ſugillet. Vnde etiam hodie in medio Chriſtianorum numero, titulo hoc ceu glorioſo tumentes inveniuntur, quibus minus peccatum vitiumve videtur eſſe, ſi in gratiam Stagirenſis ſui Sacræ Scripturæ, adeoque ipſi Spiritui Sancto, etiam directe contradicere queant. Iehova vero verbi ſui vindex ſeverus & potens quum ſit, ab iſtoc peccato cavere ſibi prudentiores opto. Sed quomodo hæc res ſeſe habeat, id nunc heic explicandum erit.

Agit ille ſuarum opinionum Relector ubertim de hac materia in novem ſectionibus. quæ ſane omnes erroribus, nec paucis contradictionibus, abunde

Multam illi de cognitione naturæ gloriantur quidem, & hanc ſibi totam perfectam putant, quum omnia in ſubſtantiam miſcetam & accidens dividere, ſimulque huic fuco pallium terminiſticum conceptivum ſuperinducere didicerint; At in quantum ipſi ab omni naturæ perluſtratione abſint, id notorie conſtat; quum nil niſi inanes terminos loco ſcientiæ confingere noſcant. Ac ne quis cautior hæc introſpiciat, vah quanta tela ſyllogiſtica cum calumniis ferventiſſimis in huiuſmodi fuci detectorem evibrant! Cerebroſus autem quilibet facile inveniet, quod ſugillet. Unde etiam hodie in medio Chriſtianorum numero, titulo hoc ceu glorioſo tumentes inveniuntur, quibus minus peccatum vitiumve videtur eſſe, ſi in gratiam Stagiritæ ſui Sacræ Scripturæ, adeoque ipſi Spiritui Sancto, etiam directe contradicere queant. Iehova vero verbi ſui vindex ſeverus & potens quum ſit, ab iſtoc peccato cavere ſibi prudentiores opto. Sed quomodo hæc res ſeſe habeat, id nunc heic explicandum erit.

Agit Ille ſuarum opinionum Relator ubertim de hac materia in novem ſectionibus. quæ ſane omnes erroribus, nec paucis contradictionibus, abunde

abunde ſcatent. uti hoc admodum affine cunctis, quibus nunquam verum principii fundamentum attingere, multo minus penetrare conceditur, eſſe ſolet. Sic etiam heic temere flagellat definitionem Imperatoris; quum tamen potius deciſionem eius cum reverentia agnoſcere deberet. Definire enim in iure nil aliud eſt, quam in genere iuxta legis modum quid conſtituere, *l.4,§.puto.ff.de hæred.inſtit.l.regula,ff.de iur. & fact. ignor. Vide Erenb. 2, de fœd.cap.1,num.2,3,4.* Nihilominus perpendemus argutias hominis, & videbimus, an non potius ſemetipſum quam Imperatoris verba tam inique perſtringat. Primum omnis illuſio conſiſtit in terminis aut vocabulis iſtis, libertatis, dominii, facultatis, licentiæ, poteſtatis, ſervitutis, violentiæ, & naturæ: quæ ita, temere, ſive ſtudio, inter ſeſe convolvit, ut vera ſignificatio aut acceptio ferme nuſpiam recte applicata videatur. Velut autem talis philoſophiæ ſectatoribus uſitatum eſſe ſolet, ut communiter diſtinctiones faciant inter vocabulorum noëmata ſive acceptiones, ita quoque heic factum ab illo oportuiſſet nonnihil evidentius, quam in antecedenti ſectione id præſtiterat. Titulus quidem 2, *ſect.* hanc habet inſcriptio-

ptionem, quod monſtrare velit, Quid ſit libertas, & huic oppoſita ſervitus; ſed ſi quis totam ſectionem perlegat, nihil potius in ea & in proxima ſequenti inveniet, quam quod verba Imperatoria, *l.* 4, *ff. de ſtatu hom.* cum gloſſatoribus & D D. ſuis cavillatorie perſtringat; nimirum illud egregie præſtat, quod in ſe per quam animoſe non ſine exagitationibus ſuſceperat. Mos alioqui vulgaris eſt eruditorum, ut verbi alicuius ambigui ſignificata, ſtatim à principio diſquiſitionis, exacte, & cum perſpicua declaratione quid in iis determinatum velint, explanent. Velut in philoſophiæ ſuæ exordio id facere ſolent. Vbi vocabulum iſtud duobus modis accipi affirmant; ἀκύρως vel κυρίως. & ἀκύρως viciſſim in duplicem modum abripiunt; ut aliter late, aliter anguſte accipiatur. Latiſſima eius ſignificatio, aiunt, in eo conſiſtit, quando pro omni doctrina & ſcientia, quæ homini non innata, ſed ſtudio & induſtria acquiſita eſt, habetur. atque ita non tantum philoſophiæ partes reales, verum etiam intentionales, imo omnes facultates ſuperiores, theologiam, iuriſprudentiam, medicinam, &c. adeoque omnes artes mechanicas complectitur; *ſicut videre eſt apud Stagiritam 6, eth. cap.* 7.
Poſtea

[illegible], quod monſtrare velit, Quid ſit libertas, & huic oppoſita ſervitus: ſed ſi quis totam ſectionem perlegat, aliud potius in ea & in proxima ſequenti inveniet, quam quod verbi Imperatoria, *l. 4, ff. de ſta u hom.* cum gloſſatoribus & D'. ſuis cavillatorie perſtringat: nimirum illud egregie præſtat, quod in ſe per quam animoſe non ſine exagitationibus ſuſceperat. Mos alioqui vulgaris eſt eruditorum, ut verbi alicuius ambigui ſignificata, ſtatim à principio diſquiſitionis, exacte, & cum perſpicua declaratione quid in iis determinatum velint, explanent. Velut in philoſophiæ ſuæ exordio id facere ſolent. Ubi vocabulum iſtud duobus modis accipi affirmant. *ἀκριβῶς* vel *κυρίως*. & *ἀκύρως* viciſſim in duplicem modum abripiunt; ut aliter late, aliter anguſte accipiatur. Latiſſima eius ſignificatio, aiunt, in eo conſiſtit, quando pro omni doctrina & ſcientia, *quæ homini non innata*, ſed *ſtudio & induſtria acquiſita eſt*, habetur. atque ita non tantum philoſophiæ partes reales, verum etiam intentionales, imo omnes facultates ſuperiores, theologiam, iuriſprudentiam, medicinam, &c. adeoque omnes artes mechanicas complectitur; *ſicut videre eſt apud Stagiritam 6, eth. cap. 7.*

Poſtea anguſte accipitur quintuplici modo; ut etiam pro ſola metaphyſice venditetur interdum. *vid. Gocl. & Chr. Mat, diſp. 1, metaph. diſq. 2.* Sic & vocula Naturæ plurima denotat; Illud autem heic natura vocatur, quod eſt principium & cauſſa motus, quietiſque, eius in quo eſt primo, per ſe, & non per accidens; *ait Corn. Mart. in diſp. 2, phyſ. de nat. anno 1612, Helmſt. excuſa* quum tamen in his nullatenus Naturæ verum E s s e tangatur. Quod ſi eodem modo ita candide cum Imperatore ex mente eius, ut verba eius ſe habent, *ſect. 3, num. 15*, & non cavillatorie aut ſophiſtice, agere voluiſſet; debuiſſet quoque illud, quod in ſectione præcedenti, & in hoc titulo, in ſe ſuſceperat, prius recte expeditum reddere abſque perpetua amphibologia, neque in tam diverſis libertatis & ſervitutis ſignificatis tam firma in rerum veritate confuſe eludere ſummam Imperatoris mentem & auctoritatem. Etenim utrumque hoc verbum, ut ipſe toties in antecedentibus, ſed ſatis tamen involute, innuit, polyſemon eſt; & nunc ſtricte ſive proprie, nunc improprie, ſive latiſſime, multo pluribus modis, quam ipſe indicat, accipitur. Iam ille igitur primum omnium examinare rite debuiſſet, de

Y 2 qua-

quanam acceptione libertatis & ſervitutis Imperator per ICtum ſuum Florentinum *in d.l.4.* ageret; videlicet de ea, quæ mutuam oppoſitionem in iure determinat; quatenus etiam in naturalibus facultatibus externis ſe mutuo infeſtant & oppugnare maxime videntur; quum eouſque ſervitus naturæ hominum iniqua ſit, & propterea ſimul ſub conſiderationem legum civilium merito utraque veniat. Si hoc ſolummodo rite penſitare voluiſſet, inanem ſuæ verboſitatis & ſarcaſmorum variorum copiam in pluribus reſtringere, & candidiorem ſinceræ veritatis indagatorem præſtare potuiſſet. Ideoque Montecatinas ſatis ſcite Iureconſultos excuſavit, quod omnimode ad ius gentium reſpexerint, quum inde maxime talis oppugnatio libertatis in ſua natura profluxerit, quæ adiumento *ll.* civilium corrigi debebat; ut ſic homines cum iniquitate ſumma ſervi redditi ad liberum ſtatum reducerentur, qui ipſis iuxta naturæ diſpoſitionem in communi dominio, ad quod omnes nati erant, competebat. Nam, ut ipſe id confitetur, *ſect.* 3, *n.* 10, nec abnegare poteſt, in prima creatione, quum lex naturæ implantaretur, datum eſt homini imperium in univerſam terram, in omnia

quantum acceptione libertatis & ſervi-
… Imperator per ICtum ſuum Flo-
rentinum in d. l. 4. ageret; videlicet
ea, quæ mutuam oppoſitionem in ter
… dominat: quatenus etiam in natu-
ralibus facultatibus externis ſe mutuo
infeſtant & oppugnare maxime vi-
deatur: quum eouſque ſervitus ar-
… hominum iniqua ſit, & propter
… ſub conſiderationem legum
civilium merito utraque veniat. Si
… ſolummodo rite penſitare voluiſ-
ſet, inanem ſuæ verboſitatis & farra-
ginem variorum copiam in pluribus
reſtringere, & candidiorem ſinceræ
veritatis indagatorem præſtare potuiſ-
ſet. Ideoque Montecatinas ſatis ſcite
Jureconſultos excuſavit, quod omni-
modo ad ius gentium reſpexerint,
quum inde maxime talis oppugnatio
libertatis in ſua natura profluxerit;
quæ adiumento ll. civilium corrigi
debebat: ut ſic homines cum iniquita-
te ſumma ſervi redditi ad liberum ſta-
tum reducerentur, qui ipſis iuxta na-
turæ diſpoſitionem in communi do-
minio, ad quod omnes nati erant,
competebat. Nam, ut ipſe id confite-
tur, ſect. 3, n. 10, nec abnegare poteſt,
prima creatione, quum lex naturæ
plantaretur, datum eſt homini im-
perium in univerſam terram, in om-
nia

nia animalia, quæcunque vel in terra, vel in aëre, vel in aqua degunt; *Gen.* 1, *Pſalm.* 8. & hoc imperium natura competit homini, etiamſi animalia illud non agnoſcant, propter imperfectionem animalium & hominis ſublimem perfectionem, &c. Quur tamen hoc naturale imperium, & libertatis dominium commune, quod cum lege naturæ in tam ſublimi perfectione hominibus ſtatim à principio implantatum agnoſcit, adeo contemptum habet, ut hoc cum omni libertatis dominio, in gratiam Stagiritæ ſui, ſervis prorſus in antecedentibus abſcindas? *ſect. ead. n.* 4, *& ſeqq.* Ait enim: Iam conſtat experientia, duas hominum claſſes ubique inveniri, quarum alii nati ſint ad ſerviendum, alii ad dominandum. Rationes item contra ſemetipſum has addit: Alios inſtruxit natura magnis animis, & provida ſolertia: alios abiecit. (N. B.) uſque ad ignominiam brutorum, ſolius patientiæ & laborum gloria ſuperbos, &c.

Fertur quippe *Prometheus addere princi-*
pi
Limo coactus particulam undique
Deſectam,

(*Hor. lib.* 1, *od.* 16,) & pro conditione ſuam cuique indolem diſtribuiſſe, &c. Quod & planius expreſſit

Homerus, *Odyſſ.* 17., dum ait: Iovem auferre dimidium mentis illi, quem in ſervitutem deſtinavit. quem verſum ad ſervos natura accommodavit Plato. *lib.* 6. *de rep.* Nam & idem *lib.* 2, *de repub.* cives inter ſe differentes, & ſingulos ad ſingula opera paratos, à natura produci affirmat. Et *lib.* 3, *de ll.* ſeptem ordines imperantium & parentium ex intentione naturæ deducit, &c. Item *num.* 5: Ex æquitate naturali; quando præſtantius, quod univerſo ſemper prædominatur, incumbit deteriori, &c. Adeo unanimi conſenſu gentium imperium defertur meliori & præſtantiori, &c. Vnde idem *num.* 6, ſervitutem naturæ legi iuſtitiæ convenire affirmat, &c. *Naſci enim* quoſdam uſque adeo impotentis animi, ut nec ſuis commodis proſpicere, *nec in* longitudinem conſulere poſſint, indigos ad omnia conſiliis; quis non in media plebe & manipulis ruſticorum cotid e advertit? &c. Tandem *ſect.* *ead. num.* 9, hunc locum ferme ita concludit; (quod majuſculis notetur litteris:) Quantum vero cognitionis eſt in animalibus brutis, tantum & in iis hominibus, quos natura ſervos vocavit Ariſtoteles. Itaque non magis ad libertatem facti cenſentur, quam bruta, quæ naturaliter homini ſubie-

Homerus, *Odyſſ.* 17., dum ait: Iovem auferre dimidium mentis illi, quem is ſervitutem deſtinavit. quem verſum ad ſervos natura accommodavit Plato *lib. 6. de rep.* Nam & idem *lib. 2, de rep.* cives inter ſe differentes, & ſingulos ad ſingula opera paratos, à natura produci affirmat. Et *lib. 3, de II.* ſeptem ordines *imperantium* & parentium ex intentione naturæ deducit, &c. Item *num.* 5: Ex æquitate naturali; quando præſtantior, quod univerſo ſemper prædominatur, incumbit deteriori, &c. Adeo unanimi conſenſu gentium imperium defertur meliori & præſtantiori, &c. Vnde idem *num.* 6, ſervitutem naturæ legi juſtitiæ convenire affirmat, &c. Naſci enim quosdam uſque adeo impotentis animi, ut nec ſuis commodis proſpicere, nec in longitudinem conſulere poſſint, indignos ad omnia conſiliis; quis non in media plebe & manipulis ruſticorum cotidie advertit? &c. Tandem *ſeſſ. ead. num.* 9, hunc locum ferme ita concludit. (quod majuſculis notetur litteris:) Quantum vero cognitionis eſt in animalibus brutis, tantum & in iis hominibus, quos natura ſervos vocavit Ariſtoteles. Itaque non magis ad libertatem facti cenſentur, quam bruta, quæ naturaliter hominibus ſubjecta.

Et

Et facit Ariſtot. 1, *pol.* 3, & *Ovid.* 1, *Metam.*

Sanctius his animal, mentiſque capacius alta,
Deerat adhuc; & quod dominari in cætera poſſet
Natus homo eſt.

Quæſo, quid heic aliud agit auctor ille, quam ut ipſe ſibi ſit contradictorius, imo & in totam humanæ vitæ ſocietatem iniurioſus? Confitetur enim, homini cuivis, id eſt, univerſo huic generi, datum eſſe imperium in univerſam terram, & quidem in ſublimi perfectione, licet animalia reliqua propter imperfectionem imperium hominis non agnoſcant: Et tamen interim ita in duas abripit claſſes genus idem humanum, ut non tantum uſque ad ignominiam brutorum abiiciat unam eius partem; ſed etiam vix tantum cognitionis eidem nationi ſervorum attribuat, quantum in animalibus brutis ſupereſt. Rogo iterum quemvis candidę libertatis amatorem; vel potius iudicet quivis, etiam is quem talis cognitio in animalium imam ſortem & ſellam tranſpoſuit; an Imperatorem heic & eius ICtos, vel potius ſemetipſum refutet? Affirmat enim & negat idem de eodem. Si hoc philoſophari eſt, nil prohibebit quin &

ipſa brutorum notitia tantidem præſtet; idque fortaſſe dexterius, ſi modo perinde libet ipſis ac eiuſmodi blateratoribus linguæ uſus concederetur. Etenim, num genus humanum mentis capax, & ſublimi in univerſam terram imperii perfectione abſolutum, concipi poteſt, quod tamen propter imperfectionem & defectum cognitionis adſimiletur ſimul brutis, quæ luce aut vi mentis omnino carent? An non hæc quoque ſublimis aut inſignis eſt iniuria quæ in Deum & homines effunditur? Stagirita olim dicebat, animum hominis ſe habere inſtar raſæ tabulæ, cui nihil eſſet inſcriptum: ſed tamen omnia poſſent inſcribi. Si hoc verum; ſervos certe eum non habuit in numero hominum: aut fortaſſe ſui oblitus eſt: aut iſte impugnator præceps Imperatoris non idem obſervavit, & fumum pro veritatis indagatione nobis obtrudere conatus eſt. Verum error talium inde eſt, quod ipſi ex falſa adulterinave Stagiritæ philoſophia, quæ nihil niſi logomachias concoquere, eas in mundo diſſeminare, controverſiarum ambiguitates vendere, & terminales congeſtiones rerum veritati obducere novit, nunquam ad veræ philoſophiæ principia, tam cœco decenti ductu, pervenire queant.

ipſa veterum notitia tantidem præ-
ſet, idque fortaſſe dexterius, ſi modo
pariude libet ipſis ac eiuſmodi blat-
ronibus linguæ uſus concederetur.
Enim, num genus humanum merito
capax, & ſublimi in univerſam terram
imperii perfectione abſolutum, cenſe-
ri poteſt, quod tamen propter imper-
fectionem & defectum cognitionis af-
ſimiletur ſimul brutis, quæ luce aut ſi
mentis omnino carent? An non hæc
quoque ſublimis aut inſignis eſt inin-
na quæ in Deum & homines effundi-
tur? Stagirita olim dicebat, animum
hominis ſe habere inſtar raſæ tabulæ,
cui nihil eſſet inſcriptum: ſed tamen
omnia poſſent inſcribi. Si hoc verum
ſervos ceterum non habuit in nume-
ro hominum: aut fortaſſe ſui oblitus
eſt: aut iſte impugnator præceps In-
ventor is non idem obſervavit, & ſu-
men pro veritatis indagatione no-
s obtrudere conatus eſt. Verum cer-
teum inde eſt, quod ipſi ex fal-
adulterinare Stagiritæ philoſophia,
æ nihil ſibi logomachias conco-
ere, eas in mundo diſſeminare,
erroreſatum ambiguitates ven-
e, & terminales congeſtiones re-
veritati obducere novit, non-
ad veræ philoſophiæ principiis
cæco deſenti ductu, pervenire
queant.

queant. Etenim, an non in lapſu Adamico primo omnes nos in eandem incidimus conditionem naturæ; ut, quod ille amiſerat in imagine Iehovæ, id quoque nos omnes, ex eo nati cum tota progenie, ſimiliter amiſerimus? Nonne inde imago Dei, Adamo per creatorem impreſſa, in ſuum divinitatis, ex qua efformata erat, centrum retrorſum abiit, & ceu lumen extinctum in ſui principii penetral receſſit penitus, adeo ut non niſi per Chriſtum & eius regenerationem in nobis reſuſcitari, & cum lumine ſuo ſancto ex Spiritus Iehovæ gratia reddi nobis & reſtitui valeat? An non inde legis naturæ debitores facti ſumus omnes in eodem gradu cum Adamo, ut nemo potioris iuris præ altero dici aut fingi poſſit? Annon Adamus hoc lapſu purum amorem ſanctamque cupiditatem, quam imaginatione ſancta in Iehovam unice dirigere debebat, in terreſtris fœditatis libidinem turpem & monſtroſam nobiſcum transformavit, ut inde omnes in eodem perditæ naturæ luto hæreamus monſtroſi? Quum igitur omnes ad unum, nemine excepto, ex lapſu Adamico eiuſdem conditionis filii aut propago ſimus; certe aut erimus omnes ſimul domini, aut ſervi, iuxta creaturæ

ſeriem in naturalibus facultatibus. Quod vero verat, quin pœnam utrumque? ſed non ex eo fundamento, veluti ſervitutis ille nimis rigoroſus adſertor & amator facere geſtit. Etenim domini ſumus ſecundum hominem internum, qui in Adamo ante lapſum tunc manifeſtatus erat, quum adhuc externum illum ſecum occultatum & quaſi ab imagine ſua divina abſorptum ſive ſepultum teneret; ſervi vero ſecundum hominem externum, qui poſtea in lapſu ex carcere ſuo cœco in manifeſtationem huius externi prorupit, & hac craſſitie palpabili ſe imbuit, non ſine macula ſuæ turpitudinis. Quare falſus & nugatorius omnis eſt ille diſcurſus, qui futilibus paganiſmi gentilis terminis deformatus, duas illas claſſes mortalium, propter nudum complexionis externæ inſtinctum, aut incitationis indolem naturalem, ita contradiſtinguit, ut inde imperantes & parentes, aut domini & ſervi dici mereamur. Longe deterius, vel multo iniquius illud eſt, quod beſtiali numero cenſeri ii mortales debeant, quibus clementior ingenii favor præſtantiorve genius in procreatione inſitus nullus eſt. Sed bene ſe res habet: Quod ſi inde aut liberi aut ſervi cenſeri debeant; quæſo quo-

tus

ſiones in naturalibus facultatibus. Quod vero vetat, quin pœnam incurrat ſed non ex eo fundamento, re- [illegible] ſervitutis ille nimis rigoroſus aſſertor & amator facere geſtit. Etenim domini ſumus ſecundum hominem internum, qui in Adamo ante lapſum tunc manifeſtatus erat, quum adhuc externum illum ſecum occultatum & quaſi ab imagine ſua divina abſorptum ſive ſepultum teneret; ſervi vero ſecundum hominem externum, qui poſtea in lapſu ex carcere ſuo cæco in manifeſtationem hujus externi prorupit, & hac craſſitie palpabili ſe imbuit, non ſine macula ſuæ turpitudinis. Quare falſus & nugatorius omnino eſt ille diſcurſus, qui futilibus paginis [illegible] gentilis terminis deformatos, duas illas claſſes mortalium, propter nedum complexionis externæ inſtitutionem, aut incitationis indolem naturalem, ita contradiſtinguit, ut inde imperantes & parentes, aut domini & ſervi dici mereamur. Longe deterius, vel multo iniquius illud eſt, quod beſtiali numero cenſeri ii mortales debeant, quibus clementior ingenii ſors [illegible]ſtantiorve genius in procreatione inſitus nullus eſt. Sed bene ſi res habet: Quod ſi inde aut liberi aut ſervi cenſeri debeant; quæſo quo-

tus

tus quiſque non ex throno poteſtatis ſuæ vel rex aut princeps ad numerum brutorum deturbandus erit? quum ex hiſtoriis quoque pateat, quod inter mille imperantes vix decima pars inveniatur, qui digne ſatis ſuum adminiſtraverint locum. uſque adeo rariſſime influentia illa ſolaris, quæ principatum rebus & regiminibus maximopere applicat, regentes benignitate ſua beat? E contra maxima pars ſervorum, quos iniquitas ſortis malignæ aut potius terrigenarum improbitas in ſervilem detruſit conditionem, ad ſumma rerum faſtigia foret evehenda, ut primas capeſſeret in ſtatu regiminis. An vero non inde cuivis regno aut reipublicæ maxima extimeſcenda eſſet confuſio; ſi ſecundum generoſitates animorum aut domini aut ſervi cenſendi & ſuo loco habendi venirent? Platonem iſte, *cap.* 1, *ſect.* 10, *num.* 2, exagitat ſatis proterve, quod ideam ſuæ reipublicæ confingat quæ nuſpiam locorum in terris poſſit dari, quum ab omni hominum conditione amota ſit. Nunc certe longe acriori cenſura notandum ſe exhibet, quam Plato, qui optimam reipublicæ formam ex amore ſincero progenitam delineare voluit, dum iſte in talibus abortivis pigmentis plane

confu-

confuſam eam in proſcenium mortalitatis protrudit. Etenim ubi non ſervos, quos ita homines ſervos faciunt, potius bonos, & è contra liberos aut ingenuos malos vel etiam peſſimos invenias? Si permutatio eſſet inſtituenda in dignitatibus, totus commoveretur mundus, nec ulla rite ſibi conſtare poſſet Reſpublica. Sed gloſſatores tales ſibi ipſi ſunt oneri in tot refutationibus amphibologicis, dum aut vere diſtincta non diſtincte ſuis applicant locis, aut diſtinctiones fingunt, quæ rem magis involvant. Inde error unus parit alterum, ut ex una ignorantia in alteram & longe craſſiorem incidant. Quod heic etiam factum, facile ſaniores & veræ philoſophiæ cernunt alumni. Quare non dubito, quin cautius in his ſuum oſtentaſſet iudicium, ſi ipſi verioris philoſophiæ lux affulſiſſet clarior. Qui ex illuminatione mentis ſanctiori neſcit ſeptem proprietates æternæ naturæ, & quomodo ex eiuſdem tribus principiis ſe naturæ temporali & huic mundo inſinuant, ac tandem centraliter in microcoſmum confluant, quomodo etiam ſpiritui mundi ſubmiſſus ſit Adamicus homo poſt lapſum; illi nec de naturæ veræ conſtitutione, neque de eius proceſſu & complexionibus ſibi quidquam

[illegible] tam in præſentium [illegible] [illegible]dit. Etenim ubi non [illegible] [illegible] ita homines ſervos faciens [illegible] bonos, & è contra liberos [illegible] ingenuos malos vel etiam peſſimos [illegible] [illegible] Si permutatio eſſet inſtituenda in dignitatibus, totus commoveretur mundus, nec ulla rite ſibi conſta[re] poſſet Reſpublica. Sed gloſſatores [illegible] les ſibi ipſi ſunt oneri in tot refutatio[nibus] [illegible] amphibologicis, dum aut [illegible] [illegible] non diſtincte ſuis applicent [illegible], aut diſtinctiones fingunt, quæ [illegible] magis involvant. Inde error unus parit alterum, ut ex una ignorantia in alteram & longe craſſiorem incidant. Quod heic etiam factum, facile ſanio[res] & veræ philoſophiæ cernunt alum[ni]. Quare non dubito, quin cautius [illegible] his [illegible] oſtentaſſet iudicium, ſi [illegible] verioris philoſophiæ lux affulſiſ[ſet] clarior. Qui ex illuminatione [illegible] [illegible] neſcit ſeptem proprieta[tes] [illegible] æternæ naturæ, & quomodo ex [illegible] tribus principiis ſe naturæ [illegible] & huic mundo inſinuant, [illegible] centraliter in microco[ſmo] [illegible], quomodo etiam ſpi[illegible] ſubmiſſus ſit Adamicus [illegible] poſt lapſum; illi nec de naturæ [illegible] conſtitutione, neque de eius [illegible] & complexionibus ſibi quid-
quam

quam cognitionis aut iudicii polliceri rite poterit. Etenim heic non ſufficiunt unde conficti termini phraſium, quum realis rerum exploratio vera veram menti addat ſapientiam, ut ſic inde ſanum de re quacunque poſſit ferri iudicium. Nam licet homo ex lapſu ſuo, ex quo ita ſpiritui ſydereo mancipatus, nunc vitam hanc trahit, in eam ſe præcipitaverit corruptibilitatem, ut inde influentiis ſuperiorum maxime ſit obnoxius, quæ illi iuxta prædominationem conſtellationis inſtillent naturalem inſtinctum, ſecundum quem ſuam naturæ huius corruptæ, ſi maneat extra Chriſtianorum regenerationem, traducat vitam; tamen multiplex hæc influentiarum conſtellatio tam varia atque infinita eſt, ut nulla ratione ad duas claſſes ſolas illa conſtitutio mortalium in hoc mundi externo regno redigi, & eatenus ita inter ſe diſtingui iuxta internam ſuam eſſentiam poſſit aut debeat; ſed ſi mortales iuxta prædominationem influxus ex ſeptem proprietatibus naturæ cenſeri deberent, potius ex generationis ſuæ virtute, ad eam complexionem forent redigendi, quæ prædominium in unoquoque hominum obtinet. Velut id philoſophi ii, qui philoſophiam ſa-
niorem

niorem vel à primo ſalutarunt limine, rectiſſime intelligunt, & cum iis faciunt omnes, qui aſtrologiam naturalem penitius introſpexerunt, ſine qua nemo quidquam in natura ſapere aut rite cognoviſſe dici poterit. Videatur & conſulatur modo inſignis Sendivogdii tractatus de tribus principiis vere naturalibus, & longe excellentiſſimum libellum de ſpiritu univerſali mundi omnia plene vivificante, qui ita inſcribitur: *Traittez de l'harmonie & conſtitution generalle du vray ſel, ſecret de philoſophes, & de l'eſprit univerſel du monde, ſuivant le troiſieſme principe du Coſmopolite: Recueilly par le ſieur de Nuiſement, receveur general du Comte de Ligny en Barrois. Pariſ. edit.* anno 1621. qui libellus mox latinitate donabitur. Iniuria igitur non levi, imo ſumma, non tantum genus humanum in univerſum, ſed etiam ipſos naturales influxus, quibus ſuum ita proprium infringit officium, temere afficit, quando tales ſervos naturæ conſtituit, qui ne quidem ad ullius virtutis ſtudium idonei aut apti dici queant, quum prorſus brutis adſimilentur, qui nec aliam vitam vivere poſſint, quam quæ brutis ſit æqualis; *ut toties ſect.* 3, *n.* 4, 9, *& ſect.* 7, *n.* 15, *repetit.* Et in primis hoc valde iniurioſum

narunt vel à primo ſalutarunt limine, rectiſſime intelligunt, & cum iis ſentiunt omnes, qui aſtrologiam naturalem penitius introſpexerunt, ſine qua nemo quidquam in natura ſapere ac recte cognoviſſe dici poterit. Videatur & conſulatur modo inſignis Sendivogii tractatus de tribus principiis vere naturalibus, & longe excellentiſſimum libellum de ſpiritu univerſi mundi omnia plene vivificante, qui ita inſcribitur: *Traittez de l'harmonie & conſtitution generalle du vray ſel, ſecret des philoſophes, & de l'eſprit universel du monde, ſuivant le troiſieſme principe du Coſmopolite: Recueilly par le ſieur de Nuiſement, receveur general du Comté de Ligny en Barrois. Pariſ. edit.* anno 1631, qui libellus mox latinitate donabitur. Injuria igitur non levi, imo ſumma, non tantum genus humanum in univerſum, ſed etiam ipſos naturales influxus, quibus ſuum ita proprium infringit officium, temere afficit, *quando tales ſervos naturæ conſtituit, qui ne quidem ad ullius virtutis ſtudium idonei aut apti dici queant, quum prorſus brutis adſimilentur, qui nec aliam vitam vivere poſſint, quam quæ brutis ſit æqualis;* ut tetur *ſect.* 3, *n.* 4, 9, & *ſect.* 7, *n.* 15, *repetit.* Et in primis hoc valde injurioſum

rioſum apparet, quod maximam partem hominum huic ſorti duriſſimæ deputet, & ad has abſurdas extremitates reiiciat; quum ex mente ipſius Stagiritæ, alios propter magnitudinem animi & providam ſolertiam ſolos imperio natos, alios ex defectu talium virtutum, quum illos natura non adeo firma inſtruxerit, ſed dura iis extiterit noverca, ſervos prorſus faciat; imperantium vero, reſpectu cœtus univerſi in mortalitate hac, admodum ſit exiguus numerus; & è contra maximus ſemper parentium, quibus ſervitutem naturalem adſignat: *ſect.* 3.

Sic etiam maxime ſcandaloſum, nec ſine abſurditate, *ſect.* 1, *num.* 10, hoc ab ipſo Arniſæo prolatum eſt, ubi dicit: Virtutis ſtudium in ſervis natura fruſtra quæſieris, qui parum abſunt à brutis: ſed tamen & ſecundum hoc, & ſecundum cultum divinum, dum ſibi conſulere neſciunt, directioni domini ſubiacent.

Vix ita aliquid diſcriminis inter bruta animantia & homines admittit tales, velut in ſequentibus id clarius adhuc detegit, ubi ait: Reliqui, quos ſervitutis cœno immergit fortunæ quædam iniquitas, etiamſi libertatem animi perpetuam retineant, & inviolabilem, nec in extrema ſervi-

ſervitute deſinant velle quodlib et; tamen contra naturam voluntatis liberæ coguntur aliud agere quam velint, & arbitrium alienum in medium animum recipere, non quod voluntas, quæ ſemper in ſinu ſuo libera manet, & ſuæ ſpontis, per ſe ſubiiciatur arbitrio domini, ſed quod actus voluntatis; dum non licet ipſi agere, quod vult.

Quæſo, an igitur nulla alia eſt differentia inter tales homines & bruta? Etenim ſi cœno tanto iniquæ fortunæ adeo profunde immerſi hærent, ut contra naturam voluntatis liberæ cogantur aliud agere, quam velint, & per ſe ſubiiciantur arbitrio domini; tum etiam fruſtra quæratur in iis virtutis ſtudium; profecto nihil differunt ab animantibus brutis quæ eodem modo ſuis inſerviunt dominis, ſi imperentur ſimiliter; præſertim ſi hoc accedat, quod etiam vitam, animum & quicquid denique ſuum poſſident, domino debeatur. Aſt omnis eruditorum tamen ſchola, homini cuivis animam rationis compotem attribuit, & inde à brutis ita diſtare dicuntur ſinguli ut etiam in ea dominium ipſi competat. Quod ſi vero iam omnis virtutis ſtudium in capacitate interna aut facultatibus genus ſervile amiſerit, aut par-

ticeps

ticeps nunquam ſit, aut fuerit, ut contra naturam voluntatis liberæ aliud agere cogatur, quam velit; quid prohibet, quin ipſi longe deterior ſtatus naturæ infra beſtias adſcribatur? Quippe notorie conſtat, & experientia cotidie ante oculos mortalium id teſtatur, quod vel nutu quoque cicurata animalia, abſque violenta cohibitione, poſſint regi. Num igitur adeo penitus excluſi ſint tales naturæ ſervi ab omni rationis conſortio, ut importunis ſolummodo ducantur affectibus, nec quid proſit ulla educationis informatio? Si hoc verum iuxta mentem huius auctoris, certe nec homines erunt, nec anima rationali præditi, ſed monſtra prorſus in ſua effigie humana inutili, & animam habebunt cum brutis mortalem, ac cum ipſo corpore extinguibilem. Nam ſi virtutis ſtudium fruſtra in iis quæritur, ne quidem facultates habebunt eas, quibus id recipiant, aut exerere queant. atque ſi hæ non adſint, nil diſtant à beſtiis, animaſque fovebunt evanidas, nec alius locus illis adſignari inter mortales poterit in converſatione civili quam animantibus: ſoli autem domini erunt veri homines. quod abſurdorum abſurdiſſimum. Tum etiam hoc inde ſequitur, quod neceſſitati

fati incorrigibili adſtricti & alligati hæreant, quum ita à facultatibus animæ rationalis ſint prorſus excluſi, ut contra naturam voluntatis liberæ, cogantur aliud agere, quam velint; quod non tantum itidem abſurdum, ſed etiam Chriſtianiſmo vel potius ſacræ Scripturæ prorſus contrarium eſt, quæ undique nobis viam planam ad gratiam Iehovæ explicat, modo quis ſe pœnitenti vita pietati veræ devovere velit. Imo ipſe ſibi eſt contrarius, dum eam curam in dominum ſervorum reiicit, ut operam det ne animi cultus & perfectio illis deſit, *ſect.* 1, *num.* 10. Quod ſi vero dominus ipſe in tali excellentia naturæ natus non ſit, qualem ille in omnibus neceſſario præſupponit, & pro liberalitate naturalis libertatis conſtituit, quam ipſa natura ſuo proprio iure ex imperiali neceſſitate cunctis dominis impertire debet; ſed tali communicatione primæ claſſis inter homines careat: tum aut ſervus domini locum merebitur, quem ipſi cedere cogetur vi diſtinctionis adductæ; *ſect.* 3, *num.* 4; aut uterque ad ſecundam claſſem relegandus erit, ut parili utantur fruanturque beſtialitatis miſeria, & fortunæ iniquitate, in hoc cœno ſervitutis. Verum neque tunc res hæc nova carebit diffi-
cultate,

ſint [illegible] adſtricti & alliga-
[illegible], quum ita à facultatibus a-
[illegible] rationalis ſint prorſus excluſi,
contra naturam voluntatis liberæ
[illegible] aliud agere, quam velit;
quod non tantum itidem abſurdum,
ſed etiam Chriſtianiſmo vel potius
ſacræ Scripturæ prorſus contrarium eſt,
quæ undique nobis viam planam ad
gratiam Iehovæ explicat, modo quis
pœnitenti vita pietati veræ devote
velit. Imo ipſe ſibi eſt contrarius, dum
eam curam in dominum ſervorum
reiicit, ut operam det ne animi cu-
ras & perfectio illis deſit, ſect.1, nu.
30. Quod ſi vero dominus ipſe in ul-
excellentia naturæ natus non ſit, qua-
lem ille in omnibus neceſſario præſup-
ponit, & pro liberalitate naturalis li-
bertatis conſtituit, quam ipſa natura
ſuo proprio iure ex imperiali neceſ-
ſitate cunctis dominis impertire debe-
ſed tali communicatione primæ claſ-
ſis inter homines careat: tum an ſer-
vus domini locum merebitur, quem
ipſi cedere cogetur vi diſtinctionis ad-
ductæ, *ſect.* 3, *num.* 4; aut uterque ad
ſecundam claſſem relegandus erit, ut
pariter utantur fruanturque beſtiali-
tatis miſeria, & fortunæ iniquitate
In hoc cœno ſervitutis. Verum at-
que tunc res hæc nova carebit diffi-
cultate

cultate, quum ſic totum hoc loco relationis prædicamentum in nihilum redigeretur. Etenim ſervus non poteſt dari aut eſſe niſi reſpectu domini, nec dominus eſſe abſque ſervo; quum relata æque nota ac ignota ſint, & in ſuo fundamento fundanda; quippe nugæ ſunt, ſi quis definiat cum Ramo (ait iſte auctor, *ſect.* 2, *heic, num.* 20,) ſubiectum, quod habet adiunctum, & vice verſa, aut patrem qui habeat filium. Qui enim neſcit, quid ſit ſervitus, nec is quidem ſciet, quid ſit dominium; præſertim ſi talis confuſio naturæ inter dominum & ſervum intercedat, ut uterque ad ſibi quam aliis vivendum ineptior ſit, *Id. ſect.* 7, *num.* 20, *& ſect. heic* 7. *num.* 15, & neſciant natura ferre libertatem. *Id. ſect.* 3, *num.* 7. Adeo unanimi conſenſu gentium imperium defertur meliori & præſtantiori: ſemerque verum eſt, quod de agris dixit Vlpianus, *l.* 1, *§. fin. ff. de aq. pluv. arc.*, inferiorem ſervire ſuperiori naturaliter: id quod non tantum ordini naturæ, quem ubique deprehendimus, ſed & iuſtitiæ ex naturæ fontibus hauſtæ ſummopere convenit. Tum demum enim (pergit ita iſte auctor ſuo modo philoſophari, *ſect.* 3, *num.* 6,) officia & dignitates iuſte diſtributæ ſunt, quando quiſque

obtinuit quod conditioni naturæ ſuæ congruit, 5. *eth, cap.* 3. Naſci autem quoſdam uſque adeò impotentes, ut nec ſuis commodis proſpicere, nec in longitudinem conſulere poſſint, indigos ad omnia alieni conſilii, quis non in media plebe & manipulis ruſticorum quotidie advertit? Quotus quiſque eſt ex infima vulgi fæce, qui, niſi ſerviat, & ex quotidiano labore vivat, propria induſtria victum ſibi parandi copiam habeat? &c.

Sic videlicet pluſquam egregie ſe iterum auctor hic confundit, atque dum pro dominis adeo operoſam diſquiſitionem ſe inſtituere putat, maximam certe præſtat opem ſervis contra ingeniorum aliorum naturam. Namque ſi tum demum, nec unquam aliter, officia & dignitates iuſte diſtributæ dici debent, quando quiſque obtinuit quod conditioni & naturæ ſuæ congruit; vah, bene Deus, quam neceſſum omnino erit, ut mundo alia diſtributio dignitatum imponatur mature, quum adeo naturæ conditio iam paſſim inveniatur inverſa aut vacillans, ut nec ex iuſtitiæ fontibus quid hauſtum videatur; Adeo naturæ ſervitio nimis impotenter omnes laborant, (qui tamen ſæpe ſummos, unde directorium regni dependere debeat, occuparint locos,)

[illegible] quod conditioni naturæ ſu[illegible] [illegible], ſ. tit. cap. 3. Naſci autem quosdam uſque adeo impotentes, ut nec ſuis commodis proſpicere, nec [illegible]itudinem conſulere poſſint, indigos ad omnia alieni conſilii, quis non in media plebe & manipulis ruſticorum quotidie advertit? Quotusquisque eſt ex infima vulgi fæce, qui, nõ ſerviat, & ex quotidiano labore vitæ propria induſtria victum ſibi parandi copiam habeat? &c.

Sic videlicet plusquam egregie ſe iterum auctor hic confundit, atque dum pro dominis adeo operoſam diſquiſitionem ſe inſtituere putat, maximam certe præſtat opem ſervis contringere [illegible] aliorum naturam. Namque ſi [illegible] demum, nec unquam aliter, officia & dignitates juſte diſtribuitæ dici debent, quando quisque obtinuit quod conditioni & naturæ ſuæ congruit; vah, bone Deus, quam neceſſum omnino erit, ut mundo alia diſtributio dignitatum imponatur naturæ, quum adeo naturæ conditio iam paſſim inveniatur inverſa aut vacillans, ut nec ex iuſtitiæ fontibus quid hauſtum videatur; Adeo naturæ ſervitio nimis impotenter omnes laborant, (qui tamen ſæpe ſummos, unde directorium regni dependere debeat, occuparint locos,)

cos,) ut nemo non propriam duplicitate conſcientiæ impugnet libertatem. Ceu ego ipſe olim & plenus ſenatorum conſeſſus quodam ex conſule, qui ex advocatura ad eam dignitatem vix antea evectus erat, audire cogebamur, quum non poſtremam in hac licentiæ petulantia ſibi quærebat gloriam: quippe putabat, quod quam optime ſibi prodeſſe poſſet, ſi ad commoda & utilitatem naturæ ſe ita alligaret, ut iuxta Senecam in pravitates ſe ſolertem monſtraret. *c.* 5, *de vit. beat. Id. ſect.* 3, *n.* 9.

Tam inique igitur quum ſemper in hoc mundi perverſi regno comparatum ſit, ut illi in libertate magis & poteſtate dignitates occupent, qui ab omni integritate & conſcientiæ pietate abſunt, prorſusque inepti apparent; atque è contra optima quæque ingenia contra naturam ſervitute dira ſupprimantur, quibus cura rerum ſatis tuto committi ſæpius poſſit, nec reſpectus ſit ad illos, quibus regalis ſolis influentia ſtatum regiminis adiudicat: merito ICti violentos proprii commodi exactores, iuxta S. Scripturæ præſcriptum abhorrent, & ſervitutis iniurioſæ inventores acerrime deteſtantur. Etenim ut inhumanum eſt, optima quæque ingenia perpetua ſervitute

inique premere; ita incommodum eſt reipublicæ, ut hebes quiſque, & cujus virtutem depaſta eſt inevincibilis egeſtas, ad noxiam libertatem protrudatur; *ut ipſe relector confitetur hoc l. ſect. 3, n. 13.*

An non ergo rectiſſime Vaſquius, *in præfat. illuſtr. contro num. 5*, Stagiritæ illius profani ſententiam prorſus, condemnat ut impiam? Merito certe id repetit *lib. 1. contr. cap. 11, num. 4.* Et quur non omnes hodie ſani & veræ libertatis Chriſtianæ amatores, cum Imperatore, atque Florentino, & Vaſquio, eamdem huius, ſervitutis iniquiſſimæ defenſoris, qui ad brutorum conſortium in naturæ ſervitute abiicit mortales, & eos omni virtutis ſtudio & ſtimulo privat, ſententiam condemnent, atque impiam pronuncient? Sed reſtat, ut paucis percurramus adhuc eius examinationem, quæ Imperatoris deſcriptionem, in ſervitute contra naturam determinanda, vellicat; ac quibus tandem rationibus ICtos, talium Imperatoriorum verborum *in d. l. 4, ff. de ſtat. hom.*, interpretes repellat.

CAP.

in quo [illegible] ; ita incommodum [illegible]
[illegible]ca, ut hebes quisque, & [illegible]
[illegible] autem depasta est invincibi[li]
[illegible], ad nostram libertatem [illegible]
[illegible] ut ipse relect. in confectur [illegible]
3, n. 13.

An non ergo rectiſſime Vaſquius, [illegible]
praefat. illuſtr. contro. num. 5, Scagnina [illegible]
[illegible] protanisententiam prorſus, [illegible]
demnat ut impiam? Merito certe [illegible]
repetit *lib. 1. contr. cap. 11, num. 4.* [illegible]
quum non omnes hodie ſani & [illegible]
[illegible] Chriſtianae amatores, [illegible]
Imperatore, atque Florentino, & [illegible]
[illegible], eandem huius, ſervitutis [illegible]
[illegible] defenſoris, qui ad beatorum
[illegible] in naturae ſervitute [illegible]
[illegible] mortales, & eos omni virtutis [illegible]
[illegible] & ſtimulo privat, ſententiam [illegible]
[illegible], atque impiam pronunciet?
Sed reſtat, ut paucis percurramus [illegible]
huc eius examinationem, quae Impe-
ratoris deſcriptionem, in ſervitute con-
tra naturam determinanda, vellicat,
ac quibus tandem rationibus ICtos,
talium Imperatoriorum verborum in
d. l. 4, ff. de ſtat. hom., interpretes [illegible]
pellat.

CAP.

CAP. VII.

In quo ſervitutis definitio, ut ab Imperatore eſt promulgata, & à ICtis explicata, iuſte defenditur, & à calumniis vindicatur.

IMperatoris verba ſunt: Servitus eſt conſtitutio iuris gentium, qua quis domino alieno contra naturam ſubiicitur. Heic primum vellicat vocabulum conſtitutionis. quod in tribus non recte poſitum exiſtimat vitiis, quum non tantum ſit genus nimis longe remotum, & potius ius conſtitutum dici debuerit, ſed etiam cum libertate aequale genus ex contrario oppoſito requirat. Verum eo ipſo demonſtrat, quod ille ſignificationem voculae huius non recte intelligat. Etenim conſtituere ſervitutem ſingularis eſt locutio in iure, quod non eſt ſimpliciter cedere, ſed reipſa eam imponere alicui, quum ſervitutes conſtituantur per patientiam vel per traditionem, *l. 13, §. 1, ff. de Publ. l. 3, ff. de uſufr. l. fin. ff. de ſervit. ruſt.* veluti patientia quoque ea pro traditione habetur *Dd. arg. l. pen ff. de ſervis*. Qui enim ſervitutem debet, pati debet; *affirmant* Z 4 *ex l.*

ex l. quoties 15. *ff. eod. tit.* quæ quidem patientia eſt de natura ſervitutis. *d. l. quoties.* Ideoque patientia etiam pro conſtitutione habetur. *d. l.* 15. Vnde talis conſtitutio non adeo remotum genus exhibet aut deſignat, ut ille cenſet; ſed ex propria locutione id ſibi ita format. Proinde conſtitutio talis ſervitutis ius dicitur potius, quam ius conſtitutum; quum conſtitutæ ſervitutes, *vigore l.* 10, *ff. ſi ſerv. vend.*, eæ vocentur, quæ pactionibus, ſtipulationibus, legatiſve imponuntur. *Præterea* etiam, quum ex iure gentium haud dubie ſervitus, ut iam ſatis patet, & quemadmodum id nobiſcum ipſe auctor relectionum, *d. ſect.* 1, *num.* 12, expreſſis verbis confitetur, deducatur; conſtitutionis vocabulo omnino heic uti debuit ICtus. Quippe hæc vox non caret ſingulari emphaſi, quum ſimul iuſſum ex conſenſu gentium importet cum ipſo iure. Namque iſtud ius eſt quoque conſtitutio; *Don. com. lib.* 1, *cap.* 5: licet & differentia quædam ponatur, ut ius veteres leges appellent ICti; conſtitutiones vero, poſteriores, quæ aut aliquid benigne aut ſevere contra ius introducant. *l. falſa. ff. de condition. & demonſt. l.* 4, *§. contra. ff. de doli except. Cuiac.* 7, *obſ.* 19. Quod vero ſervitutem non cum com-

ex l. [illegible] 15. ff. eod. tit. quæ quidem
[illegible] eſt de natura ſervitutis. l. c.
[illegible] Ideoque patientia etiam [illegible]
[illegible] tutione habetur. d. l. 15. [illegible]
[illegible] talis conſtitutio non adeo [illegible]
tam genus exhibet aut deſignat, [illegible]
le conſet, ſed ex propria locutione [illegible]
ſibi ita formar. Proinde conſtitut
talis ſervitutis ius dicitur potius
quam ius conſtitutum: quum con[illegible]
[illegible] ſervitutes, vigore l. 19, ff. [illegible]
eod., ex vocentur, quæ pactionibus,
[illegible] ſtipulationibus, legatisve imponun-
tur. Præterea etiam, quum ex integ[illegible]
[illegible] haud dubie ſervitus, ut iam [illegible]
ut patet, & quemadmodum id nob[illegible]
cum ipſe auctor ſelectionum, d. ſect. 1,
num. 12, expreſſis verbis confitetur, de-
ducatur; conſtitutionis vocabulo om-
nino heic uti debuit ICtus. Quippe
hæc vox non caret ſingulari emphaſi,
quum ſimul iuſſum ex conſenſu ge[illegible]
[illegible] importet cum ipſo iure. Nam-
que iſtud ius eſt quoque conſtitut[illegible]
Don. com. lib. 1, cap. 5: licet & differen-
tia quædam ponatur, ut ius vetu[illegible]
[illegible] appellent ICti; conſtitutiones
leges [illegible], quæ aut aliquid
novo [illegible] ſevere contra ius introdu[illegible]
[illegible] ff. de condict. & demonſt.
[illegible] contra. ff. de doli except. Cuiac. [illegible]
[illegible] Quod vero ſervitutem non cum [illegible]
com-

communi genere libertatis compre-
hendere ICtus & facultatem haut di-
cere voluerit; id multo minus potuit:
quum libertas in oppoſito ſuo contra-
rio longe ſe latius extendat quam ſer-
vitus; adeo ut ipſi non tam ſervitus,
quam violentia opponatur; velut ipſe
auctor iſtud *in eadem ſect. num.* 15. con-
fitetur his verbis: Iam vero conſtat,
quod vis actum facultatis ubique im-
pediat, & proinde in tantum liberta-
tem tollat, in quantum dominatur.
Violentia enim opponitur libertati,
3. *eth. cap.* 1. Vis autem infert violen-
tiam, ideoque tollit libertatem. Quid
enim eſt ſervitus, aut unde orta, vel
ICtis ipſis iudicibus, niſi ex vi bellica,
qua contra naturam alter alterius do-
minio per vim ſubſternitur? *l.* 4, *ff. de
Iuſt. & I. &c.* Quum ipſe igitur ita
egregium patronum ICtis heic con-
tra voluntatem propriam præſtare co-
gatur, & non tantum confiteatur ex-
preſſe, quod oppoſitum libertatis non
tam ſit ſervitus quam violentia, &
ſervitus rectius dominio diſquiparans
relatum exhibeat, ut *in ead. ſect. num.*
20 poſuit; quur, quæſo, tam te-
mere tamen eos vellicat aut cavilla-
tione ſua nonnihil acrius perſtringit?
Eo ipſo enim ſervitus nil aliud eſt,
quam inſtrumentum violentiæ, quo

utitur vis, ad retundendam aut tollendam libertatem. Inſtrumentum vero non poteſt cum re ipſa per naturam ſuam coincidere ita, ut ad unum redigatur genus; quia res utens, non eſt idem cum inſtrumento, quum toto genere differant, ceu ſecuris & faber. Præterea quoque ingens eſt diſcrimen inter libertatem animi, & eam quæ in corpore & externis actionibus conſiſtit; velut hoc ipſa etiam gloſſa agnoſcit, & *ad d.l.*4 ſatis id *explicat*; ſimul innuens quur ſervitus non potuerit per facultatem deſcribi; quum eius propria origo ex iure gentium dependeat; libertas generalis vero animi facultatibus naturalibus inhæreat adeo, ut etiam quivis in ſua conditione poſſit facere quæ velit, inſpecto iure animi naturalis, niſi vi, id eſt, de facto, aut iure quolibet prohibeatur. *d. gl. ad h. l.* Nam ſervus (ait ipſe Relector) facultatem retinet æque liberam; *ſect.*2.*h.l.num.*183. (ubi captivum, non naturæ, intendit:) quum vinctus propter vincula non perdat libertatem. *l.* 23, *§. item quæro, ff. de acq. poſſ.* quod innuunt verba ICti, ubi ait: Si vinxeris hominem liberum, cum te poſſidere non puto. Vt enim poſſideatur aliquis, & acquiratur domino, ad ius pertinet, non ad
nudam

utitur vis, ad retundendam eam re-
ſcindam libertatem. Inſtrumentum
vero non poteſt cum re ipſa per na-
turam ſuam coincidere ita, ut ad eun-
dem redigatur genus; quia res utens, non
eſt idem cum inſtrumento, quum i-
ta genere differant, ceu ſecuris & fa-
ber. Præterea quoque ingens eſt diſ-
crimen inter libertatem animi, &
eam quæ in corpore & externis actio-
nibus conſiſtit; velut hoc ipſa etiam
gloſſa agnoſcit, & ad d.l.4 ſatis id ex-
plicat; ſimul innuens quod ſervitus
non potuerit per facultatem deſcribi,
quum eius propria origo ex iure gen-
tium dependeat; libertas generalis re-
ro animi facultatibus naturalibus in-
hæreat adeo, ut etiam quivis in ſer-
conditione poſſit facere quæ velit, in-
ſpecto iure animi naturalis, niſi vi, id
eſt, de facto, aut iure quolibet prohi-
beatur. d. gl. ad h. l. Nam ſervi-
(ut ipſe Relector) facultatem re-
net æque liberam; ſect.2.h.l.num.13.
(ubi captivum, non natura, intel-
ligit:) quem vinctus propter vincula
non perdit libertatem. l. 23. §. [illegible]
quem, ff. de acq. poſſ. quod innuunt ro-
ba[illegible], ubi ait: Si vinxeris hominem
liberum, eum te poſſidere non puto.
Vt autem poſſideatur aliquis, & acqui-
ratur dominio, ad ius pertinet, non ad
nudas

nudam facultatem agendi, vel non agendi. *d.l.num.*19. Vnde etiam tale ius in facultate ſive (ut gl. loquitur) poſſibilitate iuris naturæ non ſimul latet, nec in ſeſe id dicitur complecti. Quare, quum libertas ſit fundata in facultate naturæ, contrarium eius obtinere locum eundem non poterit, quod tanquam inimicum inſtrumentum ipſi pro reſcindenda ea facultate opponitur. Eodem modo etiam voculam dominii ſatis cavillatorie heic taxat, quaſi ignotum explicetur per ignotum. Quum enim dominus & ſervus ſint correlata; putat, neceſſum *eſſe*, ut quoque heic debeat explicatio fieri dominii aut dominationis: quod tamen præter rationem ſolidam experit. Etenim dominii explicatio ſuum habet locum, & ſervitus ſuam ſedem; nec commiſceri debent tales definitiones aut deſcriptiones, præſertim quum de eo agatur tot titulis. *ff. de acquir. rer. dom. l. ſervo* 13. *C. de pœnis. l. poteſtatis. ff. de verb. ſignif. l. cum heredes. ff. de acq. poſſ. & paſsim Dd. ad dict. tit. præſertim VVeſenb. ad tit. de acq. rer. d.* Nec tantum ex præſuppoſitis, ſed etiam per ſe conſtat, & cuique conſcientia ſua hoc dictitat, quid dominium importet, quum quiſque quaſi naturali inſtinctu ex amore libertatis

bertatis

bertatis affectet dominium aliquod. Sed tamen recte monet Beſoldus, dominationem ex iure gentium introductam eſſe; quod tum iuris noſtri conditor s, §.2, *Inſt.de iur. nat.& l.4, ff.de iuſt. & iur.* cum alii, quos laudat Chriſt. Coler. *parerg. cap. ult.* voluerunt. *ait Beſ. pol.cap.* 2, *num.* 51. Atque in tali quoque ſignificatione maxime heic accipitur dominium, quum ita illi ſervitus correſpondeat, quæ ex iure gentium originem ſumpſit ſuam. Vnde apparet neceſſitas, quod nulla ratione dominii mentio heic propter talis eſſentiæ conſtitutionem omitti potuerit. Velut etiam proinde non fruſtra poſitum eſt. quod talis ſubiectio ſervitutis fiat contra naturam. Quippe iis verbis maxime ſpecifica differentia exprimitur, ut inde pateat, quod dominium & quænam ſervitus heic deſcribantur, quibus iuris civilis conſtitutionibus eſſet obviandum, & alia quærenda medela.

Sed quum has obiectiunculas (ut vocat) ad ſcholas remittat, & tria ulterius tamen in his Imperatoris verbis, quæ definitionis nomine comprehendit, deſideret; etiam hæc paucis in Imperatoris gratiam, cuius honor merito nobis in Romano Imperio venerandus ſemper exiſtit, examinando

[illegible] affectat dominium aliquod [illegible] recte monet Beſoldus, do- [illegible] ex iure gentium intro- [illegible] eſſe; quod tum iuris noſt- [illegible] 1, §. 2, *Inſt. de iur. nat. & l. 4, ff. de* [illegible] *& iur.* cum alii, quos late Chriſt. Coler. *parerg. cap. ult.* vole- [illegible] Beſ. *pol. cap. 2, num.* 51. [illegible] que in tali quoque ſignificatione [illegible] [illegible] accipitur dominium, quo- [illegible] ſervitus correſpondeat, quæ [illegible] originem ſumpſit ſuam [illegible] apparet neceſſitas, quod nulla [illegible] dominii mentio heic propte- [illegible] conſtitutionem omi- [illegible]. Velut etiam proinde non [illegible] poſitum eſt. quod talis ſubie- ctio ſervitutis fiat contra naturam. Quippe iis verbis maxime ſpecifica differentia exprimitur, ut inde pateat, quod dominium & quænam ſervitus [illegible] deſcribantur, quibus iuris civilis [illegible] eſſet obviandum, & [illegible] quærenda medela.

Sed quæ has obiectiunculas (ut [illegible]) ad ſcholas remittat, & triaul- [illegible] tamen in his Imperatoris ver- [illegible], quæ definitionis nomine com- [illegible], deſideret; etiam hæc par- [illegible] Imperatoris gratiam, cuius ho- [illegible] merito nobis in Romano Impe- rio venerandus ſemper exiſtit, exami- nando

nando declinabimus. Primum conqueritur valde de eo, quod in tota definitione ſervitutis, ſuperius poſita, non ſpecifice expreſſos potuerit invenire ſervos, de quorum iure heic agitur. Quod certe mirum alicui merito in tam acuto, ut ſe venditat, philoſopho videatur. Non tantum enim perſonæ ſervorum omnium luculenter in particula *quis* (id eſt, *quisquis*, *quilibet*, aut *omnis*, ſive *unusquisque*;) ſunt expreſſæ; ut omnes ea vocula *quis* contineantur, quicunque dominio alieno, id eſt, ab æquitate & charitate proximi averſo, & propriæ ambitioni avaritiæque dedito, obnoxii aut contra naturam devincti tenentur; ſed etiam manifeſtiſſime ſpecificã differentiam depromit, ea forma verborum, ubi ponitur, quod illi omnes heic intelligantur ſervi, quos ius gentium contra naturam in ſubiectionem abripuit. An vero hæc ſervitus exacte in omnes quadret cives, & corruptæ alicui ex tribus formis reipubl. obnoxios, id iudicet æquus cenſor. Qui ſibi plures fingit muſcas, quam capere poſſit, exactiorem ſuſcipiet de retibus amplificandis curam. Nec ad hoc examen pertinet, quænam forma reipublicæ ſit ſincerior aut competentior; & num apud Turcas, Tartaros, Perſas & Moſcovitas,

vitas, aut alios Europæ incolas, ſit quærenda. Sit ubicunque velit corrupta; nuſpiam ſincera aut vera apparet, multo minus ſolida Chriſtiana, ubi ſervitus tanquam contrarium libertatis privativum, & carentia illius facultatis quæ hominem univerſi iuris concreati expertem & incapacem reddit, introducta viget. *ad. Donell. com. l. 2, cap. 9, Oſtrv. Hill. h. litt. H.* Etenim & iura & reſpublicæ ibi contra naturam pugnant, quum dilectionem proximi penitus tollant & extinguant. Velut lex ea naturæ univerſaliſſima eſt, quæ dicit: Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris. Nec opus eſt, ut de bello aut eius vano vel crudeli iure heic multa ſubnectamus. Etenim quod ferro ſubigitur, alieniſſimum eſt ab omni dilectione proximi. & multo magis ab amore Dei aut pietate Chriſtiana. Ideoque, an ferri imperium contineat in ſe vere dominicum officium, id belli ſufflatores diſcant ex Teutonico noſtro, cuius verba *in Myſterio magno ſive commentario ad Geneſin Moſis cap. 33, in quo de initio ſecundæ Monarchiæ, & fœdere Iehovæ cum Noacho omnibusque creaturis agit*, ſic ſe habent, quæ cunctis, præſertim hoc bellicoſo tempore, bene notanda ſunt. Vnusquiſque, ait, miles, iræ Dei eſt virga,

vos, aut alios Europæ incolas, ſe-
quirenda. Sic ubicunque velit con-
pa nuſpiam ſincera aut vera appar-
multo minus ſolide Chriſtiana, in
ſervitus tanquam contrarium liber-
tis, naturam, & carentia illius ſta-
tatis quæ hominem univerſi iuris co-
ceſſi expertem & incapacem red-
introducta viget. ad. Donell. com. l.
cap. 9, Oſtro. Hill. b. lit. H. Etenim
iura & reſpublicæ ibi contra natura
pugnant, quum dilectionem pro-
mi penitus tollant & extinguant. Vt
lut lex ea naturæ univerſaliſſima d
quæ dicit: Quod tibi non vis fieri, al-
teri ne feceris. Nec opus eſt, ut de bel-
lo aut eius vano vel crudeli iure he
multa ſubnectamus. Etenim quo
ferro ſubigitur, alieniſſimum eſt
omni dilectione proximi. & ma-
magis ab amore Dei aut pietate Chri-
ſtiana. Ideoque, an ferri imperi-
contineat inſerere dominicum of-
cium, id belli ſufflatores diſcant a
Teutonico noſtro, cuius verba in My-
ſterio magno ſive commentario ad Geneſ.
Moſis cap. 33, in quo de initio ſecu-
Monarchiæ, & fœdere Iehova cum his
de unoquoque creaturis agit, ſic ſe ha-
bent, quæ cunctis, præſertim hoc bel-
licoſo tempore, bene notanda ſunt.
Unusquiſque, ait, miles, iræ Dei eſt vi-

ga

ga, qua in furore ſuo nequitiam mortalium affligit, & abſorbet; nulloque pacto ad ordinationem naturæ referri poteſt aut debet; ſed locum in cupiditate Turbæ magnæ obtinet; in eo videlicet ſitibundo furoris ordine, per quē ira Iehovæ populos cum regnis ſubvertit. Ordinatio hæc propria eſt tenebricoſi mundi in natura ſua, quæ violentiam ſuam tempore malignitatis humanæ exerit, Iehova id ita permittente; atque tunc omnia ſecundum voluntatem furori ſuccedunt, donec is ſatis ſe exſaturavit in ſanguinis humani effuſione. Namque hic furor ipſiſſima iræ Dei vindicta eſt; de qua habentur verba, quod velit ſanguinem vindicare hominis. Inde ſæpius hic furor alterum protrahit mortalium, atque in furoris huius ira per unum alter interimitur, quum meriti ſint ambo ſuam pœnam. Siquando enim potentes terrarum tyranni in innocentis ſanguinis effuſionem irruunt, tunc ſe exerit ira Dei cum præfectis ſuis, & rurſus eorum hominum ſanguinem effundit, & enſem turbæ in illos recondit. Exinde bellum exurgit; minime vero ex ordinatione divina integræ naturæ, in qua Iehova cum ſapientia ſua gubernator exiſtit. Sapientia Iehovæ nullum prorſus expe-

tit

tit bellum; ſed ita Dei, ſecundum tenebricoſi mundi naturam, illud ſemper ſitit, & peragit idem in vanitate hominum & malitia. Si inter nos invicem velut filios decet Iehovæ, viveremus; nuſquam indigeremus bello. Belligeratio igitur noſtra omnis manifeſtum nobis exhibet teſtimonium quod ſolummodo filii huius mundi ſimus: dum abſurde gerimus tot bella, & præliamur inter nos propter hæreditatem alienam, quæ paulo-poſt nobis derelinquenda eſt. Hac itaque malitia tantum iræ Dei inſervimus in noſtri ruinam, tanquam ei obligati ſervi. Etenim nemo militum omnium valet hæres eſſe regni Dei, quam diu talis exiſtit; ſed regeneratus Filius in Spiritus Iehovæ amore, qui mundi huius vanitatem deſerit, verus hæres erit. Hactenus ille veritatis vates. ex quibus quiſque ſuum ſibi examen in conſcientiæ penetrali colligat. Sed interim ad ſecundum refutationis membrum nos convertimus.

Deinde offenſionem valde quidem mordacem inde arripit, quod origo ſervitutis reiiciatur ad ius gentium tantum; ſed tamen ſolito more ſibi in ipſa ſtomachatione contrarius eſt. Vult enim, mox quod ex iure civili ſervi oriantur; & tamen in eadem li-

nea

[illegible]; ſed ita Dei, ſecundum re-
[illegible] mundi naturam, illud ſem-
[illegible], & pergit idem in vanitat-
[illegible] cum & malitia. Si inter nos re-
[illegible] velut filios decet Iehovæ, num-
[illegible] nuſquam indigeremus bello-
[illegible]. Belligeratio igitur noſtra omnis ne-
[illegible] nobis exhibet teſtim[illegible]
[illegible] ſolummodo filii huius mun-
[illegible]: dum abſurde gerimus tot be-
la, & prœliamur inter nos propter li-
[illegible] alienam, quæ paulo-poſt
[illegible] derelinquenda eſt. Hac itaque
[illegible] tantum iræ Dei inſervimus a-
noſtri ruinam, tanquam ei obliga-
ſervi. Etenim nemo militum commu-
valet hæres eſſe regni Dei, quam diu
talis exſtitit; ſed regeneratus Filius i-
Spiritus Iehovæ amore, qui mundi he-
[illegible] vanitatem deſerit, verus hæres erit.
Hactenus ille veritatis vates. ex qui-
bus quiſque ſuum ſibi examen in con-
ſcientiæ penetrali colligat. Sed iam
[illegible] ad ſecundum refutationis mem-
brum nos convertimus.

Deinde offenſionem valde quidem
mordacem inde arripit, quod origo
ſervitutis reiiciatur ad ius gentium
tantum; ſed tamen ſolito more ſibi i-
pſe ſtomachatione contrarius eſt.
Vult enim, mox quod ex iure civili
ſervi oriantur; & tamen in eadem li-
nea

nea confitetur ſtatim, quod ex iure gentium ſervi prodierint. Ita uno halitu oris efflare calida ſimul frigidaque novit; non aliter ac pinnula in ſummitate templi ventis diverſis expoſita circumvolvitur. Qua tamen confeſſione ingenua, ipſe ſibi cornua decutit, quibus tanto conatu verba Imperatoris in Florentino oppugnatum iverat. Mire heic ſeſe torquet, & mirabilis eſt eius locutio. ait: Quanquam primitus ſervi prodierint ex iure gentium; tamen definitionem concipi fas fuit ſecundum rationem temporis, quo edebatur. Tum vero non ſolum ius gentium; ſed & nudum ius civile Romanum ſervitutis novam conſtitutionem introduxerat, &c. Non duplex ſane; ſed triplex heic hominis lapſus eſt graviſſimus. Sic ſcilicet fit, ut dato uno inconvenienti, ſequantur plura. Etenim an decet quenquam ita philoſophari, ut definitiones rerum, quæ firmum ſuum veritatis habent fundamentum, à quo non niſi per vim retrahi queunt, ſecundum temporum mutationes ſint conficiendæ? An ullus eorum, qui ſibi alicuius ſapientiæ eruditionem ſingularem inter mortales vendicant, extitit unquam, qui ita res naturales ſecundum temporis rationem definiendas puta-

 ris?

rit? An non definitio debet exprimere unumquodque ſicuti in ſua natura eſt conſtitutum? Nonne expreſſis verbis ita ſtatuit, *ſupra cap. 1. ſect. 2, num. 4.* quod res pro conditione ſubiecti tractanda ſit? Vnde nunc ſibi contradictorius? An vero tempus eſt genuina genitrix rerum, aut ſubiectum? An potius res ex ſuæ naturæ matrice ita procreatur, ut eam induat eſſentiam ex qua ſubſiſtere ſibi queat? O amice! Amice, quis te ardor nimius ſervitutes ita temere conficiendi decipit? Fortaſſe autem oblitus eſt, quod Stagirita ex tempore commune fecerit accidens in phyſicis ſuis? Quantum igitur diſtat accidens commune ab ipſa ſubſtantia rei? Num vero accidens tale eſt? vel num producit ſubſtantiam? Mirum nî omnes in eum involent Stagiritæ ſectatores aut alumni, & hæreſeos convincant reum, quod tam procaciter ipſiſſima auſit eorum principia & axiomata univerſalia ſubvertere. Tempus quid eſt? An non duratio corporis naturalis? Sive id cum Stagirita, numerum motus, ex cœli converſione obſervatum & definitum, appellare velis: utrumque ſit: non tamen res ipſa eſſe poteſt, cuius definitionem ponas; alias quidvis quovis tempore ſatis compte & commode

rit? An non definitio debet explica-
re unumquodque ſicuti in ſua natu-
eſt conſtitutum? Nonne expreſſis ver-
bis ita ſtatuit, *ſupra cap. 1. ſect. 4,* nu
4. quod res pro conditione ſubie-
tractanda ſit? Vnde nunc ſibi contr-
dictorius! An vero tempus eſt gene-
ra genitrix rerum, aut ſubiectum:
potius res ex ſuæ naturæ matrice
procreetur, ut eam induat eſſentia
et qua ſubſiſtere ſibi queat? O ...
ce! Amice, quis te ardor nimius ſe-
rum ita temere conficiendi decip-
Formalle autem oblitus eſt, quod Sta-
girita ex tempore commune fecerit
accidens in phyſicis ſuis? Quantum
igitur diſtat accidens commune ab
ipſa ſubſtantia rei? Num vero acci-
dens tale eſt? vel num producit ſub-
ſtantiam? Mirum ni omnes in eum ir-
ruant Stagiritæ ſectatores aut alom-
ei, & hæreſeos convincant reum,
quod tam procaciter ipſiſſima auſi
eorum principia & axiomata univer-
ſalia ſubvertere. *Tempus quid eſt?* An
non duratio corporis naturalis? Sive
id cum Stagirita, numerum motus,
cœli converſione obſervatum & def-
nitum, appellare velis: utrumque fie-
non tamen res ipſa eſſe poteſt, cuius
definitionem ponas; alias quidvis
quovis tempore ſatis compte & com-
mode

mode definire poſſes, licet rem ipſam nunquam in eſſentia ſua tangeres. An vero ita rerum definitiones mutare oportet, ut tempori pro re nata ſicut nummi ſerviant? Non certe bonum conſilium, quod nunquam veritatem rerum largiri novit.

Alter vero lapſus in nullitate ſua nequaquam minoris eſt conſideratio-nis; quum apertam vanitatem pro-ferat; niſi peccet etiam ex ignorantia hiſtoriarum. Etenim tota reclamat antiquitas, uti partim ex hiſtoriis in antecedente capite adductis ſatis ma-nifeſte apparet, quod ſervitutes ſu-pra modum duræ paſſim in uſu fue-rint, priuſquam ius civile Romæ na-tum eſſet, & anno Chriſti quingente-ſimo trigeſimoquarto à Iuſtiniano publicatum.

Tum quoque egregie demonſtrat, quod iura nullatenus cognoverit, (qui tertius eius eſt lapſus) ſed plane ho-ſpitem novum in iis agat; utpote qui collectoris ſui primi mentem, quem iuxta ſuam opinionis diſpoſitionem fruſtra corrigere ſtuduit, non recte perceperit; quum adſeveret, quod nu-dum ius civile Romanum ſervitutis novam conſtitutionem introduxerit. Toto certe cœlo errat. Itaque in ſua opinione decipitur, nec unquam

Imperatoris veram agnoſcit mentem: cuius unica intentio eſt, non ut in ſervitutum iniquitate novi quid introducat: ſed ut potius illas malignas conſuetudines, contra æquitatem omnem, & ipſum Chriſtianiſmi amorem, ac ſtatum verum eccleſiæ libertatemque eius pugnantes, aut è medio tollat, aut mitiget; mediaque monſtret, quibus huic malo cura quædam iuris melior adhiberi poſſit. Vnde etiam in ipſa hac deſcriptione ſervitutis id declarat aperte; quum ſervitutem dicit & appellat eiuſmodi conſtitutionem, quæ contra naturam ſit introducta. Tantum abeſt, ut approbet ſervitutem ullam contra libertatem naturalem, ut etiam maxime noxiam naturæ & eius libertati aſſeveret.

Nec ſatis ſcite ab eodem heic vapulat Cothmannus; quum ita tractum tangit propterea, quod *in diſp. 2 ſua, th. 6*, dixerit, ius civile ſub iure gentium comprehendi. Quæſo, an hoc peccatum eſt, ſi quis dicat, quod genus includat ſpeciem ſuam? aut quod eſt prius, continere in ſeſe quoque poſterius? Vel, an non totum quoddam in ſeſe ſuas comprehendat partes? Si hoc verum; certe iſte Arniſæus nunquam à tali peccato liber erit, ſed cogetur ſemetipſum condemnare toties.

Etenim

[illegible] veram agnoſcit mentem: [illegible] intentio eſt, non ut in ſo- [illegible] iniquitate novi quid intro- [illegible] : ſed ut potius illas maligna[illegible]tudines, contra æquitatem con- [illegible], & ipſum Chriſtianiſmi amorem, ac ſtatum verum eccleſiæ libertatem que [illegible] pugnantes, aut è medio tol- lat, aut mitiget, mediaque monſtret, [illegible] huic malo cura quædam im- [illegible] adhiberi poſſit. Vnde etiam [illegible] hac deſcriptione ſervitutis id de- [illegible] parte, quum ſervitutem dicat & appellat eiuſmodi conſtitutionem, quæ contra naturam ſit introducta. Tantum abeſt, ut approbet ſervitutem ullam contra libertatem naturalem, ut etiam maxime noxiam naturæ & eius libertati aſſeveret.

Nec ſatis ſcite ab eodem heic vapu- lat Cothmannus; quum ita tractum [illegible] propterea, quod in *diſp.* 2 *ſua, th.* 6, dixerit, *Ius civile ſub iure gen- tium comprehendi. Quæſo, an hoc peccatum eſt, ſi quis dicat, quod ge- nus includat ſpeciem ſuam? aut quod eſt* [illegible], *continere in ſeſe quoque po- ſteriora? Vel, an non totum quoddam in ſe ſuas comprehendat partes? Si* [illegible]*rum; certe iſte Arniſæus non- dum à tali peccato liber erit, ſed co- tur ſemetipſum condemnare toties.*

Etenim

Etenim *ſect.* 5, *num.* 68, ait: Quicquid totum peccat, partes coguntur luere. Item, *num.* 67: Quin etiam licet ſubditi nihil pro ſe peccarint, tenentur tamen de facto reipublicæ. *l.* 27, *ff. de reb. cred. l. ult. C. de navicul.* Sic etiam *d. l. h. ſect.* 5, *num.* 2, optimum ICtorum Donellum ita miſere traducit, quaſi concedat, ius naturale tolli poſſe ex parte, licet totum tolli ſit impoſſibile. *com. lib.* 1, *cap.* 12, *lit. C. D.* Addit, hanc gloſſam multis non placere: quia de parte iudicandum, ut de toto; quum eadem ſit de parte ratio, quæ de toto. Tam enim (ait porro) à Deo naturæ implantata eſt pars, quam totum: tam contra ius & honeſtum agit, qui particulam iuſti & honeſti ſupprimit, quam qui totum. Vnde Iuſtin. *in* §, *ſed naturalia, Inſt. de iuſt. & iur.*, non de toto iure naturali, ſed diſtributive de iuribus quibuſcunque naturalibus affirmat, quod ſemper firma ſint & immutabilia. Nam ſi particula quævis, ſive ius quodvis in particulari poſſit tolli; per ius gentium introduci poſſet, ut in dicta cauſſa occidere impune innocentem liceret, utque fas eſſet latrocinari, furari, aliisve illicitis rebus & à natura prohibitis operam dare; quod eſſet abſurdum, &c.

Pergit ita porro, & ex Stagirita ſuo

 id

bertatis affectet dominium aliquod. Sed tamen recte monet Beſoldus, dominationem ex iure gentium introductam eſſe; quod tum iuris noſtri conditor s, §.2, *Inſt.de iur. nat.& l.4, ff.de iuſt. & iur.* tum alii, quos laudat Chriſt. Coler. *parerg. cap. ult.* voluerunt. *ait Beſ. pol.cap. 2, num. 51.* Atque in tali quoque ſignificatione maxime heic accipitur dominium,quum ita illi ſervitus correſpondeat, quæ ex iure gentium originem ſumpſit ſuam. Vnde apparet neceſſitas, quod nulla ratione dominii mentio heic propter talis eſſentiæ conſtitutionem omitti potuerit. Velut etiam proinde non fruſtra poſitum eſt. quod talis ſubiectio ſervitutis fiat contra naturam. Quippe iis verbis maxime ſpecifica differentia exprimitur, ut inde pateat, quod dominium & quænam ſervitus heic deſcribantur, quibus iuris civilis conſtitutionibus eſſet obviandum, & alia quærenda medela.

Sed quum has obiectiunculas (ut vocat) ad ſcholas remittat, & tria ulterius tamen in his Imperatoris verbis, quæ definitionis nomine comprehendit, deſideret; etiam hæc paucis in Imperatoris gratiam, cuius honor merito nobis in Romano Imperio venerandus ſemper exiſtit, examinando

nando declinabimus. Primum conqueritur valde de eo, quod in tota definitione ſervitutis, ſuperius poſita, non ſpecifice expreſſos potuerit invenire ſervos, de quorum iure heic agitur. Quod certe mirum alicui merito in tam acuto, ut ſe venditat, philoſopho videatur. Non tantum enim perſonæ ſervorum omnium luculenter in particula *quis* (id eſt, *quisquis*, *quilibet*, aut *omnis*, ſive *unusquisque*;) ſunt expreſſæ; ut omnes ea vocula *quis* contineantur, quicunque dominio alieno, id eſt, ab æquitate & charitate proximi averſo, & propriæ ambitioni avaritiæque dedito, obnoxii aut contra naturam devincti tenentur; ſed etiam manifeſtiſſime ſpecificã differentiam depromit, ea forma verborum, ubi ponitur, quod illi omnes heic intelligantur ſervi, quos ius gentium contra naturam in ſubiectionem abripuit. An vero hæc ſervitus exacte in omnes quadret cives, & corruptæ alicui ex tribus formis reipubl. obnoxios, id iudicet æquus cenſor. Qui ſibi plures fingit muſcas, quam capere poſſit, exactiorem ſuſcipiet de rebus amplificandis curam. Nec ad hoc examen pertinet, quænam forma reipublicæ ſit ſincerior aut competentior; & num apud Turcas, Tartaros, Perſas & Moſcovitas,

vitas, aut alios Europæ incolas, ſit quærenda. Sit ubicunque velit corrupta; nuſpiam ſincera aut vera apparet, multo minus ſolide Chriſtiana, ubi ſervitus tanquam contrarium libertatis privativum, & carentia illius facultatis quæ hominem univerſi iuris concreati expertem & incapacem reddit, introducta viget. *ad. Donell. com. l.2, cap. 9, Oſtrv. Hill.h.litt.H.* Etenim & iura & reſpublicæ ibi contra naturam pugnant, quum dilectionem proximi penitus tollant & extinguant. Velut lex ea naturæ univerſaliſſima eſt, quæ dicit: Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris. Nec opus eſt, ut de bello aut eius vano vel crudeli iure heic multa ſubnectamus. Etenim quod ferro ſubigitur, alieniſſimum eſt ab omni dilectione proximi. & multo magis ab amore Dei aut pietate Chriſtiana. Ideoque, an ferri imperium contineat in ſe vere dominicum officium, id belli ſufflatores diſcant ex Teutonico noſtro, cuius verba *in Myſterio magno ſive commentario ad Geneſin Moſis cap. 33, in quo de initio ſecundæ Monarchiæ, & fœdere Iehovæ cum Noacho omnibusque creaturis agit*, ſic ſe habent, quæ cunctis, præſertim hoc bellicoſo tempore, bene notanda ſunt. Vnusquiſque, ait, miles, iræ Dei eſt virga,

…rum, aut alios Europæ incolas, ſ…
…ſcenda. Sic ubicunque velit con…
…neſ jam ſincera aut vera appa…
…ſto minus ſolide Chriſtiana, …
ſervent tanquam contrarium liberta…
…privativum, & carentia illius ſta…
…quæ hominem univerſi iuris c…
…expertem & incapacem redd…
…ducta viget. *ad. Donell. com. l.*
cap. 9, Obrec. Hil. b. lect. H. Etenim …
…& reſpublicæ ibi contra natura…
propagant, quum dilectionem pro…
…penitus tollant & extinguant. V…
…lex ea naturæ univerſaliſſima d…
quæ dicit: Quod tibi non vis fieri, al…
teri ne feceris. Nec opus eſt, ut de be…
lo aut eius vano vel crudeli iure …
multa ſubnectamus. Etenim quo…
ferro ſubigitur, alieniſſimum eſt d…
omni dilectione proximi. & mul…
magis ab amore Dei aut pietate Chr…
ſtiana. Ideoque, an ferri imperium
contineat in ſe vere dominicum o…
cium, id belli ſuſſlatores diſcant …
Teutonico noſtro, cuius verba in My-
ſterio magno ſive commentario ad Gen…
Moſis cap. 11, in quo de initio ſecu…
Monarchiæ, & fœdere Iehovæ cum …
…que creaturis agit, ſic ſe ha…
…quæ cunctis, præſertim hoc bel…
…tempore, bene notanda ſunt.
…quiſque, ait, miles, ira Dei eſt vi…

ga, qua in furore ſuo nequitiam mortalium affligit, & abſorbet; nulloque pacto ad ordinationem naturæ referri poteſt aut debet; ſed locum in cupiditate Turbæ magnæ obtinet; in eo videlicet ſitibundo furoris ordine, per quē ira Iehovæ populos cum regnis ſubvertit. Ordinatio hæc propria eſt tenebricoſi mundi in natura ſua, quæ violentiam ſuam tempore malignitatis humanæ exerit, Iehova id ita permittente; atque tunc omnia ſecundum voluntatem furori ſuccedunt, donec is ſatis ſe exſaturavit in ſanguinis humani effuſione. Namque hic furor ipſiſſima iræ Dei vindicta eſt; de qua habentur verba, quod velit ſanguinem vindicare hominis. Inde ſæpius hic furor alterum protrahit mortalium, atque in furoris huius ira per unum alter interimitur, quum meriti ſint ambo ſuam pœnam. Siquando enim potentes terrarum tyranni in innocentis ſanguinis effuſionem irruunt, tunc ſe exerit ira Dei cum præfectis ſuis, & rurſus eorum hominum ſanguinem effundit, & enſem turbæ in illos recondit. Exinde bellum exurgit; minime vero ex ordinatione divina integræ naturæ, in qua Iehova cum ſapientia ſua gubernator exiſtit. Sapientia Iehovæ nullum prorſus expe-

tit

rit bellum; ſed ita Dei, ſecundum tenebricoſi mundi naturam, illud ſemper ſicit, & peragit idem in vanitate hominum & malitia. Si inter nos invicem velut filios decet Iehovæ, viveremus ; nuſquam indigeremus bello. Belligeratio igitur noſtra omnis manifeſtum nobis exhibet teſtimonium quod ſolummodo filii huius mundi ſimus: dum abſurde gerimus tot bella, & præliamur inter nos propter hæreditatem alienam, quæ paulo-poſt nobis derelinquenda eſt. Hac itaque malitia tantum iræ Dei inſervimus in noſtri ruinam, tanquam ei obligati ſervi. Etenim nemo militum omnium valet hæres eſſe regni Dei, quam diu talis exiſtit; ſed regeneratus Filius in Spiritus Iehovæ amore, qui mundi huius vanitatem deſerit, verus hæres erit. Hactenus ille veritatis vates. ex quibus quiſque ſuum ſibi examen in conſcientiæ penetrali colligat. Sed interim ad ſecundum refutationis membrum nos convertimus.

Deinde offenſionem valde quidem mordacem inde arripit, quod origo ſervitutis reiiciatur ad ius gentium tantum; ſed tamen ſolito more ſibi in ipſa ſtomachatione contrarius eſt. Vult enim, mox quod ex iure civili ſervi oriantur; & tamen in eadem li-

nea confitetur ſtatim , quod ex iure gentium ſervi prodierint. Ita uno halitu oris efflare calida ſimul frigidaque novit ; non aliter ac pinnula in ſummitate templi ventis diverſis expoſita circumvolvitur. Qua tamen confeſſione ingenua , ipſe ſibi cornua decutit , quibus tanto conatu verba Imperatoris in Florentino oppugnatum iverat. Mire heic ſeſe torquet, & mirabilis eſt eius locutio. ait: Quanquam primitus ſervi prodierint ex iure gentium ; tamen definitionem concipi fas fuit ſecundum rationem temporis , quo edebatur. Tum vero non ſolum ius gentium ; ſed & nudum ius civile Romanum ſervitutis novam conſtitutionem introduxerat , &c. Non duplex ſane ; ſed triplex heic hominis lapſus eſt graviſſimus. Sic ſcililicet fit , ut dato uno inconvenienti, ſequantur plura. Etenim an decet quenquam ita philoſophari, ut definitiones rerum, quæ firmum ſuum veritatis habent fundamentum, à quo non niſi per vim retrahi queunt, ſecundum temporum mutationes ſint conficiendæ ? An ullus eorum , qui ſibi alicuius ſapientiæ eruditionem ſingularem inter mortales vendicant , extitit unquam, qui ita res naturales ſecundum temporis rationem definiendas puta-

rit? An non definitio debet exprimere unumquodque ſicuti in ſua natura eſt conſtitutum? Nonne expreſſis verbis ita ſtatuit, *ſupra cap. 1. ſect. 2, num. 4.* quod res pro conditione ſubiecti tractanda ſit? Vnde nunc ſibi contradictorius? An vero tempus eſt genuina genitrix rerum, aut ſubiectum? An potius res ex ſuæ naturæ matrice ita procreatur, ut eam induat eſſentiam ex qua ſubſiſtere ſibi queat? O amice! Amice, quis te ardor nimius ſervitutes ita temere conficiendi decipit? Fortaſſe autem oblitus eſt, quod Stagirita ex tempore commune fecerit accidens in phyſicis ſuis? Quantum igitur diſtat accidens commune ab ipſa ſubſtantia rei? Num vero accidens tale eſt? vel num producit ſubſtantiam? Mirum nî omnes in eum involent Stagiritæ ſectatores aut alumni, & hæreſeos convincant reum, quod tam procaciter ipſiſſima auſit eorum principia & axiomata univerſalia ſubvertere. Tempus quid eſt? An non duratio corporis naturalis? Sive id cum Stagirita, numerum motus, ex cœli converſione obſervatum & definitum, appellare velis: utrumque fit: non tamen res ipſa eſſe poteſt, cuius definitionem ponas; alias quidvis quovis tempore ſatis compte & commodo

re? An non definitio debet exprime-
re rem quodque ſicuti in ſua natura
eſt conſtitutum? Nonne expreſſis ver-
bis ita ſtatuit, *ſupra cap. 1. ſect. 2, num.*
4. quod res pro conditione ſubjecti
tractanda ſit? Vnde nunc ſibi contra-
dictorius? An vero tempus eſt gene-
ra genitrix rerum, aut ſubjectum? An
potius res ex ſuæ naturæ matrice
procreatur, ut eam induat eſſentiam
ex qua ſubſiſtere ſibi queat? O ami-
ce! Amice, quis te ardor nimius ſe-
vanus ita temere conficiendi decipit?
Naturalis autem oblitus eſt, quod Sta-
girita ex tempore commune fecerit
accidens in phyſicis ſuis? Quantum
igitur diſtat accidens commune ab
ipſa ſubſtantia rei? Num vero acci-
dens tale eſt? vel num producit ſub-
ſtantiam? Mirum ni omnes in eum in-
volent Stagiritæ ſectatores aut alum-
ni, & hæreſeos convincant reum,
quod tam procaciter ipſiſſima au-
torum principia & axiomata univer-
ſalia ſubvertere. *Tempus quid eſt?* An
non duratio corporis naturalis? Sive
id cum Stagirita, numerum motus, et
cœli converſione obſervatum & deſi-
gnatum, appellare velis: utrumque ſe-
non tamen res ipſa eſſe poteſt, cujus
definitionem ponas, alias quidvis
quovis tempore ſatis compte & com-
mode

mode definire poſſes, licet rem ipſam nunquam in eſſentia ſua tangeres. An vero ita rerum definitiones mutare oportet, ut tempori pro re nata ſicut nummi ſerviant? Non certe bonum conſilium, quod nunquam veritatem rerum largiri novit.

Alter vero lapſus in nullitate ſua nequaquam minoris eſt conſiderationis; quum apertam vanitatem proferat; niſi peccet etiam ex ignorantia hiſtoriarum. Etenim tota reclamat antiquitas, uti partim ex hiſtoriis in antecedente capite adductis ſatis manifeſte apparet, quod ſervitutes ſupra modum duræ paſſim in uſu fuerint, priuſquam ius civile Romæ natum eſſet, & anno Chriſti quingenteſimo trigeſimoquarto à Iuſtiniano publicatum.

Tum quoque egregie demonſtrat, quod iura nullatenus cognoverit, (qui tertius eius eſt lapſus) ſed plane hoſpitem novum in iis agat; utpote qui collectoris ſui primi mentem, quem iuxta ſuam opinionis diſpoſitionem fruſtra corrigere ſtuduit, non recte perceperit, quum adſeveret, quod nudum ius civile Romanum ſervitutis novam conſtitutionem introduxerit. Toto certe cœlo errat. Itaque in ſua opinione decipitur, nec unquam

Etenim *ſect.* 5, *num.* 68, ait: Quicquid totum peccat, partes coguntur luere. Item, *num.* 67: Quin etiam licet ſubditi nihil pro ſe peccarint, tenentur tamen de facto reipublicæ. *l.* 27, *ff. de reb. cred. l. ult. C. de navicul.* Sic etiam *d. l. b. ſect.* 5, *num.* 2, optimum ICtorum Donellum ita miſere traducit, quaſi concedat, ius naturale tolli poſſe ex parte, licet totum tolli ſit impoſſibile. *com. lib.* 1, *cap.* 12, *lit. C. D.* Addit, hanc gloſſam multis non placere: quia de parte iudicandum, ut de toto; quum eadem ſit de parte ratio, quæ de toto. Tam enim (ait porro) à Deo naturæ implantata eſt pars, quam totum: tam contra ius & honeſtum agit, qui particulam iuſti & honeſti ſupprimit, quam qui totum. Vnde Iuſtin. *in* §, *ſed naturalia*, *Inſt. de iuſt. & iur.*, non de toto iure naturali, ſed diſtributive de iuribus quibuſcunque naturalibus affirmat, quod ſemper firma ſint & immutabilia. Nam ſi particula quævis, ſive ius quodvis in particulari poſſit tolli, per ius gentium introduci poſſet, ut in dicta cauſſa occidere impune innocentem liceret, utque fas eſſet latrocinari, furari, aliisve illicitis rebus & à natura prohibitis operam dare; quod eſſet abſurdum, &c.

Pergit ita porro, & ex Stagirita ſuo

 id

id confirmat, ut eo ſolidiori fundamento & auctoritate ſcilicet authentica ſuam corroboret ſententiam, eamque invincibilem demonſtret omnibus. Dicetis: Ipſum quidem ius nunquam degenerat in iniuſtum, nec in ſua natura ullo modo mutatur. Sed tamen hominum, qui *ius* arripiunt, & in actum deducunt, opiniones variantur. Quemadmodum in ſcientiis, quarum apud omnes gentes eadem eſt veritas, eadem certitudo, infinitas ſubnaſci ſectas, & errores videmus: nec tamen error induit naturam iuris; nec falſa opinio, veritatis. Heic autem quæritur, utrum ius naturæ, iure tolli queat, quod fieri poſſe negamus, &c.

Locum heic plenius allegare debui, ut inde appareret, quam candide ageret cum Donello. Ideo etiam eius verba erunt audienda. Totum hoc caput inſcripſit Donellus & inſignivit titulo, *de Mutatione iuris.* Vbi ſtatim rotunde in prima conſideratione eius ad principalem quæſtionem hæc producit; inquiens: Ius civile mutationem quidem recipit, non naturale. *§. pen. Inſt. de iur. natur. §. ult. de leg. agn. tut. l. 8, ff. de cap. min.* In illo enim, ait, utilitas, in hoc æquum & bonum ſpectatur. *l. pen. ff. de I. & iur. Mattheac. 1.*
de

[illegible], ut eo ſolidiori funda-
mento & auctoritate ſcilicet autho-
[illegible] corroboret ſententiam, eam-
que invincibilem demonſtret omni-
bus. Diceret: Ipſum quidem ius nun-
quam degenerat in iniuſtum, nec i-
pſa natura ullo modo mutatur. Sed
tamen hominum, qui ius arripiunt,
& in actum deducunt, opiniones va-
riantur. Quemadmodum in ſcientiis
quarum apud omnes gentes eadem eſt
veritas, eadem certitudo, infinitas
[illegible] ſectas, & errores videmus
[illegible] error induit naturam iuris
nec [illegible] opinio, veritatis. Heic au-
tem quaeritur, utrum ius naturae, [illegible]
re tolli queat. quod fieri poſſe nega-
mus, &c.

Locum heic plenius allegare debui, ut inde appareret, quam candide ageret cum Donello. Ideo etiam eius verba erunt addenda. Totum hoc caput [illegible] Donellus & inſignivit titulo, *de Mutatione iuris*. Ubi ſtatim [illegible] in prima conſideratione eius ad *principalem quaeſtionem haec prodo*[illegible]; inquiens: *Ius civile mutationem* [illegible], *non naturale*. §. *pen.* [illegible] *Inſt. de iur. nat.* [illegible] §. *ult. de leg. agn. tut.* *l. 8. ff. de cap. min.* In illo enim, ait, [illegible], in hoc aequum & bonum ſpe[illegible] *l. p. n. ff. de I. & iur.* [illegible] *de*

de via iuris, cap. 1, *num.* 5. Quam ſententiam etiam pluribus enucleat exemplis. Sed ſi obiiciatur, (ait:) Libertas iuris naturalis eſt; & tamen iure gentium & civili tollitur: Ad inſtantiam hanc liquide reſpondet ita: (N.B.) Ius naturale aboleri in totum nequit: (N.B.) Temperari tamen & ex parte mutari, non tamen niſi ex iuſta cauſſa, poteſt. Et hoc eſt, quod dicitur *in l.* 6, *ff. de iuſt. & iur.* ius civile non per omnia naturali ſervire. Quare nec libertas univerſis adimi poteſt; nec paucis ſine cauſſa; quales ſunt, captivitas, delictum, &c.

Quaeſo, quid heic agit aut ſtatuit ICtus de ſublatione partis in iure naturae? Num ipſi unquam in mentem venit, quo vel minimam particulam iuri naturae abſque laeſione totius ſuſtollere aut ſuffurari vellet? Et tamen ita acriter eum incuſare audet Relector ille. Num *Tollere* & *Abolere* eſt idem quod *Temperari* & *Mutari?* Illud omnino negat Lopez. *in animad. ſuis, cap.* 4. Nunquam, inquit, ius civile naturale tollit; ſed interdum ad eius obſervantiam non cogit. Quae diverſiſſima ſunt. & hoc eſt, *non inſervire*. Illud *Tollere*, non poteſt ius civile: hoc *non inſervire*, poteſt; imo facere ſaepe neceſſarium eſt. E.G. Scortatio iure

 civili

civili impunis, & lupanaria multis locis tolerantur, ut ab aliis peccatis homines abſtrahantur: Nec tamen minus peccat contra ius naturæ, ſcortatione ſe polluens, &c. Exemplum eſt Lopezii, licet commodius afferre potuiſſet. Adducitur autem, ut inde pateat, quam inique Donellum culpet, dum eidem affingit, quæ prorſus ab eius mente ſunt alieniſſima. An ea candoris illius facies, quam in principio promiſerat? Sed ſpiritui Stagirenſi hoc uſitatiſſimum eſt, ut quidvis pro tempore & loco ſui commodi definiat aut fingat potius. Velut id paſſim videre eſt: & nuper quoque virulentiſſima quædam & maledicentiſſima lingua tale quid in Academia Iulia, ſine ullo pudore commiſit. Scripſerat libellum de proceſſu diſputandi. in quo, *cap.5, num.*4, non minus nugis & mendaciis, quam acerbis iniuriis & calumniis, amicum mihi optime cognitum, non Theologice, ſed plane diabolice & è centro peccati traducit, ut videlicet unguibus ſuis demonſtret habitualiſta ille, quam longe ſit à Dei centro alienatus. Calumnias eas, & mendacia apertiſſima, nuper quoque quidam eiuſdem ſpiritus habitualiſta, Genevæ, in Rationali ſcilicet ſuo Theologico, ſchiſmaticis

rixoſis

[illegible] , & lupanaria mediis [illegible] tolerantur, ut ab aliis peccatis [illegible] abſtrahantur: Nec tamen minus peccat contra ius naturæ, ſcortans ſe polluens, &c. Exemplum eſt Lopezii, licet commodius afferre potuiſſet. Adducitur autem, ut index [illegible] , quam inique Donellum calpe[illegible] eidem affingit, quæ prorſus ab eius mente ſunt alieniſſima. An ea [illegible] illius facies, quam in pri[illegible] promiſerat? Sed ſpiritui Stag[illegible] uſitatiſſimum eſt, ut quidam [illegible] tempore & loco ſui commodi [illegible] fingat potius. Velut id pa[illegible] videre eſt: & nuper quoque vi[illegible] leſtiſſima quædam & maledicentiſſima lingua tale quid in Academia [illegible] commiſit. Scri[illegible] ſine ullo pudore [illegible] libellum de proceſſu diſputandi, in quo, cap. 5, num. 4, non minus nugis & mendaciis, quam acerbis iniuriis & calumniis, amicum mihi optimum & cognatum, non Theologice, ſed plane diabolice & è centro peccati traducit, ut videlicet unguibus ſuis demonſtret habitualiſta ille, quam longe ſit a Dei centro alienatus. Ca[illegible] omnias eas, & mendacia apertiſſima, nuper quoque quidam eiuſdem ſpiritus habitualiſta, Genevæ, in Rationali ſuo Theologico, ſchiſmaticis rixoſis

rixoſis peridoneo, & bonis viris pietatique ipſius veri Chriſtianiſmi directe oppoſito, cum applauſu arripuit, & deteſtatione maligna virum optimum & integerrimæ vitæ dediti ſſimum adortus eſt. Famoſus ille libellus, quum mihi cenſendus traderetur nuper, & in eo quamplurima invenirem hominibus quidem qui ſe Theologos mundo venditare audent gratiſſima, veris autem Dei cultoribus indigniſſima; amici mei cauſſa in negotium inquirere non deſtiti. Animum enim huius ab omni impietate adeo noveram alienum, ut etiam propter ſtudium veri Chriſtianiſmi quævis pericula adire non veritus fuerit, dummodo iuventutis & proximi cuiusvis animam Chriſto lucrari poſſet: unde etiam Chriſtianum Iſraëlitam ſe dicere ſolebat, ut monſtraret nomine ſancto, quod homini Chriſtiano nullo pacto ſine verbi Dei adſidua lectione, & Chriſti imitatione vera, in terris eſſet vivendum. Scripta eius ad manus habui; inveni locum; perſcrutatus ſum ſedulo; Ecce vero, tum quoque deprehendi veriſſimum illud adagium, quod vulgo dici ſolet, *Calumniare audacter, ſemper aliquid hæret.* Ideoque exclamavi continuo: Itane vos agitis, ô ſycophantæ? Ergo,

Quid domini faciant, audent ſi talia fures!

Etenim ita mala fide cum eo actum erat; ut prorſus ipſi mens atque ſententia alio & plane quidem contrario ſenſu eſſet inverſa. Tum quoque nuſpiam talis verborum contextus reperiebatur; ſed, quæ verba olim fuerant Cornelii cuiuſdam Martinii contra inſignem Theologum Danielem Hoffmannum, ea huic, & quidem in manco & mutilato corruptiſſime modo, adſcripta erant viro. Nihilominus corneus ille & venenatus famoſi Proceſſus ſcriptor mitis nugis, figmentis, & ſophiſmatibus auſus fuerat viri boni torquere verba & famam conſpurcare. Res ita ſe habet. Erat Balthazari Meiſnero cum quodam Cornelio Martinii tum controverſia de myſteriis divinis; & quæſtio agitabatur, ut memini, An ea non aliter, quam per formam ſyllogiſmi, rationi humanæ credenda applicari poſſent? Cornelius importuniſſime affirmabat; alter vero negabat id conſtanter. Grawerus quidam factitarat quoque hoc antea, ſtatuendo clamandoque quod myſteria quam optime beneficio profanæ logices poſſent cognoſci. Scandalum hoc ingens quum ita temere moveretur iuventuti Academicæ, & quamplurimos

Quid domini faciant, audent quid talia fures?

[illegible] ita mala fide cum eo [illegible] ut prorſus ipſi mens atque ſententia alio & plane quidem contrario ſenſu eſſet inverſa. Tum quoque [illegible] talis verborum contextus [illegible] ebat: ſed, quæ verba olim fuere Cornelii cujuſdam Martinii contra [illegible] Theologum Danielem Hofmannum, ea huic, & quidem in [illegible] & mutilato corruptiſſime [illegible] erant vito. Nihilominus [illegible] ille & venenatus famoſi [illegible] ſcriptor [illegible] nugis, figmentis, [illegible] ſophiſmatibus auſus fuerat viri [illegible] torquere verba & famam conſpurcare. Res ita ſe habet. Erat Balthaſar Meiſnero cum quodam Cornelio Martinii cum controverſia de myſteriis [illegible] [illegible] & quæſtio agitabatur, ut [illegible] An ea non aliter, quam per formam ſyllogiſmi, rationi humanæ [illegible] applicari poſſent? Cornelius importuniſſime affirmabat; alter vero negabat id conſtanter. Graviter qui[illegible] dam [illegible] quoque hoc antea, [illegible] clamandoque quod myſteria quam optime beneficio profanæ logicæ poſſent cognoſci. Scandalum [illegible] quum ita temere moveret [illegible] Juventuti Academicæ, & quamplurimos

rimos faſcinaret animos; ille meus amicus monſtrabat utrique abſurditates, & blaſphemas in Spiritum ſanctum locutiones. Utrque eos ad officium retraheret, ſua Cornelio in omnibus regreſſit verba, ut inde turpiſſimum lapſum agnoſceret. Explicavit ſimul, quod adeo ratio hominis eſſet cœca, ut extra gratiam Spiritus Dei & fidem, quam ſingularem & gratioſam Spiritus Sancti dicebat operationem, nequaquam ea poſſet conceptiva cognitione apprehendere quæ myſteria cœli denotant; quum talis ſapientia carnalis, & prorſus profana, non poſſet, *iuxta D. Pauli effatum*, ea cognoſcere quæ ſunt Spiritus; imo ne quidem terrenis percipiendis eſſet ſatis idonea. Confirmavit hæc verbis Chriſti, *Iohan.* 3, *verſ.* 12. & Davidis, *Pſal.* 139, *verſ.* 5, *&* 6, *&c.* Addidit hoc etiam, quod, niſi Spiritus Dei myſteria iuſtitiæ in Chriſto nobiſcum obſignet, omnis cognitio fruſtranea ſit; quum homo nude naturalis nullum ſpiritualitatis principium ante regenerationem ſecum habeat, peccati corpori poteſtatique totus mancipatus. Sic mutua ſemper manet pugna, ut ex principiis nobiſcum natis nihil inferre poſſimus ad ſpiritualia in quibus plane ſtulti ſumus, &c. Hic viri illius eſt ſenſus,

ſenſus, & non alius; ut in toto loci talis contextu nuſpiam verba eiuſmodi de contradictoriis duobus in ea ſerie connexa reperiantur; velut impudentiſſimus ille ſcriptor ea allegat. Et quamvis per ironicam quæſtionem Cornelio ſuam repoſuerit axiomaticam elegantiam; tamen non tantum totam eius viri corrupit ſententiam ille Proceſſionarius, ſed etiam potiſſima & explicatoria omiſit verba, quæ conditionem ab ipſo Cornelio adductam interpretarentur. An hoc Theologum, qui optimus debebat dici Chriſtianorum, deceat, id iudicet quivis. Nihilominus contra conſcientiæ ſtimulum verba Chriſti *Matth. 7. verſ. 12*, in ſuum advocare patrocinium audet: *Quacunque volueritis, ut faciant vobis homines, ita & vos facite illis.* Vtinam talium falſificorum cordibus rite dictum hoc inſcriptum eſſet, ut in vitam quoque verbum Chriſti, uti par eſſet, converterent, nec unquam amplius falſitates ſimiles protruderent, aut calumniatores agerent impudentiores. Iehova convertat convertendos, ne ſui ipſorum iudices ſint in extremis. Hi vero ſunt fructus ſcholæ Stagirenſis. Quod exempli loco ſuperioribus obiter adiicere volui, quum ambo eiuſdem patroni ſint cuius & alumni,

[illegible], & non alius, ut in toto lo[illegible]

[illegible] contextu nuſpiam verba e [illegible]

[illegible] contradictoria duobus in eis

[illegible] reperiantur; velut ſup[illegible]

[illegible] ſimus ille ſcriptor ea allegat. [illegible]

[illegible] per ironicam quæſtion[illegible]

Cornelio ſuam repoſuerit axioma[illegible]

eam elegantiam; tamen non tan[illegible]

[illegible] eius viri corrupit ſententi[illegible]

ille Proceſſionarius, ſed etiam poſt[illegible]

ma & explicatoria omiſit verba, q[illegible]

[illegible] ab ipſo Cornelio ant[illegible]

[illegible] interpretarentur. An hoc Th[illegible]

[illegible], qui optimus debebat d[illegible]

Chriſtianorum, deceat, id iudicet q[illegible]

vis. Nihilominus contra conſcien[illegible]

ſtimulum verba Chriſti *Matth. 7. vers.* 12, in ſuum advocare patrocinium a[illegible]

det: *Quæcunque volueritis, ut faciant v[illegible] homines, ita & vos facite illis.* Ve[illegible]

talium falſificatorum cordibus rite [illegible]

ctum hoc inſcriptum eſſet, ut in re[illegible]

tam quoque verbum Chriſti, ut ip[illegible]

eſſet, converterent, nec unquam a[illegible]

plius falſitates ſimiles protrudere[illegible]

aut calumniatores agerent impude[illegible]

tiores. [illegible] converterat conver[illegible]

dos, ne ſui ipſorum iudices ſint in [illegible]

[illegible]. *Hi vero ſunt fructus ſchola[illegible]*

[illegible]. Quod exempli loco ſup[illegible]

[illegible] obiter adiicere volui, quon[illegible]

ambo eiuſdem patroni ſint cuius [illegible]

alumni,

alumni, qui eandem ita egregie tractare didicerunt artem. Atque hoc ideo dico, ut caute quiſque bonus tales legat ſcriptores, nec facile decipiatur verbis falſo nitentis Philoſophiæ gentilis, quæ nihil prorſus in vera & interna rerum cognitione poteſt aliud, præterquam inanium litium logomachias diſſeminare. Sed ad Donelli vindicationem ulteriorem reverti cogimur.

Quamvis autem Relector *dicto loco, ſect.* 5, *num.* 4, ſatis acriter reprehenderit Donellum, quaſi ille ius naturæ ex parte mutare voluiſſet, ut ſuperius demonſtratum eſt: tamen durus ille cenſor in omnibus cum Donello facit, & ſemetipſum refutat tandem his verbis: Contra ius enim nulla iuſta cauſſa excogitari poteſt, qua tollatur; licet ex cauſa declinari queat, ſi ſcilicet ſub ius naturæ factum, de quo agitur, non cadere evincamus. Ex quo ſequeretur, ſervitutem, ſi introducta fuerit contra naturam, utut multis gentibus viſa fuerit bona, per multitudinem errantium tamen ab extrema iniuria excuſari non poſſe.

Sic etiam ibidem *num.* 8. hæc repetit, dicens: Quamquam, ſi verum fateri velimus, non aliud ius naturale poni aut defendi poteſt, quam quod

ex

ex principiis naturalibus fluit. Principia hæc quum eadem ſint apud omnes gentes, niſi erroribus obfuſcentur, eadem iura pariunt. Accidit nihilominus, ut, licet dextera pars natura fortior ſit & principium motui præbeat, ita demutetur inclinatio naturalis, quo ſiniſtra palmam præripiat dextræ. Quod quando fit, prava conſuetudo ſuperat naturam; ſicut opiniones præconceptæ delent naturæ nota principia, ex quibus ius debebat elici. Deletis vero aut depravatis principiis, quicquid inde extruitur, falſum evadit, aut corruptum, licet verum & ſincerum videatur iis qui per errores de eo iudicant. Nam quicquid recipitur per infectum colore oculum, colorem, dum recipitur, mutat: Et pleræque gentes de iure iudicant, non, ſecundum quæ ſentit, principiis naturæ; ſed præconceptis erroribus, &c.

In tota hac diſputatione, quam adeo ſevere movit Donello, quæſo quid libertatis ille oſor aliud agit, quam ut totum velit ita defenſum, ut neque ſuas excludere partes, ſed eas arctiſſime in ſe contineat, & ut ſuperius quoque inferius ſuum complectatur, aut ut prius, ſuum ſimul poſterius, & non è contra. Idem quoque in alio exemplo *eadem ſect. 5. n. 36, & 37,* probat

ex principiis naturalibus fluit. Princi- pia eæ quum eadem ſint apud om- nes gentes, niſi erroribus obfuſcentur, eadem iura pariunt. Accidit nihil- ominus, ut, licet dextera pars natura fortior ſit & principium motus ha- beat, ita demutetur inclinatio na- talis, quo ſiniſtra palmam præri- deatur. Quod quando fit, pravo aſ- ſuetudo ſuperat naturam; ſicut e- tiam præconceptæ delent natu- rales principia, ex quibus ius dedu- citur. Deletis vero aut depravatis prin- cipiis, quicquid inde extruitur, ſum evadit, aut corruptum, licet ve- rum & ſincerum videatur iis qui ... errores de eo indicant. Nam quicquid recipitur per infectum colore oculum, colorem, dum recipitur, mutat: plerasque gentes de iure indicant, ... ſecundum quæ ſentit, principiis na- ... ſed præconceptis erroribus, &c.

In tota hac diſputatione, ... adeo ſevere movit Donello, qui- quid libertatis ille oſor aliud ... quam ut totam velit ita defenſum, neque ſuas excludere partes, ſed ... ſtimet in ſe contineat, & ut ſupe- quoque inferius ſuum comple... ... ut prius, ſuum ſimul poſterius ... non è contra. Idem quoque in ... exemplo eadem ſect. 5. n. 36, & 37, ...

bat in iure gentium,quod hoc maneat ſemper inviolatum , nec à corruptis moribus , ſed immotis principiis dependeat: Ideoque quærendum eſt,ait, vel apud cultiores , vel apud omnes gentes, &c. Quod ſi ad hanc regulam, ſervitutis ius excutias; non dubium eſt, quin victoriæ palmam ſit reportaturum : quum & cultiſſimis populis, & toti orbi terrarum uſu receptum fuerit. Nec refert,quod Chriſtiani ſecus ſenſerint, ait , ſervitutisque maculam, *ut ait Iuſt. l. ſancimus. C. de infant. exp.* , ab omnibus promiſcue delere aggreſſi fuerint ; quam & affectatam miſericordiam contemptim vocat. *ſect. ead. num.* 38. *&c.* Hui,quid audio! An nil refert,aut valet,quod Chriſtiani ſecus ſentiant de ſervitute, & eam promiſcue deletam cupiant?Dic ſodes, num potius ad mandatum Chriſti , & imitationem abſoluti magiſtri , an ſecundum conſuetudines gentium , vivendum erat ? An rectius eſt libertatem in Chriſto omnibus reſtitutam affectare & anhelare , quam mancipium ſe exponere mundi regno ? Num potius eſt , veræ reipublicæ Chriſtianæ ſtudere , an varia ſervitutis inventione ſe adſimilare Ethnicorum formis ? Vtrum magis pium eſt; inclinare in miſericordiam , an ſæviciem?

Vtrum-

Vtrum nam audiam heic potius; Chriſtum; an ſervitutis obſtinatum efflagitatorem? Ah utinam homines errores tam craſſos & abſurditates ſummis cæcitatibus obtenebratas, in profana ſapientia carnis agnoſcerent? Miretur quis merito; quod tam ſedulus ille ſit ſervitutis confector, quum tamen ipſe tanto odio eam habeat, ut etiam calami libertate quaſi ſolus vigere, & omnes reliquos ea ſupprimere aut in opinionibus ſuis convellere laboret. Sic ſolus ſapientiæ dominium affectat, ut ex ignorantiæ ſervitute pridem omnibus emerſus videatur. Verum ne abeamus longius; quum ex ipſa rerum natura, propriaque talium falſo gloſſatorum cõfeſſione iam conſtet, quod is, qui totum ponit, aut aliquod univerſale, etiam partes vel particularia ſimul includat; manebit quoque Cothmanni ſupradicta ſententia, quod ius gentium ſimul includat ius civile; & quod is, qui adſtringit aliquid ad ius gentium, nullatenus excludat ius civile, tanquam inferius quid & ſpecialius in ſuo ordine; licet non ſimul includat ius naturæ, tanquam generalius quid, & ſuperius in ſuo ordine poſitum; cui nimirum iura ſpecialiora & particulariora nonnihil heic derogant. Vnde merito quo-

que

que Imperator, data opera heic, publicaque auctoritate ſua interpoſita, ſententiam Iuſtini Florentini, ut veritati unice conformem, ſtabilivit; ut oſtenderet, ſecundum naturam omnes eſſe liberos. Ad quam libertatem quoque omnibus Chriſtianis adſpirandum foret: Quicquid heic ipſius Stagirenſis ſectatores vani, tanquam tenebrarum ſervi, ſuique magiſtri & mundani Regni amatores perpetui, contra ogganniant. Ideoque ICtorum omnium, imo ipſius Imperatoris, invicta manet veritas, quando docent; Servitutem primum introductam fuiſſe à iure gentium; *l.4, ff. de iuſt. & iur. l.4, ff. de ſtat. hom. l. ſi id quod. ff. de cond indeb. §. ſervitutis. Inſt. de iur perſ. in pr. Inſt. de libertin.* deinde ius naturæ fuiſſe à iure gentium ſuppreſſum, & conſtitutam ſervitutem contra naturam, *dd. ll & l. 1, ibi,* contraque naturalem libertatem. *C. de SCt. Claud. toll.* Cuius ratio ubique adiicitur; quia natura omnes homines naſcuntur æquales, *l. quod attinet 32. ff. de R. I.* id eſt, æque liberi. *cap. 1. §. natura, cap. 9, verb. ſicut enim, &c. Novell. 89.* Vt & Philo ait, *in lib. de vit. contempl.*, ſervitutem cum natura ſummopere pugnare. Ea enim liberos omnes genuit: ſed avaritia, legum naturæ contemptrix, ſervitutem

induxit. Proinde fruſtra *etiam* veræ libertatis oſor ille ICtorum ſententiam omnibus diſtinctionum argutiis eludere heic ſtudet, & ſuas ſubſtituit ſophiſticationes. Etenim ipſe, *cap.* 3, *rel. pol. ſect.* 1, *num.* 8, tam duriſſimam ſervitutem naturalem ex ſuo Stagirita, 1. *pol. cap.* 3, contra libertatem genuinam conficit, ut dicat: Prolixe & recte Ariſtoteles, 1, *pol.* 3, diſtinguit inter mercenarios & ſervos. Mercenarii enim ſecundum quid ſubiiciuntur domino, nec toti ſunt ipſius domini, ſed & ſui. Servi vero ſecundum (N.B.) omnia & in univerſum ſubiiciuntur domino: nec tantum ſunt (N. B.) ſervi ipſius domini; ſed toti ſunt ipſius, quia poſſeſſioni & familiæ adſcribuntur, ut partes. Partes vero non referuntur tantum ad totum ſecundum quid; ſed in illo, ſecundum totam ſui ſubſtantiam, includuntur: quemadmodum cætera ſive animata, ſive inanimata, univerſim domino ſubiiciuntur. Vnde fit, ut, licet dominus & ſervus referantur ad invicem, & eo reſpectu id, quod ſunt, ſibi mutuo acceptum referre neceſſe habeant; ut eſt natura relatorum quæ vocantur ſecundum eſſe, *in Categ.* τῶν πρός τι, & 5, *metaph. cap.* 15, *text.* 20: tamen, quum ſervus ſit etiam

pars

inderit. Proinde fruſtra etiam [illegible] ſ[illegible]ſor ille ICtorum ſententiam omnibus diſtinctionum argutiis [illegible] hæc ſtudet, & ſuas ſubſti[illegible] ficationes. Etenim ipſe, cap. 3, pol ſect. 1, num. 8, iam doctiſſimam [illegible] naturalem ex ſuo Stagirita, pol. cap. 3, contra libertatem genuinam [illegible] cit, ut dicat: Prolixe & [illegible] Ariſtoteles, 1, pol 3, diſtinguit [illegible] [illegible] & ſervos. [illegible] [illegible] ſecundum quid ſubiiciuntur [illegible] [illegible], nec toti ſunt ipſius domini, [illegible] & ſui. Servi vero ſecundum (N.B.) omnia & in univerſum ſubiiciuntur domino: nec tantum ſunt (N.B.) ſervi ipſius domini; ſed toti ſui ipſius, quia poſſeſſioni & familiæ [illegible] ſcribuntur, ut partes. Partes [illegible] non referuntur tantum ad totum [illegible] cundum quid; ſed in illo, ſecun[illegible] dum totam ſui ſubſtantiam, inclu[illegible] duntur: quemadmodum cætera [illegible] animata, ſive inanimata, univerſa domino ſubiiciuntur. Unde fit, [illegible] licet dominus & ſervus referantur [illegible] invicem, & eo reſpectu id, quod [illegible] ſibi mutuo acceptum referre nece[illegible] habeant; ut eſt natura relatorum [illegible] vocantur ſecundum eſſe, in Cate[illegible] [illegible], & 5, metaph. cap. 15, [illegible] 10: tamen, quum ſervus ſit etiam

pars

pars poſſeſſionis domini, præter hanc relationem æqualem, inæqualiter ſe habeat. Dominus enim ſervi quidem dominus eſt: at ſervus non tantum reſpective ſubiicitur domino; ſed (N.B.) vitam, & animam, & quicquid denique ſuum poſſidet, domino debet, 1, *pol.* 3, propterea, quod eſt κτῆμα & pars familiæ, &c. Hactenus ille. Diabolica certe hæc prorſus vox eſt & locutio; non hominis. Ah calami pudeat quo tales litteræ ſunt depictæ. Si hoc non impugnet imo & ſubvertat naturæ libertatem, neſcio quid ſit, rem liberam impugnare velle & ſubvertere. Et tamen non veretur Stagiritam ſuum miſera aliqua diſtinctiuncula defendere, *num.* 10; dum facit ſervos ſcilicet natura, & ſervos contra naturam. Utrumque falſiſſimum & abſurdiſſimum; *ut ſupra oſtenſum eſt.* Natura enim ſubiiciuntur domino, ait, propter imperfectionem; quia animum gerunt imperfectum, cuius gratia applicant ſe ad id unde perfectionem ſperant. Quod ipſa falſitate & abſurditate longe falſius & abſurdius. Namque primo omnes, quotquot ex Adamo nati extant mortales, imaginem Dei in creatione prima homini inſitam per lapſum eius amiſerunt ita, (*velut ſuperius dictum eſt*) ut nemo

Bb 2 peni-

penitus ſit omnium, neque ſummus vel ſapientiſſimus ſecundum elementa mundi huius, *ut ait D. Paulus*, neque minutiſſimus, qui non hac imperfectione animi prorſus laboret, atque ſic ex parentibus in hunc mundum procreetur; licet complexio externa, quæ ex influentia ſuperiorum luminarium & ſpiritu mundi cauſatur, propter diverſitatem conſtellationum in corpore externo, quid impedimenti ſecundum magis & minus accipiat, ut minus prompte aut expedite in hoc vel illo virtutes aut vires facultatum per externa corporis mēbra exerere queat. Vnde etiam ſæpius potentiſſimi reges & principes inhabiliori & incapaciori natura afficiuntur, quam mortalium pauperrimi. Interim tamen quoad animæ eſſentiam omnes mortales inter ſe iuxta generationis modum eadem prorſus conditione conveniunt, nec ulla eſt diſſimilitudinis talis aut imparitatis imperfectioniſve ratio. Aſt in ſtatu regenerationis res longe aliter ſe habet, quum Chriſtus in nobis imaginem ſuam merito ſuo reſuſcitarit, & ea realiter nos reſtaurarit in fide & operantione ſancti Spiritus; quæ etiam omnibus competit vere credentibus. Ideoque error talium hominum inde eſt, quod omnino naturæ internam con-

[illegible] ſit omnium, neque ſumm[illegible] vel ſa[illegible]tiſſimus ſecundum elemen[illegible] [illegible] mundi hujus, ut ait D. Paulus, neque [illegible]tiſſimus, qui non hac imperfe[illegible] & [illegible] animi prorſus laboret, atque ſi [illegible] [illegible]bus in hunc mundum pro[illegible] [illegible]; licet complexio externa, quæ [illegible] influentia ſuperiorum luminarium & [illegible] mundi cauſatur, propter [illegible] [illegible] conſtellationum in corp[illegible] [illegible] externo, quid impedimenti ſecun[illegible] [illegible] magis & minus accipiat, ut [illegible] [illegible] prompte aut expedite in hoc re[illegible] [illegible] virtutes aut vires facultatum [illegible] [illegible] corporis mēbra exerere queat. Unde etiam ſæpius potentiſſimi reges & principes inhabiliori & incapacio[illegible] [illegible] afficiuntur, quam mortalium [illegible]. Interim tamen quoad ani[illegible] [illegible] eſſentiam omnes mortales inter ſe [illegible] generationis modum eadem [illegible] conditione conveniunt, ut [illegible] eſt diſſimilitudinis talis aut im[illegible] [illegible] imperfectionis ve ratio. Aſt [illegible] regenerationis res longe aliter [illegible], quum Chriſtus in nobis ima[illegible] [illegible] ſuam merito ſuo reſuſcitarit, & [illegible] nos reſtauracit in fide [illegible] operatione ſancti Spiritus; quæ enim [illegible] competit vere credentibus. Ideoque error talium hominum [illegible] eſt, quod omnino naturæ internæ

con-

conſtitutionem & eſſentiam ignorent, nec per falſam illam philoſophiam ejuſmodi res indagare queant. Si enim diſtinguere heic rite noſcerent, ubi vere quid ſecundum diſtinctiones proprias & genuinas ex fundamentis internis eruendūm & inveniendum eſt, facile ejurarent tam inutiles & profanas terminorum logomachias, quibus ſe & alios decipiunt. Quippe alias inter animam & animum, mentem & ſpiritus diverſos, eorumque facultates & vires; velut etiam inter naturam internam ſpiritalem atque externam, accuratiſſime diſtinguendum eſt: quæ ſapientia vera cum ſuis genuinis principiis, à talium falſo eruditorum mente & oculis plane abſcondita eſt; nec conceditur ulli, niſi cui in centro ſuo per Jehovæ gratiam imago, ad quam Adamus primus creatus erat, nova Chriſti regeneratione exſuſcitetur; quum in ea, divina illa vera & vivida ſophia aut philoſophia ſubſtat, quæ nobis & naturæ univerſæ & rerum cœleſtium detegit monſtratque cognitionem, ut inde ad ſanctum Dei intuitum in fide elevemur clariſſima: de qua ſophia Salomon in ſuis libris, & ipſe Rex David in pſalmis, ſumma cum lætitia paſſim agunt. Deinde ipſa falſitate & abſurditate quoque hoc

Bb 3 falſius

falſius & abſurdius eſt, quod natura ſervus à domino ſive hero ſuo mortali perfectionem ſuam, quæ animæ eſſentialis eſt, ut ipſe monſtrat Relector noſter, acquirere aut ſperare poſſit, ut eius gratia ſeipſi applicare cogatur, & in hanc ſervitutem abſurdam delere. Etenim quæſo, an in ullius mortalium eſt poteſtate poſitum, ut pro facultate animæ brutalis, quam ille talibus hominibus impie adſcribit, quidquam ſibi aſſumere poſſit, quod perfectionem eſſentiæ internæ in ulla aliqua tali parte ſuperaddat? Pueri quidem addiſcunt ſtudia, linguas & artes, virtuteſque alias externas, fucoſo habitu indutas & veſtitas; quod etiam faciunt adulti: attamen neutiquam in perfectiori anima quam ii, qui ſe talibus adſuefecere accidentibus habitualibus, quæ qualitates ipſis dicuntur, quoad eſſentiam internam propterea gaudent. Nihilominus tales humanas capacitates & facultates omnino libertatis communis hic turbator iſtis natura ſervis abnegat; dicens; Virtutis ſtudium in ſervis natura fruſtra quæſieris, qui parum abſunt à brutis. Quaſi talis habitus, fucis vanis palliatus, & interne nuſquam vivide correctus, ſed ſuis nitens ſimulatis pigmentis, tam ardua res ſit! Si ad

[illegible] & [illegible] eſt, quod natu[illegible] ſervus à domino ſive hero ſuo mon[illegible] [illegible] ſuam, quæ animæ eſſe- [illegible], ut ipſe monſtrat Relectu [illegible], acquirere aut ſperare poſſit, ut [illegible] gratia ſe ipſi applicare cogatur, & in hanc ſervitutem abſurdam dele[illegible] [illegible] quæſo, an in ullius mortalium eſt poteſtate poſitum, ut pro facultate animæ brutalis, quam ille talibus hominibus impie adſcribit, quidquam ſibi aſſumere poſſit, quod perfectionem [illegible] internæ in ulla aliqua tali [illegible] ſuperaddat? Pueri quidem addiſcunt ſtudia, linguas & artes, virtu[illegible] alias externas, fucoſo habitu [illegible] & veſtitas, quod etiam faciunt adulti: attamen neutiquam in perfe[illegible] anima quam ii, qui ſe talibus a [illegible] accidentibus habitualibus, quæ qualitates ipſis dicantur, quoad [illegible] internam propterea gaudent. Nihilominus tales humanas capacitates & facultates omnino libertatis communis hic turbator iſtis naturæ ſervis abnegat: dicens; Virtu[illegible] ſervis abnegat: dicens; Virtutis ſtudium in ſervis natura fruſtra [illegible], qui parum abſunt à bru[illegible]. Quaſi talis habitus, facit vani[illegible], & interne nuſquam viri[illegible] [illegible], ſed ſolis nitens ſimula[illegible] pigmentis, tam ardua res ſit! Si ad

tale

tale ſtudium non fuerint ullo modo apti, multo minus ad verum cultum divinum quem Spiritus Dei præſtat, poterunt adſuefieri; ſed prorſus erunt ab hominis natura eiuſque capacitate alieni; id eſt, brutales, nec ſpiritum ex æternitate profluentem immortalemve habebunt. Verum nec domini poſſunt cuiquam animam perficere; quum ſoli Chriſto hoc competat. Et blaſphemus eſt in Chriſtum, qui hoc officium ipſi eripere volet. Concurrite igitur heic omnes, ô Chriſtiani, & tales brutales animas ex regno Chriſti expellite, veſtræque libertatis & conſcientiæ vos vindices in hunc ſervitutis naturalis patronum præſtare in tempore, ne maior apud potentes conſcientiæ libertatiſque ſuppreſſio per tales *malæ & parum Chriſtianæ politicæ doctrinas* ſubrepat, aut veſtra nimis affectata dicatur miſericordia, ſi fortaſſe manſuetius arripiatis conſilium. Sed tamen malum malo non eſt compenſandum: quin *ipſi* meliorem precabimur mentem, ut errores agnoſcat ſuos, & *mitius* liberaliuſque ſuppeditamentum libertatis ad aulas deferat, ne tyrannici concitentur motus. Quin etiam ſaniora arripere & addiſcere debuiſſet ex Seneca gentili, ſi Chriſtianis fidem habere nollet: velut

 ipſi

ipſi aures vellicat, ubi eum male intellectum produxit, *in lib. 3, de benef. cap. 19*, ita proteſtantem: Errat, ſiquis exiſtimat, ſervitutem in totum hominem deſcendere. Pars melior eius excepta eſt. Corpora obnoxia ſunt & adſcripta dominis: Mens quidem ſui iuris; quæ adeo libera & vaga eſt, ut ne ab hoc quidem carcere, cui incluſa eſt, teneri queat, quo minus impetu ſuo utatur, & ingentia agat, & in infinitum comes cœleſtibus exeat, &c.

Merito igitur laudandus eſt Vaſquius ICtus, quod *in praf. ill. contr.* Stagiritæ & eius adhærentium ſententiam in his prorſus condemnet ut impiam. Vnde etiam ex ſupra allatis omnes reliqui ICti defenſi ſatis manent; quum talem ſervitutem omnino neſciat natura, qualis hominibus indita per falſam imaginationem putatur. Figmentum eſt purum, & præſertim Chriſtiana republica omnino non tolerandum, ubi corruptæ naturæ inſtinctus & ſtimuli per ſe ſunt penitus in ſanctitate fidei, *ut ait D. Paulus*, mortificandi: & proinde nullus agnoſci debet ſtimulus aut inclinatio, quæ in dilectionem proximi, eiuſque ædificationem vergat aut tendat. Quod ſi vero talis amor prius proximo, uti debet, inſervire cupiat, & ſuperioribus obe-

ipſa [illegible] vellicat, ubi cum male intel-
lectum prodierit, in lib. 3, de [illegible]
19, [illegible] proteſtantem: Errat, ſi quis
cr[illegible], ſervitutem in totum homi-
[illegible] deſcendere. Pars melior eius ex-
ceptae eſt. Corpora obnoxia ſunt & a[illegible]
[illegible] dominis: Mens quidem ſu[illegible]
iuris; quae adeo libera & vaga eſt, u[illegible]
ne ab hoc quidem carcere, cui inclu-
ſa eſt, teneri queat, quo minus impe-
[illegible], & ingentia agat, & in in-
[illegible] comes coeleſtibus exeat, &c.

[illegible] igitur laudandus eſt [illegible]
[illegible] ICtos, quod in praef. [illegible]
[illegible] & eius adhaerentium ſente-
[illegible] in his prorſus condemnet ut in-
[illegible]. Unde etiam ex ſupra allatis con-
[illegible] qui ICti defenſi ſatis maneant
[illegible] talem ſervitutem omnino [illegible]
[illegible] natura, qualis hominibus indu-
[illegible] per falſam imaginationem putatur.
[illegible] eſt putum, & praeſertim
Chriſtiana republica omnino non to-
lerandum, ubi corruptae naturae in-
[illegible] & ſtimuli per ſe ſunt penitus
[illegible] in ſanctitate fidei, ut ait D. Paulus,
[illegible] mortificandi: & proinde nullus agno-
[illegible] debet ſtimulus aut inclinatio, quae
in dilectionem proximi, eiusque aedi-
ficationem vergat aut tendat. Quod ſi
[illegible] talis amor prius proximo, uti de-
[illegible], inſervire cupiat, & ſuperioribus
ob-

obedientiam praeſtare; tunc vere comes it, libertati ſuae ſervitium ſanctum exhibens, & frater cum amabili ſorore in lucem prodit, quae pietatem genitricem in Chriſto agnoſcit. Nec tunc longis opus eſt diſputationum ambagibus; ſed dictamen ſpiritus Iehovae credentibus ſuis facile modum praeſcribit, ut non tam mire *diductis* opus ſit legibus, ex corrupta natura petitis. Nam qui Chriſtum vere diligit ex toto corde renato, *ille quoque diligit proximum ſuum*, & exinde iuxta normam verbi coeleſtis (quod unice in precio habet nocte dieque) omnes *callet vivendi*, converſandi, ſerviendique cuivis rationes. Is regit, imperat, & ſervit ſimul, ac quilibet ſtatus ipſi aptus venit. Quod puri puti illi naturaliſtae in regno tenebrarum conſtituti nequaquam intelligunt, ac ne poſſunt quidem; quum ius naturale ſuum ubique exigant, & interim tamen undiquaque ſibimetipſis contrarii ſint, quoties admodum *determinationis* in quaque re progrediuntur. Velut etiam noſter tantae ſervitutis formator in naturae modo ſibi ambiguus haeret, *d. l.* 3, *ſect.* 3, *num.* 10. ubi affirmat modo, quod iura gentium pro conditione perſonarum rem aliter atque aliter definiant, ſalvo iure naturali; quum na-

tura modum non determinet : mox ſibi contrarius ibidem aſſeverat, quod modus ex præſcripto naturæ definiri debeat. Ita modo ait, modo negat, ſemper anceps in opinionibus ſuis. Ita quoque in libertatis deſcriptione, mox ponit quod nihil ei detrahi poſſit, quum nec vinctus propter vincula eam perdat; *ſect*. 2, *n*. 18, *& n*. 14: mox ait, *n*. 15, quum vis inferat violentiam, quod ideo tollat libertatem, &c. Sic & de natura hominis ita loquitur. Quando in homine libertatem, appetitum, opinionem, & tale quid conſideramus, non eſt ad corruptos mores cuiuſque progrediendum; ſed reſtringenda conſideratio ad hominem naturæ conformem, qui eſt *menſura cæterorum* & totius generis humani. *ibid. num*. 11. Nihilominus libertatem ſervi natura, ad bruta animalia & eorũ ignominiam reiicit. *ſect*. 3, *num*. 9, *&c*. Veluti nec in diſtinctione libertatis ſibi ſemper idem conſtat; dum mox eam facultatem voluntatis facit; mox poteſtatem agendi ut velis, mox politicam, *ſect*. 2, *num*. 6, nec non contradictionis & coactionis, *num*. 2; mox pro facultate naturali aliqua, mox iuris, *num*. 17, mox facti ſimul accipit: veluti alibi quoque de iuſta & iniuſta ſervitute agit. *ſect*. 5, *cap*. 3, *num*. 54. Verum

quis

tura modum non determinet: nec ſibi contrariis ibidem aſſeverat, quod modus ex præſcripto naturæ debeat. ita modo ait, modo neg. ſemper anceps in opinionibus ſuis. In quoque in libertatis deſcriptione, non ponit quod nihil ei detrahi poſſe, quum nec vinctus propter vincula eam perdat. *ſect.* 2, *n.* 18, *&* *n.* 14: nec ait, *n.* 15, quum vis inferat violentiam, quod ideo tollat libertatem, &c. Sic & de natura hominis ita loquitur. Quando in homine libertatem, appetitum, opinionem, & tale quid conſideramus, non eſt ad corruptos mores conſiderandum; ſed reſtringendaſque progrediendum; ſed reſtringenda conſideratio ad hominem naturæ conformem, qui eſt menſura ceterorum & totius generis humani. *ibid.* *num.* 11. Nihilominus libertatem ſemper, ad bruta animalia & eorũ ignorantiam refert. *ſect.* 3, *num.* 9, *&c.* Veluti nec in diſtinctione libertatis ſibi ſemper idem conſtat, dum mox eam facultatem voluntatis facit; mox poteſtatem agendi ut velis, mox politicam, *ſect.* 2, *num.* 6, nec non contradictionis & coactionis, *num.* 2; mox pro facultate naturali aliqua, mox iam *num.* 17, mox facti ſimul accipit: velut alibi quoque de iuſta & iniuſta ſervitute agit *ſect.* 5, *cap.* 3, *num.* 54. Verum quis

quis mutabilitates omnes in talibus ſemper vacillantes explicet? Vix eſt pagina in toto illo ſcripto, quæ non ſuis ſcateat erroribus, & contrariis opinionibus, ſi quis accurate omnia examinare velit: adeo fœcundus & dives eſt diſcordantiarum & hæſitationum, ut ſæpius ipſe in multorum verborum præcipitantia & involutione ſui immemor ſe confundat, & in mutua oppoſita prolabatur.

Antequam vero de *iuſta* & *iniuſta* *ſervitute* quid agamus, aut ad libertatem Chriſtianam & ſervitutem eorumque ſtatum ulterius nos convertamus; ſaltem paucis exemplum aliud adducam, in quo mire hic, cum iis, qui ius belli nimis liberaliter & prompte extendunt, videntibus oculis hallucinatus eſt. Res eſt non exigui precii: ideo eam heic cenſendam putamus; præſertim quum etiam hoc tempore bellum maxime, unde ſervitutes iuſtas ſibi confingunt homines, vigeſcat; omneſque peccato minus habent, putantes, iuſte licitam eſſe ſævitiam in Chriſtianos & confratres religionis: imo ut quiſque ſuam iuſtificare poſſit partem, inde mutua condemnatione ſe prius perfodiunt, & tum ad gladii ferrique iura (ut dicunt ſcilicet) provocant, nec ſanguinis dira effuſione ſe conſpur-

ſpurcare verentur. Hac autem de re, ardua inprimis, agit *cap.3, ſect. 5, num. 56.* ubi, poſtquam bellum utrinque poſſe eſſe iuſtum, ob probabilem ignorantiam, pronunciaſſet, pro tegumento ſententiæ quæſtionem ita format.

Si bellum incidat ob diverſas religiones, ut inter Turcas & Chriſtianos, Pontificios & Reformatos; An inter eos quoque bellum utrinque iuſtum iniri poteſt; quia utraque pars religionem, pro qua pugnatur, veriſſimam eſſe ſibi perſuaſit? Ego negandum eſſe cenſeo; & propterea nec bellum Moabitarum, Cananæorum, Amorrhæorumque, &c. contra Iſraëlitas iuſtificare poſſum: *cum Abulenſi, in cap. 11. Ioſ. Covarr. part. 2. rel. c. peccatum, §. 10. num. 6. Alber. Gent. 1. de iur. bell. cap. 6:* quidquid illi de probabili ignorantia obiiciant; quia nec ignorarunt, *ut conſtat ex Num. 21, 22, 23, 24, & Ioſ. cap. 2,* nec probabiliter ignorare potuerunt, propter magnitudinem multitudinemque miraculorum, quæ adventum Iſraëlitarum præceſſerunt. Quod ſi Turcæ ignorantiam veritatis prætexere velint, aut Pontificii, dicemus, affectatam ignorantiam neminem excuſare. Omnis autem ignorantia, contra ius naturale & divinum, affectata eſt. *Grat. & gl. in §. notandum 1, q. 4.*

Alci-

[illegible] verentur. Hac autem de re [illegible] exprimis, agit cap. 3, ſect. 1, nu. 36. ubi, poſtquam bellum utrimque poſſe eſſe iuſtum, ob probabilem ignorantiam, pronunciaſſet, pro tegumento ſententiæ quæſtionem ita format.

Si bellum incidat ob diverſas religiones, ut inter Turcas & Chriſtianos; Pontificios & Reformatos; An inter eos quoque bellum utrinque iuſtum eſſe poteſt; quia utraque pars religionem, pro qua pugnatur, veriſſimam ſe ſibi perſuaſit? Ego negandum cenſeo, & propterea nec bellum Moabitarum, Cananæorum, Amorrhæorumque, &c. contra Iſraëlitas iuſtum fuiſſe [illegible]. cum *Abulenſi, in cap. 11. li.* [illegible] *Covarr. part. 2. rel. c. peccatum, §. 1.* [illegible] *num. 6. Albert. Gent. 1. de iur. bell. c.* [illegible] quidquid illi de probabili ignorantia [illegible] obiiciant; quia nec ignorarunt, [illegible] *ſus ex Num. 21, 22, 23, 24, & Ioſ. cap.* [illegible] nec probabiliter ignorare potuerunt propter magnitudinem multitudinemque miraculorum, quæ adventum Iſraëlitarum præceſſerunt. Quod ſi Turcæ ignorantiam veritatis prætexere velint, aut Pontificii, dicemus, [illegible] [illegible] ignorantiam neminem excuſare. Omnis autem ignorantia, contra ius naturale & divinum, affectata [illegible] *Grat. & gl. in §. notandum 1,* [illegible] *Al-*

Alciat. de præſump. reg. 3. præſ. 10. quia, quod omnes ſcire obligantur, id ignorando nemo excuſatur. *Alphonſ. à Caſt. lib. 2. de pot. leg. pœn. cap. 14, ex Bonavent. 2. ſent. diſt. 20, art. 2. quæſt. 2, ad 4.* Et Paulus, *ad Rom. 1,* inexſcuſabiles, ἀναπολογήτυς, pronunciat omnes populos, qui, quum potuerint Deum verum ex luce naturæ cognoſcere, gloriam eius cœleſtem in humanum cultum ſeu apertam blaſphemiam demutarunt; idque tanto magis, quanto evidentius ex verbo divino patet veritas, quantoque pertinacius ab iis contemnitur.

CAP. VIII.

De iuſtitia belli, & ſervitute eius, diſquiſitio & examen.

AN igitur nunquam poſſunt Turcæ pro ſua religione bona fide bellum gerere, nec Chriſtianos in ſervitutem vendicare? Reſpondet: Non certe; ex hoc capite; quia Chriſtiani, dum ab idolatria eos abſtrahere legitime cupiunt, nunquam iniuriam iis faciunt ſi cæde aut ſervitute vindicare queant: nec ignorantia, in quam ſe data opera, contra manifeſta documenta veritatis, conjiciunt, excuſatos eos unquam reddit:

dit: Sed illi partim ius in armis ferunt, & patientiam nobis neceſſitate exprimunt; partim ex iure civili noſtrum conſenſum, & ultroneam ſubiectionem, modo illa ad ſervitutem conſtituendam ſufficiat, (*ut ſect.6, videbimus,*) allegare habent. Nam quia de vi Turcarum conſtat, nec tamen parcimus nos in diſcrimen agere; non alia quam noſtra voluntate perimus. quemadmodum Diocletianus & Maximinianus conſolantur eum, qui contractu defraudatus eſt, &c. & damnum, quod quis ſua culpa ſentit, ſibi debet, non aliis, imputare. *c. damnum 8, R. 1. in 6. l. 4, in fin. C. de fideic. liber. &c.* Quid eſt omnium militantium vita, quam rapina? *Salvian. lib. 3, de guber. Dei, &c.*

Quicquid unquam mali in mundo ſuſcitari & in unum globum quaſi convehi poteſt, id ſane in bello confluit, ut nihil horribilius & deteſtabilius hoc malo fingere poſſis. Nihilominus ſunt homines, qui ab ipſa hominis natura & cognitione ſui in ipſo Chriſtianiſmo tam alieni inveniuntur, ut abſque conſcientiæ reſpectu ullo pluſquam confidenter deſtructionem generis humani approbent, deque execranda illa violentia mortis, qua animæ mortalium crudeliter & in magnis

dit. Sed illi partim ius in armis ferunt & patientiam nobis neceſſitate ex[illegible]; partim ex iure civili nobis [illegible] conceſſum, & ultroneam ſubiectionem, modo illa ad ſervitutem [illegible], tam iam ſufficiat, (ut ſect. 6, vidimus) allegare habent. Nam quia de vi in[illegible] certum conſtat, nec tamen patienter nos in diſcrimen agere; non aliquam noſtra voluntate patimur. quemadmodum Diocletianus & Maximianus conſolantur eum, qui contra defraudatus eſt, &c. & damnum quod quis ſua culpa ſentit, ſibi debet, non aliis, imputare. c. damnum 8, & l. in 6. l. 4, in fin. C. de fin. [illegible] Quid eſt omnium militum vita, quam rapina? Salvian. lib. 3 de gubern. Dei, &c.

Quicquid unquam mali in mundo ſuſcitari & in unum globum quaſi convehi poteſt, id ſane in bello con[illegible], ut nihil horribilius & deteſtabilius hoc malo fingere poſſis. Nihilominus ſunt homines, qui ab ipſa hominis natura & cognitione ſui in ipſo Chriſtianiſmo tam alieni inveniuntur, ut abſque conſcientiæ reſpectu ul[illegible] pluſquam confidenter deſtructionem generis humani approbent, deque tremenda illa violentia mortis, qua animæ mortalium crudeliter & in magnis

magnis copiis ad infernum rapiuntur, iura naturæ maxime conformia conſcribere non vereantur. Imo ita acriter defendunt, ut etiam omnia dicta ſacræ Scripturæ, & ipſius Chriſti præcepta de amore ſancto, *Matth.* 5, invertere, & vanis aliquibus, ex proprio cerebro effictis, eludere auſint gradibus. Quod ideo ſatis fervide agunt, ut ipſi iniuſtitiæ æquas leges & iura naturalia attribuant, ne bellum his repugnare dici poſſit. Atque ut eo magis potentum animos ſibi concilient, pia bella proclamant; quaſi pium infernum, albam nigredinem, bonum diabolum, iuſtam iniuſtitiam, piam defraudationem, lucidas tenebras vocare velis; & ipſum iræ fervorem in dulciſſimum amoris favorem convertas. *Vide Hug. Grot de iur. bell. ac pac. lib.* 1, *cap.* 2. En tanta eſt affectata mortalium in medio Chriſtianiſmo ignorantia, ut nihil aut parum diſcriminis inter pium & impium, regnum diaboli & Chriſti, vitia ve & virtutes, improbitatem & vitæ ſanctimoniam habeatur; quando temerari illi cruentam crudelitatem liberrimæ licentiæ pervicaciter aſcribere non dubitant, ſi adſit ſaltem belli prætextus. Quæſo, agnoſcite hoc, mortales; an non iam conſecuti ſumus ea tempora, de quibus nos præ-

præmonuit Chriſtus, dicens: Imo veniet tempus, quum, quiſquis vos interemerit, putabit ſe cultum præſtare Deo. *Ioh.* 16, *verſ.* 2. Eouſque enim omnes prope in tyrannica proceſſerunt væſania, ut effuſio ſanguinis humani & interneciones rebus licitis accenſeantur, modo iure belli poſſint aliquatenus colorari, quum illud nihil iniuſtitiæ in ſeſe continere â ſanctionum talium effictoribus dicatur. At væ, ait Propheta, trahentibus iniquitatem funibus vanitatis; &, veluti denſo fune plauſtri, peccatum. *Eſa.* 5, *verſ.* 18. Væ dicentibus de malo, bonum eſſe; & de bono, malum eſſe: ſtatuentibus tenebras pro luce, & lucem pro tenebris: ſtatuentibus amarum pro dulci, & dulce pro amaro. *Ibid.* *verſ.* 20. Obfuſcationum rationes quidem heic in contrarium afferuntur quam plurimæ; *ut videre eſt apud Timpl. pol. lib.* 4, *cap.* 10, *q.* 1, *&* 2. *Schonborn. pol. lib.* 6, *cap.* 1. *Bocer. de bell. lib.* 1, *cap.* 6. *Althuſ. pol. cap.* 29. Sed nemo omnium eſt, qui ita accurate collegerit omnes quam Hugo Grotius, *in d. l.* 1, *de iur. bel. & pac. cap.* 2; *& l.* 3, *cap.* 3. An vero temere verbum Dei poſſit ad forum contentioſum retrahi aut repelli, ut Vaſquius, *lib.* 1, *contr. cap.* 9, *num.* 15, hoc â foro conſcientiæ dirimit

mit & ſeparat; id Tertullianus, *tract. de idolatr.*, & Lanctantius, 5, *Inſt. divin.* 22. & 29, & omnium maxime ipſum æternum & immutabile verbum Patris Iehova Ieſus, *Matth.* 5, & 6, diiudicet: quum bene examinandum ſit, quid defenſioni naturali competat. Recte ait Cominæus, quod bella inceptu & prima facie læta, exitu vero difficilia ſint. Atque eapropter nemo ſuadere hodie bellum auſit, quaſi res levis ſit, quę facile detergi poſſit. Chriſtus dilectionem exigit. Væ, qui hanc turbant! At iuſtas confingunt cauſſas. Quaſnam vero? Alias videlicet apertas ſive manifeſtas: alias occultas; quæ ſemper primario & intenduntur. *Schon. lib.* 6, *pol. cap.* 3, & 4. Manifeſtæ continent repetitionem per violentiam ablatorum, defenſionem contra vim & iniuriam, defenſionem religionis, & conſervationem pacis, iniuſtam denegationem tranſitus per provinciam, ac rebellionem ſubditorum. *Menoch. lib.* 6, *præſ.* 96. *Pet. Mart. lib.* 2. quas Althuſius *in pol. cap.* 29, ad duas redigit: defenſoriam, & vindicatoriam. quarum utraque aut publica aut privata eſt. Occulta vero ſunt, quæ ſemper directorium obtinent, nimirum avaritia, ambitio, propriaque gloria, &c. An vero hæc & ſimilia iuri Euangelico,

ut ait Grotius, competant, id mox explicabit Teutonicus noſter; modo prius examinaverimus ex noſtro Relectore politices paulo ante adductas binas illas quæſtiones de Turca & Pontificiis negotium hoc bellicæ ſervitutis attinentes. Interim auctor ero cuivis, nequis opinione ſua vana profanaque in hoc tam ſerio negotio temere Chriſti verba diſtrahat torqueatve; quum ſummum Chriſti deſpectum importent. Ceu monet ipſe Chriſtus, dum ait, *Ioh.* 12, *v.* 48; Qui adſpernatur me, nec recipit verba mea, habet qui condemnet ipſum. Sermo quem locutus ſum, ille damnabit eum ultimo die: Quia ego ex meipſo non ſum locutus; ſed, qui miſit me, Pater, ipſe mihi præcepit, quid dicam, & quid loquar. Quare nemo heic tentet, dolo aut falſa interpretatione argutiiſve ratiocinii profani expreſſa Chriſti verba palliare. Vindex iuſtus eſt, eritque ſemper, in eum qui abuti eius integro cupiat ſermone, quem abſolute adeo ſimplicique forma proponit. Quæris autem, quis ſit? Eius ſinceram mentem *Matth.* 5, 6, *&* 7, atque perfectiſſimam legem, ſummamque omnium, conſulito. Quærenti legis perito ita reſpondet Iehova Ieſus, *Matt.* 22, *v.* 37, *&* 39: Diliges Dominum Deum tuum

tuum ex toto corde, & ex tota anima tua, & tota mente tua. Illud eſt primum & ſummum præceptum. Alterum huic ſimile eſt: Diligas proximum tuum ſicut teipſum. Quod autem per proximum non tantum Hebræus Hebræo intelligatur, ut vult Grotius, *d. l. pag.* 38; ſatis in ſimilitudine de Samaritano id explicat ipſe Chriſtus, *Luc.* 10, *verſ.* 36, & 37. Sicut etiam Propheta ait; Homo, dictum eſt tibi, quid ſit tibi agendum: nempe, Præceptum ſervare Dei, charitatem exercere, & humilem te præbere coram Deo tuo, &c. *Hoſ.* Ita D. Paulus: Eſtote igitur imitatores Dei, ut filii dilecti; & ambulate in charitate, ſicut & Chriſtus dilexit nos, & tradidit ſemetipſum pro nobis oblationem ac victimam Deo. *Epheſ.* 5, *verſ.* 1, & 2. Hæc norma quivis facile deciſionem largietur in conſultationibus belli, num regno amoris ſancti, regnum Belialis & iræ cruenter poſſit includier. Satis ſcite quidem has quæſtiones de Turca & Pontificiis formatas quilibet iudicabit incautus, qui non vim penetrare novit. Sed ſi recte rem iuxta conſcientiæ teſtimonium ex verbo Dei petitum examinemus, facile patebit, quis error ſubſit. Namque præſuppoſitum id falſiſſimum eſt, dum

ſtatuit, propter religionem Chriſtianam bellum iuſte ſubiri poſſe, quum Chriſtus hoc iudicium ſibi reſervarit ſoli; ut *ſup. ex Ioh.* 12, *& Matth. cap.* 13, *v.* 30, patet. Imo nec perſecutionem aut vindictam mortalibus conceſſit propterea, veluti diſcipulos ſuos inhibet, *Luc.* 9, *v.* 55, ne ignis vindictam è cœlo poſtulent; quum tantopere pigeret eos, quod abs hominibus in itinere Hieroſolymitano non reciperentur: dicens. An neſcitis cuius ſpiritus filii ſitis? Filius hominis non venit ad perdendum animas, ſed ad ſervandum. Sic etiam *Matth.* 10, *v.* 14, mandat diſcipulis, ut exeant è domo illa, ubi non recipiantur. Tantum abeſt quod hominibus velit religionis cauſſa perſecutionem concedere. Vnde & *Matth.* 13, *v.* 30, ait: Sinite creſcere utramque uſque ad tempus meſſis: & tunc ego meſſoribus dicam; Colligite prius zizaniam, & in faſciculos coniicite, ut comburatur. Hominibus atque diſcipulis prorſus non vult id concedere, ne propter ignorantiam utrunque averruncent. Itaque non tantum ob ignorantiam nullum factum atrocius eſt admittendum, ſed etiam quia eſt expreſſe prohibitum. Velut etiam Chriſtus reprehendit Petrum gravi comminatione, quum ſe gladio lictori-

ſtianis, propter religionem Chriſtianam bellum iuſte ſubiri poſſe, quum Chriſtus hoc iudicium ſibi reſervarit ſoli, ut ſup. ex *Ioh.* 12, & *Matth. cap.* 13, v. 30, patet. Imo nec perſecutionem aut vindictam mortalibus conceſſit propterea, veluti diſcipulos ſuos inhibet, *Luc.* 9, v. 55, ne ignis vindictam è cœlo poſtulent; quum tantopere pigeret eos, quod abs hominibus in itinere Hieroſolymitano non reciperentur: dicens. An neſcitis cuius ſpiritus filii ſitis? Filius hominis non venit ad perdendum animas, ſed ad ſervandum. Sic etiam *Matth.* 10, v. 14, mandat diſcipulis, ut exeant è domo illa, ubi non recipiantur. Tantum abeſt quod hominibus velit religionis cauſſa perſecutionem concedere. Vnde & *Matth.* 13, v. 30, ait: Sinite creſcere utramque uſque ad tempus meſſis: & tunc ego meſſoribus dicam; Colligite prius zizaniam, & in faſciculos coniicite, ut comburatur. Hominibus atque diſcipulis prorſus non vult id concedere, ne propter ignorantiam utrunque averruncent. Itaque non tantum ob ignorantiam nullum factum atrocius eſt admittendum, ſed etiam quia eſt expreſſe prohibitum. Velut etiam Chriſtus reprehendit Petrum gravi comminatione, quum ſe gladio li-

ctori-

ctoribus opponeret, qui Chriſtum ex horto captivum adducebant, *Matt.* 26, *v.* 52: dicens; Quicunque acceperint gladium, gladio peribunt. An igitur gladio aut bello poſſit regnum Chriſti propagari? Spiritus ſancti eſt opus & ſancta operatio, ut ille in veritatem ducat mortales; *ut ait Chriſtus, Ioh.* 16. At Chriſti Spiritus, non eſt ſpiritus ſanguinolentiæ, ſed gratiæ, & dilectionis, qui omnia in amore ſancto perficere cupit. Quare gladio proprio ſe invicem iugulantes, in infernum præcipites ruunt, quicunque loco verbi cœleſtis, gladii volent uti iure, & eius vigore convertere homines. velut non adeo pridem legi alicuius præcipui epiſtolam, qui dictum ſuperius poſitum Chriſti, *Matth.* 13, ita perverſe auſus eſt allegare, quaſi Chriſtus mandarit hominibus, ut zizanias (quos hæreticos vocabat) faſciculis colligatas comburere deberent; quum tamen expreſſe id prohibeat, ſibique hoc reſervarit, ipſoſque angelos meſſores faciat, *verſ.* 39. Sic peſſime Dei verbo illi mali abutuntur. Tale vero remedium omnino abhorret Chriſtus, & prohibet unice. Proinde propter infidelitatem populi alicuius, contemptum aut abnegationem fidei Chriſtianæ, iuſta geren-

di belli cauſa in æternum nunquam allegari poterit, nedum propterea bellum ullum ſuſcipi, quicquid heic alii ſuggerant. *l. 6, C. de paganis, cap. diſpar. 23, quæſt. 8, c. Iudæi, Extr. de Iudæis. c. qui ſincera 45, diſt. Quod etiam tradunt Dec. in c. quæ in Eccleſ. num. 110. Extr. de conſuetud. & in c. conſuluit 29, num. 10, & 11, ff. de appell. Rainold. Corſ. in add. ad Oldrad. conſil. 72, & conſ. 264. Covar. in c. peccatum. 2, part. Relect. §. 10, num. 1, & 2. De reg. iur. in 6. Boc. d. l. de bell. cap. 6.*

Deinde, ſi Turcæ ignorantiam veritatis aut Pontificii (ut ait) prætexere nequeant; multo minus Chriſtiani, ſint cuiuſcunque ſectæ velint: quum hos minus deceat crudelitatem & cædes ſequi: aut merito dici poterit, quod multo magis affectata ſit ignorantia eorum, quum contra ſtatum regenerationis, verbi cœleſtis præſcriptum, conſcientiam ipſam, & officium Spiritus ſancti, Chriſtianitatiſque virtutes omnes pugnet hoc immane facinus. Etenim queinam poterit ille converti, & ad veram Dei cognitionem pietatemque Chriſtianam allici aut deduci, quem gladio perſequi, & tandem ante diem crudeliter è medio tollere cupimus? An iſte modus eſt licitus, quo quis

ab idololatria poſſit retrahi? An ſic documenta veritatis rite producuntur, dum cæde & morte quis perimitur? An ita ius Spiritus S. in armis geſtandum eſt loco amoris & verbi cœleſtis? Quiſque ſuam examinet conſcientiam, an ius, an vero iniuria hoc pacto exerceatur.

Tertio, ſi novit, omnium militantium vitam nil aliud eſſe quam rapinam; quei ergo Chriſtianis conditio hæc perſuaderi poſſit? Num poſſint in cæde & rapinis vivere, & nihilominus manere Chriſtiani? Nemo poteſt certe dominis ſervire duobus; *ait ipſe Chriſtus*. Quomodo Chriſtus & Belial inter ſe conveniant bene? Dicat alius; quia meum exuperat captum. Attamen & ipſe fatetur, *ſect. b. num.* 55, quod contrariæ cauſſæ nequeant ſimul veræ eſſe, nec ſimul iuſtæ eſſe, quum inter contradictoria medium nullum detur. An vero ignorantia talem excuſare neutralitatem, & exinde ſpem bonam, qualem ibidem vult, abſque expulſione alterutrius interponere queat, id probet ille cui maiores probandi vires ſuppeditant. Ius Euangelicum, iuxta Grotii locutionem, quum lucis iuſtitiam communicet; talia nō concedit: quum ex amore Iehovæ inter mortales, meros gratiæ, manſue-

ſuetudinis, dilectionis & patientiæ diſpergat radios. Si quis in ignorantiæ nebulis hæreat, an propterea in rapinas, cædes, furta, & eiuſmodi extrema flagitia ſub ſpecie iuſtitiæ proruat? Hocne diabolicum eſt, an Chriſtianum? Num nox poſſit eſſe dies? Exemplum litigantium de iuramento calumniæ, quod utraque pars bonæ fidei dicatur uſque ad determinationem ſententiæ, certe nimis fragile eſt. An uſus iſte non vulneret conſcientiam, decidant Chriſtus & D. Paulus, *Matth.* 5, 33; *&* 23, 16, 20, *&c.* 1, *Cor.* 6, *verſ.* 7. O quam multa ex tali iure in præiudicium veri Chriſtianiſmi profluunt? Quam multis modis eiuſmodi ethnica forent corrigenda, ſi veritati locus amplior pateſceret? Securitas mortalium nimia eſt, adeo ut in iis nullum dent conſcientiæ locum quæ maxime tamen eam tangunt. Forte nil inde provenit aliud, quam ut in duplicis conſcientiæ monſtroſa virtute, velut ille nobis Conſul M.B., homines excellere cupiant. Sed de his quum etiam ſuperius ad iniquum iudicium Banſellicum Caroli M. ſit actum pluribus, non opus eſt ut diutius tam manifeſtis inhæreamus.

Deciſionem huic negotio adiiciat ille Teutonicus, cuius *ad* 14, *cap. Ge-*

neſios

neſios de bello Abrahamico inſignis commentarius, *capite* 38, *ſui tractatus*, ita habet: Ex his igitur luculentiſſime perſpicitur, ait, quodnam mortalium ſtudium, labor & intentio, ab ineunte uſque ætate fuerit; quomodo ex imagine Dei ſe in ſemidiabolicas proprietates intromiſerint; utpote in ſuperbiam, avaritiam, ambitionem propriæ potentiæ; quemadmodum etiam ipſe diabolus talia expetebat, & proinde ex ſuo deturbabatur regno. Namque gentes & Chami poſteri Sodomæ & Gomorrhæ, atque in omnibus vicinis regionibus, dominari incipiebant. Inter quos Abraham adventitium agebat, & in Hain Mamre tanquam in deſerto aliquo habitabat. Ethnici vero in perpetua concertatione ob mundi huius regnum fervebant, atque inter ſeſe diſceptabant (propter externam dominii potentiam) qua ratione populus populum imperio ſubiugare poſſet. Atque huius voluntatis corruptæ libido ſeu inſatiabile ſtudium regnandi uſque in hunc perduravit ſemper diem, & originem ſuam ex ethnicis & Chami filiis tanquam ex diviſis Babeliæ linguis, in quibus vires formati verbi latebant, traxit. Quum igitur proprietates naturæ in tot diviſiones abirent, atque

unaquæque aliquid proprii ſibi vendicaret; tunc prœlia & mutuæ conflictiones inde emergebant inter eas. Namque centrum naturale tenebricoſi mundi prædominium in lapſus Adamici proprietate obtinuerat; quoniam homines omnino regno Dei, velut in amore & humilitate, mortui erant, atque exinde aſtris externis & quatuor elementis ſubditi vivebant. Tum quoque diabolus in ſerpentino ente hominis ſibi arcem deprædatoriam erexerat. Ideoque ſolummodo iſtud ambiebant, quod ad potentiam & dominationem externam eos evehere poſſet. quod ex eo manifeſte apparet, quia diabolus cunctos in ira Dei miſere eluſit, ita ut mutua cæde invicem ſeſe confoderent, & temporarias voluptates in maiori precio quam vitam ipſam haberent. quum ſumma hæc ſit ſtultitia, quando non dubitant ob futiliſſimam ſuperbiam in extremum ſe vitæ periculum præcipitare; haud attendentes, an quiſpiam pro commodo eius rei, propter quam cædes & interneciones ſubit, vitam ſit conſervaturus. Ex his ſatis liquido conſtat, quod diabolus in invidia & inſolentia ſua occupatos eos omnes ſibi abripuerit. Namque totus latiſſimi mundi campus & univerſitas ad in-

habi-

quæque aliquid proprii ſibi ven-
ret, tunc prælia & mutuæ con-
tes inde emergebant inter eas.
que centrum naturale tenebricoſi
ſi prædominium in lapſus Ada-
proprietate obtinuerat; quoniam
ines omnino ergo Dei, velut in
te & humilitate, mortui erant,
te exinde aſtris externis & qua-
elementis ſubditi vivebant. Tum
que diabolus in ſerpentino ente
ſuis ſibi arcem deprædatoriam
rat. Ideoque ſolummodo iſtud
ebant, quod ad potentiam & do-
tionem externam eos evehere
. quod ex eo manifeſte apparet,
diabolus cunctos in ira Dei mi-
lofit, ita ut mutua cæde invicem
onfoderent, & temporarias vo-
tes in maiori precio quam vitam
habærent. quum ſumma hæc
ultitia, quando non dubitant ob
ſſimam ſuperbiam in extremum
r periculum præcipitare; haud
lentes, an quiſpiam pro con-
eius rei, propter quam cædes
rnectiones ſubit, vitam ſit con-
rus. Ex his ſatis liquido con-
quod diabolus in invidia & in-
ſua occupatos eos omnes ſibi
rit. Namque totus latiſſimi
campus & univerſitas ad in-
habi-

habitandum nationibus illis expoſita erat: tum quoque quamplurimæ regiones inſulæque adhuc à nemine occupatæ patebant. Nihilominus prælia funeſta inter ſemetipſos concitabant, ut alter alterum dominio ſubiugaret, & exſpoliaret ſimul. Atque ſic diabolus, tanquam hoſtis mortalium acerrimus, in ſuam detrudebat ſuperbiam omnes, ut ſibi ſervitute ſua devinctos teneret. Non igitur illum fruſtra Chriſtus mundi huius principem appellat. Certe ille eſt princeps ſecundum proprietatem furoris in tenebroſo mundo vigentis; quum ſic iuxta eam proprietatem imperio ſuo hominem in corpore, anima, voluntate atque ſpiritu premat. Etenim quodvis bellum ac prælium ex tenebricoſi illius mundi natura & proprietate, tanquam ex quatuor elementis iræ Dei, quæ in creaturis ſuperbiam, invidiam, avaritiam & iracundiam cauſantur, originem ſumit. Atque hæc ſunt vere quatuor illa elementa iræ Dei, & elementa quatuor tenebricoſi mundi, in quibus diabolus cum malis cunctis creaturis degit. Vnde ſic ex quatuor illis elementis bellum exurgit. Namque licet Iehova populo Iſraëlitico expulſionem ethnicorum iniungeret, & arma inducere eos iuberet;

beret; tamen omne hoc ex ferventi ira Dei, tanquam ex ignis proprietate, iuſſum proficiſcebatur. Namque gentes nimiis peccatis furorem eius concitarant, qui devorare illas ſatagebat. Iehova autem, quatenus ipſe Deus vocatur, plane averſatur bellum. neque poteſt quid mali aut corruptibile expetere; quoniam iuxta ſecundum principium, quod ipſam lucem edit, ſemper benignus largitor eſt, omnibuſque rebus ſemetipſum communicat. Aſt iuxta tenebricoſi mundi naturam eſt iracundus zeſotes Deus, & ignis conſumens. Quod ſi in hoc tenebricoſo mundo furor eius concitatur, quidquid circumcirca eſt, altius in eo ebulliens, ac inflammando ſeſe exerens, abſorbere id omne expetit. Atque ex ea proprietate præcepit Iſraëli bellum movere, & gentes delere. Ipſius enim ira in illis inflammata erat; inſtar ligni, quod igni additur, & tunc ignis abſumere geſtit. Proinde furor Iehovæ huic populo alterius extinctionem demandabat, ut ex eius furore penitus deleretur; alias iræ ſuæ ignis ſeſe inflammaſſet, veluti Sodomæ & Gomorrhæ quinque illis regnis factum erat. Sic refocillabat furor Iehovæ in vita impiorum, ut in ipſiſmet eos abſorberet, dum alter alte-

alterum interficeret. Vti in hunc uſque id perficitur diem, ubi ſæpius homines Iehovam invocant, pro obtinenda ſorte victoriæ contra hoſtes ſuos, ut eos cæde mactent ſua: Verum Iehova non illis victoriam in hoc concedit, ſed potius enſem iræ ſuæ, quem precatione & voluntate ſua concitarant. Quod ſi veri eſſent homines, & filii Iehovæ, non ullo unquam indigerent bello. Quippe Spiritus ſanctus non bellatorem agit; ſed ille amator eſt & benignus dator. Aſt ſecundum iræ proprietatem devorat omnem rem impiam, & tamen eo magis exſtimulatur. Nam quo plura igni ligna adiiciuntur, hic ipſe item ſtimulatur, eò magis vigeſcit, donec abſumat quæcunque arripere valet. Similiter & hoc de ira Dei intelligendum eſt. Ille furor iracundus Dei in Adamo inflammatus erat, atque ipſi imaginem ſanctiſſimi mundi abſumpſerat, & inde ex Adamo in omnes depravatio pertranſibat. Namque illi in linea fœderis, ſecundum primum principium, velut iuxta animam atque corpus ſimul, inflammatum furorem pariter in ſeſe continebant: ESSE illud ſerpentinum, iuxta inflammatam animam, craſſamque animalem mortalis hominis proprietatem, tam Abrahamo quam

eius

eius filiis cæteriſque nationibus inerat, excepta linea Chriſti; quæ peccantis hominis nullatenus exiſtebat ſubſiſtentia, ſed in Dei erat poteſtate; velut cœlum in mundo viget, nec tamen alterum alterius ESSE ingreditur; aut velut cœlum in inferno & infernum in cœlo hæret, nec tamen alterum alterius identitatem ſuſtinet aut complectitur; ſive uti nox in die & dies in nocte; ſive velut naturæ lux ſplendore ſuo in tenebris viget & eas inhabitat. Ita hoc quoque nobis percipiendum eſt, ad quemnam modum filii ſanctorum bella contra turbam impiorum formaverint ſua, eoſdemque diſſiparint; videlicet in iræ proprietate, quæ gladio ſuo illos pertranſibat, ad gentes & Chami delendum genus. Namque Abraham gentibus illis, qui fratris ſui filium Lothum ceperant, & ſecum abduxerant, cum tota domo in armis occurrebat, eumque ex manibus illorum, cæſis gentibus, liberabat. Hoc ita in furore Dei peragebatur, qui filios ſuos per potentiam iræ ſuæ liberare ſolet. Quod enim impiis exitium affert, iſtud ſanctis ſaluti & liberationi eſt. Quod vero illi, qui Chriſtiano gaudent nomine, tales vocari, & , quos oportebat cum Chriſto iræ & furori Dei in Chri-

Chriſti morte mortuos eſſe, bella gerere volunt; hoc certe non ut Chriſtiani faciunt, ſed tanquam meri ethnici. Nemo vere Chriſtianus belligerat. Namque ſi verum Chriſtianum agat, tunc in quatuor elementis iræ Dei, in radice cordis, in & cum Chriſti morte denatus, & è contra in Chriſti amore vivido, ceu novus homo, renatus eſt, qui in iuſtitia, in dilectione, & patientia vivit, nec ſibi ſoli, ſed Deo patri in Chriſto. Quippe verus Chriſtianus converſationem & voluntatem in cœlis tranſigit, atque in ſpiritu Chriſti vivit, ut S. ait Paulus: Converſatio noſtra in cœlis eſt. Quod vero Chriſtiani bella gerunt, hoc ex ethnica, & non ex Chriſti proprietate agunt. Namque verus Chriſtianus non eſt ex hoc mundo: regnum eius in cœlis eſt; atque ille in Chriſto mortuus eſt mundo, ſecundum novum in eodem hominem. Ethnicus ille, tanquam ſemidiabolicus homo, qui regnum ſuum in hoc mundo poſſidet, in Chriſtianis exercitium deſiderat armorum, bella ſevere cupiens, atque cædes; cui nullus terræ locus ſatis amplus videtur, quum in quatuor elementis iræ Dei vivat, utpote in ſuperbia, avaritia, invidia & iracundia. S. Paulus ait; Exponite membra

bra veſtra armis iuſtitiæ. Quur vero bella ſuſcipiuntur? Nonne propter regnum huius mundi? Et tamen Chriſtus ait, quod regnum ſuum non ſit de hoc mundo. Iam igitur ſi corpora noſtra & animas armis exponimus iræ Dei, & per talem conatum ſaltem nosmetipſos quærimus, atque propter regnum huius mundi tantam ſtragem edimus; hui quam egregios nos probamus Chriſtianos! Iactamus quidem nos tales ore; at corde & anima intus meri ſumus ethnici, neutiquam ex Spiritu Chriſti renati. Abraham quum ethnicos obtunderet, nihil quidquam ex gentium rapinis ſibi expetebat; ſed regi Sodomæ omnia reſtituebat, quæ ab gentibus ipſi erant erepta; & zelotem Domini ſolummodo agebat. Non ille propter provincias aut ſubditos & regna arma induebat, ſed ut liberaret fratrem ſuum. Zelus iſte veritatis erat, quem Iehova in eo urgebat, ut liberaret ſuos. Non exurgebat armatus propterea, ut regionem aut civitatem inde lucraretur: ac licet obtinere eiuſmodi potuiſſet, nihil tamen eorum quærebat, ſed retro in ſuum revertebatur locum.

Admodum mirabiliter porro ſpiritus in Moiſe heic loquitur; & dicit, quod, reverſo Abrahamo ex prælio,

lio, Rex Sodomæ illi ſit obviam egreſſus, & Melchiſedech rex Salem protulerit panem & vinum; qui fuerit ſacerdos Iehovæ excelſo, qui cœlum & terram poſſidet; & benedixerit Abrahamo; & quod illi Abraham decimas perſolverit. Ac licet de hoc ſacerdotio alias nihil in ſacra Scriptura inveniatur; tamen veriſſime de Chriſto typus fuit. Namque ſpiritus Dei alio in loco de Chriſto teſtatur, quod ſit ſacerdos in ordine Melchiſedech. Ita plane occulte ſpiritus Iehovæ figuram Chriſti in Abrahamo depingit, & vocat eum regem Salemi, & ſimul ſacerdotem Iehovæ altiſſimi; quaſi diceret, Sacerdotem ſalutis & chriſmatis; quemadmodum in ſenſuali lingua ſonus eius exprimitur: id eſt: Chriſtus ipſe benedixit Abrahamo, & obtulit ipſi panem & vinum, videlicet carnem ſuam & ſanguinem; atque ita ille ipſus fuit ſacerdos, qui Abrahamum cum filiis ſuis Deo reconciliavit. Namque Abraham gladio iræ Dei adverſus gentes uſus fuerat: proinde nunc Melhiſedech adveniebat, & denuo benedicebat Abrahamo, ne gladius Turbæ illum deprehenderet; & offerebat ipſi panem & vinum, hoc eſt, cœleſte ens, quod in ſemen Abrahami introducere cupiebat, in-

que carnem & ſanguinem mutare: unde Patris iram in fœdere tanquam in typo reconcilians complacat ei. Nam ſacerdos iſte veriſſime ſpiritualem exhibet hunc intellectum nobis. Licet enim Abraham ſimili modo ſecum habuerit talem ſacerdotem, ſub figura Chriſti; tamen ait Moiſes, quod fuerit ſacerdos Dei, qui dixerit ad eum, Benedictus ſis Abraham altiſſimo, qui cœlum & terram poſſidet, & hoſtes tuos in manus tuas tradiderit concluſos. Id certe de nemine alio, quam de Chriſto intelligi poteſt, qui ſæpius Abrahamo in tali figura ſe exhibuit, & toties ipſi benedixit. Namque ſpiritus in Moiſe illum quoque regem Saleminum vocat. quod nil aliud ſignificat, quam regem ſalutis; cui Abraham decimas perſolvit. Procul dubio ſecum in ſacerdotali ordine is vixit cui perſolvit decimas: Aſt hic rex & ſacerdos erat ille, de quo concionabatur, qui cum illo contrahebat ita quod eſſet æternus eius futurus ſacerdos; cui Abraham decimam, tanquam decimam proprietatem humanæ proprietatis, in ignita lingua animæ devovebat; & ſacerdos in eum conferebat panem & vinum ſuum, cum benedictione, tanquam amoris ignem; tincturam videlicet

e carnem & ſanguinem mutuæ:
le Patris itam in fœdere tanquam
typo reconcilians complacat ei.
m ſacerdos iſte veriſſime ſpiritua-
i exhibet hunc intellectum nobis.
et enim Abraham ſimili modo ſe-
m habuerit talem ſacerdotem, ſub
uta Chriſti, tamen ait Moiſes, quod
erit ſacerdos Dei, qui dixerit ad eum,
nedictus ſis Abraham altiſſimo, qui
elum & terram poſſidet, & hoſtes
os in manus tuas tradiderit conclu-
Id certe de nemine alio, quam
Chriſto intelligi poteſt, qui ſæpius
rahamo in tali figura ſe exhibuit,
toties ipſi benedixit. Namque ſpi-
es in Moiſe illum quoque regem
leminum vocat. quod nil aliud ſi-
ificat, quam regem ſalutis; cui
braham decimas perſolvit. Procul
bio ſecum in ſacerdotali ordine is
xit cui perſolvit decimas: At
e rex & ſacerdos erat ille, de quo
racionabatur, qui cum illo con-
bebat ita quod eſſet æternus eius
arus ſacerdos; cui Abraham deci-
n, tanquam decimam proprieta-
humanæ proprietatis, in ignita
ua animæ devovebat; & ſacer-
in eum conferebat panem & vi-
ſuum, cum benedictione, tan-
n amoris ignem; tincturam vi-
delicet

delicet luminis cum eſſentia divina, ut Abraham in hoc pane & vino tincturam lucis in ignita anima reciperet, atque ita imago Dei in illo redintegraretur. Proinde quoque Chriſtus eidem mulieris tincturam in lucis ente, ut viri & mulieris proprietas in unam redirent imaginem, reddidit. Atque iſtud hoc loco indicat ſpiritus ſub ſpecie regii ſacerdotis Saleminis. Eſdra enim, qui amiſſa Biblia ex cognitione ſpiritus Dei ſcribis ſuis dictavit ad calamum, ſatis hæc perſpexit, & propterea ſpiritus Dei hæc ita refert. Vnde ſatis commode perſpicitur, quo pacto Eſdra ex viſione ſpiritus hiſtoriam hanc Abrahami conſcripſerit. Namque tota hiſtoria Abrahami ſub Chriſti perſona præfiguratur, quum ſit typus Chriſti. Hunc ſacerdotem Salemi Abraham in ſpiritu vidit. Quoties Abraham ſacrificabat, ſtatim ſacerdos iſte in victima eius apparebat, & ſacrificabat Deo, quia mundum ſacrificio ſuo reconciliare debebat. Inde erat ſacerdos Dei. Ipſe Abrahami voluntarium ſacrificium, velut eius preces fideique vota, in ſanctum Iehovæ ens introducebat; in quo ente, tanquam in eſſentia divina, panis & vinum porrigebatur animæ Abrahami; ut ita in menſa Iehovæ ſatu-

raretur; donec iſte Abrahami fieret ſacerdos, id eſt, ſe Abrahamo in cœleſti corpore velut animæ cibo, in vero pane & vino, manifeſtaret, &c.

Item *cap.* 47 ait: Inter omnes res geſtas Abrahami, quas conſignavit ſpiritus Moiſis, duplex intelligenda figura eſt: exterior nimirum quædam hiſtoria, quæ ita peracta ſit; ſub qua hiſtoria figuram ſuam Spiritus Dei in fœdere ſuo tam appoſite interſerit, quaſi meras ageret in ea delicias.

Item *cap.* 46: Quare ita pronunciamus omnia ut Iehova nobis agnitionem largitur. Inde adeo, ſi quis res geſtas veteris Teſtamenti rite perlegere, & intelligere ſolide velit; neceſſum eſt, ut binas ille ſibi proponat figuras; nimirum, in externis Adamum, tanquam hominem terrenum; in internis vero Chriſtum. Si binas iſtas figuras in unam transformet, continuo intelliget quidquid Moiſes & Prophetæ in *ſpiritu* locuti ſunt. Caveat omnino, ne cœcorum more quidquam aſpiciat; ceu Iudæi & Babylonia fecerunt, qui ex hiſtoriis iſtis rationales conficiunt concluſiones, &c.

Porro, quum eadem haut diſſimiliter, ſed lucidioribus tamen verbis, *cap.* 33, *eiuſd. lib.*, explicet; non incommode heic & iſte annectetur locus.

Sic

Sic igitur ait : Si quis naturæ præfectus viro iuſto vitam adimit ſuam; eum ſane , qui hoc facit , Iehovæ iudicio natura deſtinat ad audiendum ſententiam. Quorſum igitur tyranni illi effugient, qui Verbi ſapientiam in mendacia transformant , & Filios Dei propter eiuſdem agnitionem & confeſſionem turpiter ſuppliciis afficiunt, nec non bello & pernice regiones & populos ſubvertunt ? Hi omnes referuntur ad Turbam magnam, iudicio Iehovæ deſtinati. Namque gladium Turbæ in propriam voluptatem ingerunt ; niſi ſpeciali mandato Spiritus Dei illos inſtiget; tunc id officii ratione exſequi omnino tenentur ; velut Iſraël in gentibus hoc præſtitit. Quidquid ex propria libidine , ad potentiam ſuam extollendam, absque neceſſitate, aut mandato ſingulari Dei, ſanguinem profundit , hoc à furore Iehovæ ad id exſtimulatur & concitatur, & tandem regno huic appropriatur. Vnusquisque miles eſt iræ Dei virga , qua furor eius malitiam mortalium ita punit & abſumit : nec ullo modo pertinet ad ordinem naturæ, ſed ad appetitum Turbæ magnæ, videlicet appetentem furoris ordinem, per quem Iehovæ ira regiones & regna ſubvertit. Ordinatio illa

proprietatem naturæ in tenebricoſo mundo concernit, quæ potentiam ſuam tempore malignitatis humanæ exerit per Iehovæ permiſſionem; atque tum omnia ad furoris libidinem ſuccedunt, donec illa ſe ſatis recreavit in ſanguine humano. Namque hæc eadem eſt Racha ſive vindicta Dei, de qua dicit, quod ipſe vindicare velit ſanguinem hominum, &c.

Qui locus ex iis, quæ in proxime antecedenti capite allegata ſunt ita contineri ſive compleri poteſt, ut non ſit opus pluribus heic eadem repetere. Diſtinguant igitur, quousque volent, illi iuris bellici tam inſolentes commentatores, & privata quoque prælia concedant, quaſi licite ex iure naturæ propter iniuriarum propulſationem (*Grotius lib. 1 de Iur. bell. cap. 3. num. 1*) gerantur: reverentia, quæ Iehovæ præceptis & præſcriptis debetur, niſi rectius obſervetur, cuique ſuum imponet malum, & iudicem nimis ſero inveniet qui mature in viam non redierit. Sed forte quis obiiciat; (ut humana ratio ſemper potiores ſuarum inventionum partes agit, ac, ne quid culpæ ferre videatur, ſtrenuæ defendit magis, quam ut ſeſe ad mandata Iehovæ retrahi patiatur:) obiiciat, inquam; quod Chriſtanorum non tantum

tum cœtus, reſpectu omnium, paſſim admodum exiguus ſit; ſed etiam inter ipſos Chriſtianos eſſe vix aliquos, qui rem ita intelligant: velut ille quoque clamat: Quid poterunt hi tam pauci numero conficere contra totius mundi præiudicia? *Arn. rel. lib.* 1, *cap.* 3, *num.* 36. Item: Vna hirundo non facit ver. *God. l.* 42, *ff. de V. S.* Nec ad paucarum gentium mores corrigendus eſt univerſus orbis; imo nec ad multarum. *Id. ſect.* 5, *num.* 36. Effugium quidem magnum videtur: Sed uti ſola hominum opinio nihil iuris extruit veri, ſi iuri naturæ contradicat; ita multo minus tanti erit ponderis, ſi verbo Dei quid audeat derogare. Nam veritas religionis non ex principiis corruptæ naturæ, multo minus ex iure gentium, ſed ex revelatione divina pendet; *dicente eodem, d. l. num.* 41, *Relectore*. Quamvis etiam mire ſe præcipitat, dum excuſare gentes conatur in hoc quod non tantum uno impetu omnes, ex defectu revelationis, quæ paucis obtigerit, aberrarint, & ſuperſtitioni alteri poſt alteram ſe implicuerint? ſed etiam ex iure belli ſervitutes pœnæ loco iuſtas conſtituerint. Quippe, quum bellum iuſtum ſtatuat, non curat obiectionem, quam Bodinus ex hoſtiis hu-

manis aut ipſe ſibi movet; nimirum, quod ex luce naturæ gentes potuiſſent intelligere, contra naturam eſſe, humano ſanguine delectari. Sed reſpondet ita: Quid tum poſtea? An non auctor naturæ potuit naturæ detrahere, & multa contra naturam vel ipſis Iudæis conceſſit? Velut exemplum adducit in Abrahamo, cui à Deo demandata erat immolatio filii unici. Et addit: Vt autem hic conſtanti fide putavit, obtemperandum illi, quem errori alicui obnoxium cogitare nefas ſit: Ita ſuperſtitio ethnica, perſuaſione numinis dementata, eo ſibi ſequendum credidit quo raperetur à falſis oraculis, etiamſi in ignem ire iuberetur, in foveam ſalire cum Curtio, aut in tela ruere cum Codro & Deciis. Adde, ait, quod duo Deorum genera crediderit ſimplicitas ethnica; alios, qui noceant; alios, qui benefaciant. *Gell. lib. 5, cap. 12, &c.*

Quænam vero hæc excuſatio blaſphema? An non magis eſt ſui ipſius accuſatio & refutatio graviſſima? Nunquid culpam idololatriæ ethnicæ cum tyrannica crudelitate Chriſtianum tam aperte in Deum reiicere decet? quaſi ille contra naturam quid ſanguinolentum mandet? Quot verba, tot prope errores; nec ſine blaſphemia,

phemia; quæ nec abſque ſcandalo quis legat pietati veræ deditus. An ſummus Iehova peccati tam atrocis auctor, aut ſtimulator occultus inſimulari debet, ſiquando naturæ luci nonnihil detraxerit, vel contra naturam quid præceperit? In tantumne ab oraculis falſis dependere debebant, ut inde perſuaſione numinis dementarentur, & in ignem aut foveam proſilirent? Quod hoc? Num hæc poteſt aut debet dici ethnica ſimplicitas, ſi tot fingant deos, ut in duo genera bonorum & malorum diſtribuant? An quæſo hæc ſimplicitas aut malitia debeat dici, & ſapientiæ profanæ argutia? Vel potius arguta arrogantia & ſuperbia? An non hæc directe Chriſtianiſmo Pauli opponuntur? *ad Rom.* 1, *&* 2. qui expreſſe ἀδικίαν hanc impietatem & iniuſtitiam vocat hominum, quod veritatem iniuſtitia detinuerunt, & eam in mendacium transmutarunt; unde manifeſtata ſit ira Dei ex cœlo? *verſ.* 18, 25, *&c.* An non ipſi in ratiocinationibus ſuis vani facti ſunt, & cor obtenebantur ſuum, mutaruntque gloriam incorruptibilis Dei in efformatam imaginem? *verſ.* 21, 23, *&c.* Nonne Dei veritatem transmutarunt in falſitatem? *verſ.* 25. Quæſo, an hæc ſit ſimplici-

tas gentium? num vero malitia? Decetne ita turpiter quenquam, has ſummas blaſphemias & peccata in virtutes convertere? Cuinam potius fides ſit habenda; an Spiritui Dei in Paulo; vel homini vaniſſimo, qui ſibi tot conſuit contradictiones, quot ipſi lubet? Pudeat merito, Chriſtianiſmum profiteri velle, & tamen Chriſto & ſibi ipſi contradicere. Sed non opus eſt pluribus verbis: Ipſe ſibi ſit refutator iterum contradictorius binis in locis. Etenim *paulo ante, num.* 30, 31, 32, *&* 33, recte pronunciarat, quod errore communi gentes & nationes quam plurimæ peccarint; adeo, ut inde ne ius quidem induci poſſet. Quonam iure igitur heic quid conſtituunt, ubi tam graviter etiam in ipſum Deum impegerunt malitia ſua & inverſione rerum? Deinde, *in eadem ſect. num.* 57, recte cum D. Paulo, inexcuſabiles ἀναπολογήτους, omnes pronunciat populos, qui, quum potuerint Deum verum ex luce naturæ cognoſcere, gloriam eius cœleſtem in humanum cultum, ſeu apertam blaſphemiam demutarunt; idque eo magis, quo evidentius veritas ex verbo elucet divino, & ab iis pertinacius contemnitur, &c. quæ verba etiam ſuperius allegata ſunt. Ecce, quomodo hæc

hæc iam ethnica poteſt dici ſimplicitas, ſi inexcuſabiles ſint, ſi blaſphemi idololatræ ſint, ſi pertinaces contemptores verbi ſint, ſi ipſam naturæ lucem deſpectui habeant, omniaq; convertant in mendacium pro lubitu?

Eodem modo, quo ex ſimplicitate maligna & blaſphemia innocentiam ethnicis adſcribit, etiam cunctis, ipſiſque Chriſtianis, bellum permittit iuſtum, ex cuius victoria ſervitutes iuſtas conſtituant, *Ibid. num.* 60. Nihilominus quidem rapinas & cædes damnat, quum belli ſint accidentia. Quaſi vero bellum aliud quid ſit in proprio totoque ESSE ſuo, quam rapinæ & cædes? per quas victoria obtinetur, & bellum perficitur. Vide heic Coſterium *in pol. lib.* 10. *cap.* 8, §. 6, recte de bello, & quomodo omnis ab eo exulet iuſtitia, loquentem. Dehinc quoque ulterius iſtereiicit hos, qui ſtatuunt, victos cædere nequaquam eſſe licitum, ac proinde nec in ſervitutem eos abduci debere; quum ſit potius, ſervos facere ex dediticiis, quam eos occidere. Quippe, ait, cædes & ſervitus non ſunt paria. Quæ tamen duo crimina, *vix antea*, *num.* 56, paria fecerat his verbis: Cædes enim & ſervitus pari paſſu ambulant, ut in contradictoriis terminis perpetuo ſibi conſcius maneret.

neret. Quaſi vero non aliud ſit remedium clementiæ aut miſericordiæ, quo curari poſſit dedititius, & ille, qui ſe dederit victori, niſi aut ſervitute aut cæde ſit mactandus? Aſt, obiicit, duo ſunt genera bellorum: aut tendunt ad internecionem; aut pugnatur pro imperio, gloria, ditione, aut alio aliquo intereſſe. in illis à cæde non eſt abſtinendum; in his diſtinguendum eſt inter ius ſummum & æquitatem. nam quod ultra victoriam non ſit progrediendum, æquitas ſuadet; ſed iuſtitia haud prohibet. Quid audio? An æquitas & iuſtitia ita diffident inter ſeſe, ut quod æquitas non permittet flagitium, id iuſtitia licite patrari ſinat? Nimis liberalis eſt, in puniendis hominibus & conſtituendis ſervitutibus. Merito igitur audiat hoc: Exeat aula, qui volet eſſe pius. Nimia enim pietas aut miſericordia dedecet virum ſtrenue bellicoſum, & ſervitutum compactorem. Sed amabo, dic, num iuſtitia poſſit ita licite ab æquitate reſilire, ut illud exequi audeat citra culpam ſuam, quod æquitatem non redoleat; id eſt, ut quod iniquum ſit, committat? O abſit talis iuſtitia procul, quæ in iuſtitiæ patrocinium ſufferat. Alias enim ius & æquitas iuſtitiam procreant, ut illa utrius-

utriusque dicatur effectum ; quum æquitas omnino formæ inſtar ſit iuſtitiæ. Quare ſi tollas rei formam, ſive animam, merito in monſtroſum abit abortum illud corpus rude atque mutilatum. Veluti bellum quoque illud utrinque iuſtum evadit, iuxta eius opinionem, quod veritate & iuſtitia caret in cognitione cauſſæ iuſtæ, & ex ignorantia committitur, ut olim Andabatarum erant pugnæ & digladiationes. quod quidem, *ſect.* 5, *num.* 55, verum perinde ſtatuit; Sed idem *ſect* 4 *num.* 17, vix poſſibile putat; his verbis: Vix enim fieri poteſt, ut bella, unde prodeunt ſervi, utrinque iuſta ſint. & indignum eſt, ut nati altiſſimo loco & ingenio in viliſſimam ſervitutem deiiciantur, &c. Quare autem hoc? Fortaſſe, quia tranſcendit limites honeſtatis in iuſtitia belli. Nulla enim iuſtitia vetat hoſti nocere; modo non excedatur modus, nec tranſcendantur limites honeſtatis, *ait id. ſect.* 5. *num.* 65. At quinam heic limites vere conſtitui poſſint, ubi arma furorque vigent, nec locus eſt dilectioni proximi, nedum cognitioni cauſæ, id non attinet multis demonſtrari. Experientia eſt ante oculos. Nam quis cauſſam cuiusque diſceptabit, quando ſtrepitus armorum non ſinit voces

expoſtu-

expoſtulantium exaudire, nec ira & cupiditas vindictæ locum facit tribunali rationis? *ait idem*.

Sed hactenus de ſervitute & iuſtitia belli. quumque ibi libertati non detur locus, eam nunc paucis in Chriſtianiſmo quæremus.

CAP. IX.

De libertate vera, & ſervitute Chriſtiana; quomodo hæc accipienda, & quid proprie ſit.

RECte Bodinus, *lib.* 1. *pol. cap.* 5, & Montecativus, 1 *pol. ſchol. text.* 64. agunt, quod tam accurate demonſtrant, in multis adeo rebus gentes & nationes communi errore unanimiter peccaſſe. Etenim ipſa Scriptura S. atteſtatur toties, quod omnis homo mendax ſit, & ex corrupta ſua natura procliviſſime ad mendacium feratur. quum ſimul ipſam imaginem Dei in tale portentum transformarint, ut ſupra ex divo Paulo oſtendimus: qui exinde quoque omnem hominem mendacem proclamat ex *Pſal.* 62, 10; & 15,11; *ad Rom.* 3, 4. De quo etiam ipſe Iehova Chriſtus conqueritur, idemque profanitatis crimẽ ſui in os ingerit Iudæis, qui tamen filii regni cœleſtis ex ſemine

expoſtulantium exaudire, nec ira & cupiditas vindictæ locum facit tribunali rationis? ait idem.

Sed hactenus de ſervitute & iuſtitia belli. quumque ibi libertati non detur locus, eam nunc paucis in Chriſtianiſmo quæremus.

CAP. IX.

De libertate vera, & ſervitute Chriſtianâ. quomodo hæc accipienda, & quid propriè ſit.

RECte Bodinus, *lib. 1. pol. cap. 5,* & Montecatinus, *1 pol. ſchol. text. 64.* agunt, quod tam accurate demonſtrant, in multis adeo rebus gentes & nationes communi errore unanimiter peccaſſe. Etenim ipſa Scriptura S. atteſtatur toties, quod omnis homo mendax ſit, & ex corrupta ſua natura proclivissime ad mendacium feratur. quum ſimul ipſam imaginem Dei in tale portentum transformarint, ut ſupra ex divo Paulo oſtendimus: quietinde quoque omnem hominem mendacem proclamat ex *Pſal. 62,* 10 & 116, 11, *ad Rom. 3,* 4. De quo etiam ipſe Iehova Chriſtus conqueritur, idemque profanitatis crimē ſui in os ingerit Iudæis, qui tamen filii regni cœleſtis ſemine

ſemine Abrahami, patris credentium, unice ſalutari volebant; *Ioh. 7, 29 & 8,* 55. Quum itaque in cardine ſalutis ipſius etiam ipſe electus populus Dei aberrarit ſæpius, & vix ægre ſe in ſaniorem mentem reduci paſſus fuerit; quid mirum, quod gentes tenebrarum meliora ſapere noluerint, aut non ſtuduerint unquam? quicquid heic pervicaces ethnicorum & profanitatis tantæ patroni, veræque ſapientiæ vani ſuppreſſores, ac perverſæ ſervitutis perpetui commendatores obganniant. Ne quid illis deſit pro captivis & mancipiis bello abducendis, ita exclamant nonnihill altius; nec id abſque indignatione animi graviori: Nam ſi ius naturæ convellit hæc ſervitus, & nulla valida ratione probari, vel ab antiquitate extrema excuſari poteſt, qua ratione probatur ſacris litteris, *teſte Auguſtino quæſt. 67 in Exod. & Rom. an. conſil.* 288; *ubi Mandoſ.* & ſub interminatione edicitur ſervis Chriſtianis, ne dominis ſuis ſe ſubtrahant propter conſcientiam? *ut ſect. 4, in pr. dixi.* Aut quo errore apud omnes omnino gentes, quaſi in unum & eundem ſtuporem coniuratas, tanto conſenſu potuere principia naturæ exſculpi, ut, quocunque verteris oculos, omnia ſervitutum plena deprehendas? Abſit vero ex ſo-

ex ſola opinione hominum ius gentium extruamus. &c. *Arn. in relect. pol. cap. 3, ſect. 5, num. 29*, & 30. Nam Ariſtoteles 5. *eth. cap. 7* non aliud ius gentium agnoſcit, quam φυσικὸν, nec definit illud ex omnium opinione; ſed ex eo, quod conveniat principiis à natura omnibus hominibus implantatis. *Id ibid. num* 31. Satis fortiſſimum ſcilicet obiicit heic argumentum nobis, iuxta ſuam opinionem, ut eam defendat variis quibus adſuefactus eſt contradictionibus. Sed quam elumbe id ſit, ad veritatem ſacræ Scripturæ & verbi cœleſtis paulo accuratius examinetur. Namque ipſe Adam poſt lapſum incepit ſtatim lucem ſive adſpectum Dei & veritatem fugere, ut non veritus fuerit, ſe Deo ſubducere, & culpam ſuam ſimulatione ignorantiæve velamine obtegere, accuſando falſo mulierem. *Gen.* 3. Atque hoc eſt illud principium, corruptæ naturæ implantatum, quod adeo propagavit ille primus omnium parens in omnes poſteros, ut cuncti tenebris inhæreant, nec quid à priori amplius cognoſcere poſſint: quum imaginem divinam amiſerint ſinguli, ut ſupra oſtenſum eſt: nec poſſint ne in rebus naturalibus quidem ad cognitionem internæ eſſentiæ aut eius virtutes penetrare,

licet

licet ante pedes ſint ; *ut ait Sal. Sap.9.* Vnde quoque ſtatim in primo mundo, qui longe ſincerior fuit, quam iſte præſens, adeo graviter de mortalium cæca malitia, nimirum quod omne figmentum & cogitationes cordis ſui ad deteriora in dies ſingulos conferrent, Iehova ipſe conqueſtus eſt, ut etiam cogeretur diluvio ſubmergere mundum, quum nemo præter Noachum (propter lineam Chriſti) omnium inter tot milliones hominum inveniretur, qui ereptione dignus haberi cum ſuis potuiſſet. *Geneſ.6, verſ.* 5,6. Si igitur tunc in unum eundemque ſtuporem tanto conſenſu conſpirare potuere homines, tantique gigantes, & tam longæ vitæ ; qui tam inſignes habuere doctores verbi, patriarchas videlicet divinos ; an non etiam hoc ſemper factitarint, quum eiusdem malitiæ & cæcitatis exemplum in ædificatione turris Babylonicæ habeamus? *Gen.* 11. Quid non factitarunt Iſraëlitæ, quum ipſi miraculoſe per mare rubrum à Deo ipſo ducerentur, inque ignea nube ductorem cotidianum viæ adſpicerent ? qui & ſelectus erant populus. An non inde recte quoque David regius propheta ait? Defecerunt omnes ; nec eſt, qui bonum operetur, ac ne quidem unus.

Pſal. 14, *v.* 3. Qualia proinde tales opiniaſtri ſibi ſomniant principia naturæ, quæ prorſus ignorant, nec audire expetunt aut cognoſcere ex verbo Dei; quum profanitates ſuas cum ſanctis Iehovæ oraculis tam temere commiſceant, ſpiritumque Iehovæ à ſe prorſus repellant blaſphemi, nec ad agnitionem veritatis pervenire poſſint, propter inutiles logomachias? *ut id D. Paul.* 2, *ad Tim.* 2, *deteſtatur.* Vſque adeo ethniciſmi & naturalis cæcitatis ſervi omnes eſſe cupiunt, ut prorſus averſentur libertatem, quam Deus homini contulit primitus, & poſtea, perdita ea, per Chriſtum recuperatam nobis donavit. An non cœci ſint homines, qui oculos adverſus verbum Dei nequiter obfirment quum ne quidem id, quod apertiſſimis adſpiciunt oculis, in veritate ſpectare optent, aut agnoſcere velint? Exemplo res ſatis erit clara. quid lucidius ſplendidiuſque mundus univerſus adſpicit lumine claſiſſimo & amabiliſſimo ipſius Solis? Nemo non ſplendore eius & irradiatione ſe quam iucundiſſime ſentit affici. omnes eius lucem deſiderant quoties nox eſt, & diem votis exoptant anxiis. Nihilominus omnes in eius loco & motu hallucinati ſunt turpiſſime. Nonne in unum eun-

eundemque ſtuporem tanto conſenſu heic conſpirarunt omnes? quem etiam firmis demonſtrationibus ſtabilire conati ſunt ſummi artifices, quos ſapientes nominitamus; inde, quod terra tanquam in centro univerſi quieſcat, & ſol circa eam cum luna & reliquis planetis moveatur? Nonne à temporibus Ptolemæi mathematici, qui maxime circa ann. Chriſti 141. floruit, per tot ſecula hucuſque tot ſcripti ſunt libri, qui hanc quaſi firmiſſimam imo & demonſtrativam defenderint ſententiam? Omnes Dd. Academici mordicus nec ſine acrimonia in hanc coniuravere mentium opinionem, ut anathema fuiſſet habitus, qui contradixiſſet. Et quamvis ſummus ille Aſtronomiæ artifex. Copernicus ante ſeculum abhinc ferme, qui natus eſt in Regiomonte Boruſſiæ, anno 1473, die 19. Febr., & obiit 1543, die 20. Ian., tam craſſum & ſupinum errorem omnium in triplici motu terræ demonſtrarit, & revolutionibus conſpicuis id declararit; ut inde ſatis manifeſtum ſit, quod ſoli non alius quam centri locus reſpectu totius univerſi competat: tamen ille audiri non potuit. Ac niſi tam oculares adhibuiſſet demonſtrationes, quibus revolutionum ſuarum libros ſex il-

luſtravit; certe pridem ex orbe toto expulſus fuiſſet. Quare? Quia communem academicorum patrum, & omnium ex ore talium dependentium virorum, ac inde conſtituti iuris gentium & Chriſtianorum opinionem impugnavit & pudore affecit? Quam etiam ob cauſſam veritas tam aperta hactenus identidem quam acerrime ſuppreſſa fuit. Novi quidem fuiſſe viros bonos etiam inter academicos, qui hac de re recte ſentirent; & inter eos ipſemet affinem habui Magiſtrum Heinricum Scaperum, virum longe in matheſi exercitatiſſimum, qui ultra 30. annos academiæ profeſſorem egit Helmæſtadii. (cuius ſcripta quoque digniſſima ſunt, ut tandem edantur, quum prorſus ſingularia in tota matheſi contineant.) hic toties mihi confeſſus eſt, quod nulla verior eſſet ſententia, quam Copernici. & ita quoque informavit ſuos diſcipulos; velut ego anno 1597. talia ex ipſius prælectionibus obſervavi tum. Sed ipſe cum aliis propter conſpirantes omnium opiniones non auſus fuit aperte illa explicare. Tandem ante annos aliquot Teutonicus noſter id etiam, ſed alio dictamine, ſancto & Eſdræo, *in libro ſuo de triplici vita hominis, capite 9*, ex fundamento na-
turæ

turæ pleniſſime explicatum dedit. Cuius verba emphatica hæc ſunt: Qui aſſeverant, quod ſol curſu moveatur aliquo, illi loquuntur tanquam cœci de colore, nec unquam centrum naturæ agnoverunt, &c. Item: Mundus ex lapſu Adami huc uſque monoculus fuit: quia ſub ſex illis ſigillis, id eſt, ſex planetis illis, vixit cum ſua cognitione: At ſeptimum ſigillum perſpicuis ſolis oculis videbitis mox. Loquimur heic, ut veritatem agnoſcimus. Hoc igitur percipite; vobis difficilem complexum enucleabimus. Videte, & animadvertite id modo. Tota conſtitutio & univerſitas regiminis huius mundi in omnigena vita ex aſtris tum ſeſe in cunctas res, bonas tum malas, inſinuat. Nam & aſtra quoque cauſſæ ſunt, quod quatuor elementa, utpote ignis, aër, aqua & terra, exſuſcitentur: alias in hoc mundo omnia plane placata quieſcerent. Ideoque præcipue in ſeptem planetis agnoſcite imperium ſuperius: hi quippe nobis ſpirituale regimen exhibent; & id quidem duplici modo. Obtinent Tincturæ imperium, tanquam igneam vitam; nec minus & aëris imperium, tanquam aqueam vitam. Tres planetæ, ſupra ſolem conſtituti, una cum ſole, igneam vitam

tam & dominium poſſident : atque tres infra ſolem poſitæ, egreſſum igneæ Tincturæ exhibent, eiuſdemque ſimul deſcenſum, & una cum ſole aëreum imperium fovent, atque femineum genus continent in ſeſe, quia matricis eſſentiam repræſentant, ſuperioriſque matricis Tincturam. Iſthæc Tinctura autem animam in ſeſe comprehendit; & altera, matrix, veneris, animæ ſpiritum. Atque ita quod ſuperius eſt, inferius appetit, & è contra inferius hoc appetit illud ſuperius. Vnde porro unum conficitur corpus. quippe ſol eſt cor, & ſplendorem maieſtatis principii huius continet. Atque inde percipi facile poteſt uterque ſexus, maſculinus & fœmininus. Mas caput repræſentat, & in ſe imperium dominationis continet cum Tinctura ſua ignis; ac, quum Tinctura hæc animam comprehendat, inde venerem appetit, tanquam matricem corpoream. Namque anima appetit ſpiritum & corpus; quod poſſidet matrix fœminæ. Atque ita inferius regimen eſt fœmineum, & totum eius imperium lunæ obnoxium viget. Sol enim cor addit eis, & venus Tincturam; non vero igneam, ſed aqueam; unde ille largitur ſpiritum aëreum. At huius Tinctura non in intellectu

conſi-

conſiſtit, ex quo ipſa viri ſubiacet imperio. quippe Tinctura ignis acriter probat res omnes. Mercurius exſuſcitator eſt Tincturæ huius. Inde in facundiam volubilitatis inclinat. Et luna obtinet huius matricem, quæ ex omnibus participat planetis, & metuendam terræ ſe exhibet: inde ita feſtinat,& in circumvolutione rotæ ſuæ ex planetis & ſtellis haurit vires ubicunque poteſt. maxime appetit ſolem: inde quoque eius ſplendorem attrahit, quemadmodum luna ſolem anhelat; quoniam terrenus eſt, & appetit cor cœleſte. Ita quoque fœminea matrix anhelat anxie cor mariti, eiusque Tincturam, tanquam animam: quia anima æternum illud affert bonum. Atque ſic natura æternitatem appetit, ſeſeque ex vanitate exſolvere cupit. Vnde pater, quæ cauſſa ſit movens acerrimi deſiderii in utroque maris & fœminæ ſexu per univerſam creaturam, quod utrumque alterius mixturam tam ardenter ambiat. Namque corporea moles illud non intelligit, neque ſpiritus aëreus; ſed tantum binæ illæ Tincturæ noſcunt hoc, quæ ita mutuo urgent ſeſe, quum illud verbum FIAT in ſe contineant, ut inde magnalia cuncta Iehovæ manifeſtentur. Etenim Spiritus Dei incumbit

aquæ matricis in venere & in jovis matrice, tanquam in cerebri matrice, & geſtat illud FIAT. Namque cor poſſidet veneris matricem, & cerebrum Iovis matricem. Atque ſic Spiritus Iehovæ alis quoque ventorum incumbens fertur in ſuo principio; & tamen à patre & filio procedit in creatione; manifeſtatque magnalia ſumma, quæ in ſophia ſancta ab æterno ſunt proviſa. Proinde ipſe eſt fabricator ſeu opifex rerum omnium, & à Deo ad id opificium miſſus, &c.

Eodem modo, *cap.* 10, *eiuſdem libri, quod de creatione omnium eſſentiarum, & quomodo homo ſemetipſum inveſtigare ac invenire debeat; ac quomodo omnia ſecreta naturæ, uſque in novenarium numerum, non vero ulterius, perſcrutari queat, inſcribitur*, inter alia hæc habet: Iam ratio hominis quærit; Quum diabolus hunc ita incolat mundum, & in eodem principis dominium obtineat; ubinam ille habitet? In tota abyſſo non plures circuitus ſunt aut circuli, quam ſeptem; illi ſe movent atque circumvolvunt inſtar rotæ, vel quemadmodum vita circa animam circumfertur, & cor in medio tanquam in centro quieſcit. Ita quoque ſol ſe habet, atque circuitus illi circa ſolem ſunt ſeptem planetæ, tanquam ſpiritus ab

aquæ matricis in venere & in jovis matrice, tanquam in cerebri matrice, & geſtat illud FIAT. Namque cor poſſidet veneris matricem, & cerebrum Jovis matricem. Atque ſic Spiritus ſeberæ alis quoque ventorum incumbens fertur in ſuo principio; & tamen à patre & filio procedit in creatione, manifeſtatque magnalia ſumma, quæ in ſophia ſancta ab æterno ſunt proviſa. Proinde ipſe eſt fabricator ſeu opifex rerum omnium, & à Deo ad id opificium miſſus, &c.

Eodem modo, *cap.* 10, *eiuſdem libri, quod de creatione omnium eſſentiarum, & quomodo homo ſemetipſum inveſtigare ac invenire debeat; ac quomodo omnia ſecreta naturæ, uſque in novenarium numerum, non vero ulterius, perſcrutari queat, inſcribitur*, inter alia hæc habet: Iam ratio hominis quærit: Quum diabolus hunc ita incolat mundum, & in eodem principis dominium obtineat; ubinam ille habitet? In tota abyſſo non plures circuitus ſunt aut circuli, quam ſeptem; illi ſe movent atque circumvolvunt inſtar rotæ, vel quemadmodum vita circa animam circumfertur, & cor in medio tanquam in centro quieſcit. Itaque quoque ſol ſe habet, atque circuitus illi circa ſolem ſunt ſeptem planetæ, tanquam ſpiritus ab

ab eo centro dependentes; & ſeptimus circuitus eſt terræ; quæ ſpacio 24. horarum circumvolvitur, & ſimul cum reliquis planetis ſuum anni ſpacio curſum citra lunam circa ſolem abſolvit. quod reliqui ſimul peragunt, ſed tamen longe diſpari temporis ſpacio; veluti Saturnus in 29. annis, propter nimis longam diſtantiam: excepta luna, quæ retrogrediendo perficit curſum ſingulis menſibus, atque ita duodecies in anno, & paulo ulterius tranſgreditur. Iam igitur hoc omne rotam generationis conficit, in qua verbum FIAT conſiſtit. Atque hoc diabolum ex hoc circulo expulit, ut habitet extra hunc circulum, ubi ingentes ſunt tenebræ, ex adverſo contra coronam ſtellarum ſive zodiacum, in firmamento; unde quoque multæ ſtellæ nequeunt conſpici propter tenebras eas. quod etiam alias ingentem ſignificationem importat propter mortales: quod indicare cuperemus, niſi mundus tanto furore corruptus eſſet, & potius diaboli ſervitio ſe exponeret, qui omnes irridet revelationes, ut eo facilius mirifice excæcare queat mortales. ultimis temporibus tamen aperta erunt omnia filiis eorum, qui binis ſingula dignoſcere oculis noſcent. Atque ita ſatis vicinus nobis eſt diabo-

 lus;

lus; & tamen ſimul principis dominationem longe profundiorem exercet, propius ad aſtrorum ſitum in medio, ubi denſiſſimæ ſunt tenebræ. Namque proximitatem ſplendoris ſtellarum ferre nequit. unde captivus eſt, nec audet ſeptem regimina verbi FIAT attingere, nec quid in iis potentiæ habet. Eſt ita miſerrima creatura ſub corona ſive zodiaco. Hoc certe haud ullo circino delineari poteſt. Namque ſol in intimo intus fixus perſtat circulo; & reliqui omnes longius ab extra diſtant ab eo ad coronam uſque ſive zodiacum, qui concludit ambitu ſuo cœlum externum. Atque iſtud non poteſt intelligi, niſi ſpiritus id concipiat ſecum; quippe velut ipſe ſpiritus eſt, ita quoque circulus iſte ſe habet. Non tamen poteſt rite deſcribi. Quemadmodum enim vita ſeſe in intima involvit uſque ad ſolem; ſic etiam illi ſpiritus vitæ in homine ſeſe animæ inſinuant; veluti de tribus principiis meditationes concipere poteritis; ubi extremum, ſimul intimum omnium eſt. quod externus (ſive ſidereus) ſpiritus rationis noſtræ nullo pacto percipere poteſt: quia ſolummodo unitatem conſtituit, nec ternarium numerum aſſequitur. at animæ ſpiritus, ſi regeneratione denuo convertatur ad Deum, ut inter-

lux, & tamen simul principis dominationem longe profundiorem exercet, propius ad astrorum situm in medio, ubi densissimæ sunt tenebræ. Namque proximitatem splendoris stellarum ferre nequit. unde captivus eſt, nec audet ſeptem regimina verbi FIAT attingere, nec quid in iis potentiæ habet. Eſt ita in ſeptima creatura ſub corona ſive zodiaco. Hoc certe haud ullo circino delineari poteſt. Namque ſol in intimo intus fixus perſtat circulo; & reliqui omnes longius ab extra diſtant ab eo ad coronam uſque ſive zodiacum, qui concludit ambitu ſuo cœlum externum. Atque iſtud non poteſt intelligi, niſi ſpiritus id concipiat ſecum; quippe velut ipſe ſpiritus eſt, ita quoque circulus iſte ſe habet. Non tamen poteſt rite deſcribi. Quemadmodum enim vita ſeſe in intima involvit uſque ad ſolem; ſic etiam illi ſpiritus vitæ in homine ſeſe animæ inſinuant; veluti de tribus principiis meditationes concipere potueritis; ubi extremum, ſimul intimum omnium eſt. quod externus (ſive ſidereus) ſpiritus rationis noſtræ nullo pacto percipere poteſt: quia ſolummodo unitatem conſtituit, nec ternarium numerum aſſequitur. at animæ ſpiritus, ſi regeneratione denuo convertatur ad Deum, &

internum ESSE introſpiciat oculis genuinis, & oculis huius mundi externum, is intelliget. Nam iſtud detegit viſionem Ezechielis de ſpiritu cum internis & externis oculis, ubi ſpiritus ſimpliciter recta procedit quocunque procedit. Ac licet ſapientes magi & mathematici confinxerint ſphæram; & totam eam aliquo uſque delinearint: tamen hæc non ſufficiunt. Idiotis quidem ſic præparatur via quædam ad conſiderandum myſterium magnum: verum tota ea longe ſubtiliorem intellectum continet, nec unquam in tali ratione circino delineari poteſt. Namque in ſemetipſum retro tendit ad cor ſolis, & è contra ex ſe egreditur ad figuram eſſentiæ. Propellitur ad exteriora & interiora ſimul. Etenim ſpiritus Tincturæ, tanquam vere ignea vita, urgendo tendit ſurſum ad libertatem Dei, & appetit ſpiritum eſſentiæ; qui ſe deorſum impellit, utpote ſine quo non ſubſiſtit ignea vita. Inde ſe igneus ſpiritus reconvertit quaſi in latus, & ſemper apprehendere conatur ſpiritum eſſentiæ, & ſpiritus eſſentiæ fugit ignem. Quum vero ex vita ignea progeneretur, nec poſſit ab eo ſeparari, proinde ille cum igneo ſpiritu circumgyratur. Quando enim igneus ſpiritus ſe in dextrū latus

per obliquum convertit; & apprehenſionem dirigit in ſpiritum eſſentiæ, tunc ſpiritus eſſentiæ tetro cedendo ibidem in obliquum ex inferiori parte à latere altero ſiniſtrorſum ſe elevat. Atque hoc parit involutionem, & alter alterum inſequitur: Quippe eſſentia fugit ignem, & tamen ex igne ortum ſumit ſuum, ceu videtis, ſi obſervetur, quemadmodum aër ex igne expiret, & ex aëre gignatur aqua, quæ ſubſtantiam illam determinat. Ita ignis in anxietate ſua appetit manſuetudinem aquæ, & libertatem extra anxietatem eam, atque apprehendit aquæ ſcaturiginem; inde manſuetudo tanquam aquæ ſcaturigo expetit corpus, ut ab igne tuta & obnubilata ſit. Hinc ignis feſtinat ad aquam, & aqua fugit ignem. Namque ſi ignis furſum evaporaret, & aqua per inferiores partes efflueret, tunc longiſſimæ diſtantiæ ſeparatio inde exurgeret inter utrumque, ac cuique mors ſua eſſet parata, ita ut evaneſcerent ambo aut in nihilum abirent. Dum vero ſe ignis aquæ adſociare cupit, & in ea ſe recreat, conſervatur ipſi vita, & ſic ſpiritum aëris ex ſe producere poteſt, ut ita vita ſubſiſtat. Ecce ita indicamus tibi myſterium magnum, ut inde cognoſcere diſcas, quouſque intellecta

tibi

per obliquum convertit; & apprehen-
ſionem dirigit in ſpirituum eſſentia;
tunc ſpiritus eſſentiæ retro cedens
ibidem in obliquum ex inferiori par-
te à latere altero ſiniſtrorſum ſe elev.
Atque hoc parit involutionem, & al-
ter alterum inſequitur: Quippe eſſen-
tia fugit ignem, & tamen ex igne o-
rtum ſumit ſuum, ceu videtis, ſi obſer-
vetur, quemadmodum aër ex igne o-
ritur, & ex aëre gignatur aqua, quæ
ſubſtantiam illam determinat. In
ignis in anxietate ſua appetit manſue-
tudinem aquæ, & libertatem eam
anxietatem eam, atque apprehend
aquæ ſcaturiginem: inde manſuetu-
do tanquam aquæ ſcaturigo expri
corpus, ut ab igne tuta & obnubila
ſit. Hinc ignis feſtinat ad aquam, &
aqua fugit ignem. Namque ſi ignis ſe
ſum evaporaret, & aqua per inferiores
partes effluerer, tunc longiſſimæ di-
ſtantiæ ſeparatio inde exurgeret inter
utrumque, ac cuique mors ſua eſſe
parata, ita ut evaneſcerent ambo aut in
nihilum abirent. Dum vero ſe igni
aquæ adſociare cupit, & in ea ſe re-
creat, conſervatur ipſi vita, & ſic ſpi-
ritum aëris ex ſe producere poteſt, &
ita vita ſubſiſtat. Ecce ita indicamus
tibi myſterium magnum, ut inde co-
gnoſcere diſcas, quouſque intellectui
tibi

tibi ſit progrediendum; addiſcaſque numerum cognitionis tuæ, & in quo iſte finiatur. Namque ignis octavum determinat numerum poſt ſeptem ſpiritus illos naturæ, & cauſſa eſt ſeptem ſpirituum. Iam vero nulla creatura in corporeitate ſua poteſt ſuſtinere probam ignis; quia ignis conſumit eam; in qua ſubſiſtit vita naturalis. Ignis præterea Tincturam efficit; eamque duplicem: Vnam, in ſeſe apprehendentem æternam libertatem placidæ manſuetudinis abſque eſſentia externa: Alteram, extra ſeſe apprehendentem externam ſubſtantiam; veluti oleum, quod ex aqua producitur, & ex venere oritur, in quo externus eius ſplendor & lumen reſultat; & ex interna Tinctura in æternæ libertatis appetitu exoritur maieſtas libertatis. Quod commode percipietis hoc pacto. Ignis octavum complet numerum, & interna Tinctura numerum novenarium determinat. Eo uſque nobis eſt progrediendum. Namque denarius numerus ipſum ponit æternum Dei ignem; atque in medio ſui, crucem ✠ exprimit generationis; quæ centrum æternæ naturæ in duo dividit regna, uti antea id explicavimus. Quæcunq; vero creatura penetrando hunc ignem perrumpere cupit, illa regnum Dei

perva-

pervadens, in extremitatem à Deo alienatam, & in centrum ignis quod eſt extra hunc mundum, tanquam in æternas tenebras, relabitur: ubi ignis niger & æterna eſuricies viget. Incenſio ignis luminatis ſolummodo in cruce ✠ conſiſtit, in manſuetudine novenarii numeri, id eſt, in uno numero. Nam denarius numerus dualitatem exprimit ad procreationem angelorum hominumque complectendam: ſed nil ulterius in centrum crucis ✠ redigendum eſt: quippe ante crucis ✠ Ternarii ſancti faciem omnes ſubſiſtere, & mentes ſuas ſub ſe retro reflectere coguntur in Tincturam humilitatis, uſque ad novenarium numerum; ut ita in denarium numerum non ſine trepidatione mentis proſpiciant; ne creare quid velle aut appetere videantur in hoc denario numero: ne ſic in centrum ignis Dei cupiant ingredi, ſed potius ante denarium hunc gaudium concipiant æternum, læto concentu glorioſæ laudis cantantes, *Sanctus, ſanctus, ſanctus ſit Iehova noſter dominus Deus Zebaoth.* Atque iſte cantus repræſentat cibum divini ignis, ex quo progrediuntur in divinis eſſentiis miracula, paradiſus, elementa, & cœleſtes ſubſtantiæ. Velut & ante Ternarium ſanctum adſtat ceu virgo quædam

pervadens, in extremitatem à Deo alie-
natam, & in centrum ignis quod ex-
tra hunc mundum, tanquam in
æternas tenebras, relabitur: ubi ignis
ringes & æterna eſuritiei viget. Interi-
bo ignis luminaris ſolummodo intra cru-
ce ✝ conſiſtit, in manſuetudine no-
venarii numeri, id eſt, in uno nume-
ro. Nam denarius numerus dualita-
tem exprimit ad procreationem ange-
lorum hominumque complectendam:
ſed nil ulterius in centrum crucis ✝
reducendum eſt: quippe ante crucis ✝
Ternarii ſancti faciem omnes ſubſiſte-
re, & mentes ſuas ſub ſereno reſpe-
ctu re coguntur in Tincturam humili-
tatis, uſque ad novenarium numerum
ut ita in denarium numerum non ſine
trepidatione mentis proſpiciant; ne
creare quid velle aut appetere videa-
tur in hoc denario numero: ne ſic in
centrum ignis Dei cupiant ingredi, ſed
potius ante denarium hunc gaudium
concipiant æternum, læto concentu
glorioſæ laudis cantantes, *Sanctus, ſan-
ctus, ſanctus ſit Jehova noſter dominus
Deus Zebaoth.* Atque iſte cantus tr-
præſentat cibum divini ignis, ex quo
progrediuntur in divinis eſſentiis mi-
racula, paradiſus, elementa, & cœ-
leſtes ſubſtantiæ. Velut & ante Ter-
narium ſanctum adſtat ceu virgo quæ-
dam

dam æternæ ſapientiæ Dei, atque hæc eſt divina illa Sophia. Namque in ea Sophia omnium divinarum eſſentiarum ſubſtantiæ formales comparent. Ad cuius miraculi expreſſionem nulla nobis ſeu lingua ſeu calamus ſufficiens eſſe poteſt. Solummodo vobis indicamus, quouſque eiuſmodi revelationes ſint indagando penetrandæ. Nam uſque in novenarium numerum omnia vobis in intuitu ſunt obvia; quia cœleſtis vitæ heic adeſt Tinctura: Conſpicitis heic centenarium numerum, & etiam millenarium maieſtaticæ coronæ: ſed prorſus heic abſtineatis à perſcrutatione denarii, ubi merus abyſſus luſtratur: Alioquin extra Deum progredimini, velut Lucifer qui in denario creatorem agere conabatur, & ignem ibi æternæ originis quærebat; unde ibidem, ceu in morte tenebrarum extremarum ſepultus, permanere æternum cogitur. Ideoque lector huius ſit monitus, ne in his profundis ſcriptis ulterius quid perveſtigare aut voluntatem ſuam in interiora intromittere tentet, quam ipſe poſſit aſſequi. Quiſque in huius conceptu ſolo acquieſcat ſemper. Namque dum conceptu adhuc viget tali, ſubſiſtit ſimul in ſubſtantiæ perceptione; unde non aberraturus eſt, licet ſpiritus

illum

illum ad longe profundiora vellet deducere. Vni enim multo plura præ altero conceduntur. Verum meta & ſcopus heic eſt certiſſimus, ut quiſque ſemper in humilitate erga Iehovam ſubſiſtat, atque in ea ſe Iehovæ dedat, ut hoc velle & facere perficiat.quod Iehova vult. Si hoc peragas, in temet ipſo es quaſi demortuus: quia nil expetis, quam quod Iehovæ voluntas poſcit: & hæc voluntas Iehovæ vita eſt tua, quæ in ſemet ipſam ad millenarium uſque numerum regreditur, & profunditatem Deitatis cum mirabilibus cunctis perquirit. Ille tuam ſibi conſecratam voluntatem in virginem deducit Sophiæ ſuæ, ut ibi mirabilia cuncta perſpicias. Aſt noli ab ipſo imaginationem retro in mirabilia divertere. Simulac hoc feceris, ex Iehovæ voluntate excidis, quæ æternam libertatem determinat, & in propria tua imaginatione tibi captivus hæres. Hoc diligenter obſervandum. Namque unaquæque imaginatio ſubſtantiam gignit, in qua tibi fixus ſubſiſtas, unde mox retrogradus agaris, ne Iehovam videre poſſis. Ideoque hanc ob cauſam Chriſtus nos docet humilitatem, amorem, puritatem cordis, & miſericordiam; & iubet ſevere, ut quiſque noſtrum voluntatem Ieho-

... ad longe profundiora velle & de-
ducere. Vni enim multo plura præ d-
ono conceduntur. Verum meta & ſco-
pus heic eſt certiſſimus, ut quiſque
ſemper in humilitate erga Iehovam
ſubſiſtat, atque in ea ſe Iehovæ dedat,
ut hoc velle & facere perficiat, quod
Iehova vult. Si hoc peragas, in temet
ipſo es quaſi demortuus: quia nihil ca-
pere, quam quod Iehovæ voluntas
poſcit: & hæc voluntas Iehovæ tua
eſt una, quæ in ſemet ipſam ad mille-
narium uſque numerum regreditur, &
profunditatem Deitatis cum mirabili-
bus cunctis perquirit. Ille tuam ſibi
conſecratam voluntatem in virginem
deducit Sophiæ ſuæ, ut ibi mirabilia
cuncta perſpicias. Aſt noli ab ipſo ima-
ginationem tetro in mirabilia diva-
gare. Simulac hoc feceris, ex Iehovæ
voluntate excidis, quæ æternam liber-
tatem determinat, & in propria tua
imaginatione tibi captivus hæres. Hoc
diligenter obſervandum. Namque
una quæque imaginatio ſubſtantiam
gignit, in qua tibi fixus ſubſiſtas, ne-
que mox retrogradus agaris, ut Ieho-
vam videre poſſis. Ideoque hanc ob
cauſam Chriſtus nos docet humilita-
tem, amorem, puritatem cordis, &
miſericordiam; & iubet ſevere, ut
uſque noſtram voluntatem Ieho-
...

væ quærat, atque in eam ſe intromit-
tat penitus. In Iehovæ enim volunta-
te omnia nobis ſunt poſſibilia. Nil na-
tura noſtra propria perficiat: ſed Ieho-
va ipſemet in nobis zeloten agens, eſt
noſtrum perficere, ſi quid miraculoſe
operemur. Nulla enim hominis ani-
ma dicat aut cogitet; Ego miracula
edam. Omnino hoc non debet eſſe.
Quippe miracula externam naturam
exuperantia ex centro æternæ pro-
fluunt naturæ, ex denario numero il-
lo, cuius per ſe nulla compos eſt crea-
turarum. Aſt ſi in voluntatem Iehovæ
demiſſa penitus introeat, tunc Iehova
miracula in ea operatur: quoniam
ipſius unica eſt lætitia in imbecillis ſe
manifeſtare; quum fortis perpetuo in
ſua voluntate obluctetur, eamque Deo
nolit prout par eſt ſubmittere. Ipſe ſuo
ſemper confidit intellectui; unde ipſius
voluntas extra Deum vagatur, & nihil
potentiæ habet. Quod ſi igitur ex ſe-
met ipſo de Dei eſſentia & voluntate
loqui volet, inſipiens nugator erit:
quia non ex Spiritu Dei & voluntate
eius loquitur, ſed ex ſemet ipſo &
opinione ſua: in qua perpetua dubi-
tatio manet. Vnde quoque lites fidei
& cognitionis Dei exoriuntur, cum
quiſque Deum in ſua propria vo-
luntate & ſcientia quærit. Hominum

Ff per-

perverſitas ea eſt, quod Deum in ſua propria voluntate inveſtigare & invenire velint. quum tamen in ea non ſit: quia ſimpliciter habitat in eius voluntate, qui omnimode ſeſe illi cum tota ratione & ſcientia ſua ſubmittit; atque huic ille largitur cognitionis omnis gratiam & vires, ut eſſentiam ſuam cognoſcere poſſit. Ergo ſuſtollite capita veſtra, & attendite: Nulla lis eſt, nulla controverſia in voluntate Iehovæ; ſed in hominis & diaboli voluntate. Hæc eſt iræ divinæ voluntas. Ne patiamini ſeduci vos per blandiloquentias adulatorum carnalium, qui in hiſtoriis vanis pompoſe incedunt, &c. *Hactenus ille.*

Ex his igitur patet, quid eſſentia eſſentiarum ſit, quid eius ſpiritus atque vita, & quæ matrix generationis creaturis detur, ac quomodo ſol omnia illuſtret ex centro ſuo, cunctiſque rebus creatis oculum vivificum in ſplendore & calore ſubminiſtret; atque ut hoc eo rectius perficiat, quomodo circa eum, tanquam univerſi centrum, omnes circuli exteriores cum terræ triplici motu ſphærice circumgyrentur: iſque in medio acquieſcat, ſuum officium omnibus communicans.

Nuper etiam vir inſigniter in aſtronomia

pervetuſtaeaeſt, quod Deum in ſua propria voluntate inveſtigare & invenire velint, quum tamen in ea non ſit quia ſimpliciter habitat in eius voluntate, qui omnimode ſeſe illi cum tota ratione & ſcientia ſua ſubmittit, atque huic ille largitur cognitionis omnis gratiam & vires, ut eſſentiam ſuam cognoſcere poſſit. Ergo ſuſtollite capita veſtra, & attendite: Nulla lis eſt, nulla controverſia in voluntate Iehovæ; ſed in hominis & diaboli voluntate. Hæc eſt ira divinæ voluntatis. Ne patiamini ſeduci vos per blandiloquentias adulatorum carnalium, qui in hiſtoriis vanis pompoſe incedunt, &c. Hactenus ille.

Ex his igitur patet, quid eſſentia eſſentiarum ſit, quid eius ſpiritus atque vita, & quæ matrix generationis creaturis detur, ac quomodo ſol omnia illuſtret ex centro ſuo, cunctiſque rebus creatis oculum vivificum in ſplendore & calore ſubminiſtret; atque ut hoc eo rectius perficiat, quomodo circa eum, tanquam univerſi centrum, omnes circuli exteriores cum terra triplici motu ſphærice circumgyrentur: ipſeque in medio acquieſcat, ſuum officium omnibus communicans.

Nuper etiam vir inſigniter in aſtro-

nomia doctus, dominus Philippus Lansbergius, paſtor Middelburgenſis, ex motuum cœleſtium obſervationibus ſuis idem protulit, & ipſe Copernici ſententia maximopere inductus. Et quamvis priſcorum & communis omnium conſenſus errorem nonnullum Tychonis de Brahe pridem etiam deprehenderit; in plurimos tamen alios longeque craſſiores, quum ille ſphæræ Copernicanæ ordinationem inverteret, lapſus eſt errores; ut optime illud explicat dictus ille Lansbergius, & eosdem *in ſua conſideratione idiomate Belgica lingua conſcripta* refutat. Fuit quidem, ait idem *in præfatione huius libelli*, ante 1890, annos in Græcia quiſpiam Ariſtarchus Samius, qui itidem affirmare auſus fuit, quod ſol in medio univerſi ſtaret: ſed ſimulac hanc protulit ſententiam, ſtatim peſſime à Græcis ſuis condemnatus eſt, quod communi opinioni contradiceret. Proinde non potuit rectius eandem cum Lansbergio Guilielmus Ianſonius Cæſius, Amſtelrodamenſis typographus & mathematicus ſolertiſſimus, exprimere ſententiam Copernici, quam ut ſphæram univerſalem in ſenſuali artificio depingeret, quam quiſque oculis & tactu manuum palpare poſſet, ne quis id condemnaret auditu

quod mente conceperat; quum tanta ſit malevolorum negantiumque impudentia. Ipſe quoque ſimile inſtrumentum mechanicum vidi Harlemi apud quendam, non litteratum quidem, ſed in arte ſua ſatis exercitatum, Rudolphum Ianſonium nomine; qui adeo apte omnia confecit, ut etiam quiſque deſignationes aſpectuum in ſingulis annis invenire queat. Nonne & ſimiliter per tot ſecula medici in ſuis impurorum medicamentorũ compoſitionibus craſſe ſatis aberrarunt, & adhuc ſatis infeliciter cum prolubio quodam animi in erroribus pergere ſatagunt; dum contra apertam veritatem & ipſum conſcientiæ ſtimulum in cognitione rerum ſpiritualium, & earum, quæ veram naturæ eſſentiam conſtituunt, contra chymicos pugnant. Pudeat merito præ reliquis Sennertum illum ſui ſcripti, quod tam turpiter edidit de differentia medicamentorum chymicorum & Galenicorum. Quercetanus, Hartmannus, Crollius & Nollius, palmam huic ſæculo poſt Theophraſtum merito præripiunt, ut reliqui, qui talia non didicerunt, in ruborem ſuum abeant. Egregiam relationem Michael Meyerus & Salmuth de novis inventis & repertis conſcripſere, quæ cotidianum rerum uſum

miris

miris auxerunt undique modis, ut inde conſtet, quantum ingeniis humanis in cœcitate & imbecillitate ſua fidendum ſit, quum ſæpius uni mortalium, & maxime quem indignum omnes cenſent, tantam largiatur ſapientiam, qua toti mundo veritatis aſſerendæ cauſſa contradicere cogatur. Quare communi opinioni in nullis prorſus rebus nimia fides eſt habenda, niſi fundamentum ex verbo Dei pateat, aut idipſum Spiritus ſancti dona in homine ſingulariter ad id electo confirment. Sophia enim cœleſtis, quæ ex Spiritu Iehovæ eſt, ſola ſcrutatur & detegit veritatem, etiamque profunditatem deitatis, *ut ait D. Paul. 1. Cor. 2, v. 10.* An igitur quis ex natura quid rite probare poſſit, qui ipſe naturam ne quidem in minutiſſima ſuperficierum parte intelligit? *Velut ait Arn. pol. cap. 3, ſect. 4, num. 1.* A natura pergimus ad ius divinum. quur non potius à iure divino ad naturam? nempe cœci adeo ſunt omnes habitualiſtæ, ut ne quidem intelligant quid magia naturalis in nominis ſignificatione ſui importet; multo minus, quid cabaliſtica in myſticis poſſit explicandis, audierunt. Incognita pro veritate venditant, modo ſyllogiſtica locutione, vaniſque logomachiis, atq; technis conſtringere

 quid-

quidlibet poſſint. Miſerrimum eſt inſtrumentum, quod nihil veri intuitive cognitioni aut rationi applicat, ut tales nihilominus vaniſſime gloriari ſolent. Verum inſignis eſt veritatis contemptus, ſi una cum mendacio colatur; *ait A. M. p. 43, in expl prim. præcept.*

Sed nunc propius iterum ad rem accedemus. Sic ait noſtræ libertatis oſor & hoſtis, *ſect. 3 d. 5, num. 25*: Dominium vero & libertas non conveniti iis quos ad ſerviendum natura generavit, & proinde inique iis attribuitur. Quod ſi matrem æqui boni, publicam utilitatem, legiſlator reſpicere poteſt, hæc contueri velit; An quicquam utilius hac ſervitute, & incompetente libertate detrimentoſius, introduci à primis Chriſtianis potuit, dum promiſcuo favore vindicias ſecundum libertatem in univerſum orbem Ramanorum proclamarunt. Pro ergaſtulis enim privatis publica coacti fuerunt excitare noſcomia, ne recens manumiſſi per vicos & compita epidemica fame emorerentur. Nam, qui ſibi de victu proſpicere ſua induſtria non poſſunt, quid ex libertate ſperare habeant, præter famem & inediam? Quid prodeſſe queunt publico, niſi, ut, poſtquam ad liberum matrimonium acceſ-

… poſſint. Miſerrimum eſt in-
… tum, quod nihil veri intui-
… nitioni aut rationi applicat, ut
… nihilominus vaniſſime gloriari
… ent. Verum inſignis eſt veritatis
… contemptus, ſi una cum mendacio
… , ait *A. M. p. 43, in expl prin.
precept.*

Sed nunc propius iterum ad rem
… Sic ait noſtræ libertatis
… & boſtis *ſect. 3 d. 6. num. 25: Do-*
… *vero & libertas non conve-*
… *quos ad ſerviendum natura ge-*
… *, & proinde iniquitatis attribui-*
… Quod ſi matrem æqui boni, pu-
… eam utilitatem, legiſlator reſpicere
… velit; An quic-
… eſt, hæc contueri … utilius hac ſervitute, & incom-
… libertate detrimentoſius, in-
… à primis *Chriſtianis* potuit,
… promiſcuo favore vindicias ſe-
… libertatem in univerſum or-
… Romanorum proclamarunt. Pro
… *enim privatis publica coacti*
… *excitare noſcomia*, ne recens
… *per vicos & compita epide-*
… *fame enecarentur.* Nam, qui
de victu proſpicere ſua induſtria
poſſunt, quid ex libertate ſperare
… *præter famem & inediam?*
prodeſſe queunt publico, niſi, ut,
… *ad liberum matrimonium*
acceſ-

acceſſerunt, & miſerorum parentibusque ſimilium liberorum poſt ſe trahunt globum, inutilibus fucis onerent civitatem, qui nihil niſi numerus ſint, & fruges conſumere nati? &c.

Talis *locutio* ſarcaſtica multis certe ſcatet vitiis. Adeo enim abſurditatum eſt ſtudioſus, ut nuſpiam prope vacet locus, qui non naturalem impugnet æquitatem. Nimirum ſemper inclamat ſervos natura, & eos ubique exigit. At naturæ homini nihil æque competit, quam ut id appetat & ſequatur, ad quod natura creatus eſt? Quid vero hoc erat? Nonne dominiũ? utrum vero nunc conſultius erit? bruteſcerene, an vero libertatis anhelare ſuæ poſſeſſionem? Idcirco pluſquam inique agit profecto cum maxima parte mortalium, quod eos ad ſervitutem naturæ abiiciat. Quoniam ille abutitur vocabulo dominii, & ſolos principes, reges, &c. ad hanc ſortem ſeligit; ideo tam multos confundit ſervitutis cumulos, ut ita ſuum ſalvet Stagiritam. Aſt tantæ abſurditati quoque ſe Dn. Coſterus *in pol. ſua lib. 10, cap. 8, §. 2*, rectiſſime opponit, quando dicit: Hæc ſententia tum falſa, tum generi humano pernicioſa eſt. Hinc enim ſuperbiſſima Græcorum ſapientia ius

putabat, barbarorum nationes imperio ſubdere, iuſtumque eſſe bellum, ut deteriores perirent melioribus. Seſe vero meliores iudicabant. Quum tamen conſtet, multas barbaras nationes innocentius modeſtiuſque vixiſſe Græcis. Verum magnos præſtitiſſe ſe arbitrati ſunt, cum Lydos, Sarmatas, Scythas, Indos in poteſtatem redegerunt, & ſe, uti ſapientes, ſtultorum, ut putabant, dominos fecerunt. Ac primum quidem nimium hoc arrogans eſt, tantum ſe extollere, tantum alios deprimere, &c.

Sic etiam nimium arrogans eſt, quod ſuæ auctoritate profanæ ſapientiæ, noſter inutilis Relector, tam multas hominum myriades ad brutorum ſtabula relegare velit potius, quam ipſis concedere primarium ſuæ finem creationis. Nimirum propterea ad matrem æqui & boni, publicam utilitatem, provocat euphoniæ gratia & nimiam Chriſtianorum humanitatem in abroganda ſervitute graviter accuſat. Quænam vero ipſi publica dicitur utilitas? Videlicet hæc ei publica utilitas dicitur; ubi quam minimum Chriſtiani amoris erga proximum exercetur; ita ut non neceſſum ſit, publicas facere impenſas pauperibus; quum talis libertas ſit incompetens, & illa nihil poſſit introduci

perabat, barbarorum nationes impe-
rio ſubderet, iuſtumque eſſe bellum, ut
deteriores parerent melioribus. Seſe ve-
ro meliores iudicabant. Quum tamen
conſtet, multas barbaras nationes in-
nocentius modeſtiusque vixiſſe Græ-
cis. Verum magnos præſtitiſſe ſe arbi-
trati ſunt, cum *Lydos*, *Sarmatas*, *Scy-
thas*, *Indos* in poteſtatem redegerunt,
& ſe, uti ſapientes, ſtultorum, ut puta-
bant, dominos fecerunt. Ac primum
quidem nimium hoc arrogans eſt, tan-
tum ſe extollere, tantum alios depri-
mere, &c.

Sic etiam nimium arrogans eſt, quod
ſua authoritate profanæ ſapientiæ, no-
ſter inutilis Relector, tam multas ho-
minum myriades ad brutorum ſtabula
relegare velit potius, quam ipſis conce-
dere primarium ſuæ finem creationis.
Nimirum propterea ad matrem æqui
& boni, publicam utilitatem, provo-
cat euphoniæ gratia & nimiam Chri-
ſtianorum humanitatem in abroganda
ſervitute graviter accuſat. Quænam
vero ipſi publica dicitur utilitas? Vi-
delicet hæc ei publica utilitas dicitur,
ubi quam minimum Chriſtiani amo-
ris erga proximum exerceturita ut non
neceſſum ſit, publicas facere impenſas
pauperibus, quum talis libertas ſit in-
competens, & illa nihil poſſit intro-
duci

duci detrimentoſius. Verum quæſo, an non ibi cohabitatio & converſatio ſit promptior, ubi liberalitas largior & mutua beneficentia? An non ibi pietas florentior? Forte ait; Hæc nil ad utilitatem publicam faciunt; quæ unice ſpectanda. At pereat talis publica utilitas, quæ pietatem & mutuam benevolentiam in opere conſiſtentem in exilium agit, liberamque ſingulorum ſalutem poſthabet. Abeat longe à bona republica tam durus legiſlator. Verum Iehovæ ſit gratia, quod in Chriſto longe beneficentiorem nacti ſumus legiſlatorem in ſuo regno, qui nos tanquam liberator theanthropos & ſolide unicus ab huius & æternæ ſervitutis carcere liberavit. Illum potius audire iubemur à parte Iehova, *Matth.* 17, *Marc.* 9, *Luc.* 21, quam tales perpetuæ ſervitutis conſarcinatores. Is enim nos vult liberos, uti ſolus liberator eſt mortalium omnium. Sic enim ait: *Ioh.* 8, *v.* 36: *Si filius vos liberaverit, vere liberi eritis.* Vindex is eſt & reſtitutor veræ libertatis, quæ à principio nobis erat deſtinata, & quam per lapſum Adamicum adeo miſere perdidimus, ut propter peccata ſervituti captivitatis temporalis & æternæ obnoxii & vincti traditi fuerimus. Etenim ſervos peccati nos fuiſſe, te-

Ff 5 ſtatur

ſtatur D. Paulus *ad Rom.* 6, *v.* 16, *&* 20. Atque ipſe Chriſtus idem monſtrat, dicens: Amen amen dico vobis, quisquis operam dat peccato, ſervus eſt peccati. Servus autem non manet perpetuo in domo, filius manet perpetuo. *Ioh.* 8, *v.* 34, *&* 35. Tantopere peccatum & ſervitus paria ſunt, ut veriſſime pronunciari de utroque poſſit, quod pari paſſu ambulent; non autem ea ratione qua Relector, ſibi contradictorius, *d.l, c.* 3. *ſect.* 5, *num.* 56, *&* 61, de cæde & ſervitute turpiter ſtatuebat.

Recte igitur Auguſtinus, *lib.* 19, *cap.* 15, *de Civit. Dei*, in mortalium pœnam ſervitutem omnem reiicit; utpote quæ nos vera libertate naturali privarit. Coneitio quippe, inquit, ſervitutis, peccatori iure intelligitur impoſita. proinde nuſquam Scripturarum legimus ſervum, antequam hoc vocabulo Noë iuſtus peccatum filii ſui vindicarat. Nomen itaque iſtud culpa meruit, (N. B.) non natura. Origo autem vocabuli ſervorum in Latina lingua inde creditur ducta, quod hi, qui iure belli poſſent occidi, à victoribus, quum ſervabantur, ſervi fiebant, à ſervando appellati; quod etiam ipſum ſine peccati merito non eſt, &c.

Idem

ſtatuit D. Paulus ad Rom. 6, v. 16, & 22. Atque ipſe Chriſtus idem manifeſte dicens: Amen amen dico vobis, quisquis operam dat peccato, ſervus eſt peccati. Servus autem non manet perpetuo in domo, filius manet perpetuo. Joh. 8, v. 34, & 35. Tantopere peccatum & ſervitus paria ſunt, ut veriſſime pronunciari de utroque poſſit, quod pari paſſu ambulent; non autem ea ratione qua Relector, ſibi contradicens, l.l. c. 3. ſect. 5, num. 56, & 61, de caede & ſervitute turpiter ſtatuebat.

Recte igitur Auguſtinus, lib. 19, cap. 15, de Civit. Dei, in mortalium poenam ſervitutem omnem reiicit; utpote quae nos vera libertate naturali privarit. Conditio quippe, inquit, ſervitutis, peccatori iure intelligitur impoſita. Proinde nuſquam Scripturarum legimus ſervum, antequam hoc vocabulo Noë iuſtus peccatum filii ſui vindicaret. Nomen itaque iſtud culpa meruit, (N. B.) non natura. Origo autem vocabuli ſervorum in Latina lingua inde creditur ducta, quod hi, qui iure belli poſſent occidi, a victoribus, quum ſervabantur, ſervi fiebant, a ſervando appellati; quod etiam ipſum ſine peccati merito non eſt, &c.

Idem

Idem paulo poſt: *Sicut prodeſt humilitas ſervientibus; ita nocet ſuperbia dominantibus. Nullus autem natura, in qua prius Deus hominem condit, ſervus eſt hominis, aut peccati, &c.* Veluti etiam id plenius D. Paulus, *ad Rom. 6, verſ.* 17, explicat, atque, quum inde per Chriſtum liberati ſimus, & ſervitute libertati reſtituti, ita exultanter lætatur; *Gratia autem ſit Deo, quod fuiſtis quidem ſervi peccati: id eſt, non amplius tales ſitis, &c.* Qui enim (ita pergit) *ſervi eratis peccati, liberi ſitis iuſtitiæ. verſ.* 20. quum alias conqueratur, quod venundatus eſſet peccato; *Rom.* 7. *verſ.* 14. Velut olim Ioſephus in typo Chriſti venundabatur in Ægyptum, & inde ſervitutem eius poſteri incidebant, eo uſque donec per Moſen miraculoſe ex illa ſæva carceris domo per mare rubrum educerentur. Quemadmodum ipſe Iehova ad Iſraëlitas ſuos id atteſtatur, quod eos ex domo ſervitutis eduxerit. *Deut.* 8, *verſ.* 14. In qua figura Ægyptiacæ captivitatis nobis egregie quoque deſcribitur noſtra in Chriſto & per Chriſtum liberatio. Quod merito heic conſiderandum venit. Totum enim genus humanum, peccato ſerviens, uti inciderat in regnum poteſtatemque tenebrarum, id

eſt, Sa-

eſt, Satanæ, quem ob id Chriſtus principem huius mundi vocat; ita quoque duplicem heic invenimus ſervitutem: peccati videlicet unam, & ſatanæ alteram. Vtraque ſane Ægyptiacam gravitate ſua multis nominibus excedit. De ſervitute peccati extat teſtimonium Chriſti, *iam dictum, Ioh.* 8. De ſervitute Satanæ mentionem ſubiicit Paulus, 2 *Tim.* 2; ubi dicit: Ne quando det illis Deus reſipiſcentiam ad cognoſcendam veritatem, & reſipiſcant à diaboli laqueis, à quo captivi tenentur ad ipſius voluntatem. Et *Epheſ.* 2, *in principio capitis*. Ab utraque ſervitute liberati ſumus à Deo per filium eius Chriſtum Ieſum, ſervatorem ac dominum noſtrum. De liberatione à peccato dixit angelus ad Ioſephum, *Matth.* 1. Ipſe liberabit populum ſuum à peccatis eorum. Et *Iohan.* 8 Chriſtus ipſe. Velut etiam, de liberatione è regno Satanæ, *Lucæ* 11: Quum fortis armatus cuſtodit atrium ſuum, in pace ſunt omnia quæ poſſidet. Quum autem fortior eo ſuperveniens vicerit eum, univerſa arma eius auferet, & ſpolia eius diſtribuet. Et Apoſtolus, *Coloſſ.* 1.: Qui eripuit nos, inquit, de poteſtate tenebrarum, & tranſtulit in regnum filii dilectionis ſuæ. Quare caveat unusquisque ne viliorem hanc

eſt, Satanæ, quem ob id Chriſtus prin-
cipem huius mundi vocat ; ita que
duplicem heic invenimus ſervi-
tem : peccati videlicet unam, & ſa-
tanæ alteram. Vtraque ſane Ægyptiacam
gravitate ſua multis nominibus ante-
it. De ſervitute peccati extat teſti-
monium Chriſti, iam dictum, Ioh. 8. De
ſervitute Satanæ mentionem ſubiicit
Paulus, 2 *Tim.* 2 ubi dicit : Ne quan-
do det illis Deus reſipiſcentiam ad
cognoſcendam veritatem, & reſipi-
ſcant à diaboli laqueis, à quo capti
tenentur ad ipſius voluntatem. Et
Epheſ. 2, *in principio capitis.* Ab utraque
ſervitute liberati ſumus à Deo per fi-
lium eius Chriſtum Ieſum, ſervatorem
ac dominum noſtrum. De liberatione
a peccato dixit angelus ad Ioſephum
Matth. 1. Ipſe liberabit populum ſuum
à peccatis eorum. Et *Iohan.* 8 Chriſtus
ipſe. Velut etiam, de liberatione à
regno Satanæ, *Luca* 11 : Quamdiu
armatus cuſtodit atrium ſuum, in
pace ſunt omnia quæ poſſidet. Quum
autem fortior eo ſuperveniens vicerit
eum, univerſa arma eius auferet, &
ſpolia eius diſtribuet. Et Apoſtolus
Coloſſ. 1 : Qui eripuit nos, inquit, de
poteſtate tenebrarum, & tranſtulit
in regnum filii dilectionis ſuæ. Quare
caveat unuſquiſque ne vilioribus

hanc liberationem noſtram ipſa Æ-
gyptiaca cenſeat. Quanto enim du-
rior eſt peccati & Satanæ ſervitus,
quam fuit ſervitus Ægypti ; tanto il-
luſtriori argumento nobis conſtat ; ha-
bere nos Deum redemptorem & ſerva-
torem. Quapropter & nobis propoſi-
ta ſunt liberationis noſtræ monumen-
ta, non ſolum in verbo Euangelii, ſed
etiam in omnibus pietatis negociis, ne
tanti beneficii obliviſcamur : deinde,
ut liberatoris noſtri voluntati ac cul-
tui perpetuo ſimus addicti, nec un-
quam revertamur in Ægyptum, no-
vamque nobis ſervitutem cauſſemur;
ceu faciunt illi, qui tam inconſultam
diſtantiam interponunt inter tales
aliasque ſervitutes, ubi nulla viget
pietas *Chriſtiana.* Vbique certe omnia
ad voluntatem Dei ſunt diſponenda
& peragenda. Fruſtra enim colunt
me, repetit Chriſtus ipſe ex Eſaia, do-
centes doctrinas & mandata homi-
num. *Matth.* 8, *verſ.* 9. Et, Omnis
planta, quam non plantavit pater
meus cœleſtis, eradicabitur. *c.* 15, *v.*
13. Etenim ſervire Deo, nihil eſt aliud,
quam voluntati illius (quam ille
nobis non è cerebro noſtro commini-
ſcendam, ſed in verbo ſuo infallibili-
ter cognoſcendam propoſuit) ſe obedi-
entem præſtare. Hic cultus ille gra-
tus

tus eſt, in quo vera libertas Chriſtiani hominis conſiſtit. Velut certe iniquiſſimum foret, ſi quis ſervus hero ſuo, ſecundum quod ipſi videretur, & non ſecundum illius voluntatem, ſerviret. Deus vero eſt liberrimum agens, *ut Relector in ſua metaph. teſtatur.* Ideoque illum in vera libertate hic imitatur, qui voluntati eius ſe dedicat devovetque tantum. Atque hoc eſt vere ſervire Deo, ſi toto corde huic quis ſit deditus, & eum, ceu filius parentem diligat. Vti paſſim talis locutio in ſacra Scriptura habetur. *Eccl. c.* 4. *v.* 12, 13, *&* 15, dicitur: Sapientia exaltat filios ſuos, & prehendit manu eos qui quærunt ipſam. Qui diligit eam, diligit vitam, & qui mane incumbunt in eam, lætitia explebuntur, &c. Qui ſerviunt illi, miniſtraturi ſunt ſancto: Nam diligentes illam, diligit Dominus, &c. Item, *c.* 10, *v*, 28: Servo intelligenti ſervient liberi, &c.

Ita quoque elementis mundi inſervire quis dicitur, & affectibus, qui nōdum in regeneratione ſpiritus plene vivit; ut D. P. infantibus eos adſimilat. *Gal.* 4, *verſ.* 3; nec non ſervitus pro coniugalis vinculi obligatione ſumitur, 1. *Cor.* 7. *verſ.* 15; ac ſervitus legum eſt, circumcidi, *Gal.* 2. *v.* 4.

At Chriſtus propterea ſervi nomen

acce-

tus eſt, in quo vera libertas Chriſtia-
hominis conſiſtit. Velut certe ini-
quiſſimum foret, ſi quis ſervus ha-
ſuo, ſecundum quod ipſi videretur, &
non ſecundum illius voluntatem, ſe-
viret. Deus vero eſt liberrimum agens,
ut Keleſlerin ſua metaph. teſtatur. Ideo-
que illum in vera libertate hic imita-
tur, qui voluntati eius ſe dedicando-
veretque tantum. Atque hoc eſt ve-
ſervire Deo, ſi toto corde huic quis ſe
dedicet, & eum, ceu filius parentes
diligat. Vti paſſim talis locutio in ſacra
Scriptura habetur. Eccl. c. 4. v. 12, 13
& 15, dicitur: Sapientia exaltat filio
ſuos, & prehendit manu eos qui quæ-
runt ipſam. Qui diligit eam, diligit vi-
tam, & qui mane incumbunt in eam
lætitia explebuntur, &c. Qui ſerviunt
illi, miniſtratori ſunt ſancto: Nam di-
ligentes illam, diligit Dominus, &c.
Item, c. 10, v. 28: Servo intelligenti ſe-
viunt liberi, &c.

Ita quoque elementis mundi inſer-
vire quis dicitur, & affectibus, qui nó-
dum in regeneratione ſpiritus ple-
vivitur D. P. infantibus eos adſimi-
lat, Gal. 4, verſ. 3; nec non ſervitus pro
coniugalis vinculi obligatione ſumi-
tur, 1. Cor. 7. verſ. 15; ac ſervitus legum
eſt, circumcidi, Gal. 2. v. 4.

At Chriſtus propterea ſervi nomen
acce-

accepit, *Eſa.* 42.1; *Matth.* 12, *v.* 18, uti per eum libertatem filialem coram Iehova patre nanſciſceremur. Vade, Paulus ait, *Gal.* 4, *v.* 4, 5, 6, Poſtquam venit tempus, emiſit Deus filium ſuum, factum ex muliere, factum legi ſubiectum, ut eos, qui legi erant ſubiecti, redimeret; ut adoptionem acciperemus. Quoniam autem eſtis filii, emiſit Deus Spiritum filii ſui in corda veſtra, clamentem, Abba, pater. Itaque non amplius es ſervus, ſed filius; Quod ſi filius, etiam hæres Dei per Chriſtum, &c. Vnde etiam in amicitiam ſuam ita nos omnes adoptat Chriſtus ipſe, ut nolit, nos amplius dici ſervos, ſed amicos, *Ioh.* 15, *v.* 15, his verbis: Non amplius dicam vos ſervos; quia ſervus neſcit, quid dominus ipſius facit: Vos autem dixi amicos, quia omnia, quæ audivi à patre meo, nota feci vobis.

Quum itaque ea libertas plene reſtituta ſit nobis, per quam omnes, quotquot obſignati eſſe cupimus eius, qui nos liberavit, ſpiritu, priſtinæ ſtatum libertatis ſumus conſequuti; annon eandem libertatem cum omnibus communicare debemus inter nos? Si maiora poſſidemus, quur in minoribus adeo ſimus invidi, ut per ea iterum maiora amittamus?

Nam-

Namque qui ita imperare cupit proximo ſuo ,ut non in amore dulci concordiam quærat, ſed quaſi pro mancipio eum habere malit; is ſolvit amabiliſſimum vinculum , quo in unum illud corpus , cuius caput Chriſtus, omnes quaſi membra æqualiter conſtricti tenemur. Vnde Chriſtus ad talem æqualitatem omnia ſua membra redigit, nec ullam præeminentiam in ſuo regno cuiquam admittit : Imo, *Matth.* 20,*verſ.* 27,dicit : Quicunque inter vos voluerit eſſe primus , eſto veſter ſervus. Quo ipſo ſuum imperium omnino à gentium & mundano regno ſeparat,quando ita dicit : Scitis, Principes gentium in eas dominari, & magnates poteſtatem exercere in eas. Verum non ita erit inter vos: Sed quicunque voluerit inter vos magnus fieri,eſto veſter miniſter. *Ibid. v.* 25, 26. Proinde D. Paulus nos ita commonet , ne quis in ſervitutem hominum ſe dedat. Precio , ait , empti eſtis; ne eſtote ſervi hominum, 1 *Cor.* 7. *v.* 23. Omnes enim filii Dei eſtis, per fidem in Chriſto Ieſu , &c. Non eſt Iudæus,neque Græcus : non eſt ſervus,neque liber, &c. Quod ſi vos eſtis Chriſti , nempe Abrahami ſemen eſtis, & ſecundum promiſſionem hæredes. *Gal.* 3, *verſ.* 26,28,*&* 29. An non in

ha●

Namque qui ita imperare cupit pro-
ximo ſuo, ut non in amore dulci con-
cordiam quærat, ſed quaſi pro manci-
pio eum habere malit; is ſolvit amabi-
liſſimum vinculum, quo in unum ſi-
mul corpus, cuius caput Chriſtus,
omnes quaſi membra æqualiter con-
ſtricti tenemur. Vnde Chriſtus ad ta-
lem æqualitatem omnia ſua membra
redigit, nec ullam præeminentiam in
ſuo regno cuiquam admittit: Imo,
Matth. 20, verſ. 27, dicit: Quicunque
inter vos voluerit eſſe primus, eſto
reſter ſervus. Quo ipſo ſuum impe-
rium omnino à gentium & mundano
regno ſeparat, quando ita dicit: Scitis,
Principes gentium in eas dominari, &
magnates poteſtatem exercere in eas.
Verum non ita erit inter vos: Sed qui-
cunque voluerit inter vos magnus
fieri, eſto veſter miniſter. *Ibid. v. 25,*
26. Proinde D. Paulus nos ita com-
monet, ne quis in ſervitutem ho-
minum ſe dedat. Precio, ait, empti
eſtis: ne eſtote ſervi hominum, *1 Cor.*
7. v. 23. Omnes enim filii Dei eſtis
per fidem in Chriſto Ieſu, &c. Non
eſt Iudæus, neque Græcus: non eſt ſer-
vus, neque liber, &c. Quod ſi vos eſtis
Chriſti, nempe Abrahami ſemen eſtis,
& ſecundum promiſſionem hæredes.
Gal. 3, verſ. 26, 28, & 29. An non in

hac norma nobis ubique ſit ambulandum? an non in regno vivendum, ubi Spiritus Domini in vera libertate præſidet? Nam Spiritus ſanctus ibi eſt σωβγός. *2 Corinth. 3, 17; Col. 1, 14. 1 Pet. 1, 18.* Vbi Spiritus enim Domini, ibi libertas; qui idem eiuſdem teſtis & arrhabo eſt. Non decet igitur quenquam inde pedem reflectere; ut monet acriter Paulus, ſimul nos convellens. At nunc, ait, quum noſcatis Deum; imo potius cogniti ſitis à Deo; quomodo convertitis vos retrorſum ad infirma & egena elementa, quibus ad ſuperiora regreſſi ſervire vultis? *Gal. 4, v. 9.* Quaſi diceret, ſi ad elementa mundi vos convertatis, non poteritis Deo rite inſervire. Servus enim Dei eſſe nequit, qui quærit hominibus placere. *Gal. 1, verſ. 10,* quum talis ſervitus non ex vero & ſincero amore cordis renati proficiſcatur, in quo libertas iucundiſſime cum ſervitute liberali conſpirat. Namque libertas Chriſtiana charitati, non carnis libidini, vel avaritiæ aut ambitioni, ſubiecta eſt; *1 Cor. 8, verſ. 19.* Vnde tandem ita concludit D. Paulus: In libertate igitur, qua Chriſtus nos liberavit, perſtate, neque egredientes denuo implicamini ſervitutis iugo. *Gal. 5. v. 1.* Vos enim ad libertatem vocati eſtis, fratres,

ad libertatem vocati eſtis, fratres, ait; tantum ne libertatem arripite ut datā carni occaſionem: ſed ex charitate ſervite alii aliis. Nam tota lex uno verbo completur; iſto videlicet: Diliges proximum tuum ut teipſum. *v.* 13, & 14.

Quicquid inde non veras agit radices, nullatenus cum voluntate Dei congruit: Nec prodeſt quid bona intentio, quæ paſſim proclamari ſolet. Nulla enim eſt bona intentio, quæ contra Dei verbum, ex ſolo humanæ rationis ductu, aliquid in Dei cultu aut conſtitutione regni eius ſtatuit. Ne facito tequisque quicquid rectum videbitur in oculis ſuis: ſed quæcunq; vobis præcipio. *Deut.* 12, 8; *&* 11, 8. Velut nec ipſe Chriſtus ex proprio locutus eſt; ſed quæ Pater mandavit. Quod & ipſe Spiritus Dei agit; ceu Chriſtus dicit; Ille quum venerit, ex meis ſumet, & vobis annunciabit.

CAP. X.

De fructibus Chriſtianæ ſervitutis, libertatem demonſtrantibus genuinam; deque occulte ſubrepentibus ſervitutis ſpeciebus aut modis.

EX his igitur meridiana luce clarius conſtat, non tantum duplicem eſſe ſer-

ad libertatem vocati eſtis, fratres, tan-
quam ne libertatem arripite ut det-
carni occaſionem: ſed ex charitate ſer-
vite alii aliis. Nam tota lex uno verbo
completur, iſto videlicet: Diliges pro-
ximum tuum ut teipſum. v. 13, & 14.

Quicquid inde non veras agit radi-
ces, nullatenus cum voluntate Dei
congruit: *Nec prodeſt quid bona in-
tentio, quæ paſſim proclamari ſolet.
Nulla enim eſt bona intentio, quæ
contra Dei verbum, ex ſolo humanæ
rationis dictu, aliquid in Dei cultu
aut conſtitutione regni eius ſtatuit.
Ne facitote quiſque quicquid rectum
videbitur in oculis ſuis: ſed quæcunq;
vobis præcipio. Deut. 12, 8. & 11, 8.
Vt ut nec ipſe Chriſtus ex proprio lo-
cutus eſt, ſed quæ Pater mandavit.
Quod & ipſe Spiritus Dei agit; ut
Chriſtus dicit; Ille quum venerit, de
meis ſumet, & vobis annunciabit.*

CAP. X.

*De fructibus Chriſtianæ ſervitutis, liberta-
tem demonſtrantibus genuinam: deque
occulte ſubrepentibus ſervitutis
ſpeciebus aut modis.*

*EX his igitur meridiana luce clarius
conſtat, non tantum duplicem eſſe
ſe-*

ſervitutem; internam & externam; ſi-
ve ſpiritualem, (quæ bona aut mala
extat; quarum hæc aut peccati aut ſa-
tanæ eſt) & corporalem ſive carnalem:
ſed etiam quomodo utraque libertati,
tam ſpirituali & corporali, opponatur.
Spiritualis ſervitus, ſive interna, quæ
ſua natura mala eſt, ita extreme con-
tradicit libertati internæ, ut etiam in
æternæ condemnationis præcipitium
ſua via penitus hominem abripiat:
ipſumque Dei filium humanam maſ-
ſam inducere, ſuaque morte nos è di-
cta redimere condemnatione oportue-
rit. Servitus autem ea, qua Deo rena-
ti, ductuque Spiritus ſancti viventes,
nos in Chriſto & fide conſecramur,
quum idem præſtet quod libertas in
Chriſto recuperata expetit; id eſt libere
Deo in ſanctitate fidei & amore Dei
atque proximi ſerviat: inde cum
libertate Chriſtiana coincidit, & eius
virtute ſancta veſtita incedit; uti ſic
rite in hac ſervitutis Chriſtianæ forma
filii, hæredes, amici & cohæredes Chri-
ſti dicamur. Vnde triplex iſte fructus
in nobis evidens eſt. Primum, ut ſcia-
mus, conſcientias noſtras exemptas
eſſe omnium hominum poteſtate.
1 *Cor.* 6, 1; & 7, *v.* 23. Deinde, ut
caveamus, ne damnemus fratres ad-
huc rudiores: quum domino ſtent

aut cadant. *Rom.*14.*v*.4. Tertio,ut veris,id eſt,ſpiritualibus cultibus, in integritate fidei vividæ, non mortuæ & verbalis ſolum, nec in creaturis vanis, Deo ſerviamus; ſed tanquam Chriſto induti; nec nobis aliisve ad malum ſimus faciles. Atque hoc eſt proprie, quod D. Paulus, 1 *Cor*. 7,*v*. 20,21,22, 23,24; *&* 1 *Tim*,6.*v*.1 *&* 2,docet; ubi ſervitutem carnalem, ob neceſſitatem temporis & conſuetudinem eius, ſubmiſcet; ut eos,qui coacti iugum hoc peccati & iniquitatis portant, ad patientiam exſuſcitet, ne indignatio ipſis ſubrepat; tametſi indignum ſit, eum ſervitute premi, qui tanto precio ſanguinis Chriſti eſt redemptus. nam duo hæc addidit;ut caveant, ne ſervi fiant hominum; aut licet ſint, ne tamen ob id magnopere contriſtentur; interim ut adſpiret quisque ad libertatem externam; quamquam, ſi quis ſit Chriſti ſervus, nihilo futurus ſit coram Deo melioris deteriorisve conditionis, ſive nunc inter homines dominium habeat ſive ſervitute affligatur. Sic Paulus pro temporis ratione locutus eſt; & admonitionem eam tam dominis quam ſervis dedit propterea,ne nomen Dei & doctrina eius blaſphemaretur, ſi ſcandalum inde exurgeret. Doctrina enim Chriſti eſt ver-

... cadunt. *Rom.* 14 v. 4. Tertio, ut re... [illegible] id eſt ſpiritualibus cultibus, in ... [illegible] ate fidei vividæ, non mortuæ & ... [illegible] ſolum, nec in creaturis vanis ... Deo ſerviamus; ſed tanquam Chriſto ... [illegible]dari; nec nobis aliisve ad malum ... ſimus faciles. Atque hoc eſt proprie, quod D. Paulus, 1 *Cor.* 7, *v.* 20, 21, 22, 23, 24; & 1 *Tim*, 6. *v.* 1 & 2, docet: ubi ſervitutem carnalem, ob neceſſitatem temporis & conſuetudinem eius, ſub... [illegible]; ut eos, qui *coacti* iugum ... *peccati* & iniquitatis portant, ad p... dentiam exſuſcitet, ne indignatio ip... ſubrepat; tametſi indignum ſit, eum ſervitute premi, qui tanto precio ſan... guinis Chriſti eſt redemptus. ... duo hæc addidit; ut caveant, ne ſe... ſiant hominum; aut licet ſint, ne ta... [illegible] ob id magnopere contriſtentur; interim ut adſpiret quisque ad libertatem externam; quamquam, ſi quis ſit Chriſti ſervus, nihilo futurus ſit coram Deo melioris deteriorisve conditionis, ſive nunc inter homines dominium habeat ſive ſervitute affligatur. Sic Paulus pro temporis ratione locutus eſt; & admonitionem eam tam dominis quam ſervis dedit; præterea, ne nomen Dei & doctrina ei... blaſphemaretur, ſi ſcandalum inde exurgeret. *Doctrina enim Chriſti* ... re...

verbum pacis, amoris, concordiæ, & humilitatis, quod ab omni abhorret tumultu & diſcordia. Proinde de facto quod locutus eſt, id nequaquam de iure accipi aut intelligi debet aut poteſt. Nec obſtant, quæ *Exodi* 21, 2; *Levit.* 25, *Deuter.* 15, de venditione in ſervitutem Hebræis ad ſeptimum uſque annum permiſſa, tum voluntaria, tum ob paupertatem pro abigenda fame facta, leguntur; quam quoque Imperatores Diocletianus & Maximianus, *l.* 1, *C. de patr. qui fil. diſtrah.*, ſanciverant. Namque eadem heic ratio, quam Chriſtus de divortio adducit, videlicet ob cordis duritiem talia contra naturam permiſſa fuiſſe, habebit locum. *Matth.* 19, *verſ.* 8; *Marc.* 10, *v.* 5. & merito quidem leges tam acriter eorum ulciſcebantur proterviam, qui libertatem, tanquam rem inæſtimabilem, *l. libertas* 106. *ff. d. R. I.* & extra commercia humana remotam, *l. liberi* 70, *ff. de contrah. empt.* quamque damni cauſſa intercidere iura non patiuntur, *l.* 17. §. *cum exiſtim. ff. de legat.* 1 1. *l.* 1, & 2. *ff. de comm. ſerv. manum.* parvi faciebant. Vnde non immerito paria habentur, ſemet ipſum interficere, ac vendere; quum non tantum improbitate facti, ſed & furto ſui ipſius lædat rempublicam. Quod

legibus adeo Imperatores voluerunt coërcere aut punire, ut venditio talis non tradat emptori dominium; quia membrorum ſuorum nemo eſt dominus; *l.* 13, *in pr. ff. ad l. Aquil.* nec cuiquam licet in detrimentum reſp. civitatum eiurare, & ex libero ſe ſervum conſtituere: quia libertas res eſt publica, *l. ſi quis* 53, *ff. de fideic. libert.* Vnde Imperatores negarunt ſervos fieri qui ſe ſervos profeſſi fuerint. *l.* 6, *l.* 39, *C. de liber, cauſ. l.* 22. *in pr. C. de agric. cenſ. lib.* 11. Ceu etiam Adrianus Imperator pœnæ ſubiicit qui ſe caſtrandos dederint. *l.* 4 *ff. ad l. Cornel. de Sic.* Imo nec pacta quidem, quibus ſe ſponte quis in ſervitutem tradidit, ſubſiſtunt; *l. poſt.* 36, *C. de lib. cauſ.* quia quæ contra bonos mores fiunt, contraque utilitatem publicam, atque in ruinam paſcientium; nullo iure robur ac valorem acquirere valent. Vt inde pateat, quantopere ius externum etiam tali reſiſtat violentiæ libertatis.

Sed ante omnia hoc loco illud bene notandum occurrit, quod tria principalia tempora, quibus mundi totius periodus (quamvis quatuor in ſacra Scriptura annotentur) contineatur, veteres conſtituta dixerunt. Vtpote, primum, quod fuit ante legem, ſecundum

ſub

legibus adeo Imperatores voluerunt coercere aut punire, ut venditio ullius non tradat emptori dominium: quia membrorum ſuorum nemo eſt dominus. l. 13, *in pr. ff. ad l. Aquil.* nec cuiquam licet in detrimentum reſp. civitatum civitare, & ex libero ſe ſervum conſtituere: quia libertas res eſt publica. *l. ſi quis* 51, *ff. de fideic. libert.* Unde Imperatores negarunt ſervos fieri qui ſe ſervos profeſſi fuerint. *l.* 6, *l.* 39, *C. de liber. cauſ. l.* 22. *in pr. C. de agric. cenſ. lib.* 11. Ceu etiam Adrianus Imperator pœnæ ſubiicit qui ſe caſtrandos dederint *l.* 4 *ff. ad l. Cornel. de Sic.* Imo pacta quidem, quibus ſe ſponte quis in ſervitutem tradidit, ſubſiſtunt *l. poſt.* 36, *C. de lib. cauſ.* quia quæ contra bonos mores ſunt, contraque utilitatem publicam, atque in ruinam perficientium; nullo iure robur & validitatem acquirere valent. Ut inde pateat, quantopere ius externum etiam tolli reſiſtat violentiæ libertatis.

Sed ante omnia hoc loco illud bene notandum occurrit, quod tria principalia tempora, quibus mundi totius periodus (quamvis quatuor in ſacra Scriptura annotentur) continetur, veteres conſtituta dixerunt. Utpote, primum, quod fuit ante legem, ſecundum ſub

ſub lege, tertium poſt legem. & tandem his accedit apocalypticum. *Daniel. cap.* 12, *v.* 7; *& Apocal. cap.* 20. Duo millia annorum ad tempus ante legem referuntur; quibus includuntur & maxime ſeculi primi tempora, quando mortales in æquali dominii ſtatu omnes liberrimi ſimul vixere. ubi nec talis forma reipublicæ ſuperiorum & inferiorum, nec ulla ſpecies ſervitutis cognita fuit; ſed omnes naturali libertate æqualiter fruebantur. velut etiam omnes eandem linguam naturalem locuti ſunt citra corruptionem; quæ poſtea in turris Babylonicæ ædificatione, nova comminiſcendo ſtatuum genera, ingruere cæpit. Quum vero libertas ea mortalium in tantum abiret abuſum, ut nulla amplius ſupereſſet pietas, nec homines correctionem ſpiritus Iehovæ admitterent; coactus eſt Iehova terris diluvium immittere; *ut Gen.* 7. *apparet*; quandoquidem & pravam libertatem (*Iob.* 11, *verſ.* 12. *Ierem.* 34, *v.* 15; *Oſe.* 7, *v.* 16, 2 *Petr.* 2, *v.* 18) quoque improbat Spiritus Dei. Factum hoc eſt anno mundi 1657. Ac poſt ingruentem cataclyſmum anno 61 incepit regnum Nimrodi, ſive Babylonicum; *cuius incrementum & tyrannidem egregie deſcribit Ioſeph. lib.* 1, *ant. Iud. cap.* 5. à quo uſque

que ad annum mundi 1757 homines ita inceperunt vires oſtentare ſuas, ut tandem in ædificationem turris mirandæ altitudinis erumperent. & quum hic annus centeſimus poſt cataclyſmum fuerit, & iubilæus, eum Sabbathicum dicunt, quo Deus linguis confuſis diſſipavit agmen Nimrodicum. *Seth. Calv. in chron.* Fuit turris illa artificioſiſſime conſtructa; *ut videre eſt apud Herodotum.* Inde uſque ad mortem Noachi, qui prioris mundi amœnitatem & lætitiam admiratus erat, & alterius undis dilacerati vaſtitatem & miſeriam ingemuerat, numerantur anni 248, quum ætatem ſuam annis 950 compleviſſet. Anno autem decimooctavo ſtatim poſt obitum Noachi Abraham primum iuſſum accepit à Deo, ut peregrinaretur cum uxore ſua & tota domo ad locos ignotos terræ Canaan & Ægypti, quum eſſet annos natus 75. poſt diluvium anno 366; ſub Niniæ regno, qui ſucceſſerat Semiramidi. Ita iam ſuccreverant ſervitutes, ex quo Noach filium ſuum Chamum atque Canaanum diris imprecationibus, ob contemptus crimen & pervicaciam erga parentem, ad ſervitutem devoviſſet, ut maledictione illa, *Gen. 9, v. 25*, gentes in gentem mutuis belli & ſubiugationis conflictioni-

...ad annum mundi 1757 homines ... ceperunt vires oſtentare ſuas, ... tandem in ædificationem turris mirandæ altitudinis erumperent. & quum hic annus centeſimus poſt cataclyſmum fuerit, & iubilæus, eum Sabbathicum dicunt, quo Deus linguis confuſis diſſipavit agmen Nimrodicum. *Seb. Calv. in chron.* Fuit turris illa artificioſiſſime conſtructa, *ut videre eſt apud Herodotum.* Inde uſque ad mortem Noachi, *qui prioris mundi* ...tatem & *lætitiam* admiratus ..., & alterius undis dilacerati vaſtitatem & miſeriam ingemuerat, numerantur anni 348, quum ætatem ſuam annis 950 complevisset. Anno autem decimooctavo ſtatim poſt obitum Noachi Abraham primum iuſſum accepit à Deo, ut peregrinaretur cum uxore ſua & tota domo ad locos ignotos terræ Canaan & Ægypti, quum eſſet annos natus 75. *poſt diluvium anno 366. ſub Niniæ regno, qui ſucceſſerat Semiramidi. Ita iam ſucreverant ſervitutes, ex quo Noach filium ſuum Chamum atque Canaanum diris imprecationibus, ob contemptus crimen & pervicaciam erga parentem, ad ſervitute* [illegible] *devoviſſet, ut maledictione illa, Gen. 9, v. 25, gentes in gentem* [illegible] *belli & ſubiugationis conſi-*
ctioni-

ctionibus inſurgerent. Vnde principes arbitria ſua pro legibus venditare cæperunt, *ut ait Iuſt. lib. hiſt. in pri* Cuius etiam verba de Nino ſic ſe habent: Ninus magnitudinem quæſitæ dominationis continua poſſeſſione firmavit. Domitis igitur proximis, cum acceſſione virium fortior ad alios tranſiret, & proxima quæque victoria inſtrumentum ſequentis eſſet; totius Orientis populos ſubegit. Tanta crudelitas non modo nihil remiſit, verum etiam cum inſatiabili regnandi libidine eouſque accrevit, ut mulier quoque Semiramis viri naturam tranſcendere conaretur. Adeo demutata fuit inclinatio naturalis, ut ſiniſtra palmam *dextræ præripere auderet.* An igitur non inde prava conſuetudo potentior evaſit natura, eamque ſuperavit? Hinc videlicet opiniones præconceptæ deleverunt naturæ nota principia, ex quibus elici ius debebat; eæque crudeli protervia in tantum ſibi vires maiores acquiſiverunt quotidie, ut ſervitus perpetuo gravior ſub prætextu rationis huius erroneæ introducta fuerit, & libertas vera cum iure naturæ apud omnes ferme prorſus peſſum ierit, exceptis iis, quos tyrannidis potentia ad ſummum evexerat faſtigium dominationis. id quod exempla in regibus

Sodomæ & Gomorrhæ, *Gen.* 14, *&* 19. nec non in Iſraëlitarum ſervitute duriſſima in Ægypto, in qua ab obitu Ioſephi uſque annos 142 miſertime vixerant, clare ſatis demonſtrant. Poſtea anno mundi 2453, quum intervenisſent ex obitu Noachi huc uſque 448, à diluvio vero 696, id eſt, ante natum Chriſtum 1495, quo Iſraëlitarum exitus & promulgatio legum Moſaicarum inſecuta eſt, quumque Deus probaſſet corda hominum nimiæ perverſitati adſueta & indurata, tum quoque ut typum miſticum in liberatione filii Chriſti Ieſu in his præfiguraret, relinquendo illis leges adſuetas, confirmavit quæcunque ita impenſius amarent. Velut *Exod.* 21 ſervitutem quidem illis ſtabilit, ſed tamen ad tempus eam, in quam quis ob inopinam famem fuit coniectus, à perpetua ſervitute ſeparat, cui mancipabantur emiti ex peregrinis: tum beneficium liberationis iiſdem applicat. Si vero quis ſeptimo anno libertatem oblatam recuperare nollet, juſſit hunc iudicibus ſiſti, eique ad poſtem applicato, perforata aure, perpetuam ſervitutem imponi, ut ita turpitudinis nota illis eſſet infamis, quod libertatem à lege indultam tam turpiter reſpuerint. (quem etiam morem

Sodomæ & Gomorrhæ, *Gen.* 14, & 19
nec non in Iſraëlitarum ſervitute
... in Ægypto, in qua ab obitu Io-
... uſque annos 142 miſerrime
serant, clare ſatis demonſtrant. Poſt
anno mundi 2453, quum intervaſ-
ſent ex obitu Noachi huc uſque 448,
à diluvio vero 656, id eſt, ante
tum Chriſtum 1495, quo Iſraëli-
tarum exitus & promulgatio legum Mo-
ſaicarum inſecuta eſt, quumque De-
... corda hominum nimia ...
... adſueta & indurata, ...
quoque ut typum miſticum in li-
beratione filii Chriſti Ieſu in his præ-
figuraret, relinquendo illis leges adſue-
tas, confirmavit quæcunque ita in-
... amarent. Velut *Exod.* 21 ſer-
vitutem quidem illis ſtabilit, ſed tu-
men ad tempus eam, in quam quis ob
inopinam famem fuit coniectus, ...
perpetua ſervitute ſeparat, cui man-
cipabantur emiti ex peregrinis: ...
beneficium liberationis iiſdem appli-
cat. *Si vero quis ſeptimo anno li-*
bertatem oblatam recuperare nollet,
iudic hunc iudicibus ſiſti, eique ad
poſtem applicato, perforata aure, per-
petuam ſervitutem imponi, ut in
turpitudinis nota illis eſſet infamis
quod libertatem à lege indultam tam
turpiter reſpuerint. (quem etiam mo-
rem

rem Romani addidicere poſtmodum, *ut ſupra cap.* 3. *diximus.*) Nulla enim ſervitus turpior, quam voluntaria, *ait Sen. epiſt.* 47. Quum igitur homines temporibus illis, quibus ſub Lege vivendum erat, minime deſinerent ſuos propagare mores malitiæ, & deviarent ſemper, tandem in aliam ſervitutem Babylonicam præcipitati ſunt, ut novus inde eluceſceret typus futuræ liberationis, ad quam remittebantur, ut in Meſſia totius mundi ferventius eam anhelare, & deſiderio ſanctiori ambire *inciperent*: Donec demum tertio Chriſtus in mundum veniret, legem compleret, ſuumque plane novum aperiret nobis regnum, in quo gratia Patris eſſet quidem cunctis reddita, modo ingratitudo mortalium ſemet ipſam tanta ſalute non indignam cenſeret.

Exuperavimus nunc igitur hoc quoque tempus, quod poſt Legem vocant uſque ad hanc inclinationem diei ſexti. &, ſi ſingulos millenarios, iuxta vere ſapientium computationem, & myſticum ſacræ Scripturæ intellectum, ad ſingulos referamus creationis dies: iam mox inſtabit apocalypticum illud optatioris affulſionis tempus, & plenioris lucis gratia in terris his, quum Chriſti regnum propter multas ſervitutum confictas formas,

& te-

& tenebrarum involutiones, vera libertate ſua hucuſque tam dire privatum fuerit, ut non raro vix veſtigia Chriſtianæ concordiæ & dilectionis reliqua extiterint. Namque ubi omnia ſacra in ſuperbam dominationis formam convertuntur, num ibi vera Eccleſia ædificari queat? Religio quidem vulgo prætexitur; ſi tamen res ipſa examinetur, imperia quæruntur, & iurisdictionis amplificatio; *rel. ſect, 7. d. c. num.* 8, *ait noſter.* Quomodo igitur per Chriſtianorum humanitatem eo deventum eſt, ut inter eos ſervitus iam prorſus exſpirarit, excepto eo veſtigio, quod in hominibus propriis ſeu animis mortuis adhuc elucet? *ut idem ſect. ead. num.* 1 *dicit.* Non certe bené agit, quod miſericordiæ iniuſtæ reos convincere laborat qui ne quidem fundamenta ſervitutis in abrogando attingere potuerunt. Nam ſi cauſſa una tantæ humanitatis fuit, ut propoſita libertate multos allicerent ad amplectendam religionem; & altera, quod indignum putarent ſervire hominibus, qui tam precioſo ſanguinis Chriſti lytro redempti eſſent; *ut ille aſſeverat iuxta c.* 1 *de Iud. Sarrac:* fieri omnino non potuit, ut modum ulla miſericordia inique excederent. Quippe propoſitam habuerunt libertatem, & liberatio-

& connexarum involutiones, vera li-
bertate sua hucusque tam diu priva-
ta fuerit, ut non raro vix veſtigia
Chriſtianae concordiae & dilectionis
reliqua extiterint. Namque ubi omnis
ſacra in ſuperbam dominationis for-
mam convertuntur, num ibi vera ec-
cleſia aedificari queat? Religio quidem
vulgo praetexitur; ſi tamen res ipſa
examinetur, imperia quaeruntur, & iu-
risdictionis amplificatio, *vel. ſeſſ.* 7. *de*
[illegible] *8, & ſeqq.* Quomodo igitur
per Chriſtianorum humanitatem eo
deventum eſt, ut inter eos ſervitus iam
prorſus exſpirarit, excepto eo veſtigio,
quod in hominibus propriis ſeu [illegible]
[illegible] mortuis adhuc elucet: *ut idem ſeſſ.*
[illegible] *dicit.* Non certe bene agit,
quod miſericordiae iniuſtae reos con-
vincere laborat qui ne quidem funda-
menta ſervitutis in abrogando attin-
gere potuerunt. Nam ſi cauſſa una
tantae humanitatis fuit, ut propoſita
libertate multos allicerent ad ample-
ctendam religionem; & altera, quod
indignum putarent ſervire homini-
bus, qui tam precioſo ſanguinis Chri-
ſti lytro redempti eſſent; *ut illa aſſeve-*
rat [illegible] *Sarrac:* fieri omni-
no non potuit, ut modum ulla miſeri-
cordia iniquae excederent. Quippe pro-
[illegible] habuerunt libertatem, & li-
beratio-

berationem à ſervitute quam non per
ſe reſpexerunt, ſed propter quid, quod
indignum putarent, ſi Chriſtiani aliis
ad ſervitia obſtricti eſſent. Quod ſane
nihil aliud arguit, quam ſtudium ali-
cuius gloriae propriae; quam affecta-
runt in eum finem, ne Chriſtus eſſet
principalis ſcopus, hominumque ſalus
inde dependere videretur; ſed ut illi
poſſent ſolummodo ſui ſtudii in hoc
declarare induſtriam. Velut etiam ſta-
tim à principio in eo graviter aberra-
tum fuit, quod diſtinctio & differen-
tia talis inter Chriſtianos ſit inſtituta,
ut alii ſpirituales, vel eccleſiaſtici, alii
mundani laicique dicerentur. Quaſi
vero Chriſtianorum ſtatus aliud quid-
vis eſſet, quam vita in ſpiritu; quae
ipſis regeneratis eſt regnum Chriſti,
nemoque regeneratus dici poteſt, qui
in ſpiritu non vivat. Dona quidem
ſunt varia; ſed tamen omnes qui ad
Chriſtum pertinent, eius ſunt mem-
bra, infimus pariter atque ſupremus,
ut ſupra dictum eſt; ut inde nulla ſit
differentia. Atque hoc eſt, quod neque
inter nationes Paulus diſtinguat,
quum omnes undique ſint in Chriſto
tanquam in capite uniti, *uti ait*; *ad Eph*,
6, *& Gal.* 4; quum omnibus eadem
Chriſti communicetur iuſtitia & ſa-
lus; qui nullatenus ita inter ſe diſtare
poſ-

poſſunt, ut alter habeat ſpiritum, qui ipſi ſpiritualitatem adiiciat, alter vero ab eodem ſit alienatus. Imo qui non habet Spiritum Chriſti in ſe habitantem, is nec Chriſti eſt nec ſpiritus eius. *Rom.* 8, 9, 15. 26; 1 *Cor.* 3, 16; *item* 12, *v.* 3, 13, 2 *Cor.* 4, 13, *&* 6, 6, *Gal.* 5, *v.* 16, 18, 22. *Eph.* 1, 13, *&* 2, 18, *&* 5, 15. *Phil.* 1, *v.* 19, 27, *&* 5, 19. Quippe ſanctificamur ſpiritu omnes; 2, *Theſſ.* 2, 13. *&* 2, *Tim.* 1, 14, 1. *Pet.* 1. 2. Ex quo ſimul hoc patet, quod non tantum Relector *ſect.* 7, *num.* 9. fruſtra quærat, an eadem lex omnibus ſit Chriſtianis obſervanda, ſed etiam recte contra ſuam opinionem inferat: Si argumenta ab unitate eccleſiæ petita prohibent, quo minus poſſint eſſe inter Chriſtianos ſervi; eadem conſequentia extinguant omne ius belli, quia bella ſcindunt unitatem. & maxime Chriſtianorum bella quid dixerunt à civilibus, quum omnes ſint eiuſdem civitatis cives?

Vnde quoque recte agunt, qui ſervitutes inter Chriſtianos in univerſum damnabiles ſtatuunt. *Bart. in l. hoſtes ff. de capt. & poſtl. Salyc. in l. ab hoſtib. col. 2. C. de captiv. Alciat. in l. hoſtes. verſ. at cum de V. S. Ioh. de Ferr. rubr. contr. rebell tract. 3, artic. 10. Duar. t. 3, c. qui teſtam. fac. poſſ. Covarr. part. 2 relect. c. peccatum. §. 11, num. 6, de R. L.*

Donel.

poſſeat, ut alter habeat ſpiritum, qui ipſi ſpiritualitatem adiiciat, alter vero ab eodem ſit alienatus. Imo qui non habet Spiritum Chriſti in ſe habitantem, is nec Chriſti eſt nec ſpiritus eius. Rom. 8,9, 15.26; 1 Cor. 3,16; item 12,13, 2 Cor. 4,13, & 6,6, Gal. 5,v.16, 18, 22. Eph. 1, 13, & 2,18, & 5,18. Pied 1,v.19,27, & 5,19. Quippe ſalutem Spiritu omnes; 2, Theſſ. 2,13. & 2. Tim. 1,14, 1. Pet. 1.2. Ex quo ſimul hoc patet, quod non tantum ... lector ſect. 7, num. 9. fruſtra quærat, ... eadem lex omnibus ſit Chriſtianis ... ſervanda, ſed etiam recte contra ſuam opinionem inferat: Si argumenta ... unitate eccleſiæ petita prohibent, quo minus poſſint eſſe inter Chriſtianos ſervi; eadem conſequentia extinguunt omne ius belli, quia bella ſcindunt ... unitatem. & maxime Chriſtianorum bella quid dixerunt à civilibus, quum omnes ſint eiuſdem civitatis cives?

Vnde quoque recte agunt, qui ſervitutes inter Chriſtianos in univerſum damnabiles ſtatuunt. *Bart. in l. hoſtes ff. de capt. & poſtl. Salyc. in l. ab hoſtibus col. 2. C. de captiv. Alciat. in l. hoſtes verſ. at cum de V. S. Iob de Ferr. rub. contr. rebell. tract. 3. artic. 10. Duar. ... c. qui ſeipſum. fac. poſſ. Covarr. part. 2 ... lib. 1. peccatum. §. 11, num. 6, de R. I.* Donel.

Donel. lib. 1. com. Iur. Civ. c. 12. Alb. Gent. de iur. bell. lib. 3, c. 9, q. 3. Arn. relect. pol. c. 3. ſect. 7, num. 7. Sic & fruſtra expetit à Chriſtianis unam civitatem politicam, & perniciosam contra expreſſum Chriſti verbum ſupponit diſtinctionem, quod bella gerantur non à civibus eccleſiæ, ſed à civibus rerumpubl. mundanarum, & quod ſalva fraternitate ſpirituali ius gentium colere, ac ſervos ita confratres efficere queant, quanquam pietati & iuſtitiæ contrarium videatur, *ut habet ibid. num.* 10. Chriſtus vero ait; Regnum Dei eſt in vobis. &, Nemo poteſt duobus dominis ſervire. Non poteſtis calicem Dei & calicem ſimul diabolorum bibere, *addit Paulus.* Ergo ſi civis reip. mundanæ quis ſit & bellum gerat, eo ipſo ſe excludit ab eccleſia: ac proinde in bello ſi occumbat, quonam abiturus eſt, qui regno iræ Dei ſervit?

Sed ne latius evagemur, redeamus ad ſcopum. Iura veteris ſervitutis inter Chriſtianos hodie abolita cenſentur prorſus, *ait Chriſt. Beſol in pol. cap. 19, num.* 54. Verum ſi rem ſanis intueamur oculis, adeo heic aberratum eſt, ut cernamus duplicem maxime ſupereſſe in ipſo Chriſtianiſmo ſervitutem. Alia eſt occulta, alia manifeſta.

Occulta

Occulte latens, paſſim per omnes tacitis pedibus ſerpit reſpublicas, imperia, & regna, quam non adeo ſentiunt ſubditi neque vulgus, ut ſolummodo hæc ſpecies cognita ſit aut legiſlatoribus, aut magiſtratibus, nec tamen omnibus membris, quum arcana ſumma in ſe contineat. Vnde quoque non miror, quod hanc non inter arcana ſua, quæ rebuspubl. applicavit Clapmarius, retulerit; ne nimium innoteſcerent quæ invidiam nimiam conflarent. Hæc mihi praxis per viginti annos variis in locis occurrit, ubi talem obſervavi apud omnes ſummo ſtudio tanquam ſecretum ſecretorum occultari, cuius quippe energia in auctione gloriæ & privati commodi quam potentiſſima ſit. Quoties deprehenſum id à me viderunt, ii quorum gloriæ & utilitati cum maxime intererat, ſtatim ſummo repreſſus ſum odio. Sed videat, ut quiſque ſuæ conſulat conſcientiæ; ego cupio innoxius heic reperiri. Tamen hæc res alibi aliter aliterque practicatur, pro loci, geniorum & temporis conditionumque ratione, &c. Abſit, ut cum periculo vitæ talis non ſat tuta cardinalis malitiæ patefactio ulterius progrediatur.

Manifeſta autem ſervitus, quam in uſu adhuc paſſim cernimus, duplex

Occulte latens, paſſim per omnes tacitis pedibus ſerpit reſpublicas, imperia, & regna, quam non adeo ſæpe, ut ſolent, ſubditi neque vulgus, ut ſolummodo hæc ſpecies cognita ſit aut legislatoribus, aut magiſtratibus, neſcit men omnibus membris, quam attamen ſumma in ſe contineat. Unde quoque non miror, quod hanc non inter arcana ſua, quæ rebuspubl. applicavit Clapmarius, retulerit; ne nimium innoteſcerent quæ invidiam nimiam conflarent. Hæc mihi praxis per viginti annos variis in locis occurrit, ubi talem obſervavi apud omnes ſummo ſtudio tanquam ſecretum ſecretorum occultari, cujus quippe energia in auctionem gloriæ & privati commodi quam potentiſſima ſit. Quoties deprehenſum id à me viderunt, ii quorum gloriæ & utilitati cum maxime intererat, ſtatim ſummo repreſſus ſum odio. Sed videat, ut quiſque ſuæ conſulat conſcientiæ; ego cupio innoxius hinc perire. Tamen hæc res alibi aliter atque prædicatur, pro loci, gentium & temporis conditionumque ratione, &c. Abſit, ut cum periculo vitæ ulterius non ſat tuta cardinalis malitiæ ſalus progrediatur.

Manifeſta autem ſervitus, quam in uſu adhuc paſſim cernimus, duplex

eſt, alia familiaris & genuina, alia ex antiqua barbarie aliquid adhuc redolens.

Familiaris eſt ea, ſine qua nulla prope domus ſibi & conſervationi ſuæ recte conſtare poteſt. Quumque longe ſit uſitatiſſima, & unicuivis obvia, non opus eſt, ut pluribus eam deſcribamus; modo id conſtet; quod ſit ea, quæ locationem & conductionem ingrediatur. Unde eatenus in ius civile incidit, quum perſonæ liberæ, miniſtri, famuli, aut ancillæ, operas ſuas hero aut patrifamilias ad certum tempus pro certa mercede elocant. Proinde dicitur contractus facti, dum locator operam ſuam conductori in re vel perſona eius præſtat. *§ item quæritur. Inſt. h. t. & l. 12. ff. eod. l. 19. §. ſi quis, ff. h. t. l. 20, l. 65, ff. de contrah. empt.* Hic locator eſt, qui inchoat contractum, & ſe alicui prior offert; conductor, qui placitum offerentis accipit. *l. 13, §. 1. l. 25, §. qui columnam. l. opus 36, l. 38, ff. h. t. Cuiac. obſ. 28, lib. 1. Borcholt. de pact. c. ult. num. 18. late Gœd. ad l. 5, §. 1, n. 2, de V. S.* Quamvis alii heic diſtinguant inter perſonas urbanas aut ruſticas; res tamen eodem redit, quoad hanc contractus formam.

Altera ſervitus, quæ adhuc antiquam duritiem repræſentat, prope eſt

ad ruſticam plebem redacta. Beſold. *d. l. pol. num.* 58. ubi ita ait: Porro ſervitute quia vix poſſumus carere, ideo ea etiam nunc ab uſu haut plane diſceſſit, ſed in ruſticis quibuſdam fere hæret & agricolis, &c. Practici homines proprios vocant.

Sic & Frid. Huſ. *in tract. de hom. prop. cap.* 2, *num.* 5. id affirmat, dicens: Servitus apud nos potiſſimum hæret in ruſticis, agricolis, cenſitis colonis, & id genus aliis hominibus rem ruſticam tractantibus.

Quamvis autem horum omnium appellationes promiſcue vulgo accipi ſoleant, tamen quum ipſa rei ſignificatione varient nonnihil, rite ea diſtinguendo is explicat: unde eius libellus conſulatur, ſatis ſcite conſcriptus, ſi res non ad aliam diſpoſitionem reduci queat. Conſuli quoque heic alii poſſunt, qui in eadem erronea ſunt opinione, iuxta Platonis ſententiam; qui putant, Chriſtianos illæſa conſcientia ſervorum opera uti poſſe; *inter quos eſt Dan. lib.* 1. *com. cap.* 12. *Bronch.* 1. *miſcel. adſ.* 4. *Velſt. cent.* 9. *pol. dec.* 3. *th. ult. Iac. Mart. coll. phil.* 1, *diſp.* 10, *diſq. ult. &c.* At longe rectius Lehman. *chr. Spir. lib.* 1. *cap.* 20. ubi abunde id diſquirit. Igitur valeant illi turpes barbarici revocatores, qui affirmare audent,

adruſticam plebem redacta. Bold.
d. l. pri. num. 58. ubi ita ait: Porro ſe-
rvute quia vix poſſumus carere, ut
ea etiam nunc ab uſu haut plane
ceſſit, ſed in ruſticis quibuſdam fe-
haret & agricolis, &c. Practici hos
nos proprios vocant.

Sic & Frid. Huſ. in tract. de hom. pr.
cap. 2, num. 5. id affirmat, dicens: Se-
vitus apud nos potiſſimum hæret
ruſticis, agricolis, cenſitis colonis, &
id genus aliis hominibus rem ruſtica-
tractantibus.

Quamvis autem horum omnia
appellationes promiſcue vulgo acci-
soleant, tamen quum ipſa rei ſignifi-
tione varient nonnihil, rite ea diſti-
guendo it explicar. unde eius libell-
conſulator, ſatis ſcire conſcriptos, ſi
non ad aliam diſpoſitionem redi-
queat. Conſuli quoque heic alii p-
ſunt, qui in eadem erronea ſunt q-
nione, iuxta Platonis ſententiam: q-
putant, Chriſtianos illæſa conſcienti-
ſervorum opera uti poſſe. inter quos
Dan. lib. 1. com. cap. 18. Branch. 1. n.
ul. aſſ. 4. Velſ. cent. 9. pol. dec. 3. n.
ult. Iac. Mart. coll. phil. 1, diſp. 10, ...
ult. &c. At longe rectius Lebm.
dr. Spr. lib. 1. cap. 20. ubi abunde
diſquirit. Igitur valeant illi ...
barbarici revocatores, qui affirma-
audent,

audent, quod reipubl. expediat, ſi anti-
quum ius ſervitutis, heriliſque pote-
ſtas, denuo in vigorem reducatur. Sed
hanc barbariſtarum talium opinionem
detegemus mox *in cap. de republ. Plat.
male intellecta.*

Interim non inconveniens erit, Frid. Huſan. *in tract. de hom. prop. cap. 1, num.* 34, ſuper hanc quoque audire quæſtionem, quam ita formavit: An vetera captivitatis & ſervitutis iura, quibus alii alios ferarum in morem & contra naturam ſubiiciunt, hodie inter populos Chriſtianos obtineant? Reſpondet ipſe ſibi, tali modo: Ac ſatis quidem adparet *ex l. ſi quis* 21, §. 1, *ff. de cap. & poſtl. rev.*, eos, qui in diſſenſione civili capiuntur, in ſervitutem redigi, quum ne hoſtium quidem numero habendi ſint. *l.* 24. *ff. eod.* Sicuti nec ii ſervi ſunt, qui à latronibus vel à confœderatis capiuntur. *l.* 7. *ff. eod.* Itaque quod quis in latronum poteſtate fecit teſtamentum, ratum eſt. *l.* 13, *ff. qui teſt. fac. poſ.* Quum autem orbis Chriſtianus una quaſi ſit reſp. civitaſque filii Dei, domini noſtri Ieſu Chriſti, 1. *ad menſ.* 11, *q.* 3, interque ſe & fœdus & ſocietatem & hoſpitium habeat; *argum. l.* 5, §. *in pace* 2, *ff. de capt.* conſequens eſt, eos, qui in diſſenſionibus civilibus & inteſtinis lanienis

(quæ latrocinia potius quam bella eſſe putantur, *Fab. in §.item, ff. de rer. diviſ. fac. text. in l, ſi quis, §. fin. ff. de capt.*) in poteſtatem alterius partis veniunt, in ſervitutem non incidere; ſed libertatem retinere. Idque lege divina ſancitum eſt. Nam *Levit. 25, v. 29, Deut. 24, v. 7, 2. Paral. 8, v. 9*, cautum eſſe legimus, ne populus Dei, ſeu gens Iſraëlitica, cives tribulesque ſuos, utpote fratres, ſervituti ſubiiceret. *D. Chyt. in Exod. cap. 2. Bar. in conſult. Bitug. §. in gloſ. n. 1. des conſtumes, &c. Ferr. l. all. num. 25, fol. 9.* Hinc videmus antiquiſſima conſuetudine introductum, ut captivi præſtita pecunia in redemptionis præmium, quam Græci λύτρον appellant, veniam abeundi impetrent. *Covar. in c. peccat. pag. 2, §. 11, num. 6, de R. I. in 6, & in relect. 4. decret. pag. 2, cap. 3. num 13. Alicat. in l. hoſtes 18. num. 3, de V. S.* Quare nec in eos iure belli ſæviendum, &c. *idem tradidit, &c.* Verum de hac re & iure belli quid ea ratione ſit ſtatuendum in Chriſtianiſmo, ex ſuperioribus plenius patet. Id iam hac vice ſatis eſt, ut noſcamus ex verbo Dei, quod pietas ſtudium pacis unice in omnibus expetat, & proinde ei talia inſerviant miniſteria, quæ ſervitutem barbarorum revocari nolint; ut non adeo ſit neceſſa-

ceſſarium in Chriſtianiſmo moribus abſurdis vivere, aut Sclavonicam reducere conſuetudinem, quam paſſim etiam ipſæ civium tribus abhorrent. Ac propterea uſu receptum eſt, ut nemo admittatur in mechanica arte libere exercenda, niſi prius publicis litterarum documentis à magiſtratu is ſit approbatus, quod ex tali genere non ſit natus. uti hoc paſſim accuratiſſime obſervatur, licet minus ſit probandum. Odoſium hoc illis videtur nomen, quum Germanis dicatur *ſclavus* ex nomine gentis, quæ ultima in ſervitutem aut ſubiugationem potius à maioribus eorum redacta fuit: quemadmodum etiam à devictis gentibus Getàs, Dacos, Syros, &c. ſuos cognominabant ſervos antiqui. Alias proprie *ſclavvny* nobilem denotat. *Bibliand. tract. d. commu. rat. ling. fol. 13.* Servi vero in multiplici variant differentia, pro regionum more, ut præſtent varia onera de prædiis; quæ praxis potius obſervat, quam heic referri queant. D. Auguſtinus vero *de civit. Dei lib. 19, cap. 16,* optimum præſcribit modum cuivis patrifamilias æquo iure dominandi, quando ait: Quia igitur omnis domus initium ſive particula debet eſſe civitatis: omne autem initium ad aliquem ſui generis finem,

& omnis pars ad univerſi, cuius pars eſt, integritatem refertur: Satis apparet, eſſe conſequens, ut ad pacem civicam pax domeſtica referatur, id eſt, ut ordinata imperandi obediendique concordia cohabitantium, referatur ad ordinatam imperandi obediendique concordiam civium. Quod ex verbo Dei ſupplendum eſt Chriſtianis; non aliunde.

Sed ut abſolvamus hunc ſocietatis tenorem, revertimur ad id unde tam diu digreſſi ſumus.

CAP. XI.

De reſiduis privatæ ſocietatis ſpeciebus accidentalibus & acceſſoriis.

QVum omnes hominum actiones, & rerum gerendarum negocia quævis, ſive publica ſive privata, ex libertate aut neceſſitate agendi profluant, & inde maximam ii confuſionem pariant cunctis, difficultatesque creent, qui libertatem nimia ſervitute ſupprimunt, & ius illud naturæ amabile conſtrictionibus tot iniquis & adverſis ſive contrariis communi ſocietati mortalium eripere conantur: exinde coacti ſumus, id paulo fuſius expli-

& omnis pars ad universi, cuius pa
eſt, integritatem refertur: Satis appar
eſſe conſequens, ut ad pacem civica
pax domeſtica referatur, id eſt, ut o
dinata imperandi obediendique con
cordia cohabitantium, referatur ad
ordinatam imperandi obediendique
concordiam civium. Quod ex verbi
Dei ſupplendum eſt Chriſtianis; non
aliunde.

Sed ut abſolvamus hunc ſocietat
tenorem, revertimur ad id unde ta
diu digreſſi ſumus.

CAP. XI.

*De reſiduis privatæ ſocietatis ſpe-
ciebus accidentalibus &
acceſſoriis.*

QUum omnes hominum actiones
& rerum gerendarum negoti
quævis, ſive publica ſive privata, a
libertate aut neceſſitate agendi pro
fluant, & inde maximam ii confuſio
nem pariant cunctis, difficultatesque
creent, qui libertatem nimia ſervitut
ſupprimunt, & ius illud naturæ ami
bile conſtrictionibus tot iniquis &
adverſis ſive contrariis communi ſo
cietati mortalium eripere conantur
exinde coacti ſumus, id paulo fuſiu
expli-

explicare, ut eos retunderemus, qui fundamentum omnis naturalis converſationis ipſum ita miſere nobis oppugnant. Quanta enim calamitas inde exorta ſit ſæpius, non tantum hiſtoriæ ubertim teſtantur, ſed memini quoque, quam triſtium hinc miſeriarum in Germania atque alibi fuerim ſpectator. Velut id quoque ſuperius exemplo Saxonum declaravi. Iniquus eſt, & naturam ipſam impugnat, quisquis libertatem eam, quæ communiter hominibus competit cunctis, vanitatis artificio ſub ſpecie iuris ficti abſcindere & in regalia convertere annititur. Etenim libertas domini, ad quam nati ſunt ſinguli, ſi ex univerſo populo ad certum quendam loci aut regionis præſidem coarctetur, is ex tali conſenſu dicitur omnium potens, & tanti iuris, dignitatis, eminentiæ, cum viribus quas huic ſinguli tanquam capiti rerum ſuggerunt, ut ex hac omnium conſtrictione maieſtatem ſibi conciliet, & inde verendus atque metuendus merito omnique honore dignandus veniat. Ex hac igitur maieſtate ſi regalia iura dependeant, nihil aliud obtinent, quam ut id ſuis ſubiectis communicent iterum, quod ſaluti omnium & conſervationi ſingulorum cum com-

modo cuiusque proſit. unde & commune bonum recte appellatur, ut privilegiorum longe alia ratio ſit, quam vulgaris id fert interpretatio. namque aut in gratia bene meriti, aut loci commoditate taliter quidem fundatur privilegium, ut tamen nil aliud à ſuperiori retribuatur alicui quam quod & antea tacito quodam naturæ iure illi debebatur. de quo alibi rectius agitur. Interim tamen id agere potiſſimum heic volui; quo nimii illi libertatis ſuppreſſores penitius hæc conſiderarent, nec ita acri cohabitantium invidia ducerentur; à pernicioſis quinetiam conſiliis abſtinere melius diſcerent.

Verum ex iis quæ *cap. 3, memb. 9, ſuperius* producta ſunt, reſtant adhuc duæ ſocietatis accidentariæ ſpecies; videlicet adoptio, & adminiſtrationis alicuius competentia: quas nunc paucis explicabimus.

Adoptionem autem, quum non tantum accidentaria, ſed etiam rarior ſit in uſu, huic loco reſervavimus. Etenim nihil aliud eſt, quam imitatio quædam naturæ, qua illi utuntur in ſolatium vitæ ſuæ, qui liberis & progenie naturali deſtituti ſunt. Unde ex æquitatis favore iure civili recepta & ſolemni conſtitutione confirmata

firmata fuit; atque etiam ab aliis nationibus uſurpata: ut *Exod. 2, v. 10*, filia Pharonis regis Ægypti, Thermutis nomine, non tantum Moſchi ſive Moſæ hoc extractionis nomen, quod eum in ſcirpea arca ex flumine extrahi juſſerat, impoſuit, ſed etiam in filium ſuum adoptavit; quum alioquin germanis liberis careret, *ut ait Ioſephus*, quem ſucceſſorem regni faceret. Mirabile certe nominis omen! Nam velut ipſe Moſes ex aquæ ſubmerſione extractus, à morte inſtanti per hanc adoptionem liberatus erat; ita quoque ipſe à Deo electus & adoptatus fuit per filiam regis illius, ut populum Iſraëliticum ex ſervitute ſæviſſima extrahendo, per medios maris rubri fluctus perduceret, ac è contra tyrannus ille tyrannici edicti ſui, quo omnes Iſraëliticos puerulos in flumen proiici mandarat, ipſemet in aquarum ſubmerſione pœnas daret. *Act. 7. v. 22, Ioſeph. in antiq. Iud. l. 2, cap. 5.* Similiter adoptionem talem monſtrat Plutarchus *in Theſeo*, Demoſthenes *in orat.* πρὸς Λεώχαρη. ut ita apud Iudæos, Græcos, Ægyptios, aliosque populos in uſu fuerit. Et licitum erat, tam ex conſanguineis, quam extraneis, ſibi quempiam eligere. ceu Moiſes fuit extraneus Thermuthidi: at Mardo-

chæus erat patruus Hadaſſamæ ſive Eſthreæ, quam moriente patre eius & matre in filiam ſibi adoptaverat. *Eſth. 2, v. 7, & 15.*

Adoptionis autem nomen generale quidem eſt; ſed latius accipitur, quam Weſembecius, *parat. ff. ad t. h. num. 3*, aliique ICti volunt, & ſanctiorem, quam vulgo traditur, originem habet. Etenim nos quoque tanquam alienigenæ, per Chriſtum patri Iehovæ adoptitii ſumus facti, quum legi mortis & condemnationis vixiſſemus ſubiecti, nec non ſub elementis mundi in ſervitutem redacti eſſemus; *ut D. Paul. loquitur ad Gal. 4, v. 3, 4, & 5.* At poſtquam venit plenum tempus, ait, emiſit Deus filium ſuum, factum ex muliere, factum legi ſubiectum; ut eos, qui legi erant ſubiecti, redimeret; ut adoptionem acciperemus. Quoniam autem eſtis filii, emiſit Deus Spiritum filii ſui in corda veſtra, clamantem, Abba, Pater. Inde merito etiam lætanti animo ita exclamat: Benedictus eſto Deus & pater domini noſtri Ieſu Chriſti, qui benedixit nobis omni benedictione ſpirituali, in cœlis, in Chriſto.: Sicut elegit nos in ipſo ante iactum mundi fundamentum, ut ſimus ſancti & inculpati in conſpectu eius cum charitate: Qui prædeſtina-

vit

chæi erat patruus Hadaſſam [illegible]
Eſtera, quam moriente patre eius
matre in filiam ſibi adoptaverat. Eſt.
2, v. 7, & 15.

Adoptionis autem nomen generale
quidem eſt; ſed latius accipitur, quam
Weſembecius, parat. ff. ad t. b. ... 1,
aliique ICti volunt, & ſanctiores,
quam vulgo traditur, originem habe-
Etenim nos quoque tanquam alieni
gena, per Chriſtum patri Iehovæ ado-
ptivi ſumus facti, quum legi mortuo-
& condemnationis viximus ſubje-
cti, nec non ſub elementis mundi
ſervitutem redacti eſſemus; ut D. Pa
loquitur ad Gal. 4, v. 3, 4, & 5. At poſt-
quam venit plenum tempus, ait, emi-
ſit Deus filium ſuum, factum ex mu-
liere, factum legi ſubiectum; ut eos
qui legi erant ſubiecti, redimeret; ut
adoptionem acciperemus. Quoniam
autem eſtis filii, emiſit Deus Spiritum
filii ſui in corda veſtra, clamantem,
Abba, Pater. Inde merito etiam læta-
ti animo ita exclamat: Benedictus
eſto Deus & pater domini noſtri Ieſu
Chriſti, qui benedixit nobis omni
benedictione ſpirituali, in cœlis, in
Chriſto: Sicut elegit nos in ipſo ante
iactum mundi fundamentum, ut eſſe-
mus ſancti & inculpati in conſpectu
eius cum charitate: Qui prædeſtina-
vit

vit nos, quos adoptaret in filios per Ieſum Chriſtum in ſeſe, pro benevolo affectu voluntatis ſuæ, ad laudem glorioſæ ſuæ gratiæ, qua nos gratis acceptos ſibi fecit in illo dilecto. *Eph.* 1, *v.* 3, 4, 5, 6. Vt ita adoptio apud Deum Iehovam noſtrum ſit electio gratuita, qua hominum ſalus tanquam ex vero & nativo fonte promanat. Namque ſicut voluntas illa æterna fons eſt promiſſionum, ita eſt & fidei noſtræ fundamentum. Et niſi conſtet nobis illius voluntas, non poterimus ex eo de fide noſtra certificari quod omnipotens ſit Deus. Vbi de voluntate eius conſtiterit, ibi nulla nobis relinquitur ratio dubitandi de gratia & potentia eius. Quippe obſignat nos in Spiritu filii, quod eius ſimus filii; ceu Paulus *ad Rom.* 8. id adſeverat his verbis: Quotquot enim Spiritu Dei aguntur, ii ſunt filii Dei. Non enim accepiſtis ſpiritum ſervitutis rurſum ad metum, ſed accepiſtis ſpiritum adoptionis, per quem clamamus, Abba, Pater. Et ipſe ſpiritus teſtatur una cum ſpiritu noſtro, nos eſſe filios Dei. *v.* 14, 15, *&* 16. Tum addit; Quod ſi filii, etiam hæredes: hæredes quidem Dei, & cohæredes Chriſti; ſi modo cum eo patimur, ut & cum eo glorificemur. *verſ.* 17. *&c.* Ideoque adoptio

non

non tantum eſt actus imitans naturam, ſed maxime gratiam Iehovæ. & veluti per adoptionem talem ex terris tranſimus ad hæreditatem cœleſtem, quam nobis Chriſtus acquiſivit; ita quoq; gratum eſt imitamentum hoc, quo filiusfamilias è poteſtate ſui parentis egeni in alienam familiam fortunæ ſplendidior is tranſit. *VVeſemb. d. l num. 1, & 2.*

Alias quoque adoptatio quaſi adſumptio dicitur, veluti apud Plautum, *in Ciſt. act. 4, ſc. 2*, ſervus ille ita ancillam alloquitur; Sed ego rem meam magnam confabulari tecum volo. Sociam te mihi adopto ad meam ſalutem. quaſi diceret, miſerum eſſe in ſalute aliqua aut felicitate vivere, nec tamen habere quenquam, cum quo aut cum qua poſſis partiri proſperitates tuas. Felicitas enim abſque *ſocio*, cum quo communem eam poſſideas, nulla abſoluta dari poteſt. Quod ſi *igitur* non ſit aliquis tibi domi *natus*, neceſſum, ut ad aliud medium recurras; quod tibi ius adoptionis ſuppeditat. Inde Romani quoque exemplo aliarum gentium adoptionem introduxerunt, & iuris conſtitutione ſingulari rite ordinarunt, ne cuiusquam hæreditas in detrimentum ſui & Reipublicæ fruſtra diſtraheretur.

Nec

... tantum eſt actus imitans na-
turam, ſed maxime gratiam Iehovæ, ...
... per adoptionem talem ex ...
... ad hæreditatem cœleſtem
quam nobis Chriſtus acquiſivit; ...
quoq; gratum eſt imitamentum ...
quo filiusfamilias è poteſtate ſui pa-
rentis egr... in alienam familiam ...
tam ſplendidioris tranſit. *VVeſemb.*
... num. 1, & 2.

Alia quoque adoptatio quaſi ...
... o dicitur. veluti apud Pla-
tum, *in Ciſt. act. 4, ſc. 2,* ſervus illam
ancillam alloquitur; Sed ego te
meam magnam confabulari ...
volo. Sociam te mihi adopto ad meam
ſalutem. quaſi diceret, miſerum eſſe ...
ſalute aliqua aut felicitate vivere, ...
tamen habere quenquam, cum quo
aut cum qua poſſis partiri proſperi-
tates tuas. Felicitas enim abſque ſocio,
cum quo communem eam poſſideas,
nulla abſoluta dari poteſt. Quod ſi
igitur non ſit aliquis tibi domi natus,
neceſſum, ut ad aliud medium recur-
ras, quod tibi ius adoptionis ſuppedi-
tat. Inde Romani quoque exemplo
aliarum gentium adoptionem in uſum
duxerunt, & iuris conſtitutione ſin-
gulari rite ordinarunt, ne cuiusque
hereditas in detrimentum ſui & Re-
publicæ fruſtra diſtraheretur.

Nec

Nec tamen res hæc fuit abſque ſin-
gulari ſolemnitate; ſed tam in perſona
adoptantis, quam adoptati, iuſta re-
quiſita complexi ſunt. A ſuperiori et-
iam ſive iudice, præſentatione facta,
etiam extra locum iudicii, confirmari
debuit. Quemadmodum Ioſephus hi-
ſtoriam Moiſis ſatis egregie deſcribit;
eiusque in adoptione Thermuthis Æ-
gyptii regis filia rite iſtæc obſervavit.
Tanta, inquit, erat puerilis gratia (in
Moſe,) ut inviti homines ab hoc ſpe-
ctaculo diſcederent. quo factum eſt, ut
Thermuthis hunc ſibi filium adopta-
verit, quum alioquin germanis liberis
careret. allatumque patri oſtendebat,
dicens: De ſucceſſore ſe cogitare, et-
iamſi Deus illi nullum filium gignere
dederit. Hunc puerum, inquit, ego
educavi, non minus indole, quam pul-
chritudine divina excellentem; quem
Nilus ipſe in ſinum meum tradidiſſe
videri poteſt, quem decrevi adoptare
filium mihi; tibi vero in principatu
ac imperio ſucceſſorem. & cum dicto
patri infantem in manus impoſuit.
At ille poſtquam acceptum ad pe-
ctus appreſſiſſet; filiæ gratificaturus,
comiter diadema ſuum eius capiti
impoſuit. Moſes vero, capiti pueri-
liter detractum, prolabi in humum
paſſus, pedibus etiam calcavit. Id
quod

quod mox ominoſum,nihilque regno boni portendere viſum eſt. Sacrorum enim antiſtes, qui nativitatem eius Ægypto cladem allaturam prædixerat, occidere puerum volebat, vociferans: Rex, puer iſte, per cuius necem nobis ſecuritatem Deus pollicetur, vaticinium iam confirmavit, inſultando tuo regno,& diadema calcando. Hoc interempto, tam Ægyptiis metum, quam Hebræis ſpem & fiduciam adime. Thermuthis vero confeſtim eum eripuit, rege quoque, cui Deus, Moſis ſaluti providens, talem animum indiderat, non invito. Itaque educabatur quam accuratiſſime. Quamobrem Hebræi quidem felicitatem ſuo generi ſperabant; *Ægyptiis vero ſuſpecta erat* hæc educatio: Sed quum nemo extaret vel è cognatis regiis, vel ex aliis optimatibus, qui, etiamſi Moſes ſublatus eſſet, magnopere videretur procuraturus Ægyptiorum commoda,abſtinuerunt ab eius cæde. Itaque ſic natus, & ſic educatus, poſtquam adoleviт, brevi ſuæ virtutis ſpecimem edidit. &c. Hiſtoria iſthæc uti notabilis eſt, ita lepidam certe & vividam in hac adoptionis materia continet ac exprimit effigiem. Namque non ſolum liberæ voluntatis motu Thermuthis Moſem elegit, patrique tam conſenſus

ſenſus quam confirmationis gratia obtulit, & eum ſibi nominavit; ſed etiam pro hærede & regni ſucceſſore declaravit, & in defenſione vitæ, periculi averſione, atque educatione ſollicita, ea præſtitit quæ parentes ipſi tam fideliter præſtare vix potuiſſent.

Sic Romanis quoque ſolemnitates ſuæ fuerunt heic ſingulares, quas Aul. Gellius, *lib.* 5, *cap.* 19, plene ſatis deſcribit; dicens: Quum in alienam familiam, inque liberorum locum extranei ſumuntur; aut per prætorem fit, aut per populum. Quod per prætorem fit, adoptatio dicitur: quod per populum, arrogatio. Adoptantur autem, quum à parente, in cuius poteſtate ſunt, tertia mancipatione in iure ceduntur; atque ab eo, qui adoptat, apud eum, apud quem legis actio eſt, vindicantur. Arrogantur ii, qui quum ſui iuris ſint, in alienam ſeſe poteſtatem tradunt, eiusque rei ipſi auctores fiunt. Sed arrogationes non temere nec inexplorate committuntur, &c. Etenim neque pupillus, (*ait Cuiac. in parat. C. lib.* 8, *t.* 47) neque mulier, quæ in parentis poteſtate eſt, adrogare poſſunt. Vna negatio deeſt, quia nec mas, qui in parentis poteſtate eſt, adrogari poteſt. Verum hodie omnes eæ ſolemnitates obſoleverunt, & in adoptione acta

publica

publica ſufficiunt; in adrogatione reſcriptum Principis. Duo vero ſunt caſus, quibus patria poteſtas adoptione non acquiritur. Si mulier aliquem adroget: qui à patre, cui ſoli competit hæc poteſtas, aſſumit applicationem, qua & avita & proavita continetur; non materna, quæ nulla fuit unquam: cum filium mulier habere poteſt, non filiumfamilias. Item, ſi pater naturalis filium extraneo in adoptionem det. *quem caſum Iuſtinianus introduxit l. pen. h. t. &c.*

Adoptionem autem talem non eodem modo ICti definiunt. Aliter Caius, Vlpianus, Schneidewinus, Vulteius, Giphanius, & Dd. communiter. Verum quum illorum definitiones ex veteri potius formula adoptionis natæ ſint, quam quod iuri hodierno reſpondeant; ſuam unicuique relinquimus: ſaltem hoc in præſens adſerentes ex Theophilo, quod ſit actus legitimus, quo cognatus aut extraneus in familiam loco filii ſolemniter adſumitur. Nam tria potiſſimum hei conſideranda veniunt: perſonæ; qui nam adoptare & adoptari queant: modus, quo conſtituantur, quique ſpecies exprimit: & quis ſit verus adoptionis effectus.

Quod ad perſonas attinet, adoptare poſſunt, quibus poteſtas vel à natura vel

vel lege non prohibita eſt. Natura arcentur, qui in perpetuum generare nequeunt, & ſunt prorſus inepti ad procreationem; § *ſed & illud. Inſt. hic.* deinde qui non in plena pubertate conſtitutus eſt. § *minorem. & l.* 40, §. 1. *ff. eod. t.* licet aliter quoad illos introduxerit Leo Imp. *Novel.* 27. Lege arcentur fœminæ. §. 10. & *l.* 5, *C. h. t.* Quoad quasdam tamen iterum diſſentit Imperat. Leo, *Nov. d.* 27. Prohibetur deinde adoptionis reiteratio. *l.* 37, §. 1. *ff. h. t. Cuiac.* 5. *obſ.* 19. Tertio non poteſt pater filios adoptare ſuos naturales. *l.* 7, §. *in poſterum, C. de natur. lib. Nov.* 74, c. 3. *Nov.* 89. *cap.* 11, §. *adoptionis.* Demum, quando maior natu maſculus annum decimumoctavum excedens, minorem natu quemvis, vel plures in locum filii, filiæve vel nepotis, neptisve, & deinceps, ad imitationem naturalis patriæ poteſtatis, ſolemniter ſuſcipit; & contra adoptandus adoptantem patrem agnoſcit; ut nullus in mutuo conſenſu ſit defectus. §. 4, 5, 6, 7, 10. *Inſt de adop. l. pen. C. t. eod.* Loco autem fratris, quum nemo naturæ talem gignat, nullus adoptari poteſt. *l.* 7, *C. de hær. inſtit.* Sufficit hoc, ſi tempore adoptionis adoptans pater eſſe queat, & quidem eius pater quem adoptat; ideo nec æqualis æqualem

ætate rite adoptabit. Olim civis Romanus quivis, non autem peregrinus, & civis Romanus maſculus, non fœmina, niſi ex indulgentia Principis, ob ſolatium liberorum amiſſorum, *§. fœminæ, Inſt. eod. l, 21, ff. eod. l. mulier. C. eod.* (quo caſu fœmina filium adoptat, non filiumfamilias) & rurſus civis Romanus maſculus qui ipſe in poteſtate patria non ſit, adoptandi ius habebat. Furioſum quoque, quo minus adoptet, morbus impedit. In eo autem, qui adoptatur, tam accurate non diſtinguitur, feminæ an ſint vel maſculi? extranei ſint an coniuncti, modo cum illis legis ſit actio. *Vult. iuriſp. R. lib. 1, c. 22.*

Modus adoptionis quum ſit diverſus, inde duæ exoriuntur ſpecies: videlicet arrogatio, & adoptio ſpecialis.

Adoptio igitur ſpecialis eſt, qua filiusfamilias alterius poteſtati ſubiectus, non contradicens, ſed patre auctore, & magiſtratu competente interveniente, ac poſt conteſtationem actum adoptantis & adoptati approbante, ab alio coram adoptatur. *Donell. lib. 2. com. cap. 22. Althuſ. dicæol. lib. 1, cap. 80, num. 18.* Adoptio hæc iterum vel fit ab adſcendente, vel extraneo. Quę ab abſcendente fit, firmior & efficacior eſt, & ius patriæ poteſtatis &

agna-

[illegible] adoptabit. Olim civis [illegible] quivis, non autem peregrin[illegible] & civis Romanus maſculus, non [illegible], niſi ex indulgentia Principi[illegible] ſolatium liberorum amiſſorum, [illegible], Inſt. eod. l, 21, ff. eod. l. [illegible] eod. (quo caſu fœmina filium adopt[illegible] non filiumfamilias) & rurſus [illegible] Romanus maſculus qui ipſe in [illegible] ſtate [illegible] non ſit, adoptandi ius [illegible] habet. Furioſum quoque, quo [illegible] adoptet, morbus impedit. In eo au[illegible] qui adoptatur, tam accurate non [illegible] ſtinguitur, feminæ an ſint vel m[illegible] li, extranei ſint an coniuncti, [illegible] cum illis legis ſit actio. Vult. [illegible] lib. 1, c. 22.

Modus adoptionis quum ſit d[illegible] ſus, inde duæ exoriuntur ſpecies [illegible] licet arrogatio, & adoptio ſpecialis.

Adoptio igitur ſpecialis eſt, qua [illegible] liusfamilias alterius poteſtati ſub[illegible] [illegible], non contradicens, ſed patie[illegible] [illegible], & magiſtratu competente [illegible] terveniente, ac poſt conteſtation[illegible] actum adoptantis & adoptati [illegible] bante, ab alio coram adoptatur. Don[illegible] lib. 2. com. cap. 23. Althuſ. dicæol. [illegible] 1, cap. 80. num. 18. Adoptio hæc [illegible] rum vel fit ab adſcendente, vel e[illegible] neo. Quæ ab adſcendente fit, firmio[illegible] efficacior eſt, & ius patriæ poteſtatis [illegible]

agnationis plene transfert ac communicat. *l. 7, l. 23, 44, ff. de adopt.* Ab extraneo autem facta non item; quum hic adoptatus maneat in poteſtate patris ſui naturalis, & patri adoptivo tantum ab inteſtato ſuccedat. *l. pen, Cod. de adopt.* Extraneus enim eſt, in quo nulla iura naturalia, quæ ad patrem referantur, concurrunt: cui, ſi à patre naturali filius in adoptionem datus ſit, adoptatus filius quidem eius fit; ſed non filiusfamilias: *hoc eſt*, id quidem ex adoptionis actu adoptans conſequitur, ut adoptatus filius eius dicatur, ſed non ut in ipſius ſit poteſtate; haud ſecus atque ſi ex reſcripto Principis aliquem adoptaſſet fœmina; ſed adoptatus manet in patris ſui naturalis familia & poteſtate, nec quidquam acquirit ex eo, niſi Ius ſuccedendi in bonis patris adoptantis. *d. l. pen. §. ſed hodie.*

Adrogatio vero, ita à *rogando* dicta, (*Donell. lib. 2. com. cap. 23,*) eſt, qua, cauſſæ cognitione interpoſita, & reſcripto Principis magiſtratui inſinuato, is, qui ſui iuris eſt, ab alio coram apoptatur, & rogatur, an *filius* adoptantis fieri velit: poſteaque rogatus cum capite fortunas ſuas in familiam & domum adrogantis transfert. Vocatur hic actus tranſlatio in

familiam *Alth. d. l, & l, num*. 10. Hæc olim lege Curiata fiebat apud populum Romanum, hodie lege Regia apud Imperatorem dicto iam modo *Vult. l, R, d, l*. 1, *cap*. 22. atque quum hæc cum cauſſæ cognitione faciat, quatuor ſolemnia conditionibus adiectis, obſervantur. 1. Arrogator tenetur cavere magiſtratui, quod bona arrogati nolit diſſipare ulla ſub ſpecie; ſed ſi moriatur is, quod d. functi ſucceſſoribus ab inteſtato reſtituere velit. 2. Cavet, quod in quocunque caſu expulſionis ipſi quartam partem bonorum ſit relicturus, præter ea, quæ ipſi attulit. 3. Si ſit arrogatus minorennis, quod illum non aliter acceperit, quam ſi authoritas tutoris intervenilſet. 4. Quod arrogatio non fiat ex cauſſa turpi, ideo eius vita inſpiciatur. *Vide Gail*. 2, *obſ*. 125. *& iur. Sax.*, *Landrecht*, *lib*. 2, *artic*. 3, *Zobel. p*. 3, *diſſ*. 15, *num*. 7.

Horum tamen, qui quæve in poteſtate parentum ſunt, videtur & teſtamento fieri recte adoptio, ſi quis ſit inſtitutus hæres ſub ea conditione, ut nomen teſtatoris ferat. *l*. 63, §. *ſi vero* 10 *C., ad SC. Treb. de quo modo latius Theſaurus deciſ. Pedemont. ult. Cuiac*. 7, *obſ*. 7. Vbi tamen recte monet, confirmatione prætoris ad il-
lam

[illegible] *Alth. d. l. & l. num.* 10. [illegible]
[illegible] lege Curiata fiebat apud [illegible]
[illegible] Romanum, hodie lege Regia [illegible]
[illegible] autem dicto iam modo [illegible]
R. d. l. 1, *cap.* 22. atque quum [illegible]
cum cauſæ cognitione faciat, quæ [illegible]
ſolemnia conditionibus adiectis, [illegible]
[illegible] mtur. 1. Arrogator teneatur [illegible]
magiſtratui, quod bona arrogati [illegible]
[illegible] alia ſub ſpecie ſed ſi [illegible]
tur 1, quod functi ſucceſſoribus
[illegible] reſtituere velit. 2. [illegible]
[illegible] quod in quocunque caſu expulſ[illegible]
ipſi quartam partem bonorum [illegible]
[illegible] præterea, quæ ipſi attule[illegible]
Si ſit arrogatus minorennis, quod [illegible]
[illegible] non aliter acceperit, quam ſi [illegible]
[illegible] ctoritas tutoris intervenisset. 4. Quo [illegible]
arrogatio non fiat ex cauſſa tur[illegible]
ideo eius vita inſpiciatur. *Vide Ge* [illegible]
2, *obſ.* 125. *& iur. Sax.*, *Landr.* [illegible]
lib. 2, *artic.* 3, *Zobel. p.* 3, *diff.* [illegible]
num. 7.

Horum tamen, qui quæve in p[illegible]
teſtate parentum ſunt, videtur [illegible]
teſtamento fieri recte adoptio, [illegible]
quis ſit inſtitutus hæres ſub ea con[illegible]
tione, ut nomen teſtatoris ferat. [illegible]
63, §. *ſi vero* 10 *C. ad SC. Treb.* [illegible]
[illegible] *Theſaurus deciſ. Pedem* [illegible]
[illegible] (*ent.* 7, *obſ.* 7. Vbi tamen te[illegible]
monet, confirmatione prætoris [illegible]
[illegible]

iam opus eſſe, quod legati verbo *in l.* 12. *tab.* adoptio non comprehendatur. *l.* 120, *ff. de V. S. l.* 38, *h. t. l.* 31, *ff. de rit. nup.*

Sunt & alii modi quatuor; per baptiſmum, per arma, per capillum, & per matrimonium, quod contractum ad Morganatica: *Sed de his conſulatur Giphan. ad pr. Inſt. in h. t.*

Effectus adoptionis utriusque, qui olim fuit, etiam hodie valet, & manifeſtus eſt tam in adoptante, quam adoptato. Adoptans ſuſcipiendo patris, & adoptatus filii nomen nanciſcitur. *l.* 23, *l.* 31 *ff. de adopt.* quod agnatis patris adoptivi eodem iure adnaſcitur; & ius agnationis cum adoptantis patris liberis cognatisque conſequitur, etiam ſine conſenſu agnatorum ſuorum; excepto nepote, cuius patris conſenſus exigitur & in adoptato, qui eſt in poteſtate patris. Hinc pater adoptivus in bonis talis filii ius & patriam poteſtatem acquirit. Filius adoptatus e contra in familiam patris adoptivi tranſit, eius nomen adſumit; & gerit ac profitetur. *Gen. cap.* 48, *v.* 16, quamvis à naturali filio adhuc differat; cui dicitur adſimilari. & commodis patriæ poteſtatis fruitur, dignitatis paternæ particeps. Sed tamen non ius ei confertur ſanguinis. Nam illud

 iure

iure civili nec dari, nec adimi poteſt. *l.*8,*ff.d. R. I.* Sed ius agnationis inducit. *l.*28,*l.* 26,*l.* 34,*ff. eod.* Ac obtinet hoc, ſi facta ſit adrogatio à maſculo. Si mulier aliquem adroget; quia à patre, cui ſoli competit, ea poteſtas ſumit appellationem, idem arrogationis eſt effectus, qui adoptionis factæ ab extraneo. Servus item adoptatus conſequitur ius libertatis: ſed arrogatio ſervi fieri non poteſt. § *fin. tit. eod.* Succedunt etiam illi ſolummodo ſecundum teſtamentum ab inteſtato, &c. Si tamen pater adoptans plures habeat filios, ne lis interveniat, & iura ſuorum hæredum conſequatur, atque antiqua adoptioni vis conſtet, ſolent patres, in adoptionem liberos hodie daturi, prius eos emancipare, atque ita ſui iuris factos deinceps tradere arrogandos. Quæ cautela iuris eſt. Ac velut olim iure Iudaico filius adoptatus patris nomen adſumebat, & nomen ſanctum habebat; *Gen.* 48,16. *Exod.* 2, 10. *Deut.* 28, 10. 4. *Eſdr* 4, 25. *Dan.* 9, 18. *Eſt.* 2, 7. *Eſr.* 3, 28. *Ierem.* 7, 10. *Num.* 6, 27: ſic in dulciſſimum nomen Chriſti Ieſu baptizamur, & Chriſtiani vocamur; quia à Chriſto adoptati ſumus. *Roman.* 6, 2, *& ſeqq. Act.* 11, 26. 2. *Cor.* 10, 7. 1. *Iohan.* 1, 7. *&* 2. 3. *Gal.* 4, 5. *Eph.* 1, 5. *Rom.* 8, 23. *&* 9, 4. quod

iure civili nec dari, nec adimi poteſt.
l. 5 ſf. d. R. I. Sed ius agnationis in-
eod. l. 26, l. 34. ff. eod. Ac obtinet
hoc, ſi facta ſit adrogatio à maſcu-
lo: mulier aliquem adroget; quia ip-
ſe, cui ſoli competit, ea poteſtas ſum-
appellationem, idem arrogationis
effectus, qui adoptionis factæ à te-
ſtamento. Servus item adoptatus con-
ſequitur ius libertatis: ſed arroga-
ſervi fieri non poteſt. § fin. tit. eod. Suc-
cedunt etiam illi ſolummodo ſecun-
dum teſtamentum ab inteſtato, &
ſi tamen pater adoptans plures habe-
at, ne iis interveniat, & intra ſucceſ-
ſores hæredum conſequatur, atque antiqui
adoptioni vis conſtet, ſolent patres, in
adoptionem liberos hodie datum,
prius eos emancipare, atque ita ſui
iuris factos deinceps tradere arroga-
tos. Quæ cautela iuris eſt. Ac vide-
olim iure Iudaico filius adoptatus
patris nomen adſumebat, & nomen
ſanctum habebat; Gen. 48, 16. Exod.
10. Deut. 28, 10. 4. Eſdr. 4, 25. Da-
9, 18. Eſt. 2, 7. Eſr. 3, 28. Ierem. 7,
Num. 6, 27; ſic in dulciſſimum no-
men Chriſti Ieſu baptizamur, & Chri-
ſtiani vocamur; quia à Chriſto ad-
ptati ſumus. Roman. 6, 2, & ſeqq. Ab.
11, 26. 1. Cor. 10, 7. 1. Iohan. 1, 7. & 1.
Gal. 4, 5. Eph. 1, 5. Rom. 8, 23. & 9,
quod

quod certe omnium optatiſſimum in hoc mortalitate accidit. Ideoque iure Iudaico etiam fœminæ adoptare poterant. *Geneſ.* 30, 3, *& ſeqq.* 17, 18, 19. *Exod.* 2, *verſ.* 10. *Alth. d. l. cap.* 80, *num.* 9.

Sed nunc ad adminiſtratoriam ſocietatem pergimus, acceſſoriam ſive accidentalem alteram. Adminiſtratoria ſocialis conſervatio, frequentior quidem eſt, quam antecedens; commodum tamen eius, ſi bona fide officium hoc curetur, admodum exiguum eſt. ſi moleſtias reſpicias cotidianas, onus & labores longe excedunt lucrum. *Exod.* 22, 22. *Gal.* 4. *auth. ſicut, C. de legit. tut. l. tria onera. ff. de excuſ. tut.* Eſt autem adminiſtrationis vocabulum in ſua ſignificatione valde diffuſum, ut multa in ſe contineat, etiamque rebus ſacris applicetur. *ut Num.* 15, *legitur &* 1. *Pet.* 4, *v.* 10. Deinde adminiſtratio eſt libera rerum; qualem dominus habet quam alii altam & baſſam dicunt. *Olden. Spieg.* Vnde & is adminiſtrator dicitur qui rerum publicarum ſeu temporalium curam gerit. at magiſtratus; qui iuriſdictionem exercet. *ſecundum Azon. Cod. de admin. reip. lib.* 10, *in rubr.* Nihilominus & magiſtratus maiores dicuntur, quod illi ſolam meri imperii admini-

ſtrationem habeant. quæ vox eum comprehendit, qui alieno nomine, non proprio, id agit; *ut atteſtatur Accurſ. in rubr. de admin. reip. C. 11, tit, 31.* Vnde & adminiſtratores civitatis, curatores dicuntur, *præſes, C. de transact. per. l. 3, ff de adminiſt. rerum ad civit. pert.* Atque hi ſunt, qui civitatis negotia gerunt & adminiſtrant. *quorum officium explicatur ff d. t. de adm. rer. ad civ. & C. t. d. eod.* Adminiſtrare enim nihil aliud eſt, quam ipſius principalis munus & miniſterium ſubire; qui omnia ex conſcientia agere debet. Verum uti rerum publicarum eſt adminiſtratio & cura, ita quoque privatarum, & ex confluxu privatorum publica conficiuntur. Proinde adminiſtratoria hæc ſocietas, quę initium aut fundamentum cum reliquis ſupradictis ſpeciebus univerſitati & ſocietati publicæ ſubſternit, eousque non extenditur; ſed eam hîc intelligimus, quæ circa curam privatam occupata eſt, & ibi commiſſionem impoſitam exigit.

Conſiſtit igitur adminiſtratio talis in officio, quo quis loco principalis ea perficit, quæ ad perſonæ unius pluriumve & rerum eiuſdem curam pertinent, *l. 12, §. 3. l. 18. l. 43, §. 1, ff. de adm. tut. §. 17. inſt. de excuſ. Galat. cap. 4, 2.* Vnde inſpectores adminiſtrato-

[illegible] habeant. quæ vox [illegible] [illegible] dit, qui alieno nomine, [illegible] [illegible], id agit, ut atteſtatur *Accurſ.* [illegible] *de admin. rep. C. 11, tit. 31.* Unde [illegible] adminiſtratores civitatis, curatores [illegible] [illegible]. *præſes, C. de transact. per l. 1.* [illegible] *de admin. rer. ad civit. pert.* Atque hi ſunt, qui civitatis negotia gerunt & adminiſtrant. *quorum officium explic.* *tur ff. l. 1. de adm. rer. ad civ. & C. l. 1.* [illegible] Adminiſtrare enim nihil aliud eſt, quam ipſius principalis munus & [illegible] [illegible] ſubire; qui omnia ex con[illegible] ſcientia agere debet. Verum uti rerum publicarum eſt adminiſtratio & cura, ita quoque privatarum, & ex conſortio privatorum publica conficiuntur. Pro[illegible] inde adminiſtratoria hæc ſocietas, quæ [illegible] [illegible] aut fundamentum cum [illegible] quis ſupradictis ſpeciebus univerſitati & ſocietati publicæ ſubſternit, [illegible] que non extenditur; ſed eam [illegible] [illegible], quæ circa curam privatam occupata eſt, & ibi commiſſionem [illegible] exigit.

Conſiſtit igitur adminiſtratio talis in officio, quo quis loco principalis ea perficit, quæ ad perſonæ [illegible] plurium ve & rerum eiuſdem curam pertinent. *l. 12, §. 3. l. 18. l. 43, §. 1. ff. de adm. tut. §. 17. inſt. de excuſ. Gala. cap. 4, 2.* Unde inſpectores admini-ſtrato-

ſtratoreſque appellantur, & informatores, qui talem curam ſubeunt. Namque cura hæc nihil aliud eſt, quam diligens & fida gubernatio, informatioque & moderatio perſonæ eius, quæ quidem eſt ſui iuris, ſed in vita recte commodeque inſtituenda, ætatis aut alterius defectus ratione, ſibiipſi conſulere & præeſſe nequit, unde alieno ductu & adminiſtratione indiget. *Gal. 4, 4. §. 4, Inſt. de Cur. l. 12, §. 13, de adm. tut. l. 14. ff. de off. præſ. l. 12, ff. de tut. & cur. dat. ab his, &c.* Cura eiuſmodi in educatione, inſtitutione & defenſione: *l. 20, ff. de rit. nupt. l. 1, 2, 3. ff. ubi pupill. educ.* educatio in victu, amictu, locoque honeſto, ubi pro conditione & ſtatu perſona ſuſtentari debet, conſiſtit. *l. 1, §. 2. ff. ubi pupill. ed. l. 1, 2. C. de alim. pup. præſt.* Inſtitutio, quæ fundamentum vitæ & Chriſtianiſmi concernit, idoneis præceptoribus & doctoribus, quos probatæ pietatis, eruditionis, & modeſtiæ quisque noverit, eſt committenda. Etenim in hoc ſi peccetur, quicquid ſuperſtruxeris, corruet per totum vitæ curriculum; quum ab ineunte ætate adſueſieri melioribus, adeo rei caput ſit, ut ſecundum felicitatis gradum cuivis mortalium exhibeat. Namque à Chriſtianis parentibus naſci,

ordine primum eſt, ſecundum ab hoc, rite in pietate Chriſtiana informari, & tertium, omnem hinc vitæ normam ex verbo Dei quibusvis in actionibus deſumere. Ex quibus patet, quod cura formandæ pueritiæ ac iuventutis non ſolum ad privatos parentes, tutores, adminiſtratoresve, ſed etiam, & quidem maxime, ad magiſtratus pertineat. quippe in teneris annis ſpes & ſeges eſt futuræ civitatis; *ut recte ait Caſ. in ſphæ.civ. lib. 4, cap. 9.* Proinde quidem quatuor ponit requiſita talis educationis: nempe; victum, veſtitum, artem, & exercitationem corporis. &, quod in talium moderatione magna requiratur magiſtratus prudentia. Verumtamen nervum non omnem tangit quum ſola externa reſpiciant hæc, & tamen omnis cura potiſſimum & ante omnia ad interna ſit convertenda. Velut hoc longe rectius percenſet Teutonicus ille *in lib. de tripl. vita hom. cap.* 15, ubi mores modernos noſtri ſeculi deſcribit. ex quibus correctio omnis facile colligi poteſt. quod neceſſitatis cauſſa heic interſeram, ut ex inſitæ cognitione malitiæ meliora addiſcere omnes diſcant; quod alias ſuo loco plenius repetemus. Pueritia ſive tenera ætas (ait) omnium primo diaboli addiſcit opificia, priusquam

quam alia neceſſaria diſcat, tam in fœmineo quam maſculino ſexu. Contumelioſa, inſultatoria & pervicax ſuperbia, primatio, addiſcitur. quod fideliter parentes, & ii qui ipſorum loco ſunt, approbant, & politico mundanoque exercitio adſcribitur, imo artis & elegantiæ loco habetur. Quod ſi adultiores fiant, brutalis libido laſciviæ ſimul accreſcit, & ſecundum opus diſciplinæ eſt, ad quod mutuo ſe invicem concitant ephebi. *Ita* adoleſcentia diabolo ſtatim in primo flore ætatis cor tenerum conſecrat, ut nidum in eo conficiat ſibi; atque ſic unius abominationibus capiat alterum; maſculum videlicet fœmella, & maſculo femellam irretiendo. Si quis filium *in academias* dimittit, ut pietatem ibi addiſcat, & artes bonas, in iis Deo & hominum converſationi inſerviturus, nihil aliud diſcit, quam ſuperbam elationem atque aſtutias, quibus ſimplicem aliquem bonis & ſudore exuant ſuo: quæ argutiæ pallio velantur, Iuris appellatione inſignito. Verum enimvero diaboli prætextus ille eſt, & cor iſtud vitiarum ipſius dominio mancipatur. Quod ſi forte exoticas linguas aliquouſque callet, tametſi non amplius iam ſimplicitati ſtudens, bene

audit:

audit: ſuperbia ſurſum evibrationes quærit: putridi corporis cadaver mire fimbriatis ſciſſuris, faſciis, fibulis, limbis, ligulisque atque panniculis obſitum ſcatet; Græcari, & puellas violare, apud eos ars politica habetur. Hi tam ſubtiles norunt blanditias vendere, ut multarum filiabus matrum conſcientiæ morſum in cordis ima defigant. Tales eccleſiis atque ſcholis præficiuntur, & paſtores Chriſti ſalutantur; quamvis in cordis latibulo diabolum geſtitent, & hoſpitio ſuo foveant. Nec minus iſti tales mundi huius regimini inſinuantur; qui poſtea ita gubernant prout cordis hoſpes eos informat. Atque ita ſuperior operatur malignitates peſſimas, inferior autem has ipſas ab eo diſcit. Ille excogitat calliditates, quibus inferioris bona ad ſe traducat. Tributorum exactiones comminiſcitur, eaque boni publici veſtit nomine. Ille ſimplici & miſero ſervitutes duras imponit, ut ita ſuperbiam ſuam exſaturet. Nec raro acerbiſſimis minis compellit incautum, ut ipſum fortunis emungat, & vinculis corporis eundem conſtringit. Omnia mancupio rapit, ipſemet præter unicam animulam peculiare nil poſſidens. &, quanquam fragilis tantum hoſpes in hoc ipſe degat mun-

mundo; nihilominus tamen egena ſervitia illius omnem in ſervitute ſudorem abſumere coguntur, &c.

Quis eſt mortalium, qui tot ærumnas, & calamitates, multipliciaque damna non ante oculos videat? Quis eſt miſerorum hoc iniurioſiſſimo tempore, ubi omnia crimina virtutis loco habentur, & zelo pietatis obteguntur furioſiſſimo, qui id expertus non ſit? Cum probitate pietas omnis toto orbe excluditur. Vndenam vero id? Nonne hæc nocumenta ex ſanctioris profluunt educationis neglectu? Ex hac profecto ſcaturigine ubertim ſe iſta in totum mundum effundunt. Et nihilominus tamen ſat facile ſaniora poſſent inveniri remedia, & huic applicari malo. Verum ſi quis pernicioſam eam conſuetudinem informationis ethnicæ caſtigare ſaniore ductu ſtudeat, ſtatim è medio diriſſimis technis removetur.

Si vero ſcholarum noſtrarum fœditatem accuratius contemplemur; quid in iis ſtrenuius excolitur quam impurus ethniciſmus, quo mens, cor, lingua & voces ætatis teneræ faſcinantur turpiſſime? Nihilquerecte dictum putatur, aut ullam ſapientiæ micam referre, quod non ab ethniciſmo fuerit approbatum. Tanto nobis Chriſtus pudori

dori eſt, cum verbo ſuo & ſinceræ ſanctimoniæ præceptis; quæ tamen ex ſinu Iehovæ patris nobis attulit, atque revelavit, volens; ut omnes ſingulique, nemine excepto, ex iis informentur; nec non ad eiusmodi ſanctiſſimas regulas, actiones vitæ componant. Namque non ſufficit audire doctrinam Chriſti; opere etiam atque vita exprimendum eſt quod ille præcipit: alias nemo beatus erit. Ceu ipſe teſtatur: *Si feceritis, beati eſtis*; *Ioh.* 13, 17. & *Matth.* 7, 12: Non omnes, qui dicent, Domine, Domine, regnum cœlorum ingredientur; ſed qui voluntatem patris qui in cœlis eſt facit. Itē, *v.* 24, ſolus exſecutor prædicatur ſapiens. Et *Matth.* 12, *v.* 50, *factores* verbi & voluntatis Dei, amicos & fratres ſuos vocat Chriſtus. Item: Si manſeritis in ſermone meo, mei eſtis diſcipuli, & agnoſcetis veritatem, & veritas hæc liberos vos efficiet. *Ioh.* 8, *v.* 31. Quia verba, quæ ego loquor, (ait Salvator,) ſunt ſpiritus & vita. Qui me diligit, ille ſervabit verba mea. *Iob.* 15, *v.* 13. At quomodo Chriſtum homines ament, ſui patris voluntatem faciant, in ſapientia illius educentur; ſi eiuſdem verba ſtatim à principio tenellis non modo non implantantur animis; ſed ethnicis fabulis

tio eſt, cum verbo ſuo & ſinceris in-
clinatis præceptis; quæ tamen ci-
tra labore patris nobis attulit, ag-
noverit, volens ut omnes ſingu-
que, nemine excepto, ex iis infor-
mentur; nec non ad eiuſmodi ſan-
ſimas regulas, actiones vitæ com-
ponant. Namque non ſufficit audire
doctrinam Chriſti; opere etiam atque
re exprimendum eſt quod ille præ-
pit: alias nemo beatus erit. Certe
teſtatur: Si feceritis, beati eſtis; Io.
13, 17. & Matth. 7, 21: Non omnes
qui dicunt, Domine, Domine, regnum
cœlorum ingredientur; ſed qui volun-
tatem patris qui in cœlis eſt facit. Item
v. 24, ſolus exſecutor prædicatur ſa-
piens. Et Matth. 12, v. 50, factores
verbi & voluntatis Dei, amicos &
fratres ſuos vocat Chriſtus. Item: ſi
manſeritis in ſermone meo, mei eſtis
diſcipuli, & agnoſcetis veritatem, &
veritas hæc liberos vos efficiet. Ioh. 8,
v. 31. Quia verba, quæ ego loquor,
(ait Salvator,) ſunt ſpiritus & vi-
ta. Qui me diligit, ille ſervabit ver-
ba mea. Ioh. 15, v. 13. At quomodo
Chriſtum homines ament, ſui patris
voluntatem faciant, in ſapientia il-
lius edocentur; ſi eiuſdem verba ſtatim
à principio tenellis non modo non
implantantur animis; ſed ethnicis fa-
bulis

bulis & omni profanitatis veneno è
contra faſcinantur? Omnia ex amore
pio in Deum & proximum proficiſci
debent.: At quomodo amor ſuſcitabi-
tur in corde hominis, niſi teneris ani-
mis verbum Dei adſidue inſtilletur?
Gentiles ibi generentur oportet, ubi
tales incantationes gentilium vanita-
tum, procul oculis atque auribus non
arceantur, ne ad corda penetrare que-
ant. Videant igitur & parentes, & ad-
miniſtratores, & magiſtratus omnes,
quam multas Chriſto animas eripiant,
& in profanitates deteſtandas præci-
pitent, dum nemo in hoc laborat, quo
ſcandala huiusmodi pernicioſiſſima è
ſcholis exſtirpentur. Doctrina certe
omnis, quæ Chriſtum non tota ſapit,
& eius imaginem nobis integram non
adumbrat, ſine peccato addiſci non po-
teſt, multo minus ſine labe in vitæ
exercitium converti. Commendant
quidem multi multas quas vocant
Chriſti virtutes, & verborum lenoci-
niis vaniſſimis per totos venditant
dies: ſed quales virtutes? nimirum
ἀνυποςάτους & habituales tantum, in
meris opinionibus ſuam habentes ſub-
ſiſtentiam, vitiorum autem ſubſtan-
tiæ ne mininam quidem particulam ex
radice cordis evellere valentes, om-
nique fidei & pietatis carentes fructu;
per

per quas meri hypocritæ & Spiritus S. contemptores efficiuntur. Sed hæc alibi poſſent demonſtrari & explicari luculentius; nos iam ad officium tertium adminiſtratoris revertimur, quod in defenſione conſiſtere diximus.

Defenſio nil eſt aliud, quam protectio, qua vis omnis & iniuriæ illatæ propulſantur à perſona, quæ fidei alicuius, hanc in ſe ſuſcipientis curam & adminiſtrationem, concredita eſt. *l.30.l.10.ff. de adm. tut.* unde & ſpecialiter tutela dicitur. *l. 1. ff. de minorib.l.7,§.16, ff. de ſol. matr. l. 14. ff. de off. præſid.*

Adminiſtratio igitur hæc univerſim eſt bonorum, rerum, & negotiorum utilium ac ipſi perſonæ commiſſæ neceſſariorum ſuſceptio atque expeditio, quæ adminiſtratori huic tanquam patrifamilias & domino incumbit. *l.27, ff. de adm. tut. l.7, §.3. ff. pro empt.* Succedunt enim hi adminiſtratores in locum patris; unde rerum & perſonarum ſibi commiſſarum domini quodammodo dicuntur, & quaſi patresfamilias. *Alth. dicæol. lib. 1, cap. 31, num. 7, & ſeqq.*

Adminiſtratorium hoc officium duplex eſt; aut tutorium, aut curatorium. *ut ex dictis apparet.* Tutorium ſive

ſive tutelare ſpectat ad pupillum vel impuberem invitum etiam tuendum, & res eius univerſas adminiſtrandas. *l. 3. C. de tut. vel curat.* Curatorium vero proprie & principaliter ad eos pertinet qui minorum vigintiquinque annis res adminiſtrent; ſi conſentiant, aut velint, aut petant; vel ſi neceſſitas ita requirat, propter imbecillitatem eorum, &c. *§. item invit. Inſt. de curat.* Curatorium hoc aut plenum, aut minus plenum eſt. Plenum, quo quis bonorum, corporis, & ſalutis perſonæ curam & adminiſtrationem ſuſtinet. *l. 48. ff. de adm. tut.* Atque hoc duplex iterum eſt, vel correctorium, vel clientelare.

Correctorium hoc ad morum vitæque inſpectionem emendationemque in monendi & docendi cura pertinet; quum ante viginti quinque annos vix quiſpiam ad vitæ prudentiam & confirmatum iudicium perveniat; uti invitis quoque propter fervorem iuvenilem pro cohibendis cupiditatibus moderatio apponitur. In Abrahamo habemus exemplum, quod miniſtrum mediante iuramento præfecerit etiam filio obedientiſſimo, quum ipſi concrederet eum in itinere ad coniugium conficiendum. *Geneſ.* 24. Adeo fidelis omnium in tenera iuventute ſem-

per habenda cura eſt. Porro correctorium hoc officium aut in propinquos aut in diſcipulos ſeſe exſerit. In propinquos quidem propter στοργὴν naturalem & neceſſitudinis coniunctionem, ut eo facilius minorennes duci ſe atque flecti patiantur. *De hoc vide* 1, *Pet.* 5, 5. 1, *Timoth.* 5, 4, 8, 8. *Matth.* 7, 9. *Tit.* 2, 3, 4, 5. *Num.* 8, 26. *Exod.* 18, 17, 19, 24. *Proverb.* 23, 13. *l. ult. C. de offic. official. lib.* 12. *Num.* 11, 16. *Deut.* 21, 2. *Matth.* 15, 2. *Syrac.* 25, 6. Quæ vero functio ſit præceptorum apud diſcipulos ſuos, eam paſſim colligere licet ex verbo Dei. *Dan.* 13, 3. *& cap.* 2, 27. *Matth.* 5, 19. 1, *Tim.* 5. 2, *Tim.* 4. 1, *Cor.* 4, 19, 20, *& ſeqq. Prov.* 13, 24. *& cap.* 22, 15. *& cap.* 23, 13. 1, *Petr.* 5, 5. *Hebr.* 12, 7. *&c.*

Clientelare demum eſt, quod competit dominis protectoribus in clientes, quorum patrocinium in ſe ſuſceperunt. *l.* 89. *ff. de furt. Val. Max. lib.* 2, *cap.* 1. *tit, C. ut nemo ad ſuum patron. lib.* 11. *Gail. lib.* 2, *obſ.* 54. *Gellius lib.* 15, *cap.* 13. Clientes autem tales ſibi eligere ſolent, quibus ſe & res ſuas defenſionis aut promotionis cauſſa offerant; unde etiam dicuntur *homines ligii.*

Denique non plena adminiſtratio eſt,

eſt, quæ rerum ſibi creditarum cuſtodiam ſolummodo commiſſam habet, & proſpicit ne diſtractione væſana res deterior alicuius reddatur. *l. 2. ff. de curat. furioſ.*

Atque hæc de ſocietatis naturalis & privatæ quaſi ſpeciebus ſufficiant. quæ propterea nonnihil prolixius fuerunt explicanda, ut errores aliorum in talibus principiis rectius caveantur. Priusquam autem ad civiles & publicas ſocietates progrediamur, propter inſignes iniurias & exagitationes, quibus ex errore nonnulli, plurimi ex ignorantia, alii vero ex malitia, afficiunt Platonem, quaſi bonorum, mulierum, &c. turpem communionem, aliaque vitia maxime enormia ſuæ inſeruerit reipublicæ ideali, & prorſus naturæ repugnanti; paucis de republica Platonis agemus; & videbimus, an illi iuſte an vero inique cum tanto philoſopho, quo Græcia nullum excellentiorem & ſapientiorem vidit aut habuit, (quantum conſtat de illis temporibus,) agant.

CAP. XII.

De republica Platonica: quod illa proxime ad Chriſtianiſmum accedat, & præ reliquis quam commodiſſime ad veram caritatem reduci poſſit.

VT ſalutaris herba inter ſpinas non creſcit; ita veritas errorum vinculis ſuppreſſa non lucet; *ait Caſ. in ſphær. civit. lib. 2, cap. 1.* Quare ut ſpinas radicitus evellere, ſi terræ fertilitatem; ita errata funditus extirpare debes, ſi veritatis ſpeciem ac pulchritudinem intueri velis. Axioma hoc quidem vere protulit Caſus, utinam vero ipſe ſuorum verborum & effati huius obſervator ſedulus fuiſſet, non certe ita turpiter cum aliis & ſui ſimilibus ſe præcipitaſſet in premenda & oppugnanda veritate, dum quam iniquiſſime Platonis rempublicam dilacerare conatur. Socios is in hoc calumniandi & nequiter traducendi ſtudio plures habet, quibus veritas tanto odio eſt, ut nihil æquum aut verum putent, niſi quæ communis ille totius mundi irriſor Stagirita, quem merito D. Lutherus diabolum incarnatum olim proclamavit, ex phantaſticis opinio-

CAP. XII.

[illegible] republica Platonica: quod illa p[illegible] xime ad Chriſtianiſmum accedat, & [illegible] pra reliquis quam commodiſ- ſime ad veram caritatem reduci poſſit.

VT ſalutaris herba inter ſpinas [illegible] creſcit, ita veritas errorum [illegible] [illegible] ſuppreſſa non lucet; ait *Caſ. in [illegible] [illegible] lib. 2, cap. 1.* Quare ut ſpinas [illegible] dicitur evellere, ſi terræ fertilitat[illegible] [illegible] errores funditus extirpare debes, [illegible] veritatis ſpeciem ac pulchritudin[illegible] [illegible] velis. Axioma hoc quidem [illegible] re protulit Caſus, utinam vero ip[illegible] ſuorum verborum & effati huius ob[illegible] ſervator ſedulus fuiſſet, non cert[illegible] [illegible] cum aliis & ſui ſimilibus [illegible] præcipitaſſet in premenda & opp[illegible] [illegible] veritate, dum quam iniqu[illegible] [illegible] me Platonis rempublicam diſcut[illegible] [illegible]. Socios is in hoc calumni[illegible] di & nequitiæ traducendi ſtudio ple[illegible] [illegible] habet, quibus veritas tanto od[illegible] eſt, ut nihil æquum aut verum p[illegible] tent, niſi quæ communis ille toti[illegible] mundi irriſor Stagirita, quem meri[illegible] D. Lutherus diabolum incarnatum olim proclamavit, ex phantaſtic[illegible] opini-

opinionibus ſuis conficta prius approbarit. Dum igitur tam ad auctoritatem vaniſſimi hominis tam temere ſeſe homines adſtringunt, non mirum eos in tot turpiſſimorum errorum labyrinthos incidere. Etenim ipſe Caſus ſtatim in ſequentibus confitetur, invidioſum illum Stagiritam, & inſidioſum impoſtorem, Platoni, Phaleæ, Hippodamo, aliisque nonnullis, qui novas civitatis adminiſtrandæ formas invexerant, indicere quidem bellum; intentionem tamen eius in hoc prodi manifeſte, dum ad lædendam Platonis famam aditum ſibi duntaxat aperit, qui tum temporis propter opinionis novitatem, & nominis divinitatem, per hominum ora volitabat. Ecce egregium certe inſtitutum, quod ſuo cum auctore deteſtati, & ad infernum, unde ortum maledicentia ſumpſit, relegare omnes merito deberent. Idipſum & ſectatores eius; nempe divinitatem ſingularem in Platonis ſententia agnoſci; propter novum tamen dogma, & nominis claritatem, tam acerbe eum impugnatum fuiſſe, aperte ſatis confitentur. Taliane veritatis ſtudium repræſentant? Num ob iſta petulans ille veritatis inverſor tam atrociter cum ſuppreſſione recte ſentientium eſt defendendus?

Cæterum, quod plerique ſolent qui rerumpublicarum inter ſe invicem collationem inſtituerunt, id agit & cum Caſo noſtro Relectionum ille compilator multoties iam dictus, dum videlicet variis eum modis miſere torquet atque dilacerat. Quum igitur Platoni iſte præ reliquis multa partim affingat, multa invertat, partim abſurditatis reum agat; ceu forma ipſius non tantum naturæ adverſetur, eiusque ſtorgas naturales tollat, & impoſſibilia proponat; ſed etiam verbo Dei contradicat: operæ precium facturi ſumus, ſi paucis talia crimina, quibus tam miſere flagellatur, diluamus, & ab iniuriis non nihil eum vindicemus. Hoc autem cum maxime mihi contendendum video, ut liberetur à blaſphemia, contradictione, & impietate, qua contra verbum Dei nonnulla ardua ſtatuiſſe dicitur. Et ut eo rectius id obtineatur, & quisque maiori cura Platonem luſtrare diſcat; mentem eius in reip. ſolidæ iuxta captum humanum conſtitutione, & qualem ille expetat, prius perſpiciemus: ſi fortaſſis è multiplicibus calumniis offenſionem capere, & è manibus eum ideo ſeponere nonnulli ceſſabunt, priusquam eius ſanam doctrinam evolverint riteque perceperint.

Etenim

Cæterum, quod plerique ſolent
rerumpublicarum inter ſe
relationem inſtituerunt, id
cum Caſo noſtro Relectionum
compilator multoties iam
dum videlicet variis eum modis
ſere torquet atque dilacerat. Q
igitur Platoni iſte præ reliquis
partim affingat, multa invectas
cum agat ; ceu
tantum naturæ adverſ
naturales collat,
impoſſibilia proponat, ſed etiam
Dei contradicat : operæ pretium
ſumus, ſi paucis talia crim
quibus tam miſere flagellatur, di
mus, & ab iniuriis non nihil
dicemus. Hoc autem cum
mihi contendendum video,
tur à blaſphemia, contradictione,
impietate, qua contra verbum
nonnulla ardua ſtatuiſſe dicitur.
eo rectius id obtinebitur, &
maiori cura Platonem luſtrare
mentem eius in reip. ſolidæ
rum humanum conſtitutione,
qualem ille expetat, prius perſpic
mus : ſi forſitan è multiplicibus
lumnis offenſionem capere, &
nibus eum ideo ſeponere nonnulli
ſtabunt, priusquam eius ſanam doct
nam evolverint riteque perceperi

Etenim

Etenim hoc ſummum diaboli ſemper artificium fuit, ut anſam omnem, omnemq; modum arriperet, quo non modo ſuſpectum aliquem, ſed etiam protſus deteſtabilẽ redderet, cuius ſcripta nollet legi, ne veritatis auctoritas planior clariorve invaleſceret. A principio illi perpetuus hic mos fuit, ut, quicquid vi aut inſidiis arguris non poſſet, id calumniis expugnare tentaret. Merito Græcorum autem primus ſapientiæ adſertor Plato audit ; adeo omnia ex informatione philoſophiæ verioris, quam in Ægypto à ſecretis veræ ſophiæ patronis acceperat, ut plurimum produxit.' Quod etiam Picolominæus præ cunctis aliis Stagiritanis confitetur, *eth, lib. ſeu grad.* 10, *cap.* 25. ubi ita ait: Accipio ſecundo, Platonem & Ariſtotelem vario modo conſueviſſe res conſiderare. Plato elevabatur ad ideas rerum : inſpiciebat rerum conditionem ſecretam, ſeiunctamque à cæteris, ac (N. B.) ut refulget in primis cauſſis. Iſte vero contra, neglectis ideis, per ſenſus (N.B.) philoſophabatur, resq; materiatas conſiderabat iunctas cum affectibus ſuis, ut in materie exiſtunt & ſubſiſtunt, &c. Magnã Piccolominæus diſtantiam inter utrumque innuit ; ſed tamen non omnem. Etenim Stagirita ille ne hoc quidem

Kk 4 attigit

attigit in ipſa rerum cognitione materiatarum, ut potuerit affectiones recte diiudicare, & res conſiderare uti in corporeitate ſua exiſtunt. Namque ita totus ſenſualis fuit, ut ad internum ESSE naturæ, unde affectiones profluunt, ne quidem in minutiſſimis pertingere potuerit; ſed omnia in phantaſticos ſpeculationum inanium terminos ſolummodo abripuerit: ex quibus diſtinctionum tot futilitates terminalium ingeniorum profluxerunt: ipſique & docentes & diſcentes vitam miſere in iisdem conterunt, nec tamen earum ope quidquam in ipſa natura perſpicere valent: quin, ut D. Lutherus ait, agricola & ferrarius faber, quam talis Stagiritanus phyſicus, in arte ſua doctiores ſunt. Interim tot inter vanos doctos litigia diabolus ridet, dum tempus & ſumptus cum exquiſito animi labore utrinque tam inaniter abſumuntur. Quod paſſim in ſcriptis ſuis monſtrat Plato, & vanos reiicit conatus ingeniorum ſophiſticorum, qui reipublicæ in fundamento mutuæ concordiæ, unitatis mera, in qua ceu publica ſalute omnes confluere debeat actiones hominum, unice non conducunt. Hinc eſt quod otioſi illi futilitatum magiſtri, qui ſemper in profanis terminis ſpeculativis ſum-

mum

... ipſa rerum cognitione ... ut potuerit affectiones ... , & res conſiderare ... ſua exiſtunt. Namque ... ſenſualis fuit, ut ad internam ... naturæ, unde affectiones ... nec quidem in minutiſſimis ... potuerit: ſed omnia in phan... ſpeculationum inanium ... ſolummodo abripuerit: ex qu... tot ſubtilitates terminorum ... ingeniorum profluxerunt: ... & docentes & diſcentes ... in iisdem conterunt, nec tam... ope quidquam in ipſa ... valent: quin, ut D. Lu... ait, agricola & ferrarius ... quam tales Stagiritanos phyſicos, ... arte ſua doctiores ſunt. Interim ... vanos doctos litigia diabolus ... dum tempus & ſumptus ... animi labore utrinque ... abſumuntur. Quod paſſim ... ſuis monſtrat Plato, & ... conatus ingeniorum ſophiſtico... rum, qui reipublicæ in fundamento... concordiæ, unitatis ... quæ ceu publica ſalute omnes ... debeant actiones hominum, ... non conducunt. Hinc eſt quod ... ſubtilitatum magiſtri, qui ſemper ... in profanis terminis ſpeculativis ſun... ...

mum quærunt gaudium, & ab omni virtutis veræ cultura, operibus exprimenda, abhorrent, merito ſuum Platonem exoſum habeant, & novitatis auctorem proclament. In qua graviſſima profecto accuſatione ipſi ſunt nugaces admodum. Etenim ipſe Piccolominæus *d. l.* atteſtatur expreſſe, quod primus huiusce ſententiæ Plato non fuerit; ſed etiam à Maſſagetis iuxta Halicarnaſſæum, longe ante fuiſſe receptam: à ſapientibus item Perſarum, qui Brachmanes dicti: qui communibus uxoribus uſi (non abuſi) fuerunt: Garamantes etiam in confinibus Africæ, ſecundum Pomponium, omnia communia habuerunt, &c.

Inter omnes acerrimus innocentiſſimi Platonis caſtigator eſt ille politicorum Relector, qui *in polit. doct. cap. 2*, ex Serrano acerbiſſime exagitat optimum auctorem, quaſi ſacris oraculis repugnans, familias & rerum diſcrimina ipſaſque ſtorgas prorſus tollat, quas non tantum hominum ſed & brutorum animalium animis inſculpſerit natura, &c. Item, paulo poſt ait: Eſt hoc quidem in republ. Platonis ſatis magnum abſurdum, quod naturæ ius oppugnet, cui nulla conſtitutio præiudicare debet, *diſt. 9, in prin.* Sed al-

rerum maiori laborat abſurditate, quod inceſtos introducat concubitus, tam naturæ, quam pietati inimicos, &c. Sic *& in releƐ.pol. cap.* 1, *ſeƐ.* 10, *num.* 2, talia repetit; & addit quoque, quod non tantum ipſe ſuæ reipublicæ formam huic mundo impoſſibilem faciat, *lib.6, de repub. & lib.9, de repub. in fin. item lib.* 5, *de ll.* ſed etiam (*aſſerit aperte num.* 5, *ibid.*) Platonicas ideas adeo eſſe ab hominum conditione amotas, ut, niſi Deos aut meras ideas illos faciat, nullam in ſocietatem introduci queat. Idea enim (inquit) Platonica prorſus repugnat naturæ humanæ, adeo ut homines oporteat prius eiurare naturam, quam ſubigi poſſint ſub regimen talis reipublicæ. Idem *num.* 6, ita cum auſteritate quadam reiicit Piccolominæum & Beſſarium: Neſcio enim (ait) quei poſſit à Piccolominæo & Beſſario naturalis hæc vocari reſpublica, quæ tot machinis oppugnat naturam humanam; tam ex amuſſi contraria eſt iis, quæ præſcribit inclinatio animalis, &c. Item, *num.* 9. in hanc erumpit quæſtionem: Quonam igitur pacto communio Platonica conſentit cum naturæ dictamine? Aut quænam eſt tam crudelis natura, quæ velit ſibi omnia conformia reddi cum præſentanea pernicie? &c.

Nimia

Nimia profecto eſt vehementia iſtius gloſſatoris politices, cui tanto odio eſt talis hominum ſtatus & conditio, quæ aut ſolidioris quid ſapientiæ, aut pietatis ſanctioris in civitatibus & republica ſapit. Vnde tam ſollicite ſummoque conatu adoleſcentes & eruditos à vera perſcrutatione reipublicæ Platonicæ arcere laborat, ne quis penitius rem intueatur & conſideret. Verum ſi non tantum cum Marſilio Ficino, viro Platonice eruditiſſimo, demonſtremus, quod Platonis noſtri mirifica in genus humanum charitas fuerit; adeo ut nihil in informationibus ſuis intermiſerit quod ad hominum ſalutem quavis ratione conducere videatur; *Fic. in lib. 2, Pl. de ll. in pr.* diligentiſſimus generis humani pædagogus exiſtens, & ad legalem iuſtitiam, id eſt, univerſam virtutem, per ipſam iuſtitiæ pulchritudinem genus hominum provocans, atque ab iniuſtitia per iniuſtitiæ turpitudinem eoſdem deterrens: *Fic. in lib. 10, de rep. in prin.* ſed etiam ex ipſo verbo Dei maxime clarum faciamus, quod à Chriſti & D. Pauli regulis eiuſmodi conſtitutiones tanti philoſophi non multum diſtent, atque in plurimis conveniant: Patebit ſane', quam longe à veritate, imo & ipſo Chriſtianiſmo

mo abſint, & brutali è contra natura ducantur, in eaque ſuarum idearum turpes imagines cum propriis larvis conglutinent, qui de induſtria ita turpiter, & abſurde ſe Platoni opponunt. Id vero omne ſatis dilucide conſtabit, primum ex ipſius Platonis intentione, dum rempublicam ſuam veram remotione vitiorum & introductione virtutum depingit, quibus illam tam curioſe veſtitam cupit: deinde ex ipſius verbi cœleſtis cum huius philoſophi, inter ethnicos ſummi, propoſito collatione.

Plato igitur, de omni ſocietate humana, quum eam tot calamitatibus cotidie confundi, & varia beſtialitate in plures pluresque extrudi miſerias cerneret, quam optime mereri ſtudens; ſatis acutis oculis varias hominum vices & ipſas corruptiones perſpiciebat; & examinatis morbis, quomodo ſanitas integra, aut ſaltem aliqualis, in corruptiſſimæ ſocietatis corpus per communem cohabitationem reduci poſſet, percenſebat alacrius. Nec ſane hoc ex nudis rationis ethnicæ inventis addidicerat; ſed, *ut ipſe dilucide aliquoties in ſuis oſtendit ſcriptis*, tum in Ægypto à magis & ſapientibus ſecretioris ve ſophiæ doctoribus, (penes quos Abrahami & Ioſephi ſapientia

tia

tia relicta erat; *ut David Propheta Pſal.* 105, *teſtatur,*) tum ex ipſis cognoverat ſacris literis; ut *in Timæo, Menone, Alcibiade, Politico, &c.* id expreſſe indicat; præſertim *in Politico* aperte, re paulo altius repetita, confitetur, hominem à Deo è terra conditum eſſe, & primum in feliciſſimâ ac vere aurea conditione (in paradiſo videlicet;) quæ tamen ex optimo ſtatu in peſſimum prolapſa fuerit; ac proinde humanum genus, quum in has anguſtias deciderit, adiumento opus habere ad illa ἀναρμοςίας (qua ipſius animus involvatur, & univerſa vita referta ſit) incommoda propulſanda. His explicatis, imperandi modum & rationem præſcribit; & docet, non eſſe infinitum regis ſeu politici imperium, ut pro arbitratu quidvis agat: ſed oportere, ut pie, iuſte, ſapienter imperet, ex legum præſcripto: non ut ſummo ſtrictoque iure agat, & eodem modo leges omnes omnibus accommodet; ſed ut habita rerum, perſonarum, locorum, temporum, ratione, legum mentem finemque (quum leges veritatis imitationem exprimant) iuſta moderatione unice reſpiciat. Veluti in medico ſapienti, exercitato, & fideli, videre eſt, quod ille cum prudentia & accurata circumſpectione mede-

medelis inſtrumentiſque ſuis apud ægrotos utatur, quum his eum uti omnino oporteat. Vnde etiam perfectam adminiſtrationem regiminis non multitudini, ſed uni aut paucis, & iis maxime vult concreditam, qui pietatis & virtutis, temperantiæque, ceu matris virtutum, & civilis ſapientiæ, præpolleant ſtudio.

Virtus autem quid ſit, & quomodo nobis vere adſit, id *in Menone* luculenter explicat: & demonſtrat, quod ea non aliter ſe in homine habeat quam ſanitas ſolida. Si alicui ſive viro ſive fœminæ ſanitas inſit, eam in recto robore ſuo exerere ſeſe atque exercere: idem quoque virtutem præſtare debere, ut ſe exercitatam declaret; alioquin nihil prodeſſe. Exercet autem ſe, quando ad finem ſuum dirigitur. Hinc virtutum ſpecies plures enumerat, pro virium animæ actuumque diverſitate: ut ſunt, ſapientia; quæ ad mentem: ſcientia; & prudentia; quæ ad rationem: opinionis ſagacitas; quæ ad phantaſiam: iuſtitia & liberalitas; quæ ad voluntatem: fortitudo & pediſſequæ eius; quæ ad vim iraſcibilem: continentia & temperantia; quæ ad concupiſcentiam referuntur. Hæ vero omnes virtutes diverſis modis acquiruntur: ſed ita tamen ut nulla

nulla ſuccedat, niſi divini numinis efficacia, quæ ſola homines vera inſtruit virtute, accedat. quaſi dicat, nil ſine pietatis veræ ductu ſolerter agi poſſe. Idem quoque *in Theage ſuo obſtetricio* de ſapientia affirmat; rem eſſe adeo præclaram, ut merito omnium ſcientiarum princeps exſiſtat; quippe non tantum circa iuventutem, quæ ſeminarium omnis reipublicæ facit, recte excolendam, ſed etiam in univerſa generis humani ſocietate continenda occupetur; ex eaque omnia iuſti & moderati imperii inſtituta promanent; atque adeo illius ope omnis intemperies, quæ præſentiſſimum populorum exitium, evitetur. iam vero, illam quidem civilem ſapientiam ſapientum uſu & conſuetudine addiſci: veram tamen efficacemque illius conſequendæ rationem pendere à Deo; qui ſolus nimirum efficiat, ut illa etiam hominum prudentum converſatio & conſuetudo poſſit eſſe fructuoſa.

Quum vero nemo ad ullius rei cognitionem pervenire poſſit, qui ſemet ipſum ignoret; ſui cognitionem omnibus identidem fideliter inculcat: velut *in Amatore ſuo* cum quadam emphaſi adſeverat, minime illum ſapere, ſed prorſus deſipere, qui

ſemet

ſemet ipſum ignoret; è contra autem qui ſemet ipſum noſcat, hunc vere ſapientem eſſe. Sic & in *Alcibiade priori* ait; Sciemusne unquam qua arte meliores evadamus, quamdiu nos ipſos ignoramus? Ἀ'δυνατον impoſſibile eſt; reſpondet Alcibiades. Vtrum vero (pergit Alcibiades) res levis ſe ipſum cognoſcere? an ardua nec cuivis homini conceſſa? &c. Sed ſive res levis ſit, ait, ô Alcibiades, ſive difficilis; nobiscum certe ſic comparatum eſt, ut, hanc intelligentes, ſimul intelligamus qua ratione curari poſſimus. Ignorantibus vero hoc, omnino impoſſibile eſt, &c. Ignorantiam autem talem non aliunde proficiſci, quam ex nimio amore ſui, qui tantopere obcœcat homines, ut ſuis ſemper affectuum importunitatibus ſervi vivant, idem paſſim docet. Proinde *in Alcibiade eodem* adhortatur quemvis, ut ante omnia curam ſui ipſius recte ineat, & quidem veram, non falſam; ne non ipſos fallamus, non curantes nosmetipſos, quum belle curare putamus; alias enim nemo nec ſui nec ſuorum curam rectam habere poterit. At corporis amor impedit omnia. Vnde hominem aliud quid eſſe quam corpus dicit, quando nihil aliud eum quam animam eſſe contendit. Cuius amatorem unice in

omni-

omnibus requirit. Etenim ait; Nonne tui corporis amator, quum prima ſpecies defloreſcit, abiens te deſerit? At vero qui animam tuam diligit, nunquam te deſerit uſque adeo donec ad meliorem frugem pervenias. Ita ſane longe penetrantiorem amorem in quovis requirit, quam ipſi vulgares Chriſtiani hodie intelligunt & exercent. Propterea tales ethnici certe in extremo die iudices Chriſtianorum erunt; *ut Chriſtus Matth. 12, 27; & Lucæ 11, 19, & Paulus Rom. 3, de Iudæis pronunciant.* Nihilominus, ut ad animæ cognitionem quisque eo rectius perveniat, & inde ad amorem ferventiorem erga Deum & reliquos mortales concitetur: modum & ſimilitudinem ab oculo ſumit. Quemadmodum enim per reflexionem facies hominis, in oculum alterius intuentis, in oppoſiti viſu reluceat, ſimulacrum aſpicientis exiſtens, &c. oculus item, ita demum ſeipſum cernens, quando in alterius oculum intuetur, in id præterea quod oculi optimum eſt & per quod oculus ipſe videt intendat: &c. Sic quoque, num reperire, inquit, poſſumus quidquam in anima divinius hoc ipſo circa quod intelligentia ſapientiaque verſatur? &c. Id igitur in anima divinitati ſimillimum, eſt in quod ſa-

ne qui intuentur, Deum & ſapientiam agnoſcunt, itaque ſemet ipſos ſimul agnoſcunt,&c. Quod ſi vero quæ noſtra ſunt ignoremus, nonne & quæ ad hæc pertinent, intellectum fugient noſtrum?&c. Vnde qui ſua ignorat, ignorat itidem & aliena. Nonne igitur, qui aliena etiam quæ reipublicæ ſunt ignorabit? Omnino neceſſe eſt; *reſpondet Alcibiades.* Οὐκ ἄρα ἂν γένοιτο ὁ τοιοῦτος ἀνὴρ πολιτικός. Nunquam ergo vir iſtiusmodi civilis erit. Οὐ δῆτα. Nequaquam certe.&c. Nec, quod agit, intelliget. Ignorans autem nonne errabit? Qui aberrat, an non male aget,& privatim & publice?&c. Nemo itaque felix eſſe poteſt, niſi ſapiens ſit atque bonus. Sequitur, ut mali homines miſeri ſunt.&c. Si recte igitur & præclare civitatem gubernaturus es, *inquit porro*, virtute imbuendi erunt cives.&c. Num dare vero quis poteſt aliis quod ipſe non habet? Ergo virtute prius ornatus ipſe debet eſſe, quicunque non ſibi tantùm ac ſuis, ſed reipublicæ etiam, & iis, quæ ad eam ſpectant, imperaturus eſt.&c. Nec igitur principatus, neque licentia quidlibet faciendi, verum iuſtitia potius & prudentia, tibi atque reipublicæ comparanda ſunt. Iuſte enim ac prudenter agentes, & tu ſimul & tua reſpublica

blica Deo gratum opus facietis, & ſic, quemadmodum ſupra diximus, in divinum ſplendorem intuentes agetis. Quin etiam illuc reſpicientes, vosmetipſos veſtraque bona perſpicue diſcernetis. Nonne ſic rectam felicemque agetis vitam, beatique eritis? Contra, ſi iniuſte vixeritis, intuentes in tenebras, divinitatis expertes; conſimilia tenebris opera, quemadmodum neceſſe eſt, facietis, vosipſos penitus ignorantes. Quaſi cum ipſo ſalvatore noſtro Chriſto Ieſu locutus fuiſſet, ita ex eius ore hæc omnia produxit quæ in iſta continentur ſimilitudine: *Matth.* 6,23: Si oculus tuus improbus fuerit, totum corpus tuum tenebroſum erit. Ergo ſi lumen, quod in te eſt, tenebræ ſunt, ipſæ tenebræ quantæ? *Vide Iohan.* 3,19. & 8,12. & 12,35,46. *Rom.* 2,19. & 13,12. *Eph.* 5,11. 1.*Ioh.* 2,9,11. &c. Sed ita pergit Plato, (qui non fruſtra Ethnicis fuit *divinus ille* dictus,) ut omnium hominum, etiam ſocietatis civilis actiones, in Deum retrahat; dicens: Cui enim, ô amice Alcibiades, poteſtas adeſt quidlibet faciendi; is vero ſi mente captus ſit, ad quidnam pietas illi continget; ſeu nunc privatus, ſeu in republica ille ſit? Veluti, ſi ægrotanti cuidam libera licentia ſit medicinæ rationem

habendi nullam ; ſed tanquam tyrannidem eam repellendi , in tantum etiam ut hominem abſterrere nemo valeat; quid illi eventurum putas? Nonne veriſimile eſt , corpus interiturum eſſe ? &c. Nonne omni reipublicæ omnique imperio & dominationi, cui virtus deficit , contingit , ut male agat? &c. Tyrannis ergo,optime Alcibiades , neque nobis neque reipublicæ paranda eſt;ſed virtus,ſiquidem felices eſſe volumus. &c. Cæterum antequam virtus adſit, à meliore regi, non puero ſolum,ſed & viro, quam regere, conducibilius erit. &c. Noſtine quo pacto id,quod nunc rē occupat,fugare queas? Nolim enim iſtud in claro homine nominare. *Al.* Novi equidem. *Soc.* Quomodo igitur? *Alc.* Si ipſe volueris, ô Socrates. *Soc.* Haud recte loqueris, Alcibiades. *Alc.* Quomodo ergo loquendum eſt? *Soc.* (N.B.) Si Deus voluerit. &c.

Ita omnes actiones externas , ſint quæcunque velint in politicis , ad Deum refert , & ubique eius amorem ante omnia concitari in hominum pectoribus cupit, ut ei prius unice invigilent ; & inde amicitiam ſuam in mortales obvios derivent. Fons enim in origine limpidius , limpidas quoque communicat aquas rivulis , & ſibi

ſibi inde amicabiles reddit. Velut amore legitimo puri cordis nihil conducibilius ad beatam huius vitæ poſſeſſionem adipiſcendam inveniri. ait *in ſymposio pag.* 331. Quamobrem, amorem ab omnibus hominibus honorandum cenſeo, inquit *ibid.* Etenim amatoria hæc colo, meque ſummopere in his exerceo, aliosque ad ea exhortor; quum amor ſit verum amicitiæ medium, *uti explicationem hanc addit Ficinus.* quoniam amor iſte circulus eſt bonus à bono in bonum perpetuo ſe evolvens; dum quaſi circulo quodam in idem, unde manavit, iterum remeat. Circulus itaque unus & idem à Deo in mundum, à mundo in Deum, tribus nominibus nuncupatur, *ait Fic. in com. ad ſym. orat.* 2, *cap.* 2. Nam prout in Deo incipit, & allicit; pulchritudo: prout in mundum tranſiens, ipſum rapit, amor: prout in auctorem remeans, ipſi ſuum opus coniungit, voluptas dicitur. Amor igitur à pulchritudine incipiens, in voluptatem deſinit. Quumque ita virtutem veram pariat foveatque, Deo amicus efficietur qui omnia ex amore vero aget. Namque, *ait in ſympoſio,* huius amoris officium eſt, ut inter Deum & homines interpretis, & quaſi portitoris fungatur munere: mediam

autem inter divinam & mortalem naturam, adhibita imagine ideali, repræſentet. Velut etiam amorem aviditatem angelorum dicit *ibidem* Ficinus, quum quoddam deſiderium ſit iucundum. At ſimplex & mutuus eſſe debet, ſi in amicitiam, & maxime publicam, quæ ſocietatis omnis conſervatrix altrixque recte dicitur, abire debeat. Vndequoque in *Lyſide* amicitiam ſocietati generis humani tantopere commendat, & veram à falſa ſeparat; ſtudiorumque conſenſionem, omniumque aliarum rerum communitatem ab omni invidia liberam & immunem (utpote quem eius cauſſa efficiens Deus ſit) in ea demonſtrat: præſertim quum non cadat in improbos; ſed ſemper æqua iuſtaque poſtulet: quippe iuſtus nunquam lædit, ſed unicuique ſemper prodeſſe cupit; *uti in Clitiphone loquitur.* Opus iuſtitiæ proprium, *inquit*, nullius alterius facultatis eſt, quam amicitiam in civitatibus parere; quum amicitiam nil aliud quam iuſtitiæ bonum eiusdemque effectum eſſe, conceſſiſſet: velut idem *& lib. 2. de rep.* ita affirmat, quod iuſtitia concordiæ & amicitiæ genitrix ſit; quumè contra iniuſtitia, meras ſeditiones, inimicitias & contentiones procreet. Proinde etiam homine vere iuſto nihil

Deo

autem inter divinam & mortalem n
ram, adhibita imagine ideali, rep
lem. Velut etiam amorem arden
tem angelorum dicit ibidem Ficin
quem quoddam deſiderium ſtrinx
eam. At ſimplex & mutuus eſſe dic
ſi in amicitiam, & maxime publicæ
quæ ſocietatis omnis conſervatrix
trixque recte dicitur, abire debeat. V
de quoque in *Lyſide* amicitiam ſoci
tati generis humani tantopere co
mendat, & veram à falſa ſeparat, b
dorumque conſenſionem, omniu
que alterum rerum communicatem
omni invidia liberam & immun
(utpote quem eius cauſſa effici
Deus ſit) in ea demonſtrat: præſer
quum non cadat in improbos: ſed in
per æqua iuſtaque poſtulet: quippe
illos nunquam lædit, ſed unicuique
ſemper prodeſſe cupit; ut in *Clitipho*
loquitur. Opus iuſtitiæ proprium, a
que, nullius alterius facultatis e
quam amicitiam in civitatibus pa
quam amicitiam nil aliud quam i
ſtitiæ bonum eiuſdemque effectu
eſſe, conceſſiſſet: velut idem *& lib.* 1 *d*
rep. ita affirmat, quod iuſtitia concor
diæ & *amicitiæ genitrix ſit*; quum
contra iniuſtitia, meras ſeditiones, in
micitias & contentiones procreet. Pro
inde etiam homine vere iuſto nihil
Deo

Deo ſimilius pronunciat *in Theæteto*; utpote qui iuſtitiæ vim omnem in ſe complectatur, nec ullo modo uſquam iniuſtus dici poſſit.

Quum igitur hiſce binis columnis, mutuo nimirum & vero amori, ſolidæque iuſtitiæ, quibus Deus ipſe ſemper fundamentum ſubſternit, omnē reipublicæ molem ſuperſtruere conetur; nec aliud quidquam, quod ad talem conglutinationem non faciat, admittere velit; Ideo libros ſuos decem de republica conſcriptos, ſimul titulo *περὶ δικαίου*, *de iuſto*, inſignire voluit; quod veræ & ſolidæ reipublicæ nihil magis quam iuſtitia in proprio ſuo officio competat; & id quidem tunc maximopere, quando amoris radix putreſcere paulatim aut decreſcere & in laſſitudinem abire incipit. Quum vero impoſſibile ſit, *ut ait in Theæteto*, male penitus extirpari; quum bono ſemper oppoſitum quoddam eſſe neceſſe ſit: propterea etiam inſtrumenta iuris, quæ leges conſtituunt, reipublicæ ſtatim apponenda eſſe cenſuit. hinc factum, ut propter res admodum in republica diffuſas duodecim de legibus libros conſcriberet, ex quibus ſcientiam & civilem peritiam ſibi merito quiſque comparare debebit, qui gubernationem eius rite

 ſubire

ſubire volet ; *uti paſſim in politicis ſuis ſcriptis docet.* quamvis illi, qui rectæ gubernationis formam intelligunt, non ſemper legibus aſtringantur ; ſi nimirum civilis ſocietatis rationi, quæ ſæpenumero moderatione habet opus, quoad iuſtitiæ amorem, ſapientia ſua ſatisfacere poſſint: quæ pluribus ab eo in politico ſuo explicantur. Quare etiam eos, quos præſides reipublicæ expetit, philoſophos, non vero ſophiſtas & inutiles rerum diſputatores aut gloſſatores dicit; *in Theæteto atque Protagora ſuo hos ipſos reiiciens,* Præclare ſe habent eius verba *lib. 5. de rep. p. 446* : Niſi vel Philoſophi civitatibus dominentur, vel hi, qui nunc reges potenteſque dicuntur, legitime ſufficienterque philoſophentur, in idemque civilis potentia & philoſophia (*vera, non falſa*) concurrant, neque (*quod nunc fit*) à diverſis duo hæc tractentur ingeniis ; non erit civitati, vel, ut mea fert opinio, hominum generi ulla malorum requies, neque talis reſpublica, qualem proponimus, ante orietur vel ſolis lumen adſpiciet.

Atque idipſum eſt quod ego iam dudum dicere vereor, quum fidem dictum vix inveniat. Nam ægre perſuaderi poteſt nullam aliam gubernationem

tionem privatam vel publicam felicem futuram, &c. Hoc itaque conqueritur, quod nulli ſunt tales philophi reales, qui ſolidum amorem in Deum, & inde in homines, foveant, ac rite propterea iuſtitiæ addicti ſint, eiusve ſanctam intelligant informationem. Quum itaque nulla ſine legibus reſpublica dari poſſit, ne illa quidem quam ipſe Plato expetit: amorem ita ſincerum (maxime autem in regentibus) requirit, (uti mox ſubiicit,) qui non ſit in ſeipſo diviſus, ut partim aliquid diligat, partim minime; ſed erga totum totus afficiatur. Verum ita querelam ſuam *lib. 5. de ll.* pertexit, inquiens: Omnium certe maximum quoddam malum in multorum hominum animis eſt innatum: Cuius quidem, quum facile ſibi invicem id condonent, remedium nullum excogitant. Eſt autem hoc, quod dicere ſolent, (N. B.) Quod natura quisque ſibi amicus eſt. Recteque id ita ſeſe habet: Sed revera nimius in ſe ipſum amor (N. B.) omnium omnibus peccatorum perpetuo cauſſa eſt. Obcœcatur quippe circa rem amatam qui amat. Quapropter, qui ſemetipſum quam veritatem magis colendum putat, quid iuſtum, bonum, pulchrumque ſit, male diiudicat. Eum ſane, qui

imperantium tum parentium harmonia dari in republica poteſt, quam ſi ita mutuo amoris vinculo inter ſeſe amiciſſime vincti & conſtricti teneantur. Merito hæc laudes primas cum felicitate ſumma aufert. *uti id in ſequentibus idem exprimit* : Recte ſane agetur, ſi optima reſpublica, & ſecunda, & tertia, proponatur; & optio cuique pro arbitratu ſuo quamlibet detur eligendi. Id nunc ſimiliter & nos agamus. Et quum primam in virtute rempublicam, ſecundamque, & tertiam, expoſuerimus, Cliniæ, & unique hæc ſuo mori deligenti, patriæque ſuæ, quod ſibi placet, tribuenti, optionem concedamus. Prima igitur civitas atque reſpublica, optimæque leges eæ ſunt, ubi quam maxime per univerſam civitatem priſcum illud proverbium locum habet, quo vere aſſeritur, (N. B.) Amicorum omnia eſſe communia. Certe in hoc præcipue virtutis erit terminus, quo nullus poni rectior poterit; ſi ullibi videlicet iſtud aut ſit, aut unquam fiet, ut communes mulieres ſint, communes & liberi, communis quoque omnis pecunia; omnique ſtudio, quod proprium dicetur, undique è vita remotum ſit; uſque adeo, ut ea etiam, quæ propria ſingulis natura

ra

ra ſunt, communia (N. B.) quodammodo, ἁμηγέπῃ, fiant; ut & oculi & aures & manus communem in uſum cernere, audire, agere videantur; laudentque & vituperent eadem ſimiliter omnes, eiſdem rebus gaudentes, eiſdemque dolentes; ac denique pro virili ſub his vivant legibus quæ unam quam maxime civitatem efficiunt. Talem utique civitatem ſive dii alicubi, ſive deorum filii plures una viventes, eamque conſervantes, excolerent; omni certe referti gaudio cohabitarent. Quapropter reipublicæ (N. B.) exemplar non aliter quam hac inſpecta conſiderare, maximeque talem pro viribus indagare oportet. Ea vero, quam heic nos aggreſſi ſumus, ſi fiat, proxime quodammodo ad immortalitatem accedet, atque, ſi non primo, ſaltem ſecundo loco erit. Sed de tertia poſtea, ſi voluerit Deus, determinabimus. Nunc vero, quænam hæc ſit, & quo pactó talis fiat, conſideremus. Primum igitur domos agrosque ſortiantur; nec agros communiter colant. Nam maius hoc eſt, quam hæc generatio, nutritioq; & educatio ferre poſſit. Sed hac mente diſtribuant, ut putent ſinguli ſortem ſuam toti civitati eſſe communem. Quippe quum ea regio patriæ ſit, magis eam colere

colere debent, quam filii matrem. &c.

Ideoque vult, ut æqualitatis normam ſequantur, nec ullus liberalis admittatur quæſtus aut lucrum, quod mores generoſos atque animos avaritia inquinet, & ambitione corrumpat: Velut in ſequentibus commonet, exclamans ita: O virorum omnium optimi, ſimilitudinem & æqualitatem, identitatem, & conſenſum honorate ſecundum naturam: neque unquam id transgrediamini, ſive ſecundum numerum, ſive ſecundum potentiam bonarum atque pulchrarum rerum. Et nunc quidem in primis per omnem vitam, numerum, quem prædiximus, conſervare. Deinde cenſus modum. &c. Alioquin neque Deus ipſe, ſortis diſtributor, neque legis conditor, vobis favebit. &c. Quæſtus in hac civitate non multus, neque enim illiberali quæſtui quenquam in ea incumbere, neque mechanicum illud & infame quære lucrum quod mores generoſos inquinat, neque ullo pacto vilibus turpibusque ex rebus pecunias cumulandas exiſtimare oportet neque licet. Accedit ad hæc & alia lex, quæ iubet, ne quis privatus vel aurum habebat vel argentum. &c.

Quod

Quodideo dicit, quoniam omnia in publicum bonum converti debeant, ut ibi adſit rerum copia & abundantia, inde ad neceſſitatem quamvis depromenda. Ex quibus demum facile colligitur, quamnam tertiam faciat rempublicam; quam videlicet durior & inſolentior procreavit ætas tot legum cumulo, quibus in improbitate ſua reſtringenda fuit. Plato igitur, ceu fuit è ſacris Iſraëlitarum & Ægyptiorum informatus, & cum Socrate ſapientiſſimus Græcorum dictus; (utpote qui & ipſe multa rerum myſteria cognoverat, & in plurimis profundius, quam lector percipere poſſit, penetrat;) quum optimam reipublicæ formam quidem diſpiceret, & ſedulo eam examinaret ſecum; ex myſteriis autem magicis quidem eandem facile beneficio amoris elicere noſceret; ſed quum maximus labor in eo conſiſteret, quomodo pravitati mortalium eſſet applicanda: non certe unam ſed triplicem primitus invenit ideam ſive modum reipublicæ certis ſuis gradibus diſtinctum, velut ipſe ſatis dilucide id *in loco ſuperius allegato* adſeverat & aperte confitetur; quibus ad ſolidam reipublicæ conſtitutionem ita ſocietas humana reduci poſſit, ut beate inter ſe & feliciter vi-

verent

Quod ideo ëicit, quoniam omni
in publicum bonum converti debe-
ret, ut ibi adſit rerum copia & abun-
dantia, inde ad neceſſitatem quan-
ra depromenda. Ex quibus demum
facile colligetur, quamnam tertio
faciat rempublicam; quam vide-
dentior & inſolentior procreavit [illegible]
tot legum cumulo, quibus in impro-
tate ſua reſtringenda fuit. Plato [illegible]
rat, ceu fuit è ſacris Iſraëlitarum l
Aegyptiorum informatus, & cum [illegible]
cratc ſapientiſſimus Græcorum dic-
(tempore quo & ipſe multa rerum
[illegible] cognoverat, & in plurimis [illegible]
[illegible], quam lector percipere poſ-
penetrat;) quum optimam reipubl-
cæ formam quidem deſpiceret, & [illegible]
dulo eam examinaret ſecum; ex [illegible]
[illegible] autem magicis quidem eandem
facile beneficio amoris elicere nol-
ret; ſed quum maximus labor in e
conſiſteret, quomodo pravitati mor-
[illegible] eſſet applicanda: non certe
unam ſed triplicem primitus invenit
ideam ſive modum reipublicæ cert-
ſuis gradibus diſtinctum; velut ipſe
[illegible] id in loco ſuperius allegato
adſeverat & aperte confitetur; qui-
bus ad ſolidam reipublicæ conſtitu-
[illegible] ita ſocietas humana reduci
[illegible], ut beate inter ſe & feliciter vi-
verent

verent ſinguli, vitamque ſuam uſque ad mortis articulum in tranquillitate iucunde in hoc mundo tranſigerent. Omnibus autem ideis eum prætulit modum, qui mutui amoris haut fucati unice niteretur fundamento; cui normam perfectionis præ reliquis, ſi rite accipiatur, ex fundamento utriusque Tincturæ (ceu magnorum naturalium non poſtremus fuit) adſcripſit. Amor enim verus, uti in omnibus actionibus vitæ ſibimetipſi lex eſt, & honeſtum iuſtumque in communicatione ſui cum cura reſpicit, omnesque abhorret turpitudines & abſurditates; ita quoque ultro & ſua ſponte omnia expellit à ſe vitia & crimina quæ felicitatem vitæ propoſitam in communi ſalute devaſtare aut impedire queant, quod & ipſe exemplis variis amantium & amoris explicat. Vnde etiam omnis diſcordiæ occaſiones, cum vitiorum tota cohorte, ſeditione, inimicitia, invidia, ignorantia, amore ſui, metu incompoſito, pudore vano, adulatione, avaritia, lucri ſtudio, ambitione, ſuſpicione, intemperantia, ſuperbia, iniuſtitia, iniuria, contemptu, calumnia, maledicentia, torvitate, ſalacitate, impietate, adulteriis, ſtupro, fraude, dolo, & id genus aliis, ab ea republica omni-

omnino removet, & ex amore ſincero ſive ſuos per manſuetudinem, pietatem, humanitatem, iuſtitiam, & inprimis per temperantiam, ad omnes virtutes recipiendas quam aptiſſimos reddit. utpote, qui propter amoris mutui ſtudium, in quo ſemper ad Deum recurrant, omnia inter ſe perficere, & absque ulla remora appropriationis ad ſe, abſque omni item invidia, ſingulari cum animi voluptate & alacritate, ſecundum iuſti diſpoſitionem, quidvis inter ſeſe communicare poſſint.

Verum quum propter malitiam hominum difficile hoc inveniret: ne impoſſibile videretur, amoris exerere ſcintillulas; aliam prioris loco ſubſtituere normam ordinandæ reipublicæ voluit; quæ quidem in amoris fundamento radicata maneret; ſed tamen, multarum imbecillitatum cauſſa, legibus æquis non careret, ita ut æqualitatis libertas in cunctis obſervaretur, & in bonum publicum, tanquam omnibus membris commune aſylon, omnium conſpirarent intentiones. Ac, ne duæ illæ omnis boni peſtes, avaritia & ambitio, locum ullum aut occaſionis ſpacium obliquum invenirent; omnis avaritię poſſeſſiones prohibuit, publicæque divitias utilitati adſcrip-

ſcrip ſit

ſcripſit; aliis tamen maiores, aliis minores, pro rerum uſu admittendas eſſe cenſens. Ac, ne ibi quoque ullus ſuperbiæ aut iniquæ diſtractioni pateret locus; regia peritia & integritate, id eſt, vera ſapientia civili pie præditos, unum pluresve, regno & reipubl. præfici voluit, qui iuxta leges adminiſtrarent omnia. *ceu illud in Politico accurate delineavit. ubi* inter alia hæc habet verba: (quæ extremitatem quandam quoque reſpiciunt in auctoritate utenda:) Arbitror autem iuxta hunc ſermonem, rectam gubernationem, ſi quando recta ſit, circa unum vel duos, vel paucos, eſſe quærendam, &c. Eos vero civiles ac regios eſſe homines, exiſtimare oportet, qui arte quadam imperant. Volentibus autem nolentibusve, ſecundum ſcripta ſeu abſque ſcriptis & inſtitutis ac legibus, pauperes an divites imperitent, nihil refert. nam & medicos nihilominus tales appellamus; ſeu nunc invitis ſeu volentibus, ſecando aut urendo, aliumve dolorem afferendo, ſive ſcriptis, ſive ex uſu, denique pauperes ipſi an divites, ſanitatem procurent; modo arte quadam in corporibus curandis, purgandis, extenuandis, replendis, augendiſque utantur. &c. Neceſſe eſt igitur, eam maxime ſolamque rectam

exiſtimare rempublicam, in qua, qui magiſtratibus funguntur, legibus adhibitis ſeu non adhibitis, revera gubernare ſciant, nec ſcire ſolummodo videantur. &c.

Tertium autem modum ſive ideam reipublicæ, quam ſumma neceſſitas ipſi expreſſit, ad leges non incovenienter redigitur: quandoquidem in extremam depravationem paulatim progreſſi mortales, vix aliter quam violentia quadam ad virtutis & concivium amorem, pietatisque ſanitatem, retrahi poſſint. Similitudine egregia id declarat, 4, *de rep. circa fin.* ubi ait: Salubria quidem ſanitatem inducunt, inſalubria morbum. Similiter quoque iuſta agere, iuſtitiam gignit in animo: iniuſta facere, iniuſtitiam. Eſt autem ſanitatem afferre, ita, quæ in corpore ſunt, diſponere, ut ſecundum naturæ ipſius ordinem inter ſe ſuperentur, & ſuperent. Morbum autem, contra naturam imperare & parere. Eadem ratione, iuſtitiam præſtare, nihil aliud eſt, quam animi partes in ordinem redigere, ut ad naturæ ordinem pareant imperentve: Iniuſtitiam vero, ut contra naturam. Virtus igitur, ut apparet, ſanitas eſt quædam, & pulchritudo, & bona animi conſtitutio: Pravitas contra morbus, turpitudo & imbecillitas.

tas.

tas. &c. Natura vero eius, quo vivitur, perturbata atque corrupta, num viventi aliud quidlibet agendum erit, quam hoc unum, quo pacto ab improbitate & iniquitate liberari queat; iuſtitiam vero & probitatem adipiſcatur? &c.

Tam multum pravitatum eſt, ut tota ſocietas humana, quaſi morti iam & amplius quam vicina, perpetuoque gangrænæ malo laborans, curationibus indigeat; ita ut nullo tempore ſeu medicis ſeu chirurgis, qui cum inſtrumentis acriter vellicantibus, noxiaque reſcindentibus, violenta adhibeant medicamenta, carere poſſit. Hinc corpori cadaveroſo & putrido, non inſolens erit, varia methodo curam adhibere, quamdiu finis idem reſtitutionis manet. Sive unus ſit, ſive plures, qui curam adminiſtrant, perinde eſt; modo recte & prudenter ab iis, quibus id competit muneribus, medicamenta applicentur. Tandem his alios modos ſubordinat; *ut videre eſt in fine lib. 4. de rep.* Errant illi igitur omnes, qui Platoni aut unam tantum reipublicæ ideam, aut duas affingunt; quod cum P. Ramo tamen Bodinus & pauci alii probe agnoſcunt atque faciunt. Admiratus fui, quod non penitius tantum introſpexerint au-

ctorem; quem tamen econtra male feriati adeo obſtinate refutare non veriti ſunt, & temere repudiare ſtuduerunt; juventutique, propter Stagiritam vanum & plane terminalem, exoſum reddere; quem ipſi in minutiſſimis non intellexerunt. Velut etiam rerumpublicarum ſuarum ideas haſce tres, non in uno ſpecialiter, ſed in omnibus ſimul libris, ſparſim explicavit; ut mos eſt talium philoſophorum, qui ſcriptis ſuis myſteria profundiora ſubmiſcent. De rebus enim occultis, arduis, prorſumque cœleſtibus quum agant; non à quibusvis ſemper, & præſertim ab iis non qui carnali ſuo iudicio ſacra arcana in abuſum & libidinem carnis abripere ſolent, intelligi volunt: illis econtra, qui puriori mente rem ſecretam intuentur, manifeſtare ſe ſolent. Velut inde quoque divinus dictus fuit, quod ad ſublimiora in omnibus reſpexit, id quod certe *in ideis ſuis, & maxime in amoris puri deſcripitione, quem fundamenti loco binis prioribus ſuis rerumpl. formis ſubſternit*, egregie præſtitit. Talium enim in præfiguratione ſive idea ad prima mundi ſæcula ipſamque eius originem reſpexit. uti id manifeſte colligere eſt ex *Critia ſive Atlantico eius*, *& lib. 3. de legib.* ubi primævi ſeculi commemorationem

ex

ex Ægyptiorum & Zoroaſtris monumentis, *quod in Alcibiade* 1. *quoque innuit*, non tantum deducit; (quamvis in gloriam ſuorum Athenienſium, ut pallium cognitis rebus obiiceret, eam aliquo modo detorſerit; quum ſe αὐτόχθονας iactitarent,) ſed etiã *l.* 4. *de. ll.* docet, quando, & quo tempore ferme, & quibus de cauſſis, inceperint homines leges ponere. Quarum incunabula non fruſtra ab eo tempore deducit, quod extitit poſt univerſum quoddam diluvium, quum hominum ſocietas, univerſo terrarum orbe aquis circumfuſo atque obruto, pene deleta fuiſſet, & ſe tamen recollegiſſet ex tanta vaſtitate, in exiguis reliquiis mortalium conſervata. Ante diluvium autem, quum ſibi omnes mortales eam vendicarent libertatem, ut quisque ſuo viveret placito, in eam prolapſi tandem ſunt protervam malitioſamque licentiam, ut nec ipſi Spiritui Iehovæ obedientiam præſtarent. Proinde forma regiminis, quæ amori ſuo primo renunciarat & fundamentum diſiecerat, in diſſolutam conceſſit petulantiam ac Dei contemptum; quamvis omnes tum una conformitate uterentur linguæ. Sed hunc blaſphemum contemptum Spiritus Dei, cataclyſmo univerſali punivit Iehova.

Ex hoc autem mundi renaſcentis miraculoſo primordio, quum quoque amor erga Deum reviviſcere incepiſſet, ait ſimplicitatem quandam & æquitatem fuiſſe pro ſanctiſſima lege, quum nec penuria ad inferendam iniuriam quenquam incitaret, nec copia & ubertas ad avaritiam. Creſcente vero indies genere humano, cœpiſſe adhiberi leges, tanquam vincula, ut & potentiorum intemperies reprimeretur, & tenuiores in officio continerentur. Ita toto hoc libro neceſſitatem cum malitia cauſſam ſtatuit legum componendarum & conſtituendæ politiæ: varias autem occaſiones & libidines peccandi, variarum legum & politiarum dediſſe primordia. Quæ ſi quis ad hiſtoriam ſacræ Scripturæ conferat, ſatis exacte inveniet, quam congrue Plato triplicibus ideis rerump. ſuarum triplicia tempora accommodet; ut meræ nugæ ſint, quas heic exponit Relector noſter, dum nullibi dari reipubl. Platonicæ ideã aſſeverat. Imo in natura eſt ſecundum correctam virtutem; & in ea fuit à primordio; nec extra eam datur: modo homines ſibi ipſis non eſſent latrones, & beſtiali feritate contrarii, aut non ab impoſtoribus ſuis tam perverſe ſeducerentur, qui eos recte monitis aures ſuc-
das

das præbere docent. Quin imo etiam hodie, iuxta Chriſti præceptum, coniungi cum Chriſtianiſmo deberet; niſi perverſi eam retunderent oppugnatores, pervicaci patrocinio malitioſæ hypocriſios præceptis Chriſti Deique verbo in carnis lenociniis reſiſtentes; nec præter regalia & ſervitutes quidquam crepantes aliud; talibus quoque adulationibus immenſa volumina opplentes. De mundiætate vero ante diluvium, egimus ſupra; quæ ſuas habuit temporum in hoc ternorum regiminum curſu periodos. Sic & poſt diluvium ſincerior fuit reip. modus. quam poſtea Nimrodus adornavit, ubi arbitria Principum pro legibus erant; *ut loquitur Juſtinus.* Poſt ædificationem turris Babylonicæ tandem, legum accreverunt coactiones cum ſervitutibus; poſteaquam homines quam longiſſime ab amore mutuo receſſiſſent, pietatem omnem exuti, crudelitatem ferinam è contra induentes. Sicuti etiam apud nos hodie nulla pietas, fides, integritas, nulla virtus, magis vulgo nota eſt quam quæ litteris depinguntur; divinis illis muneribus corda averſantibus mortaliũ, nullasque iam noſtris politicis agnoſcere alias cupientibus rerumpubl. conſtitutiones, quam quæ vero amo-

ri & priſcæ ſinceritati ſunt ignotæ. Iniquum enim eſſe clamant, & naturæ contrarium, exemplar divinum exprimi in humanis, neque ex communi natura corrigendam eſſe privatam. Item, errorem primum eſſe Platonis, dum viam quandam philoſophandi ſequatur altiorem quam eius reſpublica in Vtopia valeat ſequi. *Arn. d. rel. lib.* 1, *cap.* 1, *ſect.* 10, *num.* 2, 3, *& ſeqq.*

Tantumne, ô vani philoſophi, flagitium vobis, & tot abſurditates is committit, qui cum Platone amorem in Deum & proximum pro fundamento reip. optimæ ſubſternit? An inde Plato tot crimina totque monſtra edidit, quod rerum communionem amori proximi adſcripſerit? Eho, mi Caſe, an inde tot eventa ſint portentoſa expectanda, ut tu narras? nimirum, negligentia rerum, negligentia morum, oſcitantia civium, ruina civitatum, horribilis denique uxorum, liberorum, omniumque in Republ. confuſio ac perturbatio? An hinc tot lites, iurgia, clandeſtina conſilia, bella, tumultus, cædes, aliaque ſexcenta mala, quibus veluti magnis terræ motibus fundamenta civitatum concutiantur? Credo certe, cœlum cum terra conturbatum iri, ſi res ita ſeſe ha-

[illegible] & [illegible] ſinceritati ſunt ignominioſum eſſe clamant, & [illegible] [illegible], exemplar divinarum [illegible] humanis, neque ex commu[illegible] natura corrigendam eſſe privatam [illegible], errorem primum eſſe Plato[illegible] [illegible] quandam philoſophiæ [illegible] ſequantur altiorem quam eius reſpu[illegible] blica in Vtopia valeat ſequi. [illegible] [illegible] lib. 1, cap. 1, ſect. 10, num. [illegible] & ſqq.

[illegible], ô vani philoſophi, [illegible] [illegible], & tot abſurditates in [illegible] [illegible], qui cum Platone amorem [illegible] Dei [illegible] & proximum pro fundamento [illegible] optimæ ſubſtravit? An inde Pla[illegible] tot [illegible] torque monſtra ed[illegible] quod rerum communionem inter proximos adſcripſerit? Eho, mi Caſe, [illegible] inde tot eventa ſunt portentoſa [illegible] [illegible], ut tu narras? nimirum, [illegible] [illegible] rerum, negligentia [illegible] [illegible] civium, ruina civitatum, [illegible] denique uxorum, liber[illegible] [illegible], omniumque in Republ. confuſio et perturbatio? An hinc tot [illegible] [illegible], clandeſtina conſilia, bella, [illegible] [illegible], cædes, aliaque ſexcenta mala, quibus veluti magnis terræ motibus fundamenta civitatum concutiuntur? Credo certe, cœlum cum terra conturbatum iri, ſi res ita ſe ha-

haberet. Sed admodum largi eſtis vos ambo, tu Caſe cum Relectore illo, in enumerandis iniuriis, & diſſeminandis calumniis. An Plato in eam rempublicam, quam optimam ipſe putat, tot execranda coacervavit extremæ perditionis vitia, quæ tamen ſanctiſſimo efficacis amoris & mutuæ dilectionis clypeo omnia inde expellere piiſſime conatur? Sed unicum illud vocabulum *amor* ſive *charitas* omnia vobis figmenta funditus ſubvertit & peſſumdat. Si enim amare Deum, & diligere concivem ſuum, ac iuſtum æquumque unice expetere, tantam perniciem reip. ſecum afferret, & iuri naturæ tantam vim fecerit, tot ei contra lictiones & ſcelera infligendo, neſcio ſane, quomodo Salvator mundi, qui propterea cœlo deſcendens mortem ſubivit atrociſſimam, ut amorem declararet ſuum, & amori Dei nos & nobis eum reconciliaret, heic vobis poſſit excuſari, quod tot beneficia ex amore ſuo in mundum ingratum contulerit. Vah uti metuo, ne nimis vos in Chriſtum blaſphemi, & in vos iniurioſi, in totum denique piorum cœtum invidioſi heic comperiamini. Vos vobismetipſis conſulite, & ad ſaniora in tempore revertimini: Quid Chriſtus Ieſus ipſe in verbo cœleſti per

Mm 5

per Apoſtolos ſuos inſultui huic veſtro opponat, id paucis percipite. Etenim, proptereane Plato graviter culpandus ſit; num, inquam, graviter erret, quod ex communi amoris vinculo communem exædificat ſalutem; id iudicent alii. Verbum Dei eſt veritas, & manet in æternum. Si Plato vobis ita durus videtur, videte num Chriſtus molliora heic proferat. Heic videte, utrum ab eius dulciſſimis præceptis abhorreatis, an vero Chriſtiani veri, Chriſtique participes ſpiritus fieri tam alieno abrepti impetu queatis. Nonne abſurdum eſt ex ficu ſpinas colligere velle? Ex melle venenum conficere, more aranearum, extremæ eſt malitiæ, dementiæque. Sed audiamus Chriſtum.

Doctiſſimus quidam inter legum Moſaicarum interpres, quum ex Chriſto tentationis ergo quæreret, quodnam eſſet ſummum legis præceptum, reſpondit Chriſtus eidem ex Moſe *Deut.*6, 5: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde, anima, & viribus tuis, quod eſt ſummum & maximum præceptum. Alterum vero huic ſimile eſt: Diliges proximum tuum ſicut teipſum. *Matth.*22, 37, *& ſeqq. Marc.* 12, 31. *Luc.* 19, 18. Quod doctor tentationis, quaſi in conſcientia victus, ipſe

ipſe ſtatim confiteri, & adeo approbare tenebatur, ut etiam affirmaret, dilectionem & amorem, non ſui, ſed Dei & proximi, ſumma devotionis ſanctiſſimæ opera, id eſt, omnia holocautomata & ſacrificia, exuperare: proinde hoc etiam addit cum ſingulari affectione: Veritatem certe dixiſti, *inquit*, *Marc.* 12, 32. En tantæ virtutis eſt amor & dilectio, ut etiam invitos compellat ad veritatem confitendum, & eos in conſcientia victos conſtringat. Ideo etiam iubet Chriſtus, quod inimicos diligere debeamus, & iis benedicere, qui nos execrantur, atque benefacere iis, qui nos oderunt, &c. *Matth.* 5, 44. At, *clamant iſti*, hoc repugnat naturæ, & contra eius ius eſt. (Quur itaque id à nobis requirit Chriſtus?) Talis non datur reſpubl. in terris, aut, Vbi eſt talis civitas? Nihilo minus præcipit hoc ita Chriſtus, & quidem propterea. Vt ſitis filii patris illius veſtri qui eſt in cœlis. *v.* 45. Nam, ſi dilexeritis eos, qui vos diligunt; quam mercedem habebitis? Nonne & publicani idem faciunt? Et, ſi complexi fueritis fratres veſtros ſolum; quid amplius facitis? Nonne & publicani ita faciunt? Eſtote igitur vos perfecti, ut pater veſter ille, qui in cœlis, perfectus eſt. *v.* 47.

*v.*46,47, *&* 48. Sic *&* *Luc.6v.*32,ait: Quod ſi diligitis eos qui vos diligunt: quæ vobis erit gratia? Nam peccatores diligunt eos à quibus diliguntur, &c. Nimis durum eſt, *inquiunt Platonimaſtiges*, quod natura hominis non fert. An igitur cernitis, vos domini, in quo regno vivatis? & cuinam reipubl. tam fervens præſteris patrocinium carnale? Quam charitatem, amicitiam & harmoniam Chriſtus in regno euangelii ſui, & Plato in ſua republica, *ut in Lyſide videre eſt*, efflagitare audet, tametſi nullius commodi reſpectu fiat, legitimam tamen eam hic vocat, utpote ex libertatis ſuæ profluentem ingenuitate, neque propterea, quo paria recipiat, ſeſe exerentem. *Luc.* 6, 34. Amicus enim verus nullius rei gratia eſt amicus. *Plat. ibid. pag.* 113. Proinde amicitia quoque vera nil aliud præter animum in amico diligit, & cum illo ſe adunit; *ut idem Plat. dicit in Alcibi.* Sicuti D. Paul. charitatem ita extollit, ut eam impletionem legis appellet; quum neminem malo afficiat. *Rom.* 13. 10. *&* *Gal.* 5, 14. Nam revera per charitatem ſerviunt alii aliis. *Ibid.* Atque inde profluit quod Chriſtus iubet *Matth.* 7, 12. *&* *Luc.*6,31: Quæcunque volueritis, ut faciant vobis homines, ita & vos facitote

& 45. Sic & *Luc*. 6, v. 32.
Quid diligitis eos qui vos dilig-
quæ vobis erit gratia? Nam peccato-
ligunt eos à quibus diliguntur, &
mus curam eſt, inquiunt Plato-
ges, quod natura hominis non
Age igitur ceteris, vos domini,
rego vitæ? & curnam reipubl.
tervens præſtetis patrocinium
Quam charitatem, amicitiam &
nam Chriſtus in regno
ſuſ. & Plato in ſua republica,
ſue tolere eſt, efflagitare audet,
commodi reſpectu fiat,
tamen eam hic vocat, ut
et libertatis ſuæ proſſeſſionem
tate, neque propterea, quo
cipiat, ſeſe ciecentem. *Luc*. 6,
Amicus eorum verus nullius rei gra-
eſt amicus. *Plat. ibid. pag.* 113.
Inde amicitia quoque vera nil
præter animum in amico diligit,
cum illo ſe adunit; ut idem *Plat.*
in *Alcib.* Sicuti D. Paul. charitat-
tem extollit, ut eam impletionem
legis appellet: quum neminem ma-
lo afficiat. *Rom.* 13, 10. & *Gal.* 5, 14.
Nam revera per charitatem ſervi-
mus alii. *Ibid.* Atque inde prob-
quod Chriſtus iubet *Matth*. 7, 12. &
Luc. 6, 31. Quæcunque volueritis,
faciant vobis homines, ita & vos
...

tote eis. Iſta enim eſt lex & prophetæ. At quisnam ſibi ipſi moleſtus aut iniurioſus eſſe velit? Ceu & Chriſtus adoleſcentem, qui veræ ſalutis opera ex eo ſciſcitabatur, ad dilectionem eam, quam ex amoris naturalis lege omnibus debebat, remiſit. *Matth*. 19. & *Marc*. 10. Imo eo uſque hoc dilectionis mutuæ præceptum extollit Chriſtus, ut pro vero ſymbolo & nota ſui regni hoc ponat. *Ioh*. 13, 34, 35. quod ſeveriſſime repetit *Ioh*. 15, 12. Ita etiam. D. Paulus, dum omnes virtutum vires induere ſuos iubet auditores, tandem ad fundamentum omnium recurrit, & ait: Super hæc autem omnia, induimini charitate, quæ eſt vinculum perfectionis. *Col*. 3, 14. Namque finis mandati eſt charitas ex puro corde, & ex conſcientia bona, & fide non ficta. 1, *Tim*. 1, 5. Imo omnia dona atque virtutes pro nihilo habet niſi charitas adſit. quod his verbis teſtatur: Si linguis hominum loquar & angelorum, charitatem autem non habeam, factus ſum æs reſonans, aut cymbalum tinniens. Et, ſi habeam prophetiam, & noverim myſteria omnia, omnemque notitiam, &, ſi habeam totam fidem, adeoque ut montes transferam, charitatem autem non habeam, nihil ſum. 1, *Corinth*, 13, 1, 2.

Ideo-

Ideoque ſic exhortatur ſecum omnes, *Epheſ.* 4, 15, 16: Syncere nos igitur gerentes in charitate, prorſus adoleſcamus in eum qui eſt caput, nempe Chriſtum, ex quo totum corpus congruenter coagmentatum & compactum per omnes ſuppeditatas commiſſuras, ex vi intus agente, pro menſura uniuſcuiusque membri, incrementum capit corpori conveniens per charitatem. *velut id pertexit & 1, Cor.* 12, 12, 13. *&c.* Sed tandem cum D. Paulo concludamus hunc locum iſtis verbis: Eſtote igitur imitatores Dei, ut filii dilecti, & incedite cum charitate, ſicut & Chriſtus dilexit nos, & tradidit ſemetipſum pro nobis. &c. *Epheſ.* 5, 1. *&* 2. An non igitur optima ſit reſpubl., quæ ex amore iſtôc vero poſſit componi? Num Plato in eo erravit? Ergo Chriſtus? &c. Abſit tam blaſphema concluſio. Plura heic teſtimonia adiicere non libet. Cui placet, addat *Exod.* 23, 4. *Lev.* 19, 18. *Deut.* 22, 1. *Proverb.* 15, 17. *&* 24, 11. *&* 31, 8. *Syr.* 25, 2. *Eſa.* 1, 17. *&* 58, 6. *Matth.* 21, 39. *Ioh.* 13, 34. 1, *Cor.* 14, 1. *&* 16, 4. 2, *Cor.* 2, 8. *&* 6, 6. *Galat.* 6, 2. *Epheſ.* 3, 17. *Phil.* 2, 1, 2. *Col.* 2, 2. 1, *Theſſ.* 3, 12. *&* 4, 9. 1, *Tim.* 1, 5. *&* 2, 15. 2, *Tim.* 1, 13. *&* 2, 22. *&* 3, 10. *Tit.* 2, 2. *Hebr.* 10, 24. *&* 13, 1. *Iac.* 2, 27. 1, *Pet.* 1, 22.

[illegible] & exhortatur secum omn[illegible] Ephes. 4, 15, 16: Syncere nos igi[tur] [illegible] in charitate, prorsus adole[sca]mus in eum qui est caput, nempe Ch[ri]stum, ex quo totum corpus congru[en]ter coagmentatum & compactum p[er] omnes suppeditatas commissuras, [illegible] vi [illegible] agente, pro mensura uni[us] [illegible] membri, incrementum c[a]pit corpori [illegible] per charitatem [illegible] [illegible] & 1, Cor. 12, 12, 13. [illegible] Sed eandem cum D. Paulo conc[illegible] [illegible] secum istis verbis: E[stote] [illegible] imitatores Dei, ut filii dilec[ti] & [illegible] charitate, sicut [illegible] Christus dilexit nos, & tradidit seme[t] [ipsum] pro nobis. &c. Ephes. 5, 1. & [illegible] An non igitur optima sit respubl., qu[ae] ex amore [illegible] vero possit compon[i] Num Plato in eo erravit? Ergo Chr[i]stus [illegible] &c. Absit tam blasphema [illegible] [illegible]. Plura hic testimonia ad[illegible] [illegible] liber. Cui placet, addat Ecl[illegible] [illegible], 4 Lev. 19, 18. Deut. 22, 1. Pr[ov]. [illegible] 11, 17. & 24, 11. & 31, 8. Syr. [illegible] 1. Esa. 1, 17. & 58, 6. Matth. 21, 3[illegible] Joh. 13, 34. 1, Cor. 14, 1. & 16, 4 [illegible] Cor. [illegible], 8. & 6, 6. Galat. 6, 2. Ephes. [illegible] [illegible]. Phil. 2, 1, 2. Col. [illegible], 2. 1, Thess. 3, 12. & 4, 9. 1, Tim. 1, 5. & 2, 15. 2, Tim. [illegible] [illegible] & [illegible] & 3, 10. Tit. 2, 2. Hebr. 1[illegible] [illegible] & 13, 1. Iac. 2, 27. 1, Pet. 1, 2[illegible] &

& 2, 17. & 3, 8, & 4, 8. & 5, 14. 2, *Petr.* 1, 7. 1, *Iohan.* 2, 10. & 3, 11, 14, 16, 18, 23. & 4, 7. 11, 21. 2, *Ioh.* 5. *Iud.* 21. &c.

Sed Caſus cum Relectore illo obiiciunt, quod unio & communio coniugum, liberorum, & bonorum, maxime in republ. Plat. deteſtabiles ſint; adeo ut natura quoque abhorreat eas, quum inceſtus pariant, prohibitionem divinam impugnent, pudorem & morſum conſcientiæ iniiciant, ſtorgen extinguant, viam parricidiis aperiant, gradus cognationis tollant, ſtudium ſe & ſuos conſervandi ſuffocent, principia virtutum eradicent; quod talis unitas deſtruat civitatem, communio bonorum ſeges ſit litium; quod concordia interna ſola felicem rempubl. haut præſtet, inducat neglectum rerumpublicarum, & publica demum hinc poſtponantur privatis. Tot calumniæ & phantaſiæ inveniuntur *apud Caſum, Sph. civ. lib. 2, cap. 1, & 2. Arniſ. in pol. cap. 2, p. 40, 41. & ſeqq. Item in rel. p. 1, ſect. 11, num.* 1, 3, 6, 9, 11, 15, 19, 29, 42, 43, 45, 46, 47. & 49, *ſect.* 12, *per tot Item cap. 7. rel. num.* 4. Sed hæc atque ſimilia per meram calumniam colligi & torqueri in Platonem, ex ſuperioribus patet ſatis; quum nihil aliud ipſe intenderit,

quam

quam quaſi ignarus reipubl. Chriſtianæ anſam alicui in manum porrigere. velut etiam ait, quod reſpubl. hæc diis, aut filiis deorum,(quos Chriſtianos eſſe, & Chriſtianorum filios, Chriſtiano denique ſubditos regimini, *præter Gen.* 6, 2. *Matth.* 5, 9. *Ioh.* 1, 12. *Rom.* 8, 7, 16, 17. 1, *Ioh.* 3, 9. *cum primus ex Pſal.* 82, 6. *& Ioh.* 10, 34, apparet,) rectius competat; quum hominum depravatio indignam ſe hac ſorte faciat, &, uti jam crebro dictum, ab omni amore iuſtitiæ & veritatis penitus prolapſi ſint. Porro, qui Platonem publicæ privatæque conſervationis negligentem faciunt, ii totam eius intentionem pervertunt. Etenim quare ideam reipubl. delineare voluit? An non propter conſervationem mortalium? & quidem talem, qua omnes in uno corpore perennarent? An non, qui publicum intendit, privatum intime ſimul curat? Qui corpus ad ſanitatem curando reducit, an ille poſſit membra reliqua negligere? An non inde harmonica unionis conſonantia ita ſe prodit ut aperte & evidenter perſpiciatur? Num talis ſanitas delictum putatur medici curantis? An ille, qui virtutum omnium cumulum in ſuam colligere cupit rempublicam, earum principia eradicatum ibit?

ibit? An non propterea politiam iuſtitiæ epithero inſignivit, quod nil niſi iuſta & amoris plena in ea exerceri expetat? An communia miniſteria coniugum, ſint commixti concubitus? Num miniſterium cum concubitu idem? An non pœnas ſtupris, adulterio, &c. decernit? An non cuique ſuam propriam à cuſtodibus civitatis vult adſignari coniugem; & quidem accurata ſelectione coniugum, ne contraria mixtura ſeminis fiat? An non cuique coniugio ſuas deputat nuptias? An non in his ipſis adeo accuratus eſt, ut etiam *lib. 6, de ll.* plene diſponat quales eſſe debeant; quod tempus, ætas, ſumptus, impenſæ, locus, quæ perſonæ ad eas contrahendas requirantur? Nonne etiam ſatis evidenter *lib. 7, de ll.* de educatione puerorum agit, ita ut dilucide illius circa hanc ſententia intelligatur? Etenim, quæ *lib. 5, de rep.* Socrates ex propria opinione immiſcet, pro ſuis accipi non vult. Quem etiam ita loquentem introducit, ut qui non tantum invitus hæc & à collocutoribus plane eo adactus, admodum tamen trepidanter, protulerit; ſed etiam, quæ de mulieribus & earum filiis obiter prioribus aſperſa fuerunt, quaſi cum proteſtatione, & diffidentia ſui, prorſusque de alia republica,

non ſine magnis ambiguitatibus affirmarit. Proinde Plato quoque excuſationem apertam his verbis interpoſuit, ne ſcandalum quis forte inde arriperet. Vis ergo, ut nos pro (N. B.) aliorum cauſſa, *ait*, nobis ipſi adverſemur, ne ſine defenſione, quæ ſunt (N. B.) rationes alterius, oppugnentur? Dicamus igitur ſub eorum perſona hunc in modum, &c. Ex quibus ſatis manifeſte apparet, quod in his omnibus Plato non ex ſe, ſed ſub aliorum perſona loquatur. Quare, quoties ſuſpiciones culpamve malevoli in hiſce aucupantur; non tantum ambiguitatibus id omne laborat; ſed etiam aliorum, & nullatenus Platonis, ab iſtis refellitur ſententia. Nihilominus obſcuræ hæ locutiones ſapientem & perquam eruditum requirunt lectorem, cenſoremque longe cautiorem, quam hi tam importuni judicii auctores. Quod vero tandem Plato philautiam tam atrociter ſemper impugnat, & cives ſuos in ſua republ. ita à donis & bonis mortalibus retrahit, ut ea cum fratribus communiter participari velit; idem ferme agit atque is qui ad veram Chriſtianitatem allici omnes ſuos exoptaret cives. Etenim an non & ipſe Chriſtus in verbo ſuo noſtri noſtrorumque bonorum

rum abnegationem nobis adſidue inculcat? *Matth.* 16,24, *Marc.* 8, 34. *Luc.* 9, 23. & 14,26. *Roman.* 6, 4. 2, *Cor.* 4, 10. & 5,17. *Gal.* 5.16. *Eph.* 4, v. 1,2,22. & 5,2. *Tit.* 2,12. *Hebr.* 4,10. & 12,16. 1. *Pet.* 1,22. & 2, 5, 24. & 1. 4,1, *Ioh.* 5. 19. *Ioh. Arn. de ver. Chriſt. lib.* 1, *cap.* 28, & *cap.* 30. *lib.* 3, *cap.* 10, & *cap.* 21. Præclara eſt heic illa ſententia Pauli *ad Phil.* 2. 1. quæ omnia hæc continet. Si qua conſolatio eſt in Chriſto, *ait*, ſi quod ſolatium charitatis, ſi quæ communio ſpiritus, ſi quæ viſcera ac miſerationes: Explete meum gaudium, ut itidem ſitis affecti, eandem charitatem habentes, unanimes & ſententiis uni: nihil gerentes per contentionem, aut per inanem gloriam; ſed ex modeſtia alius alium ſe præſtantiorem exiſtimans. Ne ſua quisque ſpectate; ſed unusquisque etiam quæ ſunt aliorum. *verſ.* 2, 3, 4, & 5. Quod etiam accurate repetit 1, *Cor.* 10,24: Nemo quod ſuum eſt quærat; ſed quisque quod alterius eſt. &c. Ac ne quis mundo ita prave abutatur, addit ulterius. Hoc autem aio fratres, quoniam tempus contractum eſt in poſterum; ut & qui habent uxores, ſint ut non habentes: & qui flent, ut non flentes: & qui gaudent, ut non gaudentes: &

qui emunt, ut non obtinentes: & qui utuntur hoc mundo, ut non abutentes: Præterit enim ſpecies huius mundi. Velim autem vos abſque ſollicitudine eſſe. 1, *Cor*.7, 29,30, 31. In quo ſanctiſſimo dicto divus Paulus cauſſam malorum omnium quaſi uno complexu quam artificioſiſſime exprimit, radicatum detegendo fundamentum, ſimulque fratres amicabiliter omnes Corinthios ſuos vocitando. quod etiam Chriſtus facit, *Matth*.12, 47. *&* 13,55. *Marc*. 3, 31. *&* 6, 3. *Ioh*. 2, 12. *Matth*.18,21. *&* 23,8. *Rom*. 14, 15. *Luc*. 17, 4. Sic & Iohannes fratres & filios Chriſtianos omnes vocat. 1, *Ioh*. 1, *&* 2, *&* 3. Vtinde Platonica analogia ſatis eluceſcat, quæ vult, ut iuniores loco parentum ſeniores venerentur atque compellent, &c. Quum autem omnis malitia ex hac pullulet philautiæ radice, & quidem ea quæ in tantam vitiorum arborem porro excreſcit ut univerſum terrarum obtenebret orbem; eo quod unusquisque ex innata philautia ſibi quodvis obiectum appropriare, & in hoc appetitus ſui voluptatem carnisque delicias deponere ſatagit: id rite examinandum eſt nobis hoc loco. Plato, ceu vere realis philoſophus, id quidem omne penetravit, at hominum pervicacia

cacia quum nullum horum myſteriorum agnoſcere velit; & tamen Platoni Teutonicus noſter in eo manum egregie porrigat: eius explicationem melioris informationis gratia ſubnectere heic lubet. id quod & æquitas ipſa poſtulat. *ea deſumpta eſt ex eius Myſterio magno. ſive commentar. in Gen. 33, de exordio ſecundæ monarchiæ, & de fœdere Dei cum Noacho.*

CAP. XIII.

Illuſtratio reipublicæ Platonicæ, ex cauſſis politiæ Teutonicæ; unde ſpeculum & comparatio generalis reliquarum rerumpublicarum peti queat.

QVum Iehova Noacho & liberis eius per ſacrificium ex fœdere cum illo compacto benediceret, & fœcunditatem illis demandaret ſuam; in libero dominio iisdem univerſam rurſus concredebat terram, cum omni exercitu eius; adeo, ut, quodcunque vita frueretur, illis ſubiectum & proprium eſſet. Omnia illis in communem uſum tradebat: nec diſcrimen ullum inter Noachum & liberos eius in hoc interponebat. Neminem ad proprietatem domini aut ſervi, ſed ad paritatem

omnes deſtinabat. Nullum præ alio nobilitate aut ignobilitate donabat: Sed, quemadmodum ex arbore una multi rami excreſcunt, & tamē omnes ſolummodo unicam arborem repræſentant; ſic etiam conſtituebat humanam arborem in terris, & cunctis ſimul illis abſque ullo diſcrimine aut prohibitione omne genus animalium, piſcium, & avium, ſubmittebat; excepto eo, quod carnem cum ſanguine non deberent comedere, ne vita beſtiali denuo in monſtroſitatem inciderent. Iehova iubebat quidem, ut omnibus animantibus & creaturis dominarentur; ipſis vero nullum imperium ſingulare hoc loco inter ſe invicem committebat. Namque omnis dominatio, qua alter alterum deprimit, oritur ex Ararat tanquam ex ordine naturæ ſecundum aſtrorum & ſub aſtris dominantium proprietates: At imago Dei non aliud imperium in membra ſua obtinet, quam arbor in ſuos ramos; animalis imago ex aſtris & quatuor elementis ſibi conficit dominationem iuxta matricis ſuæ formam, ex qua emerſit, & in qua vivit. Velut etiam leges omnes & externæ præceptiones, quas Iehova homini demandavit, ad ordinationem naturæ ſpectant, tanquam in effatum & for-
matum

matum unde verbum; quod Deus homini in proprietatem addixit, ut in eo ſecundum ſophiam Dei cum homine interno ſpirituali dominetur, atque ſibi metipſi ſecundum ſpiritum ſapientiæ inde ordinem conficiat. Quidquid homines in ordinatione ſua heic ſibi conficiunt, in hoc ſe iudicem conſtituit, & ultimum ſibi reſervavit iudicium, falſitatem à veritate ſeparandi. Omne, quod non ex veritate, iuſtitia & charitate ſive amore procedit, in hoc iudicium Dei cenſuram agit. nam id per falſos ſpiritus tenebratum in Turba imagna procreatur, & in humanas proprietates infunditur, velut in falſam aſtutiam, & mendacem ſapientiam, quæ regni Dei hæres nunquam erit. Regiæ & principales dignitates omnes, omnibus cum dominationibus & iuriſdictionibus, ex ordinatione naturæ proveniunt. In imagine autē Dei nulla eſt coactio aut vis; ſed libera cupidiſſimi amoris ſervitus; veluti membrum in humano corpore, & frutex in arbore, alterum alteri libentiſſime ſervit, & gaudia inter ſe mutūa participant. Quum vero homo in externe formarum verbum ſe malum & bonum intuliſſet, regnum naturæ inde ſanctum ipſi dominium eripuit, ſeque ipſe proprietati humanæ violenter inſinuavit.

Quod ſi vero illud recuperare homo debeat; ex Deo neceſſum eſt ut naſcatur; atque ita illi in nova regenerata vita ſecundum Dei Spiritum ipſi imperare naturæ conceditur. In ſpirituali quidem mundo exiſtunt ordines, & angelorum principatus; verum omnes absque ulla violentia in amabili amoris officio & voluntate; ceu membrum corporis unum alteri officia præſtant. Quidquid homo ſub regno naturæ in ſuam capit poteſtatem, eo per ſuperfluitatem abutens, membriſque ſuis congenitis id ſubducens, ut inde in egeſtatem redigantur, & iure libertatis ſimul ſuo priventur; illud omne in Turbam magnam, ceu naturæ abominationem detruditur, iudicio Dei ad diem extremæ ſententiæ ſiſtendum. Natura nil præter ordinationem exigit; differentia autem & officia ſingulorum ipſa ſubminiſtrat: at Turba abominationem ſuam ex mundi tenebroſi libidine ſubmiſcet huic; id quod ſuperbia, invidia, cum iracundia, & fraudulentia, abunde teſtantur. Quinque hæc vitia meretricium partum ſuum in naturæ regno producunt, nunquam ad regnum Dei hæreditario nomine tranſitura. Hoc naturæ regnum Iehova loco ordinationis ſuæ tenet, atque homini in manus id tradidit,

didit, ut illius ope bonum à malo diſcernat, & perverſi appetitus ac voluptatis malignitati iudicem ſeligat: quia ait; Qui effundet ſanguinem hominis, per hominem eius ſanguis effunditor; nimirum per ordinationem naturæ, non vero per propriam vindictam; per naturæ ordinem, inquam, id eſt, per Dei legem, cui *ſoli ultio* competit. Quippe Iehova ait; Sanguinem animarum veſtrarum ulciſcendo repoſcam. per quod ordinationem legum ſuarum intelligit, & earum adminiſtratores. Nullatenus autem propterea princeps aut terræ dominus poteſtatem ullam effundendi ſanguinem extra legem Dei habet. Quod ſi hoc agat, ſtatim eadem lex Dei eundem ad mortem condemnat. Certe nulla omnino poteſtas ulli in ſanguinem humanum heic competit, ſive rex ſive princeps ſit. Omnes enim nudam adminiſtrationem in ordinationes legis divinæ repræſentant. Vnde & nemini quam abſque ſingulari Dei mandato potentiam licet ulterius extendere. Lex naturæ quidem illis concredita eſt; ſed tanquam eiusdem miniſtris, iuxta veritatis & iuſtitiæ normam, non autem ſecundum proprium appetitum. Namque Iehova condidit hominem ad imaginem ſuam in hanc divinam

imaginem regnum naturæ in ſuo miniſterio nullam potentiam illius interficiendi ſibi arrogare debet; ſed ſolummodo externam naturæ formam officium hoc divinæ ordinationis concernit. &c.

Item *cap.74. eiuſdem commentarii, ubi de Iacobi ad Pharonem adventu agit*, hæc verba leguntur: Hæc figura Ioſephi, ubi Ægyptum emptione ſua Pharoni in proprietatem redegit, atque ſubditos mancipia effecit, nihil aliud ſignificat, quam, quod Chriſtus nos in ſummis anguſtiis & fame exitii noſtri pereuntes, ab ira Dei, per gratiam mancipationis ſuæ, proprio ſanguine ac morte redemerit; atque inde nobis verbi ſui ſemen largiatur, ut eo vitam hanc noſtram naturalem, tanquam ipſius coemptum agrum, conſeminemus, atque ex huius ſeminis fructu quintam ipſi partem, videlicet partum amoris, ceu quintam proprietatem vitæ, (id eſt, amoris,) reddamus. Namque in quinta proprietate hac (*ſeptem proprietates, ex numero planetarum petitas, explicat alibi: heic autem venerem intelligit*) conſiſtit fides, quam filii ipſius eidem reddere tenentur. Hanc convertit in horreum parentis ſui, eam æternæ vitæ atque manifeſtationi divinæ miraculorum ſuorum deſtinando.

do. Quod vero terreni homines talem ſervitutem commenti ſunt, qua ſeſe invicem in mancipatione detinent, & torquent, angendo alter alteri ſudorem exugentes, ut inde ſuperbiam fovere queant hoc imaginem iræ Dei refert. qui etiam iuxta cœleſtem figuram ſe ita depingit. Omnia enim iuxta verbum Dei figurationem adſumunt: quanquam nonnullæ res in malum, tanquam ad iram Dei, ſive iuxta infernales proprietates, figuram recipiant; nonnullæ in bonum, regno Chriſti accedentes. Sanctis enim ſanctum ſe exhibet Dei verbum, perverſis autem in furore Dei manifeſtatur. Qualem populus ſeſe exhibet, talem quoque Deum ſortitur: *ait S. Scriptura.* Terreni homines imaginem ſuam in iram Dei detrudunt, dum mutua ſervitute terribiliter ſe invicem diſcruciant, affligunt, & enervant; atque hoc iuri tamen adſcribere non verentur. In naturæ quidem & iræ Dei furore ius ſibi tale invenit, & figuram inferni inde repræſentat: attamen figuram ſimul regni Chriſti in cœleſti proprietate declarat. Nam quidquid homo terrenus in dolore & mærore peragit, id Chriſtus in ſuo regno in liberis per gaudium, amorem, humilitatem, & virtutem operatur,

ratur. Terrenus homo fratrem ſuum labore, genio, ſudore victuque fraudat. Chriſtus itidem filiis ſuis voluntatem malam & conflictus, dum in Deo operantur, & in dolore multaque anxietate eo tendunt, adimit. Hunc laborem, inquam, omnem Chriſtus ab illis aufert, atque in theſauri ſui conditorium colligit, &c. Et quandoquidem veteris Adami onager ſemper refugit divinum ſubire opus, proinde ſæpius ita compellitur, ut nil niſi pœnas ſentiat pungentes, quando Spiritus Chriſti gehennam & iram Dei conſcientiæ eius minitatur: Sicuti etiam terreni domini in mundo ſubditis ſuis oneri ſunt, figuram Chriſti quidem, munere tamen inæquali, exprimentes: Chriſtus enim parenti ſuo per operationes filiorum ſuorum multos cœlicos fructus colligit; qui reddentur homini, ut inde in æternum exaturetur. at mundanus ex afflictorum ſudore ingentes opes congerit, in arcamque ſuam honori proprio recondit. qui labor equidem nunquam retro in afflictos exundat in hoc mundo; ſed Chriſtus magnum iis præmium ipſe eſt, eo quod huic figuræ iræ Dei heic in miſeria operam hanc navare cogebantur. Cæterum in fine, ubi terrena officia & dignitates in

horrea

horrea atque repoſitoria ſua, quibus hanc præſtitere ſervitutem, recepta erunt, ibi inæqualia promptuaria aperientur. Longe plurimi erunt, qui in regno iræ Dei infinita congeſſerunt, è quibus in æternum alimoniam ſibi ſument. uti ſunt egenorum imprecatio, dolores, timores, cruciatus, & inquietudines miſerorum. Quidquid illi per coactiones ſuas in ſubditos properant, hoc ipſis poſt hæc tempora in æternum nutrimentum cedet. Nam quod heic ſeminatur, ibi in æternæ vitæ horreo invenietur repoſitum. Omnia huius mundi officia, Dei ſunt, & omnes officiarii à Cæſare usque ad infimum, Dei ſunt. Verum imparibus miniſteriis defunguntur. Hic in amore eius ipſi ſervit, tanquam ſervus Chriſti, alter vero in ira eius ipſi ſervit, tanquam mancipium inferni. Quiſquis mortalium in mundanis *iſtis miniſteriis* appropriatione ſua ſibi multa convehit, neque Deum neque ordinationem eius reſpiciens, neque hominibus inſerviens; is ſervitutem ſervit iræ Dei, & inferno colligit meſſem. Nam omnes principum theſauri & potentum opes in utilitatem publicam fratrum pro ſuſtentatione ordinis boni, officiorum, egenorum, & ægrotantium convehi deberent. Quemadmodum pa-

terfa-

terfamilias in bonis ſuis negotiatur, & manuum labores in κειμήλιον recipit, unde tamen omnes eius miniſtri alimenta percipiant; quod vero abundat, in communem uſum liberorum coniugisque, aut aliam neceſſitatem adſervetur: eamdem quoque officiariorum collectio rationem habet. Omnia in commune bonum conferri debent; alioqui tale gazophylacium iræ Dei ſubiectum, & iudicio illius expoſitum manet. Quando hodie potens dynaſta nihil honoribus, voluptati, ſuperbiæ non vendicatum ſinit; ad eam conferciendam graviori ſubditos exactione opprimens & exſiccans; vix etiam egenum canis loco habens; ſic porro in corde ſecum loquens; Hæc jure mihi debentur: ſunt empta, hæreditate acquiſita: Omnia iſtæc in ira peraguntur. In hac appropriatione omnes ſerviunt ſatanæ, tanquam in figura iræ Dei. &c. Quælibet appropriatio hæc opus gehennæ eſt, utut agas. Nullum coram Deo valet exceptionis refugium. Quidquid eorum eſt, id omne gehennæ colligitur. Iehova cordis radicem exigit, & ſibi fideles poſtulat adminiſtratores. Aſt miſer & egenus diſcat, quod in dura hac ſervitute (ſi abſque murmuratione fidelite ea defungatur) Chriſto ſuo ſerviat

dut

dum in hac miſeriarum domo theſaurum cœleſtem ſibi acervat, quum alias in voluptate carnis ſibi pereundum fuiſſet. &c. Ideoque illis, qui Deo ſerviunt, cuncta in bonum cedunt. Sic figura in hiſtoria Ioſephi hoc loco intelligenda eſt: quamvis eius acta ſingulari prorſus cura ſecundum dictamen Spiritus Dei conſcripta ſint; qui in omnibus ſemper potiorem regni Chriſti, quam externæ hiſtoriæ cum cura conſignandæ rationem habuit. Hiſtoriæ enim biblicæ non tantum propterea annotatæ ſunt, ut inde nobis veterum res geſtæ & vita innoteſcerent, ut Babel ſomniat; Minime: Chriſti, ut & orci regnum, undiquaque in iis nobis eſt depictum. Viſibilis figura ſemper indicat internam ſive inviſibilem, quæ in ſpirituali homine manifeſtabitur. &c.

Proinde quoque idem autor *in lib. de triplici vita* talem nobis præſcribit politicæ vitæ & Chriſtianæ normam, ut ex ſequentibus id rectius pateſcere poteſt. *Cap.* 12. *Quomodo ſemita vitæ per hunc mundum ducens in regnum Dei inveniri poſſit.* Ex ratione, ſpiritu carnali videlicet, egrediendum eſt omnibus, & quiſque cordis ac mentis ſenſus omnino in voluntatem Dei deponere debet, atque ſuam volunta-

tem

tem voluntati Dei prorſus inſinuare;
ne quis peculiarem viam commentis
rationis aut perſcrutationibus ſibi ex-
cogitet, quærendo, Vbi eſt Chriſtus? Di-
rigite ſemitam omnem in Chriſtum, &
certo eſtote, quod ille corda veſtra in-
habitet. Huic conſecrate vos in plena
humilitate; in eius voluntatem & ar-
bitrium omnes veſtras actiones & pro-
poſita coniicite: nihilque aliud ſingu-
lis momentis cogitate, quam ſtare vos
perpetuo coram ipſius clariſſima facie;
Chriſtum autem in vobis iridi inſiden-
tem à dextris eſſe Dei. Hæc omnino ad-
ſidua ſit meditatio veſtra, quod ſingu-
lis momentis ſanctæ Triadi ſiſtamini,
& Iehova ſemper cordium veſtrorum
triada in abyſſo quoque ſuo probet &
perſpiciat. Quin etiã hoc date operam,
ne ullam in profunditatem penetrare
conemini, præterquam ut in unum
eius amorem & miſericordiam vos pe-
nitus immittatis, nec inde ulla parte
recedere, potius autem inibi in perpe-
tuum manere & ſubſiſtere cupiatis. Se-
cundo hoc quoque apud vos conclu-
dite, quod ſummum Iehovæ benepla-
citum omnino expleatis, ſi fratres ac
ſorores veſtras in hoc mundo, ſint qui-
qui velint & cuiuſcunque opinionis,
per amorem veſtrum quæratis, & vi-
ſceribus veſtris complectamini, proque
iiſdem

iiſdem preces effundatis; pro expugnatione diaboli denique ſubeatis luctam; eosque, quantum fieri poteſt, in humilitate informetis: Si vero hoc non admittant, induite veſtitum Chriſti, & exemplo veſtro illis doctrinā vividam exhibete. Prompti illis ſitis in ſervitio præſtando: remittite iiſdem, ſi in vos quid deliquerint. Quod ſi vos calumniis proſcindant, benedicite eis: Si vim vobis inferant, niſi id molliter avertere queatis, & aufugere, nil curetis, & cogitetis, quod heic hoſpites duntaxat ſitis. Nulli mortalium amorem veſtrū ſubducite: quippe Deus veſter, qui in vobis vivit, nemini ſe ſubducit qui illum quærit. Sic promptus adverſario tuo, ſi quando ſe forte convertat. In commerciis & negociis rerū diligite iuſtitiam: cogitate, quod omnia opera Deo operemini: digne nobis in hoc mundo vivendum eſt, tanquam iis, quorum operationibus & commerciis omnibus vitæ huius miſeriæ & ærumnæ adhærēt. Non debemus nos in latebras & clauſtra anguloſve abſcondere; quia Chriſtus ait, Luceat lux veſtra coram hominibus, ut videant opera veſtra bona, ac pater veſter cœleſtis inde celebretur. Omnia ex toto corde peragite, & ſincera mente: Cogitate, quod Chriſto ea faciatis, & quod Chriſti ſpiritus in vobis

ca operetur. Parati ſitis ſingulis horis, & expectetis ſponſum veſtrũ. Nullam cordi veſtro, ad aliam amplectendam ſententiam, aliave præter Chriſtum meditanda, intercapedinem concedite. Multa ſcire non expedit vobis. Quiſque ſuum opus curate pernoſcat, ut inde alimenta corpori procuret, ſeu nunc illuſtris ſit ſeu idiota. Illuſtris iuſtitiã & falſum à puero addiſcat diſcernere, quia adminiſtrator Dei eſt. Quidquid agit, iudicatve, *Deo iudicat*, Deuſque per illum. *Idiota ſit humilis* & bene moratus, ut coram ordinatione Dei. Si vero iniuria ipſi fiat, nec ea poſſit emendari; conſideret, quod iniuriam hanc propter veritatem perferat, & ſibi ſummus in Chriſto ſit honos corãDeo. Semper in omnibus actionibus negotiis, vitæ uſu, & commerciis, ante oculos vobis obverſetur iudicium Dei, diſpicientes vobiſcum, quei innocenter vivatis. Namque temporis huius mora brevi elabitur. In agro accretionis heic floreſcitis; videte, ut Deo bonum edatis fructum, in quo omnes angeli & exercitus cœleſtis lætentur. Neminem odio perſequimini; Nam, qui alium odit, diabolum excipit convivio. Eſtote ſobrii & temperantes, nec vobis mundi huius libido perſuaſione ſua imponat, acſi vere alicubi exiſteret:
pau-

pauxillum ei ne immoramini, ſingulis horis è morte in vitam concedite. vosmetipſos cruce pœnitentiæ affligite ſeria, malumque deſerite. Quod ſi propter pietatem contumelioſe vos perſequantur alii, & calumnientur, ac mendaces in eo ſint; lætitia ſumma exultate, quod digni facti ſitis propter Chriſti gloriam aliquid perpeti ignominiæ. Quod ſi calamitas quædã ſit ſuperanda, abſit deſperatio; ſed cogitate, quod in voluntate Dei vivatis: non ille plura vobis imponi ſinet, quam poſſitis perferre. Avertite oculos veſtros ab avatitia, & ſuperbia, atque faſtu: ad illane reſpiciatis: quippe diabolus per haſce ſuperbiæ artes retia ſua exponit: nolite eius incurrere caſſes. Semper eſtote prudentes, nec unquã ſecuri; quia anceps ille circumit vos undique, & inveſtigat qua ratione capere quẽ valeat. Vbi boni exagitantur, nec accedas, nec eorũ in flagitiis capias partem: neutiquam talia veſtras tangant aures, ne diabolus riſibili ſtultitia vos titillet, & ita veneno hoc inficiamini. In ſumma, Iehovæ in Chriſto vos totos conſecrate, & adorate Patrem in nomine & promiſſione Chriſti, & poſcite vobis ſpiritum eius ſanctum ex pollicitatione Chriſti. Sic accipietis eum; quia ipſe verax, qui illum promiſit nobis: nul-

lus ille mentitur: certo accipietis. Huic ſoli totos vos dedite; quod omniũ maximum præcipuumque eſt. Omnia in eius deponite voluntatem. Quod ſi iſtum habeatis, is ſatis vos informabit quid ſit agendum. Ille docet vos loqui: Ille ſuggerit animum & intellectum, quomodo vos gerere debeatis. Nolite curas concipere propter res, quæ vobis apud homines gerendæ incumbunt. Sed committite ipſi omnes actiones veſtras; ille in vobis perficiet quod Deo ſit gratum. Quod ſi zelotem agat, & ignem ex cœlo à Domini Domino advocet in improbos; hoc ei placet ita, quia impius hunc concitavit. Solummodo in virtute Dei incedite; atque ſic omnes actiones veſtræ Deo placebunt: Nam ſiquis in neceſſitate periculi ſe ab hoſte ſuo defendat, absque aliqua cupiditate; non adverſatur Deo: quia, cuius ardent ædes, is extinguit flammas. Annon Iſraëli conceſſit defenſionẽ ſui? Qui belli initium facit, ille eſt adminiſtrator diaboli. Omnia enim bella urget ira Dei, in qua diabolus habitat. Iehova nullius belli auctor eſt, quia nos in amorẽ creabat, ut paradiſum in mutua & amabili charitate coniunctim, velut filii optati, incoleremus: Aſt diabolus invidebat hoc nobis, & nos in ſpiritum mundi deducebat; qui bella

&

& omnis generis mala in ira Dei exſuſcitat, ut invicẽ nos odio perſequamur, & mutuo interficiamus. Quandoquidem igitur in hac miſeriarum valle tantis inimicitiis circumdati ſumus, & inter perpetuas ſpinas & aculeos excreſcimus; ſummam certe noſtri curam habere debemus. omnium autem maxime ab eo nobis cavendum eſt hoſte, quem in ſinu nobiſcum circumgeſtamus, exitialem noſtri perditorem; animum dico noſtrum cum ſenſibus ſuis, in quibus arcem deprædatoriam diabolus ſibi delegit. neque exiguo labore inde expelli poteſt. Sæpius ille ſubrepens animum noſtrum occupat, & in inſidioſas vias nos blande ſeducit, ut exiſtimemus, nullo in errore viventes, totos in Dei viis nos incedere. Tunc neceſſum eſt, ut ſtatim nobis Lydius ille lapis adſit, id eſt, dulciſſimus ille erga Deum & proximum amor, conſcientiæ dictitans, quouſq; in veritate ambulemus: Et omnium maxime hoc cavendum eſt, ne quis ſibi ſit amicus Philautos; opera autem danda, ita ingrediamur, ut Deo piiſque hominibus noſtras in beneplacito virtutes probemus. Atque tunc demum, quando in amore Dei, iuſticiaque & obedientia fidei, ita incedimus, tunc, inquam, Chriſtum induimus, qui coronam ex meris

meris margaritis concinnatā, coronam ſcilicet myſterii magni, nobis imponit. Ille coronat nos ſophia ſua, ut mirabilia eius agnoſcamus, in quibus antehac cœci viximus. Velut huic contigit manúi, quæ ante tempus denarii numeri, quum adhuc in primario hæreret, in ſimplici ignorantia myſterii, tanquam ultimus interminimos hallucinabatur. Verum, quod auro, quando per ignem probatur, idipſum & huic evenit. Non ſane putrefactio ulla defuit. Vnuſquiſq; pedibus conculcare hāc ſtudebat, quum ipſi primitus corona porrigeretur. quātum laboravit tunc diabolus, ut commacularet eā, aut prorſus conſcinderet! Obſtupeſcens ad talia, gratias habere cogor Iehovæ meo, quoties recordatio machinationū talium mihi ſubit. Tot inſtigationes fiebāt apud ſummos, &c. Confidite vero, ô amabiles filii Dei, & ad hanc perficiendam luctam fideliter pergite. Namq; omnes hanc luctam in vita hac propter angelicam coronam ſubimus, quam olim in capite ſuo geſtabat dominus Lucifer. An vero ille non in furorem abeat, qui ditiones & regna amiſit? perinde ac alius quis veniat, & alii eripiat coronam ſuam, eundemque ad ima detrudat, captivumq; detineat arctiſſime. Luctamini vero confidenter dulciſſimi filii Chriſti; Tē-

pus

pus adhuc breve reſtat, dum ſceptrum cum corona obtineamus. Melior Dominus eſt, quam mancipium vinctum. Afflictiones huius mundi, ſi quidem ita tolerandum eſt, ab omni proportione longiſſime abſunt, ſi cum venturis gaudiis, quæ in nobis manifeſtabuntur, comparentur. Conſtituti heic ſumus inter cœlũ & orcum, in agro fertili; aut angelus aut diabolus ex nobis naſcitur. Cuicunq; igitur cœlum arridet potius, & angelicam appetit formam, vigilans ille ſui ſit cuſtos. homo facile in momento fatiſcit: liberam habes voluntatem, quocunq; eas, ibi eris; quale ſemen eiicis, tale & metes. Hæc ſic dicta tibi ſunto, &c. Hactenus Teutonicus.

Si iam igitur quis pius & vere ſanus non tantum ſemetipſum hoc modo & ſua ſecum vitæ acta examinet, ſed etiam omnes ad infallibilem hanc reipubl. Platonicæ normã reliquas comparet politias, & commoda ab incommodis, quæ ex huius ad alias iam conſtitutas applicatione pridem ſubnata ſunt, abſtrahat: profecto vix veſtigia aut Platonicæ aut vere Chriſtianæ inveniet politiæ. Etenim, quum omnes adulatores carnis, & qui in huius ſervitute ætatem degunt, à fundamento vero, quod in regno amoris & regno iræ Dei conſiſtit, aberrent, & ſo- lum-

ſummodo fucatæ neſcio cui applaudãt honeſtati & ſaluti, ad quam oblique tanquam ad ipſum bonum publicum declinant: fit, ut tales conſtitutiones abuſivæ ad priſtinũ amoris gratioſi ſtatum reduci nequeant. Memini optime, quæ ipſe à puero in aulis paſſim & rebuspubl. obſervavi & annotavi ſedulo: quantopere fucata ſint omnia, & ementitis coloribus depicta: ab amore autem omnes adeo ſunt alieni, ut nec amplius conſtet quid is ſit: adeo ſinceritatẽ qui amat, *pro ludibrio habetur*. Carnales illi adulatores & fora & ſubſellia undique poſſident; nec ad aliud ſuperioribus vacat, quam talibus ambas aures ut præbeant apertas. Si quis ſit, qui vitia interna vel leviter tangat, camarinam certe non movet tantum, ſed etiã pardos & leones cum urſis ſtimulare, imo & in cavernam formicarum inſpuere videtur. Expertus multa perſpexi, acta & facta cum damno perdidici: novi ſummos, medioximos, & imos: ſpectator fui pro mediocritate mea plurimorum caſuum. Namq; omnes tantiſper boni apparent, dum occaſio ſeſe apetiat malitiam diu interne occultatam exerendi. Peſſimos amicitię defraudatores novi, qui ultra triginta annos celare malitiam potuere, donec deſineret lucrum: Ita cum commodo

eva-

evanuit amicitia. Etiam luporum catulos nutrivi ſæpius: & plerumq; eos, qui Chriſti nomen relligioſiſſime venditare videbantur, hoſtes ſum nactus ſæviores. Ita nuſquā propemodum veri amoris veſtigia patent. Quæ cauſſa? Educatio Platonica nullibi cernitur, nequidē Chriſtiana. Etenim ubinam tenera ætas amorem erga Deum & dilectionem proximi addiſcat? quum ſemper in cœco ethniciſmo ad philautiam retrahatur, & occinatur ipſi illud malorum ſemper caput; Proximus ſum egomet mihi: item; Ordinata charitas incipit à ſemetipſa: quum tamen D. Paulus huic falſo axiomati ita ſe opponat; dicens: Nemo, quod ſuum eſt, quærat; ſed quiſque quod alterius eſt. 1, *Cor.* 10, 24. & *Ph.* 2, 4. Quum igitur non amor Dei, ſed ſui ipſius, in maledicta appropriatione propagetur paſſim, nec dum de remedio cacoëthi huic Iſraëlis applicando ſpes ſit; dum omnes non ex Deo, ſed ex regno mundi, & quidem eius ethniciſmo, perverſas doctrinas promunt, quibus ſe longe ſapientiſſimos eſſe ſibi ſomniāt: Hinc ita Iehovæ merito ſuam exerit ultionē tantæ perverſitatis, & tot atrocibus malis malos confundit; nec deſinet, quamdiu malum hoc non curatur aut ſe curari non fert. Vtinam homines ad iſtud Platonis ſpe-

ſpeculum in reip. forma tandem aliquando recurrant; nec nimium credant tam loquacibus ſeductoribus, & ethniciſmi commendatoribus perpetuis, qui Chriſtum cum verbo ſuo tam immaniter extenuant, & facto ipſo contemptim habent; aures, inquã, præ iis tandem obturent: tunc ſpes foret alicuius correctionis, ſortisve melioris. Nequaquam homines in eo confirmãdi erant, quo ſuapte ſponte plenis abripiuntur velis, à philautia peſſime dementari; ſed prorſus contraria cura adhiberi debebat. Et quænam potior aut ſanior, quam quæ ex ipſo ore Chriſti & verbo cœleſti petitur? Huic, huic à teneris unice aſſuefaciendi erant omnes. Sic, ſic ad ſe venire & adduci, ac non aliter infantes iubet, *Matth.* 18. Ac quicquid non inde petitur, ſeductorium eſt, & amori Chriſti contrarium, nec ad naturæ ſanctiorem cognitionem quidquam facit. Sic falſæ philoſophiæ ſpecioſo veneno undique vera inducitur, & ſuam huic illa eripit palmam. Væ autem talibus, qui vel minimam remoram tenellis animis obiiciunt, ſcandalaque tot creant.

Verum hæc de reipubl. Platonicæ meliori deformatione, occaſione aliorum, qui in politicis ſuis ſcriptis oppugnationem Platonis male primo loco & quaſi

quaſi in frontiſpicio ponere ſolent, heic ad calcem eorum quæ de ſocietate privata commentati ſumus, inſerere voluimus; quamvis & aliæ ſubſint rationes; quas ſuo loco reſervamus, ubi de triplici republica Platonis plenius cum Deo agemus: ut tandem agnoſcant plures, quantum errorum & calumniarum in ſummum philoſophum commiſſum fuerit. Etenim in naturæ lumine ea vidit, quæ nulla terminalis phantaſia Stagirenſium aſſequi aut intelligere poteſt. Digne & in vero ſenſu accipito verba Piccolominæi, *eth. grad.* 10, c. 25, ubi ita ait: Iure itaque optimo Plato, imitatus Deum, naturamq; ſecutus, in optima idipſum (quod arctiori amoris & charitatis nodo cōſtringitur) eſſe ſervandum cenſuit. Nec Plato huius ſententiæ primus auctor fuit; ſed longe prius id ſervarunt alii populi, &c.

Quid attinet igitur tam ſtudio futili eum oppugnare, quem potius omnibus viribus cuique commendare deberet ſapientior quilibet?

Sed ex inſtituti noſtri ratione nobis nunc ad partē ſecundam tranſgrediendum eſt; ubi de ſocietate civili, & maxime publica, ut & fœderibus, nec non in ſpecie de laudabili ſocietate Hanſeatica, & eius confœderatione, accuratius agemus.

FINIS PARTIS PRIMAE.

INDEX CAPITVM.

Introductio ſive Proœmium. Pag. 1.

Contentorum in hac introductione conſpectus.

DE *Imperij Romani Germanici duratione, fundamentis & columnis veris, eiuſdemque ornamentis illuſtrioribus, & munimentis.* Pag. 71
Mutationes & paroxyſmi Imp. Romani. 78
Comparatio Imperij Romani cum corpore humano generalis. 79
Comparatio Imperij Romani cum corpore humano ſpecialior. 80
Membra Imperij Romano-Germanici alia interna, alia externa. 81
Membra externa Imperij quæ? 83
Vires Germaniæ. 88
Situs & natura Germaniæ. Ibid.
Status Imperij quid & qui? 94
Numerus Statuum in generali diſtributione. 95
Differentia Statuum Imperij generalis. 98
Differentia Statuum ſpecialis iuxta diſpoſitionem claſſium. 100
De civitatibus, tanquam tertio membro. 103
Enumeratio Civitatum iuxta ſubſellia Imperij. 104

Vera diviſio Statuum ex dignitate privilegiorum deſumpta. 106

Civitatum vera diviſio, iuxta modernam Imperij Germanici formam. Ibid.

Optima & boni Imperij nota ex Diſtingavio. 111

Imperium Romano-Germanicum unde in Circulos diviſum. 117

Circuli ſive Provinciæ quot? Ibid.

Circuli cuiuſque contenta quæ? 119

Ordinatio Circulorum in quibus conſiſtat? 123

De conventibus & Comitijs Imperij. 124

Comitia quid & quotuplicia? Ibid.

Univerſalis Conventus ſive comitia in quibus conſiſtat? 125

Cauſæ & negotia Comitiorum ordinaria. Ibid.

Extraordinaria comitia quæ? 126

Conventus particulares. Ibid.

Conventus Electorales. 128

Conventus Circulares. Ibid.

Officia publica Electorum in comitijs Electoralibus quæ? 129

De vicarijs Electorum, qui ſint. 135

De origine Electorum Imperij Romano-Germanici. 136

Concluſio Procemij. 176

Prima pars tractatus generalis de Rebuspublicis Hanſeaticis.

CAP. I.

DE *Univerſitate, Communione & origine civitatum. Ubi inſignis ex hac occaſione locus Platonis ex ſympoſio eius, iuxta Teutonicum, explicatur.* Pag. 179

CAP. II. *Ulterior explicatio loci Platonici de fundamentali origine ſocietatis, & de myſterio regiminis paradiſiaci, ſancta ex Teutonico informatio.* 200

CAP. III. Caput hoc membra continet duodecim.

Membrum I. *De Societate univerſim, quid ſit; & eius veris ſive genuinis ſpeciebus, & quomodo inter ſeſe differant, opinionis via prius remota, & re ad veritatem complanata.* 219

Membrum II. *Verbum Iehovæ minime à politicis negotÿs ſeparandum, quum unice veras ÿs ſupponat cõcluſiones.* 228

Membrum III. *Summaria Societatis enumeratio.* 231

Membrum IV. *Plenior Societatis & ſolidior explicatio.* 234

Mem-

Membrum. V. *De Societate privata.* 236
Membrum VI. *De Societate coniugali.* 238
Membrum VII. *De Societate paterna & filiali, & utriuſque officio.* 245
Membrum VIII. *De Societate familiæ, & eius notatione.* 253
Membrum IX. *De Societate herili, & eius poteſtate.* 259
Membrum X. *De iure patriſfamilias & patronatus.* 262
Membrum XI. *De ſervitutis ſpeciebus apud Romanos.* 265
Membrum XII. *An ſervitus ſit à natura?* 267
CAP. IV. *De ſervitute; quomodo libertati ſit oppoſita natura? quod exemplis declaratur.*
I. *Romanorum.* 269
II. *Germanorum mores, antea ſemper libertati addictorum, à Romanis infecti.* 275
III. *Franci maxime primi ſervitutis introductores in Germaniam.* 277
IV. *Hiſtorica deductio, quomodo Saxones per aliquot ſecula libertatem conſervarint ſuam contra quamvis vim forti manu: cum correctione aliquot Hiſtoricorum.* 282
Error Chronici Buntingi. 293
Locus notabilis Reyn. Reneccij. 300
CAP. V. *De callida & ſecreta quadam ſer-*

ſervitutis duræ ſuggeſtione, & eius effectibus diris. 307

Privilegium Sigiſmundi Imperatoris contra nimiam ſubiugationem iudiciorum, &c. 310

CAP. VI. *An iuſte Imperator in Florentino refutetur ab aliquibus, quod ſervitutem contra naturam ſtatuat?* 334

CAP. VII. *In quo ſervitutis definitio, ut ab Imperatore eſt promulgata, & a ICtis explicata, tutte defenditur, & à calumniis vindicatur.* 359

CAP. VIII. *De iuſtitia belli, & ſervitute eius, diſquiſitio & examen.* 397

CAP. IX. *De libertate vera, & ſervitute Chriſtiana; quomodo hæc accipienda, & quid proprie ſit.* 430

CAP. X. *De fructibus Chriſtianæ ſervitutis, libertatem demonſtrantibus genuinam; deque occulte ſubrepentibus ſervitutis ſpeciebus aut modis.* 466

CAP. XI. *De reſiduis privatæ ſocietatis ſpeciebus accidẽtalibus & acceſſoriis.* 486

CAP. XII. *De republica Platonica: quod illa proxime ad Chriſtianiſmum accedat, & præ reliquis quam commodiſſime ad veram caritatem reduci poſſit.* 516

CAP. XIII. *Illuſtratio reipublicæ Platonicæ, unde ſpeculum & comparatio generalis reliquarum rerumpublicarum peti queat.* 565

FINIS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

[illegible] ſucceſſione, & eius [illegible] 37
[illegible]
[illegible] Sigiſmundi Imperatoris [illegible] [illegible] ſtatu [illegible] 39
[illegible], &c.
Cap. VI. An [illegible] Imperator [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] 311
Cap. VII. In quo [illegible] definitur, & [illegible] promulgata, & [illegible], [illegible] definitur, & [illegible] vindicatur. 319
Cap. VIII. De [illegible], & [illegible], [illegible] & examen. 357
Cap. IX. De libertate vera, & [illegible] [illegible] quomodo hac accipienda, & quid proprie ſit. 403
Cap. X. De fructibus Christianæ [illegible], libertatem demonſtrantibus [illegible], [illegible] [illegible] ſubrogantibus [illegible] [illegible] modo. 444
Cap. XI. De [illegible] privatæ ſocietatis [illegible] & [illegible] [illegible]
Cap. XII. De republica Platonica: [illegible] ad Chriſtianiſmum [illegible] & pro reliquis quam commodiſſime ad veram caritatem reduci poſſit. 511
Cap. XIII. Illuſtratio reipublicæ Platonicæ, unde ſpeculum & comparatio [illegible] reliquarum rerumpublicarum [illegible]. 535

FINIS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA [illegible]